

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Sterm, Søren.; ved S. Sterm.

Statistisk-topographisk Beskrivelse
over Kjøbenhavns Amt, tildeels efter
meddeelte Efterretninger fra vedkommende
Embedsmænd og Ejere

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Vol. [1]

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : paa Forfatterens Forlag,

1834-1838

Fysiske størrelse | Physical extent:

3 bd. + 1 bd. m. tavl.

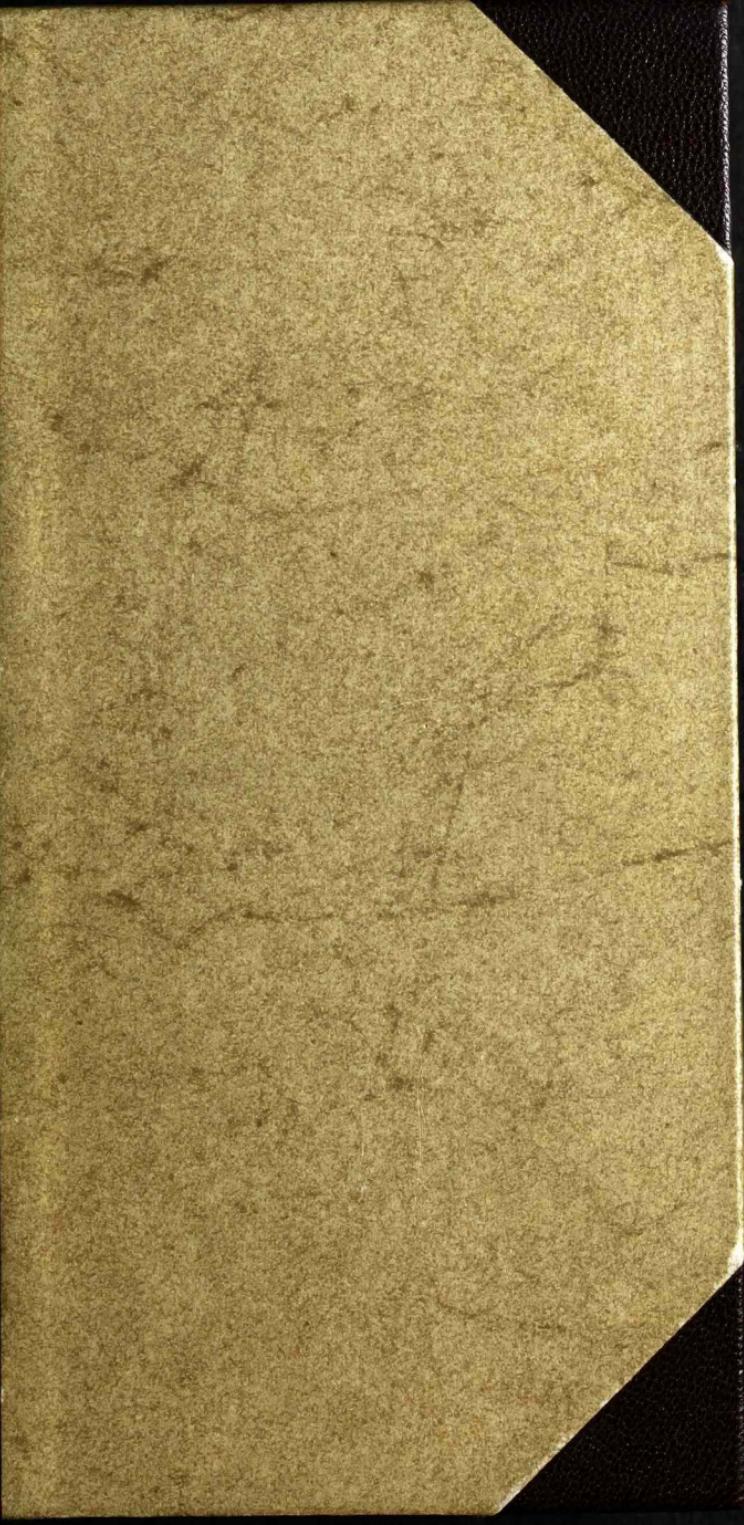
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.
Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

33,-6 - 8°

DA S-mm

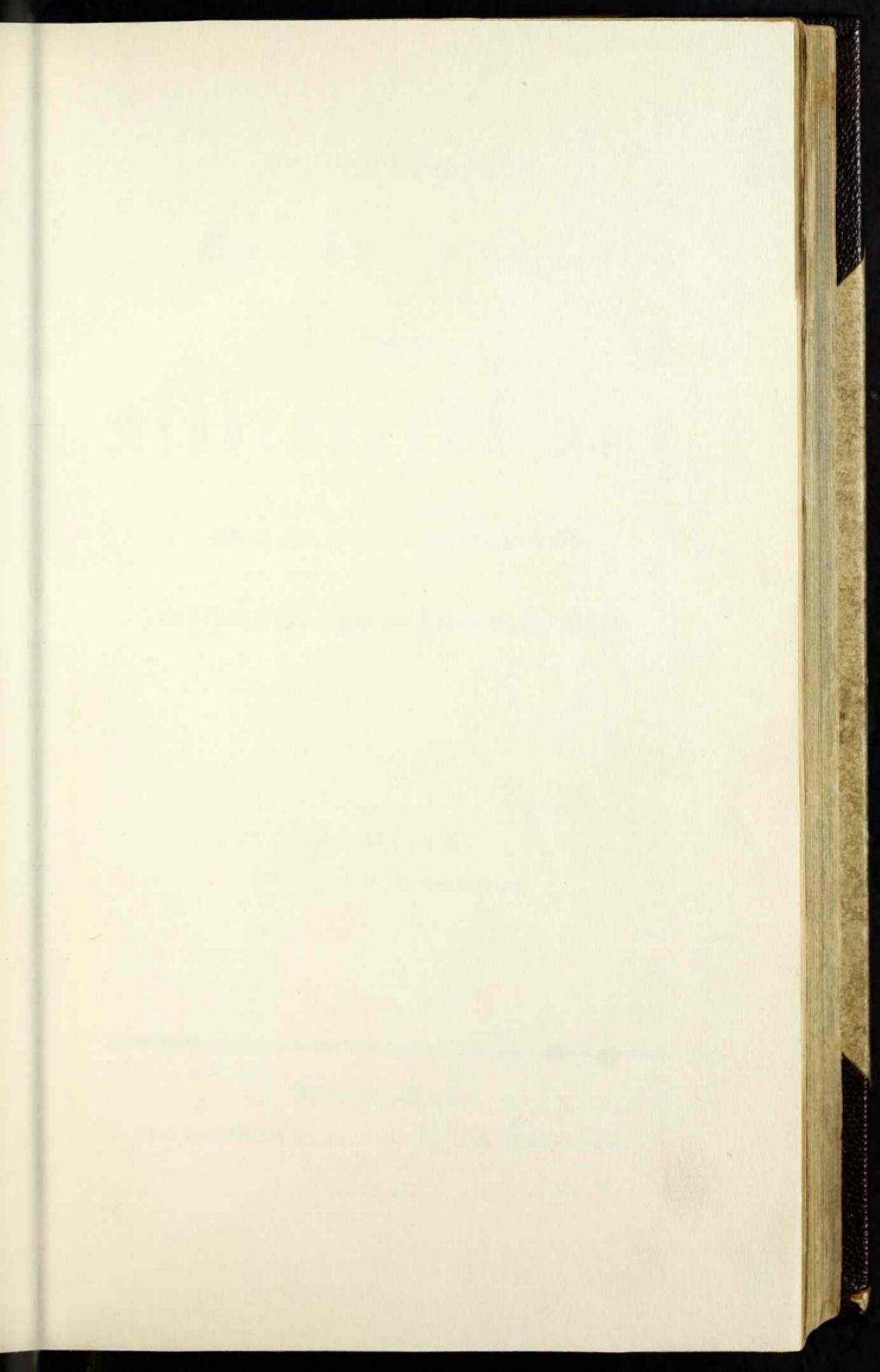
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 33 8°

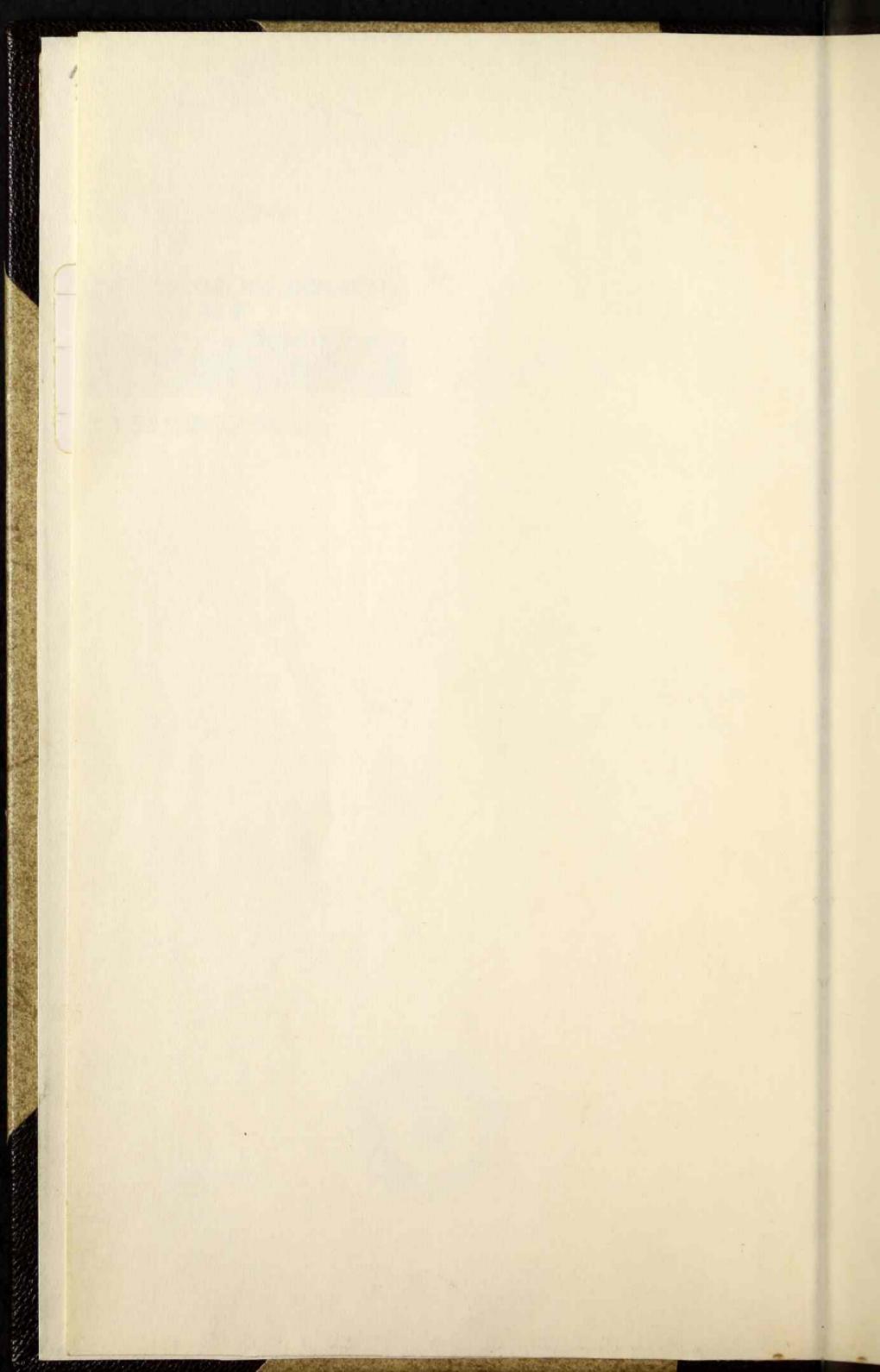

1 1 33 0 8 00144 6

+REX

33,-6

Statistisk-Copographick

B e s k r i v e l s e

o v e r

R j ö b e n h a v n s A m t,

tildeels efter meddeleste Efterretninger fra

vedkommende Embedsmænd og Ejere,

v e d

S. S t e r m,

forhen Ejer af Hannevanggaard.

R j ö b e n h a v n.

Paa Forfatterens Forlag, trykt hos C. G. Schiellerup.

1 8 3 4.

Amtets Kjøbstæder ere:

Roeskilde.

Kjøbstaden Roeskilde, i Sømme Herred, ligger paa et noget højtliggende Terrain, omtrent 1000 Ellen S. for Enden af Roeskildefjord, 4 M. fra Kjøbenhavn, 4 M. fra Holsbek, 10 M. fra Kallundborg, 4 M. fra Ringsted, 8 M. fra Slagelse, 10 M. fra Corsør, 3 M. fra Kjøge, ligesaa langt fra Frederiksund, 5 M. fra Hillerød og 8 M. fra Helsingør. Dens Udstrekning fra Ø. til Ø. udgør 1458½ M.; fra N. til S. 1050 M., og dens Fladeindhold indenfor de saakaldte Porte, paa hvilket findes Byens Gader, Stræder, Bygningspladse og Haver ic., 110 Dr. Ed. Disse Porte ere egentligen kun Bomme, som flaaes ned om Matten, fordi Accise- og Consumtions-Comptoirerne ligge ved dem. Af saadanne Porte, det vil altsaa sige Udkjørseler, forsynede med Bomme, findes her fire; de tvende af dem, de, hvorigennem Hovedlandeveien gaaer, kaldes Porte, de andre Bomme; af hine kaldes den imod Ø., der fører til Kjøbenhavn, Øster-Port eller røde Port; den mod S. V., hvorigennem man kører til Ringsted, Wester-Port eller Ringstedgades Port; af disse den mod N. paa Frederiksund-Beien Nørre-Bom eller Olsgadens Bom, og den mod S. paa Kjøgeveien Sønder-Bom eller Heesegadens Bom. Foruden disse er der endnu, især for de 4 Möllers Skyld, der ligge mellem Byen og Fjorden, anbragt en Bom mod N., ved hvilken findes en Accise- og Consumtions-Bod eller saakaldet Comptoir ved Papirsmollen; her boer en fast Betjent.

Torvet (thi Byen har kun eet), der ligger omrent midt i Byen, har Form af en lang Triangel; det er 120 M. langt, paa det Bredeste 60, paa det Smalleste 30 M. bredt. Her sandtes forhen St. Laurentii Kirke og Kirkegaard. S. D. for Byen, op mod røde Port, er en stor Plads, hvor der holdes Hestemarked, og derfor bærennes Heste-Markedet; det er 140 M. bredt og 160 M. langt.

Navnene paa de 33 bebyggede Gader og Stræder ere
 1) Ahlgaden eller Abelgaden fra røde Port til Torvet; 2) Skomagergaden fra Torvet til Ringstedgaden; 3) Støden, Fortsettelse af Skomagergaden lige mod V.; S. for disse Gader, der ere Byens Hovedgader, ligge fra D. mod V.: 4) Graabrodstrædet; 5) Hirsegaden, Heese- eller Hedse-Gaden, ud mod Sønder-Bom; 6) Læderstræde; 7) Snævresti; 8) Allehelgensstræde; 9) Dampestræde eller Dambostræde; 10) Ringstedgaden ud mod Ringsted-Port; 11) Bredgaden, ogsaa Kongegaden kaldet, fordi Landevejen i forrige Tider gik derigennem; den gaaer parallel med Skomagergaden; 12) Natmandsstrædet; 13) Lammestrædet; 14) Hundekjær; N. for Hovedgaderne ligge fra D. mod V.: 15) Grønnegade; 16) St. Pedersstrædet; 17) Rosengaard eller Rosenhoffstræde, almindeligen Rosenhaugestrædet kaldet; 18) St. Olsgaden, ved hvis Ende Nørre-Bom findes, og hvis nordre Deel kaldes 19) store Strandstræde; 20) Lille St. Olssstræde og 21) Munkbrostræde, tvende Sidegader i Retning fra D. mod V.; 22) Palaisgaden, forhen Bispestrædet; 23) Kirkestædet, forhen Smorfadet; 24) Provstestrædet; 25) Skolegaden; 26) Bondethinget, hvor i gamle Dage holdtes Thing; 27) Lille Maglekildestræde; 28) Fiolstræde, i daglig Tale Beenbrekkestræde; 29) Eva Schrödersstræde, tillukket imod Nord; 30) Nygaden, eller maaskee rigtigere Palaisgaden; 31) Funtens eller Fundensbro, rimeligvis forhen Funten: Daaben stod i Kapellet lige overfor Gaden, hvorunder en Longang formeentes at være; 32) Karen Oldattersstrædet; 33) Store Maglekildestrædet. Udenfor Byen ligge 34) Uden røde Port og 35) Uden

Mingstedport, den første med nogle faa Bygninger, den sidste med nogle Møller og værtshuse.

Af de ubebyggede Gader, som endnu bruges til Gjen-nemgang, men blot ere indfattede med Steengjerder eller Plankeværk, kunne nævnes: brede Højbrondstræde, smalle Højbrondstræde, Klosterhuusstræde, Hestemarkedsstræde, Munke-søstræde, Vor Frue Kirkestræde og Skanderborggaden.

I økonomisk Henseende er Byen inddelte i 5 Røder, der i alt indbefatte 253 Matr. Nr., men 260 Gaarde og Huse eller 320 Bygninger, af hvilke 14 ere offentlige, de andre private; af hine ejer Staten een og Byen 7; 6 ere offentlige Stiftelser. Blandt de offentlige Bygninger vil Domki-
rken, denne Pragtbygning, dette Minde om gammel nordisk Kraft, først være at omtale.

I blandt de Kirker, Harald Blaatand efter sin Over-gang til den christelige Religion lod opbygge, var en Træ-kirke, den hellige Trefoldighed helliget, i Roeskilde, hvorhen ogsaa denne Konge, omtrent 980, flyttede sin Residens fra det gamle Lejre. Istedetfor denne Kirke blev af Bisshop Wil-helm, under Svend Estridsens Regjering og med denne Kon- ges Understøttelse, bygget af Steen en langt større og anse- ligere Kirke, der ved Biskoppens Død, Aar 1074, stod fuld-færdig paa Choret nær; dette fuldførte hans Eftermand, Svend Norbagge. I Aaret 1084 blev Kirken indviet og gi- vet Navnet St. Lucii Kirke, efter dens Skytspatron, Pave Lucius. Denne majestætske, gothiske Bygning har nu staer gjennem halvottende Aarhundrede, uagtet dens Tage ved de Ildebrande, der have rammet Byen, flere Gange ere blevne ødelagte. Kirkens Tag hviler paa $3\frac{1}{2}$ fod tykke Mure, dens Hvælvinger paa 16 murede, fordetmeste sextenkantede Piller, af hvilke enhver holder $13\frac{1}{2}$ Al. i Omkreds. Længden er ind-vendig *) 134 Al., Bredden og Højden 39 Al. Kirkens Tage ere tækkede med Kobber og Bly; dens 3 Spire med Kobber.

*) Den udvendige Længde er 7 Al. større.

De 2 Taarne paa Kirkens vestre Ende ere, Spirene ibereg-nede, fra Foden til Spidsen af Fløjstangen, 117 M. høje; Spiret paa den østre Ende har en Højde af 95 M., ligeledes maalt fra Kirkegaarden til Spidsen af Fløjset. Kirken gjem-mer, som bekjendt, de Kongelige Lig, der ligge deels i Begravelsescapeller, deels i Kjældere under samme. De ældste Kon-gelige Lig ere: Harald Blaatands, Svend Estridsens og en Dronning Margrethes (Svend Estridsens yngste Sons, Kong Nielses Dronning), hvilkes Been ere indmurede i de 3 Piller i Højchoret, hvor ogsaa i den 4de Pille Kirkens Stifters, Bis-kop Wilhelms, Been hvile. Forresten ligge i Kirken af Kon-gelige Lig: Dronning Margrethe (Datter af Waldemar d. 4de) og de fleste Konger af den oldenborgske Stamme med deres Prindser og Prindsesser. Foruden de kongelige Lig indeholder Kirken Levninger af omrent 300 private Per-soner, gamle og yngre Bisper, Adelsmænd, Professorer, gamle og nye Domherrer, Provster, Präster, Borgemestere, Raads-mænd og Borgere; heraf ere de ældste og mærkeligste: Saro Grammaticus, og følgende catholske Bislopper, foruden oven-anførte Kirkens Stifter, Bislop Wilhelm, 1) Peder Jensen, død 1416, 2) Oluf Mortensen, død 1485, 3) Niels Skave, død 1500, og 4) Johannes Ibsen, død 1512. Af Kirkens Mærkværdigheder ere de fornemste: 1) Altertavlen, der ansees for et Mesterværk i Billedhuggerkonsten. Dette Konstværk forestiller i 6 Tavler Christi Livelsehhistorie, og i 3 andre Tav-ler Christi Fødsel, Dømsskjærelse og de vise Kongers Besøg. Alle Figurerne ere deels enkelte, deels i Grupper, udskærne i Egetræ, med stærk, ægte Forgyldning. Denne Altertavle er foræret Kirken af Kong Christian d. 4de. 2) Kirkens Orgel, bygget under Christian d. 3die 1555 af Hermann Raphaelsen, siden udvidet og forbedret paa Niels Trolles og Hille Rosen-krantz's Bekostning under Kong Frederik d. 3die; dette mod-tager i Aar (1833) en betydelig Reparation. 3) Prädike-stolen af en heel Steen, malet og forgyldt, og med Zirater af hvidt Marmor. Den er forsædigt 1609 under Christian d.

4des Regierung. 4) Daaben af støbt Malm, forøret Kirken 1602 af Friderich Godske og Jacob Wind. 5) En vel conservered og meget moerkværdig catholik Bispesistol fra Lage Urnes Tid. 6) Bisshop Niels Seawes Stol. I de sidste 9 Aar er i Kirken foretaget endel Forandringer og Forbedringer, hvorved man fornemmeligen har søgt at gjenvinde noget af den ved Capellernes Opsærelse til Kirken tabte Belysning, og at bringe Bygningen tilbage i dens oprindelige Stil. Inden i Kirken gaaer en Omgang, 13 Al. fra Kirkegulvet, rundt omkring dens indre Piller. Herfra fører en Opgang til den saakaldte Riddersal (over Christian d. 1stes Kapel), der nu er indrettet 1) til Stiftsbibliothek, der ejer omtrent 14,500 Bind, og 2) til Forsamlingssal for Sjællands Landemode, der her forsamles 2 Gange om Aaret.

Kirkens Assurancesum er 12000 Rbd. Sølv.

Den til Kirken hørende Kirkegaard er i de sidste Aar blevet planeret samt forsynet med brolagt Fortoung rundt omkring Kirkens Muur, og brolagte Rendestene. Byens Lig begraves nu paa Graabrodre Kirkegaard, der i 1826 er blevet planmæssig anlagt og beplantet. Et Reglement for denne Kirkegaard er under 9de Januar 1827 allernaadigst blevet approberet.

Om Roeskilde Domkirkes særdeles betydelige Indtægter i cældste Tid og om Udstrekningen af dens Fordegods kan man gjøre sig et Begreb, naar man veed, at Biskoppen alene, for sin egen Person, ejede 40 faste Slotte eller Herregårde, foruden en Mængde enkelte Gaarde, Huse, Møller, Skove, Ender, o. s. v. Dog er den, som nedenstaende Udtog af dens Status udviser, endnu rigt doteret.

A. Jordgodsset,

Der alt er Østrøgods, bestaaer af følgende Bøndergods:

Kirken ejer derimod hverken Skove, Møller eller Kroer.

Efter den nu bestaaende Lovgivning maa Intet af Bondergodset sælges eller bortarvesættes, men kun overdrages i simpelt Fæste. Den aarlige Landgilde af en Gaard bestemmes efter en Maalestok af $2\frac{2}{3}$ Skp. Byg pr. Ede boniteret Jord og er saaledes forskjellig; den ringeste Landgilde af en Gaard er 4 Edr., den højeste 20 Edr. Byg efter Capitolstart. Indfæstningen, der ligeledes retter sig efter Gaardens Størrelse og Beskaffenhed, er fra 200 til 400 Rbd. Sølv. Et Huus med Jord, 2 til 4 Edr. Ed. geom., bortfæstes mod en Indfæstning af 40 til 50 Rbd. Sølv og en aarlig Afgift af 4 til 6 Rbd. Sølv; et jordløst Huus mod en Indfæstning af af 20 til 30 Rbd. Sølv og en aarlig Afgift af 3 til 4 Rbd. Sølv. Inspectionen foreslaaer den aarlige Afgift af en Gaard eller et Huus og Indfæstningssummen, og herom afgaaer Fæsteforestilling fra Forvalteren til Approbation af Kirkens Direction.

Den aarlige Total-Indtegt af Bondergodset er: a) i Landgilde, der betales med Penge, deels efter Capitolstarten for Sjællands Stift, deels, som Elsfældet er med de gamle Fæstere paa Durs, efter Holbeks Umts Kirkekjøb: 92 Edr. 1 Sk. $3\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 334 Edr. $7\frac{1}{2}$ Skp. Byg, 13 Edr. 2 Skp. $2\frac{2}{3}$ Fdk. Havre.

b) i Smaaredsel: 27 Skr. Lam, 28 Skr. Gjæs, 79 Skr. Høns og 9 Rbd. 66 f. Sølv. De førstnævnte Præstationer leveres ikke in natura, men betales ialt med 21 Rbd. 90 f. Sølv; et Lam betales med 48 f., en Gæs med 12 f. og en Høne med 6 f.

c) i Huuspenge 95 Rbd. 78 f. Sølv.

B. Bjsbstdsjord. Af saadan ejer Kirken i Nærheden af Roeskilde 25 Edr. 4 Skp. $\frac{4}{5}$ Alb. pr. Hrtk.; den yder Kirken i aarlig Afgift 167 Edr. Byg, som betales efter hvert Aars Capitolstart, og i Penge 50 Rbd. 16 f. Sølv; af nogle Ejendomme i Roeskilde svares derhos 14 Rbd. 60 f. Sølv i Jordskyld.

C. Refusion eller Vedberlag for Gaarde, der forhen have tilhørt, men nu ere folgte fra Domkirvens Gods. Disse svare under Navn af Kornafgivt en bestemt aarlig Afgivt til Beløb 440 Edr. 1 Skp. 2 $\frac{1}{4}$ Fdk. Byg efter hvert Aars Capitelstart, der aarlig forøges med 163 Edr. 1 Skp. 3 $\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, naar den siden 1822 Godsets Selvædere forundte Moderation af respective $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$ Deel af deres Kornafgivt ifølge de erhvervede Kgl. Resol., der hvert andet Aar føges, ei længer tilstaaes. Ligeledes forøges Afgivten efterhaanden, som Afstægtfolkene, for hvilke der er tilstaaet Vedkommende Godtgjørelse i Kornafgivten, bortdøe. Denne aarlige Godtgjørelse beløber sig for Tiden til 48 Edr. 1 Skp. 1 $\frac{1}{2}$ Fdk. Byg.

D. Tiender. Domkirken hæver heel Kirketiende og halv Kongetiende af

1) Roeskilde Byes Jorder, 283 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Hartkorn med 360 Edr. Byg efter hvert Aars Capitelstart.

2) Wisbyjorderne eller Lillevang *), 44 Edr. 4 $\frac{1}{2}$ Skp. Hartkorn, med 50 Edr. Byg aarlig efter hvert Aars Capitelstart.

E. Andre Kirkens Indtægter: a) Bestemte og visse ere: 1) Præstepension af Sognepræsten til Agerup og Kirkerup i Sømme Herred, aarlig efter Capitelstarten Rug 1 Ede 5 Skp. 1 $\frac{1}{2}$ Fdk.; Byg 4 Edr. 3 $\frac{1}{2}$ Skp., samt Smaa-redsel 1 Nbd. 24 s. Sølv. 2) Refusion fra Himmeløv Kirke

*) Indtil Aaret 1625 var der nemlig i Roeskilde to Hovedsogne, 1) Domkirken med sit Annex Vindinge og 2) Graabrodrekirken med sit Annex Svogersløv; Kornerup Kirke var dengang et Capel for Ejeren af Kornerup Gaard. Da Graabrodrekirken forfaldt og ej havde Formue til at bestride den fornødne Reparation, blev dens Menighed lagt til Roeskilde Domkirke. Til Graabrodre Sogn hørte den Lid Landsbyen Wisby, som nu er nedbrudt, og det er denne Byes Jorder, der kaldes Wisbyjorder eller Lillevang, og som endnu svarer heel Kirke- og halv Konge-Tiende til Domkirken.

for et af Domkirken til Degnebolig affstaet Huus 2 Rbd. Sølv. — b) Ubestemte og uvisse, hvortil regnes: 1) Indfæstninger af Kirkens Gaarde og Huse, hvis Middeltal udgør 500 Rbd. Sølv aarligen; 2) Refusion af Himmelov Kirkefetiende. Til bencvnte Kirkes Vedligeholdelse er bestemt $\frac{1}{4}$ Deel af Eienden efter Fradrag af Skatter, og af denne $\frac{1}{4}$ Deel erholder atter Domkirken i Refusion $\frac{1}{4}$, der kan anslaaes til omtrent 25 Rbd. 3) Ligpenge omtrent 40 Rbd; 4) Stolestadepenge 50 Rbd.; 5) Tavlepenge 20 Rbd.; 6) Indfæstning af bortsættede Begravelsespladse paa Graabrodre Kirkegaard 30 Rbd., alt Sølv.

F. Domkirvens udestaaende, rentebærende Capitaler vare i Aaret 1832: 4700 Rbd. rede Sølv, 60273 Rbd. 2 f. Sølv og 20514 Rbd. 8 f. Sedler og Degen. Disse Capitaler ere sikkrede paa lovbefalet Maade i Gaarde, Huse og Jord, eller udlante efter Kgl. eller Cancelliets Resolutioner til Præstegaardes Fstandscettelse, Skolers og Jordemoder-Huses Opførelse, mod lovligt Afsdrag i et Tidsrum fra 10 til 28 Aar.

G. Domkirken ejer fremdeles Domprovstboligen (see nedenfor), hvis Kjøbesum var 9500 Rbd. Sølv.

Domkirvens aarlige Udgivter: A. Faste og bestemte
 1) Skatter og Contributioner betaler Kirken med omtrent 340 Rbd. 2) Brandcontingenter af assurerede Bygninger, paa Domkirvens Gods 180 Rbd., en Udgift, som efterhaanden vil bortfalde ved de gamle Fæsteres Afgang, da det gøres de nye Fæster til Pligt, selv at holde deres Gaarde og Huse assurerede. 3) Pensioner til Kirkens gejstlige og verdslige Embedsmænds Enker: 4 Tdr. Nug og 4 Tdr. Byg, og i Penge 310 Rbd. 64 f. 4) Til Bijn og Brød aarligen 30 Rbd. 5) Revisions-Sallarium 300 Rbd. 6) Huusleje til Roeskilde lærde Skole 70 Rbd. 7) For Klædningsshykker til de Børn af Borgereskolen, der bestride Sangen i Kirkens Chor, 400 Rbd. 8) Refusion til Byens Borgereskole 170 Rbd. 9) Kirke-Lysepenge 8 Rbd. 10) Afgift til Fattigvæsenet af Graabrodre Kirkegaard 25 Rbd. 10 f. 11) Sogne-

præsten for Kornerup og Svogersløv Sogne i aarlig Refusion 12 Edr. Byg efter Capitelstart (see Noten S. 8). 12) Lønninger til Kirkens gejstlige og verdslige Embedsmænd og Betjente forsaavidt disse udbetales af Kirkens: a) Domprovsten, som første Medlem af Bestyrelsen for Domkirvens Midler, aarligen 100 Rbd.; b) Organisten 112 Rbd.; c) Cantoren i Løn 200 Rbd., i Huisleje 50 Rbd.; d) Klokkerens Løn 12 Edr. Rug og 12 Edr. Byg efter Capitelstart og i Penge 71 Rbd. 64 f.; e) Undergraveren 25 Rbd.; f) Bælgetræderen 40 Rbd.; g) Stadsmusikanten 26 Rbd. 64 f.; h) Graverkarlene ved Graabrodre Kirkegaard 20 Rbd.; i) Jordemoderen paa Domkirvens Gods paa Øurs 20 Rbd.; k) Skolelæreren samme-seds 20 Rbd.; l) Kirkens Værge og Godsets Forvalter og Regnskabsører 600 Rbd.; tilsammen altssaa i Penge 3119 Rbd. 10 f. Sølv, foruden 60 Rbd. Sedler til Kirkens Uhrmager, og de ansorte Natural-Præstationer.

B. Kirkens uvise Udgivter kunne anslaes til 600 Rbd. aarligen, hvortil endnu komme 500 Rbd. Sedler, der efter Kgl. Resol. af 4de Mai 1825 aarligen afgives til Ringsted Kirke, indtil dens Gjeld er betalt, samt Udgivterne til Reparationen. Til denne er i de sidste 7 Aar medgaet det Meste af Kirkens Overflud, men den har og modtaget en Hovedreparation, saavel indvendig, som udvendig, fra Taarnspidserne indtil Utløbs-Canalerne, der gaae under Jorden, og afledte det skadende Kilddevand fra Kirkens Bygninger. Som ovenfor bemærket, er Kirkegaarden ogsaa blevet planeret, brolagt og forsynet med steensatte Rister og Brønde.

Kirkens Direction er Sjællands Stiftsøvrighed; men det specielle Tilsyn og den specielle Bestyrelse er overdraget en Inspection, der blev oprettet 1793, og bestaaer af Domprovsten og Byens Borgemester; disse fungere ifølge deres Embedsstilling og uden Løn, og have tillige Overopsynet med de Kgl. Capeller, Monumenter og Mausoleer, med Tilladelse at overdrage Tilsynet til en anden af Kirkens Betjente (Kgl. Resol. 12 Juli 1816). Kirkens Værge og dens Godses For-

valter er Hr. Kammeraad Chr. Hansen, Stiftsskriver ved Sjællands Stift; han nyder i aarlig Løn 600 Rbd. Sølv og $\frac{1}{2}$ Deel af uvisse Indtægter, der med et Middeltal kunne ansættes til et omtrentligt aarligt Beløb af 80 Rbd. Sølv. Under hans nærmeste Tilsyn ere de ovennævnte Reparationer udførte.

Godsets Assurancesum er omtrent 113,780 Rbd. Sølv. Paa Domkirkenes Forder og Tiender hvilede oprindeligen et Bankhæstelsesbeløb af 13139 Rbd. 7 $\frac{1}{2}$ s. rede Sølv, hvorfra $\frac{1}{2}$ er indfriet med 2189 Rbd. 82 $\frac{1}{2}$ s. Ligeledes ere de 441 Rbd. 58 $\frac{1}{2}$ s. rede Sølv indfrie, hvermed Domprovstresidenten var behæftet til Banken. Beløbet af de Skatter, Commune og andre Afgifter, Bondergodset selv har at udrede, udgjør 3010 Rbd. Sedler. Godsets Overformyndieries Midler beløb sig, ved Udgangen af 1831, til 1645 Rbd. Sølv og 876 Rbd. 17 $\frac{1}{2}$ s. S. og L. Kirkens Betjente havde forhen Embedsboliger, men da disse efterhaanden forfaldt, ansaa Kirken det for tjenligere, istedet derfor at give Embedsmændene Penge til Huusleje *).

Paa den sondre Side af Domkirken ligger Cathedralskolen, der, som Læreanstalt betragtet, er stiftet af den i Historien bekendte Biskop Jacob Erlandsen, idet han forordnede i sin Fundats for Helligaands-Huus, nu Duebrødre Kloster (hvorom siden), af 17de Mai 1253 **), at der i samme skulde optages 12 Disciple, for der at nyde Underviisning. Da Pladsen i Hospitalen, hvis sydlige Ende denne Læreanstalt

*) Vor Frue Kirke hører ikke længere til Noeskilde Kjøbstad, cfr. Rescr. 21 Apr. 1752. Om denne og det Sogn, hvori den ligger, vil det Fornødne blive anført under Landsog-nene, hvor ogsaa St. Jørgens Kirke, der aldrig har hørt til Noeskilde, Tomfruklosteret m. m. ville blive omtalte.

**) Behrmanns Beskrivelse af Noeskilde, København 1832, p. 223 og 250, hvor Fundatsen, der nok fortjener at læses, findes trykt; den viser os Stifteren i et ganske andet lys, end det, Historien fremstiller ham i.

indtog, blev for indstrenget for det stigende Antal Disciple, anviste Bisshop Peder Jensen, i Aaret 1405, Rectoren en egen Bygning paa St. Lucii s: Domkirkegaard til at holde Skole i, og han er saaledes Stifter af Skolen, naar derved forstaes Skolebygningen; iovrigt blev den opført og vedligeholdt for Kirkens Regning, og er uforandret den samme Bygning, som nu bruges til Skole; den er to Etager høj og af Grundmuur. I Aaret 1478 har Christian I, 1570 Frederik II og 1740 Christian VI *) deels forandret, deels udvidet den oprindelige Fundation, og ved en Kgl. Resolution af 24 Sept. 1810 blev det bestemt, at Duebrødre Klosters Midler skulde deles mellem Cathedralskolen og Hospitalet efter et Forhold af $\frac{8}{11}$ Dele til hin og $\frac{3}{11}$ til dette (see nedenfor). Skolens nærværende økonomiske Forsatning og Tilstand ses af følgende almindelige Oversigt:

*) Behrman de citerede p. p. & sq.

I. Indtægter.

Sognenes og Øernes Navne.	Hartkorn.			Rug.			Byg.			Havre.			Ødselfesmaaden.		Penge.
	Tdr.	Skp.	Gdt.	Mb.	Tdr.	Skp.	Gdt.	Tdr.	Skp.	Gdt.	Tdr.	Skp.	Gdt.		
A. Kongetiente af:															
Nørby Sogn	414	4	1	2	89	1	3½	233	1	2	2	2	2		
Ulslykke	285	4	2	2	66	6	2½	107	2	3	3	3	3		
Dufsed	190	6	1	2	66	6	2½	36	2	2	2	2	2		
Gjersle	213	6	2	2	112	80	1	104	2	2	2	2	2		
Bjerreby	171	6	2	2	112	369	5	369	2	2	2	2	2		
Sneere	523	2	2	2	112	197	6	112	2	2	2	2	2		
Welsle	179	1	3	1	112	197	6	112	2	2	2	2	2		
Skullesø	309	2	1	1½	112	197	6	112	2	2	2	2	2		
Kirkehelsinge	NB.	Den	ne	Af	gjort	udre	des	e	gentl	igen	brot	af	28	8	Rbd. 53½ f. Solv.
Daarby	543	2	2	1	144	266	3	3	3	3	3	3	3	3	
Torvoerd	737	2	2	1	48	144	2	48	2	2	2	2	2	2	
Hvidvoure Bye	410	4	3	2	22	57	2	22	2	2	2	2	2	2	
Haarlev Sogn	88	6	2	1	57	130	2	63	4	4	4	4	4	4	
Daarnborg	347	2	2	1	217	2	2	63	4	4	4	4	4	4	
Egeberg	231	4	2	2½	217	2	2	63	4	4	4	4	4	4	
Jalt	410	4	3	2	217	2	2	63	4	4	4	4	4	4	
Jalt	5057	6	1	1½	209	4	2½	2124	5	2½	63	4	4	4	
B. Præstetiente af:															
Flyng Sogn	224	2	3	1	188	6	6	188	6	6	6	6	6	6	
C. Refusioner af Kirker:															
Thorslundemagle Kirke .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Frue .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
St. Jørgensbjerg .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Grefshol .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Højby .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Egeberg .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Duse .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Himmeløv .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Svogerøsø .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jalt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
D. af Præster:															
Syv Kald ved Gadstrupps	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Præst .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Steenlse Sognekald .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Snosdelov .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fortsættige Præstekald .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jalt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
E. Degnepensioner .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
F. Tiende-Refusion af:															
Wüg Kongetiente .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
og af	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Grevinge .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jalt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
G. Landgilde og Jorde-															
bøgesagfivier:															
1 Gaard i Flyng . . .	4	2	—	2	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	
Gaarden Godthaab . .	17	2	1	2	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	
2 Jordlopper i Himmeløv .	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	
Ejeren af Egholm . . .	—	—	—	—	—	—	—	6	2	3½	3½	3½	3½	3½	
Ejeren af Krabbesholm . .	—	—	—	—	—	—	—	20	2	1½	1½	1½	1½	1½	
En Jordlod i Agerum . .	—	4	1	2	—	—	—	32	4	—	—	—	—	—	
3 Lodder i Eng og Flegn Mt. .	8	4	—	1½	—	—	—	117	4	—	—	—	—	—	
En Lod paa Røge Markt .	1	5	2	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	
Hususagfivier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Jalt	21	4	2	1	—	—	—	251	5	1	—	—	—	—	
priv. upr.	10	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

II. Andre Indtægter.

Sedler og X.

	Sedler	X.	Sol.
Nente af utsatte Capitaler, 24580 Rbd.	878	53	5½
Rente af en udfat Capital, 495 Rbd.	19	—	76½
Dele af Duebrodre Klosters Fælledsfond	—	—	1837 — 32
Dele af samme Fonds Overstjud	—	—	192 — 44½
Af Roeskilde Domkirkes Kasse	—	—	70 —
Soldbarvrumpepenge	—	—	84 —
Jordskybspenge	—	—	9 — 50
Teilmanns Legat til Bibliothekkassen	—	—	20 —
Ell samme Kasse efter Nester. af 17de Marts 1774.	—	—	50 —
Rente af 4535 Rbd. Solv. per tilfylde Stipendiefonden	181	—	—
Jalt 3427 — 87½	—	—	—

De utsatte Capitaler ere prioriterede i faste Ejendomme paa anordningsmæssig Maade.

Skolen har saaledes en aarlig Indtægt af 222 Dr. 5 Skp. à Dr. Rug, 2600 Dr. 6 Skp. 1½ Dr. Dr. 4 Skp. Havre, 16 Rbd. rede Solv, 4235 Rbd. 25½ f. Solv, 6017 Rbd. 34½ Dr. Sedler og Legn.

*) Dette og de tvende foregaaende Hartkorn-Bloeb ere Præsleverede.

II. Udgivter.

Solv.

Til Hr. Professor og Dr. philos. S. J. N. Blech

(R), der for Tiden er Skolens Rector . . .	1800 Rbd.
— Samme for Extra-Timer	200 —
— Hr. J. D. Hage, for Tiden Skolens Overlærer	800 —
— Hr. C. W. Stybe, Skolens ældste Adjunct	500 —
— Samme, som Inspecteur for Skolen . . .	100 —
— Dhrr. G. Host, J. A. Hansen, J. Agerup, for Tiden Skolens 3 andre Adjuncter, hver	
400 Rbd.	1200 —
— Cantoren	100 —
— 7 Stipendier paa 50 Rbd.	350 —
— 7 dito paa 35	245 —
— 7 dito paa 20	140 —

 \sum Alt 5435 Rbd.

Hertil komme endnu de ubavisse Udgivter, saasom til Skolens Reparation, Honorar til Regnskabsforeren og Gassereren, der ikke kunne angives. Alle Udgivterne udredes af Skolens ovenansorte Indtægter, og den Saldo, der efter disse Fra-drag maatte blive, indsendes til den almindelige Skolefond. I Aaret 1830 udgjorde den noget over 7000 Rbd.

Skolens har fremdeles følgende Ejendomme:

1) Cathedralskolens Skolebygning, hvorom ovenfor er talt; den er assureret for 1120 Rbd. Solv.

2) Cathedralskolens 1 Etages Bygning af Grundmuur ved Domkirken, hvor gymnastiske Øvelser foretages; dens Assurancesum er 1200 Rbd. Solv.

3) Rectorboligen, der er opført af Grundmuur, 2 Etager høj, og en af de smukkeste Bygninger i Byen, med en temmelig stor og overordentlig smukt beliggende Have. Den er assureret for 11360 Rbd. Solv. Allerede i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede erholdt Rectoren en Embedsbolig,

men da man havde ladet Bygningen saa aldeles forfalde, at Omkostningerne paa dens Reparation vilde blive for betydelige, folgetes den i Aaret 1755 fra Embedet. Men efterat Rectoren nu i 70 Aar havde maattet slasse sig Bopel, og Erfaring havde viist, hvilke Banskeligheder dette medførte, ansaa man det for hensigtsmæssigere, at opføre for Skolens Regning en fast Rectorbolig. Den nuværende Rectors private Ejendom blev derfor kjøbt, de gamle Bygninger nedrevne, og i deres Sted den ovenomtalte nuværende Rectorbolig opført.

4) Bibliotheket, der bestaaer af omtrent 3500 Bind, meest philologiske Bøger. Allerede Skolens Stifter, Jacob Erlandsen, skjønkede den en Deel Bøger, der nu ere foroundne og om hvis Skjebne Skolens Historie ikke melder noget. Det samme er tilfældet med et stort Bibliothek, Erik Krabbe testamenterede den. Ved det ovenfor under Litr. II ansørte Teilmanske Legat blev Grundvolden lagt til et nyt Bibliothek; dette Legat og de 50 Rbd. Sølv, der ved Kgl. Resol. af 1774 ere henlagte til Skolen, som en aarlig Indtægt for Bibliotheket, danne hele Bibliothekfonden. Dog betaler Skoleklassen nogle Journaler, Indbindningen, samt Landfort til Skolebrug.

Paa Skolens Tiender hviler en Bankhæftelse af 12634 Rbd. 26½ f. rede Sølv, og paa Torderne 1253 Rbd. 64 f. rede Sølv. Som Tilfældet er med alle lærde Skoler, staaer Roeskilde Cathedralskole under Overopsyn af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler; det specielle Tilfælde fører et Forstanderskab, der bestaaer af Byens Borgemester, Domprovsten og Rectoren; dette antager en Regnskabsfører og Casserer, for Tiden Hr. Cancelliraad, Hospitalsforstander Liebe, der, som Honorar, myder 2 pEt. af de første 5000 Rbd., der beregnes Skolen til Indtægt, og 1 pEt. af hvad der overstiger dette Beløb. Af det under II Ansørte sees Skolens Lærere at være: Rector, Overlærer og 4 Adjunkter, hvortil kommer trenende Timelærere i Tegning, Musik og Gymnastik; paa samme Sted er bemærket, hvormeget hver af Skolens faste

Læserere nyder i Gage; dog maa her endnu tilføjes, at Rectoren desuden har fri Bolig i Rectoresiden, samt omrent 20 Dkr. Ed. Embedsjord *) og at Hr. Adjunct Stybe har fri Bolig paa Skolen. Disciplenes Antal er for Tiden 42. Af disse oppebare 21, i det under II ansorte Forhold, Stipendier; fremdeles ere til Skolen henlagte 30 Gratistpladse og 10 Pladse til nedsat Betaling, 20 Rbd. Sølv aarlig. Af de i Aaret 1819 funderede Moltkeske Legater ere 2de Portioner henlagte til Skolen, hvert paa 40 Rbd. Sølv.

I Aaret 1639 blev paa J. Seefeldts, Lehnsmand over Roeskilde Lehn, og Bislop Brochmanns Forslag anlagt et Gymnasium i Roeskilde, hvortil førstnævnte skænkede ikke blot den Rectores, han, som Decanus ved Kirken, havde, men gav endog Steen og Dommer til den nye Bygnings Opførelse, samt 3 Læster Korn. Denne Bygning blev kaldet Regenten. Kong Christian IV henlagde til samme Indtægterne af den, da ledigvarende, 10,000 Ridders Præbende, og senere kom fremdeles hertil Indtægterne af St. Olufs Vicarie. Domherren August Sandt skænkede den nye Stiftelse 1000 Rbd. Paa Regenten boede 16 Disciple under Opsyn af Conrectoren, hvem man her havde anviist Bopel, og der blevne ansatte baade Professorer og Lectorer i Theologi, Philosophi og Matematik. Men allerede 1646 gik det tredie Professorat ind, og senere forsvandt Gymnasiet ganske. I 1754 blev Regenten tilligemed den til samme hørende Plads folgt, der, efterat være gaaet igjennem flere Hænder, er bleven forenet med Provstesiden, og afgiver en herlig Have.

Grunden til det nuværende Duebrødre Kloster blev allerede lagt af Bislop Jacob Erlandsen i Aaret 1253, da han lod Helligaands Huus, eller, som det og kaldes, det nye Hospital, flytte ind i Roeskilde, udenfor hvilken det forhen laa, og forordnede i den ovennævnte Fundats af 1253, at 12 Svage og Skræbelige, samt 12 Disciple der skulde nyde, hine Livets

*) En Fjerding af Eng og Fleng Marken.

Fornødenheder, disse desuden Underviisning. Til den Ende henlagde han 14 af sine egne Bispetiender og Strandmollen til denne Stiftelse. Om det Duebrødre Kloster, Christian I omtaler i et aabent Brev af 1478, har været det samme, som Hellig-Alands Hospitalet, er twivsamt og hartad ikke rimeligt. Men i Aaret 1570 sammenlagde Frederik II det Gods, der da tilhørte Duebrødre Kloster, Hellig-Alands Hospital, St. Jørgens Hospital, der i Anordningen kaldes Spidallbjerget, og nogle andre mindre milde Stiftelser, og besalede, at der for Indtægten heraf skulde underholdes 40 Personer, nemlig, saaledes ere Fundatsens egne Ord, 16 gamble folk, som intid (Intet) selff haffue, hworaff the leffve kunde . . . och holdis en hører, 19 Degne og fluer primsinker o: en Lærer og 23 Disciple. Fundatsen, der er dateret 24 August 1570, læses udførlig hos Behrmann p. 230 og følgende. Efterat have, med enkelte ubetydelige Forandringer, gjeldt i 170 Aar, traadte i dens Sted en ny, endnu gjeldende, af Christian VI, dat. 19de Febr. 1740, hvor de ovennævnte, nu forenede, Stiftelser, kaldes med et fælles Navn "det saakaldte Duebrødre Kloster", en Udtryksmaade, der leder til den Formodning, at de have ført dette Navn allerede siden Forandringen under Frederik II, sandsynligvis enten fordi Duebrødre Kloster er den Stiftelse, der først er nævnt i denne Konges Fundats *) eller fordi det har været den anseligste af de forenede Stiftelser. I denne Fundats vedblev Hospitalslemmernes Antal at være fastsat til 16 og Disciplenes, efter en Bestemmelse, givet den 21de Novbr. 1662 af Frederik III, til 32, hvorhos det blev bestemt, at, dersom Klosterets Indtægter skulde tiltage saaledes, at der kunde underholdes flere, skulde Antallet forøges i det anførte Forhold, og altsaa antages 2 Disciple for hvert Lem, hvormed det nævnte Tal blev forøget. Efter Hoffmann

*) I Lighed med hvad der undertiden var tilfældet med Nævnelsen af Forordningerne, s. Cr. Cum ecclesia Diana o. a. fl.

nøde saaledes, i Aaret 1758, 40 Disciple hver 4 Mark og 20 Fattige hver 3 Mark ugentligen; dette Antal er nu foroget til 25 Fattige, foruden en Gangkone, og Ugepengene ved Reser. af 3 April 1807 til 4 Mark Sølv; det Dobbelte af hvad disse Fattige saaledes oppebære, udbetales til Skolen. Hvorledes Hospitalet har været i stand til fremdeles at skænke 10 Fattige, foruden en Gangkone, Huusly og hver 3 Mark ugentligen, uden at være blevet bebyrdet med forsøgede Kostpenge til Skolen, vil nedenfor blive oplyst.

I Hospitalets økonomiske Forfatning foregik en væsentlig Forandring 1816. Under 29de og 30te September det foregaaende Aar blev det bestemt, at Duebrødre Klosters Midler, efterat Hospitalet, ifølge Kgl. Resol. af 24de Septbr. 1810, forlodts havde erholdt udbetaalt 5600 Rbd. S. V., som Erstatning for de Summer, der siden 1740 kunne antages fra Lemmers Arvedele og Efterladenskaber at være tilflydte den fælleks Kasse, uagtet Hospitalet ene var berettiget til denne Indtægt, og 10000 Rbd. N. V. til dermed at sætte dets Bygninger i forsvarlig og god Stand, skulde deles mellem den nævnte Stiftelse og Cathedralskolen saaledes, at der blev oprettet en Hovedkasse eller en saakaldet Fælleksfond for begge Institutterne, i hvilken de fælleks Indtægter skulde indflyde og af hvilken de fælleks Udgivter skulde udredes, og hvis Overskud skulde tilfalte hin med $\frac{3}{4}$ og denne med $\frac{1}{4}$ Deel *). Hvoruden denne Fælleksfond har hvert Institut sin egen Fond. Hvilke Indtægter og hvilke Udgivter vedkomme Fælleksfonden, er bestemt i en Forening, indgaaet mellem den Kgl. Direction for Universitetet og de lærde Skoler, som Skolens Foresatte, og Sjællands Stiftsvorighed, som Directeurer for Duebrødre Kloster, dat. 29de og 30te September 1815, samt forsynet

*) Ved denne Deling bleve nemlig de to Hovedforordninger af Frederik II og Christian VI lagte til Grund, og Skolen skulde saaledes have et dobbelt Antal af Portioner i det Forhold af 4 Mark mod 3 Mark, dvs. $\frac{8}{12}$: $\frac{3}{12}$.

med Kgl. Confirmation den 3die Januar det følgende Aar *), og sees tildeels af nedenstaaende Oversigt af Hospitalets Status i det Hele.

Indtægter.

A. Sælledøfonden.

1) Godset har ingen Hovedgaard; Strøgodset ligger adspredt i Sjællands Stifts forskellige Amter, ved hvil Betrættelse det mere Specielle om samme vil blive anført. Dets Harkorn er Ager og Eng 200 Edr. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ Alb., og Skov og Møllekyld 8 Edr. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. Indtægten af samme er: 14 Edr. 2 Skp. $2\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 226 Edr. 5 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, 6 Edr. 2 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Havre, som betales med Penge efter hvert Aars Capitelstart, samt 209 Rbd. 47 f. Sølv, hvorunder den Afgift, Huuusmændene svare, og hvad der erlægges i Jordskylde af adskillige Grunde og Huse, er indbefattet. — Om Maaden, hvorpaa Bondergodset bortfæstes, Indfæstningens Størrelse m. m., gjelder, hvad ovenfor S. 7 er anført.

2) Det Fæstegods, der i sin Tid er solgt til Selv-Ejendom, afgiver en aarlig bestemt Indtægt af 251 Edr. 5 Skp. $\frac{7}{8}$ Fdk. Byg efter hvert Aars Cap. E. Hvorledes denne Indtægt muligen vil foreges, oplyser det S. 8 under Eitr.

C Anførte.

3) Duebrodre Kloster er beneficeret med 21 Sognes Kongerende, hvil matriculerede Tiende-Hrtk. udgør 729 Edr. 6 Skp. og det tiendedyndende Hrtk. 4793 Edr. 4 Skp. 2 Fdk. $\frac{5}{22}$ Alb. Indtægterne heraf ere aarligen: 1465 Edr. 5 Skp. $1\frac{7}{80}$ Fdk. Byg; 59 Edr. 5 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Rug; 38 Edr. 5 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Havre; $\frac{1}{3}$ Ede Boghvede, der betales med 1 Rbd. 32 f. Sølv, samt 730 Rbd. 78 f. Sølv.

*) Schacks Fundatssamling, 1 Bind p. 140 og følgende.

Beregning over Duebrode Klosters Konge-Tiender.

Nr.	Hoslet Sogns Konge-Tiende.	Til hvem Tienden er overdraget.	Foreningens og den Kongelige Confirmations Dato, samt efter hvad andet Document Tienden maatte være overdraget.	Tiendens Ma- triuel-Hartkorn.	Det tiendepligtige Hartkorn, saaledes som deraf i de Kongelige Amtsuer staars Stat- ter.					Den aarlige Afsigt.																		
					pr Tdr. Hartkorn i					for hele Aaret i																		
					Tdr.	Svp.	Gdt.	Afb.		Tdr.	Svp.	Gdt.	Afb.	Drd.	f.	Penge, Selv.	Tdr.	Svp.	Gdt.	Afb.	Drd.	f.	Penge, Selv.					
1	Ølsemagle	Tiendererne for bestandig.	Forening 1ste Junii 1798.	30 2	196	7	1		4	98	3	2½																
2	Ejby	Ejby Boes Gaard og Hüns-Dobore for be- standig.	Forening 15de April 1800	= = =	97	3	3	½	4	48	6																	
		Til den øvrige Deel af Sognet, som ind- befatter Walløe By, Holme Mølle, fore og Hill Ledøge, samt Stenfelstrupgaard- den, ligedeles for bestandig.	Ditto 4de Juli 1798	= = =	165	7	3	1½	4	82	7	3½																
3	Borup	Kammerherre de Neergaard i Holsteen for bestandig.	Fæstebrev 18de December 1798	34	=	245	4	1	1	=	=	=	58	=	=	=	148	33½										
4	Gadstrup	Tiendererne for bestandig.	Over-Tiende - Commissionens Eragtning 13de April 1829 og Districts-Tiende - Commissionens Aendelse 20de Juni 1827.	43 4	322	4	2		=	=	=	=	216	4	2½													
5	Svø	Til Tiendererne for bestandig paa forrige Ejer af Vibygaard, Kammerraad Quis- gaards Lovetid.	Fæstebrev 30te Juli 1791.	65	=	296	7		2	=	2	2	=	92	4	1												
6	Korup	Til Tienderne for bestandig til Ejeren af Kørnerup Gaard, for Ejeren af Kørnerup Gaard, for Ejeren af Kørnerup Gaard.	Perpetuations-Fæstebrev af 11te October 1748.	28 4	=	113	5	3	½	=	=	=	=	20	=	=	=											
7	Allerølv	Til Tienderne for bestandig til Ejeren af Greveskabet Le- døborg.	Perpetuations-Fæstebrev af 11te Mai 1744	43 4	=	201		3	2	=	=	=	=	49	=	=	=											
8	Kidsrup	Til Tienderne for bestandig til Ejeren af Greveskabet Le- døborg.	Perpetuations-Fæstebrev af 11te Mai 1744	17	=	76	7	2	1	=	=	=	=	12	=	=	=											
9	Jøvalds	Til bestandig til hofjægermester Zeuthen, som Ejer af Sommerenggaard.	Det oprindelige Fæstebrev af 10de Mai 1794.	29 1	=	149	7	1	1	=	=	=	=	20	5	=	=											
10	Rye	Til bestandig til Sambusset Nygaard.	Fæstebrev 11te Julii 1654	24	=	237	4	1		=	=	=	=	12	=	=	=											
11	Gyllinge	Til bestandig til Sambusset Nygaard.	Ditto	56 2	=	371	2	1	2	=	=	=	=	32	=	=	=											
12	Sæby	a) Sæby By	Til Tiendererne for bestandig.	Over-Tiende: Commissionens Eragtning af 2den Juli 1829.	20 1	=	166	1	2	2	=	=	=	97	4	1½												
		b) Bistris By	Ditto	Ditte 24de Febr. 1818	=	=	66	=	1	1½	=	=	=	51	4	2												
		c) Parcellerne i Bistris	Ditto	- 2den Juli 1829.	=	=	14	5	2	1½	=	=	=	8	6	2½												
13	Tjerslev	Conferentstraad Holten til 1836 Aars ud- gang.	Tiende Forening 7de Novbr. 1827	8	=	47	5	1		=	5	=	=	29	6	1												
14	Lundby	Sognets Tienderne for bestandig.	Tiende Forening 7de Juli 1815	31 1	=	209	2	1		=	=	=	=	151	=	1½												
15	Ours	Til Tiendererne da Hans Nielsen og Peter Hansen af Nørreby, samt Jens Hansen og Hans Mittelsten af Ubergård, derses Lovetid.	Fæstebrev 24de Juniaat 1786.	41 2	=	256	4	2		=	=	=	=	151	=	1½												
16	Wollerslev	Hofjægermeister, Kammerjunker Greve af Broenhus Schæff til Gislegaard, ind- til Over-Tiendes Com. Eragtning er salben.	Tienden bestemt ved Præcis Amts Tiende Commis- sionens Kjendelse 4de August 1818, som fra Due- brode Kloster er apelleret til Over-Tiende: Com- missionen.	16 2	=	112	2	3		=	2	=	=	28	=	2½												
17	Tjerslev	Hofjægermeister, Kammerjunker Greve af Broenhus Schæff til Gislegaard.	Ligesom for Wollerslev Sogn	30	=	294	=	1	1½	=	=	=	=	146	=	2½												
18	Rinkærup	Sognets Tienderne for bestandig.	Forening af 9de August 1805	8 5	=	78	1	2		=	4	=	=	39	=	1½												
19	Søby	Hans Majestat Kongen paa allerhøjstam- mes Leverid.	Fæstebrev 18de April 1793	77	=	568	3	2		=	=	=	=	83	=	491	44½	83 f. Selv pr. Tde Hartkorn udgjør ialt 491 Rbd. 44½ f.										
		Ditro.		11	=	81	3	2	2	=	=	=	=	4	2	2½		29	Desuden 1 Skp. 3½ f. Dfd. Havre.									
20	Ødden	Ejeren af Ellingegaard	Med hvilket Document Tienden for bestandig er over- draget vides iffe.	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	4	4	1												
21	Kørnig	Til Sognets Tienderne for bestandig.	Forening 9de August 1800	50	=	216	7	4	2	=	4	=	=	15	1	2½		67	Desuden 3 Tdr. 5 Skp. 3½ f. Dfd. Havre, 10 Tdr. ½ f. Dfd. Havre,									
		Ejeren paa 10 Aar til 1839 Aars ud- gang.	Fæstebrev 1ste September 1830	23	=	205	7	2		=	=	=	=	96	2	3½												
					Ellsammen	729	6	=	4793	4	2	½						1465	5	1½	720	78	59 Tdr. 5 Skp. 1½ f. Dfd. Havre, 35 Tdr. 5 Skp. 1½ f. Dfd. Havre, ½ Tde Boghede, der betales med 1 Rbd. 32 f., og 1 Penge 10 Rbd. Selv.					

4) Sorderne i Eng og Fleng Marken (4 Hjerdinger) under Noeskilde Byes Jurisdiction, priv. Hrtk. 11 Edr. 3 Fdk. 1½ Alb., give en aarlig Afgift af 146 Edr. 4 Skp. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E.; videre af priv. Hrtk. 2 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb., en aarlig Afgift i Penge 59 Rbd. Sølv.

5) Klosterets rentehærende Kapitaler mod Pant i Gaarde og Huse samt andre Ejendomme, paahvilende Prästeembeder og Skolecommissioner i Sjællands Stift, beløbe sig til 40456 Rbd. 12 f. Sedler og E.; 97161 Rbd. 64 f. Sølv; 10367 Rbd. 56 f. rede Sølv. — Afdrag og Renter af denne Capital-Mæsse udgiøre omtrent 1534 Rbd. 67 f. Sedl. og E., 4302 Rbd. 16 f. Sølv og 414 Rbd. 68 f. r. S.

6) Extraordinaire Indtægter af Indfæstninger kunne ej med Bestemthed opgives; de ere kun ubetydelige. Hælledsfondens samlede Indtægter ere saaledes 74 Edr. Rug, 2090 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. Byg, 44 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. Havre, $\frac{1}{2}$ Ede Boghvede, 414 Rbd. rede Sølv, 4885 Rbd. 29 f. Sølv og 1618 Rbd. Sedler.

B. Høpitalets egen Kasse.

1) Erstatning for den i Fundats af 19de Februar 1740 tilstaede Fritagelse for Consumption 200 Rbd. Sølv.

2) Da Hospitalts selv bestrider Udgivterne ved dets Bygningers Reparation, saa er samme tilstaet en Godtgjørelse af 200 Rbd. Sølv.

3) Høpitalslemmernes Efterladenskaber kunne ej opgives til noget bestemt Beløb.

4) Hospitalts egen Kasses paa Rente udestaaende Kapitaler ere paa samme Maade sikkrede, som Hælledsfondens, og udgiøre 33670 Rbd. 72 f. Sedl. og E., 6400 Rbd. Sølv og 3408 Rbd. rede Sølv. Afdrag og Renter ere: 1740 Rbd. 45 f. Sedl. og E., 302 Rbd. 48 f. Sølv, 181 Rbd. 12 f. rede Sølv.

Indtægterne af Hospitalets egne Fonds ere saaledes 136 Rbd. 32 f. rede Sølv, 656 Rbd. Sølv, 1346 Rbd. 38 f. Sedl. og Tegn.

Udgivter.

A. Gælledsfonden til Last.

- 1) Kgl. Skatter, forsaavidt Klosteret udreder samme, 600 Rbd. Sølv.
- 2) Røstpenge til Cathedralskolen 1837 Rbd. 32 f. Sølv.
- 3) Hospitalets Bygningshjælp 200 Rbd. Sølv.
- 4) Lægens Løn 80 Rbd. Sølv.
- 5) Ridefogdens (Forstanderens) Gage 700 Rbd. Sølv og $\frac{1}{10}$ Deel af uvise Indtægter, f. Er. af Gaardes og Huses Indfæstninger, samt Sportler ved Skiftevæsenet, hvilket kan anslaaes til 40 à 50 Rbd. Sedler.
- 6) Pensioner, fornemmeligen til Embedsmænds Enker, hvis Mænd have staet i en eller anden Forbindelse med Klosteret, 453 Rbd. 32 f. Sølv.
- 7) Sallair for Revision af Regnskaberne 300 Rbd. Sølv.
- 8) 25 Lemmers Ugepenge, 4 Mark Sølv ugentlig, og Gangkonens, 1 Rbd. Sølv ugentlig, udgjøre aarlig 918 Rbd. 64 f. Sølv, foruden et Gratiale til Lemmerne af 100 Rbd. Sølv.
- 9) Adskillige uvisse Udgivter. Udgivterne udgjøre saaledes i Alt 5189 Rbd. 32 f. Sølv og 50 Rbd. Sedler.

B. Til Last for Hospitalets egen Rasse.

- 1) Pensioner eller aarlige Understøttelser 177 Rbd. Sølv og 142 Rbd. Sedler.
- 2) Hospitalets 35 Lemmer og twende Gangkoner, der tillige paasé de Syge og Sengeliggende, nyde hver 6 Pund Rugbrød ugentlig, Brændsel og Lys samt fri Medicin, de meget Syge særlig 3 Mark Tegn ugentlig, efter Lægens ðerom meddelende ugentlige Attester.

3) Ugepenge til de 10 nye antagne Lemmer og 1 Gangtøne, 3 Mark Sølv til hver, 286 Rbd. Sølv.

4) Udgivter til Brændsel, Lys ic. kunne ej med Bestemthed angives*).

Disse Udgivter ere altsaa 463 Rbd. Sølv og 142 Rbd. Sedler, foruden dem in natura.

Institutets Indtægter og Udgivter for Aaret 1830 varer: Hælledsfondens Indtægter for Cathedralskolens Conto: 343 Rbd. 63 f. Sølv og 10068 Rbd. 64 f. S. og £.; sammes Udgivter, Cathedralskolen vedkommende, indbefattede de til samme contant afgivne Summer, 193 Rbd. 23½ f. Sølv og 8812 Rbd. 54½ f. S. og £. Hospitalets egen Kasse, tilligemed de $\frac{3}{11}$ Deel det tilhørende fra Hælledsfonden, udgjorde i Indtægt 1221 Rbd. 75 f. Sølv og 11160 Rbd. 62½ f. S. og £.; dets Udgivter, indbefattede Omkostningerne ved Opførelsen af den anden Etage, 992 Rbd. 72 f. Sølv og 10250 Rbd. 17½ f. S. og £.

Istedet for Jacob Erlandsens gamle Bygning, der af Elde var blevet temmelig brøtfældig, lod Christian VI i Aaret 1741 opføre en, heelt igjennem grundmuret, een Etage høj, Bygning, omrent 100 Skridt fra den gamle. Denne Etage indeholder 2 store og 6 mindre Værelser; af disse sidste ere to bestemte til Sygestuer, een for hvert Kjøn, og forsynede med fornødnet Inventarium for Syge. Ethvert Lem driver sin egen Økonomi, hvorfor her findes to Kjøkkener med alle dertil hørende Fornødenheder. Sengklæder og Gangklæder maae Lemmerne selv medbringe, men erhølde af Hospitalet et Sengested med Æmhæng, Tæppen og Madrats, ligeledes en Lænestol med Commode i, et Bord, et Klædeskab, samt i Kjøkkenet et Skab til Opbevaring af Fødevarer, alt forsynet med Nr. og Litr. I enhver af de store Stuer og i Sygestuen for Fruentimmre er et Stueuhr. Det i Gaarden værende, een Etage høje, Baghus af Bindingsværk indeholder Brændehuus, Badstørhuus, Nullestue og Ligstue. I Gaarden er en Post med

*) Som Udgift maa udentryk ogsaa ansøres 83 Rbd. Sølv, der refunderes Borgerstolen, see nedenfor S. 30, Nr. 3.

Pomperedskab, som giver overordentligt godt Vand. En stor Lygte, som om Vinteren tændes hver Aften, er anbragt midt i Gaarden. Til Hospitalet er en god Have, der er afdeelt i 25 ligestore Stykker. Ethvert Medlem har sit Stykke til Behandling, saavidt dets Krefter det tillade.

Bed det Kgl. Danske Cancellies Resol. af 3die October 1829 blev det bifaldt, at Hospitalet udvides, og opførtes saaledes Naret derpaa en 2den Etage paa den gamle Hospitalsbygning. Den nye Etage indeholder, ligesom den ældre, 8 værelser, alle gipsede og forsynede med vindovne, 2 Kjøkkener, samt Brænde- og Tørvekamre, og oven over den er Tørreloft for samtlige Hospitalets Lemmer. Denne Udvidelse kostede omrent 5000 Rbd. Sedl., og er bestridt med Overflud af Indtægterne for 1829 og 1830 af Hospitalets egen Cassé, saaledes, at Fælledsfonden ej deri har deeltaget; derved undgik Hospitalet Paabudet i Fundatsen af 1740, at for hvert Lem, hvormed de Fattiges Antal blev forsøgt, skulde Disciplenes forøges med to.

Bed Resol. af 19de Februar 1831 blev der, efter Stiftelsens Directeurers Tilladelse, anskaffet et complet Inventarium for den anden Etage, i Lighed og Symmetri med det i den nederste. Det blev tillige besluttet, at der i den anden Etage for det første ikke skulde optages flere, end 10 Lemmer og een Gangkone. Disse nyde i Altin det Samme, som de ældre Lemmer i den nederste Etage, undtagen Ugepenge, der ere indskrænkede til de fundatsmæssige 3 Mark; ligeledes have de ej endnu nogen Andeel i Haven, der ikke kan udvides, men blot Adgang til samme. Hospitalslemmernes Antal er saaledes nu 35, foruden 2 Gangkoner.

Embedsmændene ere endnu de samme, som Christian VI's Fundats foreskrev, med de samme Pligter. Stiftelsens Direction er Stiftamtmanden og Biskoppen over Sjællands Stift; Inspectionen bestaaer af Domprovsten, Rectoren og Borgemesteren; den faaer ingen Løn; Kun er der tilstaaet Formanden, Hr. Domprovost Bang, aarlig 200 Rbd. som Godtgjelse for Rejser, Contoirhold ic. Denne Inspection antager

en Forstander, for Tiden Hr. Cancelliraad G. S. Liebe, som har den underordnede Bestyrelse af Godset, samt Tilsyn med Hospitalets Bygninger og Lemmer. Han har i aarlig Gage 700 Rbd. Sølv og $\frac{1}{2}$ af uvisse Indtægter; hans Indtægt heraf kan omtrent anslaaes til 40 à 50 Rbd. Sedler.

Hospitalets Bygninger ere assurerede for 10990 Rbd. Sølv, Godsets for 46030 Rbd. Sølv. Paa Jorderne og Ejenderne hvilede oprindeligen et Bankhæftelsesbeløb af 7544 Rbd. 84 f. rede Sølv, hvoraf $\frac{1}{2}$ er indfriet med 1257 Rbd. 46 f. Godsets Oversormynderies Midler beløbe sig til 326 Rbd. $27\frac{1}{2}$ f. Sølv og 1188 Rbd. $68\frac{1}{2}$ f. S. og E.

Søren Olsens Stiftelse for 6 Fattige er et lidet Hospital, bestaaende af sex Boliger, 3 til Ølsgaden og 3 til Rosengaardsstrædet, som Søren Olsen, første Capellan ved Domkirken, i Aaret 1592 lod opføre for 6 fattige Huusarme af Borgerstanden, til hvis Underholdning han skjønkede Jord ejendomme, Gods og Landgilde. Fundatsen er af 17de Januar 1592 og 19de Septbr. 1600; den Kgl. Confirmation af 9de Juni 1601. Men allerede 1636 blev det paa Forstanders Ansigning bevilget, at alt Godset maatte følges, dog under den Betingelse, at den Sum, hvortil det blev udbragt, utsattes mod sikkert Pant. Ved Salget indkom en Sum af 3286 Rbd. D. E., som i 1812 var sunken ned til 2580 Rbd. $47\frac{1}{2}$ f., og ved Omstyrningen efter Forordningen af 5te Januar 1813 blev reduceret til 1411 Rbd. 64 f. Sølv, der er utsat paa Rente mod lovlig Sikkerhed i Gaarde og Huse, samt i et befalet Laan til en Skolecommission. Foruden Renterne heraf, haves kun 21 Rbd. Sølv i aarlig Landgilde af Giørslevs Gaards Ejær i Stevns Herred. — De oven nævnte Boliger vare indrettede til Beboelse for 6 Lemmer og 3 Espectanter; foruden fri Bopæl nøde de første hver $\frac{1}{6}$ Deel af Hospitalets Total-Indtægt, dog først efterat 10 à 15 Rbd. deraf vare lagte til side til en Byggefond for Hospitalet. Endnu 1758 nøde disse quartalster hver 6 Rdl., og desuden de 3 Espectanter 3 Rdl. Men sidstnævnte Pladse gik snart

ind, og i Aaret 1810 saae Stiftsøvrigheden sig nødt til ved forefaldne Dødsfald at indskrænke Hospitalslemmernes Antal til det nuværende, nemlig 4, der, hvert, erholde 2 Mark ugentlig af Hospitalset. De øvrige tvende Boliger beboes nu af 5 andre Fattige. Kun 2de af disse og de ovennævnte 4 betragtes som Hospitalslemmer, og disse 6 erholde, hvert, et Brod ugentlig af Duebrodre Kloster, og fornødnet Ildebrændsel af Byens Fattigvæsen.

Stiftelsens udestaaende Capitaler ere de ovennævnte 1411 Rbd. 64 £. Sølv, hvoraaf dog nu noget over 100 Rbd. er afdraget af høint Laan til Skolecommisionen, samt 200 Rbd. Sedler.

Bygningerne, der ere assurerede for 910 Rbd. Sølv, ere yderst forfaldne, og traenge til betydelige Reparationer. Inspecteurer og Regnskabsførere ere Domprovosten og Borgermesteren under Sjællands Stiftsøvrighed, som Direction. Efter Fundatsen skulde ogsaa Læsemesteren ved Latinskolen være Medlem af Inspectionen.

Fru Meyerkronez og Tomfru Meyers Stiftelse er et Bindings værkshus paa 12 Tag med tilliggende Have, N. for Domkirken Kirkegaard, i den saakalte Cantorhave, hvor Residenten for Cantoren ved Domkirken i fordums Dage har været. Allerede i Begyndelsen af forrige Aarh. havde Fru Christine, Geheimraad Meyerkronez Esterleverske, tilkjøbt sig dette Huus og ladet samme indrette til Beboelse for tvende fattige Enker; men indtrufne Omstændigheder forhindrede hende i videre at udføre sin Plan. Denne blev fuldført af hendes Søsterdatter, Tomfru Meyer, der til den Ende skænkede denne Enkebolig ovennævnte Have og 1000 Rdl. D. C., af hvis Renter 2 Mark ugentlig skulde udbetales til hver af Enkerne, men de øvrige 15 Rbd. 2 Mark anvendes til Husets Vedligeholdelse. Denne og de andre Bestemmelser, hun foreskrev med Hensyn til Stiftelsens Bestyrelse ic., findes i Fundatsen, der er dateret 1ste Mai 1739, og i den 6te Art. forordnede, at Capitalen enten skulde udsetttes mod sikkert Pant og 5 p. Et. eller sikres ved at kjøbe gode Kjøbstadsjorder. Valgtes det

sidste Alternativ, skulde alt, hvad disse Forder indbragte over 5 pCt. af Kjøbesummen, deles saaledes, at Inspecteurerne fåt det halve Overskud; det andet halve skulde lægges til Capitalen. Af den oprindelige Capital blev saaledes i Aaret 1750 en Sum af 783 Rbd. 93 f. anvendt til derfor at kjøbe 53 Ddr. Ld. g. M. (efter Matric. Cont. Hrk. - Fortegnelse ejer Meyer-krones Stiftelse 68 Ddr. Ld.). Hvor fordeelagtig denne Disposition af Capitalen har været for Stiftelsen, sees deraf, at den nu, foruden ovennævnte Jord, der er bortlejet mod en aarlig Usgivt af 77 Ddr. 6 Skp. Byg efter Capit. L. og 82 Rbd. 47 f. Solv, ejer i Capitaler, udsatte paa anordningsmæssig Maade, 212 Rbd. r. S., 5400 Rbd. Solv og 2678 Rbd. 12 f. S. og L., og det, uagtet Enkernes Ugepenge allerede siden 1756 ere forøgede til 3 Mark, og uagtet 130 Rbd. af Stiftelsens Indtægter aarligere ere, efter Rescr. af 22de Novbr. 1805, siden dette Aar anvendte til lige Desling mellem 5 Enker udenfor den, af hvilke den Eldste har fortrinlig Adgang til fri Bolig i Stiftelsen. Senere er endnu en sjette Expectantinde kommen til. Da Stiftelsens Indtægter omrent 400 Rbd. Sedler og 38 Ddr. 7 Skp. Byg, foruden hvad der efter Fundatzen tilfalder Bestyrelsen, fremdeles vedbleve betydeligen at oversigne dens Udgivter, 210 Rbd. Sedl. foruden Udgivter til Reparation og offentlige Usgivter, er det paany påaenkst at udvide den, og man er derfor indgaaet med allerunderdanigst Forslag om Opsørelse af et nyt Huus af Grundmuur, saaledes, at deri kunde optages 4 Enker til at have fri Bolig. Stiftelsens nuværende Bygninger ere assurerede for 1300 Rbd. Solv.

Domprovsten og Borgemesteren danne Bestyrelsen og føre Regnskabet, der aarlig afslægges til Sjælland's Stiftsørighed, som Directionen for Stiftets offentlige Stiftelser. De nyde, som oven ansort, i Honorar det halve Overskud, af hvad Forderne indbringe over 5 pCt. af Kjøbesummen, og have saaledes, efter Fradrag af disse 5 pCt., 39 Rbd. 35 f.

Solv, til lige Deling en aarlig Indtægt af 38 Edr. 7 Skr.
Byg og 21 Rbd. 54 s. Solv.

Raadmand Langes Stiftelse er funderet d. 8de Ja-
nuar 1746 og bestaaer i et Huus paa Hjørnet af Skolegade
og Fiolstræde til Beboelse for 2 fattige Enker, hvortil er hen-
lagt det saakaldte Apothekervænge, samt Magister Steen Linds
Vænge, omtrent 5 Edr. Land, der ere overdragne ved Arve-
fæste og afgive en aarlig Indtægt af 30 Edr. Byg efter Cap.
Tart, som tilfalde Enkerne, hver med det Halve, efter Fra-
drag af Udgivter til Reparation. Huset er assureret for 410
Rbd. Solv. De Toende, der for Tiden nyde Godt af Stif-
telsen, boe ikke i den, men trække Leje af Bærererne. Stif-
telsen, som aldrig har erholdt Kgl. Confirmation, bestyres af
Fundators og Hustrues Descenderter, der aarligens afgænge
Regnskab til Magistraten i Roeskilde.

Froken Juuls Enkesæde for en Embedsmands Enke er
oprettet ved Fundats af 22de Septbr. 1761 *) af Froken S.
H. Juul, der ved Justitsraad Kraft lod i Aaret 1759 det
Huus kjøbes, som ligger paa Hjørnet af Adelgaden og St.
Pederestræde, og samme indrettes til fornævnte Brug. Enke-
sædet er vel vedligeholdt og assureret for 1190 Rbd. Solv.
Til Enkens Underholdning skjønkede Stifterinden 1000 Rdl.
D. C. og til Bygningens Vedligeholdelse 300 Rdl. D. C.,
ligesom der allerede under 5te October 1759 var paa hendes
Ansøgning forundt Enkesædet, mod Erlæggelse af 80 Rdlr.
een Gang for alle, Fritagelse for alle borgerlige Skatter og
Byrder, samt at vœ:e undtaget fra Roeskilde Byes Jurisdiction
og derimod sortere under Roeskilde Tomfru-Klostrets; og senere,
under 8de August 1763, blev det tilstaaet Consumptionsfrihed,
i hvis Sted det nu er tillagt 10 Rbd. Solv af Roeskilde
Byes Consumptions-Indkomster. Enken skal ved Optagelsen
erlægge 100 Rdl., der lægges til ovennævnte 1000 Rdl., og
hvorfra hun saaledes selv nyder Renten, samt selv besørge og

*) Schæs Fundatsamling 1 Bd. p. 185 og følgende.

bekostede aarlige finaae Reparationer paa Bygningen og Plantekverket og betale 24 fl. i aarlig Jordskyl til Organisten i Roeskilde; iovrigt er hun ganske fritaget for enhver Udgift. Af Capitalen, der efterhaanden var voret til 1500 Rdl. D. C., fandtes, da den Yngste af Testatricis 3de Søstre, der, den ene efter den anden, i Orden efter Alderen, tilligemed deres Broder, Geheimeraad v. Møsting, bestyrede Legatet, i Aaret 1792 døde, kun 1000 Rdl., og for det Manglende erholdtes kun en Erstatning af 76 Rdl. Det blev dersor ved Kgl. Rescr. af 2den Maj 1794 bestemt, at den aarlige Pension indtil videre skulde ned sættes til 30 Rdl. Stiftelsens nuværende Capitaler beløbe sig til 1600 Rbd. Sølv i 4 pct. rentebærende Kgl. Obligationer.

Som i Fundatsen er bestemt, føre nu, efter Legatricis tvende Søsters og Broders Død, Priorinden og de 4 celdste Frøkener i Roeskilde Domfrukloster Directionen, og bestemme, hvo der skal nyde Legatet.

Det Kongelige Palais ligger paa den østre Side af Domkirken og er en simpel grundmuret Bygning af 2 Etager paa 15 Fag. Hovedbygningen har paa Siderne tvende een Etages Fløje, der ere forbundne med hin ved 3 Buer i en Kvartcirkel. Med Fløjene hænge, næsten i en Cirkel, Staldene sammen, og indelukke Gaarden. I Midten af disse er Indkjørselen, den eneste i hele Palaiet, men imod Kirken er endnu en Udgang for Fodgængere. Paa Palaiet havde saavel Amtmanden, saalænge Roeskilde Amt havde sin egen Amtmand, som Amtsforvalteren fri Bopæl i den nederste Etage. Den øverste Etage staer ledig for Medlemmerne af den Kgl. Familie, naar de opholde sig i Roeskilde. I den østlige Sidefløj boer Palaisforvalteren; i den vestlige var før Posthuset, men er nu bestemt for Chefen for den Husarescadron, som ligger i Roeskilde. Paa det Terrain, som det Kgl. Palais nu indtager, laa forдум den anseelige Bispegaard, der, ligesom det nuværende Palais, stod i Forbindelse med Domkirken ved en bedækket Gang. Efter Reformationen tjente Gaarden

Lehnsmændene over Næskilde Lehn til Bopæl. Da Lehnsvæsenet var forfaldt efter Souverainitetens Indsørelse 1660, blev samme overladt Amtmændene, som kom i hines Sted. Den Kgl. Familie opholdt sig der kun ved overordentlige Lejligheder, s. Gr. Gjennemrejser, Begravelser ic. Men da Bygningen efterhaanden aldeles forfaldt, lod Christian VI Bispegaarden nedbrydes i Aaret 1733 *), og lagde paa Rejsen til Norge den 12te Maj samme Aar Grundstenen til en ny Bygning, som Bygmester Thura saa hastigen opførte, at Kongen den 23de Septbr. s. A. holdt Middagstaffel der med hele sit Folge.

Raadhøst er en anseelig Bygning, beliggende paa Torvet, hvorhen det blev flyttet, da det gamle, der laa paa Algaden, var lagt i Aske ved den Glæbrand, som i Aaret 1733 overgik Byen. Det er to Etager højt, foruden 2 Kjældere til Politibetjente og een til Taarnvægteren, med høj Gavl, bygget i en simpel, men smagfuld Stil, paa den Plads, hvor St. Laurents Kirken havde staet, tæt op til sammes Taarn, og tager sig smukt ud, hvortil dets Beliggenhed og dets Sejerværk ej lidet bidrager. Dette sidste har Kjøbmand Anders Borch bekvæmt i Aaret 1772. En Steentrappe fører op til Raadhøstet. Oven over samme staaer Christian VI's Navnetræk med Aarstallet 1735 **), og underneden: Ved Guds og Kongens Hænde bygt. I Bygningens øverste Etage ere Forsamlingsværelser, og her holdes Næskilde Bything; Arresterne ere i Taarnet og i nederste Etage, hvor der ogsaa findes en Wagtsue. I Taarnet er en stor Klokket med latinisk Inscription.

Den Danske Skole eller saakaldte BorgerSkole blev oprettet i sin nuværende Form i Aaret 1815, da Planen under 11te November dette Aar blev approberet. Den holdes i dens Ejendomsgaard paa Algaden, der bestaaer af tvende Bygning-

*) Behrmann har 1735, Holst, Thura og Gliemann 1733.

**) Gliemann har 1733.

ger af Muur og Bindingsværk med Øvist, og Kjælder under hele Forhuset. Gaarden var, da den i Aaret 1812 blev kjøbt, meget forfalden, men er siden istandsat og indrettet saaledes, at Skolens 3de Lærere der have Bopæl, at der ere trenede lyse og rummelige Børrelser til Læsesæder og eet til Underviisning i quindelig Haandgjerning. Den er assureret for 5210 Rbd. Sølv. Haven er deelt mellem Lærerne.

Af Skolens 3de faste Lærere er den første tillige ordineret Gatechet, om hvil Indtægter det Forhodne nedensfor vil blive bemærket; den 2de Lærer har en aarlig Indtægt af 85 Dør. Byg og 60 Rbd. Sedl., og den 3de 70 Dør. Byg og 40 Rbd. Sedl.; begge have desuden fri Bolig, den første i Forhuset, den anden i Baghuset, og hver 80 Rbd. Sedl. til Brænde; den ved Haandgjerningskolen ansatte Lærerinde nyder i aarlig Løn 50 Dør. Byg og 40 Rbd. Sedl. Underviisning i Sang, Tegning, Gymnastik og Svømning besorges ved Timelærere.

De skolesgænde Børns Antal er 200; Drengene nyde Underviisning i trenende Classer; i de tvende nederste af disse undervises blot om Formiddagen, og Underviisningsgjenstanden her ere de samme, som almindeligen foredrages i Almue-skolerne: Religion, lidet Geographi, Skrivning, Regning m. m.; i den øverste, den saakaldte Realklasse, hvor der læses både Formiddag og Eftermiddag, undervises tillige i Tydsk; i alle tre Classer lære Drengene fremdeles Svømning og Gymnastik. Pigeskolen, hvor der læses blot om Eftermiddagen, er inddelt i tvende Classer; Lærefagene ere de, der ovenfor ere anførte at foredrages i Drengeskolens tvende nederste Classer. Et eget Børrelse undervises Pigebørnene af den ovennævnte Lærerinde tillige i quindelige Haandarbejder. Saavel i denne Haandgjerningsskole, som ellers i Skolens øvrige Afdelinger, er den indbyrdes Underviisnings-Methode indført. Af det nævnte Antal Skolebørn nyder den største Deel fri Underviisning; disse komme dog ikke i Realskolen, men skrives ud af anden Classe; af de betalende Børn erlæg-

ges i første Classe 1 Rbd., i anden 2 Rbd. og i Realklassen 4 Rbd. quortaliter.

Allerede under 30te April 1656 skænkede Niels Trolle og Fru Helene Rosenkrantz 1800 Sl. D. til Skolen; skjøndt denne Sum, efter den oprindelige Bestemmelse, skulde danne et eget Legat saaledes, at Renten af 300 Rdl. skulde betales Lærerne ved den Danske Skole, og af 1500 Rdl. anvendes til Bidrag for fattige Pigeorns, samt faderløse og moderløse Drengeorns Underholdning, saalænge de gif flittigen i Skole, er den dog nu indbegreben under de øvrige Midler. Foruden den ovennævnte Gaard har Skolen fremdeles følgende Ejendomme og Indkomster.

1) en Skolegaarden tilhørende Jordlod, beliggende i den saakaldte Hale, stor 146,450 □ Al. samt 121 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. Ed., beregnete til 9000 □ Al. pr. Ede Ed., af forrige Raadstukasses Jordejendomme. Den aarlige Indtægt heraf er 185 $\frac{1}{4}$ Ede Byg og 56 Rbd. 37 f. Sølv.

2) Gislinge Sogns Kongetiende, hvormed det residerende Capellani til Domkirken forhen var beneficeret, men som blev henlagt til Skolen efter Cancelli-Resolution af 12te Septbr. 1812. Denne Tiendes Hritk. udgør 248 Edr. 3 Skp. 2 Alb. og der svares, efter kgl. confirmeret Tiendeforening af 7de Marts 1800, 4 $\frac{1}{2}$ Skp. Byg pr. Ede Hritk., hvilket i Alt udgør 139 Edr. 5 Skp. 3 Fdk. Byg, som betales efter hvert Aars Cap. E. Den sidste residerende Capellans Enke nyder af denne Tiende 50 Rbd. Sølv i aarlig Pension.

3) i aarlig Refusion: af Byens Fattigkasse 320 Rbd. Sedler, af Domkirken 170 Rbd. Sølv og i Lysepenge 8 Rbd. Sølv, af Duebrodre Kloster 83 Rbd. Sølv og af Klokkerembedet 100 Rbd. Sølv.

4) Skolepengene beløbe sig ialt til 800 Rbd. aarlig.

5) Skolens Capital udgør 2255 Rbd. Sølv, sikkrede i forskellige Gaarde og Jord-Ejendomme. Dens Gjeld er: til Domkirken 2842 Rbd. 81 $\frac{1}{3}$ f. Sølv og 400 Rbd. Sedler, til Meyerkrones Stiftelse 400 Rbd. Sedl., til Duebrodre

Kloster 179 Rbd. 72 f. Sølv og til Cathedralskolen 260
Rbd. Sølv.

Skolevæsenets Unliggender bestyres af en Skolecommis-
sion, der bestaaer af Magistraten, anden Sogneprest ved
Domkirken og to Skoleforstandere.

Af offentlige Bygninger findes fremdeles Fattighuset,
Domprovstresidenten og Enkesædet for Domprovstens
Enke, der alle nedenfor ville blive omtalte. Om Roeskilde
adelige Tomfi u-Kloster *) vil det Hørnødne blive anført ved
Roeskilde Tomfru-Klostrets Sogn i Sømme Herred.

Bygningerne ere i Almindelighed opførte af Bindings-
værk, sjeldnere af Grundmuur. De ældre ere sædvanligens af
den førstnævnte, de nyere af den sidstnævnte Bygningsmaade.
De fleste haade Gaarde og Huse ere kun een Etage høje med
smaae Kvistte paa; Undtagelse herfra gjøre nogle af de nye
grundmurede Bygninger, der især findes i Hovedgaderne,
hvorigjenem den store Landevej gaaer. Endnu findes en
Deel Straatage, der ifølge Budet i Forordningen af 6te April
1832 skulle være nedtagne inden 10 Aars Forløb.

Bygningerne ere i de danske Kjøbstæders almindelige
Brandkasse forsikrede for 826,150 Rbd. Sølv, og behæftede
til Banken for 19902 Rbd. 38½ f. r. S., hvorfaf er betalt
8104 Rbd. 89 f. Gaderne ere godt brolagte, og holdes lige-
saa godt vedlige, uagter den sterke Hørsel. Dette gjelder ej
alene om Hovedgaderne, men ogsaa om de mindre Gader.

*) Roeskilde adelige Tomfru-Kloster omtales sædvanligens ved
Roeskilde By, paa hvil Grond det anføres at ligge, men
i saa Tilfælde indtager Byens Grond et større Areal, end
de 110 Tdr. Ed., hvortil den i Almindelighed anføres.
Enten maa denne deraf forsøges med Klosterbygningernes
Grond, eller Klosteret, som her er valgt, omtales
under det Sogn, hvortil det hører. Denne sidste Frem-
gangsmaade bliver vel ogsaa af den Grond den rigtigste,
at Klosteret hører under Lejre Herreds Jurisdiction, og ikke
under Roeskilde Byes.

Af de 5 Vægttere, Byen har, er den ene Taarnvægter og tillige Arrestforvarer, og de 4 andre Gadevægtene. Disse sidste have hver flere Gader under deres Øpsigt. Til Ga- dernes Øplysning findes 8 offentlige Lygter, foruden enkelte private. Det er paatænkt, at Vægternes Antal skulle forsøges til 7 og Lygternes til 20.

Bed Kgl. Resol. af 26de August 1827 blev Byens for- henværende Borgervæbning ophævet, og istedet derfor deels oprettet et saakaldet Borgervagtcorps, deels Brandchoret forøget. Hånt bestaaer af en Secondlieutenant, en Com- manderesergeant, 4 Underofficerer og 28 Mand, hvis Pligt det er, naar fornødent gjøres, at assistere Politiet; og til den Ende staar stedse en Underofficer med sit underhavende Mandskab for Tour i en Maaned, til ved første Wink at kunne give Møde. Corpset giver ogsaa Paradevagt ved Kongens Nærvoerelse og andre lignende Lejligheder. Brandcorpset be- staaer af en Premierlieutenant, der er næstcommenderende samt Vandinspekteur, og har til Assistance en Secondlieute- nant og 2 Underofficerer; et Nedbrydningscorps, bestaaende af omtrent 30 Mand, der commanderes af en Secondlieute- nant med underhavende 2 Underofficerer; en Adjutant, 3 Secondlieutenanter, 17 Underofficerer, 39 Straalemestere, Værkmestere og Assisterter, 2 Tambourer, samt omtrent 250 Mand. Ved dette Mandskab beiernes Byens 3 større og 3 mindre Sprojter. De første commanderes hver af en Second- lieutenant, der har under sig 50 Mand, inddelte i 2de Roder; ved hver Rode ere ansatte 2 Underofficerer, 2 Straalemestere og 2 Assisterter, samt ved hver Sprojte en lønnet Værkmester. Be- sætningen ved hver af de mindre Sprojter bestaaer af en Un- derofficer, 2 Straalemestere, 2 Assisterter og 10 Mand; de tvende af disse Sprojter bruges ogsaa ved Ildlös paa Landet indtil 2 Miles Afstand. Naar fornødent gjøres, har Brand- corpset derhos Tilladelse til at benytte de det Kgl. Palais til- hørende 3 Sprojter. Til Vandkjøsel bruges 3 store Læggere paa Vogn, og 25 Sluffer med Tonde.

Begge Corpserne have en fælleds Chef Zr. Capitain Sveistrup, der for sin Person har Tilladelse til at bære Armeens Feldttegn; de eje en Fond af 650 Rbd. Sølv og 300 Rbd. Sedler, hvis Renten anvendes deels til Opmuntring for dem af Corpsernes Mandskab, der maatte udmarke sig, deels til Understøttelse for dem, der i Corpsernes Tjeneste maatte komme til Uheld.

Byen tæller 2670 Indbyggere, der for største Delen er nære sig ved Haandværk, Handel og Agerbrug, samt Rejsendes Besfording og Herbergen. Antallet paa dem, der have vundet Borgerstab, udgjør 196.

Af Haandværkere findes her: af Skomagere 22 Mestere, 18 Svende, 17 Drenge; af Smede 9 M., 12 S., 15 D.; af Snedkere 12 M., 9 S., 19 D.; af Skrædere 7 M., 8 S., 5 D.; disse 4 Slags Professionister banne egne Laug; fremdeles: af Bagere 5 M., 7 S., 1 D.; af Farvere 2 M., 2 S., 1 D.; af Guldsmede 3 M., 1 S., 1 D.; af Uhrmagere 2 M., 1 S.; af Blikkenstagere 1 M., 1 D.; af Garvere 3 M., 4 S., 1 D.; af Slagtere 8 M., 1 S., 1 D.; af Hattemagere 2 M., 2 S., 1 D.; af Sadelmagere 7 M., 5 S., 5 D.; af Hjulmagere 3 M., 5 S., 2 D.; af Rebslagere 6 M., 5 S., 4 D.; af Vævere 5 M., 13 S., 2 D.; af Tømmere 4 M., 5 S.; af Murere 5 M., 16 S., 2 D.; af Kammagere 1 M.; af Feldberedere 2 M.; af Dreibere 5 M., 4 S., 4 D.; af Glarmestere 2 M., 2 S.; af Gjortlere 1 M.; af Bokere 4 M., 2 S., 3 D.; af Kobbersmede 3 M.; af Malere 2 M., 2 S., 3 D.; af Handstemagere 2 M., 1 D.; af Bogbindere 2 M.; af Pottemagere 1 M., 1 S., 1 D.

I Roeskilde er Fabrikøsenet, som overalt i Danmark, ikke bragt til nogen stor Guldkommenhed. De tvende vigtigste Fabrikker ere:

Maglekilde Papirfabrik, der ejes og drives af Hr. Glückstadt; den sysselsæter 11 Fabrikarbejdere, 12 Daglejere og 15 Kludesamlere og producerer 2500 Rils Tryk- og Skriv-

Papir og 5000 Riis Pakpapir (efter Ejersens Opgivende 12 til 15000 Riis af det grove og ordinaire, Mellemsoarterne og Pakpapir). Værdien af de dertil forbrugte indenlandske raae Materialier anslæes til 6000 Rbd. og af de udenlandske raae Materialier til 2200 Rbd. I Forbindelse med denne Fabrik staaer:

Maglekilde Bomulds-spinderi, der ligeledes ejes og drives af Hr. Glückstadt; det beskæftiger 10 Fabrikarbejdere og 14 Daglejere, og leverer aarligen omtrent 20000 Pd. Garn. Begge disse Fabrikker drives deels ved Vandet fra Maglekilde, deels ved en Dampmaskine. Bygningerne, der bestaaer af 4 Længder, hvoraf tvende ere 2 Etager og tvende 1 Etage høje, ere assurerede for 37000 Rbd. Solv.

Før Tuldstændigheds Skylt anføres endvidere: Clara-mølle-Papirfabrik, tilhørende Hr. Møller Lars Jensen, sysselsætter 3 Fabrikarbejdere, 1 Daglejer og 6 Kludesamlere; her produceres 1500 Riis Papir af forskellige Sorter (efter Ejersens Opgivende 2600 Riis, udelukkende Maculatur.)

Et Linned- og Uldent-Væveri, tilhørende Hr. Bottiger, beskæftiger 4 Fabrikarbejdere og 2 Daglejere; det leverer aarligen omtrent 2400 Al. Tøj af forskelligt Slags.

Et Bomulds-væveri, tilhørende Hr. Øhme, leverer aarligen, ved Hjælp af een Fabrikarbejder, 36 Dusin Strømper, Nattrøjer, Underbeenklæder og Huer.

En Bomuldstøjsfabrik og et Bomulds-væveri, tilhørende Smelz's Enke, beskæftiger 2 Fabrikarbejdere og 2 Daglejere; der fabrikeres aarligen 2170 Al. Bomuldstøj.

En Bomuldstøjsfabrik og et Bomulds-væveri, tilhørende Hr. Gozian, leverer aarligen 10050 Al. Bomuldstøj og 1000 Al. Bommesie; 10 Fabrikarbejdere og 5 Daglejere finde her Beskæftigelse.

Et Pottemageri, tilhørende Th. Lassens Enke, sysselsætter 2 Fabrikarbejdere; det leverer aarligen 15000 Stykker forskellige Leerkar.

Byens trende Garvere tilberede aarlig 215 Stk. Hunder og 230 Stk. Kalveskind; de to Feldberedere 200 Stk. Skind. Paa de 6 Reberbaner forbruges aarlig 45 Skpd. Hampeblaar og 28 Skpd. Hamp.

Roeskilde har et Bogtrykkeri, hvorfra der udgaae 2 Aviser, Roeskilde og Holbeks Avis.

En vigtig Indtegtskilde for Roeskilde er Brændeviins-brænderierne, hvoraf der findes 13; de fleste af dem drives af Kjøbmændene. Efter de paa Consumtions-Hovedcontoiret løste Formalings-sedler bruges aarlig i disse Brænderier $147\frac{1}{2}$ Ede Hvede, $6989\frac{1}{4}$ Ede Rug og Byg og $1696\frac{1}{2}$ Ede Malt. De fleste af Brændeviins-brænderne brygge tillige Horuden disse gives 5 Ølbryggere. Efter Formalings-sedlerne bruges i alle Bryggerierne aarlig $2767\frac{7}{8}$ Ede Malt. Afsaldet fra Brænderierne benyttes til at mæsse Studer med; disse sælges derpaa til Slagterne i Kjøbenhavn og bidrage ikke lidet til at gjøre Brænderierne fordeelagtige.

Blandt Byens næringsdrivende Borgere findes 9 Molle-
sere, der holde i Alt 16 Svende. Paa Byens Grund findes
6 Vandmøller, 4 vindmøller, og 4 Hestemøller, af hvilke
sidste dog kun de 3 drives. Disse Møller ere:

1) St. Mortensmølle, en Vandmølle, er henlagt til
det andet Sognepræste-Embete ved Domkirken, men ved Ar-
vesæste overdraget Hr. H. Martin. Bygningerne bestaae af
2de Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, samt tegl-
hængte; de ere assurerede for 2000 Rbd. Sølv.

Paa Møllen huler ingen Molleskylde. Den har en
Grovs- og Sigte-Qværn, en Skalqværn og en Grynpværn;
disse holde respectiv 9, 8 og 5 Qvarter i Diameter. Med
en Qværn males i Timen 6 Skp., og aarlig 800 Edr. Sæd
finn Maling og 700 Edr. grov Maling. Møllen har eet
Hjul, der holder 8 Allen i Diameter, og drives ved Over-
faldsvand.

Til Møllen hører $2\frac{1}{2}$ Ede Ed., der ikke er ansat til
Hrtk. Arvesæsteafgivten er 8 Edr. Rugmeel, foruden fri Ma-

ling for Beneficiarius. De kgl. Sk. og andre Afg. beløbe sig aarlig til 60 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2) Capelsmøllen, en Vandmølle, tilhører Roeskilde adelige Tomfrukloster, der ved simpelt Føste har overdraget den til Møller Hans Peter. Bygningerne bestaae af 3 Længder, af Muur og Bindingsværk; de ere straatækede og forsikrede for 900 Rbd. Sølv, Mølleverket iberegnet.

Møllestylden er 6 Edr. 5 Skp. Den driver ved Overfaldsvand med eet Vandhjul, hvis Diameter er 5 Al., en Grov- og Sigte-Qværn, en Gryngværn og en Skalqværn, resp. 8, 7 og 9 Qvarter i Diameter. Der males i Timen een Ede Sæd og om Aaret 1500 Edr., alt grov Maling. Møllen har sædvanlig fun 8 Timers Vand om Dagen.

Møllen har et Tilliggende af 3 Edr. Eb. A. og 3 Edr. Eb. G. og M., der ikke er skyldsat.

Den aarlige Afgift til Klosteret er 26 Rbd. Sølv, ligesom dette har Ret til at erholde den Sæd, der bruges paa Klosteret, malet uden nogen Told eller Afgift; de kgl. Sk. og andre Afg. beløbe sig til 70 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Møllen.

3) Claramølle, en Vandmølle, ejes af Universitetet og drives af Arvefæster Lars Jensen. Bygningerne bestaae af 3 Længder af Muur og Bindingsværk med Straatag; de ere tilligemed Mølleverket assurerede for 4000 Rbd. Sølv.

Møllen er ikke skyldsat; den har eet Hjul af 5 Alens Diameter; det driver ved Overfaldsvand en Skalqværn og en Sigteqværn, hver 8 Qvarter, samt en Gryngværn, 7 Qvarter i Diameter. Ved det samme Vand og Hjul drives en Papirmølle, see ovenfor S. 34.

Til Møllen hører 5 Edr. Eb. Kjøbstadjord, der ikke er skyldsat, og 12 Edr. Eb., der ligger i St. Jørgensbjerg Sogn og ansat til 1 Ede 1 Skp. 3 Fdk. upr. A. og E. Hrtk. Udsæden er 2 Edr. Nug, 2 Edr. Byg og 4 Edr. Havre; her holdes 2 Heste, 3 Kør, 2 Haar og 2 Sviiin. Der avles 480 Eb. Ho.

Til Universitetet svares i aarlig Landgilde 4 Edr. Rug, og 16 Edr. Byg efter Cap. 2., samt 5 Rbd. Sølv. De kgl. Sk. og andre Afg. udgjøre 100 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

4) Strandmøllen, en Vandmolle, ejes og drives af Møller Dines Olsen. Bygningerne bestaae af 2 Længder, deels Grundmuur, deels Bindingsværk. De ere straatækede og forsikrede for 6000 Rbd. Sølv, Molleværkets Assurance-sum derunder indbegreben.

Møllen, hvorpaa der ikke hviler nogen Molleskyld, driver ved Oversaldsvand med eet Hjul af 5 Alens Diameter en Skalqværn, en Grovqværn og en Grynværn; den første holder 9, de to sidste 8 Qvarter i Diameter. Med en Øværn males i Timen 4 Skp. Sæd. Den aarlige Formaling udgjør 1000 Edr., alt grov Maling.

Til Møllen ligger 5 Edr. Ld. uden Hritkrn*). De kgl. Sk. og andre Afg. ere 120 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

NB. Disse 4 Møller ligge i een Række paa den nordvestlige Kant af Byen, omtrent fra S. til N. Lidet sydligere for disse ligger i den samme Række Maglekilde Papirmølle (S. 33). Denne og den første af de her ansorte Møller drives ved Vandet fra Maglekilde, hvilket længere mod Nord forenes med det, der kommer fra store Blegdamskilde, Kongens Kilde og Højbrøndskilden, og derpaa driver de 3 andre af de nævnte Møller.

Af Møllerne, der ligge paa den nordøstlige Side af Byen, er den sydligste

5) Rimorsmøllen, en Vandmolle, forhen Klostermøllen kaldet, da den tilhørte Sortebroddelkloster; den hører nu under Universitetsgodset, men er ved Arvesæste overdraget til Møller og Bognmand Peder Hansen. Bygningerne bestaae

*) Efter Matricul-Contoirrets Hartkorns-Fortegnelser hviler paa dette Areal 1 Skp. 2 Fdk. pr. Hritk.

af et Stuehuus og et Udhuus, begge een Etage høje, teglhængte og opførte af Muur og Bindingsværk.

Møllen, der ikke er skyldsat, har eet Hjul af 6 Alens Diameter, som ved Overfaldsvand driver en Grovqværn, en Skalqværn og en Grynqværn, hver 8 Øvarter i Diameter. Den maler med een Øværn 2 Skp. Sæd i Timen. Den aarlige Formaling udgjør 100 Edr. Sæd siin, og 300 Edr., grov Maling. Vandet kommer fra de i den saakaldte Apothekershave udspringende Kilder.

Møllen har et Tilliggende af 5 Edr. Ed. Kjøbstadjord, der ikke ere ansatte til Hrtk. Den aarlige Afgift til Universitetet er 8 Edr. Byg, betalte efter Cap. E.; de kgl. Sk. og andre Afg. 20 Nbd. Bankhæftelsen er betalt.

6. Robbermøllen, en Vandmølle, der ejes og drives af Maler Ehlers, har kun een Bygning af Muur og Bindingsværk med Tegltag. Den ligger et Par Hundrede Skridt N. for den foregaaende, hvorfra Vandet løber lige i dennes Park.

Paa Møllen hviler ingen Mølleskyld. Ved Overfaldsvand drives af eet Hjul, der holder 9 Al. 14 Timmer i Diameter, en Grov- og Sigte-Øværn, en Gryn- og Malt-Øværn og en Skalqværn, hver 8 Øvarter i Diameter. Her formales aarligen 1000 Edr. Sæd, hvoraf 300 Edr. sigtes. Ved Møllen er en Hestemølle, der for Tiden ikke drives.

Jorderne indtage et Areal af 4 Edr. Ed., fuldkommen Ejendom, og $8\frac{1}{2}$ Edr., der er perpetueret til Møllen; de ere ikke ansatte til Hrtk.*). De kgl. Sk. og andre Afg. beløbe sig til 70 Nbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

7. Hødemøllen, en Stubmølle, D. for Byen, ejes og drives af Hr. Peter Thomsen. Bygningerne bestaae af et Stuehuus og 3 Udhuse, alle af Muur og Bindingsværk, samt

*) Efter Matricul-Contoirrets Hartkorns-Fortegnelser hviler paa denne Mølles Jorder 1 Ede 3 Fdk. 2 Alb. af det pr. Ag. og E. Hrtk., hvortil det forrige St. Ibs Sogn er ansat.

straatækkede. De ere assurerede for 3000 Rbd. Solv. En ret smuk Have indtager et Areal af 3 Skp. Ed.

Møllen, der ikke er skyldsat, har en Meelqværn og en Skalqværn, resp. 11 og 9 Kvart. i Diameter, samt et Sortertøj til Gryn. Den maler med tilstrækkelig Wind 3 til 4 Edr. Sæd i Timen, og om Aaret 2500 Edr., hvoraf 500 Edr. sigtes. Vingerne have en Længde af 30 Alen. Møllen og Molleværket er assureret for 3000 Rbd. Solv.

Under Møllen drives $18\frac{1}{2}$ Ede Ed. af Roeskilde Byes Forder, der ved Arvefæste er overdraget Mollens nuværende Ejær. Udsæden, 4 Edr. Rug, 7 Edr. Byg, 5 Edr. Havre, giver almindeligen 8 Fold; her holdes 3 Hestie, 5 Kør, 4 Haar, 10 Sviin.

I Afgift af denne Jord erlægges til Kæmnerklassen 42 Edr. 5 Skp. $3\frac{1}{2}$ Efd. Byg, betalt efter hvert Aars Cap. E. Tienderne svares med 4 Edr. Byg for hver af de 3 Tiender. De kgl. Sk. udgjøre 35 Rbd., Commune-Afg. 30 Rbd. aarlig. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

8. Hedsegadens Mølle, en hollandsk Bindmølle, SØ. for Byen, ejes og drives af Hr. P. Brønniche. Bygningerne bestaae af 4 Længder, alle opførte af Muur og Bindingsværk, een Etage høje, teglhængte og vel vedligeholdte. De ere tilsligemed Møllen og Molleværket forsikrede for 20000 Rbd. Solv. En Have indtager et Areal af 4 Skp. Ed.

Møllen, der ikke er skyldsat, har 3 Meelqværne, hvoraf 2de holde 10 Kvarter og een 9 Kvarter i Diameter, 2 Skalqværne af 12 og 10 Kvarters Diameter, samt 2 Sigter og Sortertoj. Den maler med tilstrækkelig Wind 10 Edr. Sæd i Timen, og aarlig 8000 Edr., hvoraf 2000 Edr. svin, og 6000 Edr., grov Maling. Møllen er 6 Øster høj, og Vingerne have en Længde af 38 Alen. Ved Møllen er en Hestemølle, der drives med 2 til 4 Hestes Kraft, og formaler aarlig omrent 300 Edr. Sæd, foruden 50 Edr. Brughvede-gryn. Ejeren har Udsalgshoutik paa Møllen.

Til Møllen hører et Areal af 30 Edr. Ed., uden Hrsk., og for Diden drives under den fremdeles 30 Edr. Ed., alt Agerland. Udsæden, 14 Edr. Rug, 14 Edr. Byg, 14 Edr. Havre, 3 Edr. Grter, giver 10 til 12 Fold. Besætningen er 9 Heste, 20 Koer, 6 Faar og 20 Sviin. Der avles 50 Læs Ho.

De kgl. Sk. og andre Afg. beløbe sig til 318 Rbd.; for alle tre Tiender erlægges 30 Edr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E. Bankhæstelsen hviler paa Ejendommen.

9. Roeskilde Hollandske Vindmølle, S. B. for Byen, ved Ringstedveien, ejes og drives af Madame Haureberg. Bygningerne bestaae af 4 Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, een Etage høje og straatækkede. De ere tilligemed Molleværket assurerede for 23000 Rbd. Sølv.

Paa Møllen hviler ingen Molleskyld. Den har 3 Meelqværne og en Skalqværn; denne og den ene Meelqværn holde 9 Qvarter, de to andre Meelqværne 10 Qvarter i Diameter. Der males i Timen 6 à 8 Edr. Sæd, og aarligen 4000 Edr., hvoraf 700 Edr. figtes. Møllen er 6 Løfter høj og Bingerne have 36 Ulens Windsang. Paa den til Møllen hørende Hestemølle males aarligen 50 Edr. Sæd ved 2 til 4 Hestes Kraft.

Møllen har ingen Ejendomsjord, men for Diden drives under den 40 Edr. Ed. Arvefæstejord, der er henlagt til Borgemester-Embedet i Roeskilde. Udsæden, 6 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, 4 Edr. Grter, giver i Almindelighed 8 à 10 Fold. Her holdes 4 Heste, 6 Koer, 10 Sviin. I Afgift af denne Jord svares aarligen 95 Edr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E.; paa samme Maade svares Bederlaget for alle tre Tiender, 20 Edr. Byg. De kgl. Sk. og andre Afg. udgjøre 300 Rbd.

10. Ved Ringstedvejen ligger fremdeles en Stubmølle, der tilhører Madame Kornerup. Den har en Grovqværn, 8 Qvarter i Diameter, der maler med tilstrækkelig Wind 2 Edr. Sæd i Timen, og om Aaret 4000 Edr., alt grov Maling

Bingerne have 24 Ulens Windfang. Til Møllen høre hverken Bygninger eller Torder.

11. Paa Roeskilde Byes Grund ligger endvidere en Hestemølle; den tilhører Moller Peder Jensen. Bygningerne bestaae af 3 teglhængte Længder af Muur og Bindingsværk, og ere tilligemed Molleværket assurerede for 2000 Rbd. Sølv.

Møllen, der ikke er skyldsat, har 2 Meelqværne, hver 7 Kvarteer i Diameter; der formales aarlig 1500 Dr. Sæd, alt grov Maling. — I Skatter og andre Afg. erlægges aarlig 60 Rbd.

Under Møllen drives 30 Dr. Ed. Lejejord.

Af Tynde findes i Roeskilde 179 Karle, 10 Drenge og 255 Piger.

Bareomfætningen i Roeskilde Kjøbstad er, i Forhold til Byens Størrelse, ikke ubetydelig. Dens Beliggenhed, paa alle Sider omgivet af et rigt Øpland, og fjernet i det mindste 3 Mile fra enhver anden Kjøbstad, kan ikke andet, end være fordeelagtig for den indenlandstke Samhandel, som endmere forsøges derved, at Hovedlandevejen til Kjøbenhavn gaaer derigennem. Denne Omstændighed medfører den for de Handlende ikke uvæsentlige Fordeel, at Landbrugerne, der alle, selv de fra de meest afsides Egne af Sjælland, gjerne ville udbringe deres Producter til den højeste Priis paa det større Marked i Hovedstaden, ikke sjeldent, paa deres Rejse derhen, uddyde dem i Roeskilde og saaledes give de Handlende Lejlighed til at giøre Øpkøb af saadanne Artikler, der for Øjeblikket maatte søges. Byens 25 Kjøbmænd ere derfor i Almindelighed formuende, enkelte af dem endog meget rige. De sidde for største Delen i betydelig Drift, ejer de største Gaarde i Byen og ere tillige Volsbrugere og Brændevinsbrændere. De danne samlede intet Laug og endnu mindre flere enkelte Lauge. Deres Handelsberettigelse er derfor ikke indskrænket til nogen enkelt Baresort, og i Almindelighed falbyde de ogsaa alle Slags Varer, henhørende til Urtekram-, Klædefram-, Isenkram-, Hør-

Kram- og Tømmer-Handelen; dog tage de ved at sortere sig mest Hensyn til Landmandens Tarv, som assætter sine Varer hos dem og erholder derfor igien alle sine Fornodenheder. I de senere Aar have twende Italienere nedsat sig her, som handle næsten udelukkende med Galanterivarer.

De ovennævnte Varer, der saaledes ere Gjenstand for Kjøbmændenes Handel, kjøbes for den største Deel i Kjøbenhavn og hentes til Vogns derfra. Kun undtagelsesvis hænder det sig undertiden, at en Kjøbmand selv ordinererer sine Varer, men dette skeer da sædvanlig over Kjøbenhavn, hvor man benytter sig af en derværende Handlendes Creditoplagsret. Roeskilde Byes Handel paa Udlandet er saaledes saare ubetydelig og næsten for Intet at regne. Handelen med Landmandens Produkter er ogsaa langt fra, hvad den burde være. Skjondt Kjøbmændene ikke mangle Driftscapital, indskrænker Opkjøbet af samme sig kun til Kornvarer, og deraf kjøbes som oftest ikke meer, end hvad de have Ordre paa fra Kjøbenhavnske Handelshuse, samt hvad eget Forbrug i Brænderierne og Bryggerierne gjør fornødent; i de senere Aar, da Tømmerhandelen atter er kommen i nogen Gang, af Enkelte (6) saamaget, at de deels for egen Regning kunne expedere nogle Ladninger til Norge, deels have tilstrekkeligt Forraad til at kunne tiltuske sig de smaae Ladninger Tømmer, Normændene under tiden bringe. Om Vareomsetningen og Kjøbmændenes Navne, see Tabellerne.

Roeskilde er intet Toldsted. Alle fremmede Varer, der soværts indføres til Roeskilde, fortoldes i Norvig, som er Toldsted for alle Kjøbstæderne ved Fjæsfjorden og hvorsfra Forklaring skeer under Et for alle disse Stæder. Derfor kan ikke meddeles Oplysning om, hvilke eller hvormange fremmede og usrigjorte Varer aarlig indføres til Roeskilde. Consumtionsintradernes Beløb ses af nedenstaende Tabel.

	1829. Rbd. Selv.	1830. Rbd. Selv.	1831. Rbd. Selv.	1832. Rbd. Selv.
Indførselscon- sumtion . . .	6503	7243	7244	8236
Formalingsafg.: Korn til Bræn- deviin . . .	8302	7971	8310	8892
— til Sl . . .	3520	3491	3303	3298
— til Meel . .	1728	1935	1872	1820
Brændingsafgivt	14105	13364	13530	14347

Ester Havnefogdens Opgivende ere der til Roeskilde i Aaret 1831 indførte følgende Varer soværts: 37½ Læs Træsko, 269 Skpd. Tern, 1000 Tdr. Salt, 223 Tdr. Ejære, 108000 Muurstene, 23000 Tagstene, 3267 Tdr. Kul, 3445 Tdr. Sæd og 112 Ladninger Tømmer og Bræder, hver Ladning paa 2½ Commercclæft.

Opsejlingen til Byen har hidindtil været og er endnu for Øjeblikket den væsentligste Hindring for Handelen paa Udlændet. Omrent 1½ Mill fra Roeskilde, ved Selsø Grund, er Fjorden paa en Stækning af 3000 Alen ifkun sejlbart for smaae Fartsjør til 3 à 4 Fods Dybgaaende. De større Skibe maae derfor losse i Frederiksund, hvorfra Varerne blive afhente i mindre Fartsjør. For at lette disse Losningen har Byen ladet bygge en Skibsbro paa det saakaldte St. Jørgensbjerg; den er over 100 Alen lang og vedligeholdes ved en bestemt Afgift, ethvert Fartsjør, der ligger an ved samme, maa betale. I Aaret 1793 folgte den til nogle af Byens Kjøbmænd.

At det vilde være langt fordeelagtigere for Byen og Omegnen i det Hele, om denne Lossen ved Frederiksund, der er forbunden med ikke ubetydelige Omkostninger, Tidsspilde og anden Ulempe, kunde undgaaes, og det blive muligt for større Skibe at sejle med deres Last lige op til ovennevnte Bro, havde man længe indset, men først i Aaret 1830 fremkom nogle Kjøbmænd med Forslag til at lade den flakte Stækning ved Selsø opmuddre saaledes, at Skibe til 8 à 9 Fods Dybgaaende kunde besejle Fjorden. Forslaget blev modtaget med

med et saadant Bisald, at Ejerne af Skibsbroen frivilligen
stjænkede Broen til Byens Havnveæsen, og da Planen ikke
erholdt Understøttelse af det Offentlige, vedtoge alle Byens
Gaardejere at garantere for et Laan af 15000 Rbd. Sedler,
en Sum, hvortil Omkostningerne ere anslaaede. Arbejdet le-
des af Capitainlieutenant Leth og ventes fuldført i 3 til 4
Aar (1834). Havnecommissionen bestaaer af Justitsraad,
Borgemester Müller, Kammeraad Albrecht, Maler og elige-
ret Borger Ehlers samt Byskriver Fritz. Havnefogden, for
Tiden Hr. Kjøbmand S. Brønniche, boer paa den saakaldte
Bors paa St. Jørgensbjerg.

Roeskilde har 5 Høkere. Her holdes Marked 1 og 15
Marts, 12 April, 14 Mai, 13 Septbr. samt 18 Octbr.

Søfarten er endnu ubetydeligere end Handelen. 5 Jagter,
een af 3 og de andre 4 hver af $2\frac{1}{2}$ Commercelæsts Drægtighed,
ere, foruden omtrent 20aabne Baade, de eneste Fartejer, der
høre hjemme i Byen. De bruges næsten udelukkende til at
hente de større Skibes Ladninger fra Frederiksund. Disse
Jagters Førere, der selv eje det Halve af dem, saavel som
Byens andre Søfolk, boe paa St. Jørgensbjerg.

Betydeligere end Handelen og Søfarten er Roeskilde
Agerbrug. De Jorder, der anføres som Roeskilde Kjøbstads
Ejendom, udgjøre i Alt $3213\frac{3}{4}$ Ede. Rd.; deraf tilhøre 1164
Edr. Kjøbstaden, som Commune betragtet; $932\frac{1}{2}$ Edr. Pri-
vate; $827\frac{1}{2}$ Edr. deels Kjøbenhavns Universitet, deels offent-
lige Stiftelser samt Fattigvæsenet i Roeskilde; de øvrige 290
Edr. ere beneficerede Jorder*). Hørstenceonte eller, som de

*). Efter Gliemann fulde den Staden Roeskilde tilhørende Grund
udgjøre 9813 Edr. Rd. Mårsagen til denne betydelige Dis-
ference ligger deri, at han har henvist til Kjøbstadens Grund
alle de Sognes Jorder, der rigtigen og urigtigen anføres
som Sogne under Roeskilde. Som ovenfor (S. 11*) be-
market er Frue Sogn nu et Landsbysovn og St. Jørgens-
bjergs Sogn har aldrig været Kjøbstadsogn. Af Frue Sogns

kaldes, de publique Jorder bestaae af følgende Dele: en Jordlod, som Beboeren af Hede-huus-kroen bruger, 26 Edr. Ed.; Vænget, Store Hale med underliggende Skomagervang, 321½ Ed. Ed.; Bangen, Lille Hale med underliggende Litgotsvang, 348 Edr. Ed.; Litgotshusets Jord, 12½ Ed. Ed.; Nyvang med Kæmnerkrogen, 277 Edr. Ed.; det saakaldte Byfoged Vænge, 22 Edr. Ed.; Tørve-Stykket, Husarjorden og Skarprettervænget, 25½ Ed. Ed.; Hede-Møllens Vænge, 13½ Ed. Ed.; Tørvets Jord i Østermarken, 6½ Ed. Ed.; Byens Jord til Gruus- og Steen-Gravning, udlagt i Vestermarken, 1½ Ed. Ed.; Uglebjerg-Vænget ved Strandmøllen, 1½ Ed. Ed.; Aadsel Kuglen, ¼ Ed. Ed.; Vandholtsmølle-Stræde, 1 Ed. Ed.; Byfogedvænget i Østermarken, 5½ Ed. Ed., og af 102 Edr. Ed., der efter Høiesteretsdom og Kongl. Resol. ere overdragne til Fløng By, som Ejendom, og altsaa egentlig burde udgaae. De private Ejendomme ligge i Vestermarken, Mellemmarken og Østermarken; Vængerne ere tildeels beliggende ved Stederne, hvortil de høre, eller og strax ved samme. Ejendommene, der tilhøre Rjøbenhavns Universitet, Roeskilde offentlige Stiftelser samt Fattigvoæsenet, ere beliggende i Østermarken og Eng og Fleng Marken. De beneficierede Jorder ligge i Østermarken, Raadmændshaven, Mellemmarken og Lille Hede.

Jorderne drives deels af selve Ejerner eller Besidderne, deels ere de overdragne til Andre enten ved Arvesæste eller Livsfæste; enkelte Lodder ere blot bortlejede paa visse Aar. De fleste af dem ere udstiftede; dog ligger omtr. $\frac{1}{3}$ af de 946½ Ede. Ed., Nyvang, Store og Lille Hale indtage, og som ere perpetuerede til Gaardene og Husene i Byen, endnu i Fællig; af sidstnævnte Areal er i den senere Tid omtr. 50 Edr. Ed. bortsolgte til Beboerne af de omliggende Bonderbyer.

Jorder hører Intet til Roeskilde By, og af St. Jørgens-bjerg Sogns kun ubetydeligt. Ooenstaende Oplysninger, i Terten om Roeskilde Jordejendomme ere godhedsfuld meddeelte af Hr. Justitsraad Måller. De Oplysninger, Matr. Cont.'s Hr. Lister indeholde, afgive meget dersra.

Torderne ere jevne og flade, men noget højtliggende; mod S. og W. findes adskillige Høje, af hvilke Bissebrinken, S. for Byen, er den høieste.

En Mærkelighed ved disse Torder er deres Rigdom paa Kildevæld; der ere vist faae Steder, der kunne fremvise saa mange og saa vældige Kilder, som Roeskilde og dens Omegn. De fleste og vandholdigste findes vestlig og nordlig for Byen; mod Syd og Øst findes næsten ingen. Behynderligt er det, at disse Kilders Vandaaerer ere saa faste, at man kan grave en Brond faae Alen fra dem, uden at faae Vand. De mærkligste ere:

- 1) Store Blegdamskilde, den sydvestligste paa Byens Grund; den giver meget og klart Vand fra sig. Kilden ligger i et Vænge, som tilhører Duebrødre Kloster.
- 2) Den nærmeste Kilde, den vestligste af dem, er Hellig Kors-Kilde, i den senere Tid ogsaa Kongebrønden kaldet, fordi Frederik IV. i sin Sygdom 1729 lod hente Vand deraf. Christian VI. vedblev at lade sit Drikkevand hentes fra denne Kilde, samt byggede et Skuur over selve Kilden og et Huus ved Silen af, det saakaldt Tappahuus; ligeledes opførte han ligeoverfor Kilden en Bygning til en Opsynsmann. Skjont der nu ei længer hentes Vand fra Kilden til Hoffet, er der dog endnu en Opsynsmann over den, som har frit Huus og 72 Rbd. i aarlig Løn. St. Hans Aften besøges Kilden af Byens og Omegnens Ungdom. Kilden springer op igjennem en reen, hvil Sandbund, og afgiver hver Minut 101 Potter Vand.
- 3) Nogle hundrede ALEN deraf ligger Højsbrøndeskilden, paa Hjørnet af begge Højsbrøndstræder. Den er indhegnet med et Skuur og afgiver hver Minut 136 Potter Vand. Disse tre Kilder drev forhen en Molle, Vandhulsmøllen kaldet, der allerede blev nedlagt 1761. Deres Vand løber nu i Capelsmøllens Mølledam.
- 4) Nogle hundrede ALEN fra Højsbrønden findes Maglekilde, der egentlig bestaaer af 2 store Kildevæld foruden flere

- smaae. Der er ligeledes et Skuur over den. Den afgiver hver Minut 2 til 3 Dønder Vand. Kilderne ere i selve den Mølledam, der driver Papirmollen. Nogle faae Allen derfra ere i den nuværende Rectorhave flere, ej saa ubetydelige, Kildevæld, hvis Vand løber lige i Dammen. Disse Kilder tilligemed Skolekilden hjælpe til at drive den nævnte Mølle og St. Mortens - Mølle.
- 5) Nordlig i Byen, mellem Domkirken og Provsteboligen, ligger St. Hans Bilde; det er egentlig en Slags Brønd, der er indhegnet med Egeplanker; den afgiver ikke meget Vand. Cannikerne havde deres Badehuse i Nærheden af denne Kilde, af hvis Vand de til dette Brug betjente sig.
 - 6) Paa den vestre Side af St. Olsgaden findes Roeskilde; den ligger dybt og er ligeledes en Brønd. Den afgiver i en Minut 21 Potter Vand.
 - 7) Længere mod N. i samme Gade, ud for Kobbermøllen, vældede St. Olufs Kilden frem lige paa Vejen. Nu er den ved et Nør under Landevejen afslædt til den nærmeste Grøvt. Den rinder svagt, men stadtigen.
 - 8) St. Gjerruds Bilde ligger ikke langt herfra og er ligeledes indhegnet; den afgiver 32 Potter Vand i en Minut.
 - 9) Apothekerkilden, eller som den rigtigere kaldes Klosterkilden eller Sortebroddrekilden, da Bænget hvori den ligger, forhen tilhørte Dominicaner- eller Sortebrodre-Klosteret (hvorom nedenfor). Pladsen, hvor Kilden eller rigtigere Kilderne sprudle frem, indtager 100 □ Al. Der ere over 30 Kildevæld. Hovedkilden, der ligger lavt, er ikke indhegnet, men et andet Væld, der ligger højere, har et Skuur over sig. Vandet benyttes meget til Drikke- og Koge-Vand. Den indhegnede Kilde afgiver hver Minut 83 Potter Vand. Pladsen er beplantet med Træer, og er om Sommeren et herligt, kjøligt Hvilested. St. Jøbs Kilde og Haraldsborg Kilde ville hver paa sit Sted blive omtalte.

Foruden disse Kilder fandtes der flere andre, der efterhaanden ere tilstoppede; af disse ville vi nævne Rectorkilden, der var den mærkligste og havde særdeles godt Vand, Olsgades Brønd, Byens Brønd paa Algaden, Bondethingets Brønd, Allehelgens Brønd, Hestemarkeds Brønd, vor Frue Klosters Kilde og St. Boels Brønd. Kilderne paa Domkirke-Gaarden og Skolekilden ere sandsynligvis ikke andet, end Regnvand, der samles i de 3 gravede Brønde, som lede Vandet fra Begravelserne i Kirken.

De vigtigste Kilders Vand er undersøgt af Dr. Lange, der fandt, at de alle havde næsten ganske reent Vand, da de af 30000 Dele kun indeholde 7 Dele fremmed Materie.

Bængerne nærværende Byen ere i Almindelighed indhegnede og langt bedre dyrkede, end de længere fraliggende Lodder, skjønt disses Bonitet i Almindelighed er god. Hine bruges undertiden til Havevæxter; disse tilsaaes med al Slags Sæd, Hvede, Rug, Byg, Havre, lidet Boghvede, Himmelbyg og Erter. Productionen kan anslaaes til 240 Edr. Hvede, 3200 Edr. Rug, 4000 Edr. Byg, 4200 Edr. Havre, 1200 Edr. Erter og 3600 Edr. Kartofler. Jorderne drives ikke efter nogen stædig og fast Plan. Byens Indvaanere holde 270 Heste og 540 Øvægshøveder, hvorved dog maa bemærkes, at en Deel af sidstnævnte fødes ved Afladet fra Brænderierne. Af Faar findes kun faae.

Jagten paa Byens Grund er ubetydelig; den tilhører Kongen, uden forsaavidt Jorderne ere indhegnede, hvor den er overladt Ejerne mod bestemt aarlig Afgift. Paa de uindhegnede Jorder er den bortforpagtet til Grev Holstein til Lethraborg.

Paa Noeskilde Byes Jorder hviler 283 Edr. 3 Skpr. 2 Fdk. 1 Alb. tiendedende og 399 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. $1\frac{7}{8}$ Alb. priv. U. og E. Hrtk., hvortil kommer 3 Edr. 2 Skpr. Hrtk. for de forhen umatrikulerede Jorder. Kirketienden og den halve Kongtiende er henlagt til Domkirken; Domprovosten er beneficeret med den anden Halvdeel af Kongtienden og

Præstetienden. Landskatten af Jorderne udgør 2461 Rbd. 45 f. Repr. og af Tienderne, efter Fradrag af Gejstlighedens, 115 Rbd. 15 f. Repr., i extraordinairt Paabud erlegges 67 Rbd. 15 f. Sølv; dog liquideres i Landskatten: i Eftergivelse 334 Rbd. 23½ f. Repr., og $\frac{1}{2}$ Dele af Bankrenterne af Jorder og Tiender, 1475 Rbd. 79 f. Sølv. Bankhæftelsen af Jorderne udgjorde oprindeligen 26361 Rbd. 5½ f. r. S., hvorpaas er afbetalt 5210 Rbd. 78½ f. r. S., og af Tienderne 1906 Rbd. 6 f. r. S., hvorpaas er afbetalt 147 Rbd. 38 f.

I Roeskilde stode 5 Landeveje sammen: Hovedlandevejene til Kjøbenhavn, til Ringsted og til Holbek, samt Landevejene til Frederiksund og til Kjøge. Byens 11 Bognmænd, der danne et Laug, bestaaende af 16 Ruller, have derfor god Fortjeneste ved at befordre de mange Gjennemrejsende; til disse bequemmere Besordring haves 8 Biener- og Offenbacher-Vogne, der kunne benyttes istedetfor de sædvanlige Postvogne, imod at Milepenge forøges med 16 f. Sølv pr. Mil.

En Indretning, som nægtigen har bidraget og vil endnu mere bidrage til den indenlandske Samhandel og Samførsel, er Indførelsen af den saakaldte Dagvogn. Den skylder først de senere Aar sin Tilværelse og indskrænkede i Begyndelsen sin Route til Kjøbenhavn; nu gaaer den over Ringsted til Corsør. Hver Mandag og Torsdag Eftermiddag Kl. 3 kommer den til Roeskilde, hvorfra den afgaaer Kl. 4 til Kjøbenhavn; dersra returnerer den hver Tirsdag og Fredag Morgen Kl. 7 og kommer til Roeskilde Kl. 11; den afgaaer derpaa til Ringsted Kl. 12 Middag. Betalingen for Besordringen fra Station til Station er 80 f. Tegn; og kan enhver Passageer medtage en Pakke eller Vadsekk af 25 Kgs Vægt. Indskrivningen skeer paa Postcontoiret. Hoved-Dagvognen er en smuk holsteenf. Vogn, hængende paa Fjedre, med 4 A gestole, hver til 3 Personer. Naar alle Pladsene paa denne Vogn ere besatte, blive Stationens Postvogne afbenyttede, som Bivogne.

De Rejfende modtages og beværtes deels i Gjestgiverstederne Prindsen og Postgaarden, som ligge i Byen, deels i Kroerne Roeskildevile og Møllehusene, der ligge tæt udenfor Byen paa dens Grund. Prindsen, der ligger paa Ahlgade, fortjener især at anbefales; den er bekjent for den reelle og humane Behandling, den raske Opvartering og de gode Spise- og Drikke-Barer, man nyder der. Dens nuværende Ejer er Hr. Capitain Sveistrup, Chef for Roeskilde Byes Brand- og Borger-Corps. Postgaarden, eller som dens rette Navn er, Hamborger Herberg (saaledes kaldet efter En af dens tidlige Ejere, Hamborg) ligger i Skomagergaden. Den tilhørte for en Deel Aar siden Postvæsenet, en Omstændighed, der har givet Anledning til den førstansførte og sædvanlige Benævnelse. Endnu boer Postmesteren i den ene Sidefløj, hvor tillige Postkontoret er. Posten tager ogsaa ind her. Dens nuværende Ejer er Hrr. Petersen. Roeskildevilekro ligger D. for Roeskilde, S. for Hovedlandevejen; Ejeren er Hr. A. L. Rugaard; han har Privilegium paa Gjæstgiveri, Krohold og Brændevisinsbrænderi, hvilket for Tiden ikke drives; Kroen er bortforpagtet imod en aarlig Afgift af 1200 Rbd. Bygningerne, der bestaae af et grundmuret, en Etages Stuehuus samt 4 Udhuse af Bindingsværk og ligesom Stuehuset straatækede, ere assurerede for 12000 Rbd. Solv. Til Kroen hører 16 Ædr. Ed. af det saakalde Halejord. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgiøre i alt 260 Rbd. Møllehusene ere 2 Kroer, der ligge B. for Roeskilde; det ene tilhører Hr. Nielsen, det andet Hr. K. Jensen, der tillige driver et Brændevisinsbrænderi; huint, der ligger nærmest ved Byen, har 5 Bygninger, alle een Etage høje, af Muur og Bindingsværk, samt straatækede og assurerede for 6000 Rbd. Solv; det har et Tilliggende af 8 Ædr. Ed. uden Hrk. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgiøre 117 Rbd. Dette har ligeledes 5 Bygninger, alle een Etage høje, af Muur og Bindingsværk, straatækede og assurerede for 10000 Rbd. Solv, med et Tilliggende af 26 Ædr. Ed., hvor paa hviler $4\frac{1}{2}$ Ædr. Hrk. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe

sig til 200 Rbd. Begge disse Krosteder ere fun berettigede til Værtshuushold. Foruden disse Gjæstgiversteder gives endnu nogle Værtshuse, hvor Rejsende tage ind og kunne baade erholde Logis samt Spise- og Drikke-Barer. Af Værtshuus-holdere, der have taget Borgerkab, findes 6.

Ingen af Roeskilde Indvaanere beskæftige sig med Fi-skeri. Dog forsynes Byen rigeligen med Flyndre, der skulle være af en fortrinlig Bonitet, Sild, Aal, Hornfisk o. a. fl. Slags af Beboerne paa Bjerget og i Landsbyerne langs med Fjorden, der fører næsten alle til Huusbrug bekjendte Fisk, endog i saa betydelig Mængde, at de læsviis bringes til Hovedstaden. Ferskvandsfiskeriet, der bestaaer i Karper, Karudser, Gjeder, Aborre o. s. v., er ubetydeligt, og indskräcker sig til hvad der leveres fra Kornerup Sø og Dammene paa Froken-Klostrets Marker.

Underviisningsvæsenet er paa en god fod. For den lærde Underviisning sørges i Cathedralskolen (see S. 11), for Almoe-Underviisningen i den Danse Borgerkole (see S. 28). Foruden disse findes her en Deel private Underviisnings-Instituter, meest af Enker, som enten udelukkende ere bestemte for Pigebørn, eller tillige for U. B. C. Børn. En geometrisk Tegneskole, der i de senere Aar er oprettet, besøges flittigen, og lover gode Frugter. I Borgerkolens Locale foretages her om Aftenen, efterat den almindelige Skoleunderviisning er ophørt, Ovelser i Tegning under twende Læreres Bejledning. Bekostningerne bestrides ved frivillige Bidrag, og salde ikke det almindelige Skolevæsen til Byrde, uden forsaavidt det uden Bederlag har indrømmet Skolen det ovennævnte Locale, som det tillige holder varmt. Borgerkolens 3die Lærer giver desuden alle Slags Haandværkere flere Gange ugentligen Af-tenunderviisning i Regning, Skrivning, Tegning, m. m.

Foruden Cathedralskolens Bibliothek (see S. 14) findes her endnu et langt betydeligere, nemlig Sjællands Stiftsbibliothek, oprettet og funderet ved kgl. Rescr. af 17 Januar

1812, der tillod, at afdøde Professor Laubers fortrinlige Bibliothek maatte kjøbes for 5800 Rbd. og være Grundlaget til et Bibliothek for Gejstligheden i Sjællands Stift. Kjøbsummen udredede Domkirken, ligesom og de Omkostninger, Ridderhalens Forandring til Bibliothek. Locale medførte (S. 5.). I Aaret 1825 blev Bibliotheket forsøgt med den philosophiske Deel, omtrent 650 enkelte Værker, af Professor Gamborgs Bogssamling, hvilke det afkjøbte ham. Ifølge den i det nævnte Aar af Dr. theolog. Provst Schmidt udgivne Catalog ejede Bibliotheket dengang 4957 enkelte Værker, men da de fleste af disse udgjøre flere Bind, ja nogle endog fra 10 til 40 Bind og derover, kunde Beløbet af Bind sikkert antages at være omtrent 11000. Siden den Tid ere der anskaffede omtrent 1780 enkelte Værker, der kunne anslaes til 3500 Bd. Den hele Bogssamling kan saaledes antages at være 14500 Bd. De Videnskabsfag, der ere bedst udstyrede, ere det theologiske og det philosophiske, og det første ejer især gode og kostbare Værker i Kirkehistorie og Patristik. Det philosophiske Fag er i senere Tid blevet forsynet med adskillige gode Udgaver af Classikere, som ere kjøbte paa Etatsraad Thorlacius's Auction. Med pædagogiske Skrifter er ogsaa Bibliotheket nogenlunde forsynet. Bibliotheket ejer en Capital af 1160 Rbd. Sølv, udsat mod sikkert Pant i en fast Ejendom, hvis aarlige Renter tilligemed 2 Rbd. Sølv (oprindeligen 4 Rbd., men senere nedsat) aarligen af hver Præst i Sjælland, som er kalvet efter 17 Januar 1812, samt 20 Dr. Byg efter Cap. L. af Amtsprovstlønningsfonden udgjør den hele Indtægt. Derimod har Bibliotheket gjort et Laan af 300 Rbd. Sølv og 500 Rbd. Sedl. hos Domkirken, ligesom det endnu er i Gjæld til Biskop Münters Bo for kjøbte Bøger, som formodentliggen til næste Aar vil være afdraget.

Et Supplement Bind til den ovennævnte Catalog og af samme Forfatter kan ventes i Sommerens Bø. Dr. theolog., Provst Schmidt, Sogneprest for Himmelov Menighed, fungerede, som Bibliothekar, fra 1822 til 1 Sept. 1832, da Be-

styrelsen blev overdragen til Hr. Herz, Sognepræst for Frue og St. Jørgens Menigheder.

Noeskilde By og de Landboere, der høre til Noeskilde Domkirkes Sogn, danne et Fattigvæsens District, hvis Fattiglemmers Antal er forskjelligt, sædvanlig mellem 60 og 70, og om Vinteren større, end om Sommeren. De forsøges alle i Byens nye Fattighuus. I Aaret 1826 blev dette, med hvis Opbyggelse der alt 1815 var begyndt, men som senere standsede, fuldført efter en af Hrr. Pastor Gad udarbejdet Plan saaledes, at et Antal af indtil 100 Fattiglemmer der kunde huses, ved en i dets Kjælder indrettet Kogeanstalt bespis-ses, og ved en dermed forenet Arbejdسانstalt ikke alene forsynes med de nødvendige Klæder, men ogsaa til Fordeel for Indret-ningen adskillige Ting fremvirkes til Salg. Huset, der ligger i Bredgaden, er opført af Grundmuur, 2 Etager, højt og as-sureret for 5200 Rbd. Sølv. Det er 36 Tag langt og saa bredt, at der er Stuer til begge Sider. I Kjælderen er Kjok-kenet og Forraadskamrene, i den vestlige Længde i første Etage flere smaae Kamre til enkelte Lemmer, af hvilke 4 have eet Børrelse tilfældels, fremdeles Børnestuen, Spisestuen og Sy-gestuen. I den østlige Længde er Spinde- og Væve-Anstal-ten; selv Børnene spinde paa Skotrok, vinde, haspe og spole. Her væve Mandfolkene Gulvtæppener, og erholde hver 2 f. for hver ALEN, ligesom hver Kone for et Pundl Spind 1 til 2 f., efter som det er grovere eller finere. Ovenpaa ere to store So-vecerelser, eet for Mandfolk og eet for Fruentimre, som ikke have Børrelser i første Etage. Imellem Soveværelserne er Loftet til Arbejdsmaterialier, til Uld, Hør, Blaar, Vidier til at flette Kurve af ic.

I Arbejdسانstalten har man især beskæftiget sig med at fabrikere grovt Klæde og uldne Tæpper til Fattiglemmernes Klædning og Sengeleje, Kurvemagerarbejde, Gulvtæppetøj, Blaarlæred, Hvergarn samt uldent og linned Spind til Salg. Ogsaa har man for moderat Betaling udlejet de yngre og ra-

skere Fattiglemmer til Arbejde hos Byens Borgere, naar disse have forlangt dem.

De Fattige erholde om Morgenens hver $\frac{1}{2}$ Pot Mælk, om Aftenen $\frac{1}{2}$ Pot Öl, som de kunne lade varmes og 8 K. Brød om Ugen. Om Middagen hørspises de med god daglig borgerlig Føde. Udgiverne dækkes deels ved Indtægten af Fattigvæsenets Tiender og andre Ejendomme samt Renterne af dets Capitaler, deels, da disse Kilder ikke ere tilstrekkelige, ved Bidrag af Districtets Beboere, der i Aaret 1832 udgjorde 1300 Rbd. Sedl.

Fattigvæsenet ejede ved Udgangen af 1832:

- 1) Stillinge Sogns Kongetiende, 772 Edr. 1 Fdk. 2 Alb. tiendehedende Hrtk., matriculeret til 128 Edr. 2 Skp. Hrtk., der er overladt Yderne mod 450 Edr. 4 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Byg efter Cap. 2.
- 2) et Huus med Jord i Støden, hvorpaa er udstoedt Arvefæstebrev mod 3 Edr. Bygs aarlig Afgift. Huset er assureret for 1750 Rbd. Sølv.
- 3) Bundtmager Bøenget paa Lille Heden, der skylder af 1 Ed. 7 Skp. 2 Fd. Hrtk. med et Tillæg af $10\frac{1}{2}$ Ed. Ed., hvorfaf svares, efter Fæste paa Livstid, aarlig 28 $\frac{1}{4}$ Ed. Byg.
- 4) en Jordlod i Nyvang, $2\frac{1}{2}$ Ed. Ed. mod aarlig Afgift, efter Fæste paa Livstid, $4\frac{1}{4}$ Ed. Byg.
- Afgivten svares efter hvert Aars Cap. 2. og Fæsterne udraede de paahvilende Skatter.
- 5) udestaaende Capitaler: 3767 Rbd. 85 s. Sølv og 4437 Rbd. 48 s. Repr., sikkrede i Gaarde og Huuse, meest i første Prioritet og fornemmeligen i Roeskilde By.

Ovennævnte Kongetiende skylder Fattigvæsenet et Legat, som Anne Rosenkrantz, Albert Gjøes Enke, til Vorbenfeldt, nu Frydendal, ved Fundats af 1593 skænkede til "fattige Menesker" i Roeskilde, og hvis oprindelige Sum udgjorde 1660 Rbd. I Aaret 1671, da det, efter kgl. Skjøde af 15 Nov., blev magelagt og erstattet med den nævnte Tiende, var det ste-

get til 3000 Rbd. in specie, der indestod til Forrentning med 5 pCt. i Vorbenfeldt. Capitalerne have tildeels deres Oprindelse fra Legater, skænkede af: Christen Friis til Kragerup, ved Fundats af 29 Sept. 1626, stort 500 Rbd. D. C.; Geheimeraad Offe Schade til Kjærbygaard ved Fundats af 11 Juni 1664, stort 300 Rbd. D. C.; Geheimeraadinde Birgitte Krabbe, fød Scheel, til Egholm, ved Fundats 11 Juni 1737, stort 1000 Rbd. Tvende Legater, et paa 50 Rbd., funderet 27 Decbr. 1682 af Amtsskriver Peter Sørensen og et paa 200 Sl. D., funderet den 30 April 1656 af Niels Trolle og Fru Helena Rosenkrantz, begge til Fordeel for "fattige og ærlige Barselqvinder," ere ligeledes nu indbegrebet under den samtlige Masse af Kjøbstadens Midler, tilhørende Fattigvæsenet. Superintendent over Ribe Stift, Chr. Lodbergs, Legat, bestaaende i nogle Jorder, hvormed Sognepræsten til Frue Menighed er beneficeret mod den bestemte aarlige Afgift af 12 Sledaler eller 8 Rbd. Sølv, og funderet den 11 Juni 1682 ligeledes til Fordeel for 4 fattige Barselqvinder, anvendes derimod endnu efter Fundators Bestemmelse. Matthias Hansens Legat, funderet den 12 Februar 1749 med 500 Rbd. D. C. til Fordeel "for 2de fattige og vansøre Børn i Roeskilde By," synes at være forsvundet.

Bvens Fattigvoesen styres af en Commission, bestaaende af anden Præst ved Domkirken, Hr. Gad, Hr. Justitsraad og Borgemester Müller samt 4 Fattigforstandere, der vælges af Commissionen efter fleste Stemmer og afgaae efter 4 Aar. De tvende første Medlemmer, der ere permanente, have deelt Arbejdet mellem sig saaledes, at de skiftviis, hver i 4 paa hverandre følgende Aar, have den daglige, løbende Bestyrelse. Fattigforstanderne have efter Omgang at indsinde sig to Gange i det mindste om Ugen i Fattighuset, for at paasee, at Alt gaaer ordentligt og rigtigt til. I Stiftelsen selv er der en Opsynsmand, som tillige er Oconomus og Mester ved Arbeitsanstalten. Han har at paasee, at Lemmerne forholde sig ordentlige, og at Gangkonen opfylder sine Pligter. Hans Kone

forestaer Madlavningen, hvormed Gangkonen skal være hende behjælpelig.

Hr. Cancelliraad Liebe har hidindtil frivilligen og uden Godtgjørelse været Fattigvæsenets Regnskabsfører.

Om de andre Stiftelser til Fordeel for Fattige, som findes i Roeskilde, men som ikke henhøre under Byens almindelige Fattigvæsen er der ovenfor talt. Forhen var her endvidere: 1) Jacob Ulfelds Stiftelse til 6 Fattiges Huusly i 6 Boder ved Graabrodre Kloster, funderet 23 Septemb. 1581. Skjønt Fundator havde forpligtet sig selv og den af hans Arvinger, der ejede Selsø, til at vedligeholde dem, eller, naar de ej kunde staae længere, lade dem bygges op paa ny, blev de dog i over 150 Aar vedligeholdt ved Reparationer mest paa de andre Fattigstiftelsers Bekostning, indtil de endeligen i Midten af forrige Aarh. vare faldefærdige. Da ingen fandtes, som ansaa sig forpligtet til at opfylde Foundationens Bestemmelse, lod man dem sælges i Aaret 1749 for 99 Abd. 16 £., og Grunden tilligemed den ved Boderne værende Have udlægges til et Vænge paa 3 £dr. £d. Af dette ere senere 20000 □ Alen affstaede til Graabrodre Kirkegaard mod aarlig Refusion til Byens Fattigvæsen af 25 Abd. 10 £. Solv, der udredes af Domkirken, og Resten magelagt med et til det ny Fattighuses lille Have grændsende Stykke Jord, der nu anvendes deels af Fattighuset til Kaal, Rødder, Kartofler og Blegeplads, deels af Byens fattigere Borgere som Kjøkkenhaver mod en taalelig Afgift.

2) Ved Fundats*) af 8 November 1591 skjønke de Herluf Trolle, Rigets Admiral og Stifter af Herlufsholms Skole, Roeskilde Rjøbstads Fattige en ham ved Roeskilde tilhørende Bondegaard med Fiskevand, Abildhave,

*) Stiftelsen var allerede tidligere til, men da Fundator ikke havde givet nogen nærmere Bestemmelse for dens Bestyrelse m. m., afhjælp hans Søstersen, Arild Hvittfeldt til Odersbjerg, Rigets Gantsler, denne Mangel ved at give Stiftelsen ovenciterede Fundats.

Kaalhave og Humlehave tillige med Torder paa Lille-Hede. Paa de Haver, der hørte til Gaarden, lod han opføre 8 Fattigboliger og Boder til Hjælp og Bopal for ligesaamange fattige huusarme Mennesker. Opsynet med og Bestyrelsen af Stiftelsen blev overdraget Sognepræsten ved Domkirken, Læsemesteren og den øldste Borgemester. Da imidlertid disse Boder senere forfaldt, blev det ved Kgl. Resol. af 13 Decb. 1669 tilladt at sælge baade Gaarden og Boderne og for Kjøbesummen igjen at forstaffe de Fattige, efter Stifterens Bestemmelse, Baaninger til Huusly. Dog blev Gaarden ikke solgt, og af dens Torder er det, at Fattigvæsenet har den ovenfor (S. 54) under No. 2 og 3 anførte Indtægt af $31\frac{1}{4}$ Ed. Byg. For Kjøbesummen, der indkom ved Salget af disse og Jacob Ulfelds Boder, blev senere kjøbt et Fattighuus i Bredgaden, der brændte af i Aaret 1814, og paa hvis Grund det nye Fattighuus er opført.

3) Lodbergs Fattighuus, der laa paa den nordre Kant af Byen ved Graabrodre Kloster, og skjentede 7 sengeliggende Fattige Huusly, blev af samme Grund, som er anført ved de tvende foregaaende Stiftelser, i Aaret 1825 solgt for 500 Rbd. Sedl., der anvendtes til det nye Fattighuses Guldførelse. Lovrigt vides intet videre om det, end at det var bestemt til Beboelse for Fattige, uden nogen Fundation og uden nogen legeret Capital til Husets Vedligeholdelse.

Roeskilde havde i øldste Tider betydelige Privilegier; dog kunne disse ikke længere betragtes, som saadanne, fra den Tid af, da de fleste, om just ikke alle, Kjøbstæder i Niget efterhaanden erholdt de samme. Dens første Stadsret er fra Aaret 1268, og given af Erik Glipping. Nu har den Lov og Ret lige med Landets andre Kjøbstæder.

Magistraten, der forhen bestod af en Borgemester og to Raadmaend, repræsenteres nu af een Person, for Tiden Hr. Justitsraad H. C. Müller, der saaledes er Borgemester og Raadmand; dog er han ikun constitueret Raadmand i det ene Raadmands-Embede. Han er tillige Byfoged, Politimester,

Auctions-direetur, samt By- og Raadstu-Skriver, og har under sig følgende Betjente: 2de faste Politibetjente, der fungere som Rodemestere; de have hver 100 Rbd. Sølv i Løn; den ene er tillige Raadstutjener, den anden Raadstu-Vagt- og Torve Mester; en Reserve-Politibetjent, der tillige er Stads-tambour; 5 Bægtere, af hvilke Taarnbægteren tillige er Arrestforvarer. By- og Raadstu-Skriver-Embedet bestyres dog for Tiden, efter Hr. Justitsraad Müllers Døske, af en dertil constitueret, Hr. Procurator Georg Friis. Indtægten af ovennævnte nu forenede Embeder udgør 2500 Rbd., og af By- og Raadstu-Skriver-Embedet 600 Rbd.

Til Hjælp og Bejledning i Bestyrelsen af Communal-Anliggenderne har Magistraten 6 eligerede Borgere, der paa sædvanlig Maade vælges af Borgerstabet.

Næskilde har endvidere en Kæmner, for Tiden Hr. Kjøbmand Albrecht Kornerup, hvis faste Gage er 50 Rbd. Sølv, foruden en Regnskabsdouceur af 150 Rbd. Sølv og Brugen af en Jordlod paa 6 Tdr. Ed.; han er tillige Vejer og Maaler.

Næskilde Kjøbstad har sit eget Bything, der holdes paa Raadhuset hver Torsdag Formiddag Kl. 10. I Aaret 1832 blev der ved samme foretagne 5 civile Retssager, hvoraf 3 blev paadomte og een forligt, hvorhos een var under Behandling ved Arets Slutning, 27 offentlige og 13 private Politisager, hvoraf ingen, samt 10 Justitssager, hvoraf 2de henstode uafgjorte ved Arets Udgang.

Bed Forligelsescommissionen, der bestaaer af 2de dertil af Borgerstabet udnævnte Borgere, for Tiden Hr. Landsenscommissair og Forvalter Albrecht og eligeret Borger, Farver Svane, samt Byskriveren, foretages i samme Aar 56 Sager, hvoraf 47 blev forligte eller hævede og 9 henviste til Retten. Den holdes hver Tirsdag Formiddag Kl. 10.

I Næskilde boe 2 Procuratorer, Hr. Walløe og Hr. Sørensen.

Bed Consumtionsvæsenet er ansat en Inspecteur, for Tiden Hr. J. Winther, hvis Indtægter, efter et Middeltal

af flere Aars Indtægter, belebe sig til 1800 Rbd., en Gasserer, for Tiden Hr. Justitsraad H. C. Müller, der har i aarlig Gage 1200 Rbd., samt 11 Betjente. At Byen ikke er noget Toldsted, er ovenfor bemærket.

I Roeskilde boer Districts chirurgen for Roeskilde Kjøbstad og Sømme og Boldborg Herreder, samt for Sognene Daastrup, Syo, Gadstrup, Snoldelov, Thune, Windinge og Reersløv *) i Ramss-Thune Herreder; dette Embete bekledes for Tiden af Hr. S. A. Rauchmaul, hvis aarlige faste Indtægt er 600 Rbd. Sølv, foruden 80 Sølv, som Læge ved Duebrodre Kloster.

Af practiserende Læger findes her 4, Dñrr. Seidelin, Marcker, Broberg og Winding. Den her boende Dyr læge har ingen fast Løn.

Byen har 4 Districts-Jordemødre og 2 practiserende.

For Tiden ejes Apotheket af Mad. Arends, der har lejet det til Hr. Apotheker Jørgensen.

Roeskilde er Station for Brev- og Pakkepost, saavel som for Extrapost. I Sommermaanederne kommer Pakkeposten fra København til Roeskilde hver Løverdag Eftermid dag Kl. 4, og om Vinteren samme, Dags Eftermiddag Kl. 1 à 2. Den afgaaer efter et Ophold af $1\frac{1}{2}$ Time, der med gaaer til Expedition og Befordring. Den indgaaende Pakke postis Ankomst kan ikke bestemmes; dog skeer den sædvanlig i Sommerens Tid hver Søndag Eftermiddag, om Vinteren derimod tidligst Natten til Mandag. Det bemærkes, at, naar denne Post ikke ankommer til Roeskilde førend Kl. 6, overliger den der saa længe, at den kan indträffe ved Besterports Abning.

Brevposterne ankomme til Roeskilde:

Søndag Morgen Kl. 12—1	Helsingør, Frederiksborg og Slangerup Posten.
------------------------	---

*) Til hans District maa sandsynlig ogsaa Norup Sogn hen regnes, som annecteret med Gliim Sogn i Sømme Herred.

Samme Dags Morgen Kl. 1—2.	Kjøbenhavns udgaaende Brev- post til Hamborg.
Mandag Morgen tidlig.	Hamborg indgaaende Brevpost til Kjøbenhavn.
Tirsdag Morgen . . .	(Vintermaanederne*) Hamborg indgaaende extraordin. Brev- post til Kjøbenhavn.
Samme Dags Morgen Kl. 3—4.	Kallundborg og Holbeks-Posten til Kjøbenhavn.
Onsdag Morgen Kl. 12—1. Samme Dags Morgen Kl. 1—2.	De samme Poster, som ved Son- dagen ere anførte.
Torsdag Morgen tidlig	(Vintermaanederne) Hamborg indgaaende extraordin. Brev- post til Kjøbenhavn.
Fredag Morgen . . .	Hamborg indgaaende Brevpost til Kjøbenhavn.
Løverdag Morgen . . .	Kallundborg og Holbeks-Posten, saavel Brev-, som Pakke-Po- osten. Førstnævnte afgaaer, $\frac{1}{2}$ Time efter Ankøsten, til Kjøbenhavn.

Indleverings-Tiden til disse Brevposter er sildigst til Kl. 9 Aften for private Breve, og til Kl. 10 for K. X. Breve.

Pakkepostsager til den udgaaende Pakkepost maae indleveres hver Løverdag fra om Morgenens Kl. 8 til 12 Middag. Til den indgaaende Pakkepost skeer Indleveringen hver Sondag fra Kl. 8 til 11 Formiddag.

Postmesteren, hvis District er af omtrent 3 til 4 Miles Omkreds, har i aarlig Gage 12 til 1300 Rbd. Sølv. Den nuværende Postmester, Hr. N. E. Thomsen, er tillige Opsynsmand ved Besordningsvæsenet og Commissionair for det al-

* Fra indeværende Mars (1833) Begyndelse ogsaa i Sommer-
maanederne.

mindelige Brandassurance - Compagnie for Varer og Effecter; i førstnævnte Egenskab har han en aarlig Indtægt af 2 til 300 Rbd. Sedler.

Det er gjort Postmesteren til Pligt at tage Bopæl paa Postgaarden, og svarer han en bestemt aarlig Leje til Ejeren af 80 Rbd. Sølv.

Den 4de Husar-Escadron ligger i Garnison i Roeskilde; dens Chef er Hr. Major v. Gade. Roeskilde er indlemmet i forrige Roeskilde, nu Kjøbenhavns Amts 57 Lægd.

Om Byens Borgervæbning er ovenfor talt.

I gejstlig Henseende ligger Byen i Sømme Herred, Roeskilde Domkirkes Sogn; den er Sædet for Domprovosten, der tillige er Provst for Sømme og Voldborg Herreder.

Domprovosten, Hr. J. H. Bang, er tillige første Sognsprest ved Domkirken; dette Embede er i Cancelliet ansat til 800 Rdl.; dets nærværende Indtægter ere: 1) Præstetienden og den halve Kongetiende af Roeskilde Byes tiendepligtige Jorder 283 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. upr. U. og E. Hrtk., samt af Visby- eller lille Bangs-Jorderne paa Bindinge Mark 44 Edr. 4 Skp. 2 Fdk. upr. U. og E. Hrtk.; deraf er ifolge confirmedet Tiendeaccord Tienden af Visby-Jorderne overdragen Yderne for bestandigt mod 50 Edr. Byg, betalt efter hvert Aars Capitolstart, samt af $18\frac{1}{2}$ Ede Rd., uden opgivet Hrtk., for 5 Edr. Byg, der betales paa lignende Maade. Af samtlige øvrige Byens Jorder hæves Tienden in natura og indbringer omtr. 360 Edr. Byg. 2) Kongetienden af Birkerød Sogns tiendedyndende Hrtk. 294 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb., som er overdraget Kongen ved perpetueret Fæste for en aarlig Afgift af 80 Edr. Byg, der betales efter hvert Aars Capitolstart af Hirschholms Amtsstue. 3) Refusion for Ishøj Kirketiende 53 Rbd. Sølv, og for Gadstrup Kirketiende 54 Rbd. Sølv, der efter kgl. Resol. af

* Om dette vil det fornødne blive anført nedenfor ved Sognsbeskrivelserne.

1 Novbr. 1754 aarlig udbetales af Stiftsskriveren i Sjællands Stift. 4) Refusion af Egholms Ejær 2 Edr. 4½ Skp. Byg og af Duebrødre Kloster 3 Edr. 3 Skp. Rug og 4 Edr. Byg. 5) af Steen Billes Legat, stort 400 Rbd. Sølv, de $\frac{2}{3}$ af Renten, 10 Rbd. 64 f. Sølv; Søren Olsens Legat, 250 Rbd. Sølv, af hvis Rente Kaldet ogsaa nød $\frac{2}{3}$ Dele, er gaaet tabt paa 6 Rbd. 49 f. Repr. nær. 7) Jordskylde af Roeskilde By, der betales hver Michelsdag med 10 Rbd. 64 f. Repr. 8) Offer og Accidentier omtr. 1000 Rbd. Repr. Af Roeskilde offentlige Stiftelser har den nuværende Domprovst 300 Rbd. Sølv aarlig, saaledes han vedbliver at bestyre samme og fører den dermed forbundne Correspondence, og som Provst for Sømme og Voldborg Herreder 39 Edr. Byg og omtr. 40 Rbd. Sedl. aarlig.

Provstresidenten, som var bortsolgt fra Embedet i Aaret 1808, blev efter tilbagekjøbt af Domkirken efter Resol. af 5 Januar 1820, der dog derhos bestemte, at de 24 Edr. Byg, Kaldet forhen oppebar til dens Vedligeholdelse, skulde bortfalde, og paalagde Domprovsten selv at vedligeholde den, samt ved Embedets Tiltrædelse at svare 500 Rbd. Sølv til Formanden for dens forsvarlige Vedligeholdelse efter Reser. af 21 Mai 1817. Med Undtagelse af et Vænge paa 3 Edr. Rd., der ligger tæt til Provstresidenten, har den intet Til-liggende af Jord. Af den saakaldte Store Hede ejer Kaldet 6 Edr. Rd., der er bortlejet for 10 Edr. Byg aarlig.

Kaldets nærværende Indtægter (herunder regnes ikke, hvad den nuværende Sogneprest oppebærer som personligt Tillæg, eller som Provst) udgør saaledes 511½ Ede Byg, 3 Edr. 3 Skp. Rug samt i Penge 1128 Rbd. — Udgivterne ere opgivne at være 1) kgl. Sk. og Bankrente 125 Rbd. 60 f. Sølv. 2) By- og Indquarterings-Skatter 44 Rbd. 3) Enkepension 100 Rbd. Sølv. 4) Renten af de i Provstresidenten staaende 500 Rbd. Sølv, 20 Rbd. Sølv. 5) Landemods-Expenser 24 Rbd. 24 f. Sølv. 6) For at bestride Inspections og Prostiets Correspondence, omtr. 100 Rbd. 7) For at vicariere i Embedsfraværelse, betales den ordinerede

Catechet 100 Rbd. Samtlige Udgivter udgiore saaledes 500 Rbd. foruden Hestehold. — Bankhaestelsen af Residenten, der er indfriet, er 441 Rbd. 48 f. r. S.; Tienten af Visby-Jor-derne ere behæftede til Banken med 160 Rbd. 41 f. Solv.

Det op til Provstresidenten er af afg. Domprosti Ham-mond opført et Huus paa 8 Tag Grundmuur med Tegltag. Dette er af dennes Enke skjænket til et bestandigt Enkesæde ved Embedet under Navn af Eiler Hammonds Legat. Fundatsen er af 16 Novbr. 1824. (Schack's Fundatssamling, I Bd. Pag. 162).

Andet Sognepræste-Embede, eller, som det og kaldes, det residerende Capellani ved Domkirken, der for Tiden beklædes af Hr. E. Gad, er i Cancelliet ansat til 400 Rbd. og har følgende Indtægter: 1) Grevinge Sogns Kongetiente af 456 Dr. 7 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. Hrk., der efter confirmert Tiendeforening erlægges med 304 Dr. 3½ Skpe Byg, som ydes in natura og skal leveres efter Paaviisning af Beneficiarius i 2½ Miils Distance af Grevinges Omegn. 2) Afgift af Bindinge Kirkejord, af hvilken Fæsterne svare 22½ Dr. Byg, deels in natura, deels efter hvert Aars Capitelstart. 3) Afgift af 3 Dr. 4 Skp. 2½ Alb. Hrk paa Storehedinge Mark, 6 Dr. Rug, 6 Dr. Byg, 6 Dr. Havre efter Cap. X. Hver ny Arvesæter yder en Recognition af 12½ Dr. Byg, betalte efter Cap. X. 4) Afgift af en Jordlod paa Roeskilde Byes Mark, stor 4 Dr. Ed., 16 Dr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. X. 5) i Tiende af Duebrodre Kloster 1 Dr. 5½ Skpe Rug og 2 Dr. Byg, betalte paa samme Maade. 6) Afgift af St. Mortens Mølle, der er perpetueret til Kaldet, 8 Dr. Rugmeal og fri Maling, med Transport til og fra Møllen, af alle Kornsorter og Malt, som forbruges i Benefi-ciarii Huus. 7) I Jordskylde 16 Rbd. 48 f.; en Trediedeel af Renten af Steen Billes Legat 5 Rbd. 32 f.; Søren Ol-sens Legat, stort 250 Rbd., af hvis Rente Præsten ogsaa havde $\frac{1}{3}$ Deel, er gaaet tabt. 8) i Offer og Accidentier 600 Rbd. Kaldet har ingen Embedsbolig, men i dets Sted 100

Rbd. Sølv, der gaae rentefrie fra Mand til Mand. Kirketiden af Himmeløv og Vindinge Sogne, der er tillagt Embedet mod at holde Kirkerne vedlige, er for Tiden henlagt til Amtsprovsternes Lønningsfond.

Udgivterne ere: 1) kgl. Sk. 90 Rbd. 2) Com. Afg. 60 Rbd.; 3) Expenser 8 Rbd.; 4) Stiftsbibliotheket 2 Rbd.; 5) Enkepensioner 20 Edr. Byg og 6) til den lærde Skole 8½ Ede Rug samt 17 Edr. Byg efter hvert Aars Capitelstart.

Mellem Domkirvens tvende Præster ere Forretningerne deelte saaledes, at den ene prædiker til Højmesse og den anden til Aftensang, og at de skiftvis have, hver sin Maaned, i hvilken det paaligger den af dem, hvis Tour det er, alene at udføre de ministerielle Forretninger. Førstigt indskrænke første Sogneprests Forretninger sig til Deeltagelse i Inspectioen over Byens offentlige Midler; anden Sogneprest har derimod at bestyre Skole- og Fattigvæsenet, samt føre Kirkens Ministerial-Bøger, og udstede de Atester, der af samme maatte forlanges.

Den ordinerede Catechet og første Lærer ved Borger-skolen lønnes med fri Bolig, 100 Edr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E., 160 Rbd. Sedler og Højtidsoffer, der beløber sig til omtr. 140 Rbd. Sedl.

Af geistlige Embedsmænd findes her endnu en Klokker, en Cantor og en Organist. Den første har for Tiden følgende Indtægter: 1) 71 Rbd. 64 f. Sølv for at besørge Ringningen og Reengjørelsen i Kirken; 2) 12 Edr. Rug og 12 Edr. Byg efter Cap. E., der betales ham af Domkirken; 3) en Fjerding af Eng og Fleng Marken (see nedenfor), hvoraf svares 12 Edr. Rug og 12 Edr. Byg efter Cap. E.; 4) uvisse Indtægter af Offer og Accidentier og ved Omviisning i Kirken 200 Rbd.; derimod maa Embedet afgive 100 Rbd. Sølv aarlig til Borger-skolen.

Cantoren har i Lon af Domkirken 200 Rbd. Sølv; i Huuslejehjælp af samme 50 Rbd. Sølv; af den lærde Skole for Underviisning i Sang 86 Rbd. 64 f. Sølv; i uvisse

Indtægter af Offer, Accidentier m. m. 220 Rbd. samt den halve Kongetiende af Taarnborg Sogn, som indbringer 130 Dkr. 2½ Skr. Byg; den anden Halvdeel er henlagt til Cathedralskolen. (S. 12, Tab.).

Til Organist Embedet ere følgende Indtægter henlagte: af Domkirken 112 Rbd. Sølv; Sønder-Ternløse Sogns Kongetiende, der oppebøres med 148 Dkr. 3 Skr. 3½ Fdk. Byg, efter Cap. 2., men hvoraf svares omrent 60 Rbd. i Skatter og Rigsbankhaeftsels Renter; Offer og Accidentier kunne anslaaes til 30 à 40 Rbd. Reersløv Sogns Kirketiende, hvormed Embedet forhen var benificeret, er henlagt til Amtsprovsternes Lønningssond. Organisten er for Tiden tillige Stadsmusicant, og i denne Egenskab har han 26 Rbd. 64 f. Sølv i Huisleje-Hjælp af Dom-Kirken.

Om Lærerne ved den lærde Skole og Borger-skolen er det Fornødne ovenfor (S. 12 og 29) bemærket; ligeledes om Hospitalsforstanderen (S. 23), og Forvalteren ved Domkirkens Gods, der tillige er Stiftsskriver (S. 11).

Afskillige Embedsmænd, hvis Embedsdistricter ere udenfor Roeskilde, have valgt Roeskilde til deres Bopel; saaledes boe her: Herredsfogden for Thune og Ramsø Herreder, Herredsfogden for Lejre Herred, Amtsforvalteren for Roeskilde Amtsstue-District, Branddirecuren i Roeskilde Amt (Somme, Ramsø, Thune og Voldborg Herreder), Forvalteren ved Magistratsgodset og Forvalteren ved Universitetsgodset.

Skatterne af Roeskilde Kjøbstads Fordejendomme ere ovenfor anførte. De andre Skatters og Communeafgifters Beløb ere: Grundtaxens 2973 Rbd. 42 f. Repr., Mærings-skattens 778 Rbd. 48 f. Repr., Bejgjeldsrentens 340 Rbd. 30 f. Repr., Brandcontingents 1483 Rbd. 22 f. Repr., Vægterpengenes 1017 Rbd. 57 f. Repr., Skorsteenfejerpengenes 296 Rbd. 32 f. Repr., Fattigskattens 1300 Rbd. — Som Indtægter for Byens Kæmnerkasse kunne, foruden de af oven-

nævnte Summer, der tilfalte samme, ansøres: Afgivet af Byens Forder, 1535 Rbd. 54 f. Repr.; denne Afgift hviler deels paa de perpetuerede Forder, deels er den en Lejeafgitt af dem, der ved Auction udlejes til Byens Indvaanere. — Stadepenge ved Markeder 227 Rbd. 35 f. Repr., Forpagtnings-afgitt af Toldbrænde og Tørø 278 Rbd. 42 f. Rp.

Bankhæftelsens samlede Beløb af Roeskilde Kjøbstads Bygninger, Forder og Tiender udgjorde oprindeligen 48,169 Rbd. 50 f. r. S. hvoraf 13,463 Rbd. 13½ f. ere betalte. Paa de faste Ejendomme hviler en prioriteret Gjeld af 273,587 Rbd. 43 f. Sølv og 303,847 Rbd. 27 f. Sedl. og £., hvoraf offentlige Stiftelser eje 171,713 Rbd. 36 f. Sølv og 52,956 Rbd. 86 f. Sedl. og £.; Umyndige 15,967 Rbd. 7 f. Sølv og 29,858 Rbd. 25 f. Sedl. og £.; Private 85,907 Rbd. Sølv og 221,032 Rbd. 12 f. Sedl. og £.

De Umyndiges Midler under Roeskilde Byes Overformynderi beløbte sig til 36,321 Rbd. 11 f. Sølv og 21653 Rbd. 56 f. Repr. Byens Baaben er en Ørn med udbredte Vinger i hvidt Feldt.

Roeskilde Omegn er mod N. smuk; her gives de yndigste Udsigter over Isefjorden, hvis venstre Bred er bevojet med Skov; mod S. er Egnen nogen og bar. I den senere Tid har man meget forskjønnet Byens nærmeste Omgivelser; saaledes er den saakaldte Klostermark bleven forvandlet til et særdeles behageligt Spadserset, og Graabroðrekirkegaarden har faaet Udseende af snarere at være en smagfuld Lysthave, end en Kirkegaard. Af private Anlæg ville vi blot anføre, Maler Ehlers's ved Kobbermøllen, hvorfra man har den ypperligste Udsigt over Fjorden, og Gartner Elleys Have. Afvigte Aar (1832) fremstod et Selskab, hvis Formaal det er at virke til Byens og dens Omegns Forfjønnelse.

Noeskilde har hverken Klub, dramatiskt Selskab eller nogen anden Indretning, der giver Anledning til almindelig eller offentlig Forlystelse med Undtagelse af et Skydeselskab, som et Par Gange om Året har Fugleskydning; denne saavel som Selskabets Øvelser holdes paa Børsen paa St. Jørgensbjerg eller som det sletten kaldes, paa Bjerget. — Dette Savn afhjælpes nu og da ved Forrestillinger af rejsende Skuespillere, ved faae Baller og endnu førre Concerter. Om Sommeren gjøres Lyfttoure til Boserupsstov, der ligger N. V. for Noeskilde, og til Lethraborg, der ligger i S. V., og hvorhen en Allee af een Miils Længde fører.

Om Roeskildes Fortid finde vi det passende at hidsætte: Maar og af hvem Kjøbstaden Noeskilde er anlagt, vides ikke med Visshed. At dens Stifter skal have været en Mand ved Navn Roe, der i det 5te Aarhundrede forflyttede herben en ældre Kjøbstad, Hagekjøbing, som skal have ligget i Norup Sogn der, hvor Bondebyen Højby findes, synes ikke antageligt. Imidlertid kan der vel ikke være nogen Twivl om, at den har en Mand, som hedde Roe, om det end ikke vides hvem denne Roe har været, og Bilderne at takke for sit Navn.

At Byen allerede, førend Harald Blaatand flyttede her ind (980), maa have været en temmelig folkerig Plads eller ogsaa i fort Tid taget overordentliggen til, skønnes deraf, at den allerede 1012 blev valgt til Sæde for den første Bisrop i Danmark og at der, omtrent 40 Aar derefter, igjen allerede blev begyndt paa den nuværende Domkirke; Saxo nævner den ogsaa paa den Tid som Danmarks bethydeligste By. Hvad der meget bidrog til dens Opkomst, vare de rigelige Gaver, som Kongerne alt tidligen skjænkede dens Kirke. Saaledes skjænkede Knud den Store denne et heelt Herred for at affone Mordet paa Ulf Jarl, hvortil hans Søster Astrid, Ulfs Gemalinde,

føjede de to Herreder, hun havde faaet af sin Broder, og Svend Estridsen hele Stevns Herred.

Roeskilde var længe ubefæstet; dog opbyggede Harald Kessias allerede i Begyndelsen af det 12te Aarh., tæt N. for Byen, det faste Slot Haraldsborg, der især var bestemt til at holde Benderne borte; men at dette ikke var tilstrækkeligt dertil, viste sig, da disse senere i Aaret 1134 ødelagde Byen, og blev den da endeligen i Aarene 1149—1151 befæstet af Svend Grathe.

Omtrent paa denne Tid, eller maaske noget efter, var det, at flere Borgere i Roeskilde forenede sig, for paa egen Bekostning at stride mod Landets Fiender, især Benderne; mod disse holdt de altid 20 Noerbaade paa Krydstog. Ordenen, der kaldtes Broderskab, og hvis Medlemmer forte Navn af milites Roeskildenses d. e. Roeskilde Riddere, udbredte sig over hele Sjælland; deres Ordensregler vare meget strænge.

I Aaret 1131 havde Kong Niels's Son, Magnus, der førte Titel af Gothersnes Konge, her en Sammenkomst med Knud Lavard, Oboiternes Konge, som han derpaa ved Bortrejsen dræbte i Haraldsted Skov ved Ringsted. Aar 1156 blev Magnus's Son, Knud, her dræbt af Svend Grathe. Ved Bisshop Adser's Død (1159) opstod der Strid om Valget af en ny Bisshop, og Roeskilde blev ved denne Lejlighed Scenen for megen Blodsudgydelse. 1250 holdtes her en Herredag, og da Kronedes Kong Abel; 1291 var her en Kirkeforsamling; 1349 holdt Kong Valdemar her et Dannerhof; 1534 hørjede Grev Christopher Roeskilde, og forstyrrede ved den Lejlighed Haraldsborg og Bidstrup's Slotte; 1547 brændtes nogle fornemme Personer for Hexeri. I Februar 1658 var Carl Gustav af Sverrig her i Byen, og der sluttedes da den 26d f. M. den kendte Roeskildiske Fred.

Roeskilde har ofte været hjemføgt af Ildebrande og Pest. Saledes rasede her tildeels betydelige Ildebrande i Aarene 1310, 1443, 1523, 1599, 1647, 1733 og 1735, og Pesten i

Arene 1350, 1484, 1592 og 1711. — 1564 bortrev Blodgang mange af Byens Indvaanere. Om Roeskilde end ikke har været saa betydelig, som Mange antage, kan der dog ikke twivles om, at den har været langt folkerigere og større, end den nu er. Den synes at have naaet sit Culminationspunct allerede i det 13de Aarhundrede; fra den Tid daleden den efterhaanden ned til dens nuværende Ubetydelighed. Hertil bidrog de ovennævnte Ulykker særdeles meget, og Kjøbenhavns Stigen maa ske endnu mere; og da Kongerne i Aaret 1443 for stedse valgte Kjøbenhavn til Residents, da Gejstligheden, som Byen især havde at takke for sin Opkomst, ved Reformationens Indforelse, tabte sin forrige Indflydelse, da endeligen Klosterne svandt, og Bispestolen blev flyttet til Kjøbenhavn, fremskynde, des dens Dalen endnu mere.

Hvad der især vidner om Roeskildes forrige Storhed, er den Mængde Kirker og Klostre, der omtales at have ligget i samme. Disse ville vi korteligen omtale: a) Allehelgens og b) St. Botulphi Kirker, der have ligget ved Allehelgensstræde; hinne blev nedbrudt 1539, denne afbrændt 1523; længere henimod Vest laa c) St. Nicolai Kirke, der omtales 1529 i Biskop Urnes Testament, og har været til endnu lange efter Reformationen; d) St. Boels eller St. Bothildis Kirke paa Hjørnet af Skomager og Ringsted-Gaden; den skal være afbrændt 1523; e) St. Laurents Kirke, af hvilken Daarnet ved Raadhuset endnu er tilbage, blev fort efter Reformationen forstyrret af Byens Borgere; f) St. Hans eller Johannis Baptiste Kirke omtrent N. for Domkirken; endnu 1711 bruges dens Kirkegaard til Begravelse; g) St. Michaelis Kirke, paa den nordre Side af Ahlgaden henimod Hestemarkedet, blev nedlagt 1575; h) St. Peters og Pauls Kirke, i St. Pederstede, tilhørte Marieklosteret og blev nedbrudt efter Reformationen. i) St. Olufs eller St. Olai Kirke, i St. Olsgaden, skal være afbrændt 1523; k) St. Mortens Kirke, ved Mollen af samme Navn, var allerede til for 1272; Præstebogen over St. Martini Sogn findes endnu

fra 1684, og 1711 blevе endeel Liig begravne paa dens Kirkegaard; 1) Graabrodre Kirke, i Begyndelsen en Klosterkirke, men efter Reformationen en Sognekirke, blev nedlagt 1625, og Menigheden, der forhen havde været annexeret med Svogersløv, henlagt under Domkirkens, hvis Assistentskirkegaard nu indtager det Terrain, Graabrodre Kirke og Kirkegaard forhen indtog. m) Om Frue-Kirke, der forhen laa i Byen, og om n) St. Jbs Kirke vil det fornødne nedenfor blive bemerket under de tilsvarende Sogne. Foruden disse Kirker, der vare Byens, gaves der endnu andre, i det flere af Klosterne havde hvert sit eget Capel eller sin egen Kirke; saaledes nævnes Sortebrødre, St. Agnete og St. Clare Klosters Capeller.

Af Kloster fandtes 1) St. Marie eller Vor Frue Kloster, et Nonne Kloster, S. for vor Frue Kirke, opført af Provst Isac 1156, blev ødelagt ved en Ildebrand 1242, men atter opbygget. 1187 begave begge Knud den Htes Døtre, der vare forskudte af deres Mænd, sig i dette Kloster. Dette var det ældste Kloster i Roeskilde og meget rigt.

2) Franciscaner eller Graabrodre Kloster, for Munke af Franciscaner-ordenen, stiftet 1237, afbrændte 1310, men opbyggedes igjen. Corsiz Ulfeld forlenedes 1561 med dette Kloster, og 1581 lod Jacob Ulfeld til Kauksbolle der opførtes de ovenfor S. 56 omtalte Fattigboder. Petrus Olai, der døde 1560 og er bekjendt som Forfatter til flere historiske Skrifter, levede i dette Kloster.

3) St. Clara eller Damians Kloster for Nonner af Clara Ordenen, eller som den ogsaa kaldtes Damians Ordenen, stiftet, ligesom Franciscaner-Munkeordenen, af den hellige Franciscus, omtales allerede 1243 i et Par Documenter, og har vel altsaa været til endnu tidligere. Det laa paa det Sted, hvor Clara Molle nu findes. Et Gavebrev af 1ste August 1256 sørgede Grevinde Ingerd, Enke efter Conrad af Regenstein, for Klosterets øconomiske Tary, i det hun skænkede samme saa betydelige Ejendomme, at den aarlige

Endtægt deraf beleb sig til 120 Mark yuurt Sølv (henimod 1000 Species); hendes Exempel blev fulgt af flere Andre, saaledes at Klosteret blev meget rigt og anseligt. I en Bulle af 13de Januar 1257 lover Pave Alexander IV. alle dem, der paa visse Dage besøgte Klosteret, 100 Dages Aflad. — Det afbrændte 1302, men opbyggedes snart igjen. Efter Reformationen blev det i Aaret 1559 overdraget Peder Bilde til Lehn imod den Forpligtelse at sørge for Nonnernes Underholdning og give noget Bist til Kongen. — Af Ejendomme paa Roeskilde Byes Grund ejede Klosteret Eng- og Fleng Mark eller Clara Kloster Mark, hvis Hrkrn. er 48 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. med 619 Tdr. 8d., hvorom mere siden. — 1561 tilhættede Universitetet sig Clara Mølle, som Klosteret havde kjøbt 1287, samt en stor Deel af Klosters Ager og Eng imod Knarstrup, der blev lagt til Hillerød.

4) Sortebrødre Kloster, et Dominicaner Munke-Kloster, blev anlagt 1232. Naar det blev privat Ejendom, vides ikke. En Peder Reez lod Klosteret nedrives og i dets Sted opføres en Herregård, der senere blev omfåbt til Roeskilde adelige Domfruekloster.

5) St. Agnes Kloster, et Nonnekloster efter samme Ordensregel, som Dominicanernes Munkeorden, blev stiftet af Erik Plougpennings Datter, Agnes, der allerede i sit 15de Aar besluttede at gaa i Kloster. Senere optoges ogsaa hendes Søster, Jutta, i Klosteret. Efter Reformationen blev det, som andre, forlenet til Adelsmænd. Grunden, hvorpaa det stod, og hvor de saakaltte St. Agnes Huse findes, tilligemed de tilliggende Jorder, ligger nu under det adelige Frøkenkloster. Det laa D. for St. Jøs Kirke.

Om Duebrødre Kloster er ovenfor S. 15 talt. Om Ha-
valdæborg Slot og Bidstrup Slot vil blive talt nedensfor.

Kjøge.

Kjøbstaden Kjøge, i Ramsø Herred, ligger ved Kjøge Bugt, paa Sjællands østlige Side, $5\frac{1}{2}$ M. fra Kjøbenhavn, $5\frac{1}{4}$ M. fra Ringsted, 3 M. fra Roeskilde, $5\frac{1}{2}$ M. fra Næstved og 6 M. fra Præstø. Af Havnene paa Sjællands Øst: kyst ligge Kjøbenhavns og Præstøes Kjøge nærmest; dog løsses og lades der ogsaa under Stevns; især udføres derfra Kridt, Kridtsteen og Kornvarer fra Omegnen, hvilket bemærkes, da Kysten fra Redvig Skandse til Kjøge hører under Kjøge Tolddistrict.

Kjøbstadens Grund, o: dens Bygningsgrunde, Haver, Torv, Gader og Kirkegaard, indtager et Areal af 52 Edr. Rd., hvoraf 2 Edr. falde paa Torvet; Udstrækningen fra N. V. til S. O. er 1600 ALEN, og fra N. O. til S. V. 900 ALEN. Kjøge har 3 Hovedporte, Nørreport til Kjøbenhavn og Roeskilde, Vesterport til Ringsted og Kjøgegaard, og Sønderport, hvorigennem man rejser til det sydlige Sjælland, samt 3 Bi-Porte, nemlig ved Enden af Strandgaden, Møllegaden og Nyportstræde; ved Hovedportene ere Told- og Consommations-Betjentene ansatte. Tovrigt ere Portene ikke andet end Udhørselfor, forsynede Bomme. Byen har kun eet Torv; det ligger omtrænt midt i den, og danner en temmelig regulair af-

lang Fjørkant. Foruden dette findes tæt N. for Byen en Plads paa 1 Ede Ed., "Byens Banke" kaldet, der egentlig ogsaa er bestemt til en Torveplads, men nu er bortforpagtet til Dyrkning, dog med den Forpligtelse, at det saakaldte Kjødemarked, der er samme Dag, som det almindelige Esteraarsmarked, og hvorpaa alene forhandles slagtet Kjød, Flest, Talg og Frugter ic. derpaa skal holdes; paa Byens saakaldte østre Lyng findes ligeledes udlagt et Jordstykke, hvorpaa de, samtidigen med Krammarkederne værende, Heste- og Øvæg-Markeder afholdes. Navnene paa Kjøges 15 Gader og Streder ere: Bestergade, Nørregade, Brogade, der er den anseeligste, Kirkestræde, Nyportstræde, Rosenportstræde, Laugshuusstræde, Catelhismusstræde, Møllergade, Gjertruds-Kirkestræde, Byesgaardsstræde, Fennediget eller Fænedet, Stranden, Bjerget og Lille-Kirkestræde.

Staden er inddelte i 4 Øvarterer, der indebefatte 297 Matr. Nr. Enkelte Pladse ere ubebyggede, ligesom ogsaa flere af Matr. Nr. ere sammenbyggede, saa at Antallet paa de mere eller mindre adskilte Bygninger beløbe sig til 257, hvoriblandt 124 Gaarde og 133 Huse; af hine ligge 6, af disse 3 udenfor Byen. Blandt det ovenanførte samlede Beboelb findes 12 offentlige Bygninger; de øvrige ere private.

Kirken, helliget St. Nicolaus, er bygget i Aaret 1324; den ligger paa Byens nordlige Side og har et almindeligt Taarn med Tag. Den er lys, rummelig og høj. Altertavlen og Prædikestolen ere af Billedhugger-Arbejde, og smukke. Døbefonten er et ottekantet Bækken af sort Marmor, stjænket Kirken af en Præst, Niels Bagger, til taknemmelig Erindring om, at Gud bevarede Christian IV i Krigen med Sverrig fra mangen truende Livsfare. Her findes enkelte Epitaphier, som over Schoubynacht L. C. Ulfeld og Frue Cathrine Due, Rector Johannes Iver Calundanus, Raadmand Edinger og flere. I Taarnet findes en grundmuret Begravelse, hvori Gehejmraad Jacob Franz von der Østen er bisat, og bagved Daaben tvende Begravelser for de Schøllere og Lürdorpher. Paa Pulpituret,

som tilhører Gamle-Kjøgegaard, sees Scheelernes og Nudernes Vaaben, samt Aarstallet 1642. Blandt de flere gode og smukke Malerier udmaærker sig et stort ovalt Stykke, forestillende Christi Nedlæggelse i Graven, og skjønket Kirken 1624 af Borgemester Hans Christensen, hvis Billede tilligemed Husstrues findes malet nedenunder. I Choret er et smukt Maleri, som forestiller Christi Nedtagelse af Korset. Kirken har et Orgel, der er maadeligt, og 4 Klokker.

Bed 14 Legater er der til forskjellige Tider og af Forskjellige, blandt hvilke findes et Par Schöllere og den ovennævnte Ulfeld, skjønket Kirken en Sum af 2856 Rbd. $72\frac{1}{2}$ f. D. C., der, efter Kirkens Regnskab, i Aaret 1741 var voret til 3864 Rbd. 11 f., udsatte paa Rente og i god Behold. Aar 1770 var Legatscapitalernes Beløb 4806 Rbd. $72\frac{1}{2}$ f. D. C. Kirkens Capital for nærværende Tid udgjor kun 2430 Rbd. 52 f. Sedl. og L., prioriterede i faste Ejendomme i Kjøge; Gjælden er 1020 Rbd. Sedler og 1050 Rbd. Sølv. Det, under 13 April 1832 confirmerset, Testament har Forsigelsescommissair Th. Tøren, Ridder af Dannebroge, og Hustru C. Tøren, født Petersen, skjønket Kirken en Capital af 7000 Rbd. Sølv i Nationalbank Obligationer, af hvis Renter der dog skal aarlig udbetales Sognepræsten i Kjøge 100 Rbd. Sølv, imod at han 4 Gange aarlig, i Byens Borgerstole, paa passende Tid og efter foregaaende Bekjendtgørelse, forelæser og forklarer af ham selv udvalgte Steder af den hellige Skrift, og skulle til disse Forelæsninger i Sørdeleshed fattige Folk have Adgang. Tovrigt har Kirken hverken Jordegods eller Tiende, naar undtages 7 til 8 Edr. Byg af Kjøge Lyng, samt $30\frac{1}{2}$ Ede Byg efter hvert Aars Cap. Taxt af Gamle-Kjøge Sogn.

Forsaavidt Udgivterne ikke kunne bestrides af ovennævnte Indtægter, dækkes de ved en aarlig, Indvaanerne paalignet, Kirkeskat, hvis Beløb forhen udgjorde 400 Rbd. Sølv, men nu er nedsat til 209 Rbd. 48 f. Sølv. Kirkevæsenets Anliggender styres af en Kirkeinspection, der bestaaer af Sognepræ-

sten og Magistraten, under Tilsyn af Sjællands Stiftsørvig-
hed, som Direction.

Paa Vestergadens sondre Side ligger Hospitaliet, mere
bekjendt under Navnet Fattigboder eller Steenboder, skjenket
Fattigvæsenet af Raadmand M. Steen ved Fundats, dat. St.
Philippi og Jacobi Dag 1523, med den Bestemmelse, at Byg-
ningen, der bestaaer af 12 Boliger med tilhørende Gårdsted, skal
være til fri Bopæl for de Fattige. Forhen nøde 24 saadanne
her fri Bopæl og Varme, men siden Arbejdshuset (hvorom ne-
denfor) er indrettet, bortlejes disse Steenboder for en Deel til
Familier, der ikke ere egentlige Almissemmer. Til Lemmernes
Underholdning i denne Stiftelse henlagde Frederik II. ved
Fundats af 15 Novemb. 1579 Kongetinden af Magleby Sogn
i Stevns Herred, af hvis Hrk., 401 Dkr. 4 Skp., Tienden
erlægges med 252 Dkr. 2 Skp. $3\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, betalt med
Penge efter hvert Aars Cap. E.

Foruden disse Fattigboder findes endnu Enkehuse,
hvor fattige Borger-Enker og andre stikkelige, fattige, eenlige
Personer indlægges. Denne Stiftelse er oprindeligen oprettet
af Arvingerne efter Sara Kell ved Fundats af 11 Juni 1694
og bestod da i en Gaard paa Fennediget med 5 Baaninger for
ærlige og ubetygtede Borger-Enker, samt 200 Sl. D. i Kro-
ner til dens Vedligeholdelse.

Capitalen er nu indbefattet under Kjøbstadens øvrige
Fattigvæsens Midler, og i den nævnte Gaards Sted, der for-
længst er nedfalden, har Fattigvæsenet, i Aarene 1799 og
1810, kjøbt ialt 8 Boliger i Kirkestrædet, af hvilke de 7 be-
boes af 2de Lemmer i hver Bolig, som foruden fri Bopæl og
en Favn Brænde til hver Bolig, efter Omstændighederne, til-
lige erholde Understøttelse af Fattigvæsenet. Det 8de Huus
beboes af en Familie, som er pligtig at have dagligt Tilsyn
med samtlige Boliger og disses Lemmer.

Den saakaldte Magazingaard blev forhen, da Bryn
havde Indqvartering af Cavalleri, afbenyttet, som Caserne,
men er nu indrettet til et Fattig-Arbejdshuus samt Korn-

Magazin. Raadhuset ligger paa Torvets østlige Side; det er en ret smuk, 2 Etages, grundmuret Bygning, ombygt i Aaret 1803. Kjælderen beboes af en Vægter; i Stueetagen, der bestaaer af 3de Værelser med Kjøkken, boer Underfogden. Sahlen er afdeelt i et Forværelse paa tre Tag, en Raadstue-fahl paa 7 Tag, en Tingstue, hvor Kjøge Bything holdes, paa 3 Tag, et Værelse paa 3 Tag, et Austrædelsesværelse paa 1 Tag og et brandfrit Uslukke til Arkiv paa et Tag. I Kjælderen og Stueetagen findes ialt 6, fra hverandre affondrede Arreste.

Borgerskolen er en grundmuret Bygning; den afgiver Beboelseslejlighed til dens 3de Lærere, og har 3 store Skolesværelser.

De andre offentlige Bygninger ere: 2 Huse, der under Krigen have været afbenyttede, som Sygestuer og nu bortlejes til Private, et Huus, som beboes af Arrestforvareren og Raadstubudet, Sprojtehuset, som tillige har en Beboelseslejlighed, der bortlejes, Vagthuset, der forhen laa midt paa Torvet, men i Aaret 1819 opførtes af nyt mellem Arbejdshuset og Raadhuset, samt Matmandshuset.

De fleste Bygninger ere opførte af Muur og Bindingsværk, een Etage høje med Gavl; dog findes enkelte gamle Brandmuursbygninger; iblandt disse findes den gamle af Christian IV i Aaret 1634 paa Torvet opførte 2 Etages Steenbygning, hvis Frontispice, trende høje trappeformede Gavle, ligner et Taarn; her var det, at der i Christian IV Tid forserdigedes de beromte Tapeterier, som brugtes til at udstire Frederiksborg og Rosenborg Slotte. I den senere Tid ere adskillige nye Bygninger blevne opførte; disse ere saedvanligens grundmurede og 2 Etager høje. Næsten alle Bygningerne i Byen ere teglhaengte; Bygningerne paa Byens Grund udenfor Byen ere paa tvende nær straaækkede.

Blandt de private Bygninger bør ogsaa mærkes den bekjendte Corfits Ulfelds Huus tæt ved Kirken.

Kjøge Kjøbstads Bygninger ere i de danske Kjøbstaders almindelige Brandkasse forsikrede for 400790 Rbd. Sølv, hvoraf 12000 Rbd. falde paa Kirken og 14900 Rbd. paa de øvrige offentlige Bygninger. De vare oprindeligen behøftede til Banken med 12543 Rbd. $95\frac{1}{2}$ f. r. S., men heraf er til forstjellige Tider betalt den Sum, 3724 Rbd. $70\frac{1}{2}$ f. r. S. Torvet og alle Gaderne ere i Löbet af de sidste 10 Aar paa ny brolagte, og om Fortougene paa Norre- og Bro-Gade samt Torvet ere tilhugne Træer. Ved Sønderport, eller, som den ogsaa kaldes, Broport er paa Byens sondre Side en stor, smuk, hvælvet Bro af tilhugne Kampesteen, der fører over Kjøge Åa, som gjør Skillet mellem Kjøbenhavn og Præstø Amter. Med Hensyn til, at den er paa Hovedlandevejen, blev den i Aaret 1802 bygget for den almindelige Beskasses Regning, der ogsaa bærer Omkostningerne ved dens Vedligeholdelse. Etet udensfor Vesterport, paa den mindre Landevej mellem Kjøge og Ringsted, fører over samme Åa en anden Bro, der sædvanligens kaldes "Peder Carls" Bro. Den blev forhen vedligeholdt for Kjøge Kjøbstads og Præstø Amts fælles Regning, men i Aarene 1826 og 1827 blev den paa Noeskilde og Præstø Amters Repartitionsfonds Bekostning opført af ny; Udgivterne bare de nævnte Amter med lige Undeel, ligesom de paa lignende Maade sørge for dens Vedligeholdelse.

Landevejen fra Kjøbenhavn til det sydøstlige Sjælland løber igjennem Byen; desuden fører en Landevej fra den nordvestlige Deel af Byen til Noeskilde, fra den vestlige Side over Gamle-Kjøgegaard til Ringsted, og fra Landevejen sonderefter en Sidevej ind i Stevns Herred.

Før den natlige Sikkerhed serje 3 faste Vægttere og i tilfælde at nogen af disse har Forfald 1 Reserve-Vægter. Til Gadernes Oplysning savnes ganske og aldeles Gadelygter.

Byen har et Brandcorps, der bestaaer af en Brandinspecteur, 2 Brandmestere, en Brand-Assistent, 4 Straale-mestere, og et Nedbrydningscorps, bestaaende af 7 Mand. Alle Sprojterne betjenes af 60 Mand. Corpset har 3 store

og en lidet Sprojte med fornødne Kar, Spænder etc. Det er paatænkt at forene dette Corps med det forhen eksisterende, men nu ej complet organiserede Artilleri-Corps.

Kjøge Kjøbstad tæller indenfor sine Porte 1865 Indbyggere, hvoriblandt 16 af den mosaiske Ervesbekjendelse; paa dens Grund, men udenfor disse, boe desuden 65 Individuer; altsaa til sammen 1930 Indbyggere, af hvilke 187 have taget Borgerstab.

Forhen havde Kjøge en Latin-skole, hvorved var ansat en Rector og en Hører; den blev nedlagt 1776. I Aaret 1758 ejede den i Capitaler, der havde sin Oprindelse fra forskellige Legater *), 10000 Rbd., foruden adskillige Tiender, af hvilke Skolen havde en aarlig Indtægt af 165 Edr. Byg og 12 Edr. Havre. Efter Gliemarne vare Skolens Capitaler ved dens Nedlæggelse voxede til 25000 Rbd. Ved kgl. Resol. af 22 Maj 1807 bleve Skolens samtlige Indtægter henlagte til de lærde Skolers almindelige Fond; dog var dens Capital-Formue i den senere Tid formindsket derved, at Kirken ikke funde tilbagebes tale et Laan, som var optaget til sammes Reparation, og udgør nu 16093 Rbd. 32 f. Sølv og 1350 Rbd. Sedl., som indestaae paa Prioritet i faste Ejendomme i Kjøge; Hr. Procurator Kuhlman er Skolesondens Gasserer.

I Aaret 1808 erholdt Almueskolevæsenet eller det saa kaldte danske Skolevæsen sin Organisation. Til de twende Lærere, der dengang ansattes ved Skolen, er senere kommen en tredie. Den første Lærer er tillige Catechet, om hans Indtægter vil det Fornødne nedenfor blive bemærket; den anden Lærer, der tillige er Klokker, har i fast Løn 116 Rbd. 64 f. Sølv, samt 10 Rbd. Sølv, for at forsyne Kirken med Kirkebrod, reenholde dens Ornamenter og forsyne Lysekronen med Lys første Juledag og Pintsedag, desuden Højtidsoffer, Accidentier og en lidet Have paa 2 Skp. Ed.; den tredie Lærer er tillige Organist; han har i fast Løn 200 Rbd. Sølv og

*) H. F. 7 T. S. 400 til 419, 423 og 424.

som Organist 100 Rbd., det Accidentelle iberegnet. De have begge desuden fri Bopæl i Skolebygningen samt 6 Favne Brænde.

De skolepligtige Børns Antal er henimod 400, hvoraf omtrent 300 besøge Skolen. De undervises i trende Glasser, 6 Timer daglig. Undervisningsgjenstandene ere de sædvanlige. Eftermiddags Realklassen er indtil videre nedlagt. For Skolegangen erlægges ingen Betaling.

I Forbindelse med Skolen, hvori den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført, er oprettet en Haandgjerningsskole for fattige Pigebørn; den besøges af omtrent 80, der undervises efter den indbyrdes Læremethode, 2 Timer hver Eftermiddag. Undervisningen besørges af en Lærerinde, der myder i aarlig Løn 80 Rbd. Selv.

Foruden Borger-skolen har Byen for nærværende et et privat Institut for Drængebørn, der ere bestemte til Studeringer; det bestyres af Hr. cand. jur. Saxild. Ligeledes findes her 2 private Instituter for Pigebørn.

Foruden den ovennævnte Gaard, hvori Skolen holdes, og sammes Inventarium, ejer Skolevesenet 300 Rbd. Sølv og 1950 Rbd. S. og £., prioriterede i faste Ejendomme, samt 15000 Rbd. Sølv i Nationalbankobligationer. Sidstnævnte Sum er en Deel af det Legat, til Beløb 25000 Rbd., som den S. 74 omtalte Thomas Tøren og Hustru Cicilia Tøren har stiftet. Dog skal Renten af disse 15000 Rbd. Sølv anvendes ikke blot til Bedste for den almindelige Borger-skole, men det er overladt til Skolecommissionen, med Amts-Skoledirectionens Approbation at anvende samme ganske eller tildeles til andre nyttige Undervisningsanstalter f. Ex. til Oprettelse af og Understøttelse for en Undervisningsanstalt for Drenge og Piger, hvis Forældre ville give dem en bedre Opdragelse, end der efter Bestemmelsen kan ventes i den almindelige Borger-skole, saa og til Indkjøb af Bøger eller andet til Flittigheds Belønning; det er derhos bestemt, at, hvis der i Kjøge skal blive oprettet en lærde Skole, skal Capitalen af-

gives til dennes Vedligeholdelse. De øvrige Summer have deres Oprindelse fra en Gave af 4315 Rbd. 32 f. Sølv, der ved kgl. Resol. af 21 Decbr. 1821 blev bevilget Borger-skolen af den her forhen værende Latin-skoles Midler, og udgjør Beløbet af hvad Private forдум have legeret til denne; men til Afdrag i denne Gave kom et, Borger-skolen af Latin-skole-Fonden bevilget, Laan af 3500 Rbd., senere omføret til 1333 Rbd. 32 f. Sølv, og hvad der endnu mangler i dens oprindelige Beløb er medgaaet til en ny Skoles Bygning, Gjælds Afbetaling m. m. Renterne af det ovennævnte Laan blev derhos tilbagebetalte med 17 Rbd. rede Sølv. og 398 Rbd. 12 f. Repr.

Det nærmeste Tilsyn med Skolevesenet paaligger Skole-commissionen, der bestaaer af Sognepresten, Magistraten og Skoleforstanderne; Overopshynt Skoledirectionen, der bestaaer af Amtmanden og Districts-Provosten.

I den senere Tid er her oprettet et Læseselskab og et Bihelselskab Et Legebibliothek, der tilhører Bogbinderen, er ubetydligt og indeholder kun Moerskabslæsning.

Indbyggernes Næringsbrug er indskrænket til Detail-handel, Agerbrug, Haandværk, Brændeviinsbrænden, Rejsendes Besordring, fort, til de Erhverve, Indvaanerne i Landets mindre Kjøbstæder sædvanligernear sig ved.

Om Handelen lader sig kun saare lidet ansøre; Kjøbstadens 15 Kjøbmænd drive en ubetydlig Detailhandel med alle Slags Varer, som de for den største Deel hente til Vogns fra Kjøbenhavn; Afsætningen er indskrænket til Kjøges egne Indvaanere og Landboerne fra den nærmeste Omegn. Byen frembyder heller ikke, uagtet dens fordeelagtige Beliggenhed midt paa Østkysten af Sjælland, noget saa fordeelagtigt Marked for Landmandens Producter, at det skulde friste nogen til at bringe dem til Vorvs der. Det synes ogsaa, som om Kjøbmændene mangler tilstrækkelige Fonds til at drive nogen udbredt Handel. Trælasthandelen, der her, ligesom i Roskilde, ganske var gaaet i Staa i Tidsrummet fra 1809 til 1822,

er især i de senere gode Kornaar etter noget oplivet; men dog endnu næppe tilstrækkelig til at tilfredsstille Ømognens Spørgsmaal. At denne Skizze af Kjøge Handel er tro og sand, vil kunne sees af nedenstaende Liste over de til og fra Kjøge Toldsted i Aarene 1831 og 1832 fra og til fremmede Steder, Altona indbegreben, indførte og udførte Varer. I det førstnævnte Aar er der saaledes til Kjøge indført: Anchioser 18 Dunker, Aarer 12 Stk., Brædder $1662\frac{1}{2}$ Tylt (i Aaret 1830: 3466 $\frac{1}{2}$; i 1829: 3600 Tylt), Blyantspenne 18 Dusin, Birkebrænde $6\frac{1}{2}$ Favn, Baadshagestænger 5 Tylt, Bjælker 63 Tylt, Flasker 375 Stk., Glas, Øl- og Viin-, $19\frac{1}{2}$ Dusin, Jern 9 Lpd., Jernblikbakker $2\frac{1}{2}$ H., Jernarbejde pol. 93 H., Jernarbejde upol. 409 H., Kultringer $45\frac{7}{12}$ Tylt, Krudt 75 H., Kamme $6\frac{1}{2}$ H., $26\frac{1}{2}$ Dusin, Knive $11\frac{1}{2}$ H., Knappe af Metal $27\frac{3}{4}$ H., Kaffemøller 21 Stk., Karter 1 Dusin Pr., Lægter 153 Tylt, Lampevæger 12 Wsker, Læssetræer 12 Tylt, Møllestene 17 Stk., Messingarbejde 12 H., Reebslagerarbejde 12 Lpd., Røgelse 12 Glas, Sparrer $171\frac{5}{12}$ Tylt, Sigarer $5\frac{1}{4}$ H., Steenkul 5684 Ddr. (i 1830: 9086 Ddr. og 1829: 7843 Ddr.), Slibestene 51 Stk., Staaltraad 74 Lpd., Som 162 Lpd., Synaale 7000 Stk., Staal 673 Lpd., Tavler 8 Dusin, Tondestaver 720 Stk., Tjære 3 Ddr., Viin 50 Flasker*); i sidstnævnte: Brædder $2872\frac{1}{12}$ Tylt, Bjælker 795 Stk., Brænde 10 Favne, Baadshagestænger 10 Tylt, Enebarstager 1320 Stk., Haandspader 144 Stk., Kultringer 1402 Stk., Lægter 362 $\frac{1}{2}$ Tylt, Læssetræer 4 Tylt, Møllestene 6 Stk., Planker $51\frac{7}{12}$ Tylt, Sparrer 183 $\frac{1}{2}$ Tylt, Steenkul 3387 Ddr., Slibestene 50 Stk. og

*) Foruden ovennævnte Vareartikler blev i Aaret 1830 indført: Humle 392 pd., Hvede 77 Ddr. 6 Skp., Hvedemeel 4893 pd., Saale-Læder 83 pd., Master og Spirer 85 Stk., Maatteskæ 105 Stk., Ost 19 Lpd., Planker 1328 Stk., Mundetraer 36 Stk., Seildug 30 M., Slibsinventarium og Vrag til en Værdi af 1953 Ndd. Sov.

Sommer 122 Stk.; i 1831 er der udført: Byg 294 Edr. (i 1830: 2447½ Ede; i 1829: 5640½ Ede*), Brød, Hvede-70 H, Flintstene 600 Edr., Havre 96 Edr., Hvede 10 Edr., Kridt 312½ Cub. Favn, Malt 10 Edr., Drejkjød 628 H, Rug 4 Edr., Øl 1 Ede; og i 1832: Byg 842 Edr., Brænde- viin 258 Potter, Flintstene 20 Edr., Havre 274 Edr., Kartofler 16 Edr., Kjød 354 H, Kridt 306½ Favn, Malt 365½ Edr. og Rug 7½ Edr.

Disse authentiske Data afgive tydeligt Bevis for, hvilken væsentlig Indflydelse en forstørret Udførsel af Landets Producter har paa Vareomsætningen i det Hele. Man vil saaledes finde, at i Aaringerne 1829 og 1830 har Vareindførselen og sandsynligvis ogsaa Uffætningen været langt betydeligere, end i Aaret 1831, da der udførtes langt færre af Landets Producter, end i hine. Dog, hvor paafaldende forskelligt Resultat, den forskellige Udførsel giver, sees lettest ved at sammenligne Told- og Consumtions-Intraderne i de 3de ansorte Aar:

	1829.	1830.	1831.
	Nbd. r. S.	Nbd. r. S.	Nbd. r. S.
Indførsels Told . . .	2870	3412	1842
Udførselstold	9	2	3
Transittold	19	=	1
Indførsels Consumtion	2656	2579	2796
Formalingsafgivt af:			
Korn til Brænde- viin .	6022	5959	4942
dito til Øl	1435	1330	992
dito til Meel	926	1091	1238
Brændingsafgivt . . .	9034	8646	7375

*) Af dette Quantum er sandsynligvis en betydelig Deel udføbet for vedkommende Landmænds egen Regning, og en Deel, der af Byens Kjøbmænd var opkjøbt efter Ordre af Kjøbenhavns Handelshuse, for disses Regning.

I Aaret 1832 udgjorde Indførelses- og Udførelses-Tolden 2498 Rbd. 57 f. r. S., ind- og ud- gaaende Lastepenge 1372 Rbd. 56 f. r. S. og 135 Rbd. 80 f. Sølv; ind- og ud- gaaende Tyrpenge 581 Rbd. 32 f. r. S. og 3 Rbd. 82½ f.; ind- og ud- gaaende Sportler 363 Rbd. 65½ f. r. S. og 62 Rbd. 38½ f. Sølv. I det samme Aar var Formalings- afgivten, af Korn til Brændeviin 4712 Rbd. 51 f.; af Malt til Öl 1049 Rbd. 92 f., af Korn til Meel 1110 Rbd. 14½ f., alt Sølv; Afgivten af Brændingsredskaber beløb sig til 6978 Rbd. 47 f. Sølv; Consumptionen ved Portene indbragte 2642 Rbd. 76½ f. Sølv; Consumptionen af indført Øvæg udgjorde 395 Rbd., af sørørts indførte Varer 352 Rbd. 32 f. og af udenbyes Boende 145 Rbd. 44 f., alt Sølv. Consumption- og Told-Intraderne udgjorde i det nævnte Aar saaledes i Alt 17588 Rbd. 74 f. Sølv og 4816 Rbd. 18½ f. r. S. Beløbet af det til Brændeviin og Öl formalede Korn og Malt vil nedensfor blive anført; til Meel er i 1832 forma- ret: 1245 Ebr. Rug, 19½ Ede Byg og 380½ Ede Hvede.

I Aaret 1829 indclareredes ved Kjøge Toldsted 51 frem- mede Skibe af 1425½ Læsters Drægtighed, blandt hvilke 24 preussiske, 16 svenske, 5 engelske, 5 norske og 1 hollandsk; 42 indenlandske Skibe fra Sjælland og Øerne af 597, og 19 fra Holsteen af 311 Læsters Drægtighed; i 1830: 50 frem- mede Skibe af 970 Læsters Drægtighed, blandt hvilke 35 svenske, 4 engelske, 4 norske og 7 preussiske; 41 indenlandske Skibe fra Sjælland og Øerne af 552½, og 7 fra Holsteen af 107 Læsters Drægtighed; i 1831: 37 fremmede Skibe af 843½ Læsts Drægtighed, blandt hvilke 19 svenske, 16 preussiske og 2 engelske; 32 indenlandske Skibe fra Sjælland og Øerne af 453, og 12 fra Holsteen af 145 Læsters Drægtig- hed; i 1832: 45 fremmede Skibe af 926½ Læsters Drægtig- hed, blandt hvilke 28 svenske, 11 preussiske, 4 engelske og 2 norske; 29 indenlandske fra Sjælland og Øerne af 457 og, 20 fra Holsteen af 263 Læsters Drægtighed.

I Aaret 1829 udeclareredes ved Kjøge Toldsted til fremmede Steder 81 Skibe af $2227\frac{1}{2}$ Læsts Drægtighed, blandt hvilke 23 danske, 30 preussiske, 16 svenske, 1 hollandske, 5 engelske, 5 norske og 1 lybekker; til indenlandske 53 Skibe, af hvilke 50 af 657 Læsters Drægtighed vare bestemte til Sjælland og Øerne, og 3 af 30 Læsters Drægtighed til Holsteen; i 1830 til fremmede Steder: 75 Skibe af 1517 Læsters Drægtighed, blandt hvilke 14 danske, 34 svenske, 19 preussiske, 4 engelske, 4 norske; til indenlandske: 34 Skibe, af hvilke 29 af $349\frac{1}{2}$ Læsts Drægtighed vare bestemte til Sjælland og Øerne, og 5 af 53 Læsters Drægtighed til Holsteen; i 1831 til fremmede Steder: 49 Skibe af $1212\frac{1}{2}$ Læsts Drægtighed, blandt hvilke 5 danske, 21 svenske, 21 preussiske, 2 engelske; til indenlandske Steder: 44 Skibe, blandt hvilke 29 af 461 Læsters Drægtighed vare bestemte til Sjælland og Øerne, og 15 af 137 Læsters Drægtighed til Holsteen; i Aaret 1832 til fremmede Steder: 73 Skibe af $1621\frac{1}{2}$ Læsts Drægtighed, blandt hvilke 15 danske, 28 svenske, 25 preussiske, 3 engelske, 2 norske; til indenlandske Steder 45 Skibe, blandt hvilke 31 af $313\frac{1}{2}$ Læsts Drægtighed vare bestemte til Sjælland og Øerne, og 14 af 105 Læsters Drægtighed til Holsteen.

Søvrigt danne de Handlende ikke noget Laug. Ved Handelen ere 7 Svende og 14 Drenge anbragte. Her findes fremdeles 4 Høkere.

De trende aarlige Markeder med Heste og Øvæg holdes den 13 og 27 Marts samt 10 April; den 21 Mai, 26 Juli og 21 October er her Marked saavel med Kramvarer, som Heste og Øvæg.

Grunden til Kjøge Kjøbstads ubetydelige Handel ligger hverken i Mangel paa en nogenlunde god Havn, især for mindre Skibe, eller deri, at der i Nærheden findes andre Havne, hvor Udstibning sikrere og mindre besværligen kan finde Sted.

Havnen, der efter Pontoppidan skal være nedpælet 1411 og forbedret 1430, blev i Aaret 1800 og paafølgende Aar omgiven med et myt Bolvcæk mod Nord og et mindre mod Syd, hvortil i den Kgl. Kasse blev optaget et Laan, som siden er afbetaalt med 6 pG. af den oprindelige Capital, saa at der endnu 1832 er en Rest paa samme af circa 6000 Rbd. Havnemundingen blev da given Retning imod Sydost, og det sondre Bolvcæk blev, uden at Øpmuddring fandt Sted, sat omtrent 20 Al. længere mod Syd, end det gamle Bolvcæk havde staet. Disse tvende Omstændigheder har formeentlig foranlediget, at Havnen ej har funnet holde forneden Dybde; thi den Øpmuddren eller Udskylling, som Kjøge Aa, der danner Havnen, rimeligvis ved Esbrud vilde foranledige, er nu højst ubetydelig; efter Havnenes Udvidelse i Bredden udbreder Aavandet sig paa en større Strækning, og kan følge: ligen ved Udstromningen vanskeligere opskære Grunden; og hvad Retningen mod S. O. angaaer, da maa herved bemærkes, at Grunden strekker sig længere ud imod S., end imod N., og desuden haves hyppigst sydlig Vand, hvoraf følger, at Indløbet til Havnen ved hin Retning lettest er utsat for Tilskylling. Efter Forslag fra Havnecommissionen blev derfor, som en Prøve, i Aaret 1827 tilbygget det sondre Bolvcæk, i Retning af N. O., en Mole eller Steenskjerm paa 115 Al., og man vil have erfaret, at Tilskyllingen siden har været mindre. Erfarne Folk ville paastaae, at naar denne Mole i samme Retning tilbygges 200 Al., og det nordre Bolvcæk tilbygges en Mole paa circa 150 Al., vil her blive en god Havn for Farstøjer af 10 til 12 Fods Dybgaende; thi ved en saadan Tilbygning vil opnaaes en 13 til 14 Fods Vand, og man kommer da ud over Sandgrunden til Blaalers-Bund, hvorfra Tilskylling ej er at befrygte. Den kgl. Havneinspecteur og Havnecommissionen have herom gjort Indstilling til det kgl. Genera- Toldkammer og Commercecollegium, men der skal endnu (1832) ikke være falden Resolution i Sagen.

Upaatvivlelsen egner Kjøge Havn sig til Ifstandsstættelse og Vedligeholdelse; paa hele Østkysten af Sjælland, fra Dragør til Præsts Bugt, findes ikke nogen Havn, hvor Skibe kunne søge Tilsflugt; og formedelst dette Savn hænder det sig ikke sjeldent, at der strande Skibe paa Stevns Kyst, Moseude Klint og under Hundie; en god Havn vilde være til stor Fordeel for Egnens Landmænd i Almindelighed, da der paa hinne hele Kyststrækning ikke er nogen sikker Plads, hvor Korn og Brændte kan udføres; dog vilde det især være Kjøge Kjøbstad, der vilde vinde ved den paatænkte Udvidelse og Udbedring af Havn-en. En god Havn vilde betydeligen oplive dens Handel i Sørdeleshed og Næringsdrift i Almindelighed; den vilde bringe en betydelig Deel Skibe til her at søge Sikkerhed mod de stærke Storme, der jevnligens herske om Føraaret og Ester-aaret, opfordre Kjøbmændene til selv at lægge vind paa Skibsrederi, og følgeligen igjen til at gjøre større Opkjøb af Landets Producter, især da Byen har en saa heldig Beliggenhed, at de fleste Landboere paa Sjællands Østkyst sikkert ikke vilde undlade at føre deres Producter til Torvs der, naar de kunde vente at finde et nogenlunde fordeelagtigt Marked og at blive forsynede med gode Varer, til billige Priser, i alle de Artikler, der henhøre til deres Fornødenheder.

Naar Havn-en udvides og forbedres efter den ovenfor meddelelte Plan, vil den kunne rumme 60 til 70 Skibe, som bekvemt kunde løsse og lade ved dens Bolværk og rummelige Havneplads; denne, saavel som Byen dertil, er macadamis-teret, og Transporten til og fra Havn-en altsaa betydeligen lettet. Paa Rheden er en sørdeles god Ankerplass, saa at Skibe, skjønt der er et sørdeles Brud med stærke østlige Vinde, have funnet holde sig paa samme, naar de have gode Ankere og Touge.

Det er allerede ovenfor bemærket, at der undertiden løsses og lades under Stevns i Kjøge Kjøbstads Tolddistrict.

Havn-en, der nu kun i Almindelighed er sejlbar for Far-tøjer paa 6 Fod, har sine Indtægter af Varer, der saavel

landværts som føværts indføres til Byen, og oppebæres af Told- og Consommations-Vesenet, der, efter Fradrag af Afsdra-
gene paa Gjælden til den Kgl. Kasse, maanedligen afleverer
samme til Havnecommissionen; denne bestaaer af Magistraten
og tvende som Medcommissairer udvalgte Borgere. I den
Overbevisning, at ethvert mindre Foretagende tildeels vilde
være spildt, har, i de senere Aar, ingen synderlig Opmuddring
fundet Sted, og man har kun søgt at holde Havnens in statu
quo. Det har saaledes været muligt, af Havnens Indtægter
at opspare en Capital af 6400 Rbd. i Kgl. og 500 Rbd. i
private Obligationer foruden en contant Beholdning af om-
trent 300 Rbd., hvilke Summer ville afgive et væsentligt Bi-
drag til Havnens Islandsættelse. Et Vænge, Havneskovs-
vænget kaldet, paa 5 Edr. Ed., som tilhører Havnens og staaer
for 2 Fdk. priv. A. og E. Hrk. og 2 Fdk. 2 Alb. priv. Skov-
skyld, er bortsorpagtet mod en aarlig Afgift af 18 Edr. Byg,
betalt efter hvert Aars Cap. E.; Havnens har desuden nogle
smaae Indtægter af Bolvwærkspenge.

Naar undtages nogle Pramme og Baade, har ikke et
eneste Skib hjemme i Byen. I Kjøge findes derfor saa
godt som ingen føvante Folk. Her boer een Lods, der til-
lige er Havnefoged.

Skjøndt Agerdyrkningen ikke er en uwiktig Næringskilde
for Kjøge Kjøbstad, er den dog ikke nar af den Betydenhed
for denne, som for Noeskilde; i det Hele taget vil man næppe
kunne kalde Kjøge Jordbrug betydeligt. Jorderne ligge
næsten alle N. for Byen, og ligesom Kjøbstaden selv i Ramss
Herred. De udgjøre nu i alt 275½ Ede. Ed., hvorpaa hviler
frit Hartk. 13 Edr. 3 Sk. 2 Fdk. 2 Alb; Hr. Peders Vænge,
50 Edr. Ed., og skyldsat til 3 Edr. 1 Fdk. 1 Alb. Hrk. fri
Hovedgaardstart, samt Ole Børges Vænge, 7½ Ede Ed. og
skyldsat til 1 Ede 2 Fdk. 1 Alb. Hrk. fri Hvdgrd. E., have
forhen tilhørt Kjøge, saa at der i Alt skatter under Kjøge

Kjøge Kjøbstad 17 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Hrk. *); de nævnte tvende Vænger ere for over 100 Aar siden afhændede fra Byen og tilhøre nu Gamle-Kjøgegaard. Af de 275 Tdr. Ld. udgjore 75 Tdr. nogle smaae Vænger, der tilhøre Private; de øvrige 200 $\frac{1}{4}$ Tde Ld., der ligge i en samlet Strækning og bære Navnet "Kjøge Lyng," **) tilhøre Byen, som Commune. Disse laae forhen til fælleds Græsning med Gamle-Kjøgegaards, Ølby og Ølsomagle Byers Udmærksjorder, hvorfra de 1799 blevne udskiftede. I Aaret 1801 blevne $\frac{2}{3}$ Dele af dem bortforpagtede til Dyrkning, og nu er hele Arealet, efter en i 1831 lagt Dyrkningsplan, inddelt i 3 lige store Marker, som ere først skilt indhengnede, og hvoraf skiftevis de 2 Marker skulle bortforpagtes, i Lodder paa circa 4 Tdr. Ld., til Dyrkning paa 6 Aar, og den 3die Mark ligeledes skiftevis i Lodder paa c. 2 Tdr. Ld., til Græsning i 3 Aar. For Djeblikket ere Jorderne bortforpagtede paa følgende Maade: Østre-Lyng i 4 Lodder, paa 10 Aar, fra Mikkelsdag 1832 til samme Tid 1842, mod en aarlig Afgift af 23 Tdr. 2 Skp. Byg; Vestre-Lyngs 15 yderste Lodder paa 6 Aar fra 1ste Maj 1832 til 1 Maj 1838 mod en aarlig Afgift 126 Tdr. 6 Skp. Byg; Jorderne paa den østre Side af Kjøbenhavns Landevej tilligemed Markedspladsen, i Sommeren 1833 til October Maaneds Udgang, til Græsning eller Høslet for 327 Rbd. 48 s. Repræs.; Lyngens 17 forreste Lodder paa vestre Side af Kjøbenhavns Landevej paa 6 Aar fra Mikkelsdag 1828 til samme Tid 1834 mod en aarlig Afgift af 152 Tdr. 6 Skp. Byg. Forpagtningsafgivten af disse Jorder tilflyder Kømnerkaßen, og dens Middeltal er 2 Tdr. til 2 $\frac{1}{4}$ Tde Byg for hver Tde Ld. af de til Dyrkning bortforpagtede Jorder. Totalindtægten

*) Efter de Fortegnelser over Hrk. og Areal, som haves i Matr. Cont., udgjør Kjøge Kjøbstads Jorders Hrk. 16 Td. 3 Skp. 2 Fdk. pr. A. og C., med et Areal af 362 Tdr. Ld., hvorunder er indbefattet Kjøbstadens Grund, 52 Tdr. Ld.

**) Efter Matr. C. indtager Kjøge Lyng 233 Tdr. Ld.

udgjorde saaledes for Aaret 1832, 302 $\frac{3}{4}$ Ædr Byg, betalt efter Aarets Capit. £. med 787 Rbd. 3 f. Sedl. og £. Den til Græsning bortforpagtede Mark indbringer 327 Rbd. 48 f. Sedl. og £.

Jorderne ere meget jevne og flade; de ere sandede, men dog, i det Hele taget, af Middelbonitet; langs med Kjøge Åa, ved hvilken dog en ubetydelig Deel af Jorderne ligger, findes god Græsning, men ved Havbredden kuns ringe Strandgræsning. En lidt Bæk gjennemløber den nordlige Deel af Kjøge Lyng, og falder i Kjøge Bugt. Paa disse Jorder hvilede oprindeligen Bankhæftelses Beleb af 2020 Rbd. 76 $\frac{1}{2}$ f. r. S., hvoraf er betalt 150 Rbd. 39 $\frac{1}{2}$ f. r. S.

Torubden de ovennævnte Jorder, der tilhøre Kjøge Kjøbstad, drives for Tiden fremdeles under samme 240 Ædr. £d. af Gamle-Kjøgegaards, og 60 Ædr. £d. af Billesborgs Jorder, som adskillige af Indvaanerne have i Forpagtning. I Kjøge Kjøbstads egne Jorder saaes omrent 60 Ædr. Rug, 15 Ædr. Byg og 30 Ædr. Havre; i de andre 25 Ædr. Hvede, 55 Ædr. Rug, 70 Ædr. Byg, 70 Ædr. Havre og 30 Ædr. Ørter. Productionen kan anslaaes til 200 Ædr. Hvede, 920 Ædr. Rug, 850 Ædr. Byg, 800 Ædr. Havre og 210 Ædr. Ørter. Kartoffelavlen drives ikke stærkt; hele Productionen kan anslaaes til 2000 Ædr. Her findes 110 Heste, 188 St. Dvæg, 13 Faar og 63 Sviin.

Jagten er saare ubetydelig; den tilhører Kongen, og er bortforpagtet til et Interessentskab i Byen.

I Kjøge findes Professionister af næsten alle Slags, og enkelte Haandværker ere, kan man vel sige, endog overfyldte. Saaledes gives her af Hattemagere, 2 Mestere, 1 Dreng; af Snedkere, 4 Mestere, 3 Svende, 12 Drenge; af Handsmagere, 4 M., 2 S., 4 D.; af Bagere, 4 M., 4 S., 5 D.; af Sadelmagere, 4 M., 9 S., 4 D.; af Reebslagere, 3 M., 1 S., 1 D.; af Skredere, 5 M., 4 S., 3 D.; af Slagtere, 4 M., 2 S.; af Bødkere, 2 M., 1 S., 3 D.; af Garvere, 2 M., 4 S., 1 D.; af Smede, 5 M., 5 S., 8 D.; af

Pottemagere, 2 M., 1 S., 3 D.; af Sommermænd, 3 M., 5 S.; af Feldberedere, 3 M., 2 S.; af Kobbersmede, 1 M., 1 S.; af Skomagere, 40 M., 40 S., 37 D.; af Bævere, 6 M., 1 S., 4 D.; af Malere, 3 M., 1 S., 1 D.; af Hjulmænd, 1 M., 2 S., 1 D.; af Bogbindere, 1 M.; af Glarmestere, 2 M., 1 D.; af Uhrmagere, 3 M.; af Muur-mestere, 5 M., 8 S., 1 D.; af Drejere, 3 M., 1 S., 1 D.; af Gjørtlere, 1 M., 1 S., 1 D.; af Guldsmede, 2 M., 1 S.; af Bliffenslagere, 2 M.; i alt findes her altsaa 308 Personer, der henøre til Haandværksstanden, og af disse ere 117 Mestere, 100 Svende og 91 Drenge. Skomagerne ernære sig meest ved Markedsarbejde; de noget Formuende blandt dem garve selv Læderet, med Undtagelse af Saalelæderet. Smedene, Skräderne, Handskemagerne, Bagerne, Skomagerne og Snedkerne danne egne Baug; de øvrige ikke.

Her findes fremdeles 4 Farverier, der beskæftige 4 Mestere, 3 Svende og 2 Drenge; 2de Lysestobere og 2 Barberere.

I Fortiden have der været adskillige Fabrikker i Kjøge; saaledes fandtes her den oven, S. 76, berørte Tapetfabrik, en Sejldugsfabrik m. fl. Denne var anlagt 1698, men flyttedes 1732 til Wodrup-Gaard ved Kjøbenhavn, hvor den senere (1789) standede. En i Aaret 1780 anlagt Tobaksplantage er ogsaa forsvunden. For nærværende Tid indskrænke Fabrikkerne sig til en ubetydelig Stivelsefabrik, tilhørende Hr. Kjøbmand Zoffmann, og til Fattigarbejdshuset. I indeværende Aar (1833) er her anlagt en Chocoladefabrik. En i Kjøge Boende forfærdiger sædeles brugbare Rensemaskiner.

Garverne tilberede aarlig 500 Huder og 600 Skind, og Feldberederne 1000 Skind. I Pottemagerierne brændes 18000 Stk. Leerkar. Reefsagerne bruge 6 Skpd. Hamp og ligesaameget Blaar.

De 12 Brændeviinsbrænderier ere alle i Gang; de fleste af dem drives af Kjøbmændene. Efter de paa Consommations-Hovedcontoiret løste Formalings-sedler brugtes i Aaret 1832 i disse Brænderier 1404 Edr. Hvede og Boghvede, og

1832½ Edr. af andre Kornvarer til Skraa samt 1504 Edr. Malt, hvorf 993½ Ede. til Paasætning. De fleste af disse Brændeviinsbrændere brygge tillige; i Aaret 1832 formaledes 1119 Edr. 7½ Skp. Malt til Al. Paa Kjøge Kjøbstads Grund findes 6 Vindmøller og i Kjøge selv 3 Hestemøller; disse Møller ere:

1) Kjøge Hollandse Vindmølle, tilhørende Hr. Chr. Borum, der selv driver den. Bygningerne bestaae af 4 Længder, alle opførte af Muur og Bindingsværk, een Etage høje, og straatækkede, med Undtagelse af Stuehuset, der er teglhængt. Tilligemed en 5te Bygning, hvori der er en Hestemølle, ere de, Møllerværkerne indbegrebne, assurerede for 10580 Rbd. Sølv. Stuehuset afgiver Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden. Møllen, der ikke er skyldsat, har 1 Grovqværn og 2 Skalqværne, der hver holder 10 Qvarter, og 1 Sigteqværn, der holder 9 Qvarter i Diameter. Der males med 2de Qværne 6 til 8 Edr. Sæd, grov Maling i Timen, og aarligen 3000 Edr., hvorf omrent 900 Edr. finn Maling. Møllen er 3 Loftet høj, og Bingerne have en Længde af 32 Alen. Ved Møllen er et Stampeværk med 4 Hamre til uldne Varer, der drives ved den samme Kraft og paa samme Tid, som Møllerværket. Her stampes aarligen omrent 17000 Al. Paa denne Molle holdes en Stampe-mester, 2 Mollersvende og 2 Drenge. Til Møllen hører et Areal af 7 Edr. Ed. uden Hrtk.

I den ovennævnte Hestemølle er en 7 Spands Maltqværn, en 6½ Spands Grynværn og en 8 Spands Skalqværn; denne sidste bruges kun i Mølletræng. Møllen drives, i Forhold til Malingen, ved 2 til 4 Hestes Kraft. Her formales aarligen 1000 Edr. Sæd, meest Malt til Skraa og Boghvede til Gryn. Ved den samme Hestekraft drives et Stampeværk med 4 Hamre; her stampes aarligen omrent 17000 Al.

Paa disse Møller hviler Bankhæftelse, og de kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 160 Rbd.

Hr. Borum ejer fremdeles 2de Hestemøller i Kjøge; af disse er den ene, der er forsynet med en Malt- og en Gryn-Qværn, ikke i Drift af Mangel paa Maling; i den anden drives ved 2 til 4 Hestes Kraft en Malt- og Gryn-Qværn; her holdes en Møllerdreng. Til denne Mølle hører et Vænge paa omtrent 8 Edr. Ed. Bygningerne og begge Molleværkerne ere assurerede for 5000 Rbd. Sølv. Bankhæftelsen hviler paa dem begge.

I Forbindelse med det ovennævne Areal drives under Mollen 30 Edr. Ed. af Kjøge Kjøbstads og Gamle-Kjøgegaards Forder.

2) En Stubmølle med en Grovqværn, 10 Qvarter, og en Skalqværn, $9\frac{1}{2}$ Qvarter i Diameter; Vingerne have 29 Alens Windsfang.

3) En Stubmølle med en Grovqværn, 10 Qvarter i Diameter; Vingerne have $28\frac{1}{2}$ Alens Windsfang.

Begge disse Møller, der ere 2 Loftre høje, tilhøre Hr. F. Andersen; de til Møllerne hørende Bygninger bestaae af 3 Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, een Etage høje og straatækede med Undtagelse af Stuehuset, der er teglhængt. De ere tilligemed Molleværkerne assurerede for 6000 Rbd. Sølv.

Paa Møllerne hviler ingen Mollestyld; de formale begge i Timen 6 til 8 Edr. og aarlig 4000 Edr. Sød, hvoraf 500 Edr. paa Maling; paa dem begge holdes 2 Svende og 2 Drenge. De have et Tilliggende af 1 Ede Ed. De fgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 110 Rbd. aarlig. Bankhæftelsen er indfriet.

4) En Stubmølle, tilhørende Hr. Th. Gabriel. Bygningerne bestaae af 3 Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, een Etage høje og straatækede. De ere tilligemed Molleværket assurerede for 3600 Rbd. Sølv. Mollen, der er 2 Loftre høj og ikke skyldsat, har en Grovqværn af $11\frac{1}{2}$ Qvarters Diameter; den maler med tilstrækkelig Wind 4 Edr. Sød i Timen og aarlig 2000 Edr., hvoraf omtrent

400 Edr. sigtes. Bingerne have 32 Ulens Windfang. Her
 holdes 2 Svende og 1 Dreng. — Til Møllen hører 2 Skp.
 Land. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 55 Rbd. —
 Bankhæftelsen er betalt.

5) En Stubmølle, tilhørende Hrr. Chr. Hansen.
 Bygningerne bestaae af 3 Længder, opført af Muur- og Bin-
 dingsværk, een Etage høje og straatækiske med Undtagelse af
 Stuehuset, der er teglhaengt. De ere tilligemed Molleværket
 assurerede for 2000 Rbd. Sølv.

Paa Møllen, der er 2 Loftet høj, hviler ingen Molleskyld.
 Med en Skalqværn og en Grovqværn, hver af 10 Qvarter
 Diameter, males i Timen 4 Edr. Sæd, og om Aaret 2000
 Edr., hvoraf 700 Edr. er fijn Maling. Bingerne have 29
 Ulens Windfang. Her holdes en Svend og en Dreng. Til
 Møllen hører 1½ Ede. Land. I kgl. Sk. og Com. Afg. er-
 lægges omtr. 60 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

6) En Stubmølle, tilhørende Hrr. J. Mourizzen.
 Bygningerne bestaae af 3 Længder, opførte af Muur og Bin-
 dingsværk, een Etage høje og straatækiske. De ere tilligemed
 Molleværket assurerede for 3620 Rbd. Sølv. Møllen, der
 er 2 Loftet høj og ikke skyldsat, har en Grovqværn og en
 Skalqværn; hinholder $11\frac{1}{2}$ Qvarter, denne 10 Qvarter i
 Diameter. Der males i Timen 3 til 4 Edr. og om Aaret
 2000 Edr. Sæd, hvoraf 200 Edr. sigtes. Bingerne have 31
 Ulens Windfang. — Paa denne Mølle holdes en Svend og en
 Dreng. Til Møllen hører $\frac{1}{2}$ Ede. Ed. De kgl. Sk. og Com.
 Afg. udgjøre 80 Rbd.

Af Byende findes 57 Karle, 135 Piger og 6 Drenge.
 Det hervoerende Vognmandslaug bestaaer af 4 Interessente,
 der hver have 2de Ruller. De holde, som saadanne, ialt 24
 Heste, 4 Offenbacher- og 8 stempled Post-Vogne, foruden 2
 store Vogne, hver til 11 Personer, hvormed Dagvognsbefor-
 dringen skeer, samt 3 holsteeniske Vogne, der bruges som Bi-
 vogne ved sidstnævnte Befordring.

Dagvognen gaaer imellem Kjøge og Kjøbenhavn, Kjøge og Rønnede, hvorfra den igjen afgaaer til Nestved, Præstø og Bordingborg. — Hver Søndag, Kl. 2 Eftermiddag i Sommermaanederne, og Kl. 10 Formiddag i Wintermaanederne, samt hver Onsdag Kl. 2 Eftermiddag igjennem hele Aaret, afgaaer den til Kjøbenhavn, hvorfra den kommer tilbage til Kjøge hver Mandag, Kl. $1\frac{1}{2}$ Eftermiddag i Sommermaanederne, og Kl. $5\frac{1}{2}$ Efterm. i Wintermaanederne samt hver Torsdag Kl. $1\frac{1}{2}$ Efterm. gjennem hele Aaret. Den afgaaer derpaa til Rønnede hver Mandag og Torsdag, Kl. $2\frac{1}{2}$ Efterm. i Sommermaanederne; men i Wintermaanederne ikkun om Torsdagen. Fra Rønnede kommer den til Kjøge de samme Dage, den afgaaer til Kjøbenhavn, een Time før Afgangen dertil; om Winteren dog kun hver Onsdag. Betalingen er bestemt til 1 Nbd. Sedl. fra Kjøge til Kjøbenhavn, og 64 f fra Kjøge til Rønnede, for hvilken Betaling kunne medtages smaae Kufferter eller Pakker af indtil 25 k Vægt. Sterre Sager medtages efter Overenskomst. — Mellem Kjøge og Kjøbenhavn passere aarligen med Dagvognen over 3000 Mennesker.

De Rejsende modtages og bevertes af Hr. Kjøbmand og Gjæstgiver H. C. Marup og Hrr. Gjæstgiver Carl Hansen. Førstnævnte ejer og beboer Gjæstgivergaarden Prinsen, eller, som den almindeligere kaldes, Postgaarden, beliggende paa Hjørnet af Torvet og Nørregade, og har Privilegium til Kjøbmandshandel, Gjæstgiveri, Brændeviinsbrænderi, Olbryggeri og Værtshuushold; Sidstnævnte ejer og boer i Gjæstgivergaarden, Norske Løve, der ligger udenfor Nørreport; han har Privilegium til Gjæstgiveri, Værtshuushold og Olbryggeri. Desuden findes 14 Værtshuusholdere og 5 Spiseværter; hos Nogle af disse kunne Rejsende ogsaa erholde Logis, foruden Spise- og Drikke-Barer.

Skjænt Kjøge Kjøbstads Beliggenhed ved en Bugt af Østersøen skulde lade formode, at Fiskeriet var betydeligt og

dreves med Fver, er det Modsatte dog Tilfældet; Fiskeriet kan vel endog kaldes ubetydeligt. Dette har tildeels sin Grund deri, at her, som oven berørt, kun findes saare faae Sø-Indrullerede eller svante Folk, deels skal der, som man paastaer, kun være faae Fisk i Bugten. Fiskeriet sysselsætter kun 7 Familier. I Havet fiskes nogle Torsk og Flyndere, og om Føraaret med et Par Bundgarn Sild og Hornfisk, dog ingenlunde i nogen Overslodighed; om Efteraaret fanges, især under Stroby Land i Stevns Herred, nogle Aal i Ruser. Kjøge Aa afgiver Gjedder, Aborre, Skaller, og Strandkarper, dog ej i Mengde.

Kjøbstaden Kjøge og de Landboere, der høre til Kjøge Sogn, danne et Fattigvæsens District. Antallet paa dem, der i dette nyde Understøttelse af Fattigvæsenet er naturligvis snart større, snart mindre, men kan i Almindelighed ansættes til 100 (i August 1833 119 Personer), der forsørges deels ved Kostdage, der anvises paa Beboerne, deels i det 1824 indrettede Arbejdshuus. Mogle erholde ugentlig eller quortaliter Understøttelse i Penge, foruden fri Bolig og Brændsel i de ovenomtalte (S. 75) Steenboder eller Enkehuse. Til Syge gives interimistisk Hjælp efter Omstændighederne.

Af det anførte Antal Fattige forsørges om Sommeren 50 til 60 (Sommeren 1833, 62) og om Vinteren 70 til 80 Personer i Arbejdسانفالten, der er indrettet i den S. 75 omtalte Magazingaard, beliggende paa Byens Nørregård, af hvis 4 Bygninger Fattigvæsenet benytter hertil den 2de Etager høje, Hovedbygning og 8 Tag af en af Sidebygningerne mod en aarlig Leje af 60 Rbd. til Byens Kasse. I dette Lokale findes 4 Sovværelser, 2 for Vorne og 2 for Børn, et for hvert Kjøn, en større og en mindre Arbejdstue, en Sygestue og Bopæl for Spindemesteren med Familie foruden Bryggeri, Kjælder, Loft, Materiaalkammer o. s. v.

De Fattige forsynes her med alle Livets Fornødenheder, Huusly, Føde, Klæder, Barme, Vaft og Sygepleje. De

erholde om Morgenens hver $\frac{1}{2}$ Pot Mælk, om Middagen en Pot varm Middagsmad og om Aftenen $\frac{1}{2}$ Pot Öl; fremdeles hver Dag saamange Kartofler, de kunne spise, og ugentligen 7 kg . Brød. Madlavningen besørges ved Spindemesterens Kone, der tillige forestaaer Brødbagningen, Ølbryggeriet og Bækningen.

Det Arbejde, hvormed man mest har beskæftiget Lemmerne, er Fabrikationen af Gulvtæppetøj, hvortil bruges Øvæghaar; saavel Farvningen, som Spindningen og Voevningen besørges i selve Arbejdsanstalten. I Året 1832 fabrikeredes omtrent 1600 M., og desuden lidt Klæde. Nogle af Lemmerne sysselsættes ogsaa ved Spind for Kjøbstadens og Omegnens Beboere samt ved Kurvemagerarbejde. — Tilsynet med Fabrikationen af de nævnte Ting føres af en saakaldet Spindemester, der er at betragte som Fabrikmester.

Arbejdsanstalten medfører en aarlig Udgift for Fattigvæsenet af omtr. 1350 Rbd. Sedler. De folgte Fabricata have i Året 1832 inddragt 636 Rbd. Sedl., der saaledes komme til Afgang i Udgivterne. — Overopsigten med denne Indretning fører Fattigcommisjonen in pleno, men det daglige Tilsyn 2de af Forstanderne, af hvilke den ene besørger Indkjøbet saavel af hvad der udfordres til den daglige Huusholdning, som af de Materialier, der bruges til de nævnte Fabricata.

Foruden den ovenfor, S. 75, nævnte Konge-Tiende og de samme S. omtalte Steenloder og Enkehuse samt Arbejdsanstaltens Inventarium, der er assureret for 2000 Rbd. Sølv, ejer Fattigvæsenet i udestaaende Capitaler, sikkrede i 21 faste Ejendomme i Kjøge, 7006 Rbd. 64 f . Sølv; i en fgl. Obligation, efter Madame Ølffsens Testament, 200 Rbd. Sølv; i Nationalbankobligationer 3000 Rbd. Sølv, der hidrøre fra det S. 79 omtalte Tørense Legat. Den halve aarlige Rente af sidstnævnte Capital kan Fattig-Commisjonen anvende til Understøttelse for Enker efter afdøde Borgere i Kjøge, naar de der op holde sig

og ere værdige dertil samt trængende, uden at deres Forsatning dog er saaledes, at de kunne gjøre Krav paa Understøttelse af det egentlige Fattigvæsen.

De ovennevnte 7006 Rbd. 64 §. Sølv hidrøre fra Le-gater, skjænkede Fattigvæsenet af Forstållige til forstållige Eider,* og hvis Beløb udgjorde, i Aaret 1740, 9091 Rbd. 4 §.; dette sank, deels ved prioriterede Panters Salg med Tab, deels ved Obligationernes Omstyrning efter Fr. af 5 Januar 1813, til 6866 Rbd. 64 §. Sølv., men er senere atter steget til den ovenanførte Sum. — Ænde Legater, skjænkede til de Fattige paa Gamle-Kjøgegaards Gods, ville blive omtalte ved Kjøge Sogn. — Forsaavidt Indtægten af den nævnte Kongetiente og Renterne af Capitalen ikke ere tilstrækkelige til Fattigvæsenets Udgivter, udbringes det Manglende ved Ligning paa Indvaanerne. I Aaret 1832 beløb Fattigkatten for Kjøge Kjøbstad sig til 1302 Rbd. 64 §., og for Gamle-Kjøgegaard og Gamle-Kjøge By, der udgjøre Sognets øvrige Dele, til 69 Rbd. 40 §. Sedl. og £.; desuden anvistes i det samme Aar 4061 Kostdage paa Indvaanerne i Kjøge Kjøbstad og 520 Kostdage paa Beboerne i de andre Dele af Fattigvæsens-Districtet. Fattigvæsenet styres af en Commission, bestaaende af Magistraten, Sognepræsten, 4 Forstandere og en Gæsserer. Forstanderne vælges paa anordningsmæssig Maade af alle Commissionens Medlemmer og fungere i 4 Aar.

Allerede i Aaret 1243 var Kjøge til, som Kjøbstad; i Aaret 1441 gav Kong Christoffer af Bajern den en Stadsret, og de Privilegier, denne indeholdt, blev 1477 forsøgede ved et aabent Brev af Kong Christian I. — Senere blev de samtligen stadfæstede af Kong Hans. Ogsaa Kong Christian IV. gav flere Bestemmelser, der sigtede til Byens Bedste. — Ved Fr. af 28 Januar 1682 blev det bestemt, at Magistraten skulde bestaae af en Borgemeister og 2de Raadmænd; men ved Resc.

*.) H. §. 7 £. S. 389—445.

3. Juni 1791 gik de sidstnævnte Posten ind, saaledes at den nu kun bestaaer af en Borgemester, der tillige er Raadstukrives, for nærværende Tid Hr. Cancellisecretair B. S. Brorson. Som Borgemester har han 200 Rbd. Sølv af Kjøbstadens Cassé. — Bejer-, Maaler- og Brager-Embedet, der giver en omtrentlig aarlig Indtægt af 180 Rbd. Sedl., er nu forenet med Postmesterembedet.

Byen har 6 eligerede Borgere, hvil Pligter og Forretninger ere de samme som i Landets øvrige Kjøbstæder; de vælges paa sædvanlig Maade. — Raadstutjener-Posten beklades for Øjeblikket af en Kone, der har fri Bopæl i et af de ovenfor omtalte Huse, som tilhøre Byen. — Desforuden findes her de sædvanlige Ombudde, nemlig en Kæmner, for Tiden Hr. Forvalter Friderichsen ved Gamle-Kjøsgaard, der som saadan, har en aarlig Gage af 150 Rbd. Sølv, Taxereborgere, Kirkeværger, Fattigkasserer, Fattigforstandere, Skoleforstandere, Thinghørere, Skattekræver og Overformyndere.

Kjøge har sit eget Bything, der holdes paa Raadhustet hver Mandag Formiddag Kl. 10. — Ved dette blevne i Aaret 1832 foretagne 8 ordinære Retssager, og 8 offentlige Sa-ger. Retten beklades af Byfogden, der tillige er Byskriver. Dette Embede er iovrigt forenet med Borgemester-Embedet.

Byfogden er ligeledes tillige Auctionsdirecteur og Politimester. Ved Kjøge Politiret blevne i Aaret 1832 forhandlede 5 almindelige Politisager samt 1 Injuriesag; de blevne alle forligte.

Kjøge har saaledes i een Person Borgemester, Raadstukrives, Byfoged, Byskriver, Auctionsdirecteur og Politimester. Under ham sorterer en Underfoged, som har Tilsyn med Arresterne, gjør Udpantning for Skatter og Commune-Afgifter, og fungerer som Overpolitibetjent; hans faste Løn er 120 Rbd. Sølv. — Der ere reglementerede 2de faste Politibetjente og 1 Reserve-Politibetjent, som tillige er Stadstambour, men for Øjeblikket er den ene faste Politibetjent-Post inddragen til Fordeel for Kæmnergassen; den faste Politibetjents Løn er

80 Rbd. Sølv, der udredes af Stadens Casse. Bægternes Antal er ovenfor anført. —

Byfogden i Kjøge er tillige Birkedommer og Skriver ved Gamle-Kjøgegaards Birk samt Herrederfoged og Skriver i Bjeverskov Herred i Præstø Amt. Sidstnævnte Herredsthing holdes paa Kjøge Raadhuus hver Torsdag Formiddag Kl. 10, og Gamle-Kjøgegaards Birkething hver Mandag i Districtets Thinghuus i Sonderkjøge, en Samling af Huse, der ligge hinsides Aaen. Han er tillige Kystpolitie-Dorighed og Dommer i Kjøge Hoveddistrict, der begynder ved lille Bejle-Aa og strækker sig hinsides Kjøge til Slukefter Aa. I denne Egenstab har han under sig 3de Districtscommissairer. Den aarlige Indtægt af alle disse Embeder, der saaledes ere forenede i een Person, udgør 2000 til 2200 Rbd. Sedl. Forligelsescommisionen bestaaer af Byskriveren, som Protocolsører og 2 Borgerere, som dertil udvælges af Borgerne, for Tiden Hr. Bogbindere og eligeret Borger Hesse og Hr. Kjøbmand, Ridder Th. Tøren; den holdes paa Raadhuset hver Fredag Formiddag Kl. 10. I Aaret 1832 blev der ved samme foretagne 108 Sager, hvoraf 79 forligtes; 29 blev henvist til og af disse 8 incamminerede ved Retten.

I Kjøge boer een Procurator, Hrr. Kuhlmann, der tillige er Commissionair for det almindelige Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter. — Foruden Hrr. Bataillonschirurg Chr. Sch. Chr. Westergaard, der er Chirurg i Kjøge med District, bestaaende af Sognene Ølsomagle, Høyelse, Eybn, Dalby, Borup, Kimmersløv og Drsled i Ramsø Herred; Jersi, Kirkestiensved, Haudrup, Solrød, Carlslunde, Carlstrup, Greve og Kildebrønde i Thune Herred, samt af Sognene Lellinge, Bjeverskov, Lidemark, Woldersløv, Gjorsløv samt Kjøge Landsogn i Bjeverskov Herred i Præstø Amt, findes en prætiserende Læge, Hrr. Klocke. — Districtschirurgens faste Gage er 150 Rbd. Sølv og de uvisse Indtægter ere opgivne til 150 Rbd. Her findes 2 Fordemødre, samt en autoriseret Dyrlege.

Hrr. A. Chr. W. Schwings ejer Apotheket; dets District er omrent 3 Mile; her holdes en Medhjælper og en Discipel.

Kjøge er et Toldsted og et Consumtionssted; Sø-Told-districtet strækker sig mod Norden til Lille-Bejle Å ved Flaske-kroen og mod Syd til det saakalde Krydsnakke i Stevns Herred. Ved Told- og Consumtions-Væsenet er ansat en Inspecteur, for Tiden Hrr. Major N. C. v. Holstein, hvis aarlige Indtægter efter Middeltallet af Indtægterne i Aarene 1829—1831 beløbte sig til 1400 til 1600 Rbd. Solv; en Casserer, for Tiden Hrr. Chr. Møller, der har i aarlig Gage, beregnet paa samme Maade, 1000 til 1200 Rbd. Solv, samt 8 Betjente; og ved Stevns: Hrr. Major og Strandinspecteur Severin, samt Hrr. Procurator og constitueret Strandtoldbetjent Jørgensen. Told- og Consumtions-Intradernes Beløb er ovenfor (S. 82.) anført.

Af Byens Borgerstæb blev efter kgl. Befaling (1807) oprettet et Artillericorps, for at betjene to Kanoner, som leveredes fra det Kongelige Arsenål, men efterat disse Feldtstykker senere blevet fordrede tilbage og afleverede, ophørte Tid efter anden Corpsets Øvelser, og ved Dødsfald blevet Officersposterne ubesatte, saa at det nu de facto er oplost. Som ovenfor bemerket har man paatænkt at forene det med Brandcorpset. — Byen har ingen Garnison. — Kjøbstaden Kjøge er indlemmet i forrige Roeskilde, nu Kjøbenhavns Amt, Ramsø Herred, 33te Landstegd.

Kjøge er Station for Brev- og Pakke-Post, saavel som for Extrabrev. Til og fra Kjøge ankomme og afgaae følgende Poster: Kjøbenhavns Brev- og Pakke-Post, Laalandstæ Brev- og Pakke-Post, Vestved Post, Storeheddinge Post, Ringsted Post og Rønnede Post, samt Dagvognsposten. Disse Poster ankomme og afgaae, som følger:

Kjøbenhavns Brevpost ankommer hver Tirsdag Aften Kl. 11 og hver Lørdag Morgen Kl. 2; afgaaer hver Mandag Eftermiddag omrent Kl. 3 og hver Lørdag Morgen omrent Kl. 1.

Kjøbenhavns Pakkepost ankommer hver Tirsdag Aften Kl. 11 og afgaaer hver Løverdag Morgen omtr. Kl. 1.

Laalandstke Brevpost ankommer hver Mandag Efter-middag omtr. Kl. 3 og hver Løverdag Morgen omtr. Kl. 1; afgaaer hver Tirsdag Aften Kl. 12 og hver Løverdag Morgen Kl. 2 $\frac{1}{2}$.

Laalandstke Pakkepost ankommer hver Løverdag Morgen Kl. 1 og afgaaer hver Tirsdag Aften Kl. 12.

Nestved Posten ankommer hver Tirsdag Eftermiddag Kl. 2 $\frac{1}{2}$ og hver Fredag Aften Kl. 8; afgaaer hver Onsdag Morgen Kl. 12 $\frac{1}{2}$ og hver Løverdag Morgen Kl. 2 $\frac{3}{4}$.

Storhede inge Posten ankommer hver Mandag Formid-dag Kl. 10, som Nidepost, og hver Fredag Aften Kl. 8 som fjørende Post; afgaaer hver Onsdag Morgen Kl. 6 og hver Løverdag Morgen Kl. 3 $\frac{1}{2}$, begge Gange som fjørende Post.

Ringsted Posten ankommer stedse over Kjøbenhavn med de anførte Kjøbenhavns-Poster, men afgaaer directe til Ring-sted hver Løverdag Morgen Kl. 1 til 2.

Rønne Posten ankommer og afgaaer paa samme Dage og til samme Tid, som Nestved Posten. — Disse 4re sidstnævnte Poster ere egentlig kun Biposter.

Dagvognsposten ankommer og afgaaer de samme Dage og til samme Tid, som Dagvognen, see S. 94.

Indleveringstiden til Kjøbenhavns og Hamborgstke Route er hver Mandag Formiddag fra 7 til 11 med løse Breve, og hver Fredag Eftermiddag fra 4 til 7 med Breve, Penge og Pakker; til den laalandstke Route: hver Fredag Eftermiddag fra 4 til 7 med løse Breve, og hver Tirsdag Eftermiddag fra 4 til 7 med Breve, Penge og Pakker; med Dagvognen til Kjøbenhavn: hver Søndag og Onsdag Formiddag fra 10 til 12 med løse Breve, om Sommeren fra 1ste April til 1ste October, og om Vinteren hver Søndag Morgen fra 7 til 9 og hver Onsdag Formiddag fra 10 til 12.

Postdistrictet bestaaer af Gamle-Kjøgegaards Gods, Her-følge By med Hegnetslund, Lellinge By og Forpagtergaard-

Balls Stift, Billesborg Hoved- og Forpagter-Gaard, Enby Sogn, Spanager Forpagtergaard, Juellund Hoved- og Forpagter-Gaard med Bolderåsø By, Turebyholm Hovedgaard med Kjederup By, Strøby og Magleby Sogne. Ligeledes forsendes fra Kjøge Postcontoir alle Breve og Pakkepostsager til Rønnede Posterxpedition, som henhører under Kjøge Postcontoir.

Postmesteren har i aarlig fast Gage: 200 Rbd., 33 Rbd. til en Litsenbroder og 125 Rbd. for Laaland's Posten til Udlændet, alt Sølv. De uvisse Indtægters Beløb ere ikke opgivne.

Den nuværende Postmester, Hrr. Justitsraad J. A. Myhlensteth, er tillige Øpsynsmand ved Befordringsvæsenet. I denne Egenskab har han en aarlig Indtægt af omtr. 140 Rbd. Sølv. At han tillige er Bejer, Maaler og Brager er ovenfor bemærket S. 98.

I gejstlig Henseende ligger Kjøge i Ramss Herred, Kjøge Kjøbstad Sogn, der foruden Kjøbstaden Kjøge int'befatter Gamle Kjøgegaards Hovedgaard-brygninger med den største Deel af dens tilliggende Jorder, og i Forbindelse med Kjøge saakaldte Land-Sogn i Bjeverskov Herred, Præstø Amt, som bestaaer af Gamle-Kjøgeby og en Deel af Gamle-Kjøgegaards Tilliggende, hvorpaa findes de saakaldte Sønderkjøge-Huse, der ere at ansee som en Slags Forstad ved Kjøge, danner det samlede Kjøge Sogn. Det er annexeret med Ølsomagle Sogn, hvis Kirke ligger $\frac{3}{4}$ M. derfra, og danner saaledes i Forening med dette et Pastorat, der efter gammel Angivelse er anslaaet til 200 Rdl. og nu har følgende Indtægter: Præstekortinden af Annexets tiendeydende Hrk., 196 Dr. 7 Sk. 3 Fd. 2 Alb., eg privil. Hrk., 7 Fdr. 4 Sk. 3 Fd. 1 Alb., der efter privat Accord erlægges med 153 Dr. Byg, betalt efter hvert Aars Capitelstart, hvorhos Tiendeyderne ere forpligtede til at godt-gjøre Tiendeskatten; Præste-Kortinden og den halve Kirketiende af Gamle-Kjøgebyes Hrk., pr. 2 Fdk. A. og C. samt 2 Fdk. 2 Alb. Skovskyls, og upr. 34 Dr. 5 Skp. 1 Fd. 2 Alb.

A. og E. samt 1 Td. 2 Skp. 2 Tdr. 2 Allb. Skovskylde, der ifølge konfirmeret Accord soares med 30 $\frac{1}{2}$ Tde. Byg, betalt efter hvert Aars Capitelstart og af Kjøge Lyng henved 6 Tdr. Rug, er-lagt deels paa samme Maade, deels in natura; istedetfor Dvegtiende og Smaaredsel af Gamle-Kjøgeby 2 Rbd. Sed-ler samt en levende Gaas af hver Gaardmand, og af An-neret et Par Kyllinger, en Snees Eg, en Skp. Havre af hver Gaard, foruden den loybestemte Betaling for Høl, Kalve og Lam; Løn af Kjøge Kirkekasse 140 Rbd. Sølv og til Huus-leje 33 Rbd. 22 f. Sølv; af Fattigkassen 5 Rbd. Sølv for ministerielle Forretninger for de Fattige, som, ifølge privat Legat, have fri Bolig i Steenboderne; af Ballø Stift i Refusion for den til samme overdragne Unnergaard, hvorpaa det ovenfor, under Unneret anførte, pr. Hrtk. hviler, 8 Favne Brænde, dog saaledes, at Præsten betaler Skovningsomkost-ningerne; Offer og Accidentier af Annexet 60 til 70 Rbd. og af Kjøge Sogn omtrent 400 Rbd.; dog er, især Højtidsofferet, af Kjøge Kjøbstad saa vilkaarligt og i de se-vere Aar i saa betydeligt Aftagende, at der vanskeligen kan opgives en vis Sum, i det kun en lidet Deel af de Offer-pligtige opfylde deres Pligt i denne Henseende. Endeligen har Præsten 2 Fordstykker, hver paa 2 Tdr. Eb., beliggende paa 2de forskellige Steder, men af maadelig Bonitet*). — Tørvrigt har Kaldet ingen Præstegaard eller Præstebolig, men Præsten, for Tiden Hrr. T. D. Noeskilde, beboer en privat Bolig i Kjøge Kjøbstad. —

Udgivterne ere opgivne at være: Rigsbankrente af Dien-vernernes Behæftelse til Banken, 636 Rbd. 6 f. r. S., 41 Rbd. 33 f. Sølv; Com. Afg. 31 Rbd., Expenser 12 Rbd. 60 f., Enkepension 32 Tdr. Byg, betalt efter hvert Aars Cap. E.

*) I Matr. Cont. s Hrtk.-Fortegnelser findes anført 6 Tdr. Eb., der efter samme forhen have henlagt til Kjøge Capellani, men nu ere perpetuerede til Gamle-Kjøgegaard mod en aartlig Refusion til Capellaniet af 20 Rbd. Sølv.

Den ordinerede Catechet, der tillige er første Lærer ved Borger-skolen, for Tiden Hr. P. M. M. Storm, har i aarlig Løn 300 Rbd. Sølv, fri Bolig i Skolebygningen, 6 Favne Brænde med Forpligtelse at holde den ene Skolestue opvarmet, samt Højtidsoffer af Menigheden. Til Embedet hører fremdeles en lidet Have paa 2 Skp. Land.

At Skolens 2den Lærer tillige er Klokker, og 3de Lærer tillige Organist er ovenfor bemærket, S. 78, hvor det ligeledes findes ansort, hvad enhver af dem er tillagt i aarlig Løn.

Af Embedsmænd, hvis Embedsdistricter ganske og aldeles ere udenfor Kjøbstaden, boer her kun Amtsforvalteren for Tryggevælde Amtsdistricter.

Hvad Skattekæsen angaaer, erlægges Bygningsafgivten med 2626 Rbd. 4½ f.; Embeds- og Rang-Skat med 96 Rbd. 48 f.; Renter af Hæftelsen til Banken med 375 Rbd. 24 f.; Brandcontingent med 704 Rbd. 39 f.; Grund- og Nærings-Skat i Almindelighed med omtr. 750 Rbd.; Fattigskatten, der under ikke indbefattet Bidrag in natura, med 1302 Rbd. 64 f.; Skoleskat med 728 Rbd. 32 f.; Kirkeskat med 209 Rbd. 48 f., og Brolegnings-Skat med 200 Rbd. alt Sølv; dog bortfalder i Fremtiden sidstnævnte Skat; Grundskatten er fordeelt paa 3663 Grunde, og udlignes den paa disse med 12 f. Sølv for hver Grund; den udgjør i Alt 457 Rbd. 84 f. Sølv. Næringskatten erlægges med 48 f. Sølv af hver af de 613 Næringskillinger og udgjør saaledes i Alt 306 Rbd. 48 f. Sølv. — Alle de Omkostninger ved Delinqventsager, Friræsier ic., som lignes paa Stiftets Kjøbstæder, udredes af Kæmnerklassens Indtægt, hvoraf og tages Indqvarterings-Hjælpe-Skatten m. m., saa at ej flere, end ovennævnte Commune-Afgifter, paalignes Kjøbstadens Indvaanere. Den nævnte Kas-ses Hoved-Indtægt er Forpagtningsafgivten af Byens Vor-der, der i Alt udgjør 1114 Rbd. 51 f. Sedl. og Z.; dens andre Indtægter ere Stadevenge af Markedspladse, Leje af Kjøges offentlige Bygninger o. s. v. — Bankhæftelsens samlede Beløb

af Kjøge Kjøbstads Bygninger, Gorder og Tiender udgjorde op-rindeligen 14564 Rbd. 76 $\frac{3}{10}$ f. r. S., hvorpaa er afdraget en Sum af 3875 Rbd. 14 f. Paa de faste Ejendomme og Inventarium hviler en prioriteret Gjæld af 118178 Rbd. 28 f. Sedl. og L., 71796 Rbd. 64 f. Sølv og 12549 Rbd. r. S., hvoraf Private eje 67371 Rbd. 40 f. S. og L., 32314 Rbd. Sølv og 4200 Rbd. r. S.; offentlige Stiftelser 9100 Rbd. Sedl., 32040 Rbd. 62 f. Sølv og 5500 Rbd. r. S.; Umyndige 41706 Rbd. 84 f. S. og L., 7442 Rbd. Sølv og 2849 Rbd. r. S.*)

De i Kjøge Kjøbstads Overformynderi indestaende Midler, som ansees erholdelige, beløbe sig til 17993 Rbd. 13 f. Sølv og 60819 Rbd. 84 f. S. og L., hvoraf ere sikkrede i Statspapirer samt i Kongens Kasse 2607 Rbd. 48 f. Sølv og 15259 Rbd. 81 f. S. og L.; paa Prioriteter i private Ejendomme, hos Indenbyes 4222 Rbd. Sølv og 34314 Rbd. 66 f. S. og L., hos Udenbyes 11163 Rbd. 61 f. Sølv og 11245 Rbd. 33 f. S. og L. — Byens Baaben forestiller et Kirketaarn ved en Bro, over hvilken en Krone og et Kors; en Haand kommer ud af Skyerne, og gribet efter Kronen; det er fra Aaret 1574.

Egnen N. for Kjøge er nogen og bar, og skjøndt Kjøge Kjøbstad ikke heller mod B. og S. selv har paa sin Grund noget Anlæg, der indbyder til Spadseretoure, manglende dog ikke paa disse Kanter smukke Partier. Saaledes findes tæt B. f. Byen paa Gamle-Kjøgegaards Grund et herligt og meget besøgt Spadserested, en Have i engelsk Smag, Anlæ-

*) Af Høftelserne ikke ere større, vides med Visshed; og iblandt dem findes endog adskillige, der enten ganse eller tildeels ere indfriede, men som Vedkommende have undladt at lade udslettes; dog andrage disse næppe 15000 Rbd.

get kældet, hvorhen man kan komme til Bands, paa den sejlbare Kjøge Åa, der flynger sig rundt om det, og $\frac{1}{2}$ M. S. for Byen en smuk Granskov, Huglesangen kældet, hvor en Stotte findes oprejst til Ere for Skytten Hofmann, der anlagde den. — Ikke sjeldent foretages ligeledes Lysttoure til Vallø, der ligger i en behagelig Egn, omkrandset af Skov, og hvis yndige Haver og fortæsselige Dyrehave især opfordre Spadserende til jevnlig Besøg. Fra Næsen, en bakket Streækning mod N., haves en herlig Udsigt, og fra Havnens en ikke mindre smuk over Kjøge Bugt; herfra kan man i klart Vejr se København. — Kjøge har en Klub, den borgerlige kældet, der har sit Locale paa Raadhuset, og et Skydeselskab. Baller gives undertiden paa Raadhuset, stundom i Kroen ved Vallø eller ogsaa danses der i Havens skjonne, vel vedligeholdte Gange.

Navnet Kjøge udledes forskjelligt; medens Nogle paa staar, at det skal være kommet af Røge, det er fladbundede Skibe, der brugts paa Byens flakte Udgrunde, udlede Andre det af Rigøje, fordi der i fordums Dage ophængtes Logter paa Kirkaarnet for de Søfarende.

Af et Diplom af 29de Juli 1243 sees, at Kjøge allerede, som oven bemærket, har været til, som Kjøbstad, paa Erik Plougpennings Tid; dog skal den da have ligget der, hvor nu Gamle-Kjøgebyp ligger, hvorfra den i Slutningen af det 13de Aarh. skal være flyttet nærmere til Stranden. Ved et Brev af 4 Juli 1288 gav Erik Menved Stadens Indvaanere lige Rettigheder med Roeskilde Borgere. Hvorledes disse Privilegier deels blevet stadfæstede, deels udvidede af de følgende Konger, er ovenfor bemærket.

Kjøge blev tidligen befæstet; under Christian II. blev Festningsovarerne, der fort tilforn vare nedbrudte, atter opførte. Dog forfaldt de igjen senere, men Carl Gustav gjorde

den i Aaret 1658 paa ny til en befæstet Baabenplads. Af disse Fæstningsværker findes nu intet Spor.

I det 17 Aarh. var Kjøge en blomstrende Stad, og dens Handel langt betydeligere, end nu; især blev Byen dengang jevnlig besøgt af hollandske Skibe. — I Aaret 1342 blev den plyndret af Holsteinerne, og 1633 leed den meget ved Ildebrand. I Aaret 1677 gjorde et vigtigt Søslag, hvori Niels Juul slog den svenske Flaade, dens Bugt navnkundig; det var ogsaa her, at Hvidtfeldt 1710, da den danske Flaade under Gyldenløve paa ny sejrede over den svenske, opoffrede sig, ved at lade sit Skib springe i Lusten. I Aaret 1807 forefaldt her en Skarmydsel mellem Englænderne og nogle Landværns-Tropper.

I den saakaldede Postgaard, paa Hjørnet af Torvet og Norregade, var det, at Bedrageriet med det berygtede Bjøge Huuskors fandt Sted, som gav Anledning til en formelig Heroproces, og hvorum Mag. J. Brunsmann har skrevet en egen Bog.

Uden for Byens vestre Port fandtes forhen en liden Kirke, men den nedbrødes 1752. Gamle-Kjøge Kirke var alerede bleven nedbrudt 1573, efterat den havde staet ubrugt i 140 Aar.

Amtets Herreder ere:

Søfkelunds Herred,

der begrændses mod N. af Frederiksborg Amt og Fure-Sø, mod V. af Smørum Herred, mod S. af Kallebostrand og mod Ø. af Sundet; dets Udstrekning fra N. til S. udgør $3\frac{1}{2}$ M. og fra V. til Ø. $1\frac{3}{4}$ M. — Det bestaaer af Taarnby og Storemagleby Sogne, der tilsammen udgjøre Den Amager, hvorunder Saltholm hører, og fremdeles af Frederiksberg, Hvidovre, Bronshøj, Rødovre, Gientofte, Gladsaxe, Herløv, Lyngby og Søllerød Sogne.

Å m a g e r,

en Ø, beliggende i Sundet, S. Ø. for Kjøbenhavn, er adskilt fra Sjælland ved Kallebostrand (7 til 8 Fod dyb), fra N. til S. $1\frac{3}{4}$ M. lang; dens største Bredde er $\frac{7}{8}$ M. — Fra regnet den nordlige Deel af Den, hvorpaa Kjøbstaden Christianshavn er bygget, og som vil blive at omhandle under

Kjøbenhavn, udgjør dens Areal 10971 Tdr. Ed.*) eller 1,⁰⁶⁶⁶
 □ M.; medregnes Saltholm, der ligger $\frac{3}{4}$ M. D. for Amager og hører under Dens twende Sogne, udgjør hele Fladeindholdet 13702 Tdr. Ed. eller 1,³³²² □ M., hvorpaa hviler 17 Tdr. 6 Sk. 2 Fd. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. (esther Amtsstuens Opg. 12 Tdr. 6 Sk. 2 Fd. 2 $\frac{1}{2}$ Alb.) priv.**) og 1154 Tdr. 1 Skp. 2 Fd. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. (esther Amtsst. Opg. 1152 Tdr. 4 Sk. 3 Fd.) upr. A. og C. Hrtk., foruden 2 Tdr. 6 Skpr. Hrtk., hvortil forhen umatriculerede Forder efter Frdn. af 15de April 1818 ere ansette; dette Hrtk. er fordeelt paa 191 Selveiergaarde og 76 Selvejerhuse; de jordløse Selvejerhuses Antal er 652, under hvilke dog de Huse ikke være indbefattede, der ligge paa Christianshavns Fælled, og som sortere under Kjøbenhavns Jurisdiction; her findes fremdeles 2 Kirker, 2 Præstegaarde, 9 Skoler, 2 Papirfabrikker, 2 Liimfabrikker, en Reberbane, et Kalkbrænderi, 2 Jordemoderboliger, et Thinghuus, et Skyttehuus, en Planteurbolig, twende fgl. Embedsboliger for Toldofficanter, en Quarantinebygning, et Fattighuus, 5 Kro- og Gjæstgiver-Steder, 6 Kornmøller, 2 Oliemøller og een Beenmølle. Folkemængden beløber sig til 6019 Individuer.

I geistlig Henseende høre de twende Sogne, Taarnby og Storemagleby Sogn, hvoraf Amager bestaaer, under Sokkelunds Herred; i administrativ under Kjøbenhavns Amtsstu-District.

Bed fgl. Resol. af 29de Apr. 1818 blev det bestemt, at Amager og Saltholm i civil Henseende skulde danne et eneste Birk, under Navn af Amager Birk; dog saaledes, at Beboerne

*) Overalt, hvor det ikke udtrykkeligen er bemerket, at det er det esther Tarten 24 reducerede Areal, der menes, foresaaes ved Arealet det geometriske, beregnet til 14000 □ Alen pr. Tde. Land. —

**) Af dette herer 5 Tdr. til Staden Kjøbenhavn og sorterer under dens Jurisdiction (see nedenfor), og herska hidrører den oven bemerkede Differrence.

paa den Deel af Amagerlands eller Christianshavns Fælled, der tilhører Staden Kjøbenhavn, skulde sortere under dens Jurisdiction. For den Tid vare der paa Den twende Jurisdictioner; den nordlige Deel, Taarnby Sogn, udgjorde et Birk, Taarnby Birk kaldet, hvori Retten plejedes af en Birkedommer, der tillige var Skriver, og hvori Landets almindelige Love og den ordinaire Rettergangsmaade i alle Maader fulgtes; dens sydlige Deel derimod udgjorde en egen Jurisdiction, idet Store-Magleby By tilligemed Drags, der efter Bevilling af 16de Septbr. 1674, jenvf. aab. Br. af 17de Juli 1694, skulde, saaledes som tilforn altid havde været antaget, udgjøre een Menighed med hün, og med samme have følleds Ret og Birk, havde sin egen Ret, der bestod af en Schout eller Schulteis (Schultus) og en Skriver, der begge valgtes for Livstid blandt Sognets bosiddende Gaardmænd, og stadsfæstedes af Amtmanden, samt 7 Scheppens eller Bisiddere, som valgtes paa samme Maade, men hvort Aar afverlede. Denne Rets Domme skulde, i Tilfælde af Appel, indankes til Amtmanden paa Slottet i Kjøbenhavn, som anden Instants, hvorfra Indstævning skete til Rigets Raad, og senere til Højesteret. Retten, i hvilken Procuratorer ikke maatte give Møde uden Dvrighedens færdesles Tilladelse, holdtes i Storemagleby By, hvor Schouten boede, og under den sorterede, som bemærket, Drags, hvor Schouten holdt en Underfoged.

Aarsagen til egen Jurisdiction og de nævnte Afsigelser, der deels stadsfæstedes, deels hjemledes ved Christian IV. Privil. af 10 Juli 1615, hidrørte derfra, at de Hollændere, der først bosatte sig paa Amager, medbragte fra Moderlandet adskillige Vedtægter og Statuter, som de lang Tid fulgte, samt erholdt Tilladelse til at lade alle deres Sager afgjøres efter den Rettergangsmaade, og de Love, de i deres Fædreneland havde brugt. Imidlertid bleve i Tidens Løb disse Statuter Beboerne mørke og vanskelige at forstaae, og efter deres eget Dnske blev det derfor ved fornævnte kgl. aab. Brev af 10 Juli 1615 tilladt, at Sagerne maatte paakjendes efter den jydske Lov, der, især

hvad det Processule angik, mere nærmede sig deres Fode-
lands Love, end den da gjældende sjællandske, ligesom de og-
saa siden blevе undergivne Christian Vtes danske Lov og til-
horende Anordninger, jevnf. Resc. 8 Juli 1686; men uagtet
dette, vedbleve Beboerne dog at danne en egen Jurisdiction og
at beholde ovenanførte sørregne, fra de almindelige Love afvigende
Indretninger, der confirmeredes ved Kongernes Regierings-
tiltrædelse, Souverainitetens Indførelse og senest under 16 Mai
1704, ligesom der ogsaa ved Siden af den gjældende Ret bibe-
holdtes en Deel Vedtægter, der tidligere havde dannet sig.
Mogle af disse havde allerede erholdt Sanction ved det kgl.
aabne Brev af 1615; undre, der senere havde dannet sig (de
skulde være fastsatte under 4 August 1726), confirmeredes un-
der 13 Febr. 1728; hine indeholde f. Ex. den Bestemmelse,
at Hollændernes Fordegods ikke maatte sælges til Fremmede;
disse især Bestemmelser angaaende Arvegangsmaaden, om
hvilken der alt havdes nogle fra de almindelige Loves Forskrift
afvigende Regler i Brev. af 20 Aug. 1667 og aabn. Brev af
8 Juni 1686. Denne sørdeles Arvegangsmaade bestaaer deri,
at Broder og Søster tage lige Lodder *); at Fader efter
Moders Død arver sine uden Afskom døde Børn tilligemed
Sødkende; at Forældres Sødkende og deres Descendenter
ere nærmere til at arve, end Bedsteforældre og Olde orældre
opad, jevnf. D. L. 5 — 2 — 40, 41, med 42 og 43 Art. og
at Halosødkende undertiden tage lige Lod med Heelsø-
dkende; hvilket dog ved en senere Can. Skrivelse er blevet foran-
dret. — Førigt var Schouten ikke alene Dommer, og, ligesom
andre Underdommere i Almindelighed, og det uden i saa Hen-
seende at skulle tilkalde Scheppens, Politimester, Skifte- og
Auctions-Forvalter samt Overformynder, men ogsaa i Forbin-
delse med Scheppens for en stor Deel Bestyrer af Store-
magleby Byes Anliggender, som Commune; og med Hensyn
til dette Sidste bestemte en gammel Vedtægt af 2 Januar 1596,

* Dette finder ogsaa Sted hos de danske Amagere i Daarnby Sogn. Resc. 28 Juni 1690.

at hvad Schouten og Scheppens besluttede, Hollænderbyen og dens Ejendele betræffende, skulde være gjældende. — Naar Ting af Vigtighed skulde afgjøres, sammenkaldtes ikke blot det løbende Aars Scheppens, men ogsaa de, der havde siddet i Retten de twende foregaende Aar, saaledes at en saadan Forsamling, der kaldtes det store Raad, kom til at bestaae af 21 Personer, foruden Schouten og Skriveren.

Saavel efter det foran nævnte aabne Brev af Christian IV, som især paa Grund af aab. Br. af 13 Januar 1774 maatte ingen privat Sag fremkomme fra Storemagleby Ret, forinden Schouten med Skriveren og samtlige Scheppens havde søgt at afgjøre samme ved mindeligt Forlig. Sognet havde saaledes nydt Forligelsesvæsenets velgjørende Frugter rum Tid, forinden de bleve Rigets andre Jurisdictioner til Deel. — Dog det var ikke alene i foranførte Henseender, der især angik det Judicielle, at denne Jurisdiction havde en særegen Retsforfatning; ogsaa dens øconomiske Bestyrelse havde noget Særegent. Hver af dens twende Byer bestyredes for sig og paa en forskellig Maade. Storemagleby Byes almindelige Regnskab blev indtil Aaret 1816 ført af Schouten, men efter den Tid af Skriveren; det aflagdes for Scheppens, som Byens Forstandere; Møllens og Kirkens Regnskaber førtes derimod hvert især af een af Byens Lodsejere, og var Regnskabsføren for den sidste tillige Kirkeværg; disse maatte aflagge Rigtighed til Schouten og Scheppens og vedbleve Bestillingen i 3 til 4 Aar. Dragø By bestyredes, i Overensstemmelse med Can. Skr. af 9 Juli 1803, af 4 Byforstandere samt den der ansatte Foged, der bragtes i Førslag af Schouten og antoges af Stiftamtmanden over Sjællands Stift ifolge Egl. aab. Br. af 17 Juli 1694; Byforstanderne valgtes af Fogden og Bymændene; hver af dem forte Regnskabet for een af de 4 Gæsser, der indbefattede Byens Indtægter og Udgivter i det Hele, nemlig: *Ford-, Skole-, By- og Havnemæssen*; disse Regnskaber revideredes af 8 Revisionsmand, der ligeledes valgtes af Bymændene, og decidederedes af Amtmanden over

H Fattig-

Kjøbenhavns Amt. Skolevæsenet og Fattigvæsenet beslyredes, allerede forinden Jurisdictions-Forandringen, i Overeensstemmelse med Anordn. af 29 Juli 1814 og Reglement af 5 Juli 1803, for det Sidstes Bedkommende dog med den Forandring, at hver By danner et Fattigvæsens-District.

Som ovenfor bemærket udgør Amagerland tilligemed Saltholmen nu een Jurisdiction, under Navn af Amager Birk, under een Birkedommer, der tillige er Skriver, og hvem det paaligger at iagttage alle de Pligter og udføre alle de Forretninger, som efter de almindelige Loves Forstrivter paaligge Birkedommerne og Skriverne i de kgl. Birker. Schoutens Jurisdiction og Indretningen med Scheppens er saaledes op hørt, og istedet for disse sidste maa Storemagleby Sogn derfor lige med Landets øvrige Beboere afgive Stokkemænd og Meddomsmænd til Birket, ved hvilket Retsplejen i eet og alt er den samme i Sager, der angaae oftmeldte Sogn, som i andre Retssager, og hvor der saaledes saavel med Hensyn til Procuratorers Møder som Dommenes Appel forholdes efter de almindelige Forstrivter. Derimod ere ovenanførte Afsigelser forsaavidt vedblevne, at Birkedommeren ikke faaer Dommerkorn eller Bederlag derfor i Penge af Storemagleby Sogn, men blot de Emolumenter, som Schouten i Egenstab af Dommer har havt*); at Storemagleby Sogn har sin egen Forligelsescommission, der b. staaer af Birkedommeren, som Formand, og 2 andre Medlemmer, som foreslaaes af Birkedommeren og bestikkes af Amtmanden; at det i Henseende til Arvegangs-

*) Hvor i disse Emolumenter have bestaaet, har det ikke være muligt at erholde fuldstændig Kunckab om; i de Aar, der gik nærmest foran Jurisdictions-Forandringen, havde Schouten ingen fast Gage, men blot Sportler efter det almindelige Sportelreglement, hvorhos han fra ældgammel Tid har havt en Mandspart af den Forstjeneste, som Drags By har ved at bringe de Skibe af, der lebe paa Grund i Farvandene udenfor, og i Tilfælde af Strandinger. Denne Mandspart kan vel omtrent ansettes til 50 Mbdler.

maaden forbliver som hidtil; at Regnskabsvæsenet for Dragør Byes Vedkommende føres i Overeensstemmelse med Can. Skr. af 9 Juli 1803, og for Storemagleby Byes af Sognefogden i Schoutens Sted, Kirkeværgen og en af Byens Lodsejere, som Bymændene imellem sig vælge, og, at de Regnskaber, disse aflægge, revideres af 6, af Beboerne dertil udnevnte Mænd, og endeligen decideres af Amtmanden over Kjøbenhavns Amt*), samt at endeligen de færdeles Indretninger, som iovrigt finde Sted i Storemagleby Sogn, forblive i Kraft, forsaavidt de ikke ved de foran nævnte Forandringer ere hævede eller modificerede. Sevnf. kgl. Resol. 29 Apr. 1818.

+ Ved Amager Birk blev i Aaret 1832 i alt incaminerede 76 Sager; af disse var 14 civile og 34 offentlige, samt 28 Politi-Sager, hvoriblandt dog en Injuriesag, der blev henvist til den ordinaire Ret. Af disse Sager stode ved Aarets Slutning twende civile og een Politi-Sag under Behandling; af Politi-Sagerne blev 20 forligte og 6 paadømte; disse, samt 10 af de forligte vare Injuriesager. Ved Storemagleby Sogns Forligelsescommission blev i samme Aar 43 Sager foretagne, hvoraf 27 blev forligte, 15 henviste til og af disse 6 incaminerede ved Amager Birke-Ret; een var ved Aarets Udgang utsat. Taarnby Sogn hører under Amtets Forligelsescommission. Birket har sit eget Thinghuus, hvor ogsaa Archivet er; det ligger i Maglebylille, omtrent midt paa Den.

Skiftejurisdictionen og Overformynderivæsenet i Taarnby Sogn er deelt mellem Birkedommeren og Amtsforvalteren i Kjøbenhavns Amtsstudiistrict saaledes, at denne i Egenstabel af Forvalter ved det i Sognet liggende forhenværende Kongelige Gods, der udgjorde en Deel af Kjøbenhavns Amts Nyterdi-

*) Efter kgl. Resol. af 26 Aug. 1823, der tillige bestemte, at naar disse Revisors Stemmer vare lige, skulde der udnevnes 3 til, og hvad disse saaledes besluttede, skulde staae ved Magt, er dog denne Decision af Storemagleby Byes Regnskaber bortsalden indtil videre.

strict, udover den samme Skiftejurisdiction, som ved Loven og Anordningerne er tillagt Jorddrotterne og forvalter det med samme forbundne Overformynderi. I Storemagleby Sogn er hün alene Skifteforvalter og Overformynder. — Birkedommeren er tillige Politimester, og, som alt bemærket, Skriver i sit District. Den nuværende Birkedommer er Hrr. Can-celliraad J. C. v. Østen. Embedets Netto-Indtægter funne anslaaes til 1400 Rbd.

Amager danner et Hoved-Kystpoliti-District, der er inddelt i 3 mindre Kystpoliti-Districter, med 3 Districts-Commissairer. Birkedommeren er Kystpolitisvriged og Dommer.

Hvad Medicinalvæsenet angaaer, udgjør Landet et eget Chirurgicat; Districtslægen er for Tiden Hr. Bataillonschirurg M. C. Nyeborg, hvis faste Gage er 100 Rbd. Sølv, og hvis ubisse Indtægter ere angivne til 400 Rbd. Af de 6 Jordemødre ere de 5 ansatte og den 6te uansat.

Indbyggerne ere, foruden en Deel Svenske, især Skæninger, som have taget Ophold her, deels Afskom af de i Aaret 1516 indkomne 24 hollandske Familier, deels danske eller indfødte Amagere. Hine indvandrede, efter Opsordring af Christian den Anden, fra Districtet Waterland i Nord-Holland, og beholdt Storemagleby By *) med sine tilliggende Marker og Den Saltholm til Ejendom, imod at svare en aarlig Afgift af 300 Mark dansk til Kronen, at forsyne Københavns Slot med de fornødne Rødder og Løg, og at levere et vist Quantum Smør og Aal (cfr. Christian III aab. Br. af 1547). De blev fritagne for ethvert Pligtarbejde, naar undtages de 24 Fædebuurs-Rejsser, de maatte gjøre med Kongens Kjokken, og beholdt deres egen Rettergang ester nederlandske

*) Hverken Historie eller Tradition beretter, hvor de danske Maglebyere, der maatte flytte bort, have bosat sig; kun en Navnelighed mellem Byerne tillader den Formodning, at de have fundet et nyt Hjem paa Halsnæs under Frederiksvarks Gods, yderst i Frederiksborg Amt.

Løve og Bedtægter. Senere flyttede nogle af dem til Dragø, ligesom de ogsaa efterhaanden kom mere og mere i Beroring med de Danske; de tabte derved lidt efter lidt deres Nationalitet, og Sproget blev en Blanding af hollandsk, dansk og plattydske. De begyndte derfor alt tidligt at rette sig efter de danske Løve, og da Sydske-Lov mere, end den Sjællandsske-RET, stemmede med de hos dem bestaaende Bedtægter og Institutioner, samt forekom dem mere forstaaelig, erholdt de under 10de Juli 1615 af Christian 4de Tilladelse til at bruge den, hvorom alt ovenfor er talt. Sproget er nu dansk, og kun gamle Folk bruge indbyrdes, dog sjeldent, deres fordele vede Hollandsk-Plattydske.

De, til Forskjel fra disse Hollænderne, saakaldte danske Amagere, der oprindeligen og udelukkende beboede Taarnby Sogn, antog efterhaanden næsten ganske hines Levemaade, Klædedragt og øvrige Egenheder. Dette blev især Tilsældet fra 1574, da Frederik II. under 11 Juni dette Aar tillod Hollænderne, hvis stærke Formerelse gjorde dem Magleby for lidet, at ned sætte sig i de danske Byer paa Amager. — Et Par Gange ere skete Udvandringer; saaledes nedsatte nogle af Hollænderne sig omtrent 1550 paa Buto ved Falster; dette var sandsynligvis dem, der strax efter Ankomsten til Danmark havde taget Ophold paa Saltholm, da det af et aabent Brev af Christian III. fra 1547 sees, at de omtrent paa den Tid have forladt denne Ø, hvor det ikke behagede dem at boe, og det ikke er antageligt, at Maglebyerne i dette korte Tidsrum af noget over 30 Aar skulle have formeret sig saaledes, at en Udvandring var nødvendig; ved en anden Udvandring i Midten af det 17de Aarh. opstode de saakaldte Frederiksberg-Amagere. Senere ere de blevne hjemme.

Hollænderne bære endnu deres Forfaedres gamle frisiske Dragt, som de danske Amagere i det væsentlige have antaget; dog have de unge Karle begyndt at aflægge denne føregne Dragt, hvilket især maa tilskrives Resol. af 24 Januar 1800, der besaler, at Amagers Indbyggere skulle udskrives lige med

de øvrige Sølimiter i Danmark.* — Amagerne tillade ikke let nogen Mands- eller Kvindes-Person at give sig andetsteds end imellem sig selv, ligesom de heller ikke forhen tillode nogen af deres Børn at tjene hos nogen uden paa Den selv; nu holdes der ikke saameget over dette, og i Kjøbenhavn har saaledes en Deel Amagerpiger taget Dieneste, især hos dem, der handle med Kjøkkenurter og Grønt. — Amagerne ere i Almindelighed reenlige; den Røes derimod, som ældre Forfattere have givet dem for Farvelighed i Levemaade, synes nu ikke med fuld Foje at kunne tilkomme dem, idetmindste ikke hvad Mydelsen af Spiritus angaaer, der i den senere Tid har taget Overhaand især blandt Beboerne i Byerne nærmest Christianshavn og i Storemagleby. Mandene kunne ikke roses saameget for Arbejdsmhed, som Fruentimmerne, til hvem hine overlade en Deel af de Sysler, det ellers tilkommer dem at varetage. Tovrigt høres der sjeldent til Tyverier eller andre Forbrydelser hos dem; og Redelighed og Ordholdenhed kan vel siges at være en her paa Den almindeligen herskende Dyd, der forhen viste sig virksom i den Grad, at det ikke var brugeligt at modtage Beviis, end sige anden Sikkerhed, for Laan, selv af betydelige Summer. Usædelighed er ogsaa temmelig sjeldent her. I Almindelighed ere Amagerne ørbare og ytre en Slags Gravitet; de have en Slags særegen Dands og adskillige andre særegne Stikke. — Om den i Storemagleby Sogn forhen brugte Rettergangsmaade er ovenfor talt; dog kan det endnu her mærkes, at Retten kun holdtes fire Gange om Aaret. — Amagerne staae sig i Almindelighed godt; Beboerne i Storemagleby By ere de mest velhavende; den meste Fattigdom findes i Maglebylille, Ullerup og Sundbyerne.

Foruden de ovenfor, som Levninger af særegne Love og Vedtægter samt særegen Rettergangsmaade, anførte Undta-

* Om Udskrivning til Krigstjeneste paa Amager i ældre Tid, see aab. Br. 18 Aug. 1584 og 21 Apr. 1683.

gelses fra de bestaaende Love, eller om man vil kalbe dem saa, Privilegier, myder Landet fuldkommen Fritagelse for Fourage-Afgift. De andre Begunstigelser med Hensyn til Skattevesenet, det forhen nød, og som grundede sig paa en kgl. Resol. af 10 Mai 1717, tabtes allerede for den største Deel ved Resol. af 17 Novemb. 1802; og efter Forord. af 15 April 1818 svarer det privil. A. og E. Hrtk. paa Amager vel noget mindre, men det contribuable Hrtk. noget mere i Landskat, end hvad almindeligen er paabudet; af Tienderne svares Skatterne derimod efter den almindelige Bestemmelse i den nævnte Forordn. I sin Tid maatte Landet, lige med Rigets andre Dele, deltage i Hæftelse til Rigsbanken, og i Plac. af 31 Decbr. 1819 om Ligning af Commune-Afgivter samt i Forordn. af 12 Januar 1827 om extra-ordinairt Paabud af Hrtk. er det heller ikke undtaget fra de almindelige Bestemmelser. Det er saaledes, naar Fourage-Afgivten undtages, saa langt fra, at Amagerne have Lettelse i Skatter, at de i alle Tilfælde maae bære dem lige med*), og i eet Tilfælde, det vigtigste, hvad Afgivt af det contribuable Hrtk. angaaer, endog maae srare større, end Landets øvrige Landbrugere, hvortil endnu den Omstændighed kommer, at Amagerne have ubetydeligt Agerjord i Forhold til Hrtk.

Grunden til den højere Landskat af det contribuable Hrtk. maa, hvad Taarnby Sogn angaaer, rimeligvis søges deri, at dette oprindeligen er kongl. Gods (S. 114), og at dets Hrks-brugere for'en maatte svare Fordebogsafgivter til den kongl. Cassé; disse blev ved den ovenansorte Resolut. af 1717 indbefattede under Skatterne, der saaledes maatte ansættes højere her, end andetsteds, naar ingen Lettelse skulde finde Sted. Hvad Storemagleby Sogn angaaer, da passer den ansorte Grund ikke her, thi Hollænderne modtog Sognet som Ejendom; men den

*) Af vrix Hrtk. findes der paa Den kun 2 Tdr. 6 Skp., der er saa ubetydeligt, at det ikke kan gjøre nogen Forandring i det Ansørte; af det paa Taarnby Præstegård hvilende Hrtk. svares Skatterne efter de almindelige Regler.

kan muligen hidrøre derfra, at de Naturalpræstationer til det fgl. Kjøften, der oprindeligen skulde svares, nu ere ophørte.

Blandt de Begunstigelser, under hvilke Christian II overdrog de indkaldte Hollændere Saltholm og Storemagleby med sine tilliggende Marker, var ogsaa, som foranført (S. 115), Fritagelse for Egt og Arbejde, og tildeels for Rejsjer m. m., hvilken Frihed de endnu ere i Besiddelse af; Den samme Begunstigelse nyde ogsaa Beboerne i Taarnby Sogn, dog have de sandsynligen længe efter Hollændernes Ankomst maattet gjøre Rejser og forrette Hoveri til Kronens Ladegaard paa Amager; naar dette ophørte, derom have ingen Oplysninger været at erholde; men rimeligvis gav Forpagtningen af den nævnte Ladegaard, der findes første Gang at være skeet under Frederik II. (Comtr. 1576) og siden gjentagne Gange under Christian IV, til enkelte af Beboerne i Hollænderbyen den første Anledning dertil, og ved dens Salg indtraadte uden al Twivl fuldkommen Fritagelse derfor; imidlertid maa det vel ansees for en Levning deraf, at de Huusmænd, hvis Huse ikke ligge paa Gaards-Grund, maae aarlig hver forrette 4 Arbejdsdage i de kongelige Hømagaziner og vedlige holde Hegnet om Remiserne; for haint Arbejde, der ligesom sidstnævnte var Huusmændene i Hollænderbyen aldeles uvedkommende, en Omstændighed, der bestyrker den om sammes Oprindelse fremsatte Gisning, ere de dog blevne fritagne mod at erlægge 64 £. for hvert Huus, hvorhos der med Hensyn til Drags finder den Begunstigelse Sted, at Afgivten beregnes under eet for hele Byen, saaledes som om den kun indeholdt 200 Huse, saafremt Udgivterne ved det omhandlede Arbejde kunne bestrides ved Total-Summen af denne Afgivt; i manglende Fald have de at erlægge det fulde Beløb, men ikke mere. — Tørvigt ere Amagerne lige med Amtsdistrikets øvrige Jordbrugere pligtige til at gjøre Rongrejser.

Det er gaaet med flere af Amagers naturlige Hærheder, som med dets Privilieger, der dog til forskjellige Tider vare blevne stadsfæstede (jevnf. aab. Br. 20 Aug. 1573; 4 Oct. 1596, 15 Dec. 1648, 20 Aug. 1667, 4 Aug. 1670, 16 May

1704); de ere forsvundne. Saaledes er Silde- og Ale-Fangsten nu kun en Skygge af hvad det forдум har været, da der til Sildens Behandling vare mange Boder i Dragsø, og da der fangedes saamange Aal, at flere Skibsladninger sendtes til Holland og England. Ved aabent Brev af 6 Februar 1569 erholdt Hollænderne i Storemagleby udelukkende Ret til dette Aalesfiskeri mod aarligen at svare til Slottet i Kjøbenhavn 6 Tdr. gode, saltede Aal (jevnf. aab. Br. 14 Febr. og 9 Sept. 1580). Til samme Tid havde Den Overflodighed paa Vildt, f. Gr. Hærer, hvorfaf endnu nogle findes her, samt Vildgjæs og Svaner, der nu ganske have forladt den; her holdtes dengang aarlige Svanejagter, og en egen Gaard, Svanegaarden kaldet, opbyggedes endog i den Anledning.

Landet er overalt fladt og jevnt samt lavtliggende; Strandslørne overskyllses ved høje Vand, og Saltholm sættes undertiden ganske under Vand. Den mangler derfor godt Vand, og Kildevæld findes her aldeles ikke. Jorderne ere af meget forskellig Beskaffenhed; medens saaledes Podderne i Nærheden af Byerne høre til de fortrinligste, ligge af Overdrevslodderne, der tilsammen indtage et Areal af 6609 Tdr. Rd., 5223 Tdr. ganske udyrkede og bruges blot til Græsgang. Jordens Bonitet paa disse Overdrevsstækninger er dog ikke saa slet; det vilde derfor vist kunne lønne Umagen at omgive dem med Diger, der vare forsynede med Aflebsrender indenfra. Oversvømmelserne vilde derved kunne forhindres og Jorderne tages under Plogen. Forhen fandtes her paa Den det meest indviklede Fælledsskab; men Jorderne udstiftedes i Aaret 1809, og med Aaret 1818 indtraadte til stort Gavn for Beboerne fuldkommen Øphevelse deraf. — Fra dette Fælledsskab vare Amager Ladegaard, Kastrupgaard og Taarnby Præstegaard alt länge undtagne. — Amagers Jordbrug har altid været, og er endnu meget afvigende fra andre Landbrugeres. Dette er tildeels en Folge af, at de lægge meer Wind paa Dyrkning af Havesager eller Kjækkenurter, end paa Kornavlning. Hün fremmes ikke ved ordentlige Haveanlæg eller indhegnede Lod-

ber, men dertil bruges de bedste af Indlodderne, og kan man antage som en almindelig Regel, at idet mindste en tredie Deel af det til et Hrkt.-Nummer liggende opdyrkede Agerland anvendes til samme. Dette behandles da paa følgende Maade: Jorden gjødes stærkt og rispes om Efteraaret, jo tidligere, jo bedre; næste Foraar plojes den to Gange, dersom den er bestemt til Kaal og Kartofler; skal den derimod besaaes med Gu-lerosdder, Løg m. m., plojes den kun een Gang for den tidlige Saanings Skyld. Den Jord, der det ene Aar er brugt til Kjøkkenurter, benyttes næste Aar til Sæd; dog er dette ikke saa almindeligt som forhen, da den nu undertiden vedbliver i denne Drift, saaledes at den først om Foraaret besaaes med Hvidkaal, og naar disse ere optagne, bruges den til Purrer, Selleri, fildig Spinat m. m. Overhovedet er det kun det simpelste Slags Kjøkkenager, Amagerne beslittte sig paa; de finere Slags dyrkes aldeles ikke. Urterne vandes ikke; de luges sædvanlig med Haanden, sjeldnere med Luge-Skee og Kniv. Med Kartoffelploug hyppes Kaal og Kartofler. Enhver Gaard lægger Kartofler og undertiden endog i betydelig Mængde; saaledes finder man ikke sjeldent, at Gaarde paa 3, 4, 5, 6, 7, 8 Ed. Hrkr. lægge respectiv 20, 30, 40, 50 til 70 Edr. Kartofler. Med de ovenfor anførte Slags Urter forsyne Amagerne ikke blot Kjøbenhavn, men bringe deels paa Vogn, deels paa Baade en stor Mængde til Næskilde, Helsingør, Kjøge og andre nærliggende Kjøbstæder, ligesom de ogsaa affætte en ikke ubetydelig Deel til selve Landboerne saa vel i Omegnen af Kjøbenhavn, som andetsteds i Sjælland. Dykningen af disse Kjøkkenager er en vigtig Indtægtskilde for Amagerne. Man kan regne, at en Ede. Ed., anvendt hertil, afgiver et aarligt Udbyste af 150 til 200 Rbd.

De af Indlodderne, der tillige anvendes til Sæd, blive altid det andet Aar drevne med Byg, ifald de ere afbemyttede til Has veurter eller Kartofler det foregaende Aar; dernæst med Rug; 4. Havre eller Byg; 5. Bælgæd; 6. Rug og derpaa udlegges de til Hvile. Indlodderne drives derimod det første Aar med Havre; 2. Rug; 3. Kartofler, og 4. Wikker. Hvede

dyrkes kun af Haæ; Kløver paa Zaarnby Præstegaards, Løntegaards og enkelte andre Gaardes Jorder. — Af det til et Hrsk. Nr. hørende cultiverede Areal er omtrent en fjerde Deel Eng, dog forskjelligt i de forskjellige Sogne, see nedenfor, og kan Arealen af denne Jordart i Alt anslaaes til omtr. 920 Edd. Ed.; den gjødes hvert 3, 4 eller 5 Aar, alt efter Omstændighederne. Overdrevsladden indtager, om endog Saltholm ikke medregnes, i Almindelighed henved, og, naar den nævnte Σ medregnes, ikke lidet over det Halve af det Areal, der hører til en Bondegård, og bøder ved sin Størrelse noget paa den maadelige Græsgang. — Udbyttet af det til Sæd anvendte Areal kan efter en temmelig nøjagtig Beregning ansættes til 7678 Edd. Rug, 10638 Edd. Byg, 9162 Edd. Havre, 1624 Edd. Græter og 35520 Edd. Kartofler, hvoraf sælges: 2707 Edd. Rug, 3361 Edd. Byg, 1500 Edd. Havre, 510 Edd. Græter, 9435 Edd. Kartofler; det Øvrige, 4971 Edd. Rug, 7277 Edd. Byg, 7662 Edd. Havre, 1.10 Edd. Græter og 26085 Edd. Kartofler, forbruges af Indvaanerne selv; dog maa det bemærkes, at mange af Beboerne kjøbe Brød hos Bagerne i Dragør og København, og kan dersor et endog større Quantum Rug, end det, der ovenfor er afsørt under Productionsbeløbet, antages at consumeres. Det til Havevæxter anvendte Areal giver en Brutto-Indtægt af 200000 til 250000 Rbd.

En anden vigtig Indtægskilde for Amagerne er Handelen eller Afsætningen af sød Mælk, Fløde og afblæst Mælk; skjøndt den endnu er betydelig, drives den dog ikke saa stærkt som forhen, da Mælkens Afsætning er vanskeligere paa Grund af den større Concurrence. Amagernes Mælk ansæs derhos ikke for at være saa god, som andre i Omegnen af Staden boende Landsbyfolks, deels fordi de fodre meget med Bærme, deels fordi de steds gjemme den i Messing- og Kobber-Kar. En Gaard paa 8 Edd. Hrskr. holder sædvanligens 16 til 20 Kør og de andre Gaarde i Forhold dertil. Man fodrer med Bærme, Mælk, Hakkelse, Hø, Kartofler og om Efteraaret og Vinteren med de visne Kaalblade og den Kaal,

der ikke kan affættes. Om Sommeren have Amagerne altid nogle af de bedste Mælekør paa Stald, der da fodres paa ovennævnte Maade; de øvrige drives paa Fælleden. De golde Kører, der skulle fedes, og Ungqvæget sendes til Saltholm. Mælkproductionen kan anslaes til 43150 Ædr., hvoraf 28966 Ædr. aarligten affættes til København. Man regner at en Ko giver en daglig Indtægt af 16 ½ igjennem hele Aaret. De golde Kører fedes og sælges til Slagterne. Af egentlige Mejerier findes ingen paa Amager, og Smør samt Ost kjøbes næsten udelukkende i København. — Forhen havde Maglebyerne 2 Hollænderier paa Saltholm; det var ogsaa for denne Ø, at de maatte give den ovenfor nævnte (S. 115.) Afgift af Smør til Kongens Kjøkken. Fra disse Hollænderier, der skulle være blevne ødelagte ved et Overfald af de Svenske og ikke senere ere opbyggede, leveredes det for sin Fortrinlighed bekendte Kopsmør, der erholdt sit Navn af den Maade, hvorpaa det bragtes til Tørv i Hovedstaden, og har givet Anledning til en af Attributerne, Koppen, som af ældre Forf. urigtigen er anført at være et Bæger, i Amagerlands Baaben; dette er nemlig: en Amager i fuld Corpus med en Kop i Haanden og en Kurv m.d Blomster paa Armen. —

Amagerne besatte sig aldeles ikke med at tillægge eller opdrætte Creaturer. De kjøbe næsten alle deres hele Besætning hos Prangerne; det er derfor kun undtagelsesvis, at Enkelte opføde Kalve og Lam, ligesom ogsaa kun saare Faae lægge nogle Grise til. Besætningen for hele Amager beløber sig til 1030 Heste, 2450 Kører, 780 Sviin og 300 Faar.

Paa Brændsel har Den stor Mangel, og Indbyggerne maae derfor hente saavel Brænde som Tørv fra Sjælland. Mod at betale Skovningspenge bliver, til Deling blandt Gaardsnummerne, hvert Aar udvist Gavntømmer i de Kongelige Skove, sædvanligens lille eller store Hareskov; istedet for Tøppen, som før fulgte med, erholde de hvert andet Aar $\frac{1}{2}$ Favn Knippebrænde. I ældre Tid sandtes en

Deel Skov paa Amager; den blev ødelagt under Belejringen 1658—1659 deels af de Svenske og deels af de Danske, som manglede Brændeved i den indsluttede Hovedstad, og de 9 smaae Lunde eller saakaldte Nemiser, der fredes, ere Levninger deraf. De tjene deels til Skjul for Bildtet om Vinsteren, deels til Lodsmærker; de tilhøre Kongen og staae, ligesom 17 andre store, meest fritstaaende Træer, som findes paa forskellige Steder, især i Storemagleby Sogn og benyttes som Lodsmærker, under Opsigt af en kgl. Skytte, der boer i Maglebylille By; disse Træer ere betegnede med kgl. Ziffre, og myde Ejerne af de Jorder, paa hvilke de staae, ifolge thinglaeste Overenskomster passende Godtgjørelse i saa Henseende og for at frede dem. — Dog vil Manglen af en passende Skov med Tiden blive afhjulpen ved den Skovplantning, Landhuusholdnings-Selskabet under 18 May 1818 paatog sig at besørge. Til dette Selskabs vindskrænkede Afbenyttelse i 20 Aar blev i den Hensigt udlagt et Areal af 300 Ddr. Ed. geom. Maal af Storemagleby Byes Overdrev, langs med Ullerup Byes Skjel fra Raagaards Overdrev ned til Stranden, og af dette var i Aaret 1830 omtrent 150 Dd. Ed. forsynet med Træer, der for den største Deel vare i god vært. Den nævnte Termin maatte imidlertid ansees vel fort, og den blev deraf under 11 Juli 1830 forlænget paa 20 Aar, saaledes at Landhuusholdnings-selskabet altsaa har det nævnte Areal til vindskrænket Afbenyttelse indtil 1 October 1858, dog under Betingelse af, at det i dette Tidsrum skal bestræbe sig for, paa det hele Jordstykke at faae opeskede, uden nogen Byrde eller Afgift for Byen, saadanne Træsorter, som Jordåmonnet ansees bedst skikket til, og som i Tiden kunne afgive Gavntømmer og Brændsel, samt at det fra 1 Januar 1830 til 1 October 1858 udseder de Skatter og øvrige Afgifter, som hvile paa dette Areal, der er ansat til 10 Ddr. 4 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Hrk., forsaaavidt de indbetales i Umtsstuuen. Efter denne Termins Forløb falder Jorden tilligemed de Træer, der da findes verpaa, tilbage til Beboerne i Storemagleby By, til deres

udelukkende Afbenyttelse efter Enhvers Hrkk., fra hvilket Skoven aldrig førstilt maa sælges, og bliver den fra den Tid af at behandle forstmaessigen efter Forordn. af 27 Septbr. 1805, saaledes at den bliver en bestandig Fredskov.*⁾ Ved dette Anlæg, der bærer Navn af Kongelunden, er ansat en Planteur, som har fri Bolig i et af Landhuusholdningsselskabet i selve Plantagen opført Huus og iovrigt lønnes af Selskabet.

Alle Hartkornsbrugerne i Storemagleby Sogn ere Selv-ejere; i Daarnby Sogn kunne de derimod stængt taget ikke kaldes saaledes, i det de forhen have svaret Jordbogsafgifter, der nu erlægges under eet med Skatterne (see S. 118). Ved Forandring af Ejere maae de derhos svare en Recognition af 1 Rbd. pr. Dde. Hrknn., ligesom ogsaa adskillige Grunde erlægge en aarlig Grundskat. Paa Den, især i Storemagleby Sogn, regnes efter Fjerdinger og Ottlinger; en Fjerdning Jord er 3 Ddr. Ed. — Bygningsmaaden er den, der sædvanligens findes paa Landet i Sjælland; dog findes her enkelte Pisæ-Bygninger, ligesom ogsaa Bygningerne i Sundbyøster udmærke sig fremfor de andre. Bygningerne ere i Landets almindelige Brandcasse forsikrede for 1270660 Rbd. Solv; paa dem hviler, forsaavidt de ere behæftede til Banken, en Bankhæstelse af 14364 Rbd. 3 f. rede Solv, hvoraf 8131 Rbd. 29 f. er indfriet. Den øvrige Bankhæstelse udgjør: af Forder: 64895 Rbd. 3½ f. rede Solv, hvoraf 630 Rbd. 94 f. er indfriet; af Tiender: 7051 Rbd 31 f. r. S., hvoraf Intet er indfriet. Bankhæstelsen for Amagerland saaledes i alt 86310 Rbd. 37½ f. r. S., hvoraf 8762 Rbd. 27 f. er indfriet.

Paa Dens Grundejendomme, disses Besætning og Inventarium hviler en thingæst Prioritetsgjeld af 87887 Rbd. 48 f. r. S., 345429 Rbd. 28 f. Solv, 334621 Rbd. 77 f. Sedl. og Tegn samt 9996 Rd. S. h. Crt. — De Umyndiges Midler udgjøre 4037 Rbd. 87 f. r. S., 40328 Rbd. 55 f. Solv og 15937 Rbd. 57 f. Sedl. og T. —

*⁾ See Col. Tid. for 1818 Nr. 40 og for 1831 Nr. 48.

I Landskat svarer det contribuable Hrtk. 10133 Rbd. 21 f.; det priv. 15 Rbd. 12 f.; det upriv. matriculerede Kon-
getiende-Hrtk., der beløber sig til 240 Edr., 54 Rbd.; og det
upriv. matric. Kirketiende-Hrtk., der udgjør 216 Edr., 63 Rbd.;
det Konge- og Kirke-Tiende ydende Hrtk. fremdeles 351 Rbd.
36 f.; Præstegaardsjord 12 Rbd. 80 f., alt Sølv. For at fåøre over
Knippelsbro maae Amagerne erlægge til Havnevæsenet i
København 150 Rbd. Sølv, hvoraf Storemagleby Sogn
svarer 83 Rbd. 32 f. og Taarnby 66 Rbd. 64 f. — Ved
Sundbyhøster By er en Bom, hvoraf der for Tiden svarer en
Forpagtningsafgivt af 2005 Rbd. Sølv. Det Halve af denne
Sum kommer dog Amagerne selv tilgode, i det den flyder
ind i en Cassé, der bestrider adskillige af Dens sælles Udgiv-
ter; den udreder saaledes Jordemødrenes og Skolelærernes
Løn, og af dens Indtægter blev Udgivterne til Thinghusets
Opsærelse dækfede. Hvad der, efterat Udgivterne ere gjorte,
bliver tilbage i Cassébeholdning, reparteres paa Lodsejere.
Foruden den ovennævnte Indtægt, oppebærer Cassen ogsaa
Græsningspengene for de Creaturer, der om Sommeren sen-
des til Saltholm over det Antal, Lodsejere ere berettigede til
at erholde græssede der, samt den Afgift, Kalkbrænderierne
maae erlægge for de dem paa Saltholm udviste Brættepladse.
Regnskabet ved denne Cassé føres af Amagerlands alminde-
lige Forstanderskab, der er sammensat af de twende største
Lodsejere og begge Sognesogderne, ligesom Birkedommeren
ogsaa har Adgang til sammes Forhandlinger. Det blev op-
rettet i Aaret 1813 efter Indbydelse af nogle af Dens Lodsejere
og har saaledes constitueret sig selv uden nogen Autorisation.
Sørvigt er det Forstanderskabets Hovedpligt at væage over, at
Amagerlands Privilegier blive ukrænkede, og i det Hele vare-
tage Dens Lær.

Længs med Dens østlige Kyst, fra Strickers Batteri,
sønder paa, ligge 4 Krudtaarne og et Bagthuus, der til-
høre Land-Etaten. Bagtmandskabet bestaaer af 12 Mand og
1 Underofficer, der afsløses hver 5te Dag. I Nærheden a-

Dragør har Sø-Etaten tvende Krudttaarne og et Bagthuus, og paa den østre Strand ligeledes et Bagthuus; Bagtmandskabet bestaaer af 5 Mand.

Amager har ved tvende Lejligheder været af særdeles Vigtighed for Hovedstadens Proviantering, nemlig i Belejringerne, Aar 1536 og 1659. Ved den sidste Lejlighed blev ikke alene det meste af Landets Skov, men endog alle Byerne afbrændte (den 9 Octbr. 1658). Indvaanerne af Taarnby, der ej tidligen nok vare flygtede til Kjøbenhavn, søgte et Tilflugtssted paa Store-Klappe, en Holm, der ligger V. for Amager, hvor de maatte opholde sig i 8 Dage. En stor Steen, hvorfra Presten Hans Zoeger holdt Taler til dem, blev siden kaldt Hr. Hanses Prædike-Stol.

Amager bestaaer af Taarnby Sogn og Storemagleby Sogn.

I. Taarnby Sogn

begrændes mod N. af Christianshavns Grund, mod V. af Kallebostrand, mod S. af Storemagleby Sogn, og mod Ø. af Drogden^{*)}; det bestaaer af Christianshavns Fælled, Byerne Taarnby, Sundbyvester og Sundbyøster, denne Byes vestre Overdrev, Exerceerpladsen, Byerne Kastrup, Maglebylille, Temmerup, Viberup og Uglerup, Skjælgårdene, Maagaard, Løntegaard, Kongens store Enge, Kongens smaae Enge, Koklapperne og Saltholmen.

Christianshavns Fælled er ansat til 5 Edr. privil. Ager og Engs Hrkt., med et Areal af 262 Edd. Ed. og 27

^{*)} Saaledes kaldes løbet mellem Saltholm og Amager; det besles ved Middelgrunden i Kongedybet og Hollænderdybet. Løbet mellem Saltholm og Sverrig benævnes Flinterenden.

Matriculs Nr.*.) Skjøndt den, saagodt som ganske, tilhører Christianshavn som Commune, og saaledes staaer under Bestyrelse af Kjøbenhavns Magistrat, og skjøndt Beboerne ifølge Resc. af 19 Juli 1793, bekjendtgjort ved Pl. af 22 Juli s. A., sortere under Staden Kjøbenhavns Jurisdiction, er den dog i Matr. Conts. Hartkorns-Beregninger anført at henhøre under Taarnby Sogn, sandsynligvis, fordi den forhen tilhørte Lodsejernes i Sundbyøster, af hvem Christianshavn har tilkjøbt sig den, og til hvem enkelte af de nuværende Ejere maae betale en aarlig, ubetydelig Grundafgift. Magistraten bruger 112 Edr. Ed. til Græsning og har bortfæstet 95 Edr. til Veterinairskolen, og omtr. 8 Edr. til 4 Huse. Paa det øvrige Areal findes 6 Selvejerhuse, 2 Møller og en Embedsbolig for en Toldcontrolleur; dog optages noget deraf af Fæstningens Glacis; af tvende Batterier, Dam-Batteriet og Strickers Batteri, samt et Krudtaarn, der ligger tæt ved Stranden; af tvende Renovationspladse, der modtage al Ureenslighed fra Kjøbenhavns Priveter, og af tvende Begravelsespladse, den ene tilhørende Vor Frelsers Menighed paa Christianshavn, den anden Kjøbenhavns Forbedringshuus. — Kjøbenhavns Justitsvæsen har ogsaa her sit nuværende Retttersted paa den saakaldte gamle eller svenske Skandse. Ingen af de ansorte Parceller er førstilt anset til Hrk. Veterinairskolen har paa sin Andeel af Fælleden opført 2de Bygninger af stampet Leer (Pisée) og ved disse anlagt en Have, hvor der dyrkes medicinelle Planter. Øvrigt gjøre Amagerlands Beboere Fordring paa den Deel af Fælleden, som kaldes Fladerne og som er indbefattet under de 112 Edr. Ed., Magistraten bruger til Græsning; de udgjøre 18 Edr. Ed.

Taarnby By, hvis 80 Matric. Nr. ere anfalte til 12 Edr. 6 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb. priv. og 96 Edr. 1 Skp. 1½ Alb. (efter Amtsstuens Opgivende 96 Edr. 3 Fdk. 1½ Alb.) upriv.

*.) Matriculs Nrs. Antal er opgivet saaledes, som det findes i Matricul-Contoirets Areal- og Hartkorns-Beregninger; Gaardeunes og Husenes, som det ved min Omrejsen befandtes at være.

Ag. og E. Hrtk., i Taxationen af 1802 vurderet til 625 Rbd.
 pr. Dde, og have et Areal af 908 Tdr. Ld., hvorpaa findes
 16 Selvejergaarde, 3 Selvejerhuse med og 48 uden Jord,
 Kirken, Præstegaarden, Skolebygningen, Enkesædet for
 Sognets Præsteenker og et Fattighuus. Af Gaardene har 1 over
 10, 3 over 9, 1 over 8, 2 over 7, 1 Gaard 6, 1 over 5, 1 over 4,
 1 over 3, 2 over 2, og 3 over 1 Dde. Hrtkr.; 4 ere udflyttede.
 Af Husene, der ere ansatte til Hrtk., er 1 over 3, 1 over og 1
 under 1 Skp. Hrtk. Under Taarnby drives fremdeles omtr.
 5 Tdr. Hrtk. af Sundbyvester Byes og 2 Tdr. 2 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. af
 Maglebylille Byes Hrtk. I Forening med Løytagaard, 9 Tdr.
 af Sommerup, 2 Tdr. af Biberup og 12 Tdr. af Storremagleby
 Byers Hrtk. danner Taarnby et Skoledistrict, der ialt
 teller 613 Individuer; Skolelærer-Embedet har 4 Tdr. Ld.
 Læreren, der tillige er Kirkesanger, maa dele det samlede Øffer
 med Sognets øvrige 6 Skolelærere; iovrigt er hans Len
 reglementeret*); den indbyrdes Undervisning, og Gymnastik
 er indført. De skolesøgende Børns Antal er 102; Æyndets:
 44 Karle, 24 Piger og 22 Drenge. I Byen boe 3de Hjul-
 mænd, 1 Bager, 2 Smede og 1 Skomager; her lønnes,
 ligesom i Sognets øvrige Byer, en Wægter. Den saakaldte
 Taarnby Nemise ligger paa Løytagaards Grund.

Sundbyvester By ligger tæt ved Christianshavns Bolde,
 V. for Kongevejen; dens Åger og Engs Hrtk., der alt er upriv.,
 udgjør 97 Tdr. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. (ester Amtsstuens Opgave

* Den reglementerede Len for Skolelærerne i Sokkelunds Herred
 er ifølge egl. confirm. Skoleplan af 12 Octbr. 1811: 6 Tdr. Rug
 og 10 Tdr. Byg in natura, 30 Tdr. Byg, betalte efter forrige
 Aars Cap. T. og i Refusion 20 Rdl., men heri skalde oprindeligen
 liquideres 250 Rdl., der ved For. af 5 Janar 1813 omfres-
 ves til Nodst. efter det der bestemte Forhold; fremlades Øffer, fri
 Bolig, Brugen af 3 Tdr. Ld., Brændsel, Fourage, og visse Læs
 Sand. Dog er denne Len oftere blevne modificeret for de i den
 senere Tid ansatte Skolelærere.

96 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.) vurderet i Taxationen af Aaret 1802 til 675 Rdl. pr. Ede., med et Areal af 516 Edr. Land og er fordeelt paa 134 Matr. Nr. Af Byens 15 Selvejergaarde har 1 over 9 (Sophiehøj), 2 over 8, 1 over 7, 4 over 6, 3 over 5, 2 over 4, 1 over 3, og 1 over 2 Edr. Hrtk.; 2de ere udslyttede. Af de 2 Selvejerhuse, der hvæt har noget over 4 Skp. af Byens Hrtkrn., ejer Veterenairskolen det ene; et tredie Huus er ansat til omtr. 3 Skp. 3 Fdk. Hrtk.; 11 Huuse have Jord med Hartkorn i Sundbyøster, ligesom ogsaa 4 Edr. af Kastrup Byes Hrtk. drives under Byen. Derimod have twende Beboere i Taarnby omtrent 5 Edr. af Byens Hrtk. De jordløse Huses Antal er 100, hvoraf 6 ere udslyttede. Foruden Skolebygningen, der har et Tillingende af $3\frac{1}{2}$ Ede. Ed., Kroen, Stjernekroen kaldet, og et Huus for Byens twende Sproster, høre under Byen twende Hollandske Møller, Schleyers-Molle og Kastrup-Molle, en Stubmølle og twende Oliemøller, en Liumfabrik og en Papirfabrik. Af Haandværkere findes 2 Bagere, 1 Smed, 2 Hjulmænd, 1 Skräder, 2 Bokere, 4 Skomagere og 4 Snedkere. De Fleste af Huismændene ere Skibstømmermænd. I Byen boe 2 Jordmodre. For den natlige Sikkerhed sørge twende Vægttere. — Byen danner et Skoledistrict, der tæller 1045 Individuer; Skolen besøges af 170 Børn; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført, og Skolelærerens Lønning er reglementeret (S. 129*). Af Insiddere findes 70; af Ærende 30 Karle, 30 Piger og 15 Drenge. Overdrevet, der har et Areal af 25 Edr. Ed., er udstiftet blandt Lodsejerne. Paa Byens Grund ligger Sundbyøster Remise.

Sundbyøster By, der ligger tæt ved Christianshavn, D. for Kongevejen, har et Areal af 857 Edr. Ed., som er ansat til 118 Edr. 6 Skp. 2 Fdk., $1\frac{1}{2}$ Alb. (efter Amtsfl. Opg. 130 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.) upriv. Ag. og E. Hrtk., vurderet i Taxationen af 1802 til 675 Rdl. pr. Ed. Dette Hrtk. er fordeelt paa 145 Matr. Nr. Byens 44 Gaardslødder, der alle besiddes af Selvejere, ere af følgende Stør-

relse: 1 over 9, 3 over 6, 1 over 5, 2 over 4, 5 over 3, 6 over 2 og 26 over 1 Ede Hrtk., blandt hvilke Rødegaard eller Svaneleje, og Thorsly. Af disse Gaardslodders Ejere boe 22, blandt hvilke 8 Udslyttere, paa selve Byens Grund, 13 i Sundbyvester, 1 paa Amagerbro, 1 i Kastrup og 7 i Kjøbenhavn. Antallet paa de Huuslodder, der ere ansatte til Hartkorn, udgør 40, hvis Besiddere alle ere Selvejere; af disse ere 4 over 7, 5 over 6, 4 over 5, 2 over 4, 4 over 3, 9 over 2, 7 over 1 Skp. og 5 under 1 Skpe Hrtk.; blandt disse Huusejere boe 13 i Byen selv, 13 i Kjøbenhavn, 3 i Daarnby og 11 i Sundbyvester. 71 Huse have ikke noget Tilliggende af Jord med Hrtk. Til Skolelærerembedet ere 4 Edr. Ed. henlagte; Lønnen er isvrigt reglementeret (S. 129*). Skolen besøges af 50 Børn; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført. Byen danner et Skoledistrict, der tæller 965 Indvaanere. Paa Byens Grund ligger tæt ved Stranden et Krudtaarn og et Bagthuus; fremdeles findes her en Stubmølle, Bergs Mølle kaldet, en Beenmølle, en Liimfabrik, en Papirfabrik, hvis Ejær tillige driver Urtekramhandel, en Reverbane og Røde Kro. Paa Byens Grund ligger en af Remiserne. Af Haandværkere findes 2 Smede, 2 Hjulmænd, 1 Skräder, 4 Skomagere og 1 Snedker; af Thynde 30 Karle, 35 Piger og 16 Drenge; af Indsiddere 50; Byen lønner en Bøgter.

Sundbyøster Byes vestre Overdrev indtager et Areal af 488 Edr. Ed. med 49 Matr. Nr., der ere ansatte til 6 Edr. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og C. Hrtk. Af disse ere 15 Nr. under 1 Ede Hrtk., blandt hvilke Ejendommen Fredensbo, samt 5 uden Hrtk.; de ere med den nævnte Undtagelse ubebyggede, og drives under de tilgrændsende Byer; de øvrige Nr. ere indbefattede under Hrtk. Nr. i Syndbyøster, blandt hvilke Overdrevet er opdeelt. Ester Matriculcontoirets Arealberegninger findes her en Remise.

Erecreerpladsen har et Areal af 674 Edr. Ed. uden Hrtk.; den tilhører deels Kongen, forsaavidt Gjøgens Bat-

teri, et Døvlesbatteri, med tilhørende Huispladse findes her, deels Christianshavn, Sundbyøster og Sundbyvester, hvis Lodsejere tilsammen eje 667 Edr. Ed. som de bruge til fælleds Græsning, uden at det er bestemt i hvilket Forhold.

Kastrup By, der ligger en god halv Mil fra Christianshavn, tæt ved Drogden, har et Tilliggende af 531 Edr. Ed. med 51 Matr. Nr., hvis sammenlagte A. og E. Hrtk. udgør 90 Edr. 5 Skp. 1½ Alb. (efter Amtsst. Opgiv. 84 Edr. 6 Sk. 2 Fdk. 2½ Alb.), som alt er upr., og som i Aaret 1802 blev taxeret til 625 Ndl. pr. Ede. Paa dette Areal findes 15 Selvejergaarde, blandt hvilke Kastrupgaards twende Hovedparceller, tilsammantagne af upr. A. og E. Hrtk. 34 Edr. 2½ Alb., 4 Gaarde over 6, 1 over 5, 2 over 2, og 6 over 1 Ede. Hrtk.; 6 Selvejerhuse, af hvilke 1 har over 5, 2 over 3, 1 over 2, og 2 under 1 Skp. Hrtk., samt 31 jordløse Selvejerhuse, en kgl. Embedsbolig for en Strandtoldbetjent, Skolen, et Kalkbrænderi og en Kro. Under Byen drives 12 Edr. af Maglebylille Byes Hrtk. Af Byens Hrtk. drives 4 Edr. under Sundbyvester. Antallet paa Æyndet af Mandkjøn er 20 Karle og 10 Drenge; af Kvindekjønnet 20. I Byen findes 2 Hjulmænd, 1 Smed, 2 Skomagere, en Sadelmager, en Snedker og en Bægter. Af Indsiddere findes 30. Byen danner i Forening med 13 Edr. af Maglebylille Byes Hrtk. et Skoledistrict, hvis skolesøgende Børns Antal er 42. Til Skolelærerembedet er henlagt 4 Edr. Ed.; Lærerens Løn er ikke ganske reglementeret (S. 129*); den nuværende Skolelærer er tillige Organist ved Sognets Kirke; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført. Districtet tæller 468 Indvænere, af hvilke 58 Personer findes paa det saakaldte Kastrupværk. Ved den Dæmning, der kaldes Kastrup-Kne, og hvor paa det ovennævnte Kalkbrænderi ligger, er en lidet Havn for de Fartøjer, der bruges til Værkets Drift, og som tillige anløbes meget af Kystfarerne, især dem, hvis Last er Brændsel, af Fartøjer fra Sverrig og af Baade fra de forbisejende Skibe. Herfra er ogsaa den egentlige Fart til Saltholm, og

her finder den væsentlige Udstikning og Indstikning Sted af de mange Creaturer, der om Sommeren græsse paa den nævnte N. Strax N. for Kastrupværk er en sørdeles god Rhed, der besøges af mange endog større Skibe, deels formedelst Modvind, deels for at indtage Proviant, eller af andre Varsager. Paa Værket boer derfor en af de ved Drago Toldsted ansatte Strandtoldbetjente. Paa Byens Grund ligger en Remise.

Maglebylille By (undertiden Maribolisse kaldet), der ligger lidet S. V. for Kastrup, er ansat til 151 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{8}$ Alb. (ester Amtsst. Dpg. 151 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.) upr. A. og C. Hrtk., i Taxationen af 1802 vurderet til 525 Rdl. pr. Ede, med et Areal af 957 Edr. Ed., der er fordeelt paa 125 Matr. Nr. Blandt Byens 17 Selvejergaarde, hvoraf 4 ere udflyttede, har 1 over 11, 1 o. 8, 1 o. 6, 3 o. 5, 2 o. 4, 4 o. 2, og 5 o. 1 Ede Hrtk. Antallet paa Husene, der alle besiddes med fuldkommen Ejendomsret, og af hvilke 3 ere udflyttede, udgør 19. Af disse have 7 Jord med Hrtk. saaledes, at 1 er over 6, 1 o. 3, 1 o. 2, 3 over og 1 under 1 Skp. Hrtk. 45 Edr. 2 Sk. af Byens Hrtk. drives under Store-Magleby, 19 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. under Drago, 2 Edr. 2 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. under Taarnby, samt 12 Edr. under Kastrup. Foruden Skolen, der har et Tilliggende af 4 Edr. Ed. maadelig Jord, herer under Byen Thinghuset for Amager-Birk, en Jordmoderbolig med 4 Skp. Ed., Skyttehuset, hvis Tilliggende er ansat til 4 Sk. $1\frac{1}{2}$ Ede Hrtk., samt Maglebylille Mølle. Ved Stranden findes 2de Krudtaarne og et Bagthuus. Byen, paa hvis Grund findes en Remise, danner et Skoledistrict, og Skolen besøges af 50 Børn. Lærenrens Løn er reglementeret (S. 129 *); den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført. Af Indsiddere findes 12; af Æyende 24 Karle, 24 Piger og 12 Drenge. Districtet teller 245 Individuer.

Tømmerup By ligger S. for Taarnby. Byen har et Areal af 938 Edr. Ed., der er ansat til 97 Edr. $\frac{3}{8}$ Alb. (ester Amtsst. Dpg. 96 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb.) upr. A. og

E. Hrtk., og fordeelt paa 68 Matr. Nr. Ved Taxationen i Aaret 1802 blev Hrtk. vurderet til 525 Rdl. pr. Ede. Af de 13 Selvejergaarde har 1 over 10, 1 o. 9, 1 o. 6, 1 o. 5, 2 o. 4, 2 o. 3, 3 o. 2, og 2 o. 1 Ede Hrtk. 3 Selvejerhuse have Tilliggende af Jord, der er ansat til Hrtk.; 19 ikke; af hine har 1 over 5, 1 o. 3, og 1 o. 2 Skp. Hrtk. Under Storemagleby drives af Byens Hrtk. 34 Edr. 3 Skp. 1½ Alb., og under Taarnby samt Kastrup Byer 3 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Foruden de ovennævnte Ejendomme findes i Byen, der tilligemed Skjælgårdene danner et Skoledistrict, en Skole, hvortil er henlagt 4 Edr. Ed.; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført; Lærerens Lønning er reglementeret. Antallet af Skolebørn i hele Skoledistrictet er 30, af Indsiddere 8, af Æyndet 18 Karle, 18 Drenge og 40 Piger. Den saakaldte Tømmerup Remise ligger paa Løytsgaards Grund. Districtet tæller 270 Indbyggere.

Skjælgårdene, der danne den sydligste Deel af den føregaaende By, ere ansatte til 42 Edr. 3 Skp. 1 Alb. (efter Amtsfi. Dpg. 42 Edr. 1 Skp. 1 Alb.) upr. A. og E. Hrtk., vurderet ved Taxationen i Aaret 1802 til 525 Rdl. pr. Ede., med 15 Matr. Nr., og have et Areal af 338 Edr. Ed., hvorpaa findes 5 Selvejergaarde, af hvilke 1 har over 8, 1 o. 6, 1 o. 4, 1 o. 3 og 1 o. 2 Edr. Hrtk., samt et Selvejerhus over 2 Skp. Hrtk. Det øvrige af Byens Hrtk. er indbefattet under det Hrtk., der under Tømmerup er anført at drives under Storemagleby. Skolebørnenes, Indsiddernes, Æyndets og Indvaanernes Antal er indbefattet under Tømmerups. Sørgigt behandles disse Gaarde som en særligt By i Henseende til Undervisning, Bejarbeide m. m. Af det nævnte Areal indtager et Overdrev 153 Edr. Ed.; hvorledes der deltages i dette Græsning kunde ikke oplyses.

Viverup eller Viberup By, der ligger S. for Tømmerup, har et Areal af 178 Edr. Ed., som er ansat til 9 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. ½ Alb. (efter Amtsfi. Dpg. 36 Edr. 2 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.) upr. A. og E. Hrtk., i Taxationen af 1802 vur-

deret til 525 Rdl. pr. Ede, med 5 Matr. Nr. Af de trende Selvejergaarde er den ene (Abelsminde) paa 8 Edr. 5 Skp. 1 Fdk.; paa de tvende andre, af hvilke den ene er udslyttet, falder det øvrige Hrtk.; de eje i Fælledsskab et Overdrev paa 82 Edr. Ed. Paa Byens Grund ligger Ullerup Remise. Sognspræsten i Taarnby besidder af Byens Torder 40 Edr. Ed. der er indbefattet under Præstegaardens Hrtk. Af Æyhende findes her 4 Karle, 4 Piger og 2 Drenge. Byen ligger i Ulle-rup Skoledistrict.

Uglerup eller Ullerup By, hvis nordlige Deel græn-ser tæt op til Viberup By, har et Areal af 600 Edr. Ed. med 38 Matr. Nr. Disses tilsammantagne Hrtk., der alt er upr. og i Taxationen blev vurderet til 525 Rdl. pr. Ede, udgjør 80 Edr. 4 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. (efter Amtsft. Dpg. 49 Edr. 1 Fdk. 1 Alb.), som er fordeelt paa 12 Selvejergaarde, af hvilke 3 o. 6, 2 o. 4, 5 o. 3 og 2 o. 2 Edr., samt paa 3 Huse, af hvilke 1 over 7 og 2 o. 3 Skp. Hrtk. Blandt Gaardene findes 2 Udslyttere. Antallet af Æyhendet er 22 Karle, 22 Piger og 11 Drenge. Foruden de 5 jordløse Huse ligger i Byen Skolen for Ullerup Skoledistrict, der dannes af Byerne Ulle-rup og Viberup, Raagaard, 25 Edr. af Storemaglebyes og 2 Edr. af Sommerup Byes Hrtk. Skolebørnenes Antal i Districtet er 30; til Skolen hører et Areal af noget over $3\frac{1}{2}$ Ede Ed.; Skolelærerens Lønning er ikke ganske reglementeret (S. 129*). Med Undtagelse af en Smed findes her ingen Haandværkere, ligesaalidet som Indsiddere. Districtet har en Befolknings af 155 Individuer. Et Overdrev indtager et Areal af 236 Edr. Ed., som nu er udstykket.

Raagaard, en Selvejergaard, ligger sydligst paa Amager. Den er ansat til 8 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. (ef-ter Amtsft. Dpg. 14 Edr. 4 Sk. 3 Fd. $1\frac{1}{2}$ Alb.) upr. A. og E. Hrtk., ved Taxationen i Aaret 1802 vurderet til 525 Rdl., med et Areal af 81 Edr. Ed.

Løttegaard, almindeligen skrevet Loitgaard, der ligger S. D. for Taarnby By, har et Areal af 345 Edr. Ed. med

7 Matr. Nr., som tilsammentagne staae for 57 $\text{Edr. } 7 \text{ Skp. } 1\frac{1}{2} \text{ Alb. upr. } 2. \text{ og } 3. \text{ Hrtk. } *)$. Den var forhen en fgl. Ladegaard, der flere Gange under Frederik II og Christian IV var bortforpagtet til nogle af Lodsejerne i Hollænderbyen, og bortsolges efter fgl. Resol. af 8 April 1782 i 10 Lodder under den Betingelse, at der skulde bygges en Gaard paa hver Lod. Desuagtet ere kun trende af disse Parceller bebyggede. Under den ene af disse, der nu fortinligen kaldes Løytegaard, drives de 7 Lodder (om denne see nedenfor under Gaardene Nr. 6); den 10de er deelt mellem 4 af Lodsejerne i Taarnby. Det ovennævnte Hrtk. er derfor nu saaledes fordeelt, at paa Hovedparcellen, Løytegaard, falde 40 $\text{Edr. } 2 \text{ Skp. } 1 \text{ Fdk. } 1\frac{1}{2} \text{ Alb.}$, paa den ene af de twende andre bebyggede Parceller noget over 7 Edr. , paa den anden noget over 5 Edr. , og det øvrige paa den 10de Parcel. Skolebørnene, Æyndet og

*) Efter Amtsstuens Opgiv. er dens Hrtk. 88 $\text{Edr. } 3 \text{ Skp. } 3 \text{ Fdk.}$, der efter den i Anledning af dens Salg passerede fgl. Resolution af 8 April 1782 bestaaer i:

a) den saakaldede Ladegaardsmark ved Taarnby og Andeal i Amager Lands Overdrev, i alt af Hrtk.:

$49 \text{ L. } 6 \text{ S. } 3 \text{ F. } 2 \text{ A.}$

b) Ladegaardens Græsning paa

Saltholmen 7 - 5 - 2 - 1 -

c) de twende store Ladegaards-

Enge ved Storemagleby 30 - 7 - 1 - =

hvilket uhgjør ovenansætte . . . 88 - 3 - 3 - =

I Texten vil blive bemærket, at dette Hrtk. er fritaget for Konge- og Kirke-Tiende, men at der for Præstetienden faares en fast Refusion af 20 Edr. Rug efter hvort Aars Cap. Dart til lige Deling mellem Præstene i Taarnby og Storemagleby. Med Hensyn til denne Refusion bestemmer den ovennævnte Resolution, at den alene har høfste paa de af Ladegaardsmarkens og Overdrevets Hrtk., 49 $\text{Edr. } 6 \text{ Skp. } 3 \text{ Fdk. } 2 \text{ Alb.}$, inddeelte 10 Gaardslodder, saa at saavel Englodderne, som Saltholmens Græsnings Hrtk. forfaanes for Deeltagelse deri.

Indvaanerne ere indbefattede under det ved Taarnby By anførte Antal. Paa Løytegaards Areal ligge tvende Nemiser, Taarnby og Tømmerup; den sidste kaldes ogsaa Mollehaven. Ejernes af disse Parceller ere fritagne for at svare Konge- og Kirke-Tiente; for Præstetienden erlægges en vis Refusion (see S. 136 Noten), men de øvrige Skatter ydes paa samme Maade, som af Amagers andre Beboere.

Kongens store Enge omgives mod N. og V. af Skjælgårdenes Jorder, mod S. af Biverup, og mod D. af Præstetingen under Biverup samt Skjælgårdenes Jorder; Kongens sinmaa eller Temste: (nærmeeste) Enge *) mod N. af Tømmerup, mod V. af Skjælgårdene og Biverup, mod S. af Biverup og mod D. af Storemagleby; de indtage et Areal af resp. 68 og 95 Edr. Ed. med 11 og 30 Matr. Nr., hvorpaa hviler resp. 10 Edr. 3 Skp. 1 Fdk., og 20 Edr. 4 Skp. 1 upr. A. og G. Hrtk. Af hine høre 2 Edr. Hrtk. og af disse 3 Edr. under Løytegaard; det øvrige er udparcelleret til forskellige Lodsejere i Tømmerup, Biverup og andre af de tilgrændsende Byer; paa den Løytegaard tilhørende Deel af de sidst nævnte er opført et Lejehuus; øvrigt ere Parcellerne ubebyggede, og drives i Forening med Ejernes øvrige Jorder. Brugerne af disse Enge erlægge hverken Konge-, Kirke- eller Præstetiende.

Røklapperne, 34 større og mindre Holme, der ligge lige ud for Tømmerup i Kallebostrand, udgjøre et Areal af 44 Edr. Ed. De ere ikke særskilt ansatte til Hrtk., men indbefattede under det Hartkorn, der paahviler deres Ejere, Lodsejerne i Sundbyhøster, Sundbyvester, Taarnby, Tømmerup, Skjælgårdene, Biverup, Uglerup og Storemagleby, samt Ejerne af Løytegaard og Raagaard. Den største af disse Holme, der stundom bruges til Græsning, har et Areal af omtr. 29 Edr. Ed.

*) Disse og de foraunxente Enge have i sin Tid hert under Ladegaarden, og kaldes dorför ofte Ladegaardsengene.

Saltholmen, en Ø, der ligger næsten 3 Fjerdingevej Ø. for Amager, har et Areal af 2731 Ødr. Ød., og er i den nu gjeldende Matricul ikke førstilt ansat til Hrkt., men Hartkornet, der vilde være faldet paa den, er beregnet under eet med det Hartkorn, hvortil hvert enkelt Matr. Nr. paa Amager er ansat, med Undtagelse af Veterinairskolens Huus paa Amager Fælled og en ubebygget Englod under Drags By, hvilke Ejendomme ikke ere lodtagne i Den. Paa disse 2de Matr. Nr. nær, ej saaledes alle Matr. Nr. Den. Man kan omtrent regne, at til hver 2de Hrkt. paa Amager hører $\frac{1}{2}$ Skp. paa Saltholm. Efter Jordbogen af 1721 og efter Rentek. Skr. af 24 Juni 1820 hviler ialt paa Saltholm 92 Ødr. 3 Skp. 2 Fdk. upr., men tiendefrit U. og E. Hrkt., hvoraf 69 Ødr. 2 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. hører her under Sognet, og 23 Ødr. 3 Fdk. 2 Alb. under Storemagleby Sogn.

Den, hvis Bredde er næsten $\frac{2}{3}$ Miil, og hvis Længde er ikke fuldt en Miil, benytte Ejerne i Fællesskab til Græsning for deres Kør og Heste, dog især for de første, der tidliggen paa Føraaret føres derover. I hvilket Forhold Ejerne ere berettigede till Græsningen, kan ikke nøjagtigen angives, dog regner man i Almindelighed et Hoved for hver 2de Hrkt. I Aaret 1832 græssede paa Saltholm 896 Stk. Hornqvæg, 405 Heste, 282 Haar og Lam, samt 822 Gjæs. Dog modtages her ogsaa flere Creaturer til Græsning, end dem, Hartkornsejerne ere berettigede til at sende derover, og den Indtægt, disse Græsningspenge yde, flyder ind i den ovenomtalte (S. 126) Cassé, der styrer af Amagerlands almindelige Forstanderskab. Denne Græsningsret paa Saltholm erholdt Amagerne ved aab. Br. af 19 October 1547, da de der bosatte Hollændere flyttede bort, mod at svare $2\frac{1}{2}$ 2de Smør og 40 Øpd. Kalksteen.

Saltholmen bestaaer i Grunden af Kalksteen, sem er belagt med en temmelig tynd, dog tilstrækkelig Jordskorpe af omtrent 7 Tommers Dybde. Under denne Jordskorpe, der med Omhyggelighed vedligeholdes, idet de brugte Kalksteens-

gruber igjen fyldes og belægges med Græstørv, findes et, om-trent 2 ALEN tykt, Lag af Kalksteens-Gruus, som sædvanligens bencænnes Skallesteen, og herunder komme de større Kalksteen, der kaldes Bundsteen, og i Almindelighed ansees for den bedste Kalksteen. De findes i Lag af 3 til 4 ALENS Dybde, og maa opbrydes med Jernredskaber. Om og hvorvidt disse Kalksteen, som tidligere antaget, hvile paa et mægtigt Mar-morlag, der skulde være meget fint, lysgult og gråat, med mørkagtige Warer, og som let skulde tage imod Politur, er i den senere Tid ikke oplyst, og de nyere Brud give snarere et bencægtende, end et bekræftende Resultat. Førrigt er Landet saa lavtliggende, at det ved meget høje Vandte ganske oversvømmes, hvilket især indtræffer om Vinteren. Deels af den Grund, deels fordi Kalksteensbruddene ligge temmelig dybt under Vandspejlet, har man Vandkelighed med at holde dem frie for Vand. De fleste af dem findes paa den nordlige Kant af Den, da de 3de Kalkfabrikker, Kastrup-, Gamle- og Ny-Øster-Kalkbrænderi, der have deres Brækkepladse udviste, nogle smaae imod S., og det lille Rødebrud i Midten; disse Kalkbrænderier erlægge for denne Ret en ikke ubetydelig aarlig Afgift, som flyder ind i Amager Lands almindelige Cassé. Dens vestlige, men især sydostlige Strandbred er meget sonderrevet og bestaaer af en Mængde smaae Holme og Klipper.

Deels for deres Skyld, der have Udsyn med Øveget, deels paa Grund af de herværende Kalkbrud findes paa Salt-holm, foruden nogle Malke- eller Hollænder-Huse, 4 Bygnin-ger, navnligen Holmegaard, Nyhuset, Urtehuset og Barakke-huset. Paa Nordkanten af Den findes en Bakke, der fører Navn af Baraque-Bakken, og derved en Plads, som kaldes Kirkegaarden, hvor de Døde skulle være blevne begravne i Pestens Tid.

Hele Sognet er ansat til 17 Edr. 6 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb. (efter Amtssti. Dpg. 12 Edr. 6 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb.) priv. og 887 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb. (efter Amtssti. Dpg. 887 Edr. 1 Skp.) upr. A. og E. Hrtk., foruden 2 Edr. 6 Skp.,

hvortil forhen umatriculerede Forder, der findes hist og her i Sognet ere ansatte, med et Areal af 10612 Edr. Ed., som er fordeelt paa 819 Matr. Nr.; dog maalset bemærkes, at under det nævnte Areal er indbefattet deels hele Saltholmen, skjønt vel omrent 620 Edr. Ed. af samme henhører under Storemagleby Sogn, deels Christianshavns Fælled og Exerceerpladsen, der kun for den mindste Deel tilhøre Lodsejerne her i Sognet. Her findes 144 Selvejergaarde, 66 Selvejehuse med og 291 uden Ford *), 5 Kornmoller, 2 Oliemoller, en Beenmølle, 2 Papirfabriker, 2 Liimfabrikker, en Reberbane og et Kalkbrænderi, Kirken, Præstegaarden, en kgl. Embedsbolig for en Strandtoldbetjent, 7 Skoler, en Fjordemoderbolig, et Thinghuus, et Fattighuus og et Skyttehuus. Af Gaardene ere 24 og af Husene 15 udsluttede paa deres Lodder.

Fordernes Bonitet er, i det hele taget, ret god; de ere i Almindelighed muldlerede, ved Strandkanten tildeels sandede. De ere overalt flade og ved Stranden, især den vestlige, lavtliggende. Ved høje Vandte overskyldes de deraf; dette er dog kun tilfældet med Overdrevsjorderne, der næsten blot bemyttet til Græsning; disse findes langs med Dens vestlige Side, og indtage, Sognets Andeel i Saltholmen medregnet, et Fladeindhold af 3044 Edr. Ed., foruden de ovennævnte 886 Edr., der ere opdeelte. Fordeltes dette med det øvrige Areal paa Hartkornet, erholder hver Ede henved 11 Edr. Ed.; i modsat Fald kun $7\frac{1}{2}$ Ede. Af de S. 124 omtalte Remiser ligge 7 i Taarnby Sogn; de have et Areal af 5 Edr. Ed. Disse ere ogsaa det eneste Skov, der findes i Sognet, og ere ikke engang dets Ejendom, men tilhøre Kongen; af de S. 124 anførte Grunde fredes de. Sognet mangler ogsaa aldeles Vorvestjær; thi de tvende Smaastykker, der findes deels under Sundbyøster og ved Løntegaard, og ere af maadelig Bestandsfærdighed, ere ikke værd at omtale. Eng findes i passende For-

* De paa Christianshavns Fælled liggende Møller og Huse ere, som sorterer under Kjøbenhavns Jurisdiction, ikke regnedt med.

hold, omtr. $\frac{1}{3}$ mod det dyrkede Agerland, eller i alt 670 Edr. Ed. Forderne laae forhen i et meget indviklet Fælledsskab, hvorfaf de samtligen blevet udskiftede i Aaret 1809, og som ganske ophørte 1818.

Kjøbenhavns Universitet ejer Kirken og Kirketienden, der efter indgaaet Forening oppebæres med 315 Edr. 6 Skp. Byg (omtr. 4 Skp. pr. Hrk.). Kirken, der skal være bygget 1512, og blev i 1620 udvidet ved twende nye Gehvælter, ejer lidet over 1 Ede Ed., af Hrk. 1 Skp. 2 Alb., hvorfaf Præsten har 7 Skp. i Arvesæste; det øvrige er ligeledes overdraget i Arvesæste til en Anden af Sognets Beboere. Den har 2 Klokker og et Orgel, der vedligeholdes af Sognet. Kongstienden er henlagt til Roeskilde Cathedralskole, og udgjør for hele Sognet 144 Edr. Byg, der, ligesom Tilsældet er med Kirketiendens Beløb, betales med Penge efter hvert Aars Capitelstart *), hvorhos Yderne erlægge Tiendeskatten. Begge

*) Forf. har fundet det passende her at bemærke, at der overalt, hvor Hrk. er angivet med toende Summer, som her ved Sognet er Tilsældet, er den første det Beløb, der findes i Matr. Cont.s Hrk.- og Areal-Beregninger, og den anden, ved Siden deraf i Paranteses ansørte, det, hvoraf Amtssuerne have Skatter. At disse Angivelser ofte ere uoverensstemmende, vil det følgende vise; ligesom det ogsaa har været Tilsældet, at selve Amtssuerne have havt Hartkornet angivet med forskellige Summer, i hvilket Tilsælde Forf. har foretrukket den, der findes i vedkommende Jordbog, som vel ogsaa bør tillægges Fortrin for Matr. Cont.s Beregninger, hvor disse differere fra hinum.

Det er heller ikke sjeldent Tilsældet, at det upr. Hrk. er forskelligt fra det tiendeydende, kendt det i Negelen altid burde stemme dermed. Undertiden har Jf. seet sig i stand til at gjøre Nedre for denne Afvigelse, hvilket blandt flere er Tilsældet her. Som i Texten ansørt, er Sognets upr. Hrk i Amtstæuen opgivet at være, eller rigtigere, blandt de 4 forskellige Summer, hvormed Sognets Hrk. der er opført, har Jf. foretrukket den, der findes i en for Uma-

Tiender svares af 737 Td. 2 Skp. 2 Fd. 1 Alb. Hrkt.; hün er matriculeret til 144 Tdr. Tiendehtfk. og behæftet til Banke med 1769 Rbd. 55 f.; denne til 120 Tdr. Tiendehtfk. og behæftet med 1415 Rbd. 63 f. r. S. Præstetienden, hvorom nedensfor, svares af 761 Tdr. 7 Skp. 2 Fd. 2½ Alb. Hrkt.

Sognet har 7 Skoler; dog skulle efter Planen Byerne Tømmerup og Ullerup, der nu danne tvende Skoledistricter, kun udgjøre et, og en ny Skole opføres mellem begge Byer; men om og naar denne Plan træder i Kraft, er uvist. Den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indsørt i dem alle; de besøges af 474 Born. Indbyggernes Antal er 3761 *), hvoriblandt findes, af Æyende: 192 Karle, 199 Piger og 106 Dreng; af Haandværkere: 9 Hjulmænd, 3 Bagere, 7 Smede, 11 Skomagere, 2 Skædere, 2 Bødkere, 6 Snedkere og 1 Sadelmager, og af Indsiddere 170. I Sognet boe 3 Jordmodre, hvoraf den ene dog ikke er fast ansat.

Foruden Agerbrug og Havedyrkning, der ere Indbyggernes almindelige Næringsveje, ernære en Deel sig ved Søfart,

gerlaud i Året 1802 forfattet Jordbog,
og som er 887 Tdr. 1 Skp. - Fd.
Maar herfra gaaer, som ikke tiendeydende,
Hrkt. for Sognets Andeel i Græningen
paa Saltholm, der efter Jordbogen
af 1721 udgjør, foruden Ladegaardens
Part 61 Td. 5 Skp. - Fd.
Ladegaardens Hrkt. for
hvilket der med Hen-
syn til Tienden er før-
deles Bestemmelse (S.
136*) og nedensfor) . 88 — 3 — 3 —

150 — = — 3 —

bliver tilbage 737 Tdr. - Skp. 1 Fd.
hvilket paa det nærmeste stemmer med det i Texten An-
førte.

*) Sidén 1829 er Indbyggernes Antal betydeligen aftaget,
uden Overdrivelse idet mindste 250 Individuer.

ved at fange Fisk, især Nejer, der affættes i Kjøbenhavn, eller ved at arbejde paa Skibsværfterne i Kjøbenhavn og Christianshavn. De paa Amager anlagte Fabrikker, især Kalksteens-bruddene paa Saltholm og Kalkbrænderierne, bestjærtige ogsaa en Deel. Fruentimmerne udsælge Grønt og Frugter i Kjøbenhavn. Da Indbyggerne saaledes have adskillige, hos Landboen ellers ikke almindelige, Næringsveje, falder det underiden vanskeligt at erholde Ejendomfolk og Daglejere, tilige som disse almindeligen maa afslægges bedre end paa andre Steder.

Bygningerne ligner i Almindelighed ganske de sædvanlige sjællandske Bonderbygninger; dog udmaerkeligt er de bestaaet af Grundmuur og ere forsynede med større vinduer; de ere tilsammen forsinkede for 833980 Rbd. Sølv; i disse, Torderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 78471 Rbd. 48 f. r. S., 326114 Rbd. 19 f. Sølv, 257048 Rbd. 80 f. Sedl. og T. samt 9996 Rbd. S. H. Crt., hvoraf 950 Rbd. r. S., 23719 Rbd. 28 f. Sølv og 33941 Rbd. 94 f. Sedl. og T. tilhøre Umyndige; 9361 Rbd. 49 f. r. S., 85100 Rbd. Sølv og 10850 Rbd. Sedl. tilhøre det Offentlige, samt 68159 Rbd. 95 f. r. S., 217294 Rbd. 87 f. Sølv, 212256 Rbd. 82 f. S. og T. og 9996 Rbd. S. H. Crt. tilhøre Private. — Under Kjøbenhavns Amtsstues Overformynderi har Taartby Sogn 30000 Rbd. Sølv og under Birkets Oversor-mynderi 1080 Rbd. 53 f. Sølv og 341 Rbd. 86 f. S. og T. — Om Skiftevæsenet paa Amager, see ovenfor S. 114.

Til en Bondegaard paa 8 Edr. Hrkrn. hører et Areal af omtr. 34 Edr. Ed. Agerjord og 6 Edr. Ed. Engbund ifor-uden Overdrevsjorden. En saadan saaer i Almindelighed 7 Edr. Rug, 8 Edr. Byg, 9 Edr. Havre, 2 Edr. Erter og 2 Edr. Wikker. Der lægges omtr. 20 Edr. Kartosler. Af Kornarterne indhostes gjerne 8 Fold efter Rug, 10 efter Byg, 8 efter Havre og 6 efter Bølgscød. Kartoslerne give sæd-vansligen 16 til 20 Fold. Afgrøden efter Wikkerne bruges

Tiender svares af 737 Tdr. 2 Skp. 2 Fd. 1 Alb. Hrtk.; hin er matriculeret til 144 Tdr. Tiendehtk. og behæftet til Banke med 1769 Rbd. 55 f.; denne til 120 Tdr. Tiendehtk. og behæftet med 1415 Rbd. 63 f. r. S. Præstetienden, hvorom nedenfor, svares af 761 Tdr. 7 Skp. 2 Fd. 2½ Alb. Hrtk.

Sognet har 7 Skoler; dog skulle efter Planen Byerne Sommerup og Ullerup, der nu danne tvende Skoledistricter, kun udgjøre et, og en ny Skole opføres mellem begge Byer; men om og naar denne Plan træder i Kraft, er uvist. Den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført i dem alle; de besøges af 474 Born. Indbyggernes Antal er 3761 *), hvoriblandt findes, af Æyhende: 192 Karle, 199 Piger og 106 Drenge; af Haandværkere: 9 Hjulmænd, 3 Bagere, 7 Smede, 11 Skomagere, 2 Skrädere, 2 Bödkere, 6 Snedkere og 1 Sadelmager, og af Indsiddere 170. I Sognet boe 3 Jordmødre, hvoraf den ene dog ikke er fast ansat.

Føruden Agerbrug og Havedyrkning, der ere Indbyggernes almindelige Næringsveje, ernære en Deel sig ved Søfart,

gerlaud i Året 1802 forfattet Jordbog,

og som er 887 Tdr. 1 Skp. = Fd.

Maar herfra gaaer, som ikke tiendehydende,

Hrtk. for Sognets Andeel i Grassuingen

paa Saltholm, der efter Jordbogen

af 1721 udgjør, foruden Ladegaardens

Part 61 Tdr. 5 Skp. = Fd.

Ladegaardens Hrtk., for

hvilket der med Hen-

syn til Tienden er far-

deles Bestemmelse (S.

136*) og nedenfor) . 88 — 3 — 3 —

150 — - - 3 —

bliver tilbage 737 Tdr. = Skp. 1 Fd.

hvilket paa det nærmeste stemmer med det i Texten An-

førte.

*) Siden 1829 er Indbyggernes Antal betydeligen aftaget, uden Overdrivelse idet mindste 250 Individuer.

ved at fange Fisk, især Nejer, der affættes i Kjøbenhavn, eller ved at arbejde paa Skibsværfterne i Kjøbenhavn og Christianshavn. De paa Amager anlagte Fabrikker, især Kalksteens-bruddene paa Saltholm og Kalkbrænderierne, beskjæftige ogsaa en Deel. Fruentimerne udsælge Grønt og Frugter i Kjøbenhavn. Da Indbyggerne saaledes have adskillige, hos Landboen ellers ikke almindelige, Næringsveje, falder det under tiden vankeligt at erholde Ejendomfolk og Daglejere, illige som disse almindeligen maa afslægges bedre end paa andre Steder.

Bygningerne ligner i Almindelighed ganske de sædvanlige sjællandske Bonderbygninger; dog udmerke enkelte jaf Bygningerne i Sundbyhøster sig fremfor de andre derved, at de bestaae af Grundmuur og ere forsynede med større vinduer; de ere tilsammen forsikrede for 833980 Rbd. Sølv; i disse, Torderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 78471 Rbd. 48 f. r. S., 326114 Rbd. 19 f. Sølv, 257048 Rbd. 80 f. Sedl. og L. samt 9996 Rbd. S. H. Crt., hvorf 950 Rbd. r. S., 23719 Rbd. 28 f. Sølv og 33941 Rbd. 94 f. Sedl. og L. tilhøre Umyndige; 9361 Rbd. 49 f. r. S., 85100 Rbd. Sølv og 10850 Rbd. Sedl. tilhøre det Offentlige, samt 68159 Rbd. 95 f. r. S., 217294 Rbd. 87 f. Sølv, 212256 Rbd. 82 f. S. og L. og 9996 Rbd. S. H. Crt. tilhøre Private. — Under Kjøbenhavns Amtsstues Overformynderi har Taarnby Sogn 30000 Rbd. Sølv og under Birkets Overformynderi 1080 Rbd. 53 f. Sølv og 341 Rbd. 86 f. S. og L. — Om Skiftevæsenet paa Amager, see ovenfor S. 114.

Til en Bondegaard paa 8 Edr. Hrtnr. hører et Areal af omtr. 34 Edr. Ld. Agerjord og 6 Edr. Ld. Engbund iforuden Overdrevsjorden. En saadan saaer i Almindelighed 7 Edr. Rug, 8 Edr. Byg, 9 Edr. Havre, 2 Edr. Carter og 2 Edr. Birk. Der lægges omtr. 20 Edr. Kartofler. Af Kornarterne indhøstes gjerne 8 Fold efter Rug, 10 efter Byg, 8 efter Havre og 6 efter Bælgssæd. Kartoflerne give sædvanlig 16 til 20 Fold. Afgrøden efter Birkene bruges

næsten uden Undtagelse til Grønfoder. Af Arealet bruges 10 Edr. Ld. til Havesager eller Kjøkkenurter, hvorom gjælder hvad S. 121 er bemærket. Der avles 20 Læs Høe og 60 Læs Halm*). Paa en saadan Gaard holdes gjerne 6 til 8 Heste, 16 til 20 Kører, 4 til 6 Sviin, men i Almindelighed ingen Faar. De kgl. Sk. udgjøre omtr. 80 Rbd., Afgivet til Fattigvæsenet 12 til 16 Rbd., til Skolevæsenet 2 Edr. Byg, som betales efter Capitelstarten og in natura 4 Skp. Rug, 7 Skp. Byg, $\frac{1}{2}$ Favn Brænde, 12 Lpd. Høe og 16 Lpd. Halm. Kirketienden er accorderet til $3\frac{1}{2}$ à 4 Skpr. Byg og Kongetienden til $1\frac{1}{2}$ Skpe. Byg pr. Ede. Hrtk. Til at drive en saadan Gaard holdes sædvanlig 2 Karle, 2 Piger og 1 Dreng. Om Drivtsmaaden see S. 121; dog følger Løntegaard, Kastrupgaard og Præstegaarden i Taarnby, hvilke tidligere end de andre Lodsejere vare udstiftede, en fra de øvrige Amageres Agerbrug afvigende Drivtsmaade.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaaes til 6216 Edr. Rug, 8880 Edr. Byg, 7992 Edr. Havre, 1332 Edr. Grter, 35520 Edr. Kartosler, samt 33300 Edr. Mælk; heraf sælges 2220 Edr. Rug, 2775 Edr. Byg, 1110 Edr. Havre, 444 Edr. Grter, 9435 Edr. Kartosler samt 22200 Edr. Mælk**) foruden 777 Edr. Fløde; det Øvrige 3996 Edr. Rug, 6105 Edr. Byg, 6882 Edr. Havre, 888 Edr. Grter, 26085 Edr. Kartosler, 11100 Edr. Mælk, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Creaturer, samt hvad Sæderne og Kartoslerne angaaer, til Udsæd. Havren astærkes kun, forsaavidt den sælges eller anvendes til Sæd; Resten skjæres i Hakkeise. — Antallet af Heste vil kunne anslaaes til 780 Stkr., af Kør til 2000 Stkr. og af Sviin til 550 Stkr. Der haves vel omtrænt 200 Faar. Om Tillæg af Creaturer, saavelsom om Produc-

*) Læssene beregnes til 60 Lpd.

**) En Ede, beregnes til 130 Potter.

tion af Smør og Ost, gjælde de ovenfor fremsatte almindelige
Bemærkninger (S. 123.)

Antallet af de til fast Almisse indstrevne Fattige var i
Aaret 1830 83*) Personer, og af Fattige, der, uden at være
indstrevne som faste Almisselemmere, nøde interimistisk Under-
støttelse, 81. Den til disse uddelelte Almisse bestod i 479
Lpd. Brød, 20½ Lpd. Flest, 9 Edr. 6½ Skp. Gryn, 20 Edr.
6 Skpr. Kartofler, 8287 Kostdage og 1330 Rbd. 88 f. S.
og E. Fattigvæsenet har et Fattighuus i Taarnby, men ejer
ingen Legater ic. Renten af en Capital, stor 1333 Rbd. 32 f.
Solv, som det selv har sammensparet, beregnes dets Casse til
Indtægt. — Sognet er inddelte i 2 Lægder; den nordre Deel
udgjør det 27, og den sondre det 28 Land- og Sø-Lægd af
Sokkelunds Herred i Kjøbenhavns Amt.

Slutteligen anser Forf. det for ikke upassende at be-
mærke, at den svenske Kong Carl Gustav den 8 Octbr. 1658
var til Gudssteneste i Taarnby Kirke, og at Frederik V den
10 August 1748 deltog i et Amager-Bryllup i Sundbyvester,
og ved Brudevielsen i Taarnby Kirke indtog den samme
Plads, Carl Gustav havde været paa.

Sognet danner et Pastorat, der i Cancelliet er ansat til
444 Rdl. Præsten, for Tiden Hrr. L. D. Bruun, beboer
den i Taarnby liggende Præstegaard, der er opbygget i Aarene
1792 og 1802. Af dens 4 Længder er Stuehuset, der af-
giver en bekvem og smuk Bopæl, for den største Deel grund-
muret og de andre 3 Længder opførte af Muur- og Bindings-
verk. De ere assurerede for 3220 Rbd. Solv. Indles-
ningssummen er 500 Rbd. Solv.

Til Præstegaarden, der staar for 12 Edr. 6 Skp. 2 Fd.
2½ Alb. Ag. og Engs. Hrk., hører et Areal af 101 Edr. Ed.,

*) I Vinteren 1833—1834 var dette Aantal voret til 106.

hvoraf omtrent 30 Edr. er Engbund, foruden Overdrevsslodden (omtr. 40 Edr. Rd.) under Biverup. Af dette Areal ere 13 Edr. , af Hrk. 3 Skp. 1 Alb., overdragne i Arvesæste mod en aarlig Afgift af 6 Edr. Byg ; de øvrige 88 Edr. Rd. , af Hrk. 12 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., tilligemed den ovennævnte (S. 141) Parcel af Kirkejorden, drives under Præstegaarden. Udsæden, 14 Edr. Bintersæd, deels Rug, deels Hvede, 14 Edr. Byg , 10 Edr. Havre , 6 $\text{Edr. Erter og Wikker}$, giver 8 Fold. Der lægges 30 Edr. Kartofler , og avles 70 Ees Hø samt 170 Eæs Halm . Besætningen er 10 Heste, 20 Kører, 12 Faar, 5 Svin. Jorderne ere muldlerede. Præstegaarden mangler aldeles Slædebrændsel.

Præste-Tienden, der svares af 761 Edr. 7 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Hrk.*), er ved Tiendeforening overladt Beboerne i begge Sundbyerne mod 5 Skp. Byg pr. Ede. Hrk. , og Beboerne i de andre Byer mod 4 Skp. Byg pr. Ede. Hrk. Beløbet for hele Sognet udgjør 380 Edr. Byg . Løntegaard er lægger istedetfor Tiende en Resfusion af 20 Edr. Rug , der efter kgl. Resol. tilfalte Sognepræsterne i Taarnby og Storemagleby, hver med det Halve, og betales, ligesom det ovennævnte Bygbeløb, efter hvert Aars Capitelstart. Offer og Accidentier kunne anslæaes til 700 Rbd.

De kgl. Skatter og Renterne af Bankhæftelsen beløbe sig til 220 Rbd., Com. Afg. og Exp. til 150 Rbd. I Enkepension svares 100 Rbd. Solv. Paa Kaldet hviler ingen Forpligtelse til at holde Artillerihest. Præstegaardens For-

) Dette Beløb udkommer, naar til det S. 141) anførte tienbeydende Hrk. 737 $\text{Edr.} = \text{Skp. 1 Fd.} = \text{Alb.}$
lægges den halve Deel af Læstegaardens Hrk., hvoraf svares Tienderefusion til præsten i Taarnby, og som udgjør (S. 136) 24 — 7 — 1 — $2\frac{1}{2}$ —

der ere behæftede til Banken med 854 Rbd. 48 s. r. Sølv.;
Tienden med 1828 Rbd. 68 s. r. S.

Kaldet har et godt Enkesæde, der for Tiden beboes af den nuværende Præstes Capellan pro persona, Hrr. C. Bruun.

Sognet har ingen Hovedgaarde. Af Lyst- og Avls-
Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, mærkes her:

1. Sophiehøj, der ligger i Sundbyvester By, omtr.
 $\frac{1}{2}$ Mil fra Kjøbenhavn, ejes og drives af Hrr. cand. philos.
Schouw. Bygningerne, der alle ere straatækkede, bestaae
af et grundmuret Stuehus med Kjælder og 3 Udhuse af
Muur- og Bindingsværk. De ligger i Udkanten af Marken
og ere assurerede for 14340 Rbd. Sølv. En smuk Have
indtager et Areal af $\frac{1}{2}$ Edr. Ld.

Til Gaarden, der staaer for 9 Edr. 4 Skp. 1 Fd. $\frac{1}{2}$
Alb. upr. Ag. og Engs Hrk., hører et Areal af 44 Edr.
Ld. L. og 10 Edr. Ld. E. foruden dens Andeel i Overdrevet.
Udsæden, 15 Edr. Vintersæd, deels Hvede, deels Rug, 15
Edr. Byg, 10 til 12 Edr. Havre, giver 10 til 12 Fold.
Der lægges 60 Edr. Kartofler og avles 25 Eæs Hø. Besæt-
ningen er 8 Heste, 20 til 24 Kør og 10 Sviin. Jorderne,
der bestaae af feed Muldjord, drives paa følgende Maade:
1 Aar gjødes til Vintersæd, 2. Byg; 3. Kartofler; 4. Rug;
5. Havre med Kløver eller Byg med Kløver. Jorderne ud-
lægges saaledes ikke til Hvile, men gjødes hvert 4de Aar.
Gaarden har Ret til Græsning for $9\frac{1}{2}$ Hoved paa Saltholm
og for 16 paa Amagerfælled.

Præstetienden er lægges med 5 Skp., Kongetienden med
noget over $1\frac{1}{2}$ Skp. og Kirketienden med 4 Skp. Byg pr.
Ede. Hrk. De egl. Sk. udgjøre omtr. 120 Rbd. og Com.

Afg. ic. 60 Rbd. Selv. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2. Rødegaard eller Svaneleje, beliggende i Sundbyøster By ejes og drives af Hrr. Cossardi-Capitain Bødker. Bygningerne, der ere forsikrede for 10200 Rbd. Selv, bestaae af et Stuehuus af 2 Etagers Højde og 3 andre Bygninger, af hvilke den ene er indrettet til Beboelse for 8 Familier og afgiver en aarlig Indtægt af 200 Rbd.; de ere alle af Muur og Bindingsværk og teglhængte. De ansees for de ældste paa Amager og skulle have været beboede af Dyveke. Ved Gaarden ligger en smuk Have paa 2 Edr. Ld.

Gaarden er skyldsat til 1 Ede. 5 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrk. med et Areal af 35 Edr. Ld.*), hvoraf 7 Edr. Ld. E. Udsæden, 5 Edr. Rug, 9 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, 2 Edr. Græs, 1 Ede. Birk, giver 6 til 8 Fold. Besætningen er 6 Heste, 10 Kører, 10 Faar, 10 Sviin. — Præste-, Konge- og Kirke-Tienden svares paa samme Maade, som af Nr. 1. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre ialt 80 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

3. Thorsly, der ejes og drives af Hrr. de Place, ligger i Sundbyøster By, omtr. $\frac{1}{4}$ M. fra Kjøbenhavn. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus og 3 straatækkede Udhuse af Muur- og Bindingsværk. De ere forsikrede for 7000 Rbd. Selv. Ved Bygningerne ligger en smuk Have.

Til Gaarden, der staaer for 1 Ede. 7 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrk., hører et Areal af 24 Edr. Ld. A., og 6 Edr. Ld. E. Udsæden, 6 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, giver 10 Fold. Der lægges 50 Edr. Kartofler og avles 12 til 16 Læs Hs. Besætningen er 8 Kører, 4 Heste, 4 Sviin. Gaarden har Græsningsret for 2 Høveder paa Saltholm og 2 paa Amagersælled.

* Herunder er sandsynligen Overdrevslodden indbefattet.

Præste-, Konge- og Kirke-Tienden erlægges paa samme Maade, som under Nr. 1 er anført. De kgl. Sk. beløbe sig til 16 Rbd., Com. Afg. til 6 Rbd.

4. Kastrupgaard, der ligger i Kastrup By, var oprindeligen skyldsat til 47 Edr. 5 Skp. 1 Fdt. 1 Alb. upr. A. og E. Hrk. med et Areal af omtr. 300 Edr. Ld.; nu er den udparcelleret i en Deel mindre Lodder, hvorpaa der for den største Deel ere byggede Huse og 2 større Gaarde, af hvilke

a. Hovedparcellen, sædvanligens Kastrup-Ladegaard kaldet, tilhører Hrr. Seeler, der selv driver den. Bygningerne, der ere opførte i Siden af Marken, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus med gipsede og malede Værelser, og 4 Udhuse deels grundmurede, deels opførte af Muur- og Bindingsværk. De ere assurerede for 15290 Rbd. Solvo. En smuk Have indtager et Areal af $\frac{1}{2}$ Ede. Ld. Gaarden staaer for 17 Edr. 4 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrk. og har et Areal af 82 Edr. Ld., boniteret Jord til Taxten 24, der alt er Ågerland. Udsæden, 22 Edr. Vintersæd, halvt Hvede, halvt Rug, 21 Edr. Byg og 16 Edr. Birkeshavre, giver sædvanligens 10 til 12 Fold. Der lægges 100 Ed. Kartofler og avles 40 Læs Kløverhøs samt 400 Læs Halm. Paa Saltholm haves Græsning for $17\frac{1}{2}$ Hoved. Besætningen er 12 Heste, 30 Koer, 20 Svīn. Jorderne, der bestaae af feed Muldjord, drives paa følgende Maade: 1 Aar Sommerbrak, som gjødes til Hvede; 2. Byg; 3. Kløver; 4. gjødes til Birkeshavre; 5. Rug; 6. Kartofler; 7. Byg; 8. Kløver, som udlægges eet Aar.

Præstetienden er accorderet til 4 Skp. Byg pr. Ede. Hrk. Konge- og Kirke-Tienden paa den under Nr. 1 anførte Maade. De kgl. Sk. udgjøre 120 Rbd., Com. Afg. 100 Rbd. Paa Ejendommen hviler en Bankhæftelse af henimod 1000 Rbd. r. Solvo.

b. Den anden af de større Parceller, Kastrup-Gaard kaldet, tilhører Generalkrigscommissairinde Lange, der har bortsorpagtet den. Bygningerne bestaae af et Stuehus

paa 2 Etager med Kjælder, der afgiver Bopæl for en Familie af Stand, samt 2de andre Bygninger. De ere alle grundmurede og teglhængte. Assurance-Summen er 27030 Rbd. Sølv. Ved Gaarden ligger en smuk Have paa 8 Edr. Ld. og en Plantage paa 10 Edr.

A. og E. Hartkornet, der er upr., udgjør 16 Edr. 4 Skp. $\frac{3}{4}$ Alb. (efter Amtsst. Dpg. 16 Edr. 2 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.), hvortil hører et Areal af 80 Edr. Ld., alt Agerland af samme Beskaffenhed, som Hovedparcellen. Der udsaaes 2 Edr. Hvede, 11 Edr. Rug, 17 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, hvorefter hostes 10 Hold. Der lægges 40 til 50 Edr. Kartofler og avles 30 Læs Hø samt 200 Læs Halm. Paa Saltholm haves Græsningsret for $14\frac{1}{2}$ Høved. Besætningen er 5 Heste, 14 Koer, 8 Sviin. Jorderne drives paa samme Maade, som Hovedparcellens. Præste-, Konge- og Kirke-Tienden svares paa samme Maade, som under Hovedparcellen er anført. De kgl. Sk. udgjøre 200 Rbd., Com. Afg. 100 Rbd. — Paa Ejendommen hviler en Bankhæftelse af 937 Rbd. r. S.

5. Abelsminde ejes og drives af Hrr. Musiklærer Stein. Gaarden ligger midt i Marken, $1\frac{1}{2}$ M. fra Kjøbenhavn og $\frac{1}{2}$ M. fra Dragør. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus med gipsede og malede Bærelser, og 2de Udhuse af Muur- og Egebindingsværk. De ere assurerede for 8500 Rbd. Sølv. Til Gaarden, der staaer for 8 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. upr. Ag. og E. Hrk., hører et Areal af 40 Edr. Ld. A. og 10 Edr. Ld. E.; den har Græsningsret paa Saltholm for $8\frac{1}{2}$ Høved. Udsæden, 8 Edr. Rug, 16 Edr. Byg, 16 Edr. Havre, 2 Edr. Erter, giver sædvanliggen 10 til 12 Hold. Der lægges 30 Edr. Kartofler, og avles 60 Læs deels Eng-, deels Kløver-Hø. Besætningen er 6 Heste, 18 til 20 Koer og 2 Sviin. Jorderne, der ere stærkt lerede, drives paa følgende Maade: 1 Aar gjødes til Wikkerhavre, der bruges til Stalbfoder, derefter Rug eller Hvede, hvori saaes Kløver, som ligger i 2 Aar, første Aar til Stalb-

foder, og andet Aar til Hø, derefter Havre, Kartofler og 2de Halmme Byg.

Præste-, Konge- og Kirke-Tienden svares paa samme Maade, som af Kastrupgaards Parceller. De kgl. Skatter beløbe sig til 100 Rbd., Com. Afg. til 50 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

6. At Løytegaard forhen har været en kgl. Ladegaard, og at dens samlede Hrk. nu er fordeelt paa de flere Parceller, i hvilke den er udstykket, er omtalt S. 135. Her omhandles kun Hovedparcellen, der nu fortrinsvis bærer Navnet

Løytegaard. Denne Ejendom, som ligger henved 1 M. fra København, midt i sine Marker, tilhører Hrr. Christensen, derselv driver den. Bygningerne bestaae af et teglhængt Stuehuus, der afgiver en god og bekvem Bopæl, et teglhængt Bognskuur og 5 straatækkede Udhuse. De ere alle af Muur- og Bindingsværk og assurerede for 17660 Rbd. Solv.

Paa Gaarden hviler 54 Edr. 4 Skp. 3 Fdk. $2\frac{7}{8}$ Alb. upr. A. og E. Hrk., hvoraf 40 Edr. 2 Skpr. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. forhen hørte under Ladegaarden Løytegaard; 5 Edr. hører under Kongens store Enge og 2 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. under Maglebylille By. Til det samlede Hartkorns Besidb hører et Areal af 292 Edr. Rd., hvoraf 175 Edr. ere Agerland, 27 Edr. Eng og 90 Edr. opdyrket Overdrev. Udsæden, 50 Edr. Vintersæd, hvoraf 24 Edr. Hvede, 24 Edr. Byg, 18 Edr. Havre, 18 Edr. Græs, giver i Neglen 8 Fold. Der lægges 250 Edr. Kartofler, og avles 50 Læs Hø og 400 Læs Halm. Ejeren har lagt megen Wind paa Kløveravl, af hvilken Sødart han aarligen afsætter en betydelig Deel. Besætningen er 20 Heste, 50 Kør, 10 Faar, 10 Svin, Agerjorden er inddelte i 7 Marker, der hver indeholder omtr. 25 Edr. Rd., og drives efter Vereldrvitens Negler saaledes, at 1 Aar gjødes til Kartofler; 2. Hvede; 3. Kløver; 4. Græs og Kartofler; 5. Byg; 6. Kløver; 7. Rug og Havre. Jorderne

ere stærkt lerede. Paa Gaardens Grund er bygget et Lejehus, der har et Tilliggende af 22 Edr. Ld. og forretter 42 Arbejdss Tage.

Om Konge- og Kirketienden see S. 137. I Præstetiende erlægges til Præsten i Taarnby Sogn 4 Edr. Rug, og til Præsten i Storemagleby Sogn 10 Edr. Rug, som betales efter hvert Aars Capit. L. De kgl. Skatters Beløb er 426 Rbd.; Com. Afgivernes 430 Rbd., derunder indbefattede Kongerejser, beregnede til 3 Mf. pr. Mil. — Paa Ejendommen hviler en Bankhæftelse af 2735 Rbd. r. S.

7. Fredensbo, ogsaa Stormlyst kaldet, beliggende paa Sundbyhøster Byes vestre Overdrev, og som ejes og drives af Frue Bittrock, har et Areal af 42 Ed. Ld. af de saakaldte Hælledsjorder; det er anset til 6 Skpr. upr. U. og E. Hrtk. Bygningerne bestaaer af 4 Længder, hvoraf de 3de ere teglhængte og opførte af Muur- og Bindingsværk; den fjerde er straatækket og opført af stampet Leer. De ere assurrerede for 4890 Rbd. Solv. Ved Gaarden er en smuk Have.

Udsæden, 4 Edr. Rug, 8 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Græs og Bikker, giver 7 Fold. Der lægges 12 til 16 Edr. Kartofler, og avles 10 Køes Hs. Besætningen er 6 Heste, 9 Kør, 6 Faar og 6 Sviin. Jorderne, der ere lerede og blandede med Mærgel, drives paa følgende Maade: 1 Aar gjødes til Rug; 2. Byg; 3. Græs; 4. Byg; 5. Havre og Kløver, som udlægges i 2 til 3 Aar.

Præstetienden erlægges med 15 Mf. aarligen. Konge- og Kirke-Tienden svares paa den for Sognet almindelige Maade. De kgl. Sk. beløbse sig til 24 Rbd., Com. Afg. til 7 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Møller.

Blandt Sognets 8 Møller findes 5 Korn-Møller, der alle drives ved Wind:

1) Schleyers Mølle, en Hollandse Bindmølle i Sundbyvester By, eies og drives af Hrr. B. Jørgensen. Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehus, 7 Fag langt, af en Etages Højde, et Uduus af Muur- og Bindingsværk paa 17 Fag og Møllen, der er 6 Etager høj og tækket med Spaan; de ere tilligemed Molleværket forsikrede for 18320 Rbd. Sølv.

Paa Møllen hviler ingen Molleskyld. Den har 3 Grovqværne, hver 10 Qvarter i Diameter og med Sigteværk, og maler med tilstrækkelig Wind 8 Edr. Sæd i Timen. Den aarlige Formaling beløber sig omtr. 12000 Edr. Sæd. Vin gerne have $37\frac{1}{2}$ Alen Windfang.

De til Møllen hørende Jorder, omtr. 12 Edr. Ed., ere ansatte til 1 Ede. 5 Skpr. 3 Fdk. upriv. A. og E. Hrkfn. Ejeren driver desuden under Møllen $3\frac{1}{2}$ Ede. Ed. af den saa kaldte Magistrats Jord; af dette svares en aarlig Afgift af 49 Rbd. 48 s. Sølv, samt ved Forandring af Ejers en Recognition af 56 Rbd. Sølv. Det aarlige Skatbeløb er 82 Rbd. 11 s. Sølv. Paa Møllen hviler en Bankhæftelse af 1099 Rbd. 19 s. r. S.

2) Kastrup-Mølle, en Hollandse Bindmølle under Sundbyvester By, ejes og drives af Hrr. F. W. Sally. Den ligger $\frac{1}{2}$ M. fra Kjøbenhavn og $\frac{1}{4}$ M. fra Kastrup. Stuehuset, der, afgiver Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden, og Staldbygningen ere grundmurede. De ere tilligemed Molleværket assurerede for 22230 Rbd. Sølv. Ved Bygningerne ligger en smuk Have. Paa Møllen hviler ingen Molleskyld. Den har 2 Skalqværne, 3 Meelqværne med 3 Sigter og en Gryntromle. Med 3 Qværne males 8 til 10 Edr. Sæd i Timen, og aarlig omrent 6000 Edr., hvoraf omtr. 3500 Edr. sigtes. Møllen har Ret til at male for Kjøbenhavns Indvaanere og at tage samme Betaaling som Kjøbenhavns Møller.

Den har et Tilliggende af 20 Edr. Ed. A. og 5 Edr. Ed. Eng, hvorpaa hviler 4 Ed. A. og E. Hrk. — Udsæden, 5 Edr. Rug, 8 Edr. Byg, 7 Edr. Havre, giver 8 til 10 Fold

Der lægges 16 Edr. Kartofler og avles 10 Ees Hø. Besætningen er 6 Heste, 8 Kører, 8 Sviin. Sædskiftet er: 1 gjødes deels til Nug, deels til Kartofler; 2. Byg; 3. Havre, der udlægges med Kløver i 2 à 3 Aar.

I Molleafgivt svares 12 Rbd.; de egl. Sk. tilligemed Renten af Bankhæftelsen udgjøre omtr. 300 Rbd.; Com. Afg. 40 Rbd.; Tienderne 30 Rbd.; Næringskøf (Ejer er Medlem af Kjøbenhavns Møllerlaug) 30 Rbd., Alt Sølv. Paa Møllen hviler en Bankhæftelse af 1333 Rbd. 77 f. r. S.

3) I Sundbyvester ligger fremdeles en Stubmølle, tilhørende Mad. Knudsen. Bygningerne ere et Vaaningshuus med 2 Dvæster og et Udhuus begge paa 11 Fag, opførte deels af Grundmuur deels af Bindingsværk. De ere tilligemed Mølleværket assurerede for 5960 Rbd. Sølv.

Møllen, der ikke er ansat til Molleskyld, har en Dværn, hvis Diameter er 10 Dvarteer og 3 Sommer. Bingerne have et Windfang af 34 Alen. Møllen maler i Timen 2 til 3 Edr. og aarligen 4000 Edr. Sæd. — Den er behæftet til Banken for 357 Rbd. 58 f. r. S.

4) Bergs Mølle, en Stubmølle i Sundbyvester By, tæt ved Hoved-Landevejen, tilhører Madame Berg. Bygningerne bestaae af 3 teglhængte Længder, hver paa 6 Fag; deraf er den ene, som er indrettet til Beboelse, af Grundmuur; de tvende andre af Bindingsværk. De ere tilligemed Mølleværket assurerede for 12310 Rbd. Sølv.

Paa Møllen hviler ingen Molleskyld. Den har een Dværn, der holder 11 Dvart. i Diameter og med tilstrækkelig Wind maler 4 Edr. Sæd i Timen. Den males aarlig 7000 Edr. Sæd, alt grov Maling. I en af de ovenomtalte Længder er en Hestemølle. Møllens Torder staae for 2 Edr. Hrtk. Bankhæftelsen er indfriet.

5) Maglebylille Mølle, en Stubmølle i Byen af samme Navn, omtr. 1 M. fra Kjøbenhavn og $\frac{1}{2}$ M. fra Dragør, ejes og drives af Hrr. Buch. Bygningerne bestaae af 5 Længder, opførte for største Delen af Muur- og Bindings-

værk, og ere tilligemed Molleværket assurerede for 5120 Rbd. Sølv; en smuk Have indtager et Areal af $1\frac{1}{2}$ Ede. Land.

Paa Mollen hviler ingen Molleskyld. Den har een Kværn og maler i Timen 3 til 4 Edr. og aarligen 4000 Edr. Sæd, grov Maling. Mollen har Privilegium til at bage baade grovt og fint Brød; i Bageriet bages Brød af omtrent 2000 Edr. Sæd. — Til Mollen hører et Areal af 21 Edr. Ed., der er ansat til 2 Edr. 3 Skp. upr. A. og E. Hrtk. — Udsæden er 5 Edr. Rug, 2 Edr. Byg, 7 Edr. Havre. Der lægges 16 Edr. Kartofler, og avles 12 Læs Hs. Sædkiftet er som anført under Nr. 2. Besætningen er 6 Heste, 4 Koer, 6 Sviiin. I Molleafgivt svares 13 Rbd.; de kgl. Sk. beløbe sig til 84 Rbd., Com. Afg. til 50 Rbd.; Tienderne erlægges med 11 Rbd., Alt Sølv. Mollen er behæftet til Banken med 307 Rbd. 19 f. r. S.

B r o e r.

1. Stjernekro, der ligger i Sundbyvester By, har Ret til Krohold og Spekhøkeri. Bygningerne bestaae af et teglhængt Stuehus af 1 Etage og 2de strataekkede Udhuse, alle af Muur og Bindingsværk, og assurerede for 2420 Rbd. Sølv. Ved Kroen ligger en Have, men iovrigt har den intet Tilliggende af Jord. De kgl. Sk. og andre Afg. ere 50 Rbd. Privilegiet gælder kun for Besidderens Levetid. Bankhæftelsen, 232 Rbd. 19 f. rede Sølv, hviler paa Ejendommen *).

2. Røde Kro eller Svanelejekro, i Sundbyøster By, tilhører Madame Holm. Bygningerne bestaae af 3 Længder,

*). Det bemærkes, at Kroernes Bygninger, fjendt beliggende paa Landet, ere behæftede til Banken; det samme er tilfælde med Mollebygninger og Lyststeder.

de tvende grundmurede, den tredie af Muur- og Bindingsværk; de ere alle teglhængte og assurerede for 5050 Rbd. Sølv.

Til Kroen ligger 6 Skpr. Agerland foruden Overdrevs-lodden; Hrtk. udgjør 1 Skp. 1 Fdk. Afgifterne af Kroen beløbe sig til 80 Rbd. Bankhæftelsen, 297 Rbd. 58 f. r. S., er ikke indfriet. Privilegiet berettiger kun til Krohold og Spekhøkeri*).

3. Kastrup Kro, i Kastrup By, ejes af Hr. N. Thom-sen. Bygningerne bestaae af 3 Huse af Muur- og Bindings-værk. Stuehuset er teglhængt, de andre straatækkede. Assurancesummen er 4680 Rbd. Sølv.

Til Kroen hører et Areal af 39 Edr. Ld. Ager og 1 Ede Ld. Eng, der er ansat til 3 Edr. 4 Skp. upr. Hrtk. Udsæden, 4 Edr. Rug, 6 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, giver 9 Fold. Der lægges 50 Edr. Kartofler. Besætningen er 4 Hestie og 4 Kør. De kgl. Skatter beløbe sig til 120 Rbd.; Com. Afg. til 40 Rbd. Bygningerne ere behæftede til Banken for 73 Rbd. 19 f. r. S., der ikke ere indsriede. Privilegiet berettiger kun til Krohold.

F a b r i k k e r n e

havde Fors. onsket at kunne skænke en omstændeligere og nojagtigere Behandling, end nedenstaende, men Dñrr. Ejere vægredede sig ved at meddele andre eller flere Oplysninger, end dem, de udfyldte Schemata indeholde, der aarlig indsendes til General-Toldkammeret og Commerce-Collegiet, og disse summariske og usikre Indhold har saaledes været hans eneste Kilde.

1. Holmslyst, en Oliemølle under Sundbyvester By, tilhører Hr. Grosserer Jacob Holm, R. af D. Foruden en

*). Disse tvende Kroer have egentlig ingen Ret til Spekhe-keri, men dog er dette upaatalt brevet der i mange Aar.

Vindmølle, findes her tvende Bygninger paa een Etage, indrettede deels til Beboelse, deels til Pakhus. I en Bygning ved Møllen findes en Dampmaskine, hvorved Froet varmes. Møllen med de derved liggende Bygninger, der deels ere af Grundmuur, deels af Bindingsværk, samt teglhængte, er assureret for 18080 Rbd. Sølv. Her produceres aarlig 20500 Potter Linolie og 26000 Potter Rapsolie, hvortil forbruges 701 Dde Hørfrs og 700 Ddr. Rapsfr; af Steenkul bruges 70 Ddr. Fabrikken bestjærtiget 1 Meester og 4 Daglejere.

2. Vester-Oliemølle, under Sundbyvester By, ejes af Hr. P. Petersen. Møllen, der drives ved Wind, og de 3de ved den liggende Bygninger, der alle ere een Etage høje og opførte deels af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk, ere forsikrede for 17600 Rbd. Sølv. Møllen formaler aarlig 1500 Ddr. Raps- og Hør-Fro, hvorf produceres 34000 Potter Raps- og Lin-Olie. 5 Arbejdere finde her Beskæftigelse.

3. Ved Hr. Grosserer Jacob Holms Oliemølle, Holmslyst, ligger en ligeledes ham tilhørende Liimfabrik, hvis 3de Bygninger ere assurerede for 5770 Rbd. Sølv. Her produceres af Drebeen, Kalvebeen og Læderaffald, hvis Indkjøbspriis beløber sig til 3000 Rbd. Sedler, aarlig 1166 Lpd. Hornliim og 4300 K. Liimfedt. Fabrikken forestaaes af en Meester og sysselsætter 3 Daglejere.

4. Under Sundbyvester ligger fremdeles en lidt Papirfabrik, hvis Entrepeneur er Hr. G. A. Lindberg; ved Hjælp af en Svend, en Dreng og en Daglejer fabrikeres her hvert Aar omtr. 800 Ruis graat eller hvidt Maculatur af omtr. 1200 Lpd. Klude og brugt Papir.

5. Fredensmølle, en hollandsk Vindmølle under Sundbyvester By, tilhører Hr. Grosserer Joseph Owen. Foruden Møllen, der maler Been til Stov, høre endnu 4 andre Bygninger til dette Fabrikanlæg; disse ere alle een Etage høje, teglhængte og opførte deels af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk. Møllen samt disse 4 Bygninger

ere assurerede for 22560 Rbd. Sølv; Bankhæftelsen, 1355 Rbd. 77 f. r. S., er indfriet. Hovedbeskæftigelsen for dette Fabrikanlæg er at male Been til Stov, der bruges som Gjødningsstof; dog produceres her fremdeles Beenkul, Beenfådt, Salmiak og Glaubersalt. Her fabrikeres aarlig 1 Million K. Beenstov. Forbruget af Materialier udgjorde i 1832: 25 Væster Kul, 300 Favne Brænde, for et Beløb af 10000 Rbd. Been, af 700 Rbd. Bodkerarbejde og af 2700 Rbd. støbt Ternarbejde. Arbejdernes Antal var i det nævnte Aar 13, foruden 6 til 7 Daglejere. Under 11 May 1833 er Ejeren endvidere meddeelt udelukkende Ret til i 10 Aar at fabrikere kunstig Gjødning (Patentgjødning og pulveriseret Gips).

6. Agent J. Holmlads Liimfabrik og Marvolie-Rogerie under Sundbyøster beskæftiger 5 Mennesker, og producerer for et Beløb af 6800 Rbd. Sølv. Beløbet af de forbrugte Materialier udgør 4100 Rbd. Sølv. Fabrikvens 6 Bygninger, der alle ere een Etage høje, teglhængte og deels opførte af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk, ere assurerede for 16960 Rbd. Sølv.

7. Hr. Urtekrammer C. L. Scheels Papirfabrik i Sundbyøster fabrikerer aarlig 1000 Riis Maculatur af 1500 til 2000 Lpd. Klude og brugt Papir. Her arbejde 2 Svende og 2 Daglejere. Ved Resc. af 6 May 1831 har Ejeren erholdt Tilladelse til at fortsætte sin i Hovedstaden forhen første Urtekramhandel paa Amagerbro under Sundbyøster, 600 Skridt udenfor Stadens Jurisdiction, saalænge denne Papirfabrik drives.

8. Oliegreen, en Reberbane, under Sundbyøster, tilhører Hr. Grosserer Jacob Holm, R. af D. Reberbanen selv er 190 Favne lang, noget over 3 Favne bred, og er lukket; den har en to Etagers Spinddebod af 20 Allens Længde og et Djærehuus af samme Længde. I dette foretages Dougværkets Djæring og Slaaning ved en Maskine, der drives af 2de Heste; Heglingen og Spindingen, der foregaar i Spinddeboden, skeer ved Haandkraft. Fabricationen ledes af 1 Meister

og sysselsætter 11 Svende, 2 Lærlinge og 5 Drenge. Her fabrikeres aarlig 400 Skpd. Tougværk, hvortil forbruges 500 Skpd. Hamp og 50 Edr. Tjære. Reberbanens Bygninger, det ved samme liggende Baaningshuus, der er opført af Grundmuur, og de twende andre Bygninger, der ere indrettede til Stald m. m. og opførte af Muur og Bindingsværk, ere forsikrede for 34050 Rbd. Sølv.

9. Kalkbrænderiet i Kastrup By, beliggende paa det saakaldte Kastrupværk, tilhører Hr. M. Petersen. Her brændes aarlig 4400 Edr. Steenkalk og 2500 Edr. Meekalk, og forbruges 170 Fayne Kalksteen, 500 Edr. bornholmiske og 2000 Edr. udenlandiske *) Steenkul. De faste Arbejdernes Antal er 12, Daglejernes 8. Til Kalkbrænderiet hører 8 Bygninger, hvori ere 4 Kalkovne, der hver rummer 60 Edr. Assurancesummen for disse Bygninger og de under Værket hørende 6 Lejehuse er 22400 Rbd. Sølv.

Ejeren af Kastrup - Værk har Privilegium til at brygge Öl, brænde Brændeviin og bage Brød til Udsalg for Søfolk og de Arbejdere, der bruges og holdes ved Værket.

Smaae Jagter kunne ligge til ved Værkets Bolværk og indtage Kalk til Provindserne; den ved Værket værende Havn er privat Ejendom og tilhører Ejeren af Værket.

Paa Kastrupværk har forhen været en Fayancefabrik, der erholdt sine Privilegier 1722, men standsede 1798, da Indførsel af fremmed Steentøj blev tilladt. Den skal have været den første Fayancefabrik i Danmark. En Sukkersormfabrik, der var begyndt 1753, standsede snart.

*) Ester Toldlisterne blev i Aaret 1831 indført til Kastrup 3440½ Ede Steenkul, mest med svenske Vaade fra Högants.

II. Storemagleby Sogn

indbefatter den sydlige Deel af Amager og begrændses saaledes mod N. af Taarnby Sogn, mod V., S. og D. af Østerøen. Det har tvende Byer, Storemagleby og Drags.

Storemagleby, almindeligen kaldet Hollænderby, ligger $\frac{1}{4}$ Mil fra Kjøbenhavn paa den sydostlige Kant af Amager; den staar for 252 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. (efter Amtsst. Opz. 238 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. *) upr. A. og E. Hrtk., i Aaret 1802 vurderet til 525 Rdl. pr. Ede, og har et Areal af 2820 Edr. Ed. med 100 Matr. Nr. Af det ansørte Hrtk. falder 10 Edr. 4 Skp. 2 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. paa den S. 124 omtalte Kongelund, der indtager 300 Edr. Ed. af Byens Areal; det øvrige er fordeelt paa 42 Selvejergaarde og 12 Selvejehuse. Af hine have 1 over 15, 1 o. 10, 4 o. 9, 1 o. 8, 6 o. 7, 8 o. 6, 6 o. 5, 4 o. 4, 2 o. 3, 7 o. 2, 2 o. 1 Ede Hrtk.; af disse 1 over 6, 1 o. 5, 2 o. 4, 4 o. 3, 1 o. 2, 2 o. 1, og 1 under 1 Skpe Hrtk. Af Gaardene ere 13 udflyttede, af Husene 3. Tvende blandt de ovennævnte Gaarde, af Hrtk. 15 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., regnes maaskee rigtigere til Drags By, hvor Bygningerne ligge og Ejerne boe, dog har Fors. fundet det meest passende, at henregne dem under den her omhandlede By, da det Principale, Gorderne, høre derhen. Derimod drives under Storemagleby By endvidere omtr. 111 Edr. Hrtk., der egentlig høre under Byerne Maglebylille (S. 133), Lømmerup (S. 134) og

*) Grunden til denne Difference ligger deri, at Hrtk. for de neden nævnte tvende Gaardslodder her under Byen, hvis Bygninger ligge i Drags By, i Amtsstuen er opfert nunder sidstnævnte Byes Hrtk., og at derimod den ved Saltholm (S. 138) omtalte ubebyggede Englod, af Hrtk. 2 Edr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., som disse tvende Gaarde ejer og som i Matr. Conts. Hrtk.-Fortegnelser findes ansørte og de facto ligger under Drags By, i Amtsstuen, besynderlig en not, er m:drægnet til Storemaglebyes Hrtk.

Ullerup (S. 135) i Taarnby Sogn, i hvilken Anledning det bør bemærkes, deels at Gaardenes Størrelse er angivet uden Hensyn til den Deel, de alle, med Undtagelse af 3, have i det anførte Hrk.-Belob fra Taarnby Sogn, deels at 2 af Husene ogsaa ere lodtagne i dette Hrk. saaledes, at de egentlig udgaae fra Husenes Classe, idet de erholde over 1 Ede Hrk., og endeligen at Byen, foruden det ovennævnte Antal af Gaarde, fremdeles har 1 over 2 Edr. Hrk. og 2 over 1 Ede. Hrk., hvis Hrk. enhører under Taarnby Sogn alene. Antallet af Gaarde i Storemagleby bliver saaledes 45, og af Huse 10. Foruden 17 jordløse Selvejerhuse, hvoraf 3 ere udflyttede, ligger i Byen Kirken, Præstegaarden, Skolehuset, Jordmoderboligen, Bolig for Planteuren ved Kongelunden og en Bindmølle, hvilke 4 sidstnævnte Ejendomme tilhøre Byens Hrk. Ejere. Indbyggernes Antal er 656, blandt hvilke findes: 1 Jordmoder, 2 Smede, 6 Hjul- og Tømmermænd, 2 Bødkere, 1 Skräder, 4 Skomagere og 1 Bager, hos hvem alle Beboerne, med Undtagelse af een, lade bage, ligesom de alle, undtagen 4, kjoøbe Øl i Kjøbenhavn. Planteuren ved Kongelunden har Privilegium til Krohold og Beværtning. Af Æyende findes 92 Karle, 42 Drenge og 100 Piger. Indsiddernes Antal er 24. Byen holder en Vægter. Paa dens Grund ligge tvende Nemiser, nemlig store og lille Dragslund, der indtage 3 Edr. Ed., en Batteriplads og et Krudtaarn. Langs med Stranden ligger en Streækning af 79 Edr. Ed., der afbemyttes til Tøngsamling.

Den 11 Octbr. 1658 leveredes et Slag ved Storemagleby, i hvilket Ahlefeld og Gyldenløve sloge de Svenske, og nødte dem til over Hals og Hoved at flygte til deres Skibe, der laae ved Dragsø, hvor Carl Gustav, Prinsen af Sulzbach og Admiral Wrangel nær vare blevne fangne af de Danske. Mindet om denne Affaire bevares ved et godt udført Kobber af Clemens. — Om Storemagleby Byes forhenværende og nuværende egne Netsforsatning, Vedtægter, Commune-Bestyrelse m. m., see S. 109 o. fig.

Byen danner et Skoledistrict; Skolen besøges af 100 Børn; den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført. Lærerens Lønning er reglementeret; han har Brugen af en Jordlod paa 9 Tdr. Ed.

Dragø By, D. for Hollænderbyen, paa den sydøstlige Pynt af Amager, har et Areal af 270 Tdr. Ed., hvorpaa hviler 13 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrdk., der er fordeelt paa 335 Matr. Nr. *). Med Undtagelse af de under Storemagleby omtalte twende Gaarde, hvis Ejere boe her, men hvis Jorder ere matriculerede under hün By, har Byen ingen Gaarde, ligesaalidet som Huse med Jord; af jordløse Selvejerhuse findes 344, der i Fælledsskab benytte som Eng og til Græsning 218 Tdr. Ed., hvorpaa de i *) omtalte 11½ Tde Hrdk. hvile. Af Maglebylille Byes Hrdk. ejer de twende Gaarde 4 Tdr. 6 Skp., og forskjellige Andre 14 Tdr. 3 Skp. Blandt de ovennævnte Huse findes en Skolebygning, indrettet til twende Skoler, en kgl. Embedsbolig for Strandtoldsforvalteren, 2de Gjæstgiverstedet og en Quarantinebygning, hvis Opbyggelse (1830) medtog den ikke ubetydelige Sum af 4000 Rbdl., og et Fattighuus. N. for Byen ligge twende Batteripladse; paa den sydlige Side et Batteri, twende Krudtaarne og et Wagthuus, der tilhører Søetaten og er besat med 5 Mand. Dragø er, i det Hele taget, mere at betragte som en Flække, end som en Landsby. Som ovenfor bemærket, besatte kun twende af dens Indvaanere sig med Agerbrug, og flere drive derhos saadanne Næringsveje, der i Reglen kun ere egne for Kjøbstæder; saaledes findes her 2de Urtekrammere, 5 Høkere, 6 Vogn-

*) Efter Præstens Opgivende er Hrdk. 11 Tdr. 4 Skp., da den S. 138 og S. 160 *) omtalte Englod, der ejes med omkrent lige Andel af de twende Gaardejere af Storemagleby By, hvis Hrdk. saaledes burde ansøres med 253 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. Efter Amtsst. Opg. er Dragøs Hrdk 26 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., paa Grund af hvad S. 160 *) er bemærket.

mænd og en Deel Haandværkere, saasom 4 Bagere, 6 Skomager, 1 Bodker, 6 Snedkere og Huumørmænd, 2 Smede, 1 Muurmester, 4 Skrædere; Forstellige af disse Næringsdrivende holde ialt 4 Svende. Ligeledes er her et kongeligt Toldsted, hvorved er ansat en Strandtoldforvalter, der har Overopsyn med Toldvæsenet paa hele Den, samt 2 Strandtoldbetjente, af hvilke den ene boer paa Kastrup-Værk og den anden i Drags. Strandtoldforvalteren har i aarlig fast Gage 280 Rbd. r. S. samt dobbelte Procenter og Sportler mod en Toldbetjent i Kjøbenhavn; Strandtoldbetjentene paa Kastrup og Drags resp. 100 Rbd. og 80 Rbd. r. S. og Sportler lige med en Toldbetjent i Kjøbenhavn. Hün ligesom og Strandtoldforvalteren have derhos Embedsboliger, hvorfaf den første maa svare 60 Rbd. r. S. aarlig, den sidste 80 Rbd. r. S., hvorhos de begge ere forpligtede til at holde dem vedlige. Toldintraderne vare i 1831: 774 Rbd. 5 f. r. S. og 229 Rbd. 47 f. Sedl. og £.

Byen har tvende privilegerede Kro- og Gjæstgiver-Steder, hvorfaf det ene, der ejes af Madame Leth, har et ikke ubetydeligt Bryggeri; det andet har Ejeren, Hrr. Meyer forpagtet bort til Hrr. Clausen mod en aarlig Afgift af 600 Rbd. Sed. Paa dette huler en uindsriet Bank:vestelse af 364 Rbd. 77 f. r. S.; hün er ikke behæftet til Banken. Indbyggerne, hvis Antal er 1602*), og som ere bekjendte som raske Søfolk, leve næsten alle af Søen, deels ved Fragtfart med egne Skibe, eller ved at lade sig forhyre paa andre Skibe, deels ved Fiskeri og Lodseri. Byen ejer 39 Kartøjer af 1082 Commercelæsters Drægtighed; af disse fare de fleste med Brænde mellem Kjøbenhavn og Provindserne; 6 til 8 gjøre Fragtfarter paa Øster-søen eller England. De udklarere almindeligen om Foraaret og komme hjem om Efteraaret, begge Gange tomme. Desuden høre her hjemme 35 Kragejoller og store Baade fra 1 til 4 Commercelæsters Drægtighed; disse bruges deels som

*) Forinden den i indeværende Aar paabudne Folket:lling havde fundet Sted, var Folkmængden i Drags af tvende der boende paalidelige Mand opgivet til henved det Dobbeltte.

Bjergningsfartøjer i Strandingsstilfælde, deels hente de i Be-
gnydelsen af August Dør fra Humlebek, og længere hen af-
sejle de med Grønsager til Helsingør og andre Steder. An-
tal af Skippere er omtr. 50, af Seindrullerede 750. —
Havnen kan rumme omtr. 100 Fartøjer; men dybtgaaende
Skibe kunne ej komme ind, da der i Indløbet og uden for
samme kun er 5 Fod Vand. Det vilde være af særdeles
Vigtighed, om den kunde udvides og gjøres stikket til at mod-
tage Skibe af 10 til 12 Fods Dybtgaaende. Den har 2 Ind-
leb, det nordre og sondre, og er deelt i 3 Dele, der ved
Bomme lukkes og aabnes ved Solens Nedgang og Opgang,
med Undtagelse af et Stykke af Mellemhavnen, der om Natten
staaer aabent, meest for Lodshaadenes Skyld. Havnen er især
viktig, deels som Nödhavn, da det er den Havn paa hele
Østkysten af Sjælland, der først er fri for Is og som senest
tillægges, deels i Krigstid for Roslottilen. — Den tilhører
Byen, for hvis Regning den vedligeholdes; den har intet
Forsvar i Krigstid, uden forsaavidt Militaire stationeres her for-
medest Havnens Afbryttelse til Roslottilen; ved den er an-
sat en Havnemoged og en Underhavnesoged. — Fiskeriet ind-
strækker sig til Al og Sild. Alefiskeriet foretages med
Ruser langs Landet og begynder i September. — Drags Lod-
ser ere bekjendte for Dulighed; deres Antal er 24, 12 faste,
6 Reserve- og 6 Extra-Lodser. De have en Olderman, Cos-
fardicaptain, Dannebrogsmand Meimertz, en Bogholder, Cos-
fardicaptain P. Jepsen, og eje et Udkithuus paa Havnens.
Ærredsvævning er en ikke ringe Indtægtskilde for Byen.
Omtrent 110 Piger bestjæltige sig hermed; Østrene oplæres
sædvanligens deri af deres Mødre; det er ikke Pigerne alene,
der væve; ogsaa mange Koner besatte sig dermed, saaledes
at man kan antage, at der i Almindelighed er et een Dør i
hvert Huus, i nogle 2 og i enkelte endog flere. 12 Familiier
bestjæltige sig med Blegeri.

Forhen forefaldt her jævnlig Strandinger; i den
senere Tid ere de sjeldne, saa at den Indtægt, disse med

førte, betydeligen har tabt sig. Det samme er tilfældet med den Fortjeneste, Byen har af at skaffe de Skibe slot, der komme paa Grund. I Aaret 1829 byggede man et Redningsfartøj, Resolutionen kaldet, af 19 Væsters Drægtighed, der allerede har indbragt ikke ubetydelige Summer. Selve Farøtjet med Bjerningsredskaber, Inventarium m. m. kostede Drags ialt 6534 Rbd. Det nyder, saalænge det benyttes som Redningsfartøj, adskillige Begunstigelser, f. Ex hurtig Elærering, Fritagelse for Elærings- og Havne-Afgift m. m. Om Fordelingen af hvad der i Strandingsstilfælde fortjenes m. m., indeholde Vedtægterne af 30 Marts 1749, 22 Febr. og 4 Apr. 1770 Neglen.

Her boe tvende Fordmødre; Beboerne lønne 4 Bøgttere; af Thynde findes her 10 Karle og 18 Piger, og af Indsidere 70 Familier. Byen har endnu sine egne Bedtægter og bestyres af en Foged, der vælges af Amtmanden blandt de trende af Beboerne dertil forestaade, og 4 Forstandere; disse vælges i en Byforsamling, og deres Function varer i 4re Aar. Hver af dem bestyrer een af de 4 Gæsser, hvori de Indtægter flyde, der tilfalte Drags, som Commune betragtet; disse 4 Gæsser ere Jord- Havne- Skole- og By-Gæssen. Disse Forstanderes Regnskaber revideres af 8 Revisorer, der ligeledes vælges i en Byforsamling, og hvis Functioner vare i 2 Aar, og indfendes derpaa til Amtmandens Decision. (S. 112.)

Dragø var i fordums Dage meget betydelig, og Hansestæderne havde her 700 Boder; dette maa især tilskrives Fiskeriet, der dengang gav et saare rigeligt Udbytte. Der fangeses saa mange Aal, at Hollænderne ej alene maatte leve en Deel in natura, men endog betale en anselig aarlig Afgift for det dem tilstaaede Fiskeri. De Svenske havde her dengang ligeledes en Deel Saltboder eller Fyd for Sildefangstens Skyld.

Dragø danner tvende Skoledistricter, det nordre og det søndre, der hvert have sit Locale i den ovennævnte Skolebygning. Skolebørnenes Antal i det første er 150, i det sidste 166; den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført. Skoletsørernes Lønninger ere paa lidet nær regle-

menterede (S. 129*); derimod have de ingen Jordløb, men i dens Sted 6 Rbd. til Græsningspenge for 3 Høveder.

Hele Sognet staaer for 266 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.
 (efter Amtsst. Dpg. 265 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk.,) upr. A. og
 E. Hrk.* med et Areal af 3090 Tdr. Ed., foruden dets An-
 deel i Saltholm, der udgjør omtr. 620 Tdr. Ed. (S. 140);
 dette Areal er fordeelt paa 435 Matr. Nr. Her findes 47
 Selvjergaarde, 10 Selvejrhusé med og 361 uden Jord,
 Kirken, Præstegaarden, en Jordmoderbolig, en Planteur-
 bolig og 1 Mølle. Af Bygninger, der ere indbefattede under
 det ovennævnte Antal, funne mærkes: Voldsvorvalterboligen,
 Quarantainebygningen, en Skole og 2de Gjæstgiversteder.
 Blandt Gaardene findes 13 Udslyttere, blandt de jordløse Huse
 3 og blandt de med Jord forsynede 3.

Jorderne, der udfaldedes i Aaret 1809, ligge i det Hele
 temmeligt lavt, og ved høje Vandé oversvømmes især Over-
 drevene, der bestaaer af uopdyrket Jord og kun benyttes til
 Græsning. Disse indtage hele den sydlige Deel af Amager,
 hvis sydligste Odde kaldes Aflands- eller Alands-Hagen, og
 indeholde 2059 Tdr. Ed., hvoraf 1841 Tdr. under Navn af
 Fælleden eller Nyvang henhøre til Magleby; det Øvrige til
 Drags (see ovenfor S. 162). 300 Tdr. af disse Overdrevs-
 jorder ere nu indtagne til Skovplantning, og 200 Tdr. op-
 dyrkede. — Jorderne ere deels lerede, deels sandede, og kunde
 ved ordentlig Dyrkning blive fortrinlige, saaledes som Til-
 fældet er med Lodderne i Nærheden af Byerne. Engbunden
 er kun ubetydelig, i Alt omtr. 250 Tdr. Ed., og ringe, men
 dette Savn er ikke saa føleligt formedelst de store Overdrev;
 Sognet mangler derimod ganske og aldeles Tørveskjær; hvad
 Skovmangelen angaaer, da kan samme i Tiden ventes af-
 hjulpen, da den ovenomtalte (S. 124) Kongelund nu er i

*) Af Hrk. falde 18 Tdr. 6 Skp. paa et Aalefiskeri, der skal
 skal have nogle stregne Privilegier (S. 120) og omtr. 23
 Tdr. 3 Fdk. 2 Alb paa Saltholm.

frodig Bært. Foruden de ovennævnte tvende Nemiser findes her i Sognet de fleste af de S. 124 omtalte Lodsmærker.

Paa hver Ede. Hrk. kommer i Gjennemsnit 14 Edr. Ld., naar Sognets samlede Areal og dets Andeel i Saltholm fordeles paa Hrk.-Beløbet. Fraregnes derimod Overdrevsjorderne og Andelen i Saltholm, erholder hver Ede. Hrk. ikke fuldt 5 Edr. Ld.

Lodsejerne i Storemagleby By eller Hollænderbyen ejer selv Kirken samt Kirketienden (see aab. Brev 6 Novb. 1672), der er behæftet til Banken med 620 Rbd 38 f. r. S. og svarer af 323 Edr. 1 Skp. Hrk.*), anført til 96 Edr. matric. Tiende Hrk. De indkomne Hollændere lode Kirken ombygges i Aaret 1611, og i Aaret 1731 blev den østre Ende tilbygget den gamle Kirke; sidstnævnte Aar fik den en ny Altertavle istedet for den gamle, der er fra 1585 og endnu opbevares i Kirken, som har et Spur, tækket med Kobber, to Kloks-

*) Efter Indholdet af en Mentr. Skr. af 24 Juni 1820 er dette Hrk. urettigt. I den i Aaret 1802 for Amagerland forsattede Jordbog er nemlig Storemagleby Sogns upriv. A. og E. Hrktr. anført med 265 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. - Alb. Naar deri, som ikke tiende-
ydende, afgaaer den derunder
indbefattede Deel af Salt-
holms Hrk. 23 — = — 3 — 2 —

bliver tilbage 242 Edr. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.,
hvoraf Tiende retteligen burde
erlægges. — Det i Texten
anførte Beløb udkommer der-
ved, at der til fornævnte ti-
endeydende Hrk. uretteligen
er lagt Leytegaardens Hrk.,
efter Prædrag af sammes An-
deel i Græsningen paa Salt-
holm (S. 136*), med 80 — 6 — = — 2 —
der tilsammen udgør foran-
førte Beløb 323 Edr. 1 Skp. 3 Fdk. - Alb.

ker og et Uhr. I en Planke i den gamle Kirke findes Aarstallet 1314 indhugget, og dens Alder maa deraf i det mindste regnes fra dette Aar. — Den er assureret for 12480 Rbd. Sølv og ejer twende Capitaler resp. 100 Rbd. og 300 Rbd. S.; hin er legeret af Schouten, D. Corneliusen; denne af Tønnes Jansen Schout og Hustrue Trein Jacobsdatter. Sjællands Bisrop er beneficeret med Kongetienden, der for hele Sognet udgjør 149 Dkr. 5 Skr. 1 Fdk. Byg (ikke fuldt 4 Skr. pr. Dde. Hrk.), betalbar efter hvert Aars Cap. D. Den svares af 323 Dkr. 1 Skr. Hrk., ansat til 96 Dkr. matr. Tiende-Hrk. og er behøvet til Banken med 775 Rbd. 48 S. r. S. Sognet har 3 Skoler, i hvilke den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført, og som besøges af 416 Børn; Skolevæsenet ejer ingen Legater eller Capitaler, men har en Indtøgt af 75 Rbd. Sedl. af Sognekaldet; de øvrige Udgivter reparteres paa Hartkorns-Gjerne. Indbyggernes Antal er 2258 *), hvoriblandt findes 2 Urtekrammere, 5 Høkere, 6 Bognmænd; af Æynde: 102 Karle, 42 Dreng og 118 Piger; af Haandværkere: 5 Bagere, 10 Skomagere, 3 Bødkere, 6 Snedkere, 6 Hjul- og Tømmermænd, 4 Smede, 1 Muurmester, 5 Skrådere; af Indsiddere 78 Familier. I Sognet boe 3 Jordmødre, som Lodsejerne selv antage, ligesom de ogsaa udrede de Udgivter, der medgaae til at lade dem opslæres paa Fødselsstiftelsen. Om Indvaanernes Næringssveje er, forsaavidt Drags angaaer, det Nødvendige bemerket ovenfor. En Deel af Hollænderbyens unge Mandsskab søger Erhverv ved Søen, men den største Deel af Beboerne lever dog af Ågerbrug og har især god Fortjeneste ved Dyrkning af Kjøkkenurter.

*) Efter Meddelelse fra nu afdøde Pastor Schmitto talte Sognet, i Aaret 1830, 3160 Individuer. At Folkemængden i den fra det nævnte Aar til 18 Febr. 1834 forløbne Tid skulde være aftagen saameget som denne Difference udgjør, kan paa ingen Maade antages, saa at der i een af de anførte Summer maa være findskaben en Gejl.

Bygningerne ere forsikkrede for 436680 Rbd. Sølv; i disse, Forderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 9416 Rbd. r. S., 19315 Rbd. 9 f. S. 77572 Rbd. 93 f. S. og T., hvoraf 4589 Rbd. 84 f. Sølv og 10151 Rbd. 33 f. Sedl. tilhøre Umyndige; 7700 Rbd. r. S., 8100 Rbd. 21 f. Sølv og 57996 Rbd. 60 f. Sedl. Private, samt 1716 Rbd. r. S., 6625 Rbd. Sølv og 9425 Rbd. Sedl. det Offentlige. Under Birkets Overformynderi ejer Sognet 4037 Rbd. 87 f. r. S., 9248 Rbd. 2 f. Sølv og 15595 Rbd. 67 f. S. og T.

Til en Bondegaard paa 8 Edr. Hrk. hører et Areal af omrent 26 Edr. Agerland og 8 Edr. Engbund, foruden dens Andeel i Fælleden, Saltholm og Kongelunden. En saadan Gaards Udsæd er sædvanlig 5 Edr. Rug, 6 Edr. Byg, 4 Edr. Havre, 1 Ede. Græter og 1 Ede. Birkker; der avles i Gjennemsnit 9 Fold, hvorved det dog maa bemærkes, at Afgrøden efter Birkerne i Neglen bruges til Grønfoder. Af Agerlandet anvendes 8 Edr. Ed. til Haveurters Dyrkning og Kartofler; see herom S. 121. Der avles 24 Læs Hø og 50 Læs Halm. Paa en saadan Gaard holdes sædvanlig 6 Heste, 10 til 14 Koer, 6 Sviin, og af Enkelte nogle faae Haar. De fgl. Sk. udgjøre omrent 80 Rbd., Commune Afg. 50 Rbd. Kongetienden svares med omtr. 4 Skp. Byg pr. Ede Hrk., og Præstetienden høres snart in natura, snart betales den med Penge, beregnet efter Cap. T. for Byg. Paa en saadan Gaard holdes 2 Karle, 2 Piger og 1 Dreng. — Om Drivtsmaaden see S. 121.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaaes til 1462 Edr. Rug, 1758 Edr. Byg 1170 Edr. Havre, 292 Edr. Græter og 10150 Edr. Mælk; heraf sælges 487 Edr. Rug, 586 Edr. Byg, 390 Edr. Havre, 70 Edr. Græter og 6766 Edr. Mælk foruden 500 Edr. Flede; det Øvrige: 975 Edr. Rug, 1172 Edr. Byg, 780 Edr. Havre, 222 Edr. Græter, 3384 Edr. Mælk, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Creaturene, samt, hvad Sæderne og Kartoflerne angaaer, til Udsæd. Antallet af Heste

vil kunne anslaes til 250 Skr., af Køer til 450 Skr. og af Sviin til 230 Skr. Der holdes vel i alt 100 Faar. Om Tilleg af Creaturer, saavel som om Production af Smør og Ost gjælde de ovenfor fremsatte almindelige Bemærkninger (S. 123).

Antallet af de til fast Almisse indskrevne Fattige kan efter 3de Aars Middeltal ansættes for Hollænderbyen til 15 og for Drags til 37 Personer*); af Fattige, der nyde interimistisk Understøttelse, have begge Districter i det givne Tidsrum ikke haft nogen. Den til disse i den første By uddelede Almisse har aarlig bestaaet i 1636 Kostdage, 78 Lpd. Brød, $2\frac{1}{2}$ Lpd. Smør, 4 Skp. Byggryn, 2 Skp. gule Erter, 2 Edr. Rug og 250 Rbd.; i den sidste, i 1365 Kostdage, 195 Lpd. Brød, 6 Lpd. Smør og 557 Rbd. 32 f. Fattigvæsenet ejer adskillige Legater; saaledes har af døde Schout D. Cornelius ved Testament, kgl. confirmeret den 3 Junii 1817, legeret til Hollænderbyens Fattige 100 Rbd.; Secretair og Amtsforvalter Poulsen og Brygger Kylling til Drags Byes Fattige, hin, ved Gavebrev af 17 May 1793, 630 Rbd., hvoraf Renten, $3\frac{1}{2}$ Pct., tilfalder 5 fattige Enker, hvis Mænd have været Matroser i Drags; denne ved Gavebrev af 6 Sept. 1790 500 Rbd. Sølv. Sognets Fattigvæsen ejer fremdeles tvende Legater, det ene kaldet Jønnes Jansen Schønts og Hustru Trein Jacobsdatters Legat, stort 200 Rbd.; det andet skænket af Skipper Jens Cybertsen og Hustru Ane Jansdatter og stort 1000 Rbd. Alle disse Legater ere sikkrede i kgl. Obligationer. Storemagleby By udgjør det 29, og Drags det 30 Land- og Sølægd, begge af Sokkelunds Herred, Kjøbenhavns Amt. Forhen nøde Beboerne ogsaa nogle Begunstigelser i denne Henseende, i det et aab. Br. af 18 Aug. 1584 fritog dem for

*) Skjendt alle under eet Pastorat henhørende Byer efter Negl. af 5 Juli 1803 danne et Fattigvæsens District, behandles dog her i Sognet hver By, som et særligt Fattigvæsens District.

enhver Udskrivning, under den Forpligtelse at holde 30 Baads-mænd (Matroser) paa rede Haand til Ejendomme paa Ørlogsstibene. Jvf. Resol. 24 Januar 1800 (S. 116).

Sognet danner et Pastorat, der i den gamle Ansettelse er ansat til 600 Rdlr. Præsten, Hrr. W. R. Dichmann, beboer den i Hollænderbyen liggende Præstegaard. Den bestaaer af 3de Bygninger, Stuehuset og 2 Udhus; højt er opført af Grundmur og teglhængt; i dets vestre Ende er et stort Bærelse, der kaldes Kongestuen, hvori der findes et Monument af Steen til Minde om Frederik III. og Sophie Amalie. Hollænderbyens Hartkorns-Ejere eje og vedligeholde Præstegaarden (jevns. aab. Br. 6 Novbr. 1672), der er fassureret for 3630 Rbd. Sølv, og der gives saaledes ingen Indløsningssum. — Med Undtagelse af et Vænge paa 13 Tdr. Ed., der i Aaret 1813 blev udlagt til Kaldet af Hollænderbyens Hartkorns-Ejere, har det intet Tilliggende af Jord eller Agerbrug og intet Mensalgods. — Præstetienden, der svares af 267 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hrtk. *) oppebærer, efter gammel Bedtegt, enten in natura med $\frac{1}{2}$ Drave Rug og $\frac{1}{2}$ Drave Byg for hver af de $385\frac{1}{4}$ Hjerdinge Jord **), hvori Sognet er ind-

*) Dette Hrtkn. udkommer, naar til det tiendeydende Hrtkn. (S. 167') 242 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.
lægges den halve Deel af Lade-gaardens Hrtk. (S. 136*), hvor-
af Præsten oppebærer Tiende-refusion med 24 — 7 — 1 — $2\frac{1}{2}$ —

hvilket tilsammen udgør oven-
ansorte 267 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.

**) En Hjerdinge Jord udgør 3 Tdr. Ed. geom.

deelt, i hvilket Tilsælde den hjemkjøres Præsten foruden Tælling med Tiendeyernes, eller efter Cap. II. for Byg, og i saa Hald beregnes den paa følgende Maade: hvert Aars Cap. II. for Byg multipliceres med et Pund, der her*) beregnes til 5 Dkr.; til dette Product lægges 3 Mk. for Halmen, og den udkomne Sum deles med 16; naar til denne Kvotient lægges den Godtgjørelse, hver 3die Fjerding Ford fremdeles giver for Halmen, bestaaende i en Trave Havre, der kan ansættes til $\frac{1}{2}$ Dde reen Sæd, og hvis Værdi ligeledes beregnes efter C. II. for Havre, udkommer den Sum, hver Fjerding Ford har at svare Præsten. Ved Kalvets sidste Vacance i Aaret 1833 var Indtægten af Tienden anslaaet med en rund Sum til 200 Traver Rug og 200 Traver Byg, hver Trave beregnet til 20 Neeg, hvilket udgør omrent 60 til 70 Dkr. Rug og 80 til 90 Dkr. Byg. Af Daarnby Sogn oppebæres ifølge kgl. Resol. 10 Dkr. Rug, betalt efter hvert Aars Cap. II., som Godtgjørelse for Løhtegaards Tiendefrihed. Derimod er den Indtægt af 3 Pund Korn, Maglebyes Indvanere aarligen havde at svare Præsten, ifølge Resc. af 19 April 1624, som Afgift for Forpagtningen af Kronens Ladegaard, og hvis Værdi bestemtes paa samme Maade, som Afgivten af en Fjerding Ford, forlængst, sandsynligviis ved Ladegaardens Salg, bortfalden. I fast Lösn af Hollænderbyen haves 120 Rbd. Sølv, og i Offer 200 Rbd; Accidentier kunne anslaaes til omtr. 500 Rbd. Af Drags Byes Beboere erholder Præsten 24 s. Sølv af hvert Par Folk, istedetfor Høstdag, hvilket udgør ialt omtr. 150 Rbd. Sølv aarligen, men Hollænderbyen gjør ingen Høstdage, ligesaalidet som der svares Kvægtiende eller Smaaredsel af nogen af Byerne.

Af den ovennævnte Jordlod erlægger Præsten ingen Skatter. I Bankrente og Skat af Tienden svares 50 Rbd.; Erpenserne betaler Kirken, og Com. Afg. erlægges ikke. Paa

*) Andetsteds beregnes et Pund Korn til 4 Dkr., jenvis. Behrmannus Roskilde Beskrivelse S. 227.

Kalder hviler Enkepension, men ikke Forpligtelse til at holde Artillerihest; derimod afgiver Kalder aarlig til Sognets Skolevoesen 75 Rbd. Sedler, hvoraf Hollænderbyens Skole erholder 16 Rbd. 64 f., og Skolerne i Drags det Øvrige. Denne Afgift, der blev paalagt Kalder, da det hollandske og danske Pastorat ved Storemagleby Menighed ifølge Resc. af 23 April 1802 forenedes, var oprindeligen bestemt til 150 Rbd. Sølv, naar ingen, 100 Rbd., naar een, og 50 Rbd. naar tvende Enkepensioner hvilede paa Kalder, men nedsattes ved kgl. Resol. af 4 Januar 1834 indtil videre til forannævnte Sum, hvad enten der udredes Enkepension af Kalder eller ikke. Tiden den er lehæftet til Banken med 641 Rbd. 47 f. r. S. Forhen havde Sognet tvende Præster, af hvilke den ene prædikede hollandsk eller plattyk, og den anden dansk. Ved det ovenciterede Resc. forenedes begge Pastorater, og senere blev under 20 Januar 1811 det hollandske og tyske Sprog ganske affkaffet, efterat det i 296 Aar havde været brugt saavel i Kirken, som i Skolen.

I Storemagleby Sogn ligger ingen Hovedgaard, og kun een større Avlsgaard, hvis Ejær ikke hører til Bondestanden, nemlig Marienlyst, der ligger i Hollænderbyen og tilhører Hr. Bognmand Petersen i Kjøbenhavn; den drives i Forening med 2de andre Bondergaarde, der tilhøre samme Ejær. Hartkornet udgjør ialt 23 Edr. 5 Skp. 1 Fdk., og Urealst 270 Edr. Ed., hvori saaes 40 Edr. Rug, 42 Edr. Byg, 30 Edr. Havre, 4½ Ede Hvede, 6 Edr. Græter, 6 Edr. Birk og 140 Edr. Kartofler. Her holdes 80 til 100 Stkr. Hornqvæg og de til Drivten fornødne Heste. Bygningerne paa alle tre Gaarde ere kun almindelige Bonderbygninger. — I Sognet findes ligeledes kun een

Mølle.

Storemagleby Byes eller Hollænderbyens Mølle, tilhører Hartkorns-Ejerne i Storemagleby By; disse bortforpagte den, og Forpagteren skal fortrinsvis være een af Byens

Gaardmænd, men naar ingen Lysthavende findes blandt dem, overlades den ogsaa en Fremmed, dog under en Gaardmands Navn og Caution. Den nuværende Forpagter er Gaardmand Jens Hansen, der svarer Ejerne en aarlig Usgift af 400 Rbd. Sedl., hvorhos Forpagtningscontracten tillige hjemler dem Fortrinsret til Maling fremfor enhver Udenbyes- eller Huus-Mand og bestemmer Malepengene for dem til 20 f. af en Ede. Rug, og 12 f. af en Ede Byg, medens Andre maae betale 48 f. og 32 f., resp. for hver af de nævnte Kornsorter. — Derimod bekoste Ejerne alle Reparationer, betale Landsskat og Mølleafgivten, 21 Rbd. Sølv, samt Assurancepræmie af Assurancessummen, der for Møllen og Vaaningshuset udgjør 5620 Rbd. Sølv o. s. v., dog maa Forpagteren bekoste Sejlene vedligeholdelse. Paa denne Stub-Molle hviler ingen Mølleskyld, eller Bankhæftelse. — Den har 2 Øvrene og formaler aarlig 3 til 4000 Edr. Sæd. Til Møllen er udlagt 6 Edr. Et. Fælled, hvorfor Forpagteren har Græsningsret til 3 Høveder paa Byens Overdrev.

Om Drags Byes twende Broer eller Gjæstgiversteder findes de nødvendige Oplysninger ovenfor (S. 163), og kan det ogsaa her bemærkes, at den ved Kongelunden ansatte Planteur har Privilegium til Krohold og Beværtning.

III. Frederiksberg Sogn

begrændses mod N. af Københavns Jorder, mod S. og Ø. af Hvidovre Sogn og mod N. af Brønshøj Sogn, fra hvilket det er adskilt ved den Åa, der i en nordøstlig Retning kommer fra Dam uusseen, flyder forbi Grøndal, og derpaa, efter først at have gjort en Bugtning mod S. Ø., hvorved et lidet

Stykke af Sognet, Allelyst, hvis Jorder nu drives under Mariendal, kommer til at ligge N. for den, forener sig med den saakaldte Ladegaardsaa. Sognet indbefatter Frederiksberg Slot og Flækken af samme Navn.

Frederiksberg Slot har et Tilliggende af 172 Edr. Ld., hvorpaa der ikke hviler noget Hrkt. — Af dette Areal indtage Lyttskoven, Frederiksberg Have og Søndermarken, hver 60 Edr. Den første, hvortil en pragtsuld dobbelt Lindeallee, Frederiksberg-Allee kaldet, fører fra Vesterbro, een af Kjøbenhavns Forstader, er et særdeles skønt og smagfuldt engelsk Anlæg, forsynet med mange udenlandsk Træsorter, gjennemskaret af Canaler, og prydet med et Schweitzerhus, en Grotte, et Apis-Tempel med en dobbelt Søjlerad af norsk Marmor og i korinthisk Orden, ligeover for hvilket man seer et chinesisk Lysthuis. Haven har adskillige skønne Partier og Standpuncter; saaledes nyder man fra den saakaldte smalle eller Amager Bakke en herlig Udsigt til Kjøbenhavn, der herfra viser sig anselig og prægtig; ved Siden af Staden seer man Amager, paa de tre Sider Havet og i det Fjerne Skænes Kyster. Bakken, der fører fra Haven op til Slottets Haagade, er afdeelt i Terrasser, beplantede med Lindealler, og ved Siderne forsynede med Steentrappar. Haven er et af de Spadserested i Kjøbenhavns Omegn der høstes mest, især Søndag og Onsdag Estermiddag om Sommeren, da den kongelige Families Lyttselads i Canalerne og Musik drager Mange herud.

Bed Havens sondre Ende, paa den nordre Side af Hovedlandevejen til Roeskilde, ligger $1\frac{1}{2}$ Fjerdingsvej fra Kjøbenhavn, paa en omtrent 50 Fod høj Bakke, det skønne og smagfulde Slot, Kongens Sommeropholdssted. Det er bygget i den nyere italienske Stil, og bestaaer af en stor, 4 Etager høj, Hovedbygning, indsluttet af tvende med hin lige høje, parallele Sidebygninger, alle opførte, dog med nogle Aars Mellemrum, af Frederik IV; til disse Sidebygningers sondre End er ere tvende andre, noget lavere, og forinden med Bue-

gange forsynede Sidebygninger tilbyggede, der først gaae i lige Flugt med hine, men tilsidst i en Runding bøje sig mod hinanden og i Midten sluttes med et Porthuus, hvorigennem man kommer ind i Slotsgaarden, der saaledes er omgiven af samtlige disse Bygninger. Dette Porthuus er ligeledes bygget af Frederik IV., men Sidebygningerne af Christian VI., der opholdt sig med hele sin Hofstat her paa Slottet, medens Christiansborg Slot blev bygget; hiint saavelsom disse erholdt en Etage paabygget i Aaret 1828. Slottet har en heldig Beliggenhed, og fra samme haves den fortræffeligste Udsigt over Kjøbenhavn og dens Omegn, der vel er uden hvil, malerisk Skønhed, men dog meget behagelig, over Sundet og Sjællands frugtbare Slette. Slottets Indre svarer til dets Ydre; i Kjælder-Etagen er en ret net lille Kirke, prydet med en smuk Altertavle; i samme Etage findes et Badeværelse med et Marmorbad. I Værrelserne findes en Deel smukke Malerier. De til Slottet hørende Bygninger, f. Ex. Stalde, Vognskurene, Kjøkkenet, der ved en underjordisk hvælvet Gang staaer i Forbindelse med Slottet, ligge ved Bakrens østre End. Her findes ogsaa Boliger for Slotsforvalteren, Gartneren, Planteuren og nogle af de lavere Hofsjetente.

Paa den sondre Side af Slottet ligger, adskilt derfra ved den Roeskildeiske Hovedlandevej, den herlige Lystskov Søndermarken med adskillige smukke Partier; blandt andet findes her et norsk Anlæg i Miniatur, som er ret smukt; fra en Bakke haves en herlig Udsigt til det i Dalen liggende Valdby; her gives ogsaa andre ret skønne Udsigter. — Denne Lystskov afbenyttes udelukkende af den kongelige Familie; Andre tilstædes kun Adgang dertil efter særdeles Tilladelse.

Efter den paa Kjøbenhavns Amtsstue værende Jordbog har der i oldre Tid ligget en Deel Jorder til Frederiksberg Slot, men dog kan der ikke være nogen Tvivl om, at det er de Jorder, som hørte til den under Slottet i Kjøbenhavn liggende Ladegaard, der her ere anførte at ligge til hiint Slot. Ut dette, der sandsynligviis er skeet, strax efterat Slottet, som

blev bygget paa denne Ladegaards Jorder, var opført, forholder sig saa, sees af den Maade, hvorpaa det paa disse Jorder hvilende pr. A. og E. Hrk., 212 Tdr. 6 Skp., er fordeelt i den nævnte Jordbog, i det 205 Tdr. 6 Skp. 1 Alb. deraf anføres at hvile paa Ladegaardsmarken, og det øvrige, 6 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., paa Slotshaven, Søndermarken, Hasangaarden, Studevangen, og det Areal, som har tilhørt den saakaldte Kronprindsensgaard, hvorom nedenfor. Af disse Jorder har Slottet nu kun de foranomtalte Lystkove og nogle andre mindre Stykker tilbage, der ikke findes ansatte til Hrk. i Jordbogen, og hvoraf ingen Skatter indbetales i Amtsstuen; de øvrige ere, til forskellige Tider, forlængst afhændede, deels med, deels uden Hrk., mod aarlig Hoaagift.

Frederiksberg Br, paa Nordostsiden af Haven af samme Navn, har et Areal af 1397 Tdr. Ed., hvorpaa hviler 93 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{5}$ Alb. pr. A. og E. Hrk.*), der er fordeelt paa 122 Matr. Nr. For Øjeblikket ere Jordlodderne saaledes udstykkede, at 2 ere over 8, 1 o. 7, 2 o. 6, 3 o. 5, 2 o. 4, 4 o. 3, 17 o. 2 og 22 o. 1 Ede Hrk.; fremdeles 1 o. 7, 3 o. 6, 2 o. 5, 7 o. 4, 4 o. 3, 4 o. 2, 11 o. 1 og 8 under 1 Skp. Hrk.**), ialt saaledes 53 Gaardsnummere og 40 Huuslodder med Hrk. Besidderne af disse Parceller ere alle Selvejere; hertil kommer endnu Præstegaarden. Af Huse uden Hrk. findes her 42, der ligeledes alle tilhøre Selvejere; paa Byens Grund ligger fremdeles Kirken, Skolen, Fattig-

*) Efter en detailleret Fortegnelse over Frederiksberg Byes Hrk., som godhedsfuld er blevet Hf. meddeelt af Hr. Højspredikant, Ridder Schiøtte, udgjør samme 156 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{20}$ Alb. pr. A. og E. Grunden til denne Difference ligger deri, at paa denne Liste er tillige anført det Hrk., hvortil de forhen umatriculerede Jorder ere ansatte i Overeensstemmelse med Forordn. af 15 April 1818 §. 3.

**) Ved Hrk. forstaaes her det, hvortil Jorderne efter Forordn. 15 April 1818 ere ansatte.

huset, en Kro og 4 Møller. Af Gaardene ere 24, af Husene respective 22 og 4 udslyttede. Disse Udslytter-Gaarde og Huse ligge ved Ladegaardsvejen, Gamle-Kongevej, Værnedamsvejen, Frederiksberg-Allee, Pile-Alleen, Roeskilde Landevej, Vejen bag Frederiksberg Have, Falkoneer-Alleen, en Fortsættelse af den Allee, der gaaer igennem Frederiksberg By og har sit Navn af Falkoneergaarden, samt Grøndalsvejen; de ere for den største Deel smagfulde Lyststeder, der ejes af Hovedstadens Indvaanere og beboes af disse om Sommeren, forsynede med smukke, net indhegnede Haver; dette er især tilfældet med Bygningerne, der ligge ved Frederiksberg Allee. I selve Frederiksberg By findes ligeledes en Deel Lyststeder med smagfulde Haver. Dette, i Forening med den Omstændighed, at her findes en Deel Næringsdrivende, saasom 2 Urtekremmere, 5 Skomagere, 4 Skrædere, 3 Smede, 2 Hjulmænd, 2 Muurmestere, 2 Bagere, een Glarmester, 2 Snedkere, een Maler, samt 10 Tracteurer, blandt hvilke Madame Lynge og Lars Mathiesen, hver i sin Sphære, ere de meest bekjendte, een Speckhoker og een Spisevært, af hvilke de fleste forkynde deres Tilværelse ved Skildte, giver Byen Udseende af en Kjøbstad. Gaderne, hvoraf findes trende, føre Navn af Alleegade, Bredgade og Smallegade; den første, der er Hovedgaden, er en smuk brolagt Allee; paa begge Sider af denne ligge Bygningerne med net indhegnede Haver foran; de tvende andre Gader ere ikke brolagte.

Frederiksberg By synes tilforn at have været et temmeligen industriuest Sted. For omrent 40 Aar siden sandtes her 2de Klædefabrikker, det ene Collins, det andet Rostocks; et Sukkerhus havdes i Bredgaden, desuden et Sæbesyderi og 2de Bagerier; paa Bodrupgaard sandtes en Segldugsfabrik, der i Aaret 1732 var flyttet derhen fra Kjøge (S. 90), men det standede allerede 1789. Senere blev flere af disse Etablissementer, efter i nogle Aar at have været ude af Drift, atter formydede. I den Gaard, hvor Collins Fabrik havde været, opstod Hr. P. Frontins Klædefabrik, og i Rostocks

Gaard Niels Brock Hansens Klædefabrik; Grosserer Fiedler drev Sæbesyderi og Lysestøberi; Sukkerhuset gik vel ind, men derimod reiste sig flere Klædefabrikker, hvoriblandt et ved Danmarks afdøde Jeszen, der fortsattes af dennes Mestersvend; ligedes arbejdede Dugmager Holthe med 1 til 2 Bøve.

Saa lange Krigen varede, bestode disse Klædefabrikker, og saaledes vare paa B. Hansens Fabrik engang henved 30 Bæverstole i Gang; den havde et complet Maskineri til Renning og Spinding, sit eget Farveri og sin egen Balkemølle paa Vesterbro; paa denne Fabrik beskæftigedes dengang henved 250 Mennesker, og paa Frontins Fabrik omrent Halvdelen af dette Antal.

Den gavnlige Indflydelse, disse Fabrikker havde directe og indirekte, var uberegnelig. Mange Fattige sysselsattes ved de ringere Arbeider; mange havde god Fortjeneste ved Bæveri, Overskæreri, Farveri ic., og fortjente paa en Tid, da Pengene reduceredes saa godt som til Intet, et ordentligt og rigeligt Udkomme. Spækhøkere, Urtekrammere, Bortshuusholdere, Bagere, alle fortjente ved og formedelst Fabrikkerne, og havde de den bedste Indflydelse paa Stedets Fattigvæsen, som de ret meget kom til Hjælp.

Af alt dette existerer nu næsten Intet paa Frederiksberg. Brock Hansens Fabrik er for mange Aar siden ruineret; Fabrikbygningerne tildeels nedrevne, og tildeels indrettede til Beboelse, Balkemøllen nedbrudt og solgt som gammelt Jern og Træ.

Frontins Fabrik agtes nok tildeels fortsat af hans ældste Søn, som ved gjentagne Rejser har gjort sig bekjendt med Udlændets Fabrikation, og som i Aaret 1831 har leveret i Handelen endel under hans Eilsyn forfærdigede udmarket fine Klæder af Garn, han under sit sidste Ophold i England havde ladet spindes. Han har ogsaa fabrikeret en Deel Bomuldssengetæpper, en Esterligning af de Pariser Blankets, og hvoraf han har udført en Deel som Prove til Vestindien.

I den Gaard i Alleegaden, som tilhørte afgangne Tilsitsraad Fiedler, og hvori senere af en Muurmester Hammer blev drevet et Sæbesyderi og et Talglysstøberi, er denne sidste Industrigreen opstaaet af sin Uske, og drives i Forbindelse med et Smeltevi af raa Talg af Gårdens nærværende Ejér, Hr. Lieutenant C. C. Plockross med mere Kraft og Sagkundskab, end tilform. Her fysselsættes 8 faste Arbejdere og 1 Daglejer, foruden en Contoirbetjent og de til Sjou-Arbejde behøvende Folk. I Aaret 1832 forbrugtes her 96264 pd. Smelte-Talg, $116662\frac{1}{2}$ pd. raa Talg, 2288 pd. udenlandsk og 36 pd. indenlandsk (fra Maglekilde Bymuldsspinderi ved Roeskilde) Bomuldsgarn samt 300 pd. Linnedgarn, der var spunnet her; i det samme Aar afhændedes $187746\frac{1}{2}$ pd. Lys.

Paa Falkoneergaarden driver Hr. Capelmusicus Bruun en Talg- og Bor-Lys-Fabrik, hvor der aarligen produceres 32000 pd. Talgly og 8000 pd. Borlys; her bestjæftiges 4 Arbejdere.

Bed gamle Kongevej findes ogsaa et Lysstøberi, der drives af Hr. P. E. Petersen i Forbindelse med et Limfabrik. Dette Anlæg bestjæftiger 4 faste Arbejdere og een Daglejer, og leverer aarligen 2000 pd. Lys, 3808 pd. Liim og 324 Potter Marvolie.

Foruden disse twende Fabrikker ligger endnu under Frederiksberg By Hr. R. T. Kehlets Chocoladesfabrik paa Rosenvlund ved Værnedamsvejen. Fabrikken drives ved Hestekraft, og holdes der til den Ende 4 Heste. En Mand finder her stadigt Arbejde. Her fabrikeres aarligen 14100 pd. Chocolade, hvortil forbruges 7077 pd. Cacao, 7055 pd. raffineret Sukker, 100 pd. islandsk Mos, 320 pd. Caneel og 12 pd. Vanille. Hr. Kehlet tilbereder ogsaa Løvetand; heraf affættes 2060 pd.

I Hr. Mechanicus Winstrups Værksteder paa Mariashyt ved Roeskilde-Landevej forarbejdes alle Slags Agerdyrkning-s-Medskaber, saasom: Plove, Harver, Saamaskiner, Ekstirpatorer, Tærse-, Hækelse- og Rense-Maskiner m. fl.; til

nogle af disse har Hr. Winstrup selv oprindeligen givet Constructionen; de roses i Udmindelighed for Styrke og Hensigtsmæssighed, men ikke for Nethed eller Bequemmelighed. I Aarene 1818—1820 sysselsattes her dagligen 20 Arbejdere, og der assattes aarlig for 20000 til 26000 Rbd., men de lave Kornpriser have heri bevirket en saadan Forandring, at Arbejdernes Antal nu er indskrænket til 5 Svende. Ved Fabrikationen anvendes kun Haandkraft *). Fra Hr. Winstrups værksted ere ogsaa leverede 3 Dampmaskiner. Priserne paa de forskellige Maskiner sees af nedenstaende Priiscourant:

	Species.
Kraftmaaleren til Hestekraft	13
Smaals Ploug	14
Bayleys dito	15
Winstrups dito	11
Cooks dito	24
Freborns dito	9
Ertirpatoren	10 à 14
Hyppeplougen	14
Cultivatoren	12
Mineerplougen	10
Bonne-Saamaskinen	7
Noe-Dito	7
Kartoffeloptageren	2
Kaalplanteren	1
Winstrups Mensemaskine	20 à 25
Kartoffeleremaskinen	10
Dito med 1 Kniv	6
Kartoffelhakkeren	2½
Kartoffelvæsseren	3
Knowles Ploug	35
Planeerplougen	10 à 16
Nogpusteren	8
Haandmøllen	30

*) Disse Agerdyrkningssredstaber ere beskrevne i otte Hester, udgivne af Hr. Winstrup i Tidsskriftet fra 1822—1825.

	Species.
Muldbarven	10
Rundharven	6
En forbedret Harve	11
Brakharven	14 à 20
En almindelig Harve	10
Duekets Haand-Saamaskine	25
Hakkelsemaskinen	40 à 50
Thaers Saamaskine	70
Winstrups Plog med Hjul	16
Dito med Jernaas og Hjul	20
Dito med dito uden Hjul	15
Pigtrumlen	20
En Trillebor	5
En Skubkarre	2
Tærskemaskinen	200 à 500
En Mølle til at drive Tærke- og Hakkelse-Maskiner ic.	— —
Humlepressen	25 à 30
En Kjerne med Hjul	10 à 15
En vertical Kjerne	8 à 12
En op- og nedstødende dito	8 à 12
Kartoffel-Ulven	20 à 25
Kartoffel-Riveren	12 à 18
Øvæg-Luftrører	2½
Freknuseren	50
En Oliepresse	25 à 50
En transportabel dito	20 à 25
Tueplougen	15
En Jordborer	8 à 10
Mergelkarrer	20 à 40
Vandpumpemøller	50 à 100
Vandingstående med Vogn	50
Winstrups Kraftmaaler til Haandkraft	10
Dito Kornvægt med Lodder	5
Bellafnets Brydemaskine	100 à 150
Winstrups dito	50 à 120
Skjættemaskinen	20 à 25

Dampmaskiner.

Hestes- kraft.	Laveste Pris.	Højeste Pris.	Hestes- kraft.	Laveste Pris.	Højeste Pris.
	Species	Species		Species	Species
1	400	533	16	2700	3600
2	600	800	18	2900	3866
4	980	1306	20	3075	4100
6	1325	1766	22	3275	4300
8	1650	2200	24	3362	4483
10	1950	2600	26	3487	4650
12	2225	2966	28	3600	4800
14	2475	3300	30	3700	4933

Hydrauliske Presser til Olie, Papir- og Pak-

Presser 250 à 500 Sp.

Bogtrykkerpresser af Jern 200 à 400 —

Sprøjter efter de nyeste forbedrede Consiruc-

tioner 200 à 500 —

Dampkjedler af smedet Jern 1 Nbmkl. 8 f. à 2 Nbmkl. pr. Pd.

Tillige forfærdiges alt andet Maskinarbejde efter indleverede
Tegninger.

Et Lædergarveri og en Scæbefabrik, der for faae Aar siden
fandtes her i Sognet, ere nu standsede.

I Frederiksberg By og paa dens Grund ligger en Stif-
telse, der ikke kan forbigaaes med Taushed; det er det Værn-
ste Opdragelses- og Undervisnings-Institut for fattige
Pigebørn af Borgerstanden, stiftet af Geheimeconferentsraad:
inde Martha Værn ved Fundats af 12 Decbr. 1800, der blev
kgl. conferimeret den 8 Januar 1813. Efter denne skulle Ele-
verne være Døtre af fattige, ordentlige og vindskibelige Bor-
gere i Kjøbenhavn og Christiania, samt fattige og faderløse
Døtre af civile og gejstlige Embedsmænd i Danmark og
Norge, saavelsom ogsaa ægte og trængende Born af de Mødre,
der have været værdige og retskafne Clever i Stiftelsen, og
disse sidste skulle, fremfor Andre lige qualificerede, myde For-
trinsret til at indtages i Institutet. Borgerbørn kunne anta-
ges, hvad enten de have Forældre ilive eller ikke; Embeds-
mænds Born derimod ikke, førend Faderen er død. Børnene
antages i Alderen fra 7 til 10 Aar, og maae være sunde paa

Legeme og Sjæl; deres Antal er i Fundatsen for det første bestemt til 16, og maa dette i Tiden efter Omstændighederne og Directionens Forgodtbefindende forsøges; dog tillod Fundatsen, at Stiftelsen, for desto for at kunne træde i Virksomhed, begyndte med 8 til 10 Elever, der, saa hastigen Fonden tillod det, skulde forsøges til hint ovennevnte Antal; først i Aaret 1833 blev dette fuldtalligt, og dog kun forsaavidt, at der under dette indbefattes en betalende Elev, som for Djebelkvet er i Institutet. Eleverne skulle, saavidt muligt, gaae eensformigen klædte; de erholde, hiin foransorte undtagen, alt For nødent i Stiftelsen uden Betaling og undervises fornemmeligen i Alt, hvad der henhører til det borgerlige Huusvæsen, i at lave Mad, bage, brygge, vaske, stryge, &c., i Syltning, Skrædersyning og anden Syning, i Spinden, Stikning o. a. d., samt i Christendom og Moral, Skrivning og Negning; siden, naar Stiftelsens Midler tillade det, ogsaa i Broderi, Tegning og øvrige for et veldannede Fruentimmer nyttige Ting. En hver Elev forbliver i Stiftelsen, indtil hun er confirmerset, som i det Seneste bør skee, inden hun fylder sit 17 Aar. Hun hjemsendes derpaa til sine Forældre eller forrige Hørsørgere, saasremt de ere ilive og ville og kunne modtage hende; i modsat Fald ere Stiftelsens Lærerinder pligtige at forskaffe hende en fast og passende Ejendom; er en saadan ikke at erholde, er hun berettiget til at forblive i Stiftelsen som et arbejdende Medlem. Maar en Elev efter fuldboldt Opdragelse forlader Stiftelsen, medgives hende et passende Udstyr af Gangklæder og Ganglinned, om hun trænger dertil, ligesom der i de fem ølgende Aar udbetales hende, med en Femtedeel aarlig, de Oplagspenge, hun ved Haandarbejde har samlet under sit Op hold i Stiftelsen; bliver en Elev gift, erholder hun, som Bis frag til Udstyr, fra 25 til 100 Rbd. Undervisningen gives af een Lærer og tvende Lærerinder; hvert Aars 22 April af holdes offentlig Gramen i Stiftelsen, hvorved smaae Præmier skulle uddeles. Af Stiftelsens aarlige Overskud skulde en Sjettedeel oplægges og danne en Reservefond, hvis Renter ere bestemte

til at understøtte de Personer¹, der idetmindste 10 Aar have været duleige Lærerinder og Lærere ved Stiftelsen; men endnu er der ikke begyndt paa en saadan.

Institutet ejer sin egen Gaard i Alleegaden; den er vel omrent den største i Byen, har herstabelige Værelser sog er meget rummelig; den er assureret for 26560 Rbd. Sølv. Haven, der er stor og smuk, er bortforpagtet til en Gartner, som boer i Bagbygningen. Stiftelsen ejer omrent 17 Dør. Ld., hvorpaa hviler 2 Dør. 2 Skp. pr. U. og E. Hrk.; disse Dører ere ligeledes bortforpagtede og give i Forbindelse med Haven en Indtægt af 513 Rbd. 28 f. Repr.

Institutets nærværende Directeurer ere Conferentsraad og Cancellideputeret Monrad, Commandeur af Dannebrog^{*)}, og Professor, Dr. jur. Kolderup-Rosenvinge, Ridder af Dannebrog. Det specielle Tilsyn med Stiftelsen fører en Inspecteur.

I Aaret 1822 erholdt Institutets Fond en Tilvært af 7000 Rbd. Sølv, som Hofraad Meyer legerede samme; af denne Summs Renter gjøres aarlig 50 Rbd. Sølv frugtbringende for en af Cleverne, der er 10 Aar gammel eller derover og i alle Henseender udmærker sig; denne Gave henlægges for den engang af Directionen udnævnte Elev, saalænge hun er i Institutet, med mindre hun senere skulde gjøre sig uwoerdig dertil, i hvilket Fælde den for den forbipangne Tid tilfælder Institutet og for Fremtiden en anden af Cleverne. Fra den Tid Eleven, med Directionens Samtykke, forlader Institutet, oppebærer hun Renter af den for hende successivt oplagte Capital med Renter, hvorimod hun først hæver den for hende cumulerede Sum, naar hun indlader sig i Egteskab. Dør hun i ugypt Stand, hjemfalde Capital og de oplagte Renter til Institutet. De øvrige Renter af den legerede Sum, 230

^{*)} Han er senere død, og, saavidt vides, ingen Directeur endnu (Føraar 1834) udnyttet i hans Sted.

Rbd. Sølv, afbemyttes til Stiftelsens Bedste efter Directio-
nens Bestemmelse.

Bed Udgangen af Aaret 1832 udgjorde Stiftelsens Fond 123660 Rbd. Sølv, sikrede i kgl. Obligationer. Stiftelsens Gjeld var dengang 2400 Rbd. Sølv *).

I Sognets østlige Udkant, paa den sydlige Side af den saakalde Ladegaardsvej og i Nærheden af St. Jørgens-Sø ligge de saakalde Ladegaards-Bygninger, som siden 1822 have været anvendte til en Fabrikindretning, hvor Københavns Fattigvæsen har bestjæltiget en Deel af de Individuer, der af samme nøde Understøttelse. Ved kgl. Resol. af 29 May 1833 blev denne Fabrikindretning, der vel udgjorde en integrerende Deel af Hovedstadens Forsørgeres-Anstalter, men havde været underlagt en særlig Administration, inddraget under den almindelige Fattigbestyrelse, den administrerende Direction for Københavns Fattigvæsen, som i den Anledning blev tilforordnet et fabriklyndigt Medlem, og bestemt til at vedligeholdes som et Arbejdsssted, hvor Fattigvæsenet kan give arbejdssføre Trængende stadig og hensigtsmæssig Bestjæltigelse; der skulle derfor til den Ende indrettes saa mange forskellige Arbejdsmaader, som Omstændighederne tillade, og som kunne sætte Fattigvæsenet i stand til at benytte de i Indretningen optagne Individuers Arbejde paa fordeleagtigste Maade efter den Arbejdsvægtighed, de medbringe, og især til at forarbejde alle dets egne Forbrugsartikler. Den citerede Resolution indeholdt tillige den Bestemmelse, at en Evangel.-Arbejds-Anstalt, forbundet med eensomme Fængsler, saaledes som den, Fattigvæsenet forhen havde i Pustervig, dog med en mere indskrænket Bestemmelse, skulde bringes i stand i en Deel af ovennævnte Ladegaards-Bygninger, men affondret fra Localerne for den Bestjæltigelse, de Fattige ellers forslaffes; om denne Evangel-arbejdsanstalt see Pl. 9 October 1833. Da disse Ind-

* Stiftelsens sidste detaillerede Regnskab læses i E. T. for 1833, S. 741.

retninger først i indeværende Foraar (1834) have begyndt deres Virksomhed, har Forf. ikke villet yderligere omhandle dem, hvilket han ogsaa havde anset for mindre passende at gjøre her, af den Grund, at de henhøre under Kjøbenhavns Fattigvæsen, hvorunder de derfor nærmere ville blive at behandle, og en isoleret Beskrivelse vilde derfor kun have tjent til at adsplitte Materien eller medføre Gjentagelser.

Paa den Plads, ovenberørte Bygninger intage, har i ældre Tider ligget den til Kjøbenhavns Slot hørende Ladegaard (S. 177), der, efter at Gorderne omtrent midt i det 17 Aarhundrede vare fraslitte, erholdt Navnet Bodrupgaard *) efter en Mand, som der anlagde en Klædefabrik; denne afbrændte kort efter, og Bygningerne forandredes derpaa, i Begyndelsen af forrige Aarh., til et Krigshospital, indrettet tildeels til en Arbejdsanstalt for 360 af Militair-Estatens Fattige, og hvorved i Aaret 1733 ogsaa anlagdes en Sejldugsfabrik, som forhen havde været i Kjøge (S. 90) og især arbejdede for den kgl. Flaae. I Aaret 1747 anlagdes her ogsaa en Vand- og Wind-Molle, der er den nuværende Bodrupgaards Molle (see nedenfor under Møllerne Nr. 1). Allerede forinden den nævnte Sejldugsfabrik i Aaret 1789 standsede, var Krigshospitalet flyttet herfra, og en Deel af disse Bygninger forandredes senere til et Lyftsted; imidlertid blev den største Deel, den saakaldte Krigshospitals-Ladegaard, kjøbt af St. Hans Hospital og Claudi Rossets Stiftelse (hvorom mere deels under Bidstrupgaard, deels under Kjøbenhavn), der forflyttedes herhen, og indrettet saaledes, at den ikke alene husede omtr. 270 Almisselammer og 70 Affindige og Tøssede, men endog blev Opholdsstedet for 170 til 180 Veneriske eller med ondartet Udslet beladte Patienter. Den med England udbrudte Krig i Aaret 1807 hindrede imidlertid Udførelsen af et Udkast til en egen hensigtsmæssig Daarekfiste, der var paatænkt at opbygges, og havde endog til Følge, at hele denne Stiftelse blev forandret.

*, Pontoppidan's D. II 2, 117.

Det befandtes nemlig, at Bygningerne laae for nær under Boldens Kanoner og til Fæstningens Tårn maatte nedrives; de veneriske Patienter skulde optages i det almindelige Hospital i Kjøbenhavn, hvorimod de Fattige og Afsindige skulde henlægges paa Bidstrupgaard ved Næskilde. I Aaret 1816 begyndte man dog først med Nedrivelsen, og to af de største og bedste Loengder afbrødes, hvis Materialier skulde bruges ved Opførelsen af to Sidefløje paa Bidstrupgaard. Imidlertid vedbleve de øvrige Bygninger at staae, og at afgive Bopæl for Almisselemmerne, indtil de i Aaret 1822 anvendtes til den ovenfor berørte, da begyndte Fabrikindretning; her er nu, som ovenbemærket, tillige indrettet en Evangelsarbejdsanstalt.

Frederiksberg By selv tæller 881 Indvaanere, og tages de under Byen henhørende udflyttede Gaarde og Huse med, 1480 Indv.; en Deel af dette Antal har Hjemme i Kjøbenhavn og opholder sig her kun om Sommeren. De faste Beboere ernære sig ved Agerdyrkning, Salg af Mælk og Haveurter. En forholdsvis stor Deel søger, som ovenfor viist (S. 178), Erhverv ved Næringsveje, der egentlig kun ere Gjenstande for Kjøbstad-Næring. Her i Byen har en Deel Embedsmænd taget Bopæl; saaledes boe her: Birkedemmeren i Kjøbenhavns Amts Rytterdistricts sendre Birk, en Kystpoliti-Districts-Commissair og 4 Politibetjente, Pastoratets Præst, og Personel-Capellan, Kirkesangeren, der tillige er Skolelærer, Organisten og Kirkeværgen, samt Land- og Sø-Krigscommissaire i første Sjællandske District og dennes Fuldmægtig. Byen lønner en Fattiglæge, Herr Lieutenant Grupp, der, som saadan, har en Gage af 40 Rbd. Sølv, og en Fordemoder. Frederiksberg har en egen Sprojte, hvorved er ansat en Brandmester, 2 Værkgeseller og øvrigt fornødent Mandsskab. Byen holder en Begter.

Sognets Hartkorn, der hviler paa et Areal af 1569 Edr. Ed., vurderede i Taxationen i Aaret 1802 til 100 Rdl. pr. Ede., udgjor det for Frederiksberg By anførte, ievnf. S. 177, hvor Antallet af Matr. No., Gaarde og Huse

m. m. ligeledes findes opgivet. Der kommer saaledes i Gjennemsnit $16\frac{1}{2}$ Ede Ld. paa en Ede Hrft.; dog maa her ved bemerkes, deels at der af det nævnte Areal ligge 172 Edr. til Frederiksberg Slot, og efter Fradrag af dette, kommer der kun henved 15 Edr. Ld. paa hver Ede Hrft.; deels at der, efter hvad S. 177 er anført, under det opgivne Areal findes en Deel Forder, der ikke ere ansatte til Matr. Hrft., jvf. tillige s. S. *). De offentlige Veje, der gaae igjennem Sognet, indtage et Areal af 17 Edr. Ld. Forderne bestaae af leerblandet Muldjord og ansees i Almindelighed for at være fortrinlige, hvorfor de ogsaa i Matriculen i Gjennemsnit ere ansatte til Taxten 20; men ved nærmere Undersøgelse turde det findes, at de næppe ville kunne ansettes højere, end til Middelbonitet. Aarsagen dertil er, at det øverste Lag bestaaer af en Muldjord, der vel er meget god, men kun 6 til 10 Tommer dyb og hvorunder findes et Leerlag, som er saa fast, at aldeles ingen Vædste kan synke deri; derved bliver Forden kold og død. At giøde den rigeligen mytter intet, uden forsaavidt at der derefter avles meer Straa; derimod turde dybe Sommeropløsninger være det bedste Middel til at tvinge den til at give god Kjerc. Med Undtagelse af Frederiksberg- eller Valdby-Bakke, der har en Højde af 25 M., ere de jevne og dale fra denne jevnt sonderester imod Stranden; imod N. er Aftækningen saare ringe; dette sees bedst af den ovenfor S. 174 omtalte Aa, der endog tager en syd-østlig Netning, inden den forener sig med den saakaldte Ladegaardsa, der kommer fra Leer- eller Nor-Søen og mod S. flyder forbi Falkoneergaarden og St. Hans Hospital ud i Peblingessøen. Ved Hospitalet eller, som dette nu almindeligen kaldes, Ladegaarden har denne sidste Aa en Sluse, hvorfra Vandet ledes igjennem de gamle Festningsgrave om samme, forbi Bodrupgaard, tværs over Forstaden Vesterbro ud i Kallebosstrand ved Sommerpladsen. Ladegaardsaen er paa flere Steder, efter dens Forening med Aaen fra Damhuussøen, betydeligen opdæmmet, paa Grund af det lave Terrain. For-

derne ere alle udflyttede. Maar undtages de ovenomtalte Lystskove, har Sognet ingen Skove. Ved Frederiksberg Slotshave findes en Frugttræ-Planteskole, der allerede er anlagt 1775, og hvorfra der aarligen mod meget moderat Betaling udleveres et betydeligt Antal Træer. Ved Rølighed er omrent 3 Edr. Ld. bevoret med Skov. Paa Engbund er der almindelig Mangel; kun 4 Lodsejere have ubetydeligt deraf, til sammen næppe 30 Edr. Ld.; men et endnu føleligere Savn er det, at der i hele Sognet ikke findes noget Tørvestjær. Beboerne maae derfor kysbe alt det Brændsel, de bruge; thi de nævnte Skove afgive intet Brændeved.

Tiende svares ikke, da Hr. K. er privilegeret. Kirken, der er ottekantet og forsynet med et Spær, hvori tvende Klokker, ejes af Kongen; den er bygget 1736 af Christian VI; Sacrictiet, der er smukt, er senere tilbygget. Kirken har et Orgel og en dobbelt Rad af Pulpiturer. I Daarnet er et Kirkeuhr.

Sognet taller 1491 Indv., af hvilke 370 ere under 10 Aar. Af Tynde findes her 100 Karle, 130 Piger og 20 Drenge. Haandværkerenes Antal er ovenfor anført. Sognet har en Almueskole, der besøges af 70 Børn. Den indbyrdes Undervisningsmethode og Øvelser i Gymnastik ere indførte. Skolebygningen, der er af Bindingsværk uden Udhuis og assureret for 510 Rbd. Sølv, var forhen Bolig for Degnen og Skolelæreren; nu er denne tillige Kirkesanger og beboer hele Bygningen; Degnekaldet blev derimod nedlagt 1813. Skolelærerembedet har et Tilliggende af 1 Ede Ld. i Studevangen; Lønnen er: 50 Edr. Byg, der betales efter hvert Aars Cap. E., 6 Edr. Rug, betalt paa samme Maade, 20 Rbd. r. S. i Refusjon af Zahlskassen, 6 Rbd. Sølv istedetfor 3 Læs Sand, 30 Rbd. Sølv for den manglende Glædebrændsel og 3 Favne Brænde af Kongens Skove, foruden Højtidsoffer.

Skolevesenet ejer kun et eneste Leget, stort 100 Rbd. Sølv, der er skænket det ved Fundats af 28 Marts 1833, kgl. confirmeret den 28 Juni s. A., af Landinspecteur Rose. Legatet bestaaer i en Priseobligation; Renten anvendes dog

for det første til Vedligeholdelse af Legators Begravelsessted, men naar hans og Arvingers Ejendomsret til dette er udløben, skal den af Frederiksberg Byes Skolecommission udbetales til Hjælp til Klæder, Linned eller Skotsj for et fattigt og flittigt Barn i Skolen. I Sognet findes fremdeles 2 Drengeinstituter og et Pigeinstitut.

Da den største Deel af Sognets Beboere ere Kjøbstædfolk, og her næsten ikke mere findes egentlige Bønder, ere Bygningerne meget gode; man seer kun saa Leervægge eller Straatage. Bygningerne ere i Landets almindelige Brandcasse forsikrede for 1094520 Rbd. Sølv; i disse, Jorderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 205054 Rbd. 12 s. Sedl. og Tegn., 186144 Rbd. 91 s. Sølv, 135633 Rbd. 90 s. rede Sølv, og 5000 Mk. Hamb. Bco; disse og af de andre anførte Summer 127695 Rbd. 76 s. Sedler og Tegn., 88787 Rbd. 3 s. Sølv og 82182 Rbd. 67 s. r. Sølv skyldes til Private; 5500 Rbd. Sedl., 15017 Rbd. 88 s. Sølv og 1000 Rbd. r. S. til Umyndige; 71858 Rbd. 32 s. Sedl. og T., 82340 Rbd. Sølv og 52451 Rbd. 23 s. r. S. til offentlige Stiftelser.

Hartkornet er her, ligesom i alle Sognene i Kjøbenhavns Omegn, meget udstykket. De fleste af de til Hrtk. ansatte Ejendomme have dersor kun 1 til 2 Edr. Hrtk., endog medregnet det, der hviler paa de forhen umatriculerede Jorder. En Gaard paa 2 Edr. Hrtk. har i Almindelighed et Areal af 16 Edr. Ed.; den udsaaer 2 Edr. Rug, 5 Edr. Byg, 5 Edr. Havre, 2 Edr. Wikker og 6 Edr Kartofler, hvorefter sædvanligens avles 8 til 9 Fold, som ved en mere planmæssig Behandling af Jorderne let kunde forøges. Paa en saadan Gaard holdes gjerne 3 til 4 Heste og 7 til 8 Koer. Jorderne drives sædvanligens paa følgende Maade: første Aar Wikker; 2. Vintersæd, der gjødes; 3. Byg; 4. Kartofler; 5. Havre og Klover, udlagt i 2 Aar. Kun saa saae Hvede. Græs sees endnu sjeldnere og enkelte Aar aldeles ikke. Nogle legge vind paa Kaalraber. De egentlige Jordbrugere have god Fortjeneste ved

at sælge Mælk og Fløde til Hovedstadens Indbaanere, hvorfør ogsaa ikke ubetydelige Strækninger udlægges med Kløver, Ræsgræs ic., for at give Foder til Kørerne. Af Smør og Ost produceres Intet, men Beboerne maae endog fåske Alt, hvad de bruge af disse Artikler; ligesaalidet tillægges Kreaturer, og Afgangen i Besætningen erstattes ved Indkjøb hos Prangerne, paa Trommesalen o. fl. a. Steder. At Sognet mangler Brændsel, er foran bemærket. De f. g. Sk., derunder indbefattet Renten af Bankhæftelsen saavel i Jorden som Bygnin-gerne, forsaavidt disse dermed ere behæftede, udgjøre 50 Rbd. og Com. Afg. 20 Rbd. Den ovennævnte (S. 177) Hoafgivt er temmeligen trykende, dog mere for de saakaldte Godthaabs og Herhaabningsholms Jorder, end for de egentlige Frederiksberg Jorder; af hine erlægges den forskjelligt, snart med 60, snart med 35 og snart med 30 Lpd. Ho pr. Ede Ld.; af disse med 13 Lpd. pr. Ede Ld. Bystæderne anvende som oftest enten hele Arealet eller den største Deel deraf til Have.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaes til 1280 Edr. Rug, 3200 Edr. Byg, ligesaameget Havre, 1280 Edr. Vitker, 7200 Edr. Kartofler og 7680 Edr. Mælk. Der avles ikke Rug i tilstrækkelig Mængde til at brødfoede Sognets Indbaanere; Havren og Kartoflerne forbruges, huun ganske og aldeles og disse for den største Deel, deels i Huusholdning- gen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturerne; af den indavlede Byg bruges 1600 Edr., de øvrige 1600 Edr. sælges; Mælken er den bedste Indtægtskilde; af den sælges 5120 Edr., hvorimod 2560 Edr. gaae med i Huusholdning- gen; af Fløde sælges omtr. 500 Edr. Der haves omtr. 300 Heste, 640 Kører, 75 Faar og 130 Sviin.

Frederiksberg Sogn danner tilligemed Anneret Hvidovre efter den almindelige Bestemmelse i Regl. af 5 Juli 1803 et Fattigvæsenstdistrict, hvor en Commision, sammensat paa sæd- vanlig Maade, har den specielle Bestyrelse. Antallet af de til fast Almisse indskrevne Fattige udgjor sædvanligens for hele Districtet 140 til 160 Individuer, af hvilke dog 50 til 60 kun

nyde interimistisk Understøttelse; Forsørgelsen kostet i Almindelighed aarlig 1665 Rbd., der blive reparterede paa Beboerne i Hovedsognet, samt 770 Rbd., der blive reparterede paa Beboerne i Annexet, hvorhos der i haint hvert Aar blive udsdalete 8008 Rd. Bred og anvisse 6396 Kostdage, og i dette 3096 Rd. Brod og 960 Kostdage.

Districtets Fattigvæsen ejer et i Frederiksberg Byes Bredgade beliggende Huus, 2 Etager højt til Gaden, ialt 23 Tag Bindingsværk; det blev kjøbt i Aaret 1812; af det Laan, Fattigvæsenet maatte gjøre for at bestride de med Kjøbet forbundne Udgivter, hvilende endnu paa Communen, ved Udgangen af 1831, 1802 Rbd. Sølv. Stueetagen til Gaden er indrettet til en Deconomus, som betaler for samme aarlig til Fattigklassen 150 Rbd. Sedl., mod at bemytte et Privilegium til Marketenteri og Hökeri, tildeelt dette Huus under 3 Juli 1813, hvorimod han maa bespise Almisselemmerne for 10 f. pr. Maaltid og levere dem Brod efter de gjældende Priser. Et Huset ligeledes meddeelt Privilegium til Bageri er ogsaa bortforpagtet.

Husets øvrige Lejlighed er indrettet til 32 Lemmer. Det har ingen Fond, men dets Vedligeholdelse, Skatter, og Lemmers nødtørftige Hornodenheder besorges af Fattigvæsenet. Huset er forsikret for 3040 Rbd. Sølv.

Bed Testament af 21 Februar 1796 har Baertshuusholder Weidemann og Hustru legeret 1000 Rdl. D. C. til Frederiksberg Sogns Huusarme, til hvilke Sognepræsten uddeler Renterne. Legatet er sikkret sin Bestemmelse ved 2de Deposito-Casse Obligationer, der opbevares i Amts fattigkassen.

Frederiksberg Sogn ligger i Kjøbenhavns Amts Rytterdistricts sondre Birke og udgør tilligemed Hvidovre Sogn det 1ste Landlægd af Søkkelunds Herred i Kjøbenhavns Amt. Det var forhen, i Henhold til de Vilkaar, under hvilke Frederiksberg Slots Hovedgaards Marker og Jord er i Aaret 1765 blevne bortsolgt ved offentlig Auction, anta-

get, at Frederiksberg Sogns Beboere, som Beboere af fri Hovedgaardstart, ikke være værnepligtige, om de endog ikke vare i de Tilsælde, som Forordn. af 20 Juni 1788 og senere Anordninger gjøre til Betingelse for saadan Fritagelse, men ved kgl. Resol. af 4 April 1832 blev det først bestemt, at der i Sognet skulde forholdes efter de almindelige Anordninger om Værnepligten og hvad dermed staaer i Forbindelse; dog saaledes at de daværende Ejere og Brugere af dets Jorder, og deres samt forhenværende Ejeres og Brugerens Sonner, som ere fødte, medens Forældrene vare i Besiddelse af disse Jorder, fremdeles maatte nyde godt af den Udskrivningsfrihed, de hidtil de facto havde nydt, og at dette ligeledes skulde gælde for de Sonner af de daværende Besiddere, som i Fremtiden fødtes, naar Forældrene ikke havde ophørt at eje eller bruge tidmeldte Jorder; og er denne Bestemmelse senere ved kgl. Resol. af 14 Novb. s. A. udvidet derhen, at alle, fornævnte 4 April i Sognet fødte, Sonner af nogen af Sognets Beboere skulle være frie for Værnepligten, hvilken Frihed og forundes dem, der ere fødte efter bemeldte Dag eller herefter fødes, naar Forældrene inden 4 April dette Åar vare Beboere af Sognet og fremdeles vedblive at være Beboere af samme, indtil hine deres Sonner fødes.

Sognets Jorder hørte fordum til Kjøbenhavns Ladegaard og den under samme liggende Soelberg By, der sandsynligens har ligget der, hvor nu Vesterbro er, eller maa ske endnu længere mod Øst*). Disse Jorder uddelte Frederik III til 20 Amager-Bønder, der i Aaret 1651 bosatte sig paa den nordre Side af Valdby Bakke; Stedet blev kaldet Vester Amager eller Ny-Hollænder By, men da Jorderne, efter omrent 40 Aars Forleb, blev disse fratagne, byggede Kronprinds

*). Da der for nogle Åar siden gjordes et Forsøg paa at inderette en Fiskerjælder i Peders Hvidfeldts Straede i Kjøbenhavn, fandtes der ved Gravningen en Deel Lig, og blev der dengang fremsat den Formodning, at Soelberg Kirkegaard skulde have været paa dette Sted.

X

Frederik, siden Kong Frederik IV, sig der, hvor nu Indgangen til Frederiksberg Have findes, en Lystgaard, der kaldtes Prindsens Gaard og Byen erholdt Navnet Prindsens Ammer. Det er ovenfor fortalt, at han senere byggede Frederiksberg Slot, efter at han havde ladet den nævnte Lystgaard nedrivs; Byen erholdt ved samme Lejlighed sit nuværende Navn. Den laa oprindeligen i Brønshøj Sogn; men 1736 blev den et særskilt Sogn, der indtil 1747 var Ammer til Brønshøj; efter den Tid blev det et eget Sognekald og fik Hvidovre til Annex.

Zorderne paa den østlige Side af Slotsalleen kaldtes forhen Studevangen og vare overladte til Slagterne paa Vesterbro. Senere anlagdes der Tobaksplantager, men disse ere for rum Tid siden forsvundne; for saae Aar siden vare de, til disse Plantager henhørende, Bygninger endnu til. Nu ejes disse Zorder af forskjellige private Folk. Om Københavns Ladegaard er det Fornødne ovenfor anført S. 187.

I Forening med Annexet Hvidovre danner Frederiksberg Sogn et Pastorat, hvorunder, siden 1736,^{*)} ogsaa Forstaden Vesterbro hører; hele Pastoratets Folkemængde beløber sig til 4340 Sjæle. Indtægterne, der i den gamle Angivelse ere anslaaede til 500 Rdl., bestaae nu i: Præstetiende og den halve Kongetiende af Hvidovre Byes Hartkorn; hiin hæves af 177 Dkr. 4 Skr.; denne af 88 Dkr. 6 Skr. Hrtk., matriculeret til 22 Dkr. Tiende-Hartkorn.; begge erlægges under eet, i Almindelighed med een Ede Byg pr. Ede af Byens Hrtk.; den svares tilsammen med 174½ Ede Byg, der efter kgl. Resol. af 17 Oct. 1823 betales med Penge efter hvert Aars Capit. E.; i Præstepenge af Beboerne paa Vesterbro, der ved kgl. Resc. af 7 Juni 1815 ere bestemte at skulle svares paa den i Resc. af 5 Sept. 1814 foreskrevne Maade, forsaa-

^{*)} Resc. 16 Marts 1736, 1 Marts 1737, Resol. 24 Marts 1818.

vidt Beboerne henøre under Kjøbenhavns Jurisdiction, og aarlig beløbe sig til 400 Rbd. Sedl.; i Offer og Accidentier, der aarlig kunne anslaaes til i det mindste 1000 Rbd.*); i Refusion af Kirken 10 Edr Byg og af en nedlagt Gaard 10 Rbd. Præsten, for Tiden Hr. Hosprædikant S. Schiodte, R., boer i den, kaldet tilhørende, Præstegaard, der ligger i Pile-Alleen, tæt ved Frederiksberg Kirke. Dens Assurancesum er 4660 Rbd. Solv. Den gamle Præstegaard, der var bygget i Aaret 1736, havde en Længde af 52 Alen og hængte sammen med Skolebygningen; men i 1825 blev 32 Alen af den nedrevne, og et aldeles nyt Baaningshuus opført af Grundmuur, 28 Al. langt og 16 Al. bredt, hvilket, foruden Kjelder under hele Huset, indeholder 11 Værelser og Kjøkken. Til Opførelse af dette Baaningshuus blev under 12 Octbr. 1824 bevilget et Laan af Sjællands Stifts offentlige Midler af 2550 Rbd. r. S., imod at Laanet hviler paa Embedet og tilbagebetales i 28 Aar med $\frac{1}{28}$ aarlig, samt at der af den hver Gang tilbagestaende Capital svares 4 pr. Et. Renter aarlig, og under 27 May 1826 et Laan af 1100 Rbd. Solv af Fonden ad usus publicos, der med 4 pr. Et. aarlig Rente hviler paa Embedet og afbetales i 28 Aar; dog tager Afbetalingen først sin Begyndelse, naar det først nævnte Laan er indfriet. Ved kgl. Resol. af 2 Juni 1826 er Indlossningssummen fastsat til 500 Rbd. Solv. Af den saakaldte Studlevang blev, i 1776, 6 Edr. Ld., ansatte efter Frd. 15 April 1818 § 3 til 5 Skp. pr. Hrtk., henlagte til Præstegaarden; men af dette Areal er, i 1823, 1 Ede Ld. intagen til Kirkegaard, imod at Kirken svarer den ovenfor anførte aarlige Refusion af 10 Edr. Byg, efter hvert Aars Cap. E., og, i 1825, $\frac{1}{2}$ Ede Ld. til Have. Tørvigt er der om dette Stykke Jord ved Ganc. Skr. af 26 Novbr. 1785 fastsat, som en be-

* Ved sidste Vacance i Aaret 1823 var Offeret anslaaet til 750 Rbd. og Accidentierne til 1350 Rbd.

standig Regel, at Arvinger og Enker beholde det for sig alene i Maadens Aaret, imod at svare al Afgivten, som deraf til Rentekammeret skal erlægges, og for Tiden beløber sig til 12 Rbd. 48 f. Sølv aarlig.

De kgl. Sk. udgjøre 89 Rbd. 34 f. Repr., Com. Afg. 37 Rbd. Sedl. og Exp. 15 Rbd. Sedl.; til øverste Capellan ved Frue Kirke sovres aarlig 150 Rbd. Sølv. Paa Kaldet hviler hverken Entepension eller Forpligtelse til at holde Artillerihest. Jorderne ere behæstede til Banken med 57 Rbd. 58 f. r. S., og Tienderne med 639 Rbd. r. S.

Sognet har ingen Hovedgaard, men en betydelig Deel Lyststeder og nogle saa Alsgaarde; de vig-
tigste ere:

1. Sorhaabningsholm, et Lyststed, tilhører Hr. Mæg-
ler Hecksher, R. af D. Bygningerne bestaae af et Stuehuus,
een Etage højt med Lovist, og 2de andre Bygninger; de ere
alle grundmurede samt teglhængte, og assurerede for 24450
Rbd. Sølv. Ved Bygningerne ligger en smuk Have. Paa
Areal, der omtrent er 7 Edr. Ld., hviler 7 Skp. 1 Fdk. 2
Alb. pr. Hrtk. De kgl. Sk. udgjøre 140 Rbd.; Høafgivten
320 Epd. Hø. Bankhæftelsen er indfriet.

2. Vennersly, beliggende i Frederiksbergallee, tilhører Hr. Statsraad, Ridder Rothe. Bygningerne ere assurerede for 22950 Rbd. Sølv. Paa Areal, 9 Edr. Ld., hviler
1 Ede 3 Skp. 1 Alb. pr. Hartkorn.

3. Alleelyst, et meget smukt Lyststed i Frederiksberg
Alle, tilhører Hr. Stadsmægler Gerson. Stuehuset er af
Grundmuur og 2 Etager højt; de twende Sidebygninger af
Bindingsværk, 1 Etage høje. Alle Bygningerne ere tegl-
hængte og assurerede for 8830 Rbd. Sølv. Paa Areal,
 $2\frac{1}{2}$ Ede Ld., der er anvendt til en smagfuld Have, hviler 2
Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. pr. Hrtk. De kgl. Sk. beløber sig til
50 Rbd., Høafgivten til 460 Epd. Bankhæftelsen er indfriet.

4. Hr. Kammerherre, Oberst Garthausen ejer et Lyststed i Frederiksberg Allee, hvis Bygninger, bestaaende af en Hovedbygning, 2 Etager høj og af Grundmuur, samt 2de Sidebygninger af een Etages Højde, ere assurerede for 18150 Rbd. Sølv. Gorderne, der indtage et Areal af 4 Dr. Ed., ere ansatte til 3 Skp. pr. Hrtk. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 80 Rbd.

5. Paa den anden Side af Frederiksberg Allee, ligeoverfor det under No. 3 omtalte Lyststed, ligge Grosserer Lunds 2de Lyststeder, af hvilke det ene er opført i Aaret 1830. De ere ikke assurerede. Til begge Lyststeder ligger et Areal af 10 Dr. Ed., der ere ansatte til 1 Ede 1 Sk. 2 Fdk. 1 Alb. pr. Hrtk.; den betydeligste Deel deraf er anvendt til Have; det øvrige benyttes til Græsning.

6. Grosserer Rees Lyststed, beliggende i Frederiksberg Allee, har et Tilliggende af omtrent 1 Ede Ed., der er anvendt til Have, og hvorpaas hviler 2 Fdk. 2½ Alb. pr. Hrtk. Bygningerne ere trende, en af 2 Etagers og 2de af 1 Etages Højde, alle grundmurede samt teglhængte, og assurerede for 12670 Rbd. Sølv. De kgl. Sk. udgjøre 72 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd., og Høafgivten 90 Ed. Bankhæftelsen er indfriet.

7. Wilhelmineslyst tilhører Hr. Grosserer M. Trier. Bygningerne ere assurerede for 6040 Rbd. Sølv. Paa Arealet, 14 Dr. Ed., hviler 1 Ede 6 Skp. 1½ Alb. pr. Hrtk. De kgl. Sk. beløbe sig til 60 Rbd., Høafgivten til 662 Ed. Bankhæftelsen er indfriet.

8. Sommerlyst, et særdeles smagfuldt Lyststed, beliggende i Frederiksberg Allee, ejes af Grevinde de Rosencrone. Bygningerne ere assurerede for 8640 Rbd. Sølv. Det tilliggende Areal er anvendt til Have og staaer for 1 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. pr. Hrtk.

9. Sanssouci, et meget smukt Lyststed, beliggende i Frederiksberg Allee, tilhører Fru Arboe. Bygningerne ere assurerede for 17200 Rbd. Sølv. Paa Arealet, 10 Dr. Ed., hviler 1 Ede 2 Fdk. 2½ Alb. pr. U. og E. Hrtk.

10. Rægenborg, beliggende i Frederiksberg Alle, tilhører Hr. Sølvpop Lassen. Bygningerne bestaae af 4 sammenhængende Fløje, alle een Etage høje, at Muur og Bindingsværk, og assurerede for 16020 Rbd. Sølv. De ere indrettede til Beboelse for 8 Familier. Paa Arealet, 8 Dør. Ed., hviler 1 Dø. 1 Skp. pr. Hrtk. De kgl. Sk. beløbe sig til 150 Rbd.

Stedet har Privilegium til Tracteurhold, der drives af Hr. Madsen. Det bliver i denne Egenstæd meget besøgt, især om Søndagen, af den simpelere Classe af Hovedstaden's Indvænere.

11. Gamle Bakkehus, beliggende ved Landevejen til Nøeskilde, tilhører Hr. Hamm. Bygningerne bestaae af 2de Baaninghuse, 2 Etager høje, opførte af Muur og Bindingsværk og teglhængte, samt et Udhuis af Brædder. De ere assurerede for 15510 Rbd. Sølv. Paa Arealet, omtr. 2 Dør. Ed., hviler 1 Skp. pr. Hrtk. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 105 Rbd. Sølv.

Denne Ejendom tilhørte forhen den, som Videnskabsmand og som Menneske, lige hæderligten bekjendte, Professor B. L. Rahbek, der i flere Decennier levede her i et lykkeligt Samliv med sin Egtesælle, født K. Heger; en simpel, men betydningfuld Støtte, oprejst paa den venstre Side af den Vej, der fra Hovedvejen fører til Valby, bevarer Mindet om dette bramtri Egtepar.

12. Tobaksfabrikor J. Bech ejer et af asd. Justitsraad Langberg bygget Lyststed, ny Bakkegaard, ved Nøeskilde Landevej, hvis Bygninger, et een Etage højt grundmuret Stuehuns og et Udhuis, ere assurerede for 9310 Rbd. Sølv. Paa Arealet, 9 Dør. Ed., hviler 1 Dø. 1 Skp. pr. Hrtk. De kgl. Sk. beløbe sig til 50 Rbd. Sølv.

13. Thyesminde, et Lyststed, tilhører Hr. Grosserer Selmer. Bygningerne bestaae af 3 Længer, een Etage høje, alle af Muur og Bindingsværk og assurerede for 4910 Rbd. Sølv. Paa Arealet, 17 Dør. Ed., hviler 2 Dør. 1 Skp. pr. Hrtk. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 72 Rbd. Sølv; Høafgivten 960 Epd.

14. Sindahvile, en Lyst- og Avls-Gaard, tilhører Hr. Copiist Sohrmann. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, 2 Etager højt, opført af Grundmuur, og 2 Udhuse, een Etage høje, det ene af Grundmuur, det andet af Bindingsværk. De ere alle teglhængte og assurerede for 12630 Rbd. Sølv. En smuk Have indtager et Areal af $2\frac{1}{2}$ Ede Ld.

Jorderne indtage et Areal af $16\frac{1}{2}$ Ede Ld., der er ansat til 2 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk. Udsæden er 2 Edr. Rug, 2 Edr. Byg, 4 Edr. Havre, 3 Edr. Kartofler. De kgl. Sk. beløbe sig til 100 Rbd., Com. Afg. til 30 Rbd., Haafgivten til 1093 Epd. Paa Ejendommen hviler en Bankhaeftelse af 620 Rbd. r. S.

15. Generalkrigskommissair Uldall ejer tvende Gaarde, af hvilke den ene staaer for 5 Edr. 1 Skp 2 Fdk. pr. A. og E. Hrtk. med et Tilliggende af 41 Edr. Ld.; dennes Bygningerne ere assurerede for 19680 Rbd. Sølv, og de kgl. Sk. beløbe sig til 264 Rbd. Den anden har et Tilliggende af $36\frac{1}{2}$ Ede Ld., hvorpaa hviler 4 Edr. 3 Skp. pr. A. og E. Hrtk.; dennes Bygningerne ere assurerede for 18370 Rbd. Sølv; de kgl. Sk. udgjøre 123 Rbd.

16. Conferentsraad, Ridder Schleyers Lyststed i Frederiksberg By bestaaer af et grundmuret Stuehuus, 2 Etager højt, og et Udhus af een Etages Højde, assurerede for 20950 Rbd. Sølv. En ret smuk Have indtager et Areal af 1 Ede Ld. Skatterne udgjøre 80 Rbd.

17. Hr. Capitain og Urtekammer Press's Lyststed har et Tilliggende af 6 Edr. Ld., der staaer for 3 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}\frac{6}{7}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk. Bygningerne ere assurerede for 2350 Rbd. Sølv. De kgl. Sk. og Com. Afg. belebe sig til 30 Rbd.

18. Hr. Krigsassessor Velschovs Lyststed har et Tilliggende af $9\frac{1}{2}$ Ede Ld., hvorpaa hviler 1 Ede 1 Skp 2 Fdk. $\frac{1}{2}\frac{3}{4}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk. De tvende Bygningerne ere assurerede for 2690 Rbd. Sølv. En smuk Have indtager $2\frac{1}{2}$ Ede Ld.

af Arealet. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 60 Rbd.; Høafgivten 570 Lpd.

19. Kammerherre Bardenfleths Bo ejer i Frederiksberg Byes Bredgade et Lyststed, hvilæ Bygninger, bestaaende af et grundmuret Stuehuus, 2 Etager højt, et Baghuus, Bognremisse og Stald, ere assurerede for 20160 Rbd. Sølv. En Frugthave indtager et Areal af een Ede Ld. De kgl Sk. og Com. Afg. udgjøre 120 Rbd.

20. Hr. Grosserer Randrup Lyststed i Frederiksberg By er assureret for 9500 Rbd. Sølv. Paa Arealet, 9 Edr. Ld., hvilæ 1 Ede 1 Skpe pr. A. og E. Hrtk. De kgl. Sk. udgjøre 40 Rbd.

21. Hr. Urtekrammer Grave ejer et Lyststed i Frederiksberg By, hvilæ Bygninger ere assurerede for 8800 Rbd. Sølv. Gorderne indtage et Areal af 6 Edr. Ld. og ere ansatte til 6 Skp. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 60 Rbd.

22. Landlyst, en Lyst- og Aals-Gaard i Falkoneeralleen, tilhører Hr. Breinholdt. Bygningerne ere assurerede for 9420 Rbd. Sølv. Paa Arealet, 16 Edr. Ld., hvilæ 2 Edr. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk. Udsæden, 2 $\frac{1}{2}$ Ede Rug, 2 $\frac{1}{2}$ Ede Byg og 5 Edr. Havre, giver 10 til 12 Fold. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 135 Rbd.; Høafgivten til 609 Lpd.

23. Justitsraad Ridder Langeland ejer Jen Lyst- og Aals-Gaard i Falkoneeralleen, hvilæ Bygninger bestaa af et Stuehuus med tvende Floje, hænt af Grundmuur, disse af Muur og Bindingsværk, alle een Etage høje samt teglhængte, og assurerede for 13600 Rbd. Sølv. En smuk Have indtager et Areal af 1 $\frac{1}{2}$ Ede Ld.

Til Gaarden, der staaer for 6 Edr. 3 Skp. 1 $\frac{3}{4}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk., hører et Areal af 50 Edr. Ld. Ager. Udsæden er 16 Edr. Byg, 3 Edr. Hvede, 3 Edr. Rug, 8 Edr. Havre, 3 Edr. Blandingssæd; 14 Edr. Ld. besæges med Raj-

græs, hvorf der sædvanligens avles 240 til 300 Lpd. for hver Ede Ld. Her holdes 6 Heste, 10 Kører, 2 Faar, 2 Svin.

Jorderne drives ved en Forpagter, der svarer i aarlig Forpagtningsafgift 150 Ldr. Byg in natura.

De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 240 Rbd., Høafgivten til 2925 Lpd. Bankhæftelsen er indfriet.

24. Rolighed, en Lyst- og Avls-Gaard, beliggende ved Ladegaardsvejen, tilhører Hr. Juweleer og Galanterihandler Henriques. Bygningerne ere: et grundmuret Stuehuus af to Etagers Højde med Kjelder, twende Længder af Grundmuur, indrettede til forskjelligt Brug, en Overlængde, der bruges til Magazin m. m., en Forpagterbolig og et Bognskuar, alle tre af Muur og Bindingsværk, samt 3 Bredehuse. De ere alle teglhængte og assurerede for 30500 Rbd. Sølv. En smuk Have indtager et Areal af 4 Ldr. Ld., og en til samme stødende Lund $1\frac{1}{2}$ Ede Ld.

Jorderne ere ret gode; dog gjælder det samme om dem, som ovenfor er anført om Frederiksbergs Jorder i Almindelighed; de indtage et Areal af 48 Ldr. Ld. Ager og 2 Ldr. Ld. Eng, hvorpaas der hviler 7 Ldr. 6 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. pr. A. og E. Hrk. Den sædvanlige Udsæd er 5 til 6 Ldr. Vintersæd, meest Hvede, 8 Ldr. Byg, 8 Ldr. Havre, 8 Ldr. Blandingsæd, der bruges til Grønsoder; der lægges 25 Ldr. Kartofler; Erter saaes ikke, da Jorden sjeldan kan plojes førend i May Maaned. Hvede og Baarsæd giver 12 til 14 Ldr. pr. Ede Ld.; Rug kun 5 til 6 Ldr., og Kartofler 8 til 10 Hold. Besætningen er 5 Heste og 16 Kører. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 250 Rbd., Høafgivten til 2576 Lpd. Bankhæftelsen er indfriet.

25. Mariendal, en Lyst- og Avlsgaard, beliggende ved Falkoneeralleen, tilhører Hr. Secretair Rønne. Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehuus, af 2 Etagers Højde, og 3 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle teglhængte og assurerede for 12080 Rbd. Sølv.

Gaardens Jorder, der indtage et Areal af 50 Edr. Ed., ere ansatte til 7 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. pr. A. og E. Hrtk.; Udsæden er 6 Edr. Nug, 12 Edr. Byg, 12 Edr. Havre og 6 Edr. Blandingssæd. Der lægges 12 Edr. Kartofler. Her holdes 8 Heste og 20 Kører. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 250 Rbd. Bankhæstelsen er indfriet.

26. Falkoneergaarden, en Lyst- og Avls-Gaard, beliggende ved den Allee, der efter Gaarden fører Navn af Falkoneeralleen, ejes og drives af Hr. Capelmusicus Bruun. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, een Etage højt, og 3 Udhus, alle af Muur og Bindingsværk samt teglhængte; de ere assurerede for 5640 Rbd. Solv.

Jorderne indtage et Areal af 9 Edr. Ed., hvorpaa hviler 1 Ede 1 Fdk. 1 Alb. pr. A. og E. Hrtk. De anvendes til Dyrkning af Grønfoder; her holdes 2 Heste og 3 Kører. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 90 Rbd. Bankhæstelsen hviler paa Ejendommen.

Gaarden var forhen kongelig Ejendom, og, som dens Navn antyder, afrettedes og vare her de Falke, der tilhørte Kongen; her boede ogsaa Falkoneermesteren og hans Folk.

27. Cathrinelyst, en Lyst- og Avlsgaard, bygget paa en Parcel af Godthaab, tilhører Hr. Cancellisecretair T. Allgreen-Ussing. Bygningerne bestaae af en halv Grundmuurs, halv Bindingsværks Stuebygning, een Etage høj, og 2 Sidebygninger af Bindingsværk; de ere assurerede for 3680 Rbd. Solv.

Jorderne indtage et Areal af 17 Edr. $7\frac{4}{7}\frac{4}{5}$ Skp. Ed., der er ansat til 2 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk. De kgl. Sk. og Com. Afg. beløbe sig til 70 Rbd., Haafgivten til 1106 Lpd. Bankhæstelsen, der udgjorde 394 Rbd. 28 f. r. S., er indfriet.

28. Godthaab, en Lyst- og Avlsgaard, beliggende ved Grøndalsvejen, tilhører Hr. Kukkenbager Garlin. Bygningerne ere assurerede for 13140 Rbd. Solv.

Til Gaarden ligger et Areal af 9 Tdr. L. og 8 Tdr. Ld. E., der staer for 2 Tdr. 7 Skp. 1 Hdk. pr. A. og E. Hrk. Udsæden er 2 Tdr. Rug, 4 Tdr. Byg, 4 Tdr. Havre; der lægges 10 Tdr. Kartofler. Besætningen er 3 Heste, 6 Koer, 6 Haar, 6 Svin. De kgl. Sk. beløbe sig til 150 Rbd., Høafgivten til 570 Lpd. Bankhæstelsen hviler paa Ejendommen.

29. Grøndal, en Lyst- og Aalsgaard, tilhører Hr. Capitain Claessen. Bygningerne bestaae af et Stuehus, een Etage højt med Kvist, 3 Udhuse, der, ligesom hiint, ere af Bindingsværk samt teglhængte, og 2 Bygninger, opførte af stampet Leer med Straatage. De ere alle assurerede for 16210 Rbd. Solv.

Jorderne, 44 Tdr. Ld. Ager og 15 Tdr. Ld. Eng, ere ansatte til 5 Tdr. 4 Skp. 2½ Alb. pr. A. og E. Hrk.; de drives i Forening med de til

30. Glintholm, der ogsaa ejes af Hr. Capitain Claessen, liggende Jorder, som indtage et Areal af 31 Tdr. Ld., hvorpaa hviler 3 Tdr. 2 Skp. 2 Hdk. 2½ Alb. pr. A. og E. Hrk. Udsæden er 14 Tdr. Rug, 14 Tdr. Byg og 11 Tdr. Blandingssæd; her holdes 8 Heste, 40 Koer, 10 Svin. De kgl. Sk. udgjøre 200 Rbd., Høafgivten 1500 Lpd. Ved Gaarden er en Grynsmølle, der drives ved Hestekraft.

Glintholms Bygninger tilligemed den ved samme liggende Have ere afhændede.

31. Lykkesholm, en Lyst- og Aalsgaard, lidet N. V. for Frederiksberg By, tilhører Hr. Grosserer Rinck. Bygningerne bestaae af et Stuehus, een Etage højt, med Kjelder, og 4 Udhuse, alle grundmurede og teglhængte. De ere assurerede for 26890 Rbd. Solv.

Jorderne indtage et Areal af 80 Tdr. Ld., og ere skyldsatte til 8 Tdr. 2 Skp. pr. A. og E. Hrk. De dyrkes saaledes, at 8 Tdr. Ld. besaaes med Wintersæd, deels Hvede, deels Rug, 16 Tdr. med Byg, 8 Tdr. med Havre, 8 Tdr. med Blandingssæd, 8 Tdr. med Kartofler og Kaalrabi; 32 Tdr. udlægges til Kløver og Majgræs. Drivtsmaaden er: 1 Kar

Gronjordshavre; 2. gjødes til Birkeshavre med isaaet Raajgræs; 3. Raajgræs til Hø og halv Brak; 4. Vintersæd; 5. Byg; 6. Brakfrugter; 7. Byg; 8, 9 og 10 udlagt med Kløver. Besætningen er 6 Heste, 26 Etkr. Hornqvæg, 10 Sviiin. De kgl. Sk. beløbe sig til 178 Rbd.; i Høafgivt erlægges 3010 Rpd. Hø. Ejendommen er behøstet til Banken med 800 Rbd. r. S.

32. Bodrupgaard, en Lyft- og Avis-Gaard, der har en meget smuk Beliggenhed, midt for St. Jergenssø, og vakte Haveanleg, igjennem hvilke den ovenfor (S. 189) omtalte Åa flyder, tilhører Grosserer Zinns Enke. Under denne Gaard henhøre 3 Grundejendomme: a) nogle Forder, som afgangne Statsraad Frisch havde forbeholdt sig ved Salget af Forhaabningsholm, af Frederiksbergs Hovedgaardsjorder med Areal 176770 □ Al. og frøt Hrtk. A. og E. 1 Dde 5 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb., hvoraf sovares i aarlig Afg. til den kgl. Cassé 24 Rbd. 85 f. og Hø 621 Rpd., samt i Recognition ved Forandring af Ejer 6 Rbd. $21\frac{1}{4}$ f.; b) Bodrupgaards oprindelige Forder med Mollestrøm, umatriculerede, af Areal 6 Ddr. $3\frac{1}{2}$ Skpe Rd., og Mollestrømmen 1 Dde $\frac{1}{2}$ Skpe Rd.; c) Forderne imellem disse og Søen, forhen tilhørende Capunstopperiet, siden Gattunfabrikken ved gamle Kongevej, formentlig i sin Tid indtagne fra Søen, umatriculerede, af Areal c. 16 Ddr. Rd. De under b og c anførte Forder ere i Anledning af Forordn. 15 April 1818 § 3 skyldsatte for pr. Hrtk. 2 Ddr. 5 Skp. Fra Forderne under b er afhændet med Bodrup Bind- og Vand-Molle en Parcel, af Areal 2 Ddr. 6 Skp. med pr. Hrtk. 2 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb. Assurancesummen for Bodrupgaards Bygninger efter denne Afhændelse er 15700 Rbd. Solv, men endeel af Bygningerne ere uassurerede. Hele Bankhæftelsen var for Gaardens og Mollernes Bygninger 4326 Rbd. $57\frac{1}{4}$ f., for Forder 201 Rbd. $57\frac{1}{2}$ f., for dito 124 Rbd. 77 f.., alt r. S. For den uafhændede Deel af Bygningerne udgjør Bankhæftelsen 2226 Rbd. 36 f. r. S. Alle disse Bankhæftelsers Beløb ere indfriede.

Møller.

Bed Bodrupgaard ligger en hollandsk Windmølle, en Vandmølle og en Hestemølle, der bære det følleds Navn Bodrupgaards Mølle, og ejes og drives af Hr. A. C. Lund. Windmøllen har 3 Grovqværne med Eigteværk og 2 Skalqværne; den maler med alle 3 Qværne 10 til 12 Edr. Sæd i Timen, og om Aaret 6000 Edr., hvorfra omtrent det Halve sigtes. Vandmøllen har eet Hjul, der ved Underfaldsvand driver een Grovqværn; der males i Timen 2 Edr. Sæd og om Aaret 500 Edr. Vandet kommer fra den S. 189 omtalte Åa. Hestemøllen har ligeledes en Grovqværn, hvormed der i Timen males $1\frac{1}{2}$ Ede Sæd og om Aaret 300 Edr.

Foruden de Bygninger, hvori de oven nævnte Mølleværker findes, er her en Hovedbygning, der staer i Forbindelse med Windmøllen, og en mindre Bygning, begge een Etage høje og opførte af Muur og Bindingsværk med Tegltag. Hün er indrettet til Beboelse for en Familie af Stand. De ere tilligemed Mølleværkerne assurerede for 26390 Rbd. Solv. Møllen har et Tilliggende af 2 Edr. 6 Skp. Rd. Bankhæftelsen i Bygningerne, der udgjorde 2100 Rbd. $21\frac{1}{2}$ f. r. S., er indfriet.

Ingæ af disse Møller ere ansatte til Molleskyld, men i Molleafgivt svares 50 Rbd. Ejeren er Interessent i Kjøbenhavns Møllerlaug og har, som saadan, taget Borgerstab i den nævnte Stad. Møllerne ere berettigede til at male for Kjøbenhavns Indvaanere. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre ialt 170 Rbd.

2. I Aarene 1832—1833 har Hr. Mechanicus Winstrup ved sin Fabrik for Agerdyrkningsredskaber (S. 180), paa den nordlige Side af Nøeskilde Landevej, bygget en hollandsk Windmølle, der i flere Henseender udmaarker sig fremfor de almindelige, og navnligen derved, at Windsfanget, der er 40 Alen, er af en mindre massiv Bygningsmaade, end den sædvanlige; Sejlene hvile paa et spiralformigt Hælværk; Møllen ved en

egen Mechanisme holder sig selv i Binden, og at Melet afskjøles, inden det sigtes. Derved skilles Melet lettere fra Klinden og undgaaer saaledes at komme saa ofte paa Stenene, som sædvanlig er tilfældet; det vinder derfor saavel i Quantitet som Qualitet, da det ikke saameget er utsat for at støves bort og at blandes med Steenstov, som ved den almindelige Fremgangsmaade. Møllen, der endnu ikke et ansat til Molleskylde, har iovrigt to Meelværne, som hver holde 10 Kvarter i Diameter, 2 Skalværne, hver af 11, og en Brækkeværn af 9 Kvarters Diameter. Med 2 Kværne males i Turen 7 til 8 Tdr. Sæd, og aarlig omtr. 6000 Tdr., hvoraf 4000 Tdr. sigtes. Møllens trende Bygninger, der ere indrettede til værksteder, og Maaningshuset ere ialt assurerede for 15500 Rbd. Solv. Til denne Ejendom ligger $4\frac{1}{2}$ Ede Ld. af pr. A. og E. Hrtk. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.

K r o e r.

Frederiksberg Sogn har kun een Kro, Slotskroen, der tilhører Hr. Hansen. Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehuus, 2 Etager højt, og 3 Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk og een Etage høje. De ere alle teglhechte og assurerede for 5180 Rbd. Solv. Kroen har et Tilliggende af 2 Tdr. Ld., ansat til 1 Skp. pr. A. og E. Hrtk. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 80 Rbd.

IV. Hvidovre eller Hvidoure Sogn

begrændses mod N. af Nødovre og Brønshøj Sogne, fra hvilket sidste det skilles ved den S. 189 omtalte Åa, der kommer fra Damhuusseen, mod D. af Frederiksberg Sogn, Kjøbenhavns Førde og Kallebostrand, mod S. af Kallebostrand og mod V. af Brøndbyøster Sogns og Avedore Byes Førde i Smørum Herred. Det bestaaer af Kongens Enghave, Byerne Hvidovre, Biersløv og Valdby.

Kongens Enghave, beliggende omtrent $\frac{1}{2}$ Miil fra Kjøbenhavn, er ansat til 18 Edr. pr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 190 Edr. Ed. og 9 Matr. Nr.; den blev i April 1795 bortsolgt af Kongen i 22 Loder med et Areal af 180 Edr. $7\frac{7}{10}$ Skp. Ed. (foruden de assatte Veje), som svare omtrent 60 Ed. Hs in natura pr. Ede til den fgl. Staldetat, men iovrigt ingen andre Contributioner, end dem, som udredes af pr. Hrtk. Enghaven er for Eiden deelt i 7 Parceller, af hvilke 1 har over 6, 1 o. 3, 2 o. 2, og 3 o. 1 Ede Hrtk. De twende Parceller over 2 Edr. Hrtk. ere ubebyggede og den ene af dem drives under Valdby Kro; de øvrige ere bebyggede, hvilket dog først skete efterat Kongen i det ovennævnte Åar havde ladet Loderne bortsælges. Enghaven ligger i Valdby Skoledistrict; dets Befolning, Ejendomsthyndets og Skolebørnenes Antal er indbefattet under Valdbyes.

Hvidovre By, der ligger omtr. 1 M. fra Kjøbenhavn, har et Areal af 1670 Edr. Ed., som er ansat til 177 Edr. 4 Skp. (ester Amtsst. Opg. 177 Edr. 2 Skp.) upr. A. og E. Hrtk. og fordeelt paa 81 Matr. Nr. Ved Taxationen af 1802 blev en Ede af dette Hrtk. vurderet til 600 Rdl. Byen har 27 Selvejergaarde og 2 Arvefæstegaarde, som tilhøre Kjøbenhavns Universitet; disse ere hver paa 4 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk.; af hine ere 2 paa 10 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. upr. A. og E. Hrtk., 1 over 9 Edr., 3 o. 8, 1 o. 7, 9 paa 5 Edr. 2 Skp. 3 Fdk., og 7 mere eller mindre over 5 Edr., 1 over 4, 1 over 3 og 2 over 1 Ede Hartkorn.

Det øvrige Hrkt. falder paa 1 Arvesætehuus over 5 Skp. 1
 Fd. 1 Alb. Hrkt., der, som Kirkens Ejendom, ligeledes hører
 under Kjøbenhavns Universitets-Gods, og 14 Selvejerhuse, af
 hvilke 2 ere over 7 Skp., 3 over 6, 2 over 4 (det ene af
 dem er det saakalde Lodshuus), 4 over 3, 2 over 2 og 1 over
 1 Skp. Hrkt. Af Byens Hrkt. drives omtr. 4 Skp. under
 Avedøre By. Antallet paa de jordløse Huse, der alle med
 Undtagelse af et, som tilhører Universitetet, besiddes med fuld-
 kommen Ejendom, er 35. Paa Byens Grund ligger fremde-
 les Sognets Kirke samt Districtets Skole, og paa dens Mark
 S. for Byen, ved Kallebostrand, Vester Kalkbraænderi, der
 tilhører Grev Danneskjold, men som for Tiden ikke drives;
 en temmelig lang Skibsbro afgiver et trygt Leje for Fartøjer-
 ne, der forhen bragte Kalksteen, og en bekvem Lade- og Losse-
 Plads. I Norheden heraf findes det saakalde Lodshuus, der
 tilhører Kongen og tjener til Bolig for en Lods, der især be-
 skæftiger sig med at ledsgage Skibene gjennem Kallebostrand.
 Blandt Gaardene findes 19, og blandt Husene 4 Udslyttere.
 Byen har 455 Indv., der leve i 92 Familier. I Byen boer
 5 Hjulmænd, 1 Smed, 2 Skomagere, 1 Skräder, 1 Drejels-
 væver, 2 Linnedvævere, 1 Muurmester, 1 Slagter. Byen
 lenner en Vægter. Af Byende findes her 46 Tjenestekarle,
 39 Tjenestepiger og 27 Drenge; af Indsiddere 12. I For-
 bindelse med 20 Edr. af Bierslov Byes Hrkt. danner Byen
 et Skoledistrict. Skolebygningen bestaaer af et 9 Fag grund-
 muret Stuehuus, bygget af Frederik IV i Aaret 1721, og 8
 Fag Uduus af Bindingsværk. Den tilliggende Jordlod ind-
 tager et Areal af 6 Edr. Ld.; foruden Brugen heraf har Læ-
 rereren i aarlig Lon 3 Favne Brænde af Kongen, 15 Læs Tørv
 af Skoledistrictet, af samme fremdeles 4 Læs Hs, 8 Læs Halm
 og 6 Rbd. Sølv i Huusmandspenge; 24 Rbd. Sølv, der be-
 tales af Amtsstuen, 6 Edr. Rug og 10 Edr. Byg, der betales
 in natura, 25 Edr. Byg, der betales efter Capitelstart og 3
 Læs Strandsand; fra disse Indtægter drages dog ifølge Can-

celli-Skr. af 17 Juni 1828 4 Edr. Byg og 28 Rbd. Sølv.
De skolebesøgende Børns Antal er 95. Den indbyrdes Undervisningsmethode er indført, ligefom der ogsaa undervises i Gymnastik.

Vierslev By, der ligger N. D. for Hvidovre, omtr. $\frac{3}{4}$ M. fra Kjøbenhavn, har et Tilliggende af 739 Edr. Ed. med 33 Matr. No., hvis sammenlagte A. og E. Hrk. udgør 85 Edr. (efter Amtssluens Dpg. 85 Edr. 2 Skp.), Alt upriv.; ved Taxationen i 1802 blev en Ede af dette Hrk. vurderet til 600 Rdl. Paa ovennævnte Areal findes: 9 Selvejergaarde, af hvilke 1 paa 13 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb., 1 paa 11 Edr. 3 Skp. $\frac{3}{4}$ Alb., 4 paa 10 Edr. 5 Skp., 1 paa 7 Edr. 2 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb., 1 paa 6 Edr. 3 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. og 1 paa 4 Edr. Hrk.; 2 Selvejehuse med Jord, 1 paa 3 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. og 1 paa 1 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb. Hrk., 16 Selvejehuse uden Jord og Flaskekroens Bygninger*); blandt de jordløse Huse kan mærkes Alekistehuset, der tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen. Ved Flaskekroen ligger et Bomhus; Bomintraderne ere borliges for en aarlig Afsgift af 360 Rbd. Sølv Af Gaardene ere trende, af Husene eet udflyttede. Byen tæller 30 Familier med 188 Individuer. Her findes 1 Smed, 2 Hjulmænd, 2 Skrädere, 2 Drejelsvævere og 1 Skomager; af Æhende: 18 Karle, 18 Piger og 9 Drenge; af Indsiddere 5. Byen ligger deels i Hvidovre, deels i Valdby Skoledistrict, og de skolepligtige Børns Antal er derfor indbefattet under disse Byers.

Valdby By, der ligger S. for Vierslev, tæt ved Enden af Søndermarken, har et Areal af 1033 Edr. Ed., som er anfatt til 101 Ede 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrk. med 106 Matr. No. I Taxationen af 1802 er en Ede af Byens Hartkorn ansat til 700 Rdl. Hartkornet er fordeelt

*) De til samme liggende Jorder udgjøre en af de under Hvidovre By ansorte Gaarde paa 10 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. Hartkorn.

paa 19 Gaardslodder og 6 Huuslodder, men af disse drives twende under en af Gaardene, saa at Byen kun har 4 Huse med Jord; af hine er 1 over 10 Edr., 10 paa 6 Edr. 2 Skp. 2 Fdk. 1 Alb., 1 over 5 Edr., 2 over 4, 3 over 3, og 2 over 1 Dde Hrtk.; af disse 1 over 4 Skp., og 3 over 2 Skp. Hrtk. Foruden de 89 jordløse Huse, der ligesom de foranførte Gaardslodder og Huuslodder alle tilhøre Selvejere, ligger i Byen Skolen for Valby Skoledistrict samt en Kro. Blandt Gaardene findes 4, blandt Husene 2de Udslyttere. Byen tæller 706 Individuer; Familiernes Antal er 128. Af Haandværkere findes her 2 Bagere, 3 Hjulmænd, 5 Smede, 3 Skomagere, 1 Skräder og 5 Bøvere; af Ejendomstypen 34 Karle, 36 Piger og 15 Drenge; af Indsiddere 64. Byen lønner 2 Bægtere, og i samme har en autoriseret Dyrlegge taget Bopal. Valby er i det Hele taget en ret net Bondeby, hvor adskillige af Hovedstadens Indvænere have Lyftsleder; disses Antal er for Tiden 7; 6 Familier udenfor Bondestanden boe her haade Vinter og Sommer. I Forening med Kongens Enghave danner Byen et Skoledistrict, hvorunder ogsaa 65 Edr. af Bierslov Byes Hrtk. henhører. Skolen er grundmuret og har et Tilliggende af 6 Edr. Ed. Sovrigt har Skolelæreren her de samme Indtægter, som Skolelæreren i Hvidovre District (S. 209). Den indbyrdes Underviisningsmethode er indført, ligesom ogsaa Underviisning i Gymnastik. Skolen besøges af 120 Born. Krigsraad og Amtsforvalter Røhde l-gerede (uvist naar, men før 1770) Skolen en Capital af 200 Rdl., der med Tillæg af de aarlige, uanvendte Renten er voret til 400 Rbd. Solv, som indestaae i den egl. Kasse, og hvoraf Renten efter Legators Bestemmelse skulde anvendes til Klæder for fattige, stikkelige og flittige Drengebørn i Valby Skole. Legatet bestyres af Skolecommissionen under Amts Skoledirectionens Decision og Uwittering. Ligeledes skænkede Kammerraad Nellemann Skolen et Legat, der oprindeligen bestod i en aarlig Gave af 32 Rbd. D. C., men ved

Frd. af 5 Januar 1813 blev reduceret til 9 Rbd. 58 f. Solv. Legatet hæfter paa den ved Valby liggende Ejendom, Bakkegaarden kaldet, og bestyres af Skolecommissionen for Hvidovre Sogn, der aflægger Regnskab for samme til Amtsdirectionen. For det Halve af denne aarlige Gave anslaffer Skolecommissionen, efter Giverens Bestemmelse af 25 Januar 1812, 4 smaae Præmier, der ved den aarlige Examens tildeltes 4 af de sædeligste og flittigste Børn saaledes, at 2 Præmier tildeles Drengene og 2 Pigerne; den anden Halvdeel af Gaven anvendes til Indkjøb af Bøger og Skrive-Materialier til Skolebørnene.

Damhuusssen eller Langvadsdam, der indtager et Areal af 131 Edr. Ed., ligger nordlig i Sognet, og tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen*). Den har en Længde fra S. til N. af omrent $\frac{1}{4}$ M.; mod S. begrændes den af en Dæmning, langs hvilken Roeskilde Landevej fører, og paa hvilken der er anbragt en Sluse, hvorigennem Vandet har Afsløb fra Søen. Over dette Afsløb er der opført en Bro. Søen er Hovedreservoiret for Kjøbenhavns Ferskvandsører og modtog i Aarene 1816 og 1817 en total Rendsning, da den næsten var tilgroet med Siv og Rør. I den nordlige Spidse optager den Aaen, der kommer fra Islehuis; af dens twende Afslø gaaer det ene mod D. forbi Halekistehuset, der tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen og deels tjener til Materialhus, deels til Bolig for en Opsynsmand, og er den S. 174 og 189 omtalte Aa; det andet Afslø gaaer tæt ved Damhuset igjennem den derværende Sluse sonderefter og flyder forbi Flaskekroen ud i Kalleboderne. Ved Mundingens udvider det sig noget, og kaldes Flasken, en Bænevænelse, der har givet Anledning til hin Kroes Navn. Denne Aa danner Grændsfjellet mellem Nørre og Hvidovre samt Biersløv Byers Marker.

*) I Matricul-Contoirrets Hartkorns-Registre er den anfert at tilhøre det kgl. Communiet.

Hele Sognet er ansat til 18 Edr. priv. samt 363 Edr 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upriv. A. og E. Hrk. med et Areal af 3763 Edr. Ed., der er fordeelt paa 229 Matr. No. Paa det nævnte Areal findes 2 Arvesætsgaarde, 62 Selvejergaarde, 1 Arvesætehus og 20 Selvejerhuse med Hartk., samt 140 jordløse Selvejerhuse, Kirken, 2 Skoler, et Kalkbrænderi og 2de Kroer. Blandt Gaardene findes 26, blandt Husene 7 Udslyttere.

Naar undlages Valdbybakke, ere Jorderne i det Hele jevne og flade; Aftækningen er imod S. O. ned imod Kallebostrand, hvilket sees deels af den S. 212 omtalte Aaes Løb, deels af den Retning, hvori den lille Bæk flyder, der gaarr B. for Valdby By over denne Byes Marker, gjennem Kongens Enghave ud i Kallebosstrand. Jordernes Beskaffenhed er forstjellig. Den nordlige Deel af Sognets Jorder ere deels stærkt lerede, deels muldlerede; den sydlige Deel, der strækker sig langs med Stranden, bestaaer af sort sandet Jord af omrent 6 til 8 Tømmers Dybde; derpaa folger 6 Tømmer sandblandet Leer, hvorunder findes et Lag af $1\frac{1}{2}$ Al. god Kalkmærgel. Af god Engbund findes en Deel, saasom Damhuussaa-Engen, der indtager et Areal af omrent 50 Edr. Ed. og ligger ved den sydlige Ende af Damhuussøen langs med dens Alsøb, Flaskeaa-Engene paa 45 Edr. Ed. ved Mundingen af Aaen af samme Navn og Langskærsgene paa 25 Edr. Land. I Kongens Enghave findes ogsaa god og overflodig Engbund og langs med Strandens salte Enge; der findes ialt omrent 450 Edr. Land Eng. Skov mangler aldeles, og af Tørvemoser gives kun 10 Edr. Land, der ligge tæt ved Valdby. Paa en Ede Hrk. falde i Gjennemsnit henved $9\frac{1}{2}$ Ede Ed. Alle Jorderne ere udskiftede og i Almindelighed ret godt hegnete, paa nogle Steder med levende Gjerder af Piil. Over Sognets sydostlige Deel gaaer Strandvejen til Kjøge.

Sognet har siden 1747 været annexeret til Frederiksberg, hvorhen der er en god halv Mil. Kirken, der ligger i den nordlige Deel af Hvidovre By, samt Kirketienden af

Hvidovre Byes Hrk. 177 Edr. 4 Skp., matrik. til 42 Edr., tilhører Kjøbenhavns Universitets Professorer; den erlægges med 75 Edr. Byg in natura og er behæftet til Banken med 340 Rbd. 77 f. r. S. Kirken ejer 6 Edr. Ed., hvorpaa Universitetet har Arvefæste (S. 209). Præstetienden og den halve Kongetiende af Hvidovre By er henlagt til Sognets Præst; den anden halve Deel af Kongetienden til Roeskilde Cathedralskole; begge Halvdele svares hver af 88 Edr. 6 Skp. Hrk. og ere matrikulerede, denne ligesom hin til 22 Edr. Tiendehartkorn. Tienden af den sidstnævnte Halvdeel erlægges med 4 Skp. Byg pr. Ede, og dens Bankhaeftelse er indbefattet under den S. 197 ansorte Sum; af den første ydes den ifolge indgaaet Forening med 22 Edr. Byg pr. Ede Hrk., betalt efter hvert Aars Cap. E.; den er behæftet til Banken med 213 Rbd. r. Solv. Med Præste-, Konge- og Kirke-Tienden af Bierslov og Valdby Byers Hrk., 186 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., matrik., for de tvende sidstnævnte Tienders Bedkommende, hver til 22 Edr. Tiendehrk., er Stiftsprovstiet i Kjøbenhavn benificeret; alle tre Tiender erlægges ifolge indgaaet Accord med 4 Skp. Byg pr. Ede Hrk. af hver Tiende, betalt efter hvert Aars Cap. E., og ere behæftede til Banken ialt med 1251 Rbd. 4 f. r. Solv. Sognet tæller 1349 Indv., hvoriblandt findes af Haandværkere: 10 Hjulmænd, 7 Smede, 6 Skomagere, 4 Skrädere, 10 Bævere, 1 Muurmester, 1 Slagter og 2 Bagere; af Æyhende: 98 Karle, 93 Piger, 51 Drenge, og af Indsiddere 81.

Sognets tvende Skoler besøges af 215 Børn; i dem begge er den indbyrdes Underviisning og gymnastiske Øvelser indførte. Begge Skolelærerne ere tillige Kirkesangere og, imellem dem blevne Indtægterne af det, i Aaret 1808 nedlagte Hvidovre Degnekald fordeelte. Med Undtagelse af de S. 211 omtalte, ejer Sognets Skolevæsen ingen Legater.

Forsuden Ågerbrug og Mælkehandel, der ere Indbyggernes almindelige Næringsveje, have Valdbyerne ogsaa en vigtig Indtægtskilde i deres Handel med Smaakreaturer, saasom

Kalkuner, Høns, Kyllinger, Gjæs og Wender, samt med Eg, Fjeder og Smør. Næsten alle Byens Indenster og Huusmænd befolkede sig med denne Handel. De mere formuende af disse holde Heste og Vogn, hvormed de kørte om i Landet og opkjøbte hos Bonderne de ovennævnte Artikler, eller lade dem der opkjøbes ved deres Commisionairer, hos hvem de derpaa afhente dem. Som oftest fedes Smakreaturerne først, inden de bringes til Voros i Hovedstaden; de sælges her deels levende, deels slagtede og plukkede. Skjønt denne Handel ikke er saa indbringende som forhen, finde dog endnu mange Familier deres Udkomme ved den.

Bygningerne ere assurerede for 317540 Rbd. Solv; i disse, Torderne og Inventariet er prioriteret et Belob af 66458 Rbd. 91 f. Sedl. og L., 53970 Rbd. 36 f. Solv, 60885 Rbd. 67 f. r. S.; af disse Summer eje private Creditorer 46127 Rbd. 66½ f. Sedl. og L., 30035 Rbd. 53 f. Solv og 45485 Rbd. r. S.; Umyndige 20092 Rbd. 74½ f. Sedl. og L., 3540 Rbd. 25 f. Solv og 1000 Rbd. r. S., og offentlige Stiftelser 238 Rbd. 46 f. Sedl. og L., 20394 Rbd. 54 f. Solv samt 14400 Rbd. 67 f. r. S.

Af det ovenfor under Byerne bemærkede vil det sees, at Gaardenes Størrelse er meget forskellig; i Hvidovre og Valdby ere de fleste paa 5 til 6 Edr. Hrtk. med et Areal af 45 til 60 Edr. Ed.; i Biersløv paa 10 Edr. Hrtk. og der-over med et Areal af 85 til 110 Edr. Ed. Sovrigt er Ager, bruget meget tilbage, og kan vel heller ikke ventes forbedret; saalænge Mælkehandelen, om hvis skadelige Indflydelse saavel paa Beboernes Charakteer, som i andre Henseender der kunde være meget at sige, giver et saa godt Udbytte, som for nærværende Tid er Tilføldet; den drives deraf af alle Sognets Jordbrugere med Undtagelse af saare saae, og hos disse har en bedre Dyrkningsplan ogsaa fundet Indgang. Den almindelige Sædfølge er, at anden eller tredie Aars Kløver brakkes til Byg, som tages 2 Aar efter hinanden; derpaa Rug, saa Byg, Havre med Kløver, og i 7de og 8de Aar Kløver til

Græsning. Byg og Havre dyrkes især; Rug og Bælgæd ikke saameget; Hvede blot af Enkelte, dog kun af og til og derhos med en ubetydelig Udsæd; Boghvede aldeles ikke og Kartofler kun til Huusholdningsbrug. En stor Deel af Jorderne udlægges til Klover. En Heelgaard, det er en Gaard paa 10 Edr. Hrtl., saaer i Almindelighed 10 til 12 Edr. Rug, 18 til 20 Edr. Byg og omtrent ligesaaameget af Havre. Af Kornsorterne indhøstes gjerne 8 til 10 Fold efter Byg og Havre, 6 til 8 Fold efter Rug, 6 efter Bælgæd og 10 til 12 efter Kartofler. I gode Aar avles undertiden 14 Fold efter Byg, men i vaade Aaringer næppe det Halve og paa nogle Steder næsten ikke til Saasæden; dette var saaledes Tilsælde saavel med denne som med de øvrige Kornsorter i Aarene 1829 til 1832. Besætningen til en saadan Gaard er almindeligen 8 til 10 Heste, 14 til 16 Kør og paa enkelte endog derover, samt 4 til 6 Faar; Sviin holdes ikun til Huusholdningsbrug, Smør og Ost kjøbes i de længere bortliggende Landsbyer eller paa Torvet i Hovedstaden, hvor Flere af Beboerne ogsaa forsyne sig med Brod og Ol. Om Tilsæg af Kreaturer gjælder, hvad under Frederiksberg Sogn (S. 192) om samme Gjenstand er afsørt. Udsæden og Besætningen til Halvgårdene og de andre udparcellerede Gaarde staaer i Forhold til Heelgaardenes.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaes til 3648 Edr. Rug, 6080 Edr. Byg, 5500 Edr. Havre, 1680 Edr. Bælgæd, 4000 Edr. Kartofler samt 5472 Edr. Mælk; heraf sælges 1750 Edr. Rug, 3800 Edr. Byg, 1500 Edr. Havre, 650 Edr. Græsning samt 3648 Edr. Mælk, foruden 350 Edr. Fløde; kan et Par af Beboerne sælge tilsammen omtrent 400 Edr. Kartofler; det Øvrige; 1898 Edr. Rug, 2280 Edr. Byg, 4000 Edr. Havre, 1030 Edr. Bælgæd og 1824 Edr. Mælk, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturer, samt hvad Sædarterne og Kartoflerne angaaer, til Udsæd. Her findes omtr. 380 Heste, 520 Kør, 220 Faar og 304 Sviin.

Om Fattigvæsenet er det Fornødne anført ovenfor S. 192. Frederiksberg og Hvidovre Sogne, hvilket sidste, lige-som haint, ligger i Kjøbenhavns Amts Nyterdistricts sondre Birk, danne det 1ste Landlægd af Sokkelunds Herred i Kjø-benhavns Amt.

Af Foregaaende sees, at Sognet ikke har nogen Hoved-gaard. Af Lyst- og Valsgaarde, der beboes af Folk udenfor Bonstanden, ere følgende de vigtigste:

I Kongens Enghave ligge:

1 og 2. Frederiksholm og Larsensminde ejes og dri-
ves af Hr. Generalkrigscommissair Neergaard. Paa begge
Gaarde ere 2de Hovedbygninger, hvoraf den ene er grundmu-
ret og teglhængt, den anden opført af Muur og Bindings-
værk med Straatag, samt 4 Udhuse, hvoraf de 3 paa Frede-
riksholm og den fjerde paa Larsensminde, alle opførte af
Muur og Bindingsværk samt straatækkede. Hovedbygningerne
og Udhusenes Assurancesum udgjor 8690 Rbd. Sølv. En
smuk Have med 400 Frugtræer indtager et Areal af 4 Edr. Ld.

Begge Gaardene staae for 8 Edr. 1 Skp. $2\frac{2}{5}$ Alb. priv.
U. og E. Hrtkn med et Areal af 97 Edr. Ld., hvoraf om-
rent 18 Edr er Engbund. Jorderne bruges mest til Græs-
ning og Dyrkning af Handelsplanter saasom Kummen, Sen-
nep ic. Besætningen er 40 Koer og 8 til 10 Heste. Bank-
hæftelsen hviler paa Ejendommen. Om Høafgivten og Skat-
terne see ovenfor S. 208.

3. Wilhelmsminde ejes og drives af Hr. Major Fal-
kenstjold. Bygningerne ere opførte i Aarene 1826—1828,
Hovedbygningen af $1\frac{1}{2}$ Steens Grundmuur; de ere assurerede
for 4960 Rbd. Sølv. Ved Bygningerne ligger en smuk Have,
forsynet med mange Frugtræer. Gaarden er skyldsat til 1
Ede 1 Fdk. $1\frac{7}{100}$ Alb. pr. U. og E. Hrtk. med et Areal af 13
Edr. Ld. I Høafgivt svares $630\frac{2}{3}$ Lpd. Hø; de kgl. Sk. be-

løbe sig til 52 Rbd. Sedl. I Forbindelse med denne Gaard drives

4. Frederikslund, der ligeledes ejes og drives af Hr. Major Falkenskjold. Bygningerne ere som en god Præstegaards; deriblandt findes en Leerbygning til Opbevaring af 8 til 900 Edr. Kartofler og Rødfrugter. Alle Bygningerne ere assurerede for 5980 Rbd. Sølv. Haven er forsynet med sine Frugttreer.

Til Gaarden, der staaer for 3 Edr. 4 Skp. $1\frac{1}{2}\frac{1}{5}$ Alb. pr. A. og E. Hrtk., hører et Areal af 36 Edr. Ed. Til begge Ejendommene hører saaledes 49 Edr. Ed., hvorfra 5 Edr. ere anvendte til Gaardspladse, Haver m. m., 26 Edr. ligge som Eng og 18 Edr. ere i bestandig Drift. Disse ere inddelte i 6 Lodder med 3 Edr. Ed. i hver. Driftsmaaden er: 1 Aar Rug eller Hvede; 2. $\frac{1}{2}$ Arter, $\frac{1}{2}$ Vifker, $\frac{1}{2}$ Kaalrabi og Turnips; efter Indhøstningen gjødes; 3. Byg; 4. Kartofler; 5. Havre; efter Høsten gjødes; 6. Blandingssæd, som afslaes gront til Staldfodring. Det 7de Aar begyndes atter med Rug eller Hvede og fremdeles i ovennævnte Orden. De Lodder, der besaaes med Kaalrabi, Turnips, Byg og Kartofler, plojes det foregaaende Efteraar. Besætningen er 7 Heste, 16 Kør, 4 Faar; om Sommeren holdes desuden 16 Lam, der slagtes efterhaanden; med Aflald fra Haverne, Kjøkkenerne og Mælkstuuen fødes 2 til 4 Sviin. Foruden den Mælk, der bruges til egen Huusholdning for 20 Mennesker, sælges aarlig for over 700 Rbd., hvorved dog maa bemærkes, at Høleverancen betales med Penge og at der ej sælges Korn eller Rødvæxter, men alt hvad der bliver tilovers fra Huusholdningen og Udsæd bruges til Besætningen. Besætningen holdes længe paa Stald; der haves derfor overslodig Gjodning, uagtet Jorderne gjødes hvert tredie Aar, altsaa 6 Edr. aarlig, foruden Haverne. Om Jordernes Beskaffenhed gjelder hvad ovenfor (S. 213) er anført om dem, der gaae ned til Stranden. I Høafgivt svares $2104\frac{3}{4}$ Epd.; i Sk. betales 74 Rbd. Sedler.

5. Lisesminde ejes og drives af Hr. Apotheker Boye. Bygningerne bestaae af et 1 Etages Stuehus og et Udhuis, begge opførte af Bindingsværk og assurerede for 2330 Rbd. Sølv. Jorderne indtage et Areal af 14 Edr. Ed., hvorpaas hviler 1 Ede 1 Fdk. $2\frac{42}{100}$ Alb. pr. Hrk. og som for den største Deel anvendes til Dyrkning af medicinelle Planter. Her holdes 2 Heste, 3 Koer og 6 Faar. I Hoafgivt svares $631\frac{3}{4}$ Lpd.; de kgl. Sk. udgjøre 50 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

I Hvidovre By ligger

5. Holmegaard, der ejes og drives af Hr. Grosserer Kjærsgaard. Bygningerne bestaae af en Hovedbygning med smukke Værelser, en Staldbygning, indrettet til 38 Koer, og 4 andre Bygninger, alle een Etage høje, opførte af Muur og Bindingsværk, straatekkede og assurerede for 19810 Rbd. Sølv. En smuk Have, beplantet med Frugttræer og vilde Træer, indtager omtr. 5 Edr. Ed.

Gaarden, der staaer for 9 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrk., har et Tilliggende af 81 Edr. Ed., hvoraf Hovedlodden indtager 76 Edr. Jorderne ere inddelte i 8 Marker, hvoraf 4 indeholde hver 9 Edr. $2\frac{3}{4}$ Skp. og de andre 4 Marker hver 9 Edr. $6\frac{2}{4}$ Skp. Ed. 5 Marker besaaes aarligen; de øvrige 3 udlægges til Kløver og Græs. Den aarlige Udsæd, 15 Edr. Vintersæd, $\frac{1}{2}$ Rug og $\frac{1}{2}$ Hvede, 28 Edr. Byg, 5 Edr. Wterter, 5 Edr. Wikler eller Blandingsæd, 15 Edr. Havre, 15 tii 20 Edr. Kartofler, giver 10 Fold. Besætningen er 10 Heste, 28 til 30 Stykker Hornqvæg og 5 til 6 Svæin. Jorderne, der for den største Deel ere stærkt lerede og tildeels muldlerede, drives paa følgende Maade: første Uar halv Brak, som gjødes til Hvede og Rug; 2. Byg; 3. Bælgæd eller Kartofler; 4. Rug eller Byg; 5. Havre, som udlægges med Kløver og Rajgræs i 3 Uar.

De kgl. Sk. beløbe sig til 150 Rbd.; Com. og andre Afg. til 30 Rbd. Konge-, Præster- og Kirke-Dienderne ere accorderede og erlægges, de tvende første til sammentagne, med

10 Skp. Byg pr. Ede Hrtk., betalbar i Penge efter hvert Aars Cap. £., og den sidste med omtr. $3\frac{1}{2}$ Skp. Byg pr. Ede Hrtk. Bankhæftelsen er indfriet.

I Aaret 1807 solgtes denne Ejendom for 14000 Rdl. D. C.; 1809 for 15500 Rdl. D. C.; 1810 for 30000 Rdl. D. C.; 1829 for 12860 Rbd. rede Sølv; 1831 for 15000 Rbd. r. S.

I Baldby By ligge:

6. Ny-Bækkegaard, ejes og drives af Hr. General-krigskommisair Serene d'Alqueria. Bygningerne ere assurerede for 13120 Rbd. Sølv. Gaarden staaer for 3 Edr. 1 Skp 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af $28\frac{1}{2}$ Ede Ld. Udsæden er 3 Edr. Rug, 6 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 10 Edr. Kartofler; Besætningen 4 Heste og 10 Kører. De kgl. Sk. udgjøre 128 Rbd.

7. Bjerregaard ejes og drives af Hr. Commandeur-Capitain Uldall. Bygningerne ere assurerede for 11400 Rbd. Sølv. Gaarden er skyldsat til 9 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 80 Edr. Ld., alt Ager. Udsæden er 15 Edr. Rug, 20 Edr. Byg, 25 Edr. Havre, 5 Edr. Bælgædd; Besætningen 8 Heste, 20 Kører, 12 Haar og 8 Sviin. Skatterne beløbe sig til 200 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, under hvilken tillige drives tvende Huuslodder, tilsammen af Hrtk. 2 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb.

8. Landlyst, et Lyftsted, ejes og drives af Hr. Steergaard. Bygningerne ere assurerede for 10750 Rbd. Sølv. Arealet udgjør 3 Edr. Ld., hvorpaas hviler 2 Skp. upr. A. og E. Hrtk. Skatterne beløbe sig til 50 Rbd.

Sognets 2 Kroer ere:

1. Glaskækroen, hvis Bygninger, bestaaende af et Stue-huus og 3 Udhus, alle opførte af Muur og Bindingsværk, straatækkede og assurerede for 6570 Rbd. Sølv, ligger paa Vierslev Byes Grund, men hvis Jorder ere matriculerede under Hvidovre By. Disse indtage et Areal af omrent 100 Edr. Ld., hvoraf omtr. 20 Edr. Ld. er Eng, og hvorpaas hvil-

ler 10 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. upr. A. og E. Hrk. Udsæden er 9 Edr. Rug, 14 Edr. Byg, 24 Edr. Havre, 70 Edr. Kartofler. Besætningen 10 Heste, 20 Kør, 6 Faar, 12 Sviin.

De kgl. Sk. beløbe sig til 200 Rbd.; Com. Afg. til 30 Rbd. Den halve Kongetiende er accorderet til $1\frac{3}{8}$ Ede Byg, betalt efter hvert Aars Cap. E.; den anden halve Deel af Kongetienden tilligemed Præstetienden erlægges med $10\frac{1}{2}$ Ede Byg af hele Aelingen, erlagt paa samme Maade; Kirketienden er accorderet til 6 Skp. Byg pr. Ede Hrk. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, der ejes og drives af Hr. C. Selchou. Privilegiet berettiger kun til Krohold samt Gjæstgiveri og er personelt.

2. Valdby Kro ejes af Hr. C. Böhm, der har Privilégium til Krohold, Gjæstgiveri og vindskränket Boutikhandel. Bygningerne bestaae af et een Etage højt Stuehuus og 4 Udhuse, af hvilke det ene er, ligesom Stuehuset, grundmuret og teglhængt, og de øvrige af Muur og Bindingsværk samt straatækkede; de ere ialt aßurerede for 10800 Rbd. Sølv. Under Kroen drives 2 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. pr. A. og E. Hrk. med et Areal af 28 Edr. Ed., der ligger i Kongens Enghave. De kgl. Sk. udgjør 118 Rbd.; Com. Afg. 30 Rbd.; i Haafgivt svarer 1326 Lpd. Hs; Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, der mod en aarlig Afgift af 1000 Rbd. Sølv er bortforpagtet til Hr. J. Möller.

V. Brønshøj Sogn.

ligger $\frac{3}{4}$ M. N. V. for Kjøbenhavn, og grændser mod N. til Gjentofte og Gladsaxe Sogne, mod D. til Kjøbenhavns For- der, mod S. til Frederiksberg Sogn og mod V. til Rødovre

Sogn; paa de tre sidste Kanter har Sognet naturlige Grændfælde, mod D. Veersø og dens Afløb, der længere hen mod D. faaer Navn af Ladegaardsaaen (S. 175 og 189); mod S. den de citerede Steder omtalte Åa, der kommer fra Damhuussoen, og mod B. sidstnævnte Sø samt den Åa, der, kommende N. fra Gladsaxe Sogn, falder i samme. Sognet bestaaer af Byerne Brønshøj, Husum, Vandløse, Emdrup og Uttersløv.

Brønshøj By, der ligger ved Landevejen til Frederiks-sund, har et Areal af 610 Edr. Ed., som er ansat til 21 Edr. 6 Skp. 1 Hdk. 2 Alb. pr. og 82 Edr. 3 Skp. 3 Hdk. upr. A. og E. Hrtk. og fordeelt paa 32 Matr. No. Ved Taxationen af 1802 blev en Ede af dette Hrtk. vurderet til 400 Rdl. Paa det nævnte Areal findes Præstegaarden, hvorunder det priv. Hrtk. drives, 9 Selvejergaarde, af hvilke 6 hver med 9 Edr. 4 Skp. 3 Hdk., 2 over 9 Edr., og 1 over 5 Edr. (Brønshøjholm) upr. A. og E. Hrtk., 4 Selvejehuse med Hrtk., af hvilke 2 over 2 Skp. og 2 under 1 Skp. upr. Hrtk., 33 jordløse Selvejehuse, der dog erlægge Grundskat deels til Kongens Gasse, deels til Sognepræsten, deels til de Gaardejere, paa hvis Grund de ere byggede, fremdeles Kirken, Skolehuset, Jordmoderboligen og Kroen. Af Gaardene ere 2de, af Husene ingen udflyttede. Byen ejer 29 Edr. Ed. af Uttersløv-eller Søborg-Mose, hvorom mere siden; i dette Areal ere Gaardene, med Undtagelse af Brønshøjholm, lodtagne i Forhold til Hrtk. Af Kirkemosen har enhver Gaard omtr. 6 Skp. Ed. Kun een Gaard har Tørveskær paa sin Lød. Paa Brønshøj Byes Mark findes en Sundhedskilde, ved Navn Tørtens eller Tostens Kilde, der skal have gjort god Tjeneste i Pestens Tid 1711, og her havde Carl Gustav sin Lejr, da han 1659—60 forgjæves belejrede Kjøbenhavn. Paa Byens Grund boer 1 Smed, 2 Bøvere, 1 Slagter, 3 Skomagere, 2 Skredere og 1 Instrumentmager. Af Byende findes 17 Karle, 14 Piger og 6 Drenge; af Indsiddere 6. I Byen boer en Jordmoder, hvis District bestaaer af Brønshøj og Rødovre Sogne. I Forbindelse med Byerne Husum og Vandløse danner Byen,

med Undtagelse af 9 Edr. 4 Skp. 3 Fdk. upr. Hrk., et Skole-district. Skolebygningen bestaaer af et grundmuret Stuehuus, opført af Frederik IV., men senere udvidet med 2 Fag og tækket med Rør, samt et Bindingsværks Udhuis. Den har et Tilkiggende af en liden Have paa 1 Skp. Ed., et Vænge paa 2 Skp. Ed. og en fraliggende Jordlod paa $5\frac{1}{2}$ Ede Ed. Skolelæseren lønnes med den saakaldte Degnetrave, der udgjør 41 Edr Byg. De skolesøgende Børns Antal er 100; den indhyrdes Underviisning og Gymnastik er indført. Ved Testament af 18 Decbr. 1823 bestemte Povel Boy, at det Halve af hans Formue skulde, efterat først nogle Legater deraf være udredede, tilfalde Brønshøj Skolevæsen, der ved Skiftets Slutning i Decbr. 1829 saaledes erholdt 743 Rbd. $74\frac{1}{2}$ f. Sedl. og L., af hvilken Sum 343 Rbd. $74\frac{1}{2}$ f. ere, efter Bestemmelsen i Testamentet, anvendte til Udvidelse af Skolebygningen; de øvrige 400 Rbd., der ifolge Testamentet ere stillede under Præstens særegne Beskyrelse, ere udsatte mod betryggende Sikkerhed paa anordningsmæssig Maade, og skal Renten heraf benyttes til gavnlige Lærebogers Anskaffelse og til Belønning for flittige og sædelige Børn. Skolevæsenet ejer iovrigt ingen Capitaler.

Husum By ligger ligeledes ved Landevejen til Frederiksund, N. V. for Brønshøj By; den har et Tilkiggende af 1091 Edr. Ed. med 41 Matr. Nr., hvis sammenlagte A. og G. Hrk. udgjør 154 Edr. 3 Skp. 1 Fdk., alt upr.; ved Taxationen i 1802 blev en Ede af dette Hrk. vurderet til 550 Rdl. Paa ovennævnte Areal findes 17 Selvejergaarde, af hvilke 1 paa 15 Edr. 3 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., 6 paa 10 Edr. 2 Skp. 1 Fdk., 8 paa 8 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb., 1 paa 6 Edr. 5 Skp. 3 Fdk. og 1 paa 5 Edr. 1 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. Hrk., 1 Selvejehuus med Jord uden Hrk. og 28 jordløse Selvejerhuse. Af Gaardene er een, af Husene ingen udflyttede; paa to næer, der, efter at være afbrændte, ere adskilte fra de andre, ligge de øvrige Gaarde i tvende tætte Nækker. Af Byens Areal optager Kagsmosen 26 Edr. Ed., og tvende Lod-

der af Uttersløvmosen 86 Edr. Ed.; saavel i disse som i Kagsmosen ere de 17 Gaarde lodtagne i Forhold til Hrtk. Byen har kun lidet og maadeligt Tørvestjær. Her boe 2 Smede, 2 Vævere, 2 Hjulmænd, 2 Sadelmagere, 2 Skomagere og 1 Skræder. Af Æyende findes 40 Karle, 22 Piger og 16 Drenge; af Indsiddere 4. Byen var forhen en Herregård, der forte Navn af Husumgaard; den var bygget af Bisshop Absalon, men blev 1734 nedbrudt og lagt til Rytterdistrictet. Om Skolevæsenet see ovenfor (S. 222).

Vandløse By, der ligger paa den nordøstlige Bred af Damhuusøen, S. V. for Brønshøj, har et Areal 600 Edr. Ed., som er ansat til 110 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upr. U. og E. Hrtk. med 22 Matr. Nr. I Taxationen af 1802 er en Æde af Byens Hrtk. ansat til 400 Rd. Hartkornet er fordeelt paa 14 Selvejergaarde, af hvilke 1 er paa 11 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb., 12 paa 7 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. ½ Alb. og 1 paa 3 Edr. 7 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Her findes 8 Selvejehuse uden Jord, men ingen med Hrtk. og Jord. Blandt Gaardene findes 9, blandt Husene ingen Udflytttere. Byen har aldeles intet Tørvestjær. Af Haandværkere findes kun en Slagter; af Indsiddere 2; af Æyende 30 Karle, 17 Piger og 5 Drenge. Om Skolevæsenet see ovenfor S. 222.

Uttersløv By, N. O. for Brønshøj, er ansat til 124 Edr. 2 Skp. 2 Fdk. upr. U. og E. Hrtk., af hvilket hver Æde ved Taxationen i Aaret 1802 er vurderet til 550 Rd.; Arealet indtager 975 Edr. Ed. med 58 Matr. Nr., og findes der her paa 18 Selvejergaarde, af hvilke 11 paa 7 Edr. 6 Skp. 1½ Alb., 3 meer eller mindre over 7 Edr., 1 paa 7 Edr., 1 paa 5 Edr. 1 Fdk. ¾ Alb., 1 paa 2 Edr. 4 Skp. 1½ Alb., hvis Ejær boer i Emdrup, og 1 paa 1 Ede upr. U. og E. Hrtk., 2 Selvejehuse med Jord, begge over 1 Skpe U. og E. Hrtk., 44 jordløse Selvejehuse, Bissegjerg eller Uttersløv vindmølle med 5 Skp. ¾ Alb. upr. U. og E. Hrtk. og 8 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. (efter Amtsst. Dypg. 5 Edr.) Hrtk. Molleskylde, samt Skolehuset. Af Gaardene ere 8, af Husene

ingen udflyttede. Leerseen, hvorom mere nedenfor, indtager 45 Tdr., tvende Lodder af Uttersløv-Mosen 9 Tdr. Ed. af Byens Areal; i disse sidste ere de 17 førstnævnte Gaarde lodtagne i Forhold til Hrtk. I Byen findes 3 Smede, 2 Hjulmænd, 2 Skredere, 1 Skomager, 5 Vævere og en Slagter; af Thynde 40 Karle, 30 Piger, 10 Drenge; af Indsiddere 19. Paa Uttersløv Mark laae fordum tvende Avlsgaarde, Schelersgaard og Munchensgaard. Paa den førstnævnte af disse opholdt Carl Gustav sig øste under Kjøbenhavns Belejring 1659—60, og her var det, at en Pige engang, medens han sad tilbords, udenfor med et Lagen gav Tegn til Kjøbenhavn's Volde, hvorfra der, som man fortæller, blev skudt saa godt, at Kuglen borttog Maden fra Bordet, Carl sad ved. Paa denne Gaard opholdt Corsiz Ulfeldt og Fru Eleonore sig ogsaa en lang Tid, da de kom fra Bornholms Fængsel.

I Forbindelse med 9 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. af Brønshøj Byes Hrtk. og Emdrup By danner Byen et Skoledistrict. Skolebygningen bestaaer af 1 Stuehus paa 7 Tag af Muur og Bindingsværk, opført 1818, og 1 Uddhus paa 8 Tag af Bindingsværk. Ved samme ligger en Have paa $\frac{1}{2}$ Skpe Ed. Skolelærerens Løn er reglementeret (S. 129 *); Jordladden, han driver, indtager $3\frac{3}{4}$ Tde Ed., hvorpaa hviler 6 Skp. 1 Fdk. pr. Hrtk., og er af Præstegaardens Forder henlagt til Embedet, mod at Sognet yder Præsten en aarlig Refusion af 6 Tdr. 6 Skp. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. \mathcal{E} . De skolesøgende Børns Antal er 70. Den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført i Skolen.

Emdrup By, der ligger ved den vestlige Ende af Emdrup Ss. N. Ø. for Uttersløv, staaer for 58 Tdr. upr. \mathcal{E} . og \mathcal{C} . Hrtk., der ved Taxationen i 1802 blev vurderet til 550 Rdl. pr. Tde, og hviler paa 412 Tdr. Ed. med 16 Matr. Nr.; det er fordeelt paa 8 Gaardslodder, af hvilke 1 er paa 13 Tdr. $1\frac{1}{2}$ Alb., 1 paa 12 Tdr., 1 paa 8 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk., 1 paa 8 Tdr., 2 paa 7 Tdr. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., 1 paa 1 Tde 4 Skp. 1 Fdk. og 1 paa 1 Tde 1 Skpe $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. \mathcal{E} . og \mathcal{C} .

Hrtk.; denne sidste Lod hører under Soholm i Gjentoste Sogn; af Huse, ansatte til Hrtk., gives her saaledes ingen, af jordløse Huse derimod 5; fremdeles findes her Søborghuus-Kro ved Vejen til Frederiksborg. Saavel Husene som Gaardslodderne ere fuldkommen Ejendom. Blandt Gaardene findes 4, blandt Husene ingen Udflytttere. I den nordøstlige Kant af Byens Forder ligger Emdrup-Søen, hvorom siden; af Veersæn ere 12 Tdr., og af Uttersløvmosen 37 Tdr. Ld., hvori 5 af Hrtk. Nr. ere lodtagne, indbefattede under Byens Areal. Af Eng findes her ikke ubetydeligt, men næsten intet Torveflæk. Af Haandværkere findes 1 Smed og 1 Hjulmand; af Æyende 18 Karle, 14 Piger og 4 Drenge; af Indsiddere 5. Om Skolevesenet see ovenfor S. 225.

Paa denne Byes Mark laa fordum Herregården Emmedrup eller Emdrup, som i Reformationens Tid hjemfaldt til Kronen og i Begyndelsen af det 18de Aarh. udstykkedes. Emdrup Ladegaard med det paa sammes Grund byggede Emdrupgaards Lyftsted (hvorom siden), hvilket i Aaret 1716 blev anlagt af Oversecretair Monnichen, er en Levning heraf.

Hele Sognet er ansat til 21 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. pr., samt 529 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk. *) med et Areal af 3688 Tdr. Ld., der er fordeelt paa 169 Matr. Nr. Der kommer saaledes omrent $6\frac{1}{2}$ Tde Ld. paa hver Ede Hrtk. Paa dette Areal findes 66 Selvejergaarde, 7 Selvejerhuse med Hrtk. samt 118 jordløse Selvejergaarde.

*) Amtsstuen har opgivet Hartkornet saaledes:

Nyttergodset 524 Tdr. 2 Skp.-Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk.

Strøgods

(Brønshøj-

holm) 5 - 5 - 3 - - - ditto.

529 - 7 - 3 - 1 - upr. A. og E. Hrtk.

samt Præste-

gaarden 21 - 6 - 1 - 2 - pr. ditto.

Hvilket stemmer med hvad i Texten er anført.

huse, Kirken, 2 Skoler, en Mølle, 2 Kroer og en Jordmunderbolig. Af Gaardene ere 24, af Husene ingen udflyttede. I Sognet er desuden 8 Tdr. 1 Ek. 1 Hdk. 1 Alb. (efter Amtsst. Opg. 5 Tdr.) Hrtk. Molleskyld.

Jorderne ere lavliggende, og, naar undtages enkelte Smaabakker, jevne og flade. De bestaae af en god Blanding af Leer og Muld, og ere i ikke alt for vaade Aargange fortræffelige. Af Eng haves ikke tilstrækkeligt, meest under Emdrup og mindst under Vandløse og Uttersløv, og ialt omtr. 370 Tdr. Ed.; Skov mangler aldeles; af Ejendomsmosser, tjenlige til Tørveskær, findes kun faa, og disse afgive derhos kun maadelig Tørv. Dog er Mangelen heraf ikke saa følelig, da Beboerne mod Betaling kunne erholde Tørv fra Utterslov eller Søborg-Mose, der ligger paa Sognets nordvestlige Side. Den indtager ialt 225 Tdr. Ed., hvoraf 61 Tdr. høre til Gladsaxe Sogn, de øvrige 164 Tdr. het til Sognet; i dette Areal ere alle Sognets Byer, med Undtagelse af Vandløse, meer eller mindre loddagne. Mosen tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen, som har Ret til der at anlægge Vandreservoir, samt til Tørveskær og Sætteplads; Lodsejerne i de nævnte Byer have derimod kun Ret til det derpaa voxende Siv, Græs og Flæg. Mosen er en af det kjøbenhavnske Vandvæsens Reservoirer, og Vandet ledes herfra gjennem en Vandledning, der gaaer forbi Søborghuus, hvor den er forsynet med Sluse og Stigbord, ud i den Åa, der fører Springvandet fra Gjentofte til Emdrup Sø. Slusens Bundstok ligger saa dybt, at Vandet ganske kan ledes fra Mosen. For en kort Tid lededes Vandet bort ved en Rende i modsat Retning over Husum Byes Marker til Langvaddams Sø, hvorved saavel Bondernes Jordlodder, som Vejen til Frederiksund blevе overskaarne, men denne Rende blev igjen tilkastet 1816. I Sognet findes fremdeles Rag-mosen, stor 26 Tdr. Ed. (S. 223); den ligger vesten for Husum By ved den Bæk, som fører Vandet fra Vibberups mosen ned til Damhuussøen.

Som ovenfor S. 225 og 226 bemærket, indtager Leer- eller Rør-Sø, der tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen, 57 Edr. Ld. af Sognets Areal og danner tilligemed sit Tilsløb fra Emstrup Sø og sit Afløb Sognets østlige Grændse. Dens Fladeindhold udgjor i alt 107 Edr. Ld., af hvilke 50 Edr. regnes til Staden Kjøbenhavns Forder. Skjondt det allerede 1752 var under Ventilation at gjøre denne Sø til et Hovedreservoir for Kjøbenhavns Vandvæsen, skete dette dog først 1815. Indtil den Tid laa den deels ud til Græsning, deels var den bevoret med Siv, og tilhørte forsaavidt Lodsejere i Emstrup og Uttersløv, der i Aaret 1817 solgte den dem saaledes tilkommende Net til Vandcommisjonen. For at holde Vandet, har man givet Søen en tre Alen høj og 7394 Alen lang Dossering; igjennem dennes vestlige Side er gravet en 4 Alen bred Fordybning, der er 786 Al. lang, og ved Hjælp af hvilken Vandet ganske kan udledes af Søen, endog fra de laveste Steder. Grænden mellem Søen og de tilstødende Forder dannes ved en 4 Alen bred Grøvt, der tillige optager Markvandet og leder det til den gamle Pompevandsaa ved Logten, hvor der er sat en Grundsluse for Søen med en saadan Bundstok, at alt Vandet kan udledes fra samme.

N. for Leersøen ligger Emstrup Sø, der ligeledes tilhører Vandvæsenet. Den indtager et Fladeindhold af omrent 11 Edr. Ld. og er i sin sydøstlige Ende forsynet med et Steens-Overfald, hvorover det alt for højt staaende Vand løber af. Paa den østlige Side, ved den Dæmning, den helsingørskede Landevej løber over, har den en Indløbskiste, hvorfra 5 Springvandsrender ledes til Kjøbenhavn, altsaa paa en Længde af 7 til 8000 Alen. I det vestlige Hjorne optager Emstrup Sø Afløbet fra Gjentofte Sø, hvilket forinden feriges med Vandet fra Soborgmosen, der kommer fra Vest gjennem Slusen ved Soborghuus; ved en Aa, som er forsynet med en Dossering af 191 Alens Længde paa begge Sider, ledes Vandet fra Emstrup Sø ned til Leersøen; denne har igjen sit Afløb gjennem den S. 174, 189 og 222 omtalte Aa, der under Navn af Lade-

gaardsaaen falder i Peblinge Søen. Foruden disse Aar har Sognet endnu paa den vestlige Grændse den Bæk eller Aa, der kommer fra Tibberupsmosen i Herlov Sogn og falder i den nordlige Ende af Damhuussoen (see S. 212), efterat have paa den østlige Side optaget en lidet Bæk, der flyder gjennem Husum By mod S. V.

Over Sognets Jord:r gaae Landevejene til Hillersd og Frederiksund; Hovedlandevejen til Helsingør sticer den yderste Deel af Emdrup Byes Marker.

Alle tre Tiender ere henlagte til Sjællands Bispestol; de svares hver af 510 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hrk. *) og ere ved fast Accord overdragne Tiendedyderne mod aarlig Afgift i Korn, betalt efter hvert Aars Cap. L.; denne Afgift er i Bronshøj bestemt til 1 Skp. Rug, 3 Skp. Byg og $1\frac{1}{2}$ Skp. Havre; i Vandløse til 1 Skp. Rug, 2 Skp. Byg og 2 Skp. Havre, og i Husum, Uttersløv og Emdrup til 1 Skp. Rug, 3 Skp. Byg og $2\frac{1}{2}$ Skp. Havre, Alt pr. Ede Hrk. af hver Tiende. Konge- og Kirke-Tienden ere hver især ma-

*) Tvende Gaarde, som
nedenfor omtales,
under Gaardene No.
1 og 12, ere tiende-
frie, nemlig Brøns-
højholm af 5 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. = Alb. upr. A. og E. Hrk.
og Emdrup = Lade-
gaard, upr. . . . 13 — 4 — 1 — — — —

tilsammen 19 — 2 — - - - -

Naar dette Beleb
bringes til Afgang i
hvad der, som oven-
for anført (S. 226),
er oprindel. . . . 529 — 7 — 3 — 1 — - -

udkommer det i Ter-
ten anførte Beleb 510 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. — — —

triculerede til 60 Edr. Tiendhrtk. Paa alle tre Tiender hviler et Bankhæftelses-Beløb af 3432 Rbd. 9 f. r. S. Kirken, der er hvælvet, skal være bygget af Bisshop Absalon; den har et 40 Al. højt Taarn, der er opført 1452 og forsynet med to Klokker; paa den ene af dem leses Aarstallet 1509, paa den anden 1590. Altertavlen er fra 1597. I Choret er en stor Steentavle, der indeholder en Fortegnelse over de sjællandske Bisshopper.

Sognet tæller 1200 Indv., hvoriblandt findes af Haandværkere: 2 Sadelmagere, 7 Smede, 9 Bøvere, 3 Slagtere, 6 Skomagere, 5 Skrædere, 5 Hjulmænd; af Æyende: 145 Karle, 97 Piger og 41 Dreng; af Indsiddere 36. Befolksdelen er ikke stor; dette maa især tilskrives de høje Priser, hvortil Gaardene kjøbes, og vel næst Beboernes slette Deconomi. Sognets tvende Skoler besøges af 170 Børn.

Som Tilfældet er med alle Landsbyerne i Nærheden af København, er Bygningsmaaden og Bygningerne i det Hele en Deel bedre her, end længereude i Landet. Døgsaa her i Sognet, især i Uttersløv og Emdrup, have Københavnerne Lyssteder. Bygningerne ere i Landets almindelige Brandkasse assurerede for 280280 Rbd. Sølv; i disse, Forderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 71840 Rbd. 85 $\frac{1}{2}$ f. r. S., 55033 Rbd. $\frac{3}{4}$ f. Sølv og 70560 Rbd. 67 f. Sedl. og E.; af disse Summer ejer private Creditorer 55970 Rbd. 2 f. r. S., 37083 Rbd. 9 $\frac{1}{2}$ f. Sølv og 40254 Rbd. 72 f. Sedl. og E.; Umyndige 6170 Rbd. 83 $\frac{1}{2}$ f. r. S., 7516 Rbd. 55 $\frac{1}{2}$ f. Sølv og 21195 Rbd. 27 f. Sedl. og E., og offentlige Stiftelser 9700 Rbd. r. S., 10433 Rbd. 32 f. Sølv samt 9110 Rbd. 64 f. Sedl. og E.

At Udstykningen ikke har taget saa megen Overhaand her i Sognet, som i de andre Sogne, der ligge i Nærheden af Hovedstaden, vil sees af hvad der under hver By er anført om Gaardenes Størrelse; kun enkelte Gaarde ere paa 3 Edr. Hrtk. eller derunder, og her findes kun faae Huse med Jord, ansat til Hrtkorn. En Bondegaard staarer i Almindelighed

for henved 8 Edr. Hrkt. og har sædvanlig et Areal af 50 Edr. Ed., af hvilket vel i Neglen 5 til 6 Edr. er Engbund. En saadan Gaard saaer 8 Edr. Rug, 16 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Erter og 6 Edr. Kartofler, hvorefter avles 7 til 8 Hold; en Deel af Arealet anvendes til Klover. Be-setningen er 8 Heste, 10 Kør, 6 Faar og 6 til 8 Sviin. Jorderne, der alle ere udskiftede, kunde være fortrinligen dyr-kede, da Gjodning kan haves i Overslod, men en god Drivts-maade er ikke almindelig; den sædvandlige Drivt er: 1. gjødes til Byg; 2. Byg; 3. Rug; 4. Erter; 5. Havre, som udlegges med Klover; Mange folge ikke engang nogen fast Dyrkningsplan, men besaae Jorderne med hvad de troe, de bedst kunne frembringe. I de senere Aar have Enkelte, selv blandt Bonderne, begyndt at anvende Vereldrivt. Assætning-en af Mælk og Fløde til København ansees for indbringende og er ganske almindelig; Beboerne maae derfor kjøbe Smør og Ost. Sviin tillægges, dog kun til Huusholdningsbrug; om Tillæg af andre Kreaturer gjelder, hvad ved Frederiksberg Sogn er anført (S. 192). De kongl. Sk. af en saadan Gaard udgiøre 100 Rbd.; Com. Afg. 40 Rbd.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaaes til 4400 Edr. Rug, 8800 Edr. Byg, 5500 Edr. Havre, 1650 Edr. Erter, 6186 Edr. Kartofler og 8250 Edr. Mælk; heraf sælges 1470 Edr. Rug, 2940 Edr. Byg, 1375 Edr. Havre, 600 Edr. Erter og 5500 Edr. Mælk, foruden omtr. 500 Edr. Fløde; det Øvrige, 2930 Edr. Rug, 5860 Edr. Byg, 4125 Edr. Havre, 1050 Edr. Erter og 2750 Edr. Mælk, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturer, samt, hvad Sædarterne angaaer, til Udsæd. Af Kartofler sælges saagodisom ingen; de forbruges alle deels i Huusholdningen, deels som Fodrings-Middel, deels til Udsæd. Her haves omtr. 550 Heste, 690 Kør, 400 Faar og 600 Sviin.

I Forbindelse med Annexet Nødovre danner Sognet et Fattigvæsens-District, der bestyres paa sædvanlig Maade. An-

tallet af de til fast Almisse indskrevne Fattige er sædvanlig 61 Personer, tildeels med Familie, og af Fattige, der, uden at være indskrevne som faste Almisselemmere, nyde interimistisk Hjælp, 10. Disses Forsørgelse kostet i Almindelighed 842 Rbd. Sedl. aarlig, foruden hvad der ydes in natura, som udgjør 4205 Kostdage, 1872 K. Brød, 48 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Gryn, 45 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Arter, 414 K. Flest og $741\frac{1}{2}$ Snees Klodstør. Under 27 Februar 1741 skænkede Degnen Anders Jensen 50 Sldr. til Brønshøj og Rødvore Sognes Fattige, der indestaae i Brønshøj Præstegaard med 33 Rbd. 32 f. Sølv og overdrages fra den ene Præst til den anden. Renterne beregnes Fattigkåsen til Indtægt og uddeles under den øvrige Masse af Udgivter til Sognenes Fattige.

Til Bedste for Huusarme i Brønshøj Sogn legerede under 18 Decbr. 1823 Povel Boy sin halve Formue, efter Fra-drag af nogle Legater; denne udgjorde ved Skiftets Slutning i Decbr. 1829 723 Rbd. $74\frac{1}{2}$ f. Sedl., der for bestandig skulle forblive under Præstens Bestyrelse, som skal paasee, at Capitalen vorder frugtbringende anbragt, og, hvad ogsaa er tilfælde med den til Brønshøj Skolevæsen af samme Povel Boy skænkede Capital (S. 223), helst til Udlaan mod behørig Sikkerhed hos stræbsomme Professionister og Huusfolk i Sognet, samt at Renterne blive vel anvendte til Understøttelse for Sognets Huusarme. Dog er det Commissionen usormeent, efterhaanden at benytte den tredie Deel af Capitalen til saadanne Udgivter, der ellers vilde paadrage Beboerne trykfende Paalæg, og hele Capitalen, om et Hospital eller en Fattig-Anstalt, hvortil Huushy udtreves, skulle blive oprettet eller opbygget i Sognet. Capitalen udgjør for Tiden 600 Rbd. Sedl.

Af tidlige Forfattere omtales et, til Fordeel for Sognets Fattige, af Bislop Bagger funderet Hospital, der skal have ligget i Brønshøj By, og til hvilket Fundator henlagde 1400 Sldr, hvis Renter skulle uddeles til Lemmerne, med tilføjende, at samme blev nedbrudt af Bislop Bornemann,

og for Capitalen oprettet et Par Senge i Bartou; men dette Hospital har aldrig haft Tilværelse. Vel havde Bislop Baggers paatænk at oprette en saadan Stiftelse, og skrev en Fundats for samme, men sandsynligvis er han død, inden hans fromme Forsæt blev fuldført i Gjerning, og hans Efterladte have da, ved at tage en forandret Bestemmelse med den til Hospitalet legerede Capital, erhvervet Tilladelse til for samme at oprette et Par Senge i Bartou, som hans Familie har forbeholdt sig Ret til at belægge.

Sognet, der ligger i Kjøbenhavns Amts Rydderdistricts nordre Birk, udgør det 4de Landlægd af Sokkelunds Herred, Kjøbenhavns Amt. Fra 1736 til 1747 laa Frederiksberg Sogn, som Annex til Brønshøj.

Sognet danner tilligemod Rødovre Sogn et Pastorat, der i den gamle Angivelse er anslaaet til 280 Rd. Præsten, for Tiden Hr. M. B. Møller, beboer den i Brønshøj By beliggende Præstegaard, af hvis 4 Længder Stuehuset er opført af Muur og Bindingsværk, og Udhusene af Leer og Bindingsværk. De afgive en bequem Bopæl og ere assurerede for 3320 Rd. Solv. Indløsningssummen er 500 Rd. Haven indtager 5 Skp. Land.

Af Præstegaardens oprindelige Areal 111 Edr. Rd. ere $3\frac{3}{4}$ Edr. henlagte til Uttersløv Skole, paa hvilke 6 Skp. 1 Fd. af det Hrsk., hvortil Præstegaarden var ansat (S. 226*), gik over. Denne har saaledes nu $107\frac{1}{2}$ Ede Rd., der staar for 21 Edr. 2 Alb. pr. A. og E. Hartkorn. Af dette Areal ere $78\frac{1}{4}$ Ede Rd. Agerjord, 24 Edr. Rd. Engbund og 5 Edr. Rd. af Søborg Mose (S. 227). Om Jordernes Bonitet gjælder, hvad ovenfor S. 227 er bemærket. Af Præstegaardens Jorder ere $71\frac{1}{2}$ Ede Rd. inddelte i Lodder paa 4 til 5 Edr. Rd., der bortspragtes paa visse Aar imod en Afgift af 3 til

4 Edr. Byg af hver Ede Eb.; de øvrige 36 Edr., hvoraf 8 Edr. ere Enghund, og hvorpaas hviler 7 Edr. Hrtk., drives af Præsten selv paa følgende Maade: 1 Aar Havre; 2. Kartofler, hvortil gjødes; 3. Byg; 4. Bælgssæd; 5. Hvede; 6. Kaalrabi, Turnips ic., hvortil gjødes; 7. Baarsæd; 8. Blandingssæd af Byg, Erter, Wikker og Havre eller Kartofler; 9. Hvede og Rug; 10 og 11. Kløver. De besaaes med 4 Edr. Wintersæd, dels Rug, dels Hvede, 2 Edr. Byg, 4 Edr. Havre, 2 Edr. Erter og Wikker. Der hostes sædvanlig 8 Fold. Af Kartofler lægges 20 Edr.; af Hø avles 26 og af Halm 70 Læs. Der fodres og græsses 5 Heste, 12 Kør og 2 Svijn.

Præstetienden er henlagt til Sjællands Bispestol (S. 229), og i dens Sted er Kaldet tillagt en Refusion af 80 Edr. Byg, betalte efter hvert Aars Capit. E., og hvis Beløb hæves paa Københavns Amtstue. 8 jordløse Arvesæste-Huse i Brønshøj svare efter et Rescr. af 1792 til Præsten hver 5 Rbd. i aarlig Afgift af den Ede, paa hvilken Bygningerne, der tilhøre Fæsterne, ere opførte. Total-Indtægten af disse og 10 Havepladse, der ligeledes ere bortfæstede, udgjøre 77 Rbd. 16 f. Sølv. For det til Uttersløv Skole overdragne Jordstykke erlægger Sognet en aarlig Afgift af $6\frac{2}{3}$ Ede Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E. Offer og Accidentier beløbe sig til 700 Rbd. Sølv.

Paa Kaldet hviler hverken Enkepension eller Forpligtelse til at holde Artillerihest. De kgl. Sk. udgjøre 100 Rbd., Com. Afg. og Exp. 50 Rbd. Præstegaardens Jorder ere behøftede til Banken med 873 Rbd. 58 f. r. S. Paa Kaldet hvilede ved Udgangen af 1832 en Gjæld af 500 Rbd. Sølv til den gejstlige Enkekasse, 1757 Rbd. 24 f. Sølv til Røesskilde Domkirke og 1421 Rbd. $8\frac{1}{2}$ f. Sedl. og E. til Duebrødre Kloster, der hidrører fra et Laan i Anledning af Præstegaardens Opbygning, og som afdrages med 100 Edr. Byg aarligen, betalte efter hvert Aars Capit. E.

Sognet har ingen Hovedgaarde. Af Lyst- og Areal-Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, mærkes:

I Brønshøj By:

1. Brønshøjholm, som ligger i Brønshøj By, tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen, der driver den ved Forpagter, for Diden Major Hoffmann; den er Oplagtsstedet for Tørv fra Utterslov-Mose. Bygningerne bestaae af 4 Længder af Muur og Bindingsværk, der afgive Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden; de ere assurerede for 3600 Rbd. Solv.

Til Gaarden, der staaer for 5 Edr. 5 Skp. 3 Fdk. upr. A. og E. Hrtk., hører et Areal af 30 Edr. Ed. A. og 5 Edr. Ed. E. Udsæden 5 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, 5 Edr. Græs og Wikker, giver sædvanlig 8 Fold. Der lægges 4 Edr. Kartofler og avles 20 til 25 Læs Hø samt 60 Læs Halm. Besætningen er 5 Heste, 10 Kør, 4 Faar, 4 Svin. Gaarden er tiendefri (S. 226*), hvilket efter Nogles Mening skal hidrøre derfra, at den har været henlagt til Præsterne ved Frue Kirke i Kjøbenhavn; efter Andres fra den Omstændighed, at den har været de catholske Bisckoppers Sommerresidenter. De kgl. Sk. udgjøre 80 Rbd., Com. Afg. 15 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2. Frederiksgaard, der ved afdøde Salomon Lindsgaards Testamente er tilskjødet Grosserer Beyers Familie saaledes, at Grosserer Beyer, saalange han lever, er sammes uindskräckede Bestyrer, staaer for 9 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 40 Edr. Ed. A., 10 Edr. Ed. E. og 6 Skp. Ed. Tørvemose. Udsæden, 4 Edr. Hvede, 4 Edr. Rug, 8 Edr. Byg, 3 Edr. Bælgæd, 5 Edr. Havre, giver sædvanlig 8 Fold. Der lægges 30 Edr. Kartofler. Jorderne ere inddelte i 12 Podder, hver paa omtr. 4 Edr. Ed., og drives paa følgende Maade: 1 Aar Brakfrugter; 2. Byg; 3 og 4. Kløver; 5. Rug; 6. Brakfrugter; 7. Byg; 8. Bælgæd; 9. Hvede; 10 og 11. Kløver; 12. Havre. Besætningen er 5 Heste, 12 Kør, 8 Faar og 4 Svin. Bygningerne bestaae af 4 Længder af Muur og Bin-

dingsværk, der ere straatækkede og afgive Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden; Assurancesummen er 2800 Rbd. Selv.

3. Gaarden No. 8 i Husum ejes og drives af Hr. Laybourn. Bygningerne bestaae af 4 Længder, opførte af Leer og Bindingsværk og assurerede for 2750 Rbd. Selv. Gaarden er skyldsat til 8 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb. upr. A. og E. Hrft. med et Areal af 46 Edr. Ed. A., 2 Edr. Ed. E. og 2 Edr. Ed. M. Den aarlige Udsæd, 7 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Bælgæd, giver sædvanligten 10 Fold. Der lægges 20 Edr. Kartofler og avles 14 Læs Hø og 100 Læs Halm. Her fodres og græsses 8 Heste, 12 Kører, 6 Faar, 2 Sviin. De kgl. Sk. udgjøre 120 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Dienden see S. 229.

I Vandløse By ligge:

4 og 5. Vandløsehøj og Rosenlund, der ejes og drives af Hr. exam. jur. Seidelin; førstnævntes Bygninger bestaae af et Stuehuus af Muur og Bindingsværk, der afgiver god Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden, samt 4 Udhuse af Leer og Bindingsværk, alle assurerede for 7920 Rbd. Selv; sidstnævntes af 4 Længder af Leer og Bindingsværk, assurerede for 2040 Rbd. Selv. Hver af Gaardene ere ansatte til 7 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrft., med et Areal til den første af 32 Edr. Ed. A., 8 Edr. Ed. E. samt 2 Edr. Ed. Have, og til den sidste af 40 Edr. Ed. A., 2 Edr. Ed. E. samt 1 Ede Ed. Have. Udsæden for begge Gaardene ndgjør 20 Edr. Bintersæd, deels Hvede, deels Rug, 4 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, 8 Edr. Blandingsæd, hvorefter høstes 8 til 10 Fold. Der lægges 50 Edr. Kartofler og avles 50 til 70 Læs Hø og 150 Læs Halm. Besætningen er 6 Heste, 32 Kører og 4 Sviin. Forderne drives paa følgende Maade: 1 Uar Grønjords Havre; 2. gjødes til Brakfrugter; 3. deels Hvede og Rug, deels Byg; 4 og 5. udlagte med Klover. Dienderne erlægges med 3 Edr. Rug, 6 Edr. Byg og 6 Edr. Havre af hver Gaard, der be-

tales efter hvert Aars Capit. Taxt. Af begge Gaarde erlægges de kgl. Sk. med 180 Rbd. og Com. Afg. med 50 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommene.

6. Hyltegaard ejes og drives af Hrr. Cancelliraad August. Bygningerne, et grundmuret og teglhængt Stuehuus, 2 Etager højt, der afgiver herskabelig Bopæl, og 2 straatækkede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk, ligge i en Udkant af Marken og ere assurerede for 18700 Rbd. Sølv. En smuk Have indtager 2 Edr. Ld.

Gaarden, der staar for 7 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk., har et Tilliggende af 40 Edr. Ld. A. og 6 Edr. Ld. E. Agerjorden er indeelt i 4 ligestore Marker, der drives paa følgende Maade: 1 Aar gjødes deels til Rug, deels til Byg; 2 og 3. udligger Marken til Græsning, efterat være besaaet med forskellige Græsarter; 4. benyttes den til Bølgæd og Rodværter. Jorderne ere lerede. Under Gaarden drives fremdeles 6 Edr. Ld. af Frederiksberg Byes Jorder, hvorpaa hviler 4 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. priv. A. og E. Hrtk. Udsæden, 4 Edr. Rug, 4 Edr. Byg, 6 Edr. Havre, 5 Edr. Bølgæd, giver sædvanlig 10 Fold. 2 Edr. Ld. anvendes til Kartofler; 1 Ede til Kaaalrabi; 2 Edr. til Turnips og 4 Edr. til Staldfoder. Der avles 30 Læs Hø og 100 Læs Halm. Besætningen er 5 Heste, 16 Koer, 6 Haar, 2 Sviin. Alle 3 Tiender erlægges med samme Beløb og paa samme Maade, som under No. 4 og 5 er anført. De kgl. Sk. udgjøre 130 Rbd., Com. Afg. 70 Rbd.

I Utterslov By ligger:

7. en Gaard, der ejes og drives af Hr. Capitain Synnestvedt, og hvis Bygninger bestaae af et Stuehuus og 4 Udhuse, der ere opførte af Leer og Bindingsværk; de ere alle assurerede for 4200 Rbd. Sølv. En smuk Frugthave indtager et Areal af $1\frac{1}{2}$ Ede Ld.

Gaarden er skyldsat til 7 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 40 Edr. Ld. A. og 20 Edr. Ld. E.; af hine benyttes 5 Edr. til Vintersæd, 15 Edr.

til Baarsæd, 5 Edr. til Kartofler, 5 Edr. til Bælgæd og 10 Edr. til Kløver. Jorderne ere inddelte i 8 Marker, hver paa 5 Edr., der drives paa følgende Maade: 1 Aar halv Brak, som gjødes deels til Bintersæd, deels til Byg; 2. gjødes til Kartofler; 3. Byg; 4. Rug; 5. Bælgæd; 6. Havre; 7 og 8. Kløver. Ved at sammenholde Markernes Størrelse med Sædstiftet, vil Udsæden saaledes findes at være: 5 Edr. Hvede eller Rug, 10 Edr. Byg, 5 Edr. Havre og omtr. 40 Edr. Kartofler; om endog Rugen synes at staae godt, giver den dog ej flere end 6 Fold; efter Hvede avles 8, efter Byg og Havre 12 og efter Kartofler 16 til 20 Fold. Her holdes 7 Heste, 25 til 30 Koer og 10 Svin. De kgl. Sk. beløbe sig til 110 Rbd., Com. Afg. til 30 Rbd. Om Tienden see S.229. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

8. Hjendrinestrøst ejes og drives af Hr. Major Bruun. Bygningerne, der ere assurerede for 6670 Rbd. Sølv, og opførte af Muur og Bindingsværk, bestaae af et Stuehus, een Etage højt, som afgiver Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden, og 4 Udhuse.

Gaarden staaer for 7 Edr. 6 Skp. $1\frac{7}{8}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 45 Edr. Ld. A. og 7 Edr. Ld. E. Udsæden, 10 Edr. Hvede og Rug, 6 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Erter og Wikker, giver sædvanligens 8 Fold. Der lægges 50 Edr. Kartofler og avles 30 Læs Hø og 100 Læs Halm. Besætningen er 8 Heste, 30 Koer, 10 Haar, 6 Svin. Drivtsmaaden er: 1 Aar gjødes deels til Rug eller Hvede, deels til Kartofler; 2. Byg; 3. Havre eller Bælgæd, udlagt til Hvile med forskjellige Gresarter i eet Aar. De kgl. Sk. udgjøre 100 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Om Tienden see S. 229.

9. Bellehøj, der ejes af Hr. Capitain Lütken, er skyldsat til 7 Edr. 6 Skp. $1\frac{7}{8}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk., som hviler paa et Areal af 43 Edr. Ld. A, $2\frac{1}{2}$ Ede Ld. E. og 4 Edr. Ld., der ere anvendte til Plantage og Have. Jorderne, der for den største Deel ere indhegnede, ere muldlerede, og her

findes Mærgel. Udsæden, 9 Edr. Vintersæd, mest Hvede, 10 Edr. Byg, 5 Edr. Havre, 5 Edr. Erter og 3 Edr. Bindingsæd, giver sædvanlig 10 Fold. Der lægges 20 Edr. Kartofler og avles 20 Læs Kløver, Hs og 100 Læs Halm. Her fodres og græsses 12 Kører, 6 Heste og 8 Sviin. Drivtsmaaden er: 1 Aar gjødes til Byg; 2. Kartofler, Erter, Bikker og Blandingsæd; 3. Hvede og Rug; 4. Havre, udlagt med Kløver i 2 Aar. De kgl. Sk. beløbe sig til 120 til 130 Rbd., Com. Afg. til 30 Rbd. Om Tienden see S. 229. Bankhæftelsen er indfriet. Paa Gaardens Grund findes et Selvejerhus med 3 Edr. Ed., der erlægger en aarlig Grundskat af 4 Rbd. Sølv til Gaardens Ejer.

Bygningerne, der ere assurerede for 10010 Rbd. Sølv, bestaae af et grundmuret, een Etage højt Stuehus med Dvist, som afgiver en herskabelig Bopel, og 3 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle straatækede. De ligge temmelig højt, og man nyder herfra en fortræffelig og rig Udsigt saavel til Hovedstaden selv, som til dens smukke Omegn.

Under Emdrup By hører:

10. Søgaard, der ejes og drives af Hr. Hammershøj, og hvis Bygninger bestaae af 4 Længder, opførte af Muur og Bindingsværk og assurerede for 7000 Rbd. Sølv. Den staar for 8 Edr. upr. A. og E. Hrk. og har et Tilliggende af 34 Edr. Ed. A. og 6 Edr. Ed. E. Udsæden, 6 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 12 Edr. Havre, giver 8 Fold; der lægges 10 Edr. Kartofler. Her holdes 6 Heste, 12 Kører og 8 Sviin. De kgl. Sk. udgjøre 100 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Tienden see S. 229.

11. Emdrup Ladegaard, der ejes og drives af Hr. C. B. Born, har oprindeligen været skyldsat til 13 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrk., men heraf hviler nu 1 Ede 4 Skp. 1 Fdk. paa det saakaldte Emdrupgaards Lyststed, der nu fører Navnet Annalyst og er et elegant, velvedeligholdt Lyststed, tilhørende Hr. Hofuhrmager Jørgensen. Til de 12 Edr. Hrk., der saaledes nu hører til Emdrup Lade-

gaard, ligger et Areal af 38 Edr. Ld., alt Ager, af udmærket Bonitet; under Gaarden drives fremdeles 25 Edr. Ld. U. og E. af Uttersløv Byes Jorder, hvorpaa hviler $2\frac{1}{2}$ Ede Hrtk. (S. 224). Huldstændig Bereldrvit agtes indført, og vil da $10\frac{1}{2}$ Ede Ld. vorde anvendte til Kartofler, Turnips, Kaal ic., $12\frac{1}{2}$ Ede. Ld. til Byg, $10\frac{1}{2}$ Ede Ld. til Hvede og Rug, $6\frac{1}{4}$ Ede Ld. til Bælgæd, $4\frac{1}{4}$ Ede Ld. til Havre, $10\frac{1}{2}$ Ede Ld. til Kløver, Timothei eller andre Græsarter til Høfslæt, samt $8\frac{1}{2}$ Ede Ld. til Græsning. Som følge heraf bliver den lagte Sæd: 80 Edr. Kartofler, eller i Stedet derfor Turnips, 13 Edr. Byg, 12 Edr. Hvede og Rug, 8 til 9 Edr. Rørter og Wikker, 6 Edr. Havre og 10 til 12 Epd. Græsfrø, hvorhos $8\frac{1}{2}$ Ede Ld. anvendes til Græsning. Efter denne Udsæd avles sædvanlig 8 til 10 Fold. For nærværende Tid ere de 38 Edr. Ld. inddelte i 6 Marker, der drives paa følgende Maade: 1. gjødes til Kartofler, Turnips ic.; 2. Byg med paasaaet Kløver; Ejeren har gjort Forsøg med Himmelbyg; 3. Kløver, eller, i tilfælde at denne slaaer fejl, fuldigen saaet Wikker eller Boghvede; 4. Rug; 5. $\frac{1}{2}$ til Bælgæd af eens Slags, $\frac{1}{2}$ til 4 Slags Blandings-Bælgæd med lidet polst Havre; 6. Byg. De andre 25 Edr. Ld. ere ligeledes inddelte i 6 Marker, som drives med Havre i Nr. 1; i Nr. 2 lidet Boghvede, om Kløveren skulde slaae fejl, samt Kartofler og Rørværter; Nr. 3 gjødes til Rug med paasaaet Kløver; 4. Høfslæt; 5 og 6. Græs. Af Hø avles 40, af Halm 200 Læs. Her holdes 20 Kører. Ejeren har gjort Forsøg med at lade Turnips overvintré, og disse gave ham en Mængde Fro, som han udførte til England, hvor det seges med Begjærlighed. De kgl. Sk. udgiøre 180 Rbd., Com. Afg. 50 Rbd. Saavæl Emdrup Ladegaards, som Emdrupgaards Lyststeds Hrtk. er tiendesrit (S. 226), hvortil Grunden, efter Traditionen, skal være, at de engang have været beboede af en Biskop; af de tiffjøbte $2\frac{1}{2}$ Ede Hrtk. svares Tiende paa den S. 229 nævnte Maade. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Bygningerne, der ere assurerede for 11380 Rbd. Sølv, bestaae af et grundmuret Stuehuus, som afgiver en herskabelig Bopæl, og 3 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle straatækkede. Af Stuehusets 11 Værelser udlejer Ejeren aarlig 8. Ved Gaarden er en smuk Have med mange gode Frugtræer.

At Emdrup Ladegaard og Emdrupgaards Lyststed ere Levninger af den gamle Herregård Emmedrup, er ovenfor (S. 226) bemærket.

Brønshøj Sogn har kun een

Mølle,

Uttersløv hollandske Windmølle, eller, som den ogsaa forhen kaldtes efter sin Beliggenhed paa en Bakke ved Navn Bissegård, Bissegårdens Mølle, der hører under Uttersløv By, hvorfra den er udslyttet. Den ejes og drives af Hr. Borum. Bygningerne bestaae af et grundmuret, een Etage højt og 14 Tag langt Stuehuus, der afgiver Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden, og 2 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle rørtækkede og assurerede for 23330 Rbd. Sølv, Møllens og Mølleværkets Assurancesum derunder indbegrebet. Ved Bygningerne ligger en smuk Have paa $1\frac{1}{2}$ Dde Ed., hvorfra havest en interessant Udsigt til København, Frederiksberg Slot og den svenske Øy.

Møllen, der staaer for 5 Edr. Mølleskylds Hrtk.*), har 2 Sigteværne, en Skalqværn, en Grovqværn og en Brækqværn. Der males aarlig 5500 Edr. Sæd, hvoraf 2000 Edr. er grov Maling, 2500 Edr. sigtes og 1000 Edr. an-

*) I Matr. Cont.'s Hrtk.-Fortegnelser staaer den anset til 8 Edr. 1 Skp. 1 Fde. 1 Alb. Hrtk. Mølleskyld, der ved nye Møllers Anlæg i Omegnen er nedsat til de nævnte 5 Edr. i Overeensstemmelse med Forordn. 3 Juni 1825 § 11.

vendes til Gryn. Forderne, 6 Edr. Ed., ere ansatte til 5 Skp. $\frac{7}{8}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk.; de anvendes til Grønfoder. Her holdes 7 Heste, 4 Kør og 10 Sviin. De kgl. Sk. udgjore 150 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Om Tienden see S. 229. Bankhæftelsen i Bygningerne, der blev sig til 1399 Rbd. 77 f. r. S., er indfriet; paa Forderne hviler en uindfriet Bankhæftelse af 33 Rbd. 46 f. r. S.

K r o e r.

1. Brønshøj Kro, der alene har Privilegium paa Krohold, ligger i Brønshøj By ved Landevejen til Frederiksund; den ejes af Hr. Iver Rasmussen. Bygningerne bestaae af et Stuehuus af Muur og Bindingsværk, 2 Udhuse og en Rejsestald, alle af Muur og Bindingsværk samt assurerede for 4530 Rbd. Sølv. En Have indtager 3 Skp. Ed.; dette, ligesaavidet som Kroens øvrige Tilliggende, er ikke ansat til Hrtk. Ved Kroen er en Hestemolle. De kgl. Sk. udgjøre 60 Rbd., Com. Afg. 20 Rbd.

Søvrigt er den iblandt de Kroer, der ere bestemte til Nedlæggelse ved nærværende Ejers Død.

2. Søborghuus, under Emstrup By ved Landevejen til Frederiksborg, har Privilegium til Krohold og Gjæstgiveri og ejes af Hr. P. Pedersen. Bygningerne bestaae af et Stuehuus og 3 Udhuse, alle opførte af Muur og Bindingsværk og strækkede; Assurancesummen er 7270 Rbd. Sølv. Under Kroen drives 16 Edr. Ed. af Buddinge Byes Forder i Gladsaxe Sogn; de staae for 2 Edr. upr. A. og E. Hrtk. De kgl. Sk. udgjøre 100 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd.

VI. Rødovre Sogn,

der ligger 1 Mil V. for Kjøbenhavn, grændser mod N. til Herlev Sogn, mod V. til Glostrup Sogn i Smørum Herred og mod S. til Hvidovre Sogn; mod Ø. skiller det fra Brønshøj Sogn ved den S. 229 omtalte Ha, der dog ved den nordlige Deel af Islemarks Forder gjør en lidet Bugt over Grændesfjellet, Damhuusøen og sammes Afslop. Det bestaaer af Byen Rødovre og Islemark.

Rødovre By, paa den vestlige Side af Damhuusøen, lige over for Vandløse By, $\frac{1}{6}$ M. N. for Hovedlandevejen til Roeskilde, har et Areal af 1187 Edr. Ld., der er ansat til 12 Edr. 1 Alb. pr. og 115 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. upr. U. og E. Hrtk., og fordeelt paa 36 Matr. Nr. Ved Taxationen af 1802 blev en Ede af dette Hrtk. vurderet til 600 Rd. Paa det nævnte Areal findes Kirken, Skolen, 2 Selvejerhuse med Hrtk. og Fjord, hvert over 1 Skpe Hrtk., 17 Selvejerhuse uden Hrtk. samit et Bomhus, 1 Urvefæstegaard under Sjællands Bispestol og 20 Selvejergaarde; paa hin hviler det pr. Hrtk., og af disse er 1 over 12 Edr. (Damhuuskroen), 2 meer eller mindre o. 9 Edr., 1 o. 8 Edr., 3 paa 7 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb., 2 paa 6 Edr. 6 Skp. $\frac{2}{3}$ Alb., 1 o. 6 Edr., 1 o. 5 Edr., 2 paa 5 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., 1 o. 4 Edr., 3 o. 2 Edr., 2 o. 1 Ede, og 1 paa 1 Ede upr. Hrtk. Af Gaardene ere 14, af Husene ingen udslyttede, naar undtages Bomhuset, der ligger ved Hovedlandevejen til Roeskilde, som gaaer over den sondre Deel af Byens Forder. Af denne Bom haves i aarlig Forpagtningsafgivt en Indtaegt af 4520 Rd. Sølv. Byens Forder ere jevne og flade, og af fortrinlig Bonitet; af Eng findes ubetydeligt, neppe $\frac{1}{5}$ mod Agerland; af Mose kun ialt 20 Edr. Ld. og Skov aldeles ikke. Af Æyhende findes her 20 Karle, 20 Drenge og 20 Piger; af Ændsiddere 4, og af Haandværkere 1 Smed, 1 Hjulmand og 2 Bævere.

Islemark eller Isløv Mark, der ligger N. for Rødovre By, indtager et Areal af 855 Edr. Ld. med 77 Matr.

Nr., ansatte til 47 Edr. 4 Skp. 2 Alb. pr. A. og E. Hrtk. Herpaa fandtes tilforn 4 Gaarde, der tilhørte Kongen; derpaa blev disse nedlagte, og deres Jorder bemyttede til Høslæt til Brug for Kongens Heste; men i det sidste Decennium af forrige Aarhundrede blev Jorderne udparcellerede og solgte til Private, og det nævnte Hrtk. er nu saaledes fordeelt, at her findes 6 Selvejergaarde, af hvilke 1 o. 8, 2 o. 3 og 3 o. 1 Ede Hrtk., og 34 Selvejerhuse, af hvilke 7 o. 6, 1 o. 5, 1 o. 4, 4 o. 3, 7 o. 2 og 14 o. 1 Skpe Hrtk. Det øvrige Hrtk. falder for Tiden paa 32 mindre Parceller, for det meste fra 3 til 10 Edr. Ed.; de ere ubebyggede, og de fleste af Ejerne boe i de tilgrændsende Byer; iøvrigt foregaae der meget jevnlig Forandringer saavel i disse, som hine Ejendommes Hrtk. Under Islemark drives 1 Ede af Ejby Byes Hrtk. i Glostrup Sogn. Islemark kan egentlig ikke betragtes som en By, da alle Gaarde og Huse ligge paa de tilhørende Loddere. Af Eng findes omtr. $\frac{1}{6}$ mod Agerland, af Mose findes hist og her nogle Stykker; Skov mangler ganske og aldeles. Af Dynde findes her 10 Karle og 10 Piger; af Haandværkere 2 Smede, 3 Hjulmand og 5 Bævere.

Hele Sognet er ansat til 59 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. (efter Amtsst. Dpg. 59 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.) pr. og 115 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 2042 Edr. Ed., der er fordeelt paa 113 Matr. Nr. Paa det nævnte Areal findes 1 Arvefæstegaard, 26 Selvejergaarde, 36 Selvejerhuse med Hrtk. samt 17 jordløse Selvejerhuse, en Mølle, Kirken og Skolen; blandt Gaardene findes 20, blandt Husene 34 Udflyttere.

Jorderne ere jevne og dale noget mod S. Rødvore Byes Jorder bestaae af leerblandet Muldjord; Islemarks ere temmelig sandbev. Langs med den S. 229 omtalte Aa findes en Deel Eng, ialt omtr. 180 Edr. Ed., som paa enkelte Steder afgiver Tørvestjær, s. Ex. i den saakaldte Niemose, der ligger ved Islehuus. Skov mangler ganske. Paa en Ede Hrtk. falder i Gjennemsnit omtr. 12 Edr. Ed. Den i det Fore-

gaaende omtalte Åa optager i Sognets nordøstlige Hjørne en Bæk, der kommer fra det sydvestlige Hjørne af Herlev Sogn og løber fra V. mod Ø. over den nordlige Deel af Islemarks Forder. Ved Islehuus er en Kilde, som opdagedes 1750 og indeholder klart, men noget saltagtigt Vand.

Sognet er Annex til Brønshøj, hvorhen der er $\frac{2}{3}$ Mil. Kirken ligger sydvestlig i Byen; det er en almindelig Landsbykirke uden Taarn med 2 smaae Klokker. Den er tilsigemed Kirketienden og de tvende andre Tiender henlagt til Sjællands Bispestol. Alle tre Tiender svares af 115 Edr. 5 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hrk., og ere overdragne Yderne for bestandigt mod 2 Skpr. Aug. 3 Skp. Byg og 3 Skp. Havre pr. Ede Hrk. af hver Tiende, betalt efter hvert Aars Cap. E. Konge- og Kirke-Tienden ere hver især matriculerede til 21 Edr.; paa alle tre Tiender hviler en Bankhaeftelse af 777 Rbd. 42 f. r. S.

Sognet tæller 450 Individuer, hvoriblandt findes af Haandværkere: 3 Smede, 4 Hjulmænd og 7 Vævere, og af Kynde 30 Karle, 30 Piger, 20 Drenge; af Indsiddere 4. Sognet danner et Skoledistrict; Skolen ligger i Rødovre By og har et Tilliggende af 3 Edr. Ed. foruden Have. Førstigt er Skolelærerens Løn reglementeret (S. 129*); vel skjænkedes Bisshop Hersleb eller Frue et Legat af 200 Rdl. til Skolelæreren i Rødovre, at han deraf skulde nyde Renten, som en Forøgelse eller Forbedring i hans Lønning; men ifølge den under 12 Octbr. 1811 allernaadigst approberede Skoleplan for Sokkelunds Herred bliver Renten, 8 Rbd. Sølv, afstrukken ham i den reglementerede Lønning, saa at den altsaa ikke kommer ham, men Sognets Skolevæsen tilgode. Legatet bestaaer i tvende kgl. Obligationer, hver paa 100 Rbd. Sølv, og staarer under Skoledirectionens Bestyrelse. Skolen besøges af 64 Born; den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført.

Bygningerne ere assurerede for 115960 Rbd. Sølv; i disse, Forderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 46300 Rbd. r. S., 31613 Rbd. 29 f. Sølv, 36370 Rbd. 33 f.

S. og T. samt 26200 Mf. H. Bco.; af disse Summer eje private Creditorer 16950 Rbd. r. S., 19397 Rbd. 29 f. Sølv, og 27142 Rbd. 70 f. S. og T. foruden det anførte Bco Beleb; Umyndige 332 Rbd. Sølv samt 7112 Rbd. 48 f. S. og T., og offentlige Stiftelser 29350 Rbd. r. S., 11884 Rbd. Sølv og 2115 Rbd. 11 f. S. og T.

Af det ovenfor Bemærkede vil det sees, at Gaardenes Størrelse er meget forskellig. Sørgt er her ikke stort mere at sige om Avelsbruget end i de foregaaende Sogne; her gjelder det samme, som der er anført om Drivtsmaaden, Tillæg af Kreaturer, Productionen af Smør og Ost ic. En Gaard paa 7 Edr. Hrtl. har et Areal af 70 til 80 Edr. Ed.; den saaer 7 Edr. Rug, 16 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 2 Edr. Wikker og 4 Edr. Erter; af Kartofler lægges en Deel, dog meget forskelligt, selv til Gaardene af samme Størrelse; Nogle lægge 50 Edr.; Andre derimod kun 2 til 3 Edr. En Deel af Arealet besaaes med Klover. Her avles i det mindste 8 Hold. Besætningen er 6 til 8 Heste, 10 til 15 Koer, 5 Faar og 4 Sviin.

I hele Sognet avles der vel ialt omtrent 1400 Edr. Rug, 3200 Edr. Byg, 2000 Edr. Havre, 600 Edr. Erter, 2250 Edr. Kartofler og 3000 Edr. Mælk; heraf sælges 450 Edr. Rug, 1060 Edr. Byg, 500 Edr. Havre, 200 Edr. Erter, 2000 Edr. Mælk og 200 Edr. Fløde; af Kartofler sælges ubetydeligt; det Øvrige, 950 Edr. Rug, 2140 Edr. Byg, 1500 Edr. Havre, 400 Edr. Erter og 1000 Edr. Mælk, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturer, samt hvad Sæderne og Kartoflerne angaaer til Udsæd. Her findes omtrent 200 Heste, 250 Koer, 130 Faar og 100 Sviin.

Om Fattigvæsenet er det Fornødne anført ovenfor S. 231. Sognet, der ligger i Kjøbenhavns Amts Ryterdistricts sydre Birk, udgør det 8 Landlejd af Søkkelunds Herred i Kjøbenhavns Amt.

I Sognet findes ingen Hovedgaarde; af Aalsgaarder, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, findes:

1. Henriësholm i Nødovre By, der ejes og drives af Hr. Laybourn, og hvis Bygninger bestaae af et grundmuret Stuehus, 2 Etager højt, og 3 Udhuse, de tvende opførte af Muur og Bindingsværk og det ene af Leer og Bindingsværk; de ere alle assurerede for 5000 Rbd. Sølv.

Gaarden staaer for 8 Edr. 2 Fdk. $1\frac{4}{2}\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrsk. med et Areal af 66 Edr. Ed. A. og 2 Edr. Ed. E. Udsæden, 12 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Erter, 4 Edr. Wikker, giver 8 til 10 Fold; der lægges 40 Edr. Kartofler, og avles 30 Læs hos samt 130 Læs Halm. Jorderne ere muldlerede. Her holdes 8 Heste, 20 Kører, 6 Svoiin. De egl. Sk. udgjøre 100 Rbd.; Com. Afg. 40 Rbd. Om Ejenden see ovenfor (S. 245); Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2. Islegaard, en Parcel af den Kongen fordum tilhørende Hovmark, Islemark, har $138\frac{1}{2}$ Ede Ed., blandt hvilke 96 Edr. Ed. A., 10 Edr. Ed. E. og $32\frac{1}{2}$ Edr. Ed. M., hvorpaar hviler 8 Edr. 2 Fdkr. $1\frac{1}{2}$ Alb. Hrsk. fri Hovedgaards-tart. Under Gaarden drives en Udflytter-Gaard fra Herlov, Hanevadsgaard kaldet, af upr. A. og E. Hrsk. 8 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. med et Areal af $60\frac{1}{2}$ Ede Ed., blandt hvilke findes $30\frac{1}{2}$ Ede Ed. A., 10 Edr. Ed. E. og 20 Edr. Ed. M. Sidstnævnte Gaards Bygninger ere nedlagte og i deres Sted byggede 4 Huse, hvært med 3 Edr. Ed., hvis Beboere gjøre Pligtarbejde for Gaardens Bestyrer, Hr. Grosserer Beyer. De erholde de fornødne Heste og Aalsredsfababer til Jordloddens Drift og erlægge ingen Pengeafgivt, hvormod de ere pligtige til at høste 24 Edr. Ed. A. og E., skjære 30 Læs Tørv, hvoraf de dog erholde $\frac{1}{4}$, holde Udhegn, Brakgrofster og Vandgrofster vedlige. Begge Gaardes Agerland, $126\frac{1}{2}$ Ede, er inddelte i 16 Nummere, hver paa omrent 8 Edr. Ed., som drives ved Bexeldrift, 3 Nummere med Rug, 3 med Byg, 2 med Havre, 2 med Brakfrugter, 6 med Kløver og Rajgræs. Driften er: 1.

Braftrugter; 2. Byg; 3. Rug; 4. Kløver og Ræsgræs i 3 Aar; 7. Rug; 8. Havre; 9. Braftrugter; 10. Byg; 11. Rug; 12. Kløver og Ræsgræs i 3 Aar; 15. Byg og 16. Havre. Af Hø avles 150 Læs og af Halm 300 Læs. Besætningen er 14 Heste, 32 Dvæghøveder, 10 Faar, 20 Swiin. Hanevadsgaards Bygninger ere, som bemærket, nedlagte; Islegaards Bygninger bestaae af 5 særskilte Bygninger, hvoraf Hovedbygningen er opført af Grundmur, med dobbelt Dvist; Ladbygningen og Staldbygningen halv af Grundmur, halv af Bindingsværk; de tvende andre Bygninger, hvoraf det ene er et Bagerhuus, af Bindingsværk; de ere alle straatekkede og assurerede for 10450 Rbd. Sølv. Husene paa Hanevadsgaardens Jorder ere assurerede tilsammen for 1730 Rbd. Sølv. Paa Islegaard hviler en Bankhæftelse af 1134 Rbd. r. S., paa Hanevadsgaard af 333 Rbd. 38 f. r. S.; de ere begge indfriede. De fgl. Sk. udgjøre 175 Rbd. Sølv, hvori godt gjøres 21 Rbd. 3 f. Sølv for Hovhegnets Vedligeholdelse, det vil nu sige Gaardens eget Hegns Vedligeholdelse; denne Godtgjørelse betales paa Umtsstuen af Omegnens Beboere, der tilforn have hørt under Islegaards Bøndergods. I Høafgivt erlægges ialt 5310 Lpd. Hø. Under Islegaard høre fremdeles tvende paa Islemark liggende Huse, respect. med 4 og 3 Edr. Ld. og begge særskilt ansatte til noget over 1 Skp. pr. A. og E. Hrtk.; de ere bortsørpagtede paa samme Wilkaar, som de ovenanførte 4 under Hanevadsgaard.

Om Gaardens Ejer gjælder, hvad under Frederiksgaard i Brønshøj Sogn er anført (S. 235).

Eeren af Islegaard ejer ogsaa Sognets eneste

Mølle,

Islegaards hollandske Vindmølle, der ligger $1\frac{1}{2}$ M. fra København. Underste Etage er bygget af Kampsteen,

muret med Kalk; Resten som sædvanlig, af Tømmer, tækket med Halm, indvendigen udkastet med Leer. Møllen har kun Tilladelse til een Meelqværn; men den er indrettet til at drive to, om dertil erholdes Bevilling. Foruden en Meelqværn, der holder 10 Spand i Diameter, er her to Skalqværne af 12 og 11, og 1 Brækqværn af 9 Spands Diameter med tilhørende Sigteværk og Gryn værk; altsaa ialt 4 Qværne, som ere anbragte rundt om den staende Axel, hvor den 5te ogsaa kan anbringes. Møllen er indrettet til at dreje sig selv i Binden, hvilket den gjør til Fuldkommenhed og med megen Lethed. De fleste Urler og Tappe ere af støbt Jern. Møllen har 38 Udens Bindfang. Den er assureret for 16000 Rbd. Sølv, og paa samme hviler 4 Edr. 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Molleskylds Hartkorn. Der males aarlig 3000 Edr. Sæd, hvorf 1000 Edr. sigtes.

Sognet har kun een

R r o,

DamhuusKroen eller, som den kaldes, Damhuset, under Rødovre By; den ligger ved den sydvestlige Ende af Damhuussøen, ved Hovedlandevejen til Nøskilde, 1 M. fra København. Bygningerne bestaae af et grundmuret, teglhængt Stuehus, to Etager højt, og 4 Udhuse af Leer og Bindingsværk; de ere assurerede for 18290 Rbd. Sølv. Ejeren har Privilegium til Gjæstgiveri og Krohold. Til Kroen hører et Areal af 88 Edr. Ed. A. og 12 Edr. Ed. E., der staar for 12 Edr. 1 Skp. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk. Udsæden, 16 Edr. Nug, 25 Edr. Byg, 20 Edr. Havre, 8 Edr. Bælgæd, giver 8 Fold. Der lægges 12 Edr. Kartofler. Besætningen er 10 Heste, 18 Koer, 9 Sviin. Jorderne drives paa følgende Maade: 1 Aar brækkes Jorden til Byg, som gjødes; 2. Byg og Nug; 3. Werter og Wikker; 4. Havre, som udlægges med Kløver. De kgl. Sk. udgjøre

230 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Konge-, Kirke- og
Præstetiende see ovenfor (S. 245). Bankhestelsen hviler paa
Ejendommen, der tilhører Hr. Christensen.

VII. Gjentofte Sogn

greender mod N. til Lyngby Sogn, mod V. til Gladsaxe Sogn,
mod S. til Brønshøj Sogn og Kjøbenhavns Forder, mod Ø.
til Sundet. Det indeholder Charlottenlund Slot, Iægers-
borg, Bernstorff, Christiansholm, Ermelund, Hellerup, By-
erne Gjentofte, Bangede, Ordrup og Skovshoved.

Charlottenlund ligger omrent midt paa Sognets øst-
lige Side ved Sundet, en Mil fra Kjøbenhavn; Arealet ud-
gør 185 Ddr. Ld., der ere ansatte til 4 Ddr. 3 Skp. 3 Fdt.
1 Alb. pr. A. og E. og 5 Skp. 1 Fdt. 1 Alb. pr. Skovsk.
Hrk.; herpaa findes Charlottenlund Slot med Have, Slots-
forvalterboligen, det til Slottet hørende Bøkerhus, to Skov-
løberhuse, to jordløse Huse af hvilke det ene beboes af en Po-
litibetjent, samt en Staldbygning, der tilhører Hr. Lieutenant
Büglar, og hvor de, som besøge de ved Slottet værende Anlæg,
kunne indsætte deres Heste. Hømt er et uanseeligt Lystslot,
der tilhører Hans Majestæt Kongen, og ligger i en behagelig,
meget besøgt Lystskov, forskjønnet ved Anlæg af Alleer og Spad-
seregange; her er jevnlig Musik, stadigen hver Onsdag og
Søndag igjennem hele Sommeren, paa hvilken Aarstid her
ogsaa findes en Deel Teltet, hvor de Mange af Hovedstadens
Indvænere, der da besøge Skoven, kunne nyde alle Slags
Forfriskninger. Kun 119 Ddr. Ld. *) af det anførte Areal ere

*) Efter en Fortegnelse over de i Kjøbenhavns Amt værende
egl. Skove, der godhedsfuld er If. meddelelt af Forstkontor-
ret, indtager Charlottenlund-Skov 146 Ddr. Ld.

bevorne med Skov og anvendte til Spadseregange; det øvrige bruges af Slotsforvalteren til Høstlæt og Sæd. Af dette er omkr. 18 Tdr. Ed. Engbund og 8 Tdr. Ed. Have. Slottet kaldtes i ældre Dage Gyldenlund, men allerede 1733 ombyggedes det af Prinsesse Charlotte Amalia, efter hvem det blev kaldet Charlottenlund. Ud for Charlottenlund sees Levninger af en Pælebro, der forhen gik langt ud i Sundet og er mærkelig derved, at det var under den, at den bekjendte John Norcross laa i Skjul med en armeret Chaluppe, for at bemægtige sig den daværende Kronprinds, Christian den Sjettes Person; som bekjendt, opnæede han ikke sin Hensigt, men blev indespærret i det nuværende Citadel Frederikshavn. Paa denne Bro steeg ogsaa Christian den Femtes Dronning, Prinsesse Charlotte Amalia af Hessen-Cassel, i Land ved sin Ankomst til Danmark.

Fra Charlottenlund Skov fører en Vej over Christiansholm nordlig til Dyrehaven, og en meget lang Allee vestlig forbi Bernstorff til

Jægersborg, en lille By, smukt beliggende paa en Landodde mellem Hundehø og Søndersø, 2 Mil fra Hovedstaden; den har et Areal af 176 Tdr. Ed., der er ansat til 11 Tdr. priv. U. og E. Hrtk. og fordeelt paa 8 Matr. No. Af Hrtk. har en Jordlod over 5, 3 over 1 og 1 under 1 Tde priv. U. og E. Hrtk., hvilken sidste drives under Ermelundshuset; den ene af Jordlodderne over 1 Tde Hrtk. ligger til et Lyststed i Drørup; de besiddes alle med fuldkommen Ejendomsret. I Byen ligger den saakaldte Schafersgaard, der ejer førstnævnte Jordlod, en kongelig Bolig for Skovrideren i det første Kjøbenhavnske District, hvortil een af Jordlodderne over 1 Tde Hrtk. er henlagt, en Kro, under hvilken den anden af sidstnævnte Jordlodder drives, 2 Lyststeder med Haver, men isvrigt uden Jord, Skolen, og de til det nedbrudte Jægersborg Slot hørende Ladegaardsbygninger, der udgjøre 8 grundmurede og teglhængte Længder og indslutte en stor firkantet Plads. Her garnisnerer Staben for Husar-Regimentet, og her findes Regiments Exerceer-Skole med de dertil hørende Bygninger, en stor

Stald, Nidehuus med Nidebane, Magazinbygning o. s. v.; disse Bygningers Antal er 14. Kongen ejer saaledes de fleste Bygninger i Jægersborg og af det ansørte Areal 73 Ddr. Ld., hvorpaas findes 2 Sør og 2 Damme, der i alt indtage 56 Ddr. Ld. og nedenfor ville blive omtalte; af de øvrige 17 Ddr. Ld., som saaledes endnu tilhøre Kongen, ere 5 Ddr. Ld. henlagte til Skolen, og Resten deels anvendt til Haver for de her boende Officerer, de ved Regimentet ansatte Chirurger, adskillige Forstbetjente o. a. fl., deels optaget af de forannævnte kgl. Bygninger. Af tjenestegjørende Officerer boe her 7; af Underofficerer og Husarer ligge her 70. Foruden Skovrideren boe et Par Forst- og Jagt-Betjente paa Jægersborg; disse have, ligesom Tilfældet er med de ved Husarerne ansatte Officerer og Embedsmænd, fri Bopæl i de kgl. Bygninger. Indvaanernes Antal er 160 Individuer, blandt hvilke findes af Tyende 20 Karle og 30 Piger. Jægersborg var i ældre Tid en Herre-gaard, der hed Ibsstrup og tilhørte den Ulfeldtske Familie, af hvem Christian IV kjøbte den og lod her opføre et Jagtslot, der erholdt hittil Navn. Det var en smuk Bygning, men Frederik V havde det Uheld i Aaret 1760 at brække sit Been i Slotsgaarden, og Aaret efter blev Slottet nedbrudt.

Jægersborg Skoledistrict bestaaer af Jægersborg By, Er-melundshuset og det høsliggende Skovleborhuus, Skovfoged-boligen Fortunen, Bernstorffs Palais med Aulsgaard og øvrige derved liggende Bygninger, Bernstorffs Hovmarksagaard og de paa det til denne forhen hørende Areal opførte 9 Huse; fremdeles af Lindegaarden og 24 Huse under Ordrup, Charlottenlund Slot og de paa Slotsgrunden liggende Bygninger. Til Skoledistrictet er henlagt 58 Ddr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. af Gjentofte Byes og 38 Ddr. 2 Skp. af Vangede Byes Hrk., af hvilket Hrk. de sædvanlige Naturral.-Præstationer erlægges til Skolelæreren. I Districtet findes af Haandværkere: en Fanesmed, en Bøssemager, 1 Skræder, 1 Sadelmager (disse boe paa Jægersborg), 3 Skomagere, 3 Hjulmænd, 1 Glar-mester og 2 Smede; af Indsiddere 30.

Skolen, der ejes og vedligeholdes af Kongen, er reglementeret med Hensyn til Bolig; den har et Tiliiggende af 5 Tdr. Ed.; Lønnen er ligeledes reglementeret (S. 129*) Skolebørnenes Antal er 100; den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført.

Bernstorff Hovedgaard ligger omtrænt $1\frac{1}{4}$ M. fra Kjøbenhavn; den har et Areal af 426 Tdr. Land, der efter Matr. Cont.'s Hrtk. Fortegnelser ikke særskilt er ansat til Hrtk., men ifølge saavel Amtsstuens som Ejers Opgivende skylder af 59 Tdr. 7 Skp. pr. A. og E. Hrtk., af hvilket 17 Tdr. 4 Skp. falder paa de saakaldte Hovmarksjorder og det øvrige er fri Hovedgaardstaxt; af hvert hører 2 Tdr. 2 Skp. og af dette 16 Tdr. 2 Skp. under Gjentofte; af dette 5 Tdr. under Vangede; af hvert 15 Tdr. 2 Skp. og af dette 20 Tdr. 4 Skp. under Ordrup samt af dette 5 Skp. under Skovshoved. I midlertid er den største Deel af det nævnte Areal for længst udparcelleret og overdraget vedkommende Parcellister ved Arvesæfestkjøde med Undtagelse af Palæet Bernstorff, der er fuldkommen Ejendom; dette er saaledes Tilstældet med omtr. 160 Tdr. Ed., der ere udparcellerede i 32 Lodder, og med omtr. 102 Tdr. Land, der ligge til det nævnte Palais. Paa disse falder 12 Tdr. 6 Skp., paa hine 26 Tdr. 6 Skp. pr. A. og E. Hrtk., hvilket sidste er saaledes fordeelt, at 3 Lodder ere over 3 Tdr., 2 over 2 Tdr., 5 over 1 Tdr., 2 paa 6 Skp., 1 paa 5, 1 paa 4, 2 paa 3, 4 paa 2 og 12 paa 1 Skp. Hrtk. Med Undtagelse af 5, der drives under Besiddernes andre Ejendomme deels i Vangede, deels i Ordrup, ere alle disse Lodder bebyggede, og Bygningerne tildeels opførte paa selve Lodderne; 13 af

*.) Efter de Oplysninger, der velvilligen ere If. meddeleste paa Ejers Vegne, komme hertil endnu 60 Tdr. Land forhen umatriculerede Jorder, : de saakaldte Byjorder eller de udflyttede Gaardes Gaards- og Have-Pladse, der ligeledes ere overdragne ved Arvesæste og indbefattede under det nævnte Hrtk. Besteb af 26 Tdr. 6 Skp.

disse Parceller ere omdannede til Lyststeder; disse høre under Gjentofte og Ordrup, og ville, ligesom Palaiet Bernstorff, der henregnes til førstnævnte By, nedenfor blive omtalte. De øvrige Lodder ligge deels under de nævnte Byer, deels under Bangede og Skovshoved; 10 af dem ere bebyggede; de øvrige 4 ere ikke bebyggede. Af forannævnte 23 bebyggede Lodder ligge 11, blandt hvilke 7 Lyststeder, paa Hovedgaardens priv. Hartkorns Areal, og 12 paa Bøndergodsets priv. Hartkorns Areal, nemlig under Bangede By 1 Gaard og 4 Huse, i Gjentofte 4 Lyststeder og 1 Huus, og i Ordrup 2 Lyststeder.

De 164 Edr. Ed., der saaledes endnu ere tilbage af ovennævnte Areal, udgjøre Hovedparcellen af forrige Bernstorffs Hovmark; paa dette Areal hviler 20 Edr. 3 Skp. Hrk. fri Hovedgaards-tart, der hører under Ordrup By, og er her opført den saakaldte Hovmarksgaard, hvis Bygninger bestaae af en teglhængt Hovedbygning, 1 Etage høi med Kjælder og Kvist og opført af Muur og Bindingsværk, 2 grundmurede Udlængder, fremdeles af en Ladebygning samt et Mejerihuus; disse to sidste Bygninger ere af Muur og Bindingsværk, og ligesom de andre forannævnte Udhuse, straatelkede; samtlige Bygninger ere assurerede for 11310 Rbd Sølv. Gaarden med de dertil hørende Jorder er bortspragtet paa 10 Aar fra 1ste Mai 1831 til Hr. Notwitt mod en aarlig Afgift af 300 Edr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E., foruden Skatter og Afgivter. Jorderne bestaae af 140 Edr. Ed. A., 23 Edr. Ed. E. og 3 Edr. Ed. M.; Agerjorden er inddelt i 11 Marker med 11 Edr. Ed. i hver; den ene af dem drives vilkaarlig og de 10 paa følgende Maade: 1 Aar Grønjords Havre; 2. gjødes til Staldfoder, der tildeels høstes til Hø; 3. Hvede eller Rug efter Markens Beskaffenhed; 4. den halve Mark med fine Kartofler og den halve med Græs; 5. Byg; 6. grove Kartofler med halv Gjødning; 7. Byg; 8. Rug, udlagt med Kløver i 2 Aar. Udsæden er 20 til 24 Edr. Wintersæd, halvt Hvede og halvt Rug, 24 til 26 Edr. Byg, 15 til 18 Edr. Havre, 12 til 14 Edr. Blandingsæd, 8 Edr. Græs, 30

8 Edr. fine og 100 Edr. grove Kartosler; der avles sædvanlig
 8 Fold Hvede og Rug, 10 Fold Byg, 9 Fold Havre, 7 Fold
 10 Werter og 10 Fold Kartosler. Her fodres og græsses 12 Heste,
 40 Kører, 1 Tyr, 12 Sviin. De kgl. Sk. udgiore 170 Rbd.,
 Com. Afg. 40 Rbd.

Efter Forpagterens Opgivende kan i et Middelaar selges af
 Gaardens Production 70 Edr. deels Hvede, deels Rug, 100
 Edr. Byg, 350 Edr. fine Kartosler og for 1500 Rbd. Mælk.
 Det privilegerede Hrtk. var oprindeligen behæftet til Banken
 med 5792 Rbd. r. S., hvoraf 2775 Rbd. ere indfriede.

Bøndergodset udgjør 355 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr.
 A. og E. Hrtk., hvoraf 183 Edr. 1 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb.
 hører under Gjentofte, 119 Edr. 1 Fdk. 1 Alb. under Van-
 gede og 53 Edr. 4 Skp. under Ordrup, og vil det mere Spe-
 cielle derom blive anført ved disse Byers Beskrivelse. Det
 bestaaer af 41 Bøndergaarde, 15 Lyst- og Aols-Gaarde, 13
 Lyststeder med Hrtk. og 11 uden Jord, 7 Afsbyggersteder og
 Huse med Hrtk., 2 Kroer, et Tracteursted og 101 Huse uden
 Jord; paa den afhændede Deel af Bernstorffs pr. og upriv. Hart-
 korns Areal findes der saaledes ialt 42 Gaarde, 16 Lyst- og
 Aols-Gaarde, 17 Lyststeder med Hartkorn og Jord, 19 Lyst-
 steder uden Jord, 7 Afsbyggersteder og Huse med Hrtk. og 110
 jordløse Huse foruden de foranførte Kroer og Palaiet Bern-
 storff; dette er fuldkommen Ejendom, men alle de øvrige
 nævnte Gaarde, Lyststeder og Huse ere Arvesæste-Selvæjen-
 domme.

Under Bernstorff Gods hører Ordrup-Krat, omtr. 70
 Edr. Ed., meest bevoret med Bøg, samt 3 Tørbemoser, nem-
 lig Hulelyngsmosen under Gjentofte, der har et Areal af 9
 Edr. Ed. og Gamle- og Svine-Mose under Vangede, der
 indtage et Areal af ialt 47 Edr. Ed., som ikke er ansat til
 Hartkorn. Godsets Bønder nyde her Udviiisning af Tørv;
 Græsningen bortforpagter Ejeren, og har han i de senere Aar
 heraf haft en aarlig Indtægt af 32 Rbd. Mærgel og Tørve-
 skær haves, men ikke tilstrækkeligt.

Bøndergodsets Assurance-Sum beløber sig ialt til 705950 Rbd. Sølv, hvoraf 625180 Rbd. Sølv falde paa det egentlige Bøndergodts og 80770 paa Lyststederne der ere opførte paa det priv. Hartkorns Areal; Palaiet Bernstorff er desuden assureret for 104220 Rbd. Sølv. Lægges hertil endnu Assurance-summen for Hovmarks-gården, 11310 Rbd. Sølv, udkommer ialt et Beløb af 821480 Rbd. Sølv. Jorderne være oprindeligen behøftede til Banken med 19090 Rbd. r. S., hvoraf 2697 Rbd. ere indfriede *); paa Bygningerne hvilede en Bankhæftelse af 17133 Rbd. $44\frac{1}{2}$ f. r. S.; i denne Sum kommer til Afgang, som indfriet, et Beløb af 13145 Rbd. $25\frac{1}{2}$ f.

Den afhændede Deel af Hovedgaardens privilegerede Hrtk. giver ikke Godsets Ejer nogen Indtægt, uden forsaavidt saadant er paalagt de saakaldte Bjordører eller udflyttede Gaardes Gaards- og Have-Pladse, med andre Ord de forhen umatriulerede Jorder (S. 253.*); disse svare en, engang for alle bestemt, aarlig Grundafgivt, der dog er meget forskjellig; af Bøndergodsets priv. Hartkorns-Jorder eller de saakaldte Hovmarks-jorder svares aarlig 3 Edr. Byg pr. Ede Ed. boniteret Jord, der betales med Penge efter hvert Aars Cap. E. foruden de kgl. Sk. og offentlige Afg.; ved Forandring af Ejer erlægges af disse 3 Rbd. Sølv pr. Ede Ed. g. M.; af de øvrige Jorder, hvorpaa priv. Hrtk. hviler, er Recognitionen engang for alle bestemt til et vist Beløb, som ikke retter sig efter Arealet, og er forskjelligt. Ejerne af det contribuable Hrtk. svare aarlig i Landgilde 1 Rbd. Sølv, i Tiendepenge 80 f. Sølv og i Hoveripenge 2 Rbd. 48 f. Sølv, pr. Ede Hrtk. foruden de kgl. Sk. og offentlige Afg. Ved Forandring af Ejer erlægger det upriv. Hrtk. derhos en Recognition af 2 Rbd. Sølv pr. Ede; kun naar en Gaard udstykes, beregnes Recog-

*) Ifølge Bankens Registre udgjorde Bankhæftelsen af Bernstorff Godsets Jorder oprindel. ialt 25165 Rbd. $94\frac{1}{2}$ f. r. S., hvoraf den Sum 5518 Rbd. $59\frac{1}{2}$ f. er indfriet.

nitionen med 3 Rbd., 9 M^k. eller 4 M^k. pr. Dde Land, alt
esther Jordloddens Størrelse og Kjøberens Stilling. Recog-
nitionen, der svares af Kroerne, er forstjellig. Af Lyftstederne
saavelsoim af de øvrige jordløse Steder og Huse i Byerne svares
Grundskat og Huusafgivt foruden de kongl. Skatter og
offentlige Afgivter. Den aarlige Indtægt saavel af det priv.
som det upriv. Hartkorn udgjør saaledes ialt, foruden den
øvennævnte Forpagtningsafgivt: af Hovmarken 682 Rbd. 21
fl., i Landgildspenge 353 Rbd. 75½ fl., Tiendepenge 296 Rbd.
46½ fl., Hoveripenge 885 Rbd. 89 fl., og Huuspene samt
Grundafgivter 444 Rbd. 12 fl., Alt Solv; esther Middeltallet
af de 10 sidste Åar udgjør den aarlige Indtægt af Recognitionerne 180 Rbd. Solv; desuden svares aarligen af Kroerne
i Gjentofte og Ordrup resp. 50 og 20 Rbd., og af Tracteur-
holdet paa Soholm 40 Rbd., Alt Solv. Ethvert Slags Ho-
veri er forlængst affkaffet. Fra Godset sælges ingen Tørv,
og af Favnembrænde Kun af og til, og mest til Godsets egne
Beboere for moderate Priser. Godsets Overformyndieres
Midler udgjør 20000 Rbd., deels Solv, deels Sedler. Paa
det pr. Hrk. hviler ingen andre Skatter end de ved Anordni-
gerne paabudne. Da Brugerne af Jorderne, saavel de afhæn-
dede som de bortsøpagtede, betale Skatterne og de øvrige of-
fentlige Afgivter, komme disse ikke til Afgang i de ovenanførte
Indtægter; Skatterne indbetales iørigt directe i Zahlcassen.
Af de anførte Indtægts-Summer indbetales Tiendepengene,
Landgildspengene, Afgivten af Hovmarken og endel af Huuss-
pengene i den kgl. Cassé. Grunden hertil er, hvad Tiende-
pengene angaaer, at Konge- og Kirke-Tienden ikke tilhører
Godsets Ejer, men Bartou Hospital i Kjøbenhavn, der vel
erholder samme refunderet af den kgl. Cassé, og hvad Afgiv-
ten af Hovmarken angaaer, hidrører det derfra, at den største
Deel af Tægersborg Hovedgaardstært, der inden Slottet blev
nedbrudt og Jorderne afhændede, udgjorde 213 Edr. 2 Skp.
3 Fdk., blev med tilhørende Bøndergods ved Donations- og
Concessions-Brev af 13 Juli 1761 og 2 Juli 1764 skæntet

Grev Bernstorff saaledes, at det ikke blev ansat til Hrtk., men til en aarlig Hoafgivt af 485 Læs 4 Lpd., Læsset beregnet til 30 Lpd., der betales med $1\frac{1}{2}$ Mbd. Solv pr. Læs, beregnet til 32 Lpd., hvilket udgjør den ovenanførte Afgivt af Hovmarten, 682 Mbd. 21 f. Solv. At Landgildepengene og en Deel af Huuspengene indbetales i den egl. Cassé, maa vel ogsaa have sin Oprindelse fra den Maade, hvorpaa Godset blev overdraget til Grev Bernstorff, men herom har det ikke været muligt at erholde nogen Ophysning. Godsejeren har ingen Kalbsret.

Det nuværende Bernstorff Godsels første Ejer var Danmarks berømte Statsminister Johan Hartvig Ernst, Greve af Bernstorff, der ved Donations- og Concessions-Brev af 13 Juli 1761 og 2 Juli 1764 modtog denne Ejendom, der forhen laa til Fægersborg Jagtslot og tilhørte Kongen. Alle Beboerne vare da hovedpligtige, simple Føstere, hvis Kaar vare meget maadelige; Bernstorff besluttede dersor strax at forbedre dem, og til den Ende lod han Godset udstiftes, befriede Bønderne fra Hoveri mod den ovennævnte Afgivt og skjenkede dem Arvesæste paa deres Gaarde og Huse; alt dette blev udført i Löbet af 3 Aar. I Begyndelsen behagede disse nye Forandringer ikke Bønderne, men efterhaanden som Bestand udbredte sig blandt dem, indsaae de, hvormeget de skyldte Greven, og rejste ham dersor, paa fælleds Bekostning, den 28 August 1783 en Ere-støtte til Minde om hans Velgjerning og deres Taknemmelighed. Støtten er sat paa Gjentofte Byes Torder, tæt op til den østlige Side af Landevejen til Helsingør, og bestaaer af en Obelisk, som hviler paa et højt Podstykke, der paa Forsiden er prydet med et Neeg, en Hakke og en Spade, og paa Bagsiden med et omvendt Overflodighedshorn. Overst paa Obelissen er anbragt en Borgerkrone, og nederst paa samme findes en Indskrift, der antyder, til hvis Ere og i hvilken Anledning Støtten er sat. Monumentet er af norsk Marmor, $10\frac{1}{2}$ Al. højt, og udført af Wiedewelt. Bernstorff byggede Palæet Bernstorff, hvorom siden, og Lade-

gaarden eller den senere saakaldede Hovmarksgaard. Ved hans Død 1771 gik Godset ved Urv over til Brodersønnen, den i Historien ikke mindre berømte Andreas Petrus, Greve af Bernstorff, og ved dennes Død arvedes samtlige Ejendomme af Sønnen, den nuværende Ejer, Kammerherre og Oberst af Cavalleriet, Magnus Carl, Greve af Bernstorff, R. af D., der boer i Plbn. Han afhændede i Aaret 1798 Palaiet Bernstorff med Tilliggende til sine Brødre, Geheime-Conferentsraad og Minister i Wien Joachim Frederik, Greve af Bernstorff og preussisk Statsminister Christian Günther, Greve af Bernstorff. Disse solgte Ejendommen i Aaret 1812 til Etatsraad Ole Christian Borch, der Aaret efter afhændede den til Cancelli-Præsident og Geheimestatsminister Frederik Julius Raas, af hvem den nuværende Ejer, Hr. Christopher Mac Rooy, i Aaret 1817 fjsbte Ejendommen.

Christiansholm, en Lyst- og Avlsgaard, og Tracteurstedet Bellevue, ligge i Sognets nordøstlige Udkant; de have tilsammen et Tilliggende af 135 Edr. Ed., der ikke er ansat til Matrikuls Hartkorn, men efter Forord. af 15 April 1818 § 3 til 6 Edr. 2 Skp. 2 Alb. A. og C. Hartkorn med 11 Matricul No. Det til Christiansholm oprindeligen liggende Areal, 129 Edr. Land, er nu saaledes udparcelleret, at 113 Edr. Ed. med 5 Edr. 3 Skp. 2½ Alb. høre til Christiansholm, 10 Edr. til Sølyst, 2 Edr. med 2 Fdk. 2 Alb. Hrtk. til Lyststedet Bellevista, 3 Edr. med 1 Skp. 1 Fdk. Hrtk. til Fajancefabrikken Soholm, $\frac{1}{2}$ Ede Ed. med $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn til Tracteurstedet Bellevue og det øvrige uden Hrtk. til en af Beboerne i Hvidøre (Wilhelmsdal); og Bellevues Areal, 6 Edr., saaledes, at 5 Edr. med 4 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hrtk. høre til Bellevue, og $\frac{1}{2}$ Ede med 1 Fdk. 1 Alb. til Bellevista; paa det øvrige, af Hrtk. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., er opført et Huus, tilhørende Hr. Lehmann. Christiansholm og Sølyst besiddes med fuldkommen Ejendomsret; Bellevue og de øvrige Ejendommes Besiddere ere Arvesæste-Selv ejere; paa Christiansholms Grund findes frem-

deles tvende jordløse Fæstehuse og et Lejehuus. Det mere Specielle om disse Ejendomme vil nedensfor blive anført. Folkemængden, Skolebørnenes Antal m. m. er indbefattet under de Belob, der ville blive anførte under Hvidøre Skoledistrict, i hvilket disse Ejendomme ligge.

Ermelund, en samlet Skovstrækning, der tilhører Kongen, indtager et Areal af 151 Edr. Ld., der ikke ere ansatte til Hrk., og hvorpaa findes det især forhen meget besøgte Tracteursted, Ermelundshuset, og et Skovloberhuus uden Jord; hiint er fuldkommen Ejendom; dette tilhører Kongen; de ligge i Søgersborg Skoledistrict.

Hellerups, Store-Tuborgs, gamle Vartous og lille Tuborgs Jorder indtoge forhen alene et Areal af 93 Edr. Ld. med 8 Matr. No., hvorpaa hvilede 17 Edr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. upr. A. og E. Hrk., men de tvende første Ejendomme ere nu udparcellerede saaledes, at paa Hellerups oprindelige Areal, 32 Edr. Ld., findes foruden Lyststedet af samme Navn og den dertil hørende Gartnerbolig, af Hrk. 6 Edr. 2 Skp. 1 Alb. med et Areal af 26 Edr. Land, et Lyststed, lille Mariendal kaldet, tilhørende Conferentsraadinde Callisen, med 4 Skp. Hrk. og 5 Edr. Ld., og en ubebyget Pod uden Hrk.; paa Store-Tuborgs, foruden Lyststedet af samme Navn med 3 Skp. 2 Alb. Hrk. og 1 Ede Ld., Bognmand Holsts Ejendom, bestaaende af et Smedehuus samt 2 andre Bygninger og med et Tilliggende af 26 Edr. Ld., ansat til 3 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hrk., Lystfederne Norgesminde og Store Mariendal, hiint med 3 Edr. 6 Skp. 1 Alb. Hrk. og 15 Edr. Ld., dette med 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hrk. og 3 Edr. Ld. Gamle Vartou og lille Tuborg, tvende Lystfeder, staae, hiint for 1 Ede 4 Skp. upr. Hrk. med 13 Edr. Land, dette for 5 Skp. 2 Fdk. med 2 Edr. Ld. Alle disse Ejendomme besiddes med fuldkommen Ejendomsret; de ligge alle tæt ved Strandvejen i Hvidøre Skoledistrict.

Gjentofte By, smukt beliggende paa en Bakke ved den østlige Bredde af Søen af samme Navn, en Mil N. for Kj-

benhavn og en halv Fjerdningvej fra den Helsingørsk Landevej, har et Areal af 1559 Edr. Land, som er ansat til 10 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. pr. samt 184 Edr. 5 Skp. 2 Alb. upr. A. og E. Hrtk. og fordeelt paa 97 Matr. No. Ved Taxationen af 1802 blev en Ede af dette Hartkorn, af hvilket det priv. ligger til Præstegaarden, og det upriv. er saaledes fordeelt, at 183 Edr. 1 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. hører under Bernstorff Gods (S. 255), og Resten deels til Gjentofte Kirke, deels ejes af en Privat, vurderet til 600 Rdl.; dette, der er fuldkommen Ejendom, udgjør ialt*) 1 Ede 3 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk., hvoraf 1 Ede tilhører Kirken og er henlagt til Præsteembedet, imod at det leverer Brod og Viin til Kirken, og det øvrige drives under Grosserer Staal Hagens Lyststed i Gjentofte; huint, hvis Bebovere alle ere Arvesøstere under Bernstorff Gods, er for Njeblikket saaledes fordeelt, at 12 Gaarde staae hver for 9 Edr. 1 Fdk., hvori blandt Lundgaard, Nygaard, Oregaard, Baunegaard, Steengaard og Heslegaard; 3 for meer eller mindre over 8 Edr.; 1 for 5 Edr. 4 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. (Maglegaard); 1 for 4 Edr. 4 Skp. $2\frac{1}{2}$ Alb. (Søgaarden); 4 for 4 Edr. 4 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb.; 1 for 3 Edr. 4 Sk. $2\frac{1}{2}$ Alb. (Taffelbay); 3 Lodder for meer eller mindre over 2 Edr., af hvilke een drives under Heslegaard, een under Taffelbay og een under den ene af Gaardene paa 4 Edr. 4 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb.; 6 Lodder for meer eller mindre over 1 Ede, af hvilke een drives under en Gaard i Bangede, een under een af Gaardene paa 9 Edr. 1 Fdk., og 4 under 2 Lyststeder og et iøvrigt jordløst Huus i Gjentofte By, og 5

*) Ved at sammenlægge disse tvende Beleb erholdes et Beleb der er 2 Alb. større, end det førstansorte Beleb for det upr. Hrtk., der er det i Matr. Cont. Hartkorns Fortegnelse anførte; men denne Afvigelse uagtet, maa huint Beleb dog ansees for det rigtige, da det deels udkommer, naar de enkelte Hartkorns-Beleb sammenlægges, deels stemme overeens med Amtsstuens Opgivende.

Lodder staar for mindre end 1 Ede Hrtk., af hvilke een paa 7 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. drives under Lyststedet Carolinylyst i Gjentofte, een ligeledes under et Lyststed i Gjentofte, een er paa 4 Skp. 2 Alb. (Søholm), een drives under Tracteurstedet Constantia og een under Palaiet Bernstorff. Af Bernstorff Godses priv. Hartkorn ligger under Gjentofte 2 Gaarde, den ene paa 12 Edr. 6 Skp. (Palaiet Bernstorff) og den anden paa 3 Edr. 3 Skp., samt 9 Huse, af hvilke 1 paa 6, 1 paa 4, 2 paa 2 (Constantia og Bonne-Esperance) og 5 paa 1 Skp. Hrtk. De fleste af disse Ejendomme ere Lyststeder. Under Gjentofte By, der oprindeligen bestod af 20 Bøndergaarde, hver paa 9 Edr. 1 Fdk., foruden Præstegaarden, høre saaledes nu 27 Gaarde og 11 Huse med Hrtk. og Jord; af hine er 1 over 12, 1 over 11, 1 over 10, 10 o. 9, 3 over 8, 1 over 6, 2 over 5, 4 over 4, 1 over 3, 1 over 2, og 2 over 1 Ede Hrtk.; af Husene er et over 7, 1 paa 6, 3 over 4; 1 paa 2, og 5 paa 1 Skp. Hrtk.; fremdeles findes paa Gjentofte Byens Grund 54 jordløse Huse, Kirken, Præstegaarden, Skolen, et Hospital, et Bomhus, Gjentofte Kro og Krostedet Lundehuset samt Tracteurstedet Constantia. Som ovenfor bemærket ere alle Beboerne Arvefæstere, med Undtagelse af Ejerne af de forannævnte 2 Lodder og Ejeren af Lundehuset Tørwigt be-staaer Gjentofte By selv kun af Lyststeder, hvis Antal er 8, og blandt hvilke findes en Deel ret smukke, og jordløse Huse, i det alle Bøndergaardene ere udflyttede, hvilket ogsaa er tilfældet med enkelte Lyststeder, f. Gr. Søholm og Marienlyst, Lundehuset, Constantia samt alle de Lystgaarde, der tillige ere Aarsgaarde, tvende undtagne. Gjentofte Sø, om hvilken mere nedensfor, optager 52 Edr. Ed. af Byens Areal; paa Byens Grund findes 3 Kilder, nemlig St. Hans og Pastor Høeghs Kilde, samt en tredie uden Navn paa Bernstorffs Hovmark. Byen har hverken Skov eller Tørvestjær. I Gjentofte ligger Mitchels Bomulds- og Uldstrømpe-Manufactur, og paa Byens Grund ved Strandvejen et Garveri; hiint har 16 til 18 Væve i Gang og Arbejde for 20 Mennesker; her fabrikeres aarligen 800 til 1000 Dosin Strømper, Nattrøjer ic., deels af Uld,

deels af Bomuld, hvortil forbruges 9 til 10000 kg Uld og Bomuld. Ved Fabrikken er et chemisk Blegeri.

Byen danner et Skoledistrict. Skolebygningen bestaaer af et grundmuret Stuehuus, opført af Frederik IV., men senere udvidet med 2 Tag, og twende Wphuse; disse Bygninger ere assurerede for 1870 Rbd. Sølv. Skolen har et Tillæg af 3 Edr. Land og en Have paa 2 Skp. Førstigt er Skolelærerens Løn reglementeret (S. 129 *); han oppebærer Naturalpræstationer af omtrent 95 Edr. af Byens Hrk. (S. 252). De skolebesøgende Børns Antal er 103. Den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført. I Skoledistrictet findes 28 jordløse Huse; af Indsiddere gives 19; af Ejendomshyrende 28 Karle, 28 Piger og 14 Drenge; af Haandværkere 2 Smede, 2 Hjulmænd, 1 Maler, 2 Linneværere, 1 Glarmester, 1 Skräder, 2 Stomagere og 2 Snedkere; her findes ogsaa en Hoker. Indbyggernes Antal kan anslaaes til 600 Individuer.

Vangede By, hvis Border adskilles fra Gjentoftes ved Afløbet fra Gjentofte Sø, ligger paa den vestlige Side af Landevejen til Helsingør og har et Tilliggende af 1049 Edr. Land med 60 Matr. No., hvis sammenlagte Ager og Engs Hartkorn udgjør 124 Edr. 7 Skp., alt upr.; ved Taxationen i 1802 blev en Ede af dette Hartkorn vurderet til 500 Rdl. Som ovenfor anført, hører 119 Edr. 1 Fdk. 1 Alb. af Byens Hrk. under Bernstorff Gods; af det øvrige hører 5 Edr. 3 Skp. 2 Fdk., der bruges af een Arvesæster, under Universitetet, og 3 Skp. 2 Alb. falder paa en Grav, hvoraf der ikke svares Skatter, saa at Byen egentlig kun skylder af 124 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Det førstnævnte Hartkorns Beløb, 119 Ede 1 Fdk. 1 Alb., hvis Besiddere alle ere Arvesæste-Selv ejere, er saaledes fordeelt, at 4 Gaarde staae for 8 Edr. 4 Skp. 1 Fdk., blandt hvilke Tjornegaarden og Viintappergaarden; 1 for 7 Edr. 4 Skp. 1 Alb., 1 for 6 Edr. 3 Skp. 3 Fdk., 1 for 5 Edr. 4 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb., 12 for 4 Edr. 2 Skp. 2½ Alb., 1 for 4 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb., 1 for 2 Edr. 2 Skp. 2 Fdk. ½ Alb., 1 for 1 Ede 1 Skp.

2 Fdk.; een Lod for 3 Tdr. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb., der drives under Lyststedet Carolinelyn i Gjentofte, 3 Lodder for meer eller mindre over 1 Ede, af hvilke een drives under den ovennævnte Universitetsgaard, een under et jordløst Huus i Gjentofte og een under den nedennævnte Gaard paa Bernstorffs fri Hovedgaardstart; samt 1 Lod for 2 Fdk. Hrk., der falder paa en Grusgrav. Af Bernstorff Godses priv. Hrk. hører 5 Tdr. under Vangede; disse ere fordelede paa een Gaard, anfæt til 3 Tdr. 2 Skp., paa 2 Lodder resp. paa 6 og 2 Skp. Hrk., af hvilke hin er bebygget, og denne drives under een af de forannævnte Gaarde, samt 6 Lodder, anfætte hver til 1 Skp. Hrk., og af hvilke 3 drives under ligesaamange af de ovennævnte Gaarde og 3 ere bebyggede. Ogsaa Besidderne af dette Hrk. ere Arvefæstere. Gaardenes Antal, der oprindeligen var 15, hver staende for 8 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk., bliver faaledes nu 24, og Husenes 4, hvis omtrentlige Størrelse, ligesaavel som Gaardenes, sees af det Foregaaende. Alle Gaardene og eet Huus ere udflyttede. I selve Byen ligge, foruden Skolen, 32 jordløse Huse, af hvilke 24 besiddes af Arvefæste-Selvemere under Bernstorff, og 8 ere opførte af Gaardmænd, der ligesledes have overdraget dem til Besidderne ved Arvefæste; 6 af disse have fra 2 til 4 Skp. Ed. uden Hrk. Paa den vestre Side af Helsingørs Landevej er paa Byens Grund opført en Embedsbolig for en Bejpicieur; her findes ogsaa et Bomhuus. Af Byens Areal optager Gamlemosen, der ligger i den vestlige Deel af Byens Mark ved Buddinge, 39 Tdr. Ed.; Svinemosen eller Nymosen, der ligger nordlig i Marken ved Lyngby, 8 Tdr. Ed., og en Deel af Hulelyngsmosen 5 Tdr. Land; disse 3 Moser tilhøre Grev Bernstorff (S. 255). Desuden ligger i den sydligere Deel af Vangede Mark 3 Tdr. Land Mose, der er den nordligste Pynt af Søborg Mose, i hvilken Københavns Vandcommision har Ret til Tørvestjær og til at anlægge Vandreservoir, men 2de af de ovenanførte Matr. No. til Græsning, Siv og Flæg. Tørvigt har Byen ingen Moser, men Beboerne nyde Udvæssning af Tørv i ø

førstomtalte trende Moser; Skov mangler aldeles; N. for Byen, tæt ved Landevejen, ligger Huul- eller Lille-Sø, som iflun er een Æde Land stor, men meget vandriig. Bangede Skoledistrict bestaaer af omtr. 86 Tdr. af Bangede Byes saavæl priv. som upriv. Hrsk., alle denne Byes jordløse Huse, omtrænt 8 Tdr. af Gjentofte Byes og $5\frac{1}{2}$ Skp. af Ordrup Byes Hartkorn. Skolen, der er oprettet af Grev Bernstorff i Aaret 1785, bestaaer af et grundmuret Stuehuus samt et Udhuus af Bindingsværk, og er assureret for 1420 Rbd. Sølv. Den vedligeholdes af Bernstorff Godsels Ejér, der ligeledes lønner Læreren med 100 Rbd. og 20 Læs Tørv aarlig; foruden dette har han den sædvanlige reglementerede Løn i Naturalier (S. 129*) og Brugsret til 3 Tdr. Land, der ere henlagte til Embedet. Skolen besøges af 60 Born. Den indbyrdes Undervisning, men ikke Gymnastik er indført. I Districtet findes 22 Indsiddere; af Djenestethyende, 40 Karle, 25 Piger og 16 Dreng; af Haandværkere: 2 Hjulmænd, 2 Smede, 1 Kammager, 2 Linnevævere og 1 Boder. Byen tæller 334 Indvaanere.

Ordrup By, N. D. for Gjentofte, er efter Matricul-Contoiriets Hartkorns Fortegnelse ansat til 54 Tdr. 1 Skp. 2 Alb. upriv. A. og E. Hrsk., men skylder kun af 53 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb., da der er 4 Skp. 3 Fdk., som man ikke veed, hvor skal hensøres. Af dette Hrsk. blev hver Æde ved Taxationen 1802 vurderet til 550 Rdl. Arealet indtager 771 Tdr. Land med 58 Matr. No. Af ovennævnte Hartk. er 1 Fdkr. 2 Alb. fuldkommen Ejendom, og ligger til Bagerstedet Vilhelmsdal; de øvrige 53 Tdr. 4 Skp. henhøre under Bernstorff Gods, og ere saaledes fordeelte, at 3 Gaarde staae for 6 Tdr. 5 Skp. 2 Fdkr., 1 for 5 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb., 1 for 5 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb., 1 for 4 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. (Lindegården), 1 for 4 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk., 1 for 3 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb. (Skovgaard), 1 for 2 Tdr. 5 Skp. $2\frac{1}{2}$ Alb. (Lyftgaarden Ordrupsdal), 1 for 2 Tdr. 2 Skp.; 1 Lod for 2 Tdr. 4 Skp., der drives under Kroen i

Skovshoved; 1 Lod for 6 Skp. 3 Fdl. 1½ Alb. og 1 for 5 Skp. 2 Fdl., hvorpaa findes Lyststederne Ordrupshøj og Mineshyt, samt 1 for 6 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb., der drives under et ved Charlottenlund beliggende Lyststed, tilhørende Skovsøber Grondal. Paa alle disse Ejendomme have vedkommende Ejere Urvesfæstejøde. Af Bernstorff Godses priv. Hrtk. henføres under Ordrup By 35 Edr. 6 Skp., hvoraf 20 Edr. 3 Skp. falde paa den ovenfor omtalte (S. 254) Hovmarksgaard, og det øvrige, der er Urvesfæste-Ejendom under Bernstorff, er fordeelt paa 9 bebyggede Parceller og en ubebygget, stor 1 Ede 4 Skp., der drives under Ordrups Kro; af hine ere 2 over 3 Edr., 1 paa 2 Edr. 4 Skp., 3 over 1 Ede og 3 under 1 Ede Hrtk.; paa de sidste, ligesom paa de twende første og den ene af Parcellerne paa 1 Ede Hrtk., ere opførte Lyststeder.

Paa Ordrup Byes Areal, der oprindeligen var fordeelt mellem 8 Gaarde, hver paa 6 Edr. 5 Skp. 2 Fdl. findes saaledes nu Hovmarksgaarden, 16 Gaarde, og 6 Huse med Hrtk. og Jord; Storrelsen er allerede anført; fremdeles findes her en om Sommeren meget besøgt Kro, i Byen selv 19 og paa dens Grund 13 jordløse Huse samt 12 Lyststeder uden videre Tilliggende end Have. Med Undtagelse af de 13 ovennevnte jordløse Huse, der ere opførte udenfor Byen og ere Urvesfæste-Ejendomme under de Bonder, paa hvil Jordet, de ligge, høre alle disse Ejendomme under Bernstorffs Urvesfæstegods. Bondergaardene, de Lystgaarde, der tillige ere Aalsgaarde, 9 Lyststeder dels med dels uden Jord, samt 13 af de jordløse Huse ere udflyttede. Ordrup bestaaer saaledes kun af jordløse Huse og Lyststeder; af disse findes her ialt 23. Byen har ingen Moser, men dette Savn afhjælpes paa samme Maade, som under Bangede er anført; af Skov findes kun det ovenfor (S. 255) nævnte Ordrup Krat. Til Ordrup By henregnes fremdeles et Lyststed, tilhørende Etatsraad v. Ditten, samt 4 jordløse Huse, der ligge nordøstlig paa Byens Grund ved Stranden, og sædvanligens ansøres som en egen By under Navn af Hvidøre, til hvilken ogsaa det ovenfor anførte Ba-

gersted, Vilhelmsdal, antages at høre; her findes ogsaa en Skole, der efter Byen bærer Navn af Hvidøre Skole. Iovrigt er dette Sted mærligt derved, at her laa Hvidøre Kongsgaard eller Slot, hvor den bekjendte Dyveke og hendes Moder boede. Herfra var det ogsaa, at Christian II's Gemalinde, Dronning Elisabeth, blev indhentet til Kjøbenhavn, efter at hun første Gang i Aaret 1515 var landet paa dansk Grund i Helsingør. Senere blev denne Kongsgaard i Aaret 1529 af Frederik I forlehnnet til en Spanier, ved Navn Franciscus Medina; efter ham havde adskillige Andre den i Forlehnning, indtil det i det følgende Aarhundrede kom i Privates Hænder og blev nedbrudt.

Hvidøre Skole er Skole i Hvidøre Skoledistrict, der bestaaer af ovennævnte Hvidøre By, af Ordrup Byes upr. Hartkorn med Undtagelse af Lindegaarden, der tilligemed det priv. Hrk. hører til Jægersborg Skoledistrict, af 29 Edr. af Gjentofte Byes Hrk. (Dregaaard, Maglegaard, Tasselban, Constantia, Onsgaard), af Christiansholm og Hellerup tilligemed Store- og Lille-Tuborg, Gamle Bartou og disses Aabyggersteder samt Fiskerlejet Skovshoved. Skolen, hvis Assurancesum er 1880 Rbd. Sølv, er en af de gamle egl. Skoler, opført af Frederik IV; den har en smuk Beliggenhed paa Søbakken ligeoversor Sølyst og besøges af 120 Børn; den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført. Skolen har et Villiggende af 3 Edr. Ld.; iovrigt er Skolelærerens Len reglementeret (S. 129*). Districtet tæller 820 Indb.; af Ejendomstypen findes 100 Karle, 110 Piger og 27 Dreng; af Indsiddere 35, og af Haandværkere 2 Smede, 3 Hjulmænd, 1 Maler, 2 Snedkere, 4 Skomagere og 5 Slagtere.

Skovshoved By, et stort Fiskerleje, beliggende ved Sundet, paa begge Sider af Strandvejen, der gaaer igjennem Byen, har et Areal af 8 Edr. Ld. med 53 Matr. No., ansat til 3 Fdk. upr. A. og E. Hrk., hvis Værdi i Taxationen af 1802 blev ansat til 200 Rdl. pr. Ede. Byen bestaaer af 58 Fiskerhus, 23 saakalbede Arbejdsmænds Huse, 5 Lyftsleder,

en Kro og en Bagergaard; de twende sidstnævnte Ejendomme og 2 af Lyssfederne ere byggede som Gaarde. Af Husene ere 10 opførte paa de tilgrændsende Bøndergaardes Grund og ere deels simple Fæste-, deels Leje-Huse; de øvrige ere Selv-ejendom. Kun to af Husene ere ansette til Hrtk., hvært til $1\frac{1}{2}$ Fdkr.; de øvrige have aldeles ingen Jord; og selv det Areal, hvorpaa det anførte Hrtk. hviler, anvendes ikke til Ager-brug, da Gaden, nogle smaae Haver, Byggepladsene og Steg-lepladsene optage hele Byens Areal. Under Kroen drives $2\frac{1}{2}$ Ede af Ordrup Byes upr. og 3 Skp. af Bernstorff Godsens priv. Hrtk., af hvilket ogsaa 2 Skp. drives under et andet Huus i Byen. Ved Skovshoved var det, at Grev Christopher af Oldenborg gjorde Landgang i Aaret 1535.

Af Byens 450 Indb. ernære 58 Familier sig ved Fiskeri, der drives med 50 Baade. Det bestaaer især af Sild, Rød-spætter, Tørsk, Aal, Flyndere, Billinger og Makrel. Naturligvis lader Udbyttet sig ikke nøjagtigen bestemme, men kan i et Middelaar anslaaes til respect. 1300, 900, 2500 og 75 Edr.*) af de fire førstnævnte Slags, og af de trende sidste, der beregnes efter Snese, til 10000 Snese af første, og tilsammen 3000 Snese af de twende sidste Slags, som fiskes med Snører ved Solens Op- og Nedgang; Flynderne fiskes ligeledes med Snører paa Isen om Vinteren. Silden sælges sædvanligent til 10 Rbd., Rødspætterne til 17 Rbd., Tørsk'en til 4 Rbd. og Aalen til 20 Rbd. pr. Ede; for Snesen af Flynderne erholdes sædvanligent 10 f. og af Billingerne og Makrelerne 48 f. Udgivterne ere opgivne at være: til Baadenes Vedligeholdelse 1000 Rbd. og til Garnenes 2000 Rbd.; hertil kommer endnu hvad Løkkemaden, der sættes paa Kro-gene for Flynderne og hvortil bruges Drefkjød, medtager, en Udgift, der ikke kan ansettes til nogen bestent Sum.

*) En Dende Sild og Rødspætter beregnes til 12 Ol; en Ede Tørsk til 20 Snese.

Skovshoved ligger i Hvidøre Skoledistrict (S. 267), hvor det Jornodne om Skolebørnenes Amtal, Æyndet og Haandsværkerne er anført.

Hele Sognet har 26 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. pr. U. og E. samt 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. pr. Skovshoveds Hrk. og 381 Tdr. 3 Fdk. upriv. U. og E. Hrk.; hertil kommer endnu Bernstorffs Gods's priv. Hrk. 59 Tdr. 7 Skp. Hele Arealet udgjør 4552 Tdr. Ed., hvilket i Gjennemsnit giver 10 Tdr. Ed. til 1 Ede Hartkorn; dog maa herved bemærkes, at paa Charlottenlund, Christiansholm og Ermelund hviler deels kun usforholdsmaessigen lidet, deels intet Hrk.; saa at Arealets og Hartkornets Forhold ved de enkelte Ejendomme ikke giver et saa gunstigt Resultat. Paa dette Areal, der er fordeelt paa 318 Matr. No., findes Lystslottet Charlottenlund, 26 egl. Bygninger, Præstegaarden, 1 Skovriderbolig, 3 Skovleberhuse, en egl. Bolig for en Beipiqueur, 7 Selvejergaarde, 68 Arvesæste-gaarde, 8 Selvejehuse og 21 Arvesæstehuse med Hrk.; 85 Selvejehuse, 7 simple Festehuse og 124 Arvesæstehuse uden Hrk. og Jord, Kirken, 4 Skoler, 5 Kroer og 3 Tracteursteder. I Sognet findes ingen Møller. Alle Bondergaardene og den største Deel af Husene med Hrk. ere udflyttede, saa at Byerne blot bestaae af jordløse Huse og Lyststeder; af Gaardene ere saaledes 67 og af Husene 41 udflyttede. En stor Deel af Bondergaardene ere udparcellerede, og mange komme ud af Bondernes Eje og ville ikke kunne komme tilbage, formedelst de kostbare Bygninger, som Ejerne udenfor Bondestanden have opført derpaa.

Jorderne ere i Almindelighed jevne; de hæve sig kun i den nordlige Deel, hvorfor de synke deels mod N. D. ned ved Sundet, deels mod S. V. De bestaae af Muldjord uden Leer, og ere i Almindelighed gode og frugtbare, dog maa skee ikke saa meget oprindeligen, som formedelst den store Mængde Gjødning, der i en lang Række af Aar er bragt og endnu bestandigen bringes derud fra Hovedstaden. Laangs med Stranden, hvor der ere temmelig høje Strandbanker, og i den nordlige Deel af Sognet ere de dog noget sandede. Allerede

i Aaret 1767 bleve de udfiskede (S. 257). Af Eng findes omtrent 500 Edr. Ld., altsaa kun lidet over $\frac{1}{20}$ mod Ugerland; paa Christiansholms Areal forholdsvis det Meste; iovrigt er det omtrent lige fordeelt blandt Sognets Byer, dog saaledes at Gjentofte har noget mere, end Ordrup og Vangede. Hjist og her i Sognet findes Moser; Gammelmosen, Svinemosen og Hulelyngsmosen, der tilhøre Grev Bernstorff, ere allerede omtalte ovenfor under Vangede By (S. 263), hvor ogsaa de 3 Edr. Land af Seborgmosen, der høre her til Sognet, findes anførte; i Ermelundsskoven ligger omtrent 23 Edr. Ld., paa Christiansholms Areal omtrent 13 Edr. Ld. og ved Bernstorff omtr. 25 Edr. Ld. Mose. I den nordlige Deel af Sognet findes noget Skov; her ligger, N. for Jægersborg, Ermelunds Skov (S. 260), hvorf 107 Edr. Ld. ere bevorne med Skov; paa Sognets østlige Side ligger Charlottenlund, der, ligesom Ermelunds Skoven, tilhører Kongen, og af hvis Areal 119 Edr. Ld. er Skovgrund. Ved Bernstorff er omtrent 20 Edr. Land Skovgrund, der tilhører Ejeren af Palaiet Bernstorff og N. for Ordrup ligger det saakaldte Ordrup Krat, omtrent 70 Edr. Land Skovgrund, der tilhører Grev Bernstorff. Til Christiansholm hører omtrent 3 Edr. Ld. Skov.

Sognet er temmelig rigt paa Søer. S. D. for Jægersborg ligger Søndersø paa 28 Edr. Ld.; den staaer i Forbindelse med Hundesøen, der ligger paa den nordøstlige Side af den nævnte By og modtager i sin vestlige Ende Afsløbet fra tvende Damme, hver paa 3 Edr. Ld., af hvilke den ene kaldes Springdammen, og den anden er uden Navn. Fra sidstnævnte Sø, der indtager et Areal af 22 Edr. Ld. og i hvilken Vandet fra Søndersø kan afsløbe, ledes Vandet igjennem en Sluse til en Bæk, der kommer fra Ermelundsskoven, og som, efter først at have dannet Grændsen mellem denne og Bernstorffs Marker og senere mellem Gjentofte og Lyngby Sogne, fortsætter sit Löb mod Øst forbi Hvidøre By, hvor den erholder Navn af Hvidøre Bæk, over Christiansholms Mose, og falder lidet N. for Sølyst ud i Sundet. Imellem Hundess

og Sondersø er en høj Dæmning, over hvilken Vejen til Fægersborg er anlagt. Syd for disse Sør ligger Gjentofte Sø, der er 52 Edr. stor og tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen, som her har Hovedbeholdningsstedet for Kjøbenhavns Springvand, der kommer fra Emstrup Sø. Fiskeriet i Søen er bortspragtet; her fiskes årligen 5 Edr. Fisk, bestaaende i Karper, Kasrudser, Gjeder, Aborre og Skaller. Gjerne af de Lodder, der ligge paa Søens Bredder, ere forbundne til at lade Vandet, efter Vandcommisionens Bestemmelse, opstemmes til et vist Flodmaal, i hvilken Hensigt der i Søens sondre Ende er anbragt en Sluse; igjennem denne føres Vandet ved et Afsløb, som paa begge Sider er i en Længde af 60 Alen forsynet med en Kamppesteens Muur, tvært over Helsingørs Landevej ned i Emstrup Sø; dette Afsløb, der danner Grændsen mellem Bangede og Gjentofte Byers Marker, optager den Bæk, der leder Vandet fra Søborg Mose (S. 227), og udgør efter Foreningen med denne tilligemed Emstrup Sø Sognets sydlige Grændse. Gjentofte Sø optager paa sin vestlige Side Afsløbet af den norden for Bangede tæt ved Kongevejen liggende Huul- eller Lille-Sø. (S. 265). N. V. for Ordrup ligger fremdeles en ubetydelig Sø paa 7 Edr. Land og i Ermelundsskoven 3 smaae Damme, der ialt indtage et Areal af 4 Edr. Land. Af Kilder ere allerede trende nævnte ovenfor under Gjentofte By; foruden disse findes her endnu den bekjendte Emilie-Kilde, der ligger ved Sølyst tæt ved Stranden og er besyungen af Pram, samt Bangede-Kilde, der fremvælder af Svinemosen. Denne Kilde opdagedes 1710 af en Graver ved Trinitatis Kirke, der af Taknemmelighed over, at Brugen af dette Vand paa St. Hans Aften gjengav ham Synet, lod ved Kilden opsette en Blok, i hvilken der i de to første Aar samledes saameget, at Hospitaliet i Gjentofte deraf kunde opbygges.

Hovedlandevejen til Helsingør gaaer over Gjentofte og Bangede Byers Marker, og langs med Sognets østlige Kant gaaer Strandvejen, der om Sommeren, især i Kildetiden, bliver meget besøret saavel af Kjørende og Ridende som Gaaende.

Det er den sædvanlige Vej, Kjøbenhavnerne tage, hvad enten de agte at besøge Charlottenlund, Dyrehaven eller de andre smukke og interessante Partier, der findes i Kjøbenhavns nærmeste Omegn. Vejen er i enhver Henseende meget behagelig; den er macadamiseret og vel vedligeholdt, har paa den ene Side en Mængde pyntelige Lyststeder med Haver; paa den anden Sundet, Den Hveen og den skånske Kyst. Paa hver af disse Veje findes her i Sognet en Bom; paa Helsingørsvæjen Bangede Bom; paa Strandvejen en Bom tæt ved Hellerup; de ere bortforpagtede, hin mod en aarlig Afgift af 2670 Rbd. Sølv, denne af 3480 Rbd. Sølv.

Baadt det ovennævnte upr. Matr. Hrtk., 381 Tdr. 3 Fdk. *),

*) Det contribuable Hartkorn ex fra Amtsstyuen opgivet saale- des: det grevelige Bernstorff- ske Gods	355 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{5}{2}$ Alb.
Ryttergodset : de under Hellerup (S. 260) ansørte Ejendomme, det under Gjen- tofte ansørte Hartkorns Be- løb af 3 Skp. 1 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb.,	17 — 7 — = — 2 $\frac{1}{2}$ =
Wilhelmsdals og Skovshoveds upr. Hartkorn	5 — 3 — 2 — = —
Universitetsgods under Ban- gede (S. 263)	1 — = — = —
Kirkegodset under Gjentofte (S. 261)	380 Tdr 1 Skp. = Fdk. = Alb.,

af hvilket Beløb ogsaa, som nedenfor vil sees, Præstetiendi erlægges. Naar det Hartkorn, der hviler paa de twende Lodder, som ovenfor under Bangede (S. 263) og Ordrup (S. 265) ere anførte at være statfrie og tilsammentagne staar for 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hrtk., bringes til Afgang i det nævnte Matriculs Hartkorns Beløb, samt derhos erinbres, hvad der er bemærket i Not. S. 261, udkommer det samme Resultat. Om Grunden til, at Konge- og Kirke-Tien-

er der kun 369 Edr. 1 Fdk. 2 Alb., hvoraf der erlægges Konge- og Kirke-Tiende. De tilhøre begge Bartou Hospital og ere overdragne Yderne mod en aarlig Afgift af 80 f. Sølv for dem begge pr. Ede Hrk. De ere behæftede til Banken ialt med 354 Rbd. 28 f. r. S., og hver især matriculerede til 56 Edr. Tiende-Hartkorn. Kirken ejes naturligvis ogsaa af Bartou Hospital, og da dette er lagt ind under Kjøbenhavns Fattigvæsen, føres Patronatet over Kirken af den kongelige administrerende Direction for Kjøbenhavns Fattigvæsen, hvis udmarkede Omhu det skyldes, at denne Kirke er en af de smukkeste og bedst vedligeholdte Landsbykirker. Den har en ret net Ultertable, et smukt og godt Orgel, bekostet af Menigheden i Aaret 1790, samt pyntelige og kostbare vasa sacra af Sølv, ligeledes bekostede af Menigheden ved frivillige Sammenkud i Aaret 1822. I Daarnet er et Uhr og twende udmarket gode og store Klokker. Paa Kirkegaarden findes et meget smukt Marmor-Gravminde over Proost Høegh, bekostet af Menigheden. Om Præstetienden, der svares af 380 Edr. 1 Skp. Hrk., vil det Fornødne nedenfor blive anført.

Sognet tæller 2114 Indb., hvoriblandt findes af Haandværkere: 1 Fahnesmed, 1 Bøsserzager, 2 Skædere, 9 Skomagere, 10 Hjulmænd, 2 Glarmestere, 8 Smede, 2 Malere, 4 Vævere, 5 Slagtere, 4 Snedkere, 1 Bedker, 1 Kammager; af

den svares af et endnu mindre Belsb, har Forf forgjøves søgt Oplysning paa vedkommende Steder, men da Differencen, 11 Edr. 2 Fdk. 1 Alb., netop udgør saameget, som Gamle-Bartou oprindeligen har skyldet af, og de nævnte Tiender tilhøre Bartou Hospital i Kjøbenhavn, kan der vist næppe være nogen Twivl om, at det er dette Hartkorn, der nu hviler paa Gamle-Bartou, Store- og Lille-Tuborg, Nor gesminde, Store- og Lille-Mariendal, som er fritaget for Konge- og Kirke-Tiende, en Fritagelse, hvortil Grunden sandsynligvis maa ses i den antydede Forbindelse mellem de tiendeafrie Ejendomme og Bartou Hospital.

Øyende: 188 Karle, 193 Piger og 57 Drenge; af Indsiddere 106. I Gjentofte boer en Høker. Af føregne Næringsveje bør bemærkes Mitchels Strømpesfabrik i Gjentofte, Fajancesfabrikken Søholm, Garveriet paa Marienlyst samt Fiskeriet, der er omtalt under Skovshoved (S. 268).

Sognets 4 Skoler, i hvilke den indbyrdes Undervisning er indført, besøges af 383 Børn; med Undtagelse af Vangede Skole, undervises her ogsaa i Gymnastik. Alle Skolelærerne ere Kirkesangere, og have, Skolelæreren i Vangede Skoledistrict undtagen, som oven bemærket, reglementeret Jord og Lønning, med Hensyn til hvis Uddelelse Sognet er inddelt i 4 ligestore Dele med omtrent 95 Edr. Hrl. i hver; deres Stilling er altsaa ligesaaldet her, som andensteds, misundelsværdig, da der affortes dem for Offer, som de ikke faae, og for Renten af Legater, af hvilke altsaa ikke de, men Kommunen, uoverensstemmende med Legators Willie, myder godt. Dette er saaledes tilfældet med et af Magister Sieverod til Bedste for Skolelærerne i Gjentofte og Hvidøre fundret Legat, der oprindeligen udgjorde 140 Rdl. D. C., men ved Omsetning af Capitalen er forsøgt til 183 Rbd. Solv, hvoraf Renten vel deles lige mellem Skolelærerne i Gjentofte og Hvidøre, men derhos liquideres i deres reglementerede Lønning. Legatet staar under Amts skoledirectionens Bestyrelse og er sikret i 3de kongl. Obligationer, der tilsammen udgiore ovennevnte 183 Rbd. Solv. Ved Fundats af 15de December 1822 har Hofraad D. A. Meyer legeret 2000 Rbd. Solv til Gjentofte Sogns Skolevæsen, af hvilke Renten deles i tvende lige Dele mellem de døværende Skolelærere ved Gjentofte og Hvidøre Skoler, saalænge de leve og ere Lærere ved de nævnte Skoler, som et Tillæg til den Lon, de ellers ere berettigede til at fordre, men efter Begges Afgang skal den deles i lige Dele mellem alle Sognets Skolelærere. Legatet er sikret i en kgl. Obligation.

Med Undtagelse af Skovshoved, hvor de fleste Bygninger ere smaae og usle, er Huusbygningen i Almindelighed god,

da Bonden er velhavende; de mange Lyststeder bidrage ogsaa meget til at give Sognets Byer Anseelse. Bygningerne ere i Landets almindelige Brandkasse assurerede for 1095770 Rbd. Sølv i disse, Torderne og Inventariet er prioriteret et Beløb af 148123 Rbd. 20 f. r. S., 183918 Rbd. 92 $\frac{6}{7}$ f. Sølv, 99461 Rbd. 18 $\frac{1}{2}$ f. Sedl. og L. samt 46000 Mf. Hamb. Bco; af disse Summer eje private Creditorer 114488 Rbd. 20 f. r. S., 41659 Rbd. 22 f. Sølv, 78465 Rbd. Sedler samt det nævnte Banco-Beløb; Umyndige 3325 Rbd. r. S., 11793 Rbd. 46 $\frac{6}{7}$ f. Sølv samt 9300 Rbd. 16 $\frac{1}{2}$ f. Sedler og Lægn, og offentlige Stiftelser 30310 Rbd. r. S., 130466 Rbd. 24 f. Sølv samt 11696 Rbd. 1 $\frac{1}{2}$ f. Sedler og Lægn.

Gaardenes Størrelse er meget forskellig; de variere fra 12 Edr. til 1 Ede Hrtk.; i Gjentofte staae de fleste endnu for deres oprindelige Hrtk. af 9 Edr. 1 Fdk., men i Bangede og Ødrup er den almindelige Størrelse 4 Edr. Hrtk. Hine have et Areal fra 60 til 70 Edr. Land, disse sædvanligens 30 til 35 Edr. Skovshoved har, som alt bemærket, aldeles intet Volsbrug. De sædvanlige Sædarter ere Rug, Byg, Havre og Erter samt lidet Hvede. En Gaard paa 4 Edr. Hrtk. med et Areal af 25 Edr. Ld. A. og 4 til 5 Edr. Ld. E. saaer sædvanligens 3 Edr. Rug, 7 Edr. Byg, 4 Edr. Havre, 1 Ede Erter, 1 Ede Wikker og 7 til 8 Edr. Kartofler; i Middelaar avles 7 Fold Rug, 10 Fold Byg, 7 Fold Havre, 6 Fold Erter og Wikker, og 20 Fold Kartofler; af Rajgræs og Klosver saaes en Deel. Den sædvanlige Drift hos Bonderne er i første Aar Byg i Grønjord, stærkt gjødet; 2. Byg; 3. Rug; 4. Erter, Wikker og Kartofler; 5. Byg, gjødet; 6. Havre, hvori saaes Klover, som ligger i 2 Aar; Engene gjødes hvert 3de Aar. Paa en saadan Gaard holdes gjerne 4 Heste, 6 Koer, 4 Sviin og 4 Faar. Bondernes bedste Indtægtskilde er Handelen med Mælk og Fløde, som alt sælges til Hovedstaden; nogle have ogsaa god Fortjeneste ved at sælge Halm. Ingen fjerner Smør eller gjør Ost, ikke engang til Huusholdningsbrug, og

disse Artikler maae derfor kjøbes, tildeels paa Tørvet i Hovedstaden. Hvert 4 Aar tillægges en Hest, hvert andet Aar en Ko og hvert Aar 4 Sviin og 3 Faar. I Gjentofte og Ordrup maae Beboerne kjøbe Tør og Brænde; i Bangede haves Tør til eget Forbrug, men Beboerne maae kjøbe Brænde.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaes til 2415 Dkr. Rug, 8050 Dkr. Byg, 3220 Dkr. Havre, 690 Dkr. Rørter, ligesaameget Wikker, 17250 Dkr. Kartofler og 7200 Dkr. Mælk; heraf sælges 800 Dkr. Rug, 5000 Dkr. Byg, 2875 Dkr. Kartofler og 4800 Dkr. Mælk; af Havre, Rørter og Wikker sælges Intet, men alt hvad deraf produceres, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturer samt til Udsæd; det samme er tilfældet med 1615 Dkr. Rug, 3050 Dkr. Byg, 14375 Dkr. Kartofler og 2400 Dkr. Mælk. Her holdes vel ialt 460 Heste, 690 Dvægs-høveder, 460 Faar og omtrent ligefaa mange Sviin.

Sognet danner et Fattigvæsens-District, der bestyres paa sædvanlig Maade. Formedelst den bestandige Af- og Tilgang i Sognene nærværd Hovedstaden er Antallet paa dem, der erholde Understøttelse, hvert Aar meget forskelligt, men efter et Middeltal kan det ansættes til 90. Paa Grund af locale Omstændigheder ydes ingen Naturalier og gives heller ingen til de Fattige. De aarlige Udgivter kunne efter et Middeltal anslaes til 1600 Rbd. og 1200 Kostdage. Sovrigt har Fattigvæsenet ingen Legater eller Capitaler, men alle Udgivterne ligner aarligen paa Sognets Beboere paa lovbefalet Maade.

I Gjentofte By ligger et Hospital, indrettet for 10 gamle og svagelige Fattige; for Eider ere alle Lemmerne Kønner. Ifølge Fundatsen, der erholdt kgl. Confirmation under 29 October 1823, belægges Pladsene verelviis med Fattige fra Gjentofte og Lyngby Sogne, ligesom ogsaa Lyngby Sogn har lige Ret med Gjentofte Sogn til at nyde Godt af Hospitalet ved at erholde Hjælp til Fattige udenfor samme; dette hidrører fra den Omstændighed, at da Hospitalet, der, som ovenfor bemærket (S. 271), er bygget for de Penge, der

esterhaanden indsamledes i Blokken ved Bangede Kilde, blev stiftet, var Lyngby Sogn Unner til Gjentofte. Øvenmævnte 10 Lemmer nyde hvert 1 Rbd. Sedl. i Ugepenge og fornødent Gldebrændsel; desuden er i Fundatsen 8 Fattige udenfor Hospitalet hver tillagt 24 s. Tegn ugentligen, en Undstøttelse, der nu bliver 40 Fattige til Deel, nemlig 20 af Gjentofte og 20 af Lyngby Sogne. Hospitalets Indtægter bestaae, i hvad der nedlægges i de Blokke, der ere anbragte ved Kirsten Pihls Kilde, i Bellevue og udenfor Hospitalets egen Bygning; i Telte- og Stade-Penge, samt de Kjendelser, der pleje at betinges af dem, der ved Forestillinger søger Fortjeneste i Jægersborg Dyrehave, saalænge den saakaldte Kildetid varer, og i Renter af Hospitalets Capitaler, der ved Udgangen af Regnskabs-Aaret 1829 udgjorde 1380 Rbd. 67 s. r. S., 13643 Rbd. 58 s. Sølv og 11022 Rbd. 25 s. Repr., for den største Deel sikrrede i faste Ejendomme. De ere senere forsøgede med omtr. 1000 Rbd. Ved kgl. Resol. af 31 Januar 1735 og 18 December 1739 er Hospitalet fremdeles skænket 40 Bonderæs Tørv aarlig af Kongens egne Tørvemoser, hvilken Tørv skal fejøres og hjemføres sogvneviis af Søkkelunds Herred efter rigtig Omgang, dog Frederiksberg Sogn og Amagerland derfra undtagne. Endeligen maa som en Indtægt for Hospitalet ogsaa anføres, hvad der indkommer ved Realisationen af Hospitalslemmernes Efterladenskaber. Hospitalets Bygning er assureret for 1170 Rbd. Sølv.

Hospitalet sorterer ikke under det almindelige Fattigvæsen; det staar under en egen Inspection, bestaaende af Sognepresterne i Gjentofte og Lyngby Sogne, af hvilke forslævnente for bestandig fører det daglige Tilsyn med Hospitalet og dets Lemmer. Amtmanden over gamle Kjøbenhavns Amt er Directeur for Hospitalet.

Sognet, der ligger i Kjøbenhavns Amts Ryterdistricts nordre Birk, udgjor det 5 Land- og Sø-Lægd af Søkkelunds Herred i Kjøbenhavns Amt.

I længere Tid var Lyngby Sogn Annex til Gjentofte, men siden 1758 har sidstnævnte Sogn alene udgjort et eget Pastorat, der i den gamle Angivelse er anslaaet til 500 Rd. Præsten, for Tiden Hr. J. Høegh, der beboer den i Gjentofte liggende Præstegaard, Gjentoftegaard kaldet, hvis 4 sammenbyggede Længder, tilsammen 118 Fag, ere opførte af Muur og Bindingsværk og assurerede for 8000 Rbd. Sølv. Stuehuset, der er 29 Fag langt med en 7 Fags Kvist, er teglhængt; de øvrige Bygninger straatækkede. Inlösningssummen er 500 Rbd. Sølv.

Præstegaardens oprindelige Hartkorn var 10 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. priv. med et Areal af 59 Tdr. Ed., men af dette Hartkorn er 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. med et tilliggende af 4 Tdr. Ed., der drives under Heslegaarden, afhændet mod aarligt Vederlag af 16 Tdr. Byg og under den Forpligtelse, at en paa det afhændede Stykke Jord værende Kilde holdes i forsvarlig Stand og at Skoven om samme vedligeholdes. Den staar saaledes nu for 10 Tdr. 4 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. priv. U. og E. Hartkorn*), der hviler paa et Areal af 55 Tdr. Ed. Jorderne ere gode og, paa en Ubetydelighed nær, Agerland. De ere inddelte i 12 No., der drives saaledes: 1 Aar Havre; 2. Birkeshavre, hvortil gjødes, og som slaaes grøn til Staldfoder; 3. Hvede; 4. Kløver; 5. Byg; 6. Kartofler; 7. Havre; 8. Rug, gjødes; 9. Byg; 10. Kløver; 11. Byg; 12. Kartofler. Udseden er omtrent 4 Tdr. Hvede, 4 Tdr. Rug, 12 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre, 2 Tdr. Bælgæd, som giver i gode Aar 12 til 14 Hold. Af Kartofler lægges omtrent 50 Tdr. Besætningen er 6 Heste, 16 Koer, 12 Sviin. I Negelen holdes alle Heste og de fleste Koer paa Stald, indtil efter Høsten. Af Eng-Hø bjerget kun 10 Læs, men af Kløver kan i gode Aar avles 30 til 40 Læs.

*) Hr Pastor Høegh har opgivet Hartkornet til 11 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., hvorunder altsaa er indbefattet saavel det afhændede Areals Hartkorn, som det Kirkegods, der ovenfor (S. 261) er bemerket at være henlagt til Præsteeembedet.

Til Præsteembedet er fremdeles (S. 261) henlagt 1 Ede Hrk., der tilhører Kirken, mod at Præsten forsyner den med Brød og Viin. Dette Hartkorn hviler paa et Areal af 3 Edr. Land, der for Tiden er bortlejet.

Kaldet, der ikke har noget Mensal gods, er beneficeret med Præstetienden af Gjentofte Sogn og Kongetienden af Herlev Sogn; denne hæves af 154 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. Hartkorn-matriculeret til $25\frac{1}{2}$ Ede Tiende-Hartkorn og behæftet til Banken for 371 Rbd. 60 f. r. S., og er ved privat Accord overdraget Yderne mod en Afgift i Byg, der vel er meget forskellig, men i Gjennemsnit kan ansættes til 4 Skp. pr. Ede Hrk.; dens Beløb udgjør saaledes omtrent 77 Edr. Byg, der betales efter hvert Aars Cap. E.; huin svares af 380 Edr. 1 Skp. Hartkorn*); af 258 Edr. 4 Skp. er den ved en under 13 Maj 1803 kongl. confirmeret Accord overdragen Yderne for bestandigt mod 1 Ede Byg pr. Ede, betalt efter Middelpriisen af 10 Aars Cap. E., og er heri indbefattet Kvægtiende og Smaaredsel; om Tienden af de øvrige 121 Edr. 5 Skp. er der ikke sluttet nogen Accord, men den hæves deels i Kjerven, deels betales den med Penge. Imidlertid kan det antages, at ogsaa heraf svares omtrent 1 Ede Byg pr. Ede Hrk., og Præstetienden af Gjentofte Sogn indbringer saaledes aarlig 380 Edr. Byg; den er behæftet til Banken med 912 Rbd. 29 f. r. S. Kaldet har saaledes en Indtegt af 473 Edr. Byg. Offer og Accidentier beløbe sig til 500 Rbd.; hertil kommer endnu Indtegten af den bortlejede Kirkejord, og en Refusion af 16 Edr. Byg for Hjortesprings Tiendefrihed.

Paa Kaldet hviler for Tiden ingen Enkexpension. De fgl. Skatter udgjøre 200 Rbd.; Com. Afg. og Exp. 40 Rbd. I Landgilde af Præstegaarden svares til Bartou Hospital $3\frac{1}{2}$ Ede Rug, 4 Edr. Byg og 4 Edr. Havre, alt betalt efter hvert Aars Cap. E., samt 6 Lam og ligesaa mange Gjæs, hine betalte hvert med 64 f. Solv og disse hver med 20 f. Solv.

*.) Her maa bemærkes, hvad ovenfor er anfert i Noten S. 272.

Af Herlov Kongetiende svares til Metropolitan-skolen 12 Edr. Byg og 1½ Ede Havre, betalte efter hvert Aars Cap. 2.; paa Amtsstuuen betales endvidere af samme 21 Rbd. Sølv. Præstegaardens Jorder ere behæftede til Banken med 528 Rbd. r. S., og de Tiender, der ere henlagte til Kaldet, ialt med 1283 Rbd. 89 f. r. S. Artillerihest holdes.

Sognets eneste Hovedgaard eller rettere Parcel af en Hovedgaard er ovenfor omtalt (S. 253). Blandt den store Mengde Lyst og Avls-Gaarde ere følgende de mærkeligste:

1. Schæfersgaard eller, som den ogsaa kaldes, Jægersborg Slot, en smuk Lyst- og Avls-Gaard, der ligger i JægersborgBy, tilhører Hr. Grosserer Broberg. Bygningerne bestaae af en Hovedbygning paa 11 Tag, 2 Etager høi, og tvende Sidebygninger, een Etage høje. De ere alle af Grundmuur, teglhængte og assurerede for 12800 Rbd. Sølv. Gaardens geom. Areal er 43 Edr. $2\frac{3}{4}$ Skp. Ed., boniteret til 41 Edr. $2\frac{1}{4}$ Skp., der staar for 5 Edr. 3 Skp. 1;fdk. 2 Alb. pr. A. og E. Hrtk. Af Arealet besaaes 10 Edr. Ed. med Kartofler, 2 Edr. med Kaalrabi, 4 Edr. med Rug, 8 Edr. med Byg, 8 Edr. med Havre og 8 Edr. med Kløver. Besætningen er 25 Koer og 6 Heste. I Høafgivt erlægges $2484\frac{1}{2}$ Lpd. Hø. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2. Bernstorffs Palais ligger paa den sondre Side af den Vej, der fører fra Charlottenlund til Jægersborg, og tilhører Hr. Mac Rooy. Som ovenfor bemærket (S. 258) lod Johan Hartwig Ernst, Greve af Bernstorff, det bygges i Aaret 1765 ved den bekjendte Gardin; det blev opført paa det Sted, hvor den til Jægersborg Slot forhen hørende Falsangaard har ligget. Palaiet, der ligger amphitheatralst paa en Straaning, som bag til sluttet med Skov, men i Forgrunden bestaaer af Lysthaven, er to Etager højt, med Kjelder, opført af Grundmuur og teglhængt; det er i Midten prydet med

en halvrund Pavillon, hvorfra der haves en skøn Udsigt til Sundet og København. De til Palaiet hørende Aulsbygninger ligge i nogen Frastand derfra; de ere ialt 4, opførte af Muur og Bindingsværk samt strataækkede; ved hver af Palaiets twende Indkørseler ligge twende grundmurede Porthuse, belagte med Skifer. Alle disse Bygninger ere ialt assurerede for 104220 Rbd. Sølv. Til Palaiet ligger et Areal af 112 Edr. Land, hvorpaa der hviler 12 Edr. 6 Skp. pr. (S. 253) og 5 Skp. 1 Fdf. 1½ Alb. (S. 262) upriv. U. og E. Hrtk. En behagelig Lystskov indtager et Fladeindhold af 20 Edr. Ed. Palaiet og det priv. Hrtk. er fuldkommen Ejendom; det upr. Hrtk. derimod Arvesætegods under Bernstorff.

3. Christiansholm, en Lyst- og Aulsgaard, der tilhører Ejeren af Bellevue, Hr. Tracteur Bagge, har forhen været et kgl. Lystslot, opbygget af Christian VI. Bygningerne bestaae af en grundmuret Hovedbygning, 2 Etager høj med Kjelder, og som afgiver en herskabelig Bopæl, et Baaningshuus, een Etage højt af Muur og Bindingsværk, og twende Udhuse ligeledes af Muur og Bindingsværk. Med Undtagelse af det ene Udhus, der er strataækket, ere alle Bygningerne teglhængte. Assurancesummen er 24560 Rbd. Sølv. En meget smuk Have indtager et Areal af 2 Edr. Ed. Hovedbygningen lejes ud om Sommeren og indbringer Ejeren 500 Rbd. Hvorledes Christiansholms oprindelige Areal nu er udparcelleret, findes bemærket ovenfor (S. 259), hvor det ogsaa er anført, at Hovedparcellen, der vedblev at ligge til Christiansholm, udgør 113 Edr. Ed., af hvilke 50 Edr. ere Agerland, 47 Edr. Ed. Engbund, 13 Edr. Mose og 3 Edr. Skov; paa dette Areal, der er en Deel af de til Jægersborg Slot forhen hørende Jorder, hviler intet Matriculshartkorn, men, efter Fr. af 15 April 1818 § 3, 5 Edr. 3 Skp. 2½ Alb. Hrtk. Her saaes 8 Edr. Bintersæd, 10 Edr. Byg, 12 Edr. Havre, 3 Edr. Wter, 1 Ede Wikker, 5 Edr. Blandingssæd; efter Hvede og Rug avles 8, efter Byg 10, efter Havre 8 og efter Wter og Wikker 6 Fold. Der lægges 30 Edr.

Kartofler. Besætningen er 8 Heste, 24 Kør og 8 Sviin. Hollanderiet indbringer aarlig 600 Rbd. Mosen, der har en Dybde af 5 til 6 ALEN, afgiver godt Tørvestør; fra Christiansholm sælges en betydelig Deel Tørv, hvort Aar for omtrænt 1000 Rbd.; af Skoven haves fornødent Brændsel og Gavntømmer; Eng haves i Overslodighed; paa Marken findes Mærgel. De kgl. Sk. beløbe sig til 90 Rbd., Com. Afg. til 30 Rbd. Paa Ejendommen hvilede oprindeligen et Bankhæftelses-Belsb af 1080 Rbd. 84 s. r. S., hvoraf 724 Rbd. 51 s. ere indfriede. Da den nuværende Ejer i Aaret 1832 kjøbte Ejendommen, folgtes den for 18600 Rbd. Sølv; i Aaret 1783 betaltes den med 10000 Sp.

De fra Christiansholm ved Arvesæste afhændede Parceller ere: Bellevista, Bellevue og Søholm; paa Christiansholms oprindelige Areal ligger fremdeles Sølyst, 2 jordløse Fæstehuse og 1 Lejehuus. Bellevista (See nedenfor) svarer i aarlig Afgivt til Christiansholms Ejer 60 Rbd. r. S. og 37 Rbd. Sedler og ved Forandring af Ejer derhos en Recognition af 15 Rbd. Sølv og 10 Rbd. Sedler; Bellevue 19 Rbd. Sølv og 21 Rbd. Sedl. og ved Forandring af Ejer 10 Rbd. Sølv; Søholm, en Fajancefabrik, 208 Rbd. Sedl. og ved Forandring af Ejer 10 Rbd. Sedler; de 2 jordløse Huse ere simple Fæstehuse, der erlægge en aarlig Afgivt af resp. 3 Rbd. Sedl. og 48 s. Sølv; Lejhuset indbringer aarlig 40 Rbd. Af en ubetygget Lod haves en aarlig Indtægt af 1 Rbd. Ejerne af de nævnte Parceller udrede derhos selv de kgl. Sk. og vedligeholde Hegnet om deres Ejendomme; imed Undtagelse af Ejerne af de jordløse Huse, ejer de selv de paa Parcellerne opførte Bygninger.

4. Sølyst, et Lyststed, smukt beliggende ved Strandvejen, tilhører Hr. Kammerherre Baron Løvenstern. Af de 5 Bygninger ere 4, deels een, deels to Etager høje, indrettede til Beboelse; den 5te er en Staldbygning; de ere tilsammen assurerede for 15530 Rbd. Sølv. Arealet, omtr. 10 Edr. Land, er ikke særligt ansat til Hartkorn. Skjøndt Sølyst ligger paa Christiansholms oprindelige Areal, og skjøndt det's

Areal sandhynligvis er indbefattet under det Hartkorn, der hviler paa Christiansholm, erlægger det dog ikke nogensomhelst Usgivt til denne Ejendom. Arealer er anvendt til en Have, der udmærker sig ved sine hypperlige engelske Anlæg og har nede ved Stranden den bekjendte EmilieFilde (S. 271). Fra Haven haves en fortreffelig Udsigt over Sundet.

5. Bellevista, et Lyststed, ligeledes smukt beliggende ved Strandvejen, tilhører Hr. Minister-Resident og General-Consul Pauli. Bygningerne bestaae af et Stuehuus og 2 Udhuse, alle een Etage høje. Areal, 2 Edr. Land, er anvendt til Have og ansat til 1 Skp. Hrtk. efter Frd. 15 April 1818 § 3. At denne Ejendom, forsaavidt Forderne angaae, er en Urvefæste-Ejendom, deels under Christiansholm, deels under Bellevue, og at Bygningerne ere Besidderens Ejendom, er ovenfor anført.

6. Hellerup, et meget smagfuldt Lyststed, har en smuk Beliggenhed ved Strandvejen med en fortreffelig Udsigt ud over Sundet. Det tilhører Hr. General-Consul Tatein. Bygningerne bestaae af en grundmuret Hovedbygning, opført i engelsk Smag, 2 Etager høj med Kjælder og Kvist, en Gardner-Holig og adskillige Udhuse, tilsammen assurerede for 37730 Rbd. Solv. Af Gjentofte Sogns Forder ligge til dette Lyststed 26 Edr. Ld., ansat til 6 Edr. 2 Skp. 1 Alb. upriv. A. og E. Hrtk., og af Kjøbenhavns Forder 27 Edr. 5½ Skp. Land. Hele Arealer er anvendt til Have og Lystskov, ligeledes anlagt i engelsk Smag. Paa dette Lyststed havde de Engelske en Tidlang deres Hovedqvarteer i Aaret 1807.

7. Lille-Mariendal, et Lyststed, tilhører Conferentsraadinde Callisen. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, 2 Etager højt og opført af Muur og Bindingsværk. Arealer 3 Edr. Ld., af priv. Hrtk. 4 Skp., er anvendt til Have.

8. Store-Tuborg, et Lyststed, tilhører Hr. Grosserer Knudsen. Bygningerne bestaae af en grundmuret Hovedbygning, 2 Etager høj og tvende andre Bygninger; de ere

alle teglhængte. Arealet, 1 Ede Ed., af priv. Hrk. 3 Skp. 2 Alb., er anvendt til Have.

9. Norgesminde, et Lyststed, tilhører Madame Hedenmark. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, 2 Etager højt, og en Staldbygning; de ere begge opførte af Muur og Bindingsværk, teglhængte og assurerede for 7730 Rbd. Solv. Arealet, 15 Edr. Ed., skylder af 3 Edr. 6 Skp. 1 Alb. Hrk.

10. Store-Mariendal, et Lyststed, har et Areal af 3 Edr. Ed.; den er ansat til 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn og anvendt til Have. Bygningerne bestaae af en grundmuret, 2 Etager høj Hovedbygning og 2 Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk; de ere alle teglhængte.

11. Gamle-Vartou, et Lyststed, tilhører Hr. Grosserer Fiedler. Bygningerne, der bestaae af et grundmuret Stuehuus, 2 Etager højt, og et Udhuuus, opført af Muur- og Bindingsværk og, ligesom hiint, teglhængt, ere assurerede for 19630 Rbd. Solv. Haven og en Eng indtager et Areal af 13 Edr. Ed., hvorpaa der hviler 1 Ede 4 Skp. upr. Hrk. Bankhæstelsen beløber sig til 1264 Rbd. 19 f. r. S. I Skatter svares 114 Rbd. 29 f.

Dette Lyststed var forhen et Hospital, Vartou kaldet, der senere blev flyttet til Kjøbenhavn; denne Omstændighed har givet Anledning til dets Navn.

12. Lille-Luborg, et Lyststed, tilhører Gartner Thorup. Bygningerne bestaae af en grundmuret Hovedbygning, 2 Etager høj, og 2 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle teglhængte og assurerede for 21410 Rbd. Solv. Arealet, 2 Edr. Ed., af Hrk. 5 Skp. 2 Fdk., er anvendt til Have.

De under No. 7 til 12 incl. omtalte 6 Lyststeder ligge alle ved Strandvejen og ere Parceller af Gamle-Vartou, der oprindeligen skyldte af 11 Edr. 2 Fdk. 1 Alb. upr. Hartkorn. At disse Ejendomme erlægge Præstetiende, men hverken Konge- eller Kirke-Tiende, er ovenfor bemærket.

Under Gjentofte By høre følgende Lyst- og Aalsgaarde, der alle ere Arvesættere under Bernstorff Gods:

13. Lundegaard, en Lyst- og Aols-Gaard tæt ved Lundehuset, tilhørende Geheime-Statsminister Grev Moltke til Bregentved. Bygningerne, der bestaae af en grundmuret og teglhængt Hovedbygning samt 6 straatækede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk, ere assurerede for 14080 Rbd. Solv. En smuk Have indtager et Areal af 3 Edr. Ld. Gaarden staaer for 9 Edr. 1 Fdk. Hartkorn og har et Areal af omtrent 60 Edr. Ld. A., 5 Edr. Land E. og 5 Edr. Land Skov. Udsæden, 10 Edr. Vintersæd, deels Rug, deels Hvede, 12 Edr. Byg, 12 Edr. Havre, 4 Edr. Bælgæd, giver sædvanligen 8 Hold. Der lægges 6 Edr. Kartofler. Besætningen er 6 Heste, 20 Kører, 6 Svijn og ligesaaamange Faar. De kgl. Sk. beløbe sig til 180 Rbd., Com. Afg. til 40 Rbd. Om Præstetienden see S. 279. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 273; om Landgilde og Hoveri-Afgivten see S. 256.

14. Rygaard, ved Ordrupsvejen, ejes og drives af Hr. Withusen. Bygningerne bestaae af en teglhængt Hovedbygning, der er een Etage høj med Kjælder og dobbelt Kvist og afgiver en herstabelig Bopæl, samt tvende straatækede Sidebygninger, som begge indeholde Beboelses-Lejlighed; alle Bygningerne ere grundmurede og assurerede for 18250 Rbd. Solv. En smuk Have og en lidet Lystskov indtager 5 Edr. Ld. Gaarden er skyldsat til 9 Edr. 1 Fdk. upr. A. og E. Hr. med et Areal af 70 Edr. Ld., hvorfaf omtrent 40 Edr. er under Plogen; det øvrige udligger til Græsning. Hjælt er inddæelt i 6 ligestore Marker, der besaaes med 8 Edr. Rug, 16 Edr. Byg, 12 Edr. Havre og 50 Edr. Kartofler, samt drives paa følgende Maade: 1 Aar Byg, som gjødes; 2. Kartofler; 3. Byg; 4. Rug; 5. Kartofler; 6. Byg; Havren saaes ikun i den side og mindre frugtbare Jord. Der avles 10 Hold. Besætningen er 8 Heste, 20 Kører og 8 Svijn. De kgl. Sk. udgiøre 180 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Præste-, Konge- og Kirke-Tienden see S. 279 og S. 273. Om Afgivten til Bernstorff see S. 256.

15. Oregaard, en Avlsgaard, og de paa dennes Areal opførte tvende Lyststeder, tilhøre Hr. Hesraad Hambroe. Det ene Lyststed bestaaer af en eneste grundmuret Bygning, 2 Etager høj med Kjælder og Kvist og tækket med Blik; det er opført i engelsk Smag, og afgiver en herskabelig Bopæl; det andet bestaaer ligeledes kun af en eneste Bygning, een Etage høj, opført af Grundmuur og tækket med Rør; begge have en yndefuld Beliggenhed ved Strandvejen. En smuk Lysthave, ligeledes i engelsk Smag og gjennemskaaren af en Canal, indtager tilligemed Frugthaven 10 Edr. £d.

Avsgaardens Bygninger bestaaer af et teglhængt Stuehuus og 3 straatækkede Udhuse; de ere alle opførte af Grundmuur; foruden disse Bygninger høre endnu under Oregaard en Gartnerbolig og et Porthuus, begge teglhængte og opførte af Grundmuur; samtlige disse Bygninger, saavel Lyststernes som Avsgaardens, ere assurerede for 31330 Rbd. Sølv. Forderne indtage et Areal af 85 Edr. Land, der tilligemed ovennævnte Lysthaves Areal er ansat til 9 Edr. 1 Fdk. upr. U. og E. Hrsk. Udsæden, 10 Edr. Vintersæd, deels Rug, deels Hvede, 16 Edr. Byg, og 10 Edr. Havre, giver i Almindelighed 10 Fold. Der lægges 100 Edr. Kartofler og avles 60 Læs Ho. Her fodres og græsses 10 Heste, 20 Kør; paa en Sti af ny Opfindelse fedes 50 Svinn. De kgl. Sk. udgjore 90 Rbd., Com. Afg. 50 Rbd. Om Landgilden og Hoveriaafgivten, see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præstetienden, see S. 273 og 279. Ejeren driver selv Avlingen.

16. Baunegaard ejes og drives af Hr. Brænderiins-brænder Pihl. Bygningerne, der ere assurerede for 6060 Rbd. Sølv, bestaaer af et grundmuret Stuehuus, som afgiver en smuk Bopæl for en Familie udenfor Bonstanden, og 4 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle straatækkede.

Gaarden staaer for 9 Edr. 1 Fdk. upriv. U. og E. Hrsk. med et Areal af 60 Edr. £d. U. Udsæden, 8 Edr. Vintersæd, deels Rug, deels Hvede, 12 Edr. Byg, 12 Edr. Havre og 4 Edr. Bælgæd, giver i Almindelighed 8 Fold. Der

lægges 30 Edr. Kartofler. Besætningen er 6 Heste, 14 Kør og 10 Sviin. Drivtsmaaden er: 1 Aar Grønjords Havre uden Gjøde; 2. gjødes til Vintersæd; 3. Kartofler og Bælg-sæd; 4. Byg, som udlægges med Kløver og Ræjgræs. De kgl. Sk. udgjøre 130 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Om Land-gilde og Hoveripenge, see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Dienden S. 273 og S. 279.

17. Steengaarden, der ejes af Hr. cand. philos. Bremer, er skyldsat til 9 Edr. 1 Fdt. upr. A. og E. Hrtk., der hviler paa et Areal af 48 Edr. Ed. A. og 10 Edr. Ed. E. Udsæden, 6 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 16 Edr. Havre, 2 Edr. Bælg-sæd, giver sædvanlig 12 Hold. Der lægges 40 Edr. Kartofler. Her fodres og græsses 6 Heste, 10 Kør, 10 Faar, 6 Sviin. Drivtsmaaden er: 1 Aar Grønjords Havre uden Gjøde; 2. gjødes til Kartofler; 3. Byg; 4. Rug; 5. Havre, udlagt med Kløver i 2 Aar. De kgl. Sk. udgjøre 120 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Om Landgilde og Hoveripenge, see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Dienden S. 273 og S. 279. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Bygningerne, der ere assurerede for 2860 Rbd. Sølv, bestaae af et grundmuret Stuehus og 3 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle straatækkelde. I Aaret 1826 folgte Gaarden for 10000 Rbd. Sølv.

18. Geslegaard, der ligger ved Ordrupsvejen, ejes og drives af Hr. Tobaksfabrikør Siegumeldt. Bygningerne, der ere opførte af afdøde Gehejme-Statsminister Kaas, bestaae af en Borggaard med 2de Stuehuse, hvoraf det ene er grundmuret og det andet opført af Muur og Bindingsværk, smagfuldt indrettet med herskabelige Værelser; Ladegaarden adskilles fra forstnævnte ved Kostaldslængen, der er indrettet paa holsteenst Maade til 36 Kør, og bestaaer af 2de Længder, opførte af Muur og Bindingsværk og indrettet til Lade, Hestestalde, Vognremisse o. s. v. Alle Bygningerne ere rortækkelde og assurerede for 29400 Rbd. Sølv. Bed Gaarden er en smuk Have paa $9\frac{1}{2}$ Ede Ed., der, foruden en Mængde sjeldne

vilde Træer, indeholder 1700 fine Frugttræer i den frodigste Baxt samt et smukt Driveri med 2de Ræffer Mistbænke. Midt i Haven ligger et Bindingsværks Huus med smukke Børrelser, indrettet til Beboelse for en lidet Familie; herfra haves den skønneste Udsigt til Søen og omliggende Skove.

Gaarden, der staar for 11 Edr. 3 Fdk. 2½ Alb. upriv. og 3 Skp. 3 Fdk. ½ Alb. priv. A. og E. Hrtk., har et Areal af 83½ Ede Ed., hvoraf 65 Edr. er Pløjeland, Resten Have og Skov. Markerne ere alle indhegnede med levende Hegn og bestaae af leerblandet Muld; paa samme findes Mærgel. Udskeden, 10 Edr. Rug, 16 Edr. Byg, 12 Edr. Havre, 7 Edr. Bælgssæd, giver 8 til 10 Fold; der lægges 50 til 60 Edr. Kartofler og plantes en Deel Kaalrabi og Turnips. Besætningen er 30 Kører, 8 Heste, 10 Faar, 12 Svin. Sædfølgen er: 1 Aar Havre i Grønjord; 2. Rug i Gjødning; 3. Byg; 4. Kartofler og Arter; 5. Byg, udlagt med Kløver i 2 Aar. Fra Gaarden fører en Allee ned til dens mydelige Lystskov, der er anlagt paa de 4 Edr. Ed., der forhen har hørt under Præstegaarden (S. 278); her findes Hr. Pastor Høeghs eller, som den og kaldes, Præstens Kilde, der er indhegnet med Steen, og et Huus opført af Muur og Bindingsværk, der tjener til Bopæl for en Mand, som har Opsigt med Skoven og en Humlehave, der ligeledes hører under Gaarden og ligger ved Skoven. Dette Anlæg besøges meget om Sommeren af Kjøbenhavnerne og Omegnens Beboere. Gaarden ejer endnu et Huus paa Marken, der udlejes mod Forpligtelse af Ugedage til Gaarden.

De egl. St. udgjøre aarlig 170 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Til Præsten i Gjentofte svares i aarlig Afgift af oven nævnte 4 Edr. Ed. 16 Edr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. E., og til Grev Holck Winterfeldt 56 Rbd. aarlig for en Parcel af 14 Edr. Land, der er indbefattet under det anførte Areal. Om Landgilde og Hoveri-Afgift, see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tienden S. 273 og S. 279.

19. Maglegaard, en Lyst- og Aalsgaard ved Strandvejen, tilhører Hr. Havnekapitain Eskildsen. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, 2 Etager højt, 2de Sidebygninger, een Etage høje og ligesom hiint teglhængte, samt 2 straatelkede Udhuse; de ere alle opførte af Muur og Bindingsværk. Gaarden skylder af 4 Edr. 4 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk., der hviler paa et Areal af 40 Edr. Land. Om Konge-, Kirke- og Præste-Tiende see S. 273 og S. 279; om Afgivten til Bernstorff see S. 256.

20. Søgaard, der ejes og drives af Hr. Garver Talbot, staaer for 4 Edr. 4 Skp. $2\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 26 Edr. Land. Udsæden, 4 Edr. Vintersæd, deels Rug, deels Hvede, 8 Edr. Byg og 12 Edr. Havre, giver 8 Fold. Der lægges 12 Edr. Kartofler. Besætningen er 4 Heste og 4 Kører. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, der afgiver en smuk og god Bopæl, og 5 andre Bygninger; de ere alle een Etage høje, opførte af Muur og Bindingsværk, straatelkede og tilsammen assurerede for 18110 Rbd. Sølv. De kgl. Sk. udgjøre 60 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Landgilde og Hoveri-Afgivten see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tienden S. 273 og S. 279.

21. Taffelbay, en Lyst- og Aalsgaard, der ligger ved Strandvejen, tilhører Hr. Commandeur-Capitain Donner. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, een Etage højt med Dvist, og 9 andre Bygninger deels opførte af Grundmuur og teglhængte, deels af Muur og Bindingsværk og straatelkede. De ere alle assurerede for 20460 Rbd. Sølv. En smuk Have indtager et Areal af 4 Edr. Land. Til Gaarden ligge 55 Edr. Land, ansatte til 5 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. Udsæden, 6 Edr. Rug, 6 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, giver 8 Fold. Der lægges 40 Edr. Kartofler. Her fodres og græsses 6 Heste, 14 Kører, 6 Haar, 6 Sviin. De kgl. Sk. udgjøre 70 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Landgilde og Hoveri-Afgivten see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tienden S. 273 og S. 279.

22. **Carolinelyst** og **Christianeby**, der tilhøre Etatsraad Stendrup, skyldt tilsammen af 4 Edr. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrk. Udsæden, 8 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, giver 8 Fold. Besætningen er 4 Heste og 6 Koer. Afslingen er bortforpagtet. Bygningerne, som høre til den første Ejendom, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, 1 Etage højt med Kvist, og twende Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere assurerede for 5950 Rbd. Solv. Til sidstnævnte Ejendom hører een Bygning, assureret for 420 Rbd. Solv. De kgl. Sk. beløbe sig til 50 Rbd., Com. Afg. til 20 Rbd. Om Landgilden og Hoveri-Afgivten see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Dienden S. 273 og S. 279.

23. **Grosserer Triers Lyststed** i Gjentofte By, der er assureret for 15180 Rbd. Solv, bestaaer af en Hovedbygning, der er 2 Etager høj med Kjælder og afgiver herstabelig Bopæl, samt en Sidebygning; begge Bygningerne ere grundmurede samt teglhængte. En smuk Have indtager et Areal af 4 Edr. Land, hvorpaa hviler 4 Skp. priv. Hrk. Tørvigt har Lyststedet intet tilliggende af Jord.

24. **Marienlyst**, et Lyststed, beliggende ved Strandvejen i Nærheden af Charlottenlund, tilhører Hr. Grosserer Frölich. Foruden en Have paa 1 Ede Land har det et Areal af 6 Edr. Land, ansat til 4 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrk. Bygningerne ere assurerede for 9500 Rbd. Solv. Her findes et Garveri.

25. **Høeghsminde**, en Lyst- og Avls-Gaard, tilhører Conferentsraad, Højesteretsassessor Rosenkilde. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, 1 Etage højt med Kjælder, og twende straatækfede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk; de ere tilsammen assurerede for 9230 Rbd. Solv. En smuk Have indtager et Areal af 2 Edr. Land. Ejendommen skylder af 2 Edr. 3 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrk. Om Afgivterne til Bernstorff see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Diende see S. 273 og S. 279.

26. Søholm, et Lyststed, smukt beliggende paa den nordre
Bred af Emdrup Sø ved Landevejen til Helsingør, udmær-
ker sig ved sin smagfulde Hovedbygning og sit skønne Havean-
læg; det tilhører Hr. Cassadaban. Bygningerne bestaae af
den nævnte Hovedbygning, der er to Etager høj og teglhængt,
samt en straatækket Staldbygning; begge Bygninger ere op-
førte af Grundmuur og assurerede for 23670 Rbd. Solv.
Haven indtager et Areal af 4 Edr. Land. Denne Ejendom
staaer for 4 Skp. 2 Fdk. af Gjentofte Byes og 1 Ede 1 Skp.
 $1\frac{1}{2}$ Alb. af Emdrup Byes (S. 224) upr. A. og E. Hrtk.

Paa dette Lyststed drev Ejeren i fort Eid Tracteurhold.

27. Under Gjentofte By ejer Grosserer Staal Hagen
en Lyst- og Avels-Gaard, der staaer for 1 Ede 4 Skp. 3 Fdk.
 $\frac{1}{2}$ Alb. pr. og 1 Ede 5 Skp. upr. A. og E. Hrtk.; det priv.
Hrtk. er af Jægersborgs Hovedgaardstært (S. 251*) og det
upriv. deels Arvesæste under Bernstorffs Gods, deels fuld-
kommen Ejendom (S. 261). Arealet udgjør ialt 30 Edr. Ed.
A. og 5 Edr. Ed. E.

Under Vangede By høre følgende 2de Lyst- og Avels-
Gaarde, der begge ere Arvesæstere under Bernstorff Gods:

28. Tjørnegaarden, der ejes og drives af Hr. Rizau,
skylder af 8 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. uppriv. A. og E. Hartkorn.
Arealet udgjør 54 Edr. Ed. A. og 7 Edr. E., hvor tillige er
fornødent Tørvestjær til Gaardens Brug. Udsæden, 8 Edr.
Rug, 16 Edr. Byg, 12 Edr. Havre, 2 Edr. Bælgssæd, giver
8 Hold. Der lægges 10 Edr. Kartofler. Besætningen er 8
Heste, 12 Koer, 8 Svin. Sædfolgen er: 1 Aar Grønjords
Havre; 2. gjødes til Byg; 3. Byg; 4. deels Rug, deels
Kartofler; 5. Havre, udlagt med Kløver i 2 Aar. Bygnin-
gerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, der
afgiver en bequem og god Bopæl, en grundmuret og straa-

*) Paa denne Side bedes Ordrup, Lin. 11 fra neden, rettet til
Gjentofte.

tækket Lade og 2 andre Udhuse af Muur og Bindingsværk med Straataag; de ere tilsammen assurerede for 12640 Rbd. Sølv. De kgl. Sk. udgjøre 165 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Om Landgilden og Hoveri-Afgivten see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tienden S. 273 og S. 279. Bankhæftelsen er indfriet. I Aaret 1824 solgtes denne Ejendom for 11000 Rbd. Sedler.

29. Viintappergaarden, en Avlsgaard, beliggende ved Landevejen til Helsingør, tilhører Hr. Kjøbmand Holm. Bygningerne bestaae af et deels teglhængt deels straatækket Stuehuus, een Etage højt og opført af Grundmuur, samt 3 straatækkede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk; de ere assurerede for 11350 Rbd. Sølv. Gorderne indtage et Areal af 91 Edr. Land og skyldes af 8 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrk. Besætningen er 8 Heste og 16 Kør. Om Landgilde og Hoveri-Afgivt see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tiende see S. 273 og S. 270.

Under Ordrup By høre folgende Lyst- og Avls-Gaarde, der alle ere Arvesæstere under Bernstorff Gods:

30. Lindegaarden, der tilhører Hr. L. Brun, Ejer af Ordrup Kro, staaer for 4 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. upr. A. og E. Hrk. med et Areal af 42 Edr. Ed. A. og 4 Edr. Ed. E. Gorderne drives i Forening med de 12 Edr. Ed., der ligge til Kroen, paa følgende Maade: 1 Aar halv Brak, gjødet til Vintersæd; 2. Kartofler; 3. Byg; 4. Kartofler; 5. Byg, udlagt med Kløver i eet Aar. Udsæden, 10 Edr. Vintersæd, deels Rug, deels Hvede, og 11 Edr. Byg, giver 10 Fold. Ejeren har lagt megen Wind paa Kartoffelavl; i gode Aar er her efter 80 Edr. avlet 2000 Edr. Kartofler, der alle ere fine, og sædvanlig betales med 1 Rbd. 48 s. til 2 Rbd., hver Tonde. Besætningen er 12 Heste, 36 Kør, 10 Sviin. Om Landgilden og Hoveri-Afgivten see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tienden see S. 273 og S. 279. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, een Etage højt, og 3 Udhuse,

alle straatelkede og opførte af Muur og Bindingsværk; hūnt udlejes om Sommeren.

31. Skovgaard ejes af Hr. Grosserer Puggaard. Bygningerne, der bestaae af en Hovedbygning, 2 Etager høj, og 3 andre Bygninger, ere opførte af Muur og Bindingsværk, straatelkede og assurerede for 14230 Rbd. Solv. Gaarden staaer for 3 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb. upr. U. og E. Hrtk. med et Areal af 43 Tdr. Land, hvorf 4 Tdr. ere anvendte til Have. Udsæden, 5 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg, 8 Tdr. Havre, 30 Tdr. Kartosler, giver 10 Fold. Besætningen er 4 Heste, 10 Koer, 6 Svii. De kgl. Sk. udgjøre 70 Rbd., Com. Afg. 20 Rbd. Vолingen er bortforpagtet.

32. Ordrupsdal, en Lyst- og Avls-Gaard, der ligger mellem det saakaldte Ordrups Krat og Ordrup By, tilhører Hr. Krigsraad og Grosserer Wulffs Enke. Den staaer for 4 Tdr. 1 Skp. 2½ Alb. *) Hrtk. og har et Areal af 47½ Tde Ed. U. og E. Denne Ejendom har forhen været forenet med Lyststedet Ordrupshøj, men i Aaret 1818 blev denne separeret fra hūn af begge Ejendommens davarende Ejer, Grosserer Chr. D. Otto. Ordrupdals Bygningerne, der ere assurerede for 20840 Rbd. Solv, bestaae af en teglhængt Hoved-Bygning, een Etage høj, der indeholder en herlæbelig Bopæl og twende bekvemme Stald- og Lade-Bygninger, som ere straatelkede. Gaarden har en venlig Beliggenghed og er omgiven af samtlige dens Forder. Besætningen er 6 Heste, 12 til 15 Koer. Udsæden, 4 Tdr. Rug, 5 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre, giver 10 Fold; der lægges 22 Tdr. deels fine, deels grove Kartosler. Til Gaarden hører en uopfjærlig Torve-Mose paa omtrent 8 Tdr. Land af fortrinlig god Bonitet. Paa

*) Ester de Oplysninger, der godhedsfuld ere forf. meddelede fra Forvalteren ved Bernstorff Gods, skylder Ordrupdal kun af 2 Tdr. 5 Skp. 2½ Alb. upr. U. og E. Hartkorn. Under det i Texten anferte Hartkorn, der er saaledes opgivet af Ejeren, maa dersor vel det Hartkorn, hvortil de forhen umatrikulerede Forder ere ansatte, være indbesattet.

Gaarden's Marker ere twende Leje-Huse opførte, der deels svare en Penge-Afgift, deels forrette Ugedage. De fgl. Sk. udgiore 70 Rbd., Com. Afg. 20 Rbd.

32. Ordrupshøj, et Lyststed, tilhører Hr. Grosserer Borries. Det har et Areal af 17 Edr. Ed., hvorpaa hviler 6 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb. upr. A. og E. Hrk. En stor Deel af Arealet er anvendt til Have, hvor der er opført et særdeles smukt Lysthuus; herfra haves en fortræffelig Udsigt ud over Sundet til Sverrig. Bygningerne bestaae af 2 teglhængte Stuehuse, een Etage høje og opførte af Grundmur, samt 2 Udhus, opførte af Muur og Bindingsværk samt straatækkede; de ere assurerede for 16400 Rbd. Sølv.

34. Mineslyst, et Lyststed, tilhører Hr. Grosserer Christensen. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus og 2 straatækkede Sidebygninger, opførte af Muur og Bindingsværk. Arealet, der er anvendt til Have, skylder af 5½ Skp. upr. A. og E. Hartkorn.

35. Agent og Grosserer Busch, R. af D., ejer et Lyststed, beliggende tæt ved Dyrehaven, hvis Bygninger bestaae af 2 Hovedbygninger, en Staldbygning og en Gartnerbolig og ere assurerede for 2420 Rbd. Sølv. Arealet udgjør 4 Edr. Ed., der ikke er ansat til Hrk.

36. Fru Kirketerp ejer et Lyststed, der ligger tæt ved Ordrup. Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehuus, en Staldbygning og en Gartnerbolig; de ere ikke assurerede. Af Arealet, 4 Edr. Land, der er ansat til 5 Skp. pr. A. og E. Hrk., er den største Deel anvendt til Have.

37. Hr. Grosserer S. Kirketerp ejer af Bernstorffs Hovmarksjorder 35½ Edr. Ed. A. og 8 Edr. Ed. E., der ere ansatte til 3 Edr. priv. A. og E. Hrk. Udsæden er 6 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 10 Edr. Havre og 2 Edr. Vifker; der lægges 20 Edr. Kartosler. Besætningen er 12 Kør og 6 Heste. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, opførte af Muur og Bindingsværk, og 2 Ladebygninger, opførte af Tømmer, beklædt med Brædder; de ere alle straatækkede og assurerede for 8790

Rbd. Sølv. En smuk Have indtager et Areal af 2 Edr. Ed. Om Afgivten til Bernstorff see S. 256. De kgl. Skatter udgjøre 23 Rbd.

38. Ved Skovshoved ligger Lyststedet Strandhøj, der tilhører Hr. Grosserer C. Rønnenkamp, og hvis Bygninger ere assurerede for 11760 Rbd. Sølv. Arealet udgjør omrent 25 Edr. Ed., hvoraf en Deel er anvendt til Have. Bankhæftelsen, der beløb sig til 749 Rbd. 18 s. r. S., er indfriet. De kgl. Sk. og Assurance-Præmien udgjøre 104 Rbd. Sedl. Til adskillige Gaardmænd i Ordrup erlægges for Parceller af deres Forder 18 Rbd. 48 s.

Sognet har ingen Møller, men Overfledighed af

Kroer og Tracteursteder:

1. Tægersborg Kro ligger i Tægersborg By og tilhører med fuldkommen Ejendomsret Hr. Andersen, der har Privilegium til Krohold, Gjæstgiveri og Boutikhandel samt Tilladelse til at brygge. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, 2 Etager højt, og 3de andre Bygninger af Muur og Bindingsværk, af hvilke det ene er teglhængt og de andre straatækede. De ere alle assurerede for 11080 Rbd. Sølv. Kroen har et Tilliggende af 13 Edr. 3 Skp. Land, hvoraf 3 Edr. Land E., og skylder af 1 Ede 5 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. priv. U. og E. Hrtk. De kgl. Sk. udgjøre 150 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd.; i Haafgiot svares 770 Edp. Hs. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2. Bellevue, et meget besøgt Tracteursted, har en sædels smuk Beliggenhed ved Strandvejen. Det er en Arvefæste-Ejendom under Christiansholm og tilhører Hr. Bagge. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, 2 Etager højt med Qvist, og 3 andre Bygninger samt en Tisfjælder. De ere alle assurerede for 23810 Rbd. Sølv.

Dette Tracteursted har et Tilliggende af 5 Edr. Land, der ere anvendte til Have og efter Frd. af 15 April 1818 § 3 styrde af 4 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hrtk. De kgl. Sk. udgjøre 140 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Til Ejeren af Christiansholm svares i aarlig Afgift 19 Rbd. Solv og 21 Rbd. Sedler og ved Forandring af Ejær 10 Rbd. Solv.

Det er ovenfor (S. 259) bemærket, hvorledes Bellevües oprindelige Areal nu er udparcelleret. Af den til Hr. Lehmann afhændede Parcel svares i aarlig Afgift til Ejeren af Bellevue 20 Rbd. r. S. og ved Forandring af Ejær en Recognition af 10 Rbd. r. S.; Afgivten af den til Bellevue folgte Lod er indbefattet under hvad det samme Lyststed erlægger for den tilhørende Parcel af Christiansholms Gorder.

3. Ermelundshuset, et Tracteursted, som ligger i Skoven af samme Navn, ejes af Hr. Dressel, der har Privilieum til Tracteurhold. Bygningerne bestaae af et teglhængt Stuehuus, opført af Muur og Bindingsværk, 1 Etage højt med dobbelt Lovist, og 3 straatækkede Staldbygninger, af hvilke den ene er grundmuret og de 2de andre af Tre. Alle Bygningerne ere assurerede for 5140 Rbd. Solv. Af Tøgersborg Byes Hartkorn drives 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. med et Areal af 4 Edr. Land under Ermelundshuset.

4. Gjentofte Kro, en Urvefæste-Ejendom under Bernstorffs Gods, tilhører Hr. Olsen, der har Privilieum til Gjæstgiveri, Krohold og Spækøkerhandel; dets Bygningerne bestaae af et Stuehuus og 2 Sidebygninger, alle een Etage høje, opførte af Muur og Bindingsværk, samt straatækkede. De ere assurerede for 4380 Rbd. Solv. Til Kroen ligger en lidet Have, men iøvrigt intet Jord. Afgivten til Ejeren af Bernstorff Gods udgjør 50 Rbd. Solv (S. 257).

5. Lundehuset, der ligger paa den østre Side af Landevejen til Helsingør tæt ved Emstrup Sø, tilhører Hr. Holst, som har Privilieum til Tracteurhold, Gjæstgiveri og Krohold. Bygningerne bestaae af 2de Stuehuse, det ene to Etager, det andet een Etage højt, begge opførte deels af Grundmuur,

deels af Muur og Bindingsværk, en Bygning af 2 Etagers Højde, opført af Muur og Bindingsværk og indrettet til Gjæsteværelser, en Rejsestald og et Udhus, ligeledes opførte af Muur og Bindingsværk; alle Bygningerne, den sidstnævnte undtagen, ere teglhængte, og tilsammen assurerede for 13850 Rbd. Sølv. Kroen, der er bortforpagtet til Hr. Jørgensen mod en aarlig Afgift af 1100 Rbd., har et Tilliggende af 6 Edr. 6 Skp. Ld. af Brønshøj Sogns Forder; paa dette Areal hviler 2 Skp. upr. L. og E. Hrtk. De kgl. St. udgjøre 165 Rbd., Com. Afg. 20 Rbd.

6. Constantia, et Tracteursted, ligger ved Strandvejen og tilhører Hr. Gosche. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, to Etager højt og opført af Grundmuur, samt 2de Udhuse opførte af Muur og Bindingsværk; de ere alle teglhængte og assurerede for 10000 Rbd. Sølv. Forderne indtage et Areal af 7 Edr. Ld., hvoraf 3 Edr. ere anvendte til Have; de ere ansatte til 3 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. og 2 Skp. pr. L. og E. Hrtk.

7. Ordrup Kro, der besøges meget om Sommeren, ligger i Ordrup By; det er en Arvesæste-Ejendom under Bernstorff Gods og tilhører Hr. L. Bruun, der har Privilegium til Gjæstgiveri, Krohold, Speckhøkerhandel samt Bryggeri. Bygningerne, der ere assurerede for 12590 Rbd. Sølv, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus af 2 Etagers Højde og 3 straatækkede Sidebygninger af Muur og Bindingsværk. Ved Kroen ligger en ret smuk Have paa 2 Edr. Ld. Til Kroen ligge 12 Edr. Ld. af Bernstorff Hovmarks-Forder, hvorpaa hviler 1 Ede 4 Skp. priv. L. og E. Hrtk., og som drives under Lindegaarden (S. 292). I aarlig Afgift for Kroholdet svares til Ejeren af Bernstorff Gods 20 Rbd. Sølv (S. 257).

8. Skovshoved Kro tilhører Madame Borup, der har Privilegium til Gjæstgiveri, Krohold samt til at brygge Öl og brænde Brændeviin. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, 2 Etager højt, samt 4 straa-

tækkede Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle assurerede for 15650 Rbd. Sølv. Af Ordrup Byes Forder drives under denne Kro 20 Edr. Land, der skyldes af 3 Fdk. priv. og 2 Edr. 4 Skp. upriv. A. og E. Hrkt. Udsæden 6 Edr. Byg, 5 Edr. Havre, 2 Edr. Etter og Wikker, giver 8 Fold. Der lægges 4 Edr. Kartosler. Besætningen er 4 Heste og 8 Kører; disse staldsfodres med Mast, Bærme og Grønsoder.

I Brænderiet serbruges aarlig 300 Edr. Sæd, og i Bryggeriet 200 Edr. Malt. De kgl. St.! og Com. Afg. beløbe sig til 600 Rbd. Om Landgilden og Hoveri - Afgivten see S. 256; om Konge-, Kirke- og Præste-Tienden S. 273 og 279. Ved Forandring af Ejér erlægges til Ejeren af Bernstorff Gods 64 Rbd. 93 f. Det er af de nævnte Forder, der besiddes ifølge Arvefæste-Skjøde, at denne Afgift svares; thi Kroen selv er fuldkommen Ejendom.

S a b r i k k e r.

Ovenfor (S. 262) er Mitchels Bomulds- og Uldstrompe-Manufaktur omtalt. Under Gjentofte Sogn hører fremdeles:

Fajancesfabrikken Søholm er anlagt i Aaret 1827 ved et Interessentskab, af hvil Midte vælges en Direction, som har det specielle Tilsyn med Fabrikken.

Der findes 5 Bindingsværks Bygninger og 1 grundmuret Bygning, som ere assurerede til 19490 Rbd. Sølv. Materialerne faaes for størstedelen fra Bornholm. For Tiden haves der 20 Fabrikanter og Arbejdere. Fabrikatets Verdi var i 1833 circa 8000 Rbd., som sælges paa Fabrikken selv og i København.

Fabrikken er bygget paa Christiansholms Forder (S. 259), til hvil Ejér svares en aarlig Afgift af 208 Rbd. Sedler, og ved Forandring af Ejér en Recognition af 10 Rbd. Sedler (S. 282).

Her fandtes forhen Grosserer Esches Farveri, der alene var indrettet til at farve Purpurrodt.

Det paa Marienlyst (S. 290) værende Garveri drives for Tiden ikke.

VIII. Gladsaxe Sogn

grændser mod N. til Lyngby Sogn, fra hvilket det adskilles ved Bagsværd Sø og Lyngby Sø, mod D. til Lyngby og Gjentofte Sogne, mod S. til Brønshøj og Herløv Sogne og mod V. til Herløv og Kirkeværlose Sogne; fra øvnenævnte Sogn skilles det ved en Bæk, der flyder mod S. Det indbefatter Byerne Gladsaxe, Bagsværd, Buddinge og Mørkøj*).

Gladsaxe By, der ligger $\frac{1}{2}$ Miil N. for Kjøbenhavn og $\frac{1}{2}$ Miil V. for Helsingør's Landevej, har et Areal af 1083 Edr. Land, der er ansat til 21 Edr. 2 Fdk. priv. samt 128 Edr. 1 Alb. upriv. U. og E. Hrtk. og fordeelt paa 46 Matr. No. I. Året 1802 blev dette Hartkorn vurderet til 450 Rdl. pr. Ede. Paa øvnenævnte Areal findes 21 Selvejergaarde og en Arvesætsgaard under Universitetet, 2 Selvejerhuse med Hartkorn, 13 jordløse Selvejerhuse samt 2 jordløse Fæstehuse, Kirken, Præstegaarden og Skolen. Gaardenes Hartkorn er meget forskjelligt; een Gaard har over 14 Edr. (Gronnegård), 1 over 9 og 1 over 8 Edr. Hrtk. (Steengaarden); 6 ere paa 7 Edr. 2 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb. Hrtk. (Hvoriblandt Søgaard); 3 have over 6, 2 over 5, 2 over 4 Edr., 4 over 2 og 1 over $1\frac{1}{2}$ Ede Hrtk.; øvnenævnte Arvesætsgaard under Universitetet er

* I de fra Sognets Præst godhedsfuld meddeleste Oplysninger er Byens Navn opgivet at være Mørkøje.

paa 3 Edr. 7 Skp. 1 Alb. Hartkorn. Af de twende Huse har det ene over 4 og det andet o. 2 Skp. Hrk. 11 Gaarde og eet Huus ere udflyttede. Horderne ere deels muldsandede, deels en Blanding af Leer og Sand. Under Sognets Kirke hørte forhen 12 Edr. Land af Byens Forder; de ere nu overdragne twende af Beboerne til Ejendom. Byen teller 339 Indv., blandt hvilke findes 35 Karle, 45 Piger, 20 Drenge og 14 Indsiddere, og af Haandværkere: 1 Smed, 1 Snedker, 2 Bævere, 2 Skrädere, 1 Skomager og 1 Hjulmand. I Byen boer en Fordmoder, hvis District bestaaer af Gladsaxe og Herlev Sogne.

I Forbindelse med Mørkhoj danner Byen et Skoledistrict. Skolen har 4 Edr. Land foruden Have og er i øvrigt reglementeret, ligesom Skolelærerens Løn (S. 129 *). Den besøges af 60 Børn; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført.

Bagsværd By ligger i en særdeles smuk Egn, paa den sondre Side af Bagsværd Sø, og her findes derfor en Deel Lyststeder samt Lyst- og Avls-Gaarde, for Tiden 8, blandt hvilke især Aldershvile med en smuk, af Canaler gjennemskaarene, Have og tilhørende Lystkov udmarkér sig. Byen har et Tilliggende af 1461 Edr. Land med 66 Matr. No., der tilsammen skylder af 39 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. priv. og 56 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. upriv. A. og E. Hrk. samt 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upriv. Skovskyld *). Ved Taxationen i Aaret 1802 blev en Ede af dette Hrk. vurderet til 450 Rdlr. Det er for Tiden fordeelt paa 20 Selvejergaarde, hvoriblandt findes 11 Udflyttere, og 11 Selvejerhuse; af hine har 1 over 9, 3 over 8, 1 over 7, 3 over 6, 1 over 5, 1 over 4, 1 over 3, 4 over 2 og 5 over 1 Ede Hrk.; Husenes Hrk. varierer fra 6 til 1 Skp. og er ofte Forandringer underkastet, da det udstyffes for Tax-

*) Efter de Oplysninger, der godhedsfuld ere ff. meddeelte fra Amtsstuen, skylder Bagsværd By af 55 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrk. og 40 Edr. Hrk. Hovedgaardstart og 6 Skp. Skovskylds Hartkorn.

vemosernes Skyld; af disse Huse ere 6 udflyttede. Paa Byens Areal findes fremdeles en Kro, der skylder af omtrent 6 Edr. Hrsk., Skolen, et Teglværk og 40 jordløse Selvejerhuse. Den sydlige Deel af Byens Jorder er leret, den nordlige sandet; Beboerne have deres væsentlige Indtægt af deres Torvefjær. Dette findes i den saakaldte Fidtmose, der ligger S. V. for Byen i den Vinkel Byens Jorder danne med Hjortesprings, og er deelt mellem Matr. No. Ejere; den indtager et Areal af omtrent 50 Edr. Land. Under Bagsværd By hører tvende samlede Fredskove; den ene N. for Byen, paa 207 Edr. Ed., mest bevoret med Bøg, og hvorpaa den ansorte Skovshyd falder, tilhører Kongen, og ved samme findes et Skovlebehuis med 4 Edr. Land; den anden, stor 68 Edr. Ed., paa den sydvestlige Bredde af Bagsværd Sø, ligger til Aldershvile. Den gamle Landevej til Frederiksborg gaaer igjennem Byen. Bagsværd skal forhen have haft sin egen Kirke, ligesom her ogsaa skal have ligget en Gaard paa 32 Edr. Hartkorn, Haugaard eller Bagsværdgaard kaldet, der siden deeltes i 4 Bondergaarde. Indvaanernes Antal er 494, blandt hvilke findes 30 Karle, 36 Piger, 15 Drenge og 33 Indsiddere. Her boe 3 Hjulmænd, 2 Smede, 1 Snedker, 1 Glarmester, 1 Muurmester, 2 Bævere, 3 Skomagere, 2 Skrädere og 1 Maler.

Byen udgjør et Skoledistrict. Skolen er stiftet 1721 af Prinsesse Sophie Hedevig, der henlagde til samme en aarlig Indtægt af 50 Rdl., som Skolelæreren skulde oppebære i fast Løn. Disse 50 Rbd. udbetales ham aarlig paa Kjøbenhavns Amtsstue, men blive ham igjen afdragne i hans reglementerede Lønning. Til Skolen, der besøges af 100 Børn, ligger en Have og 7 Edr. Land. Den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført. Et vist Antal Bøger bliver aarlig leveret til Skolen for den kgl. Gasses Regning.

Buddinge By, der ligger ved den gamle Landevej til Frederiksborg, har et Areal af 1232 Edr. Land, der ere fordelede paa 77 Matr. No. og 161 Edr. 2 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. upriv. A. og E. Hartkorn, der i Taxationen af 1802

blev vurderet til 500 Rdl. pr. Ede. Byen har 22 Selvejergaarde, 3 Selvejershuse og 1 Fæstehus med Jord, en Skole samt 33 jordløse Huse. Gaardene, af hvilke 11 ere udflyttede, have følgende Størrelse: 1 har over 15 (Marienlyst), 1 over 12 (Søborggaard), 1 over 10, 4 over 9, 3 over 8, hvoriblandt Lundegaard og Lowgaard, 2 over 7, 1 over 6, 2 over 5, 3 over 4, 1 over 3, 2 over 2, 1 over 1 Ede Hrtk. Af Husene, der ere ansatte til Hrtk., har 1 over 3 og 3 over 1 Skp. Jorderne ere gode; de ere deels muldsandede, deels leermuldede. S. for Byen ligger paa Grænsen af Brønshøj Sogn 61 Edr. Land af Søborgmosen; til 4 Edr. af disse vides ingen Ejer; i de øvrige 57 Edr. ere 28 Matr. No. lodtagne saaledes, at de have Ret til det der voxende Græs, Siv og Flæg, men Københavns Vandcommision til Tørvestjær, Sætteplads samt til at anlægge Vandreservoir. Tørvigt har Byen kun ubetydelige, og, saa at sige, ingen Ejendomsmosser. Sognets Kirke ejer under Buddinge 3 Edr. Ld., hvorfaf 2de ere bortføestede til Universitetet, som driver dem ved den samme til hvem den 3de Ede er bortføstet. Byen tæller 470 Indb. Af Eyende findes her 40 Karle, 45 Piger og 20 Drenge; af Indsiddere 24; af Haandværkere: 3 Hjulmænd, 3 Smede, 3 Sadelmagere, 2 Bøvere, 3 Skædere og 2 Skomagere.

Paa Buddinge Mark, S. for Byen, blev i Aaret 1809 af Dhrr. Kirkegaard & Nabye anlagt et betydeligt Bomuldsmanufaktur, Enighed kaldet. Bygningerne bleve alle opførte af Ny og bestode af en Hovedbygning paa 2de Etager, der var indrettet til Arbejdsværker, Locale for Maskinerierne ic. 4 Bygninger, een Etage høje og indrettede til Boliger for Arbejderne ved Fabrikken, til Vognremisse og Hestestald, samt en Bygning, der laa adskilt fra de andre og var indrettet til Blegeri; de vare tilsammen assurerede for 14480 Rbd. Solv. Maskinerierne dreves ved 8 Heste, 4 paa Skisten, og her beskjæftigedes omrent 50 Mennesker. I dette Manufaktur bleve aarlig spundne 18 til 20000 ~~kg~~ Bomuld til Garn, der alt

blev vævet i Ejer, med Undtagelse af en Ubetydelighed, der an- vendtes til Lys- og Strikke-Garn. Disse Fabricata blevé, efter Freden 1814, fortrængte af udenlandske, der vare mindre vægtige og gode, men billigere i Priis. Fabrikken standsede derfor, og da den havde faaet en ny Ejer, blevé Maskinerierne til efter anden bortsolgte, og Hovedbygningen i Aaret 1830 nedreven. Ejeren af de endnu staaende Bygninger er Hr. G. F. Lund, Assistent ved National-Banken. De ovennævnte nævnte 4 Baaningshuse, der ere indrettede til Bopæl for 22 smaae Familier, ere deels bortlejede, deels staae de ledige. Blegeri-Bygningen beboes af Hr. Agerkov, der her har anlagt et chemisk Blegeri, hvorved 4 Piger og 3 Karle finde Beskæftigelse. Den til disse Bygninger liggende Jordlod staaer for 5 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. upriv. Hrtk. og anvendes af Hr. Agerkov deels til Naturbleg, deels til ovenomtalte chemiske Blegeri.

En Deel af Beboerne i Buddinge male Havregryn, hvorved de have god Fortjeneste; blandt Gaardmændene beskjæftige sig for Tiden 7 hermed. Malingen skeer ved Haandqværn; Grynen, der males deels af selv avlet Havre, deels af Havre, der kjøbes i Kjøbenhavn, affættes snart i sidstnævnte Stad, snart i Helsingør. Af en Tonne Havre males efter dens forskellige Godhed $2\frac{1}{2}$ til 3 Skp. Gryn; med Affaldet fodres og fedes Kreaturer, og det er netop deri, at den største Fordeel ved denne Industrigreen ligger. En Kone, ved Navn Dorthe Peder Corfix's skyldes denne Næringsvej; hun begyndte dermed 1740.

Byen danner et Skoledistrict. Skolen har et Tilliggende af 4 Edr. Et foruden Have; iovrigt er Skolelærerens Løn reglementeret. Skolen, som Præsten Niels Foss Heining ved Gavebrev af 23 Dec. 1768 skjænkede en Jern-Kakkelovn, en Bibel og en Christian Vs Lovbog, besøges af 80 Børn, og den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført.

Mørkhøj By ligger en god halv $\frac{1}{2}$ Mil S. for Glad-
saxe; den er ansat til 81 Edr. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrtk.,

der ved Taxationen i 1802 blev vurderet til 550 Rd. pr. Ede. Arealet indtager 588 Edr. Ld. med 24 Matr. No., og findes der herpaa 10 Selvejergaarde, af hvilke 1 over 20 (Mørkhøjgaard), 1 over 18, 2 over 8, 2 over 7, 2 over 4, 2 over 1 Ede Hartkorn, 6 jordløse Selvejehuse og tvende jordløse Fæstehuse. Af Gaardene ere 2de udflyttede. Byens Forder ere deels muldsandede, deels muldlerede. Beboernes Antal er 121, blandt hvilke findes af Æyende: 14 Karle, 18 Piger og 8 Drenge; af Indsiddere 7, og af Haandværkere: 1 Smed og 1 Hjulmand. Byen ligger i Gladsaxe Skoledistrict.

Hele Sognet er efter Matr. - Contoirrets Hartkorns-Fortegnelser ansat til 61 Edr. 1 Fdk. pr. og 427 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. uprv. A. og E. Hartkorn samt 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. Skovshylb *) med et Areal af 4364 Edr. Ld., der er for-

*) Amtsstuuen har opgivet Hartkornet saaledes:

Nyttergodset 411 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. = Alb. upr. A og E. Hrkt. Universitets-

godset .. 3 — 7 — = — 1 — dito.

Mensalgaard-

den ... 7 — = — = — 2 — dito.

Gladsaxe Kir-

kejord .. 3 — 6 — 2 — = — dito.

Tilsammen 426 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. = Alb. upr. A. og E. Hrkt.

Bagsværd Hovedgaardstart . . . 40 Edr. = Skp. = Fdk. = Alb.

Præstegaarden 21 Edr. 2 Fdk. pr. A. og E. Hrkt.

og 6 Skp. upr. Skovshylbs Hrkt.

At det upr. Hrkt. i Matricul-Contoirrets Fortegnelser er anført med et Belsb., der er 1 Edr. større end det, hvortil Amtsstuuen har opgivet samme, har udentvil sin Grund deri,

at i Matricul-Contoiret er den Skolelæreren i Bagsværd tillagte Fordlod, 7 Edr. Ld. (S. 301), ansat til 7 Skp. 3 Fdk. 27 Alb. (>): paa Lidet nær 1 Ede) upr. A. og E. Hrkt., uagtet saadanne Forder ifølge Fr. af 15 April 1818 § 3 ere stattefrie. Dette vinder end mere Sandsynlighed,

naar hensees til, at den omhandlede Diference netop hidrer fra de forskellige Belsb., hvormed Bagsværd Byes Hrkt. er opført i Matricul-Contoirrets og Amtsstuuns Fortegnelser (ivns. S. 300).

deelt paa 213 Matr. No. og i Gjennemsnit giver 9 Edr. Ed. paa en Ede Hartkorn. Paa dette Areal findes 73 Selvejergaarde, en Arvesætsgaard, 16 Selvejehuse og 1 Fæstehuus med Jord, 92 Selvejehuse og 4 Fæstehuse uden Hartkorn og Jord, Kirken, 3 Skoler og en Kro. Af Gaardene ere 35 og af Husene 7 udslyttede.

Sognets Jorder heve sig noget i Nord, deels ved Landtungen mellem Lyngby og Bagsværd Sør, deels paa den vestlige Deel af Bagsværd Marker henimod Lilleværlose; paa disse Steder ere Jorderne mere sandblandede, end mod S., hvor de ere jevne og bestaae af leerblandet Muldjord. Mørkhøj By har tilstrækkelig Eng, omtrent $\frac{1}{5}$ mod Agerland; de andre Byer derimod kun ubetydelig, næppe $\frac{1}{10}$ mod Agerland; i hele Sognet findes vel omtrent 350 Edr. Ed. Eng. Som ovenfor bemærket, har Bagsværd godt og betydeligt Tørvestkær i den saakaldte Fidtmose; Buddinge kan saare ubetydeligt, thi de 61 Edr. Ed. af Søborg Mose tilhøre Københavns Vandcommisjon; de andre Byer have tilstrækligt. Naar undtages de ovenfor under Bagsværd By omtalte Fredskov, der tilsammen indtage et Areal af 275 Edr. Ed., og noget Naale-skov paa omtrent 60 Edr. Ed., der ligger til Aldershvile, har Sognet ingen Skov. Den største Deel af Bagsværd Sø, hvor der haves Fiskeri af Gedder, Karper, Suder og Sal, og en Deel af Lyngby Sø hører her til Sognet; paa Aldershviles Mark optage Nydammen, Saugærdsdammen og Kanalerne 10 Edr. Land. Den eneste Bæk, der findes i Sognet, er den ovenfor S. 299 nævnte, igjennem hvilken Fidtmosen har Afløb til Langvaddamssø, og af hvilken den S. 229 omtalte Åa er en Fortsættelse.

Konge- og Kirke-Tienden er lagges hver især af 466 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. Hrk.*); de ere hver for sig matriculerede til

*) Skjænt en Deel af Bagsværds Hartkorn er Hovedgaardstært, er det dog tiendedydende.

56 Dkr. Tiende-Hartkorn; hün, der er behæstet til Banken med 248 Rbd. 61 f. r. S., tilhører Kongen, men er for bestandigt overdragen Yderne mod en aarlig Afgift af 40 f. Sølv pr. Dde Hrk., som betales tilligemed de kgl. Sk. paa Amtsstuuen; denne, hvorpaa der hviler en Bankhestelse af 895 Rbd. 8 f. r. S., tilhører tilligemed Kirken Kjøbenhavns Universitet og er bortaccorderet til Yderne paa forskjellige Bilkaar, i Gladsaxe mod $5\frac{1}{2}$ Skp. Byg og i Mørkhoj og Buddinge mod 6 Skp. Byg paa 10 Aars Accord; i Bagsværd mod 2 Skp. Rug, 2 Skp. Byg og 2 Skp. Havre, alt beregnet pr. Dde Hrk. og betalbart efter hvert Aars Cap. E. Om Preste-Tienden see nedenfor. Kirken er en almindelig Landsbykirke og ligger i den sondre Ende af Gladsaxe By; den har twende Klokker og ejer 32 Dkr. Land af Gladsaxe Byes Jorder og 3 Dkr. Ed. paa Buddinge Mark; hine staae for 3 Dkr. 6 Skp. 2 Fdk. upr. Hrk. og ere som Ejendom overdragne til Twende ved Arvefesteskjøde; disse ere uden Hrk. og bruges af een Fæster.

Sognet tæller 1424 Indbyggere; iblandt disse findes af Haandværkere: 3 Sadelmagere, 7 Smede, 6 Bævere, 6 Skomagere, 7 Skrædere, 8 Hjulmænd, 1 Glarmester, 1 Muurmester, 1 Maler og 2 Snedkere; af Thynde: 119 Karle, 144 Piger og 63 Drenge; af Indsiddere 78. Sognets trende Skoler, i hvilke Gymnastik og indbyrdes Undervisning er indført, besøges af 240 Børn. Af et Gadehus, som Præsten Niels Høss Heining 1767 opbyggede paa Præstegaardens Grund, havde Sognets Skolevæsen forhen en ubetydelig Indtægt, der oprindeligen tilfledt Skolelæreren i Herlsv og Buddinge (jvf. nu S. 321). Foruden de blandt Landbrugerne i Kjøbenhavns Omegn sædvanlige Erhvervskilder findes her i Sognet en særegen, den nemlig, at male Havregryne, hvorom der ovenfor S. 303 er bemerket det Fornydne.

Bygningerne her i Sognet udmerke sig ikke ved nogen bedre Bygningsmaade, end den man sædvanligent finder hos Bonderne i Sjælland; en Undtagelse herfra gjøre dog de saae Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, hvilste-

derne i Bagsværd og de ovenomtalte Fabrikbygninger paa Buddinge Mark. De ere i Landets almindelige Brandkasse assurererede for 367300 Rbd. Sølv; i disse, Jorderne og Inventariet, er prioriteret et Beløb af 83165 Rbd. 88 f. r. S., 43400 Rbd. 92½ f. Sølv og 80952 Rbd. 88½ f. Sedler og Tegn; af disse Summer eje Private 63973 Rbd. 33 f. r. S., 23482 Rbd. 72½ f. Sølv og 59507 Rbd. 10½ f. Sedl. og T.; Umindige 6242 Rbd. 55 f. r. S., 11735 Rbd. 33½ f. Sølv og 9655 Rbd. 77½ f. Sedl. og T., og offentlige Stiftelser 12950 Rbd. r. S., 8182 Rbd. 82½ f. Sølv samt 11790 Rbd. Sedler.

Hartkornet er meget udstykket, især i Bagsværd, hvor der findes flere Gaarde paa 1 Ede Hartkorn, og i det Helle taget er den største Deel af Gaardene under 5 Edr. Hartkorn. Imidlertid findes der flere Gaarde paa 7 Edr. Hrk., end af nogen anden Størrelse; en saadan Gaard har sædvanligent et Areal af 56 til 60 Edr. Ed., for den største Deel Agerjord (S. 303), og saaer i Almindelighed 6 til 8 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 8 til 12 Edr. Havre, 2 til 4 Edr. Erter og Birk, 30 til 40 Edr. Kartofler. Hvede dyrkes aldeles ikke og Boghvede kun af en Enkelt. Avlen er sædvanligent 6 til 8 Fold af Rug, 8 til 10 Fold af Byg og Havre, 6 til 8 Fold af Bælgscæd, 12 til 16 Fold af Kartofler. Jorderne, der alle ere udskiftede (siden 1771), drives meget forskelligt; sædvanligent gjødes dog Grønjorden til Byg; derefter saaes Rug; 3. Byg eller Bælgscæd og Kartofler; 4. Havre, udlagt med Kløver og Rængræs i et Par Åar; Jorden rispes da om efteråret, for atter at gjødes og behandles til Bygscæd. Besætningen er 6 til 8 Heste, 8 til 10 Køer, 6 til 8 Faar, 4 til 6 Sviin. Sjeldent tillægges nogen Hest eller Dræg; de fleste Bonder sælge de udmarkede Køer og kjøbe nye. Mælkehandelen er ganske almindelig; Smør og Ost maa dersor kjøbes. Ingen af Beboerne brygge; Mange ikke engang bage, men kjøbe saavel Brød, som Øl i Hovedstaden. Flere af Gaards-

brugerne sælge en Mængde Foder til Kjøbenhavn, hvorfra de igjen hente Gjedning. I Skoleskat svares: 2 Skp. Rug, $3\frac{1}{2}$ Skp. Byg, $8\frac{1}{2}$ Kurv Tørn; $5\frac{1}{2}$ Lpd. Hø, $8\frac{1}{2}$ Lpd. Halm og omtrent 1 Rbd. 32 s. Sølv, og i Fattigskat: $3\frac{1}{2}$ Skp. Rug, $1\frac{3}{4}$ Skp. Gryn, 1 Skp. Werter, 7 $\frac{1}{2}$ Flek, 5 til 6 Rbd. i Penge. De kgl. Sk. beløbe sig til 60 Rbd., foruden Bankrenten; Udgivten til Dienderne er anført. Vejarbejdet og Kjørselerne ere mange og trykkende, ofte 30 til 40 Rejsen aarlig.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaes til 3500 Edr. Rug, 6300 Edr. Byg, 4900 Edr. Havre, 1260 Edr. Werter, 420 Edr. Wikker, 34300 Edr. Kartofler og 8400 Edr. Mælk; heraf sælges 1000 Edr. Rug, 3500 Edr. Byg, 1400 Edr. Havre, 7000 Edr. Kartofler og 5600 Edr. Mælk, foruden omtrent 500 Edr. Fløde; det Øvrige, 2500 Edr. Rug, 2800 Edr. Byg, 3500 Edr. Havre, 27300 Edr. Kartofler, 1260 Edr. Werter, 420 Edr. Wikker og 2800 Edr. Mælk, forbruges i Huusholdningen og til Fodring og Fedning af Kreaturer, samt, hvad Sædarterne angaaer, til Saasæd og Naturalpræstationer. Her findes omtrent 490 Heste, 700 Koer, 560 Haar og 420 Svin.

I Forbindelse med Annexet Herlov danner Sognet et Fattigvæsenstidstrik, der bestyres paa sædvanlig Maade efter Regl. af 5te Juli 1803. De Fattiges Antal i begge Sogne er sædvanligens 36 af første, 5 af anden og 20 af tredie Classe. De forsøges med Fødevarer, bestaaende i Brød, som udleveres maanedligen, i Gryn, Werter og Flek, som uddeles quartaliter, samt med Penge, som ligeledes uddeles quartaliter, foruden Hjælp til Huusleje, Brændsel, Klæder, Læge og Lægemidler. Alle Omkostningerne maae udredes af Sognenes Beboere ved Repartition efter Regl., da her ingen andre Indtægtskilder haves, nogle Taxlepenge i Kirkerne og andre saae extraordinaire Indtægter undtagne. Fattigvæsenets Udgivter udgjøre i begge Sogne aarlig: $662\frac{1}{4}$ Lpd. Brød, 1 Ede Rug, $19\frac{1}{8}$ Ede. Gryn, 9 Edr. $2\frac{3}{4}$ Skp. Werter, $38\frac{9}{16}$ Lpd. Flek, 965 Rbd. 43 s. i Penge, foruden 1657 Kostdage.

Gladsaxe Sogn udgør det tredie Landlægd af Søkkelunds-Herred i Kjøbenhavns Amt, og ligger i dette Amts Ryterdis-tricts nordre Birk.

Sognet danner tilligemed Herlev et Pastorat, der i Can-celliet er ansat til 367 Rdl. Præsten, for Tiden Hr. Provst O. Grundtvig, beboer den i Gladsaxe By, tæt ved Kirken liggende, Præstegaard. Dens Bygninger, der ere assurerede for 7740 Rbd. Sølv, bestaae af 4 Længder, opførte af Muur- og Bindingsværk, og som nu efter en betydelig Hovedrepara-tion afgive en meget god og bekvem Bopæl; ogsaa er af nærværende Præst anlagt en stor og god Frugt- og Kjøkkenhave.

Præstegaarden, der oprindeligen stod for 21 Edr. 2 Fdk. pr. A. og E. Hrk. med et Areal af 121 Edr. Ed., skylder nu af 12 Edr. pr. A. og E. Hartkorn med et Areal af 40 Edr. Ed. A., 3 Edr. Ed. E. og 7 Edr. Ed. M. og Tørvejord *). Udsæden er aarlig 7 til 8 Edr. Rug, ligesaameget Byg, 8 til 9 Edr. Havre og Blandingssæd, 1 til 2 Edr. Erter, 20 til 24 Edr. Kartofler. Der avles sædvanlig 8 Fold. Drivts-maaden er Bevældrivt i 8 Afdelinger, hvoriblandt een med Kløver i 2 Aar. Gorderne ere for den største Deel muldsan-dede. Besætningen er 6 Heste, 14 Koer, 6 Haar, 4 til 6 Svium. Af Hs avles 8 til 10 Læs foruden Kløver.

Præsten hæver Tiende af Gladsaxe og Herlev Sognes tiendebydende Hartkorn, resp. 466 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. og 154 Edr. 6 Skp. 3 Fdk., der saaledes ialt udgør 621 Ede 1 Fdk. Af omrent 170 Edr. oppebæres Tienden in natura; af det øvrige for den største Deel efter Accord for den nuværende Beneficiarii Embedstid, deels ogsaa efter aarlig, deels efter

*) Drenstaade er meddeelt af Hr. Provst Grundtvig; efter Matr. Cont's Hartkorns-Fortegneller har Præstegaarden et Tilliggende af 61 Edr. Ed., hvoraf 16 Edr. ere Eng.

fast Accord. Af Gladsaxe, Mørkholz og Buddinge Byer erlægges den i Almindelighed med 1 Ede Byg pr. Ede Hjortkorn, betalt efter hvert Aars Cap. E.; i Bagførsel er den for den største Deel bortaccorderet ved fast Accord for 2 Skpr. Rug, 2 Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre, betalt paa samme Maade, foruden Øvægtiende og Smaaredsel; af Herlev Byes Hrtk. hæves Tienden mest in natura; kun to Gaarde have fast Accord; af disse svarer den ene, der skylder af 21 Edr. $6\frac{1}{2}$ Skp. Hjortkorn, i Præstetiende 4 Edr. 2 Skp. 3 Fdk. Rug, 6 Edr. 4 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, 3 Edr. 5 Skp. $3\frac{1}{2}$ Fdk. Havre, og den anden, der staaer for 10 Edr. $2\frac{1}{2}$ Skp. Hrtk., 1 Ede 7 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. af hver af Kornsorsterne Rug, Byg og Havre, alt betalt efter hvert Aars Cap. E. Hjortespring erlægger ingen Tiende; i Refusion for dennes Tiendefrihed oppebærer Præsten paa Amtsstuuen 16 Edr. Byg, betalt efter hvert Aars Cap. Dart, og 10 Rbd. Sølv for Smaaredsel og Øvægtiende. Tiendens Beløb for begge Sogne kan anslaaes til 500 Edr. Byg, foruden Øvægtiende, Smaaredsel og Refusionen af Hjortespring; Offer og Accidentier udgjøre omtrent 400 Rbd.; Øvægtienden og Smaaredsel 80 Rbd.

Mensal-Gods haves nu ikke. En Mensalgaards Torder, 7 Edr. 2 Alb. upriv., og en Deel af Præstegaardens Torder, 9 Edr. 2 Fdk. pr. U. og E. Hrtk., med et Areal ialt af omtrent 88*) Edr. Ed., ere af forrige Præst i Aaret 1815 bortfolgte fra Kaldet for 543 Rbd. 12 s. N. B., hvoraf Præsten nyder Renten, 4 pr. Et., samt en aarlig Afgift af 2 Edr. Rug og 2 Edr. Byg pr. Ede Hrtk., der betales efter foregaaende Aars Cap. E. Denne Afhændelse, hvorved Kaldet's Indtægter ere betydeligen formindskede, erholdt kgl. Confirmation i 1825. Indtægten af disse twende Hrtks. Beløb udgjorde saaledes omt. 32 Edr. Rug og 32 Edr. Byg samt omt. 22 Rbd. Sedler. Af Mensalgaardens Torder svarer derhos Præstetiende, som derimod ikke erlægges af de afhændede Præstegaardsjorder.

*) Af Præsten opgivet til 100 Edr. Ed.

Tilforn havde Præsten 20 Læs Tørn fra Tibberups - Mosen, samt 6 Læs Gjerdsel og 18 Læs Brænde af Bagværd Skov, men denne Indtægt er gaaen tabt siden 1764.

Kaldets Udgivter ere opgivne saaledes: Renter til Rigsbanken af Præstegaardens Bankhæftelse, 1218 Rbd. 86 f. r. S., og af Liendens, 1190 Rbd. 46 f. r. S., udgiore 156 Rbd. 40 f. Solv; de egl. Sk. og Com. Afg. 100 Rbd. Solv; Afgivten til Universitetet 6 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. Nug, 8 Tdr. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. T., 10 Lam og 10 Gjæs à 48 f. pr. Lam og 16 f. pr. Gaas; Enkepension til den paa Kaldet værende Enke 60 Tdr. Byg efter hvert Aars Cap. T. og 40 Rbd. Solv; Landemode-Expenser 13 Rbd., hvortil endnu komme Renter og $\frac{1}{2}$ aarlig Afdrag af 1500 Rbd. Sedler, offentlige Midler, laante til Præstegaardens Faststandsættelse. Ved Udgangen af 1833 resterede der endnu 1300 Rbd. af dette Laan. Artillerihest holdes. Præstegaardens Indløsningssum er 500 Rbd.

Ved Resc. af 4 Febr. 1834 er Præsten forundt et Laan af 500 Rbd. Sedler, for ved Hjælp deraf at opbygge en Deel af Præstegaarden, mod at denne Sum hviler som Gjeld paa Embedet og forrentes med lovlig Rente, samt afdrages i 8 Aar med $\frac{1}{2}$ aarlig, saaledes at det første Afdrag begynder 11 December Dernæst samme Aar.

Sognet har ingen samlede Godser eller Hovedgaarde; af Lyst- og Avls-Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, mærkes:

Under Gladaxe By:

1. Grønnegaard, der er udflyttet, ejes og drives af Hr. Major v. Myhre. Bygningerne bestaae af et Stuehus og trende Udhuse; hiint, een Etage højt, med Kjælder under hele Huset samt dobbelt Kvist, afgiver en herstabelig Bopæl, og fra Bærerferne haves en meget smuk Udsigt; disse ere opførte i Hollandst

Stiil, efter hvilken ogsaa Staldene ere indrettede. Tøvrigt ere alle Bygningerne grundmurede og aassurerede for 10480 Rbd. Selv. En smuk Have, hvoraf en Deel er anvendt til en liden Lysskov og en Fiskepark, indtager et Areal af 2 Edr. Land. Gaarden skylder af 14 Edr. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk., hvoraf 7 Edr. 2 Alb. er den ovennævnte (S. 310) Mensalgaards Hartkorn, og har et Areal af 113 Edr. Eb. A. og 7 Edr. Eb. M., der afgiver overslodigt Tørvestkær. Udsæden, 25 Edr. Vintersæd, deels Hvede, deels Rug, 18 Edr. Byg, 24 Edr. Havre, 8 Edr. Bælgæd, giver sædvanligen 10 Fold. Der lægges 70 Edr. Kartofler og avles 60 til 70 Læs Kloverhs samt 350 Læs Halm. Den indhostede Sæd udtares ved Hjælp af en Fern-Tærskemaskine, der drives ved 3 Hestes Kraft. Besætningen er 10 Heste, 30 Kører, 14 Svinn. Sædfølgen er: 1 Aar Grønjords Havre; 2. gjødes til Rug; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Bælgæd; 6. Byg eller Havre, udlagt med Klover. Paa Gaardens Grund ere opførte twende Huse, der hvert forrette 28 Høstdage om Aaret. Om Konge- og Kirketienden see S. 306; Præstetienden er lægges med 1 Ede Byg pr. Ede Hrtk. De kgl. Sk. beløbe sig til 200 Rbd. Af Mensalgaardens Hrtk. svares endvidere til Præsten 2 Edr. Rug og 2 Edr. Byg pr. Ede Hrtk., der betales efter foregaaende Aars Cap. E. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

2. Søgaard tilhører Hr. Lieutenant Berggreen og er ligeledes udflyttet. Den har et Areal af 60 Edr. Land A. og 10 Edr. Eb. M., der staar for 7 Edr. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. Ejeren saaer i Almindelighed 12 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 12 til 14 Edr. Havre, 6 til 8 Edr. Blandingsæd, hvorefter sædvanligen avles 10 Fold. Der lægges 50 Edr. Kartofler og avles sædvanligen 50 Læs Hs og 200 Læs Halm. Jorderne, der deels ere muldlerede, deels muldsandede og hist og her indeholde Mærgel, drives paa følgende Maade: 1 Aar brakkes og gjødes til Rug; 2. Kartofler; 3. Byg; 4. Bælgæd; 5. Havre, udlagt med Klover i 2 Aar

Besætningen er 8 til 10 Heste, 20 Rør, 16 til 20 Sviin. Den ovennævnte Mose afgiver godt og overslødig Tørvefjær og indbringer Ejeren aarligen 6 til 700 Rbd. Ewende Huse, der ere opførte paa Gaardens Grund, gjøre 32 Arbejdssage. De fgl. Et. udgjøre omrent 100 Rbd., Com. Afg. 50 Rbd. Om Konge- og Kirketienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 1 Etde Byg pr. Etde Hartkorn, betalt efter hvert Aars Cap. E. Ejeren har for Livstid forpagtet Lipperups-Mosen, der ligger i Herløv Sogn og indtager et Areal af 29 Etdr. Land, dog saaledes, at Contracten hvert 10 Aar fornyes. Den aarlige Forpagtningsafgivt er for Etiden 20 Rbd.

Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, der er een Etage højt med Kvist og Kjælder og afgiver en herskabelig Bopæl, samt 3 straatækkede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk. De ere alle assurerede for 10030 Rbd. Sølv. Ewende smukke Haver, beplantede med Frugttræer, Humle og Kjøkkenurter indtage et Areal af $1\frac{1}{2}$ Etde Ld.

3. Stengaard eller Lynggaard, en Udslyttergaard, staaer for 8 Etdr. 6 Skp. $\frac{3}{4}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 92 Etdr. Land, der drives i Forbindelse med 58 Etdr. Ld. af Lyngby Sogns Jorder; paa dette sidste Areal hiller 2 Etdr. 5 Skp. 3 Fdk. upr. A. og E. Hrtk. Her holdes 30 Rør og 8 Heste. Bygningerne, der ere assurerede for 7750 Rbd. Sølv, bestaae af et Stuehus, een Etage højt med Kvist og Kjælder og opført af Kampesteen, samt 5 Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk.

Gaarden, der nu tilhører Hr. Proprietair Burmeister, er mærkelig derved, at her blev det første Schæferi i Danmark anlagt i Aaret 1784. Det bestod af danske Haar, samt 3 Bædere og 10 Haar af spansk Race, som man erholdt fra Sverrig; i Aaret 1797 flyttedes det herfra til Esrom, hvor det blev meget udvidet (I Deels 3die Bd. S. 145).

Under Bagværd By:

5. Højgaard, en Udslyttergaard, tilhører Fru Arboe og drives af Hr. Friis, der har forpagtet den. Bygningerne,

der ere assurerede for 8000 Rbd. Sølv, bestaae af et teglhængt Stuehuus, opført af Kampsteens Grundmuur, een Etage højt med Loft og indrettet til Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden, samt 5 Udhuse, deels af Kampsteens Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk.

Gaarden skylder af 8 Edr. 6 Skp. 1 Fdk priv. og 5 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upriv. A. og E. Hrsk., og har et Areal af 120 Edr. Ed. A., 50 Edr. Ed. E. og M. og 130 Edr. Ed. Boge- og Maale-Skov (S. 301 og 305). Udsæden 14 Edr. Rug, 18 til 20 Edr. Byg, 30 Edr. Havre, giver 6 til 7 Fold. 2 Edr. Ed. beplantes med Kaalrabi; der lægges 100 Edr. Kartofler og avles 100 Læs Klover- og Eng-Hø samt 200 Læs Halm. Paa denne Aar fodres og græsses 12 Heste, 20 Kører, 8 Styrker Ungqæg og 20 Sviin. Jorderne, der for den største Deel ere bakkede Skovjorder med sandet ig død Leerbund, drives paa følgende Maade: 1 Aar heel Brak; 2. gjødes til Rug; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Havre, udlagt med Klover i 3 Aar. Trende Lejehuse, Udsigten, Saugverksgaarden og Søhuset kaldede, høre under Gaarden og svare hvert en aarlig Leje af 12 Rbd.

De egl. Sk. beløbe sig til 140 Rbd., Com. Afg. til 80 Rbd.; i Grundafgivet af Jorder, der ere kjøbte af Hartkornsgjerne i Bagværd By, svares til disse 66 Rbd. Sølv. Om Konge- og Kirketienden see S. 306. Præstetienden er acoorderet til 7 Skp. Byg pr. Ede af det upr. Hrsk., betalt efter hvert Aars Cap. E.; af det priv. Hrsk. erlægges den i alt med 28 Rbd.

Forpagteren driver ogsaa Aldershvile Tegl værk, der besjæliger 1 Mester og 4 Daglejere. Her brændes aarligen 150000 Muursteen.

5. Aldershvile, et Lyststed, tilhører Fru Arhoe og har et Areal af 183 Edr. Ed., der ikke er ansat til Matrik. Hrsk., men efter Fr. 1818 til 8 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. Hrsk. Bygningerne bestaae af et smukt grundmuret Stuehuus, 2 Etager højt med Kjælder og teglhængt, samt 3 Udhuse. De ere assurerede for 19200 Rbd. Sølv. En særdeles smuk Have,

anlagt i engelsk Smag og gjennemskaaren af Canaler, indtager et Areal af 20 Edr. Rd. Det øvrige Areal udgjør en Deel af det under Højgaard anførte.

6. Rongsvillie tilhører Hr. Supercargo Thulstrup. Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehuus, een Etage højt med dobbelt Kvist og herskabeligen indrettet, 3 Udhuse og en grundmuret Gartnerbolig. De ere tilsammen assurerede for 13440 Rbd. Sølv. 4 Haver og en Lystskov indtage et Areal af 6 Edr. Rd. Arealet udgjør 41 Edr. Rd. A., 4 Edr. Rd. E. og ligesaameget Mose, hvorpaa hviler 3 Edr. 1 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. Hrtk. af Bagsværd Hovedgaardstært. Udsæden, 7 Edr. Rug, 6 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Bølgssæd, giver 8 Fold. Der lægges 50 Edr. Kartofler og avles 10 Læs Hø. Besætningen er 6 Heste, 6 Køer, 4 Svæin og 6 Saar. De kgl. Sk. udgjøre 80 Rbd., Com. Afg. 20 Rbd. Om Konge- og Kirke-tienden see S. 306; om Præstetienden S. 310.

Under Buddinge By høre følgende Udslyttergaarde:

7. Lundegaard, der ejes og drives af Hr. Capitain Thuesen. Den skylder af 8 Edr. 6 Skp. 2 Fdk. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 63 Edr. Rd. A., hvoraf 2 Edr. ere anvendte til Have, og 5 Edr. Rd. M. Her saaes 12 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Blandingsæd, hvorester avles 11 Fold; af Kartofler lægges 50 Edr. Der hostes 40 Læs Hø og 200 Læs Halm. Besætningen er 8 Heste, 22 Køer, 2 Svæin. Jorderne ere deels lerede, deels muldlerede, deels sanddede, og drives paa følgende Maade: 1 Aar plosjes Grønjorden til Havre; 2. gjødes til Byg; 3. Rug; 4. Kartofler; 5. Byg, udlagt i 2 til 3 Aar. De kgl. Sk. udgjøre 140 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 1 Ede Byg pr. Ede Hrtk. Bankhæftelsen er betalt. Bygningerne bestaae af et teglhængt og grundmuret Stuehuus, 2 Etager højt med Kjælder under den halve Bygning og herskabeligen indrettet, samt 4 straatækkede Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere assurerede for 12020 Rbd. Sølv.

8. Lowgaard tilhører Hr. Brødbager A. Møller. Den har et Areal af 54 Edr. Ed. A. og 2 Edr. Ed. M., der er ansat til 8 Edr. 1 Skp. upriv. A. og E. Hrtk. Udsæden, 13 Edr. Rug, 15 Edr. Byg, 12 Edr. Havre, 4 Edr. Bælg-sæd, giver 8 Fold. Der lægges 10 Edr. Kartofler og avles 12 Læs Ho og 100 Læs Halm. Besætningen er 6 Heste, 8 Kører, 6 Faar, 6 Sviin. De kgl. Sk. udgjøre 90 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 1 Ede Byg pr. Ede Hrtk. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, hvis Bygninger bestaae af et teglhængt Stuehuus og 4 Udhuse, alle opførte af Muur og Bindingsværk og assurerede for 7500 Rbd. Solv.

9. Marienlyst, ejes og drives af Hr. Brændeviins-brænder og Dannebrogsmand J. Møller i København. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, een Etage højt med Kjælder, og 4 Udhuse; hønt er opført af Muur og Bindingsværk; disse deels af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk; de ere alle assurerede for 13020 Rbd. Solv. Torderne indtage et Areal af 104 Edr Ed., alt Agerjord, der skylder af 15 Edr. 3 Skp uppriv. A. og E. Hrtk. Her saaes 16 Edr. Rug, 44 Edr. Byg, 24 Edr. Havre og 10 Edr. Bælg-sæd, hvorefter avles 8 Fold. Af Kartofler lægges 40 Edr. Der høstes 40 Læs Kløverhs og 400 Læs Halm. Besætningen er 18 Heste, 40 Kører, 8 Stykker Ungqæg, 12 Faar, 6 Sviin. Torderne drives paa følgende Maade: 1 Aar gjødes til Byg i Grønjord; 2. Byg; 3. halvt Rug og halvt Bælg-sæd; 4. gjødes Rug-Stubben til Byg; 5. Rug; 6. Havre, ublagt med Kløver i 2 Aar. De kgl. Sk. udgjøre 240 Rbd., Com. Afg. 70 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 1 Ede Byg pr. Ede Hartkorn. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

10. Søborggaard, der ligger midt i sine Marker, $\frac{3}{4}$ Mil fra Hovedstaden, og tilhører Hr. Petersen, skylder af 12 Edr. 3 Fdk. uppriv. A. og E. Hartkorn med et Areal af 96 Edr. Ed. A. og 4 Edr. Ed. E. Udsæden, 20 Edr. Vintersæd,

deels Rug, deels Hvede, 25 Edr. Byg, 35 Edr. Havre, 12 Edr. Blandingsæd, giver 10 Fold; der lægges 54 Edr. Kartofler og avles 60 Læs Hø samt 300 Læs Halm. Besætningen er 9 Heste, 30 Kør og 10 Svin. Jorderne drives saaledes: 1 Aar Blandingsæd; 2. gjødes til Rug; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Roter og Wikker; 6. Havre, udlagt med Kløver i 2 Aar. De kgl. Sk. udgjøre 150 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 1 Skp. Rug, 2 Skp. Byg og 3 Skp. Havre pr. Ede Hjortkorn. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, hvis Bygninger, der alle ere assurerede for 8340 Rbd. Solv, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, een Etage højt med dobbelt Dvist, tvende grundmurede og teglhængte Sidefløje, samt 8 straatækkede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk. Alle disse Bygninger ere assurerede for 31180 Rbd. Solv.

I Mørkhøj By ligger

12. Mørkhøjgaard, der ejes og drives af Hr. Petersen. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, een Etage højt med dobbelt Dvist, tvende grundmurede og teglhængte Sidefløje, samt 8 straatækkede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk. Alle disse Bygninger ere assurerede for 31180 Rbd. Solv.

Til Gaarden, der staaer for 20 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. upriv. A. og E. Hjortk., hører et Areal af 110 Edr. Ed. A., 30 Edr. Ed. E. og 3 Edr. Ed. Skov og Have. Her saaes sædvanligens 20 Edr. Hvede og Rug, 40 Edr. Byg, 30 Edr. Havre, 6 til 8 Edr. Bælgæd, hvorefter avles 10 Fold. Der lægges 150 Edr. Kartofler og hostes 200 Læs Kløver- og Eng-Hø samt 500 Læs Halm. Besætningen er 16 Heste, 60 til 70 Stykker Hornqvæg og 8 Svin. Jorderne, der ere stærkt lerede, drives paa følgende Maade: 1 Aar gjødes til Wikker-havre, der hjerges som Hø; 2. Wintersæd; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Bælgæd; 6. udlægges med Byg eller Havre. De kgl. Sk. beløbe sig til 350 Rbd., Com. Afg. til 100 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 9 Skp. pr. Ede Hjortk., betalt efter hvert Aars

Cap. X. Af Bankhøstelsen er $\frac{1}{2}$ betalt med 250 Rbd. r. S.; det øvrige hviler paa Ejendommen. Paa Gaarden er en Mølle med Tærskel-, Hakkelse- og Rense-Maskine, der alt drives ved 3 Hestes Kraft. Under Gaarden høre 2de Huse.

Sognet har ingen Møller og kun een

B r o,

der ligger i Bagsværd By og for Tiden ejes af Hr. Krag, som har Privilegium til Gjøstgiveri og Krohold, til at brygge og brænde, samt udsælge alle Slags Fedevarer og Urtekram m. m. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus med Kvist og 4 Udhuse af Muur og Bindingsværk; de ere alle assurerede for 10210 Rbd. Solv. Under Kroen drives 40 Ddr. Ld. A., der skyldes af 6 Ddr. priv. A. og E. Hrtk. Udsæden, 10 Ddr. Rug, 5 Ddr. Byg, 5 Ddr. Havre, giver i Regelen 8 Fold; der legges 50 Ddr. Kartofler. Besætningen er 6 Heste, 12 Kør, 8 Sviin. De kgl. Sk. udgjøre tilligemed Brænderiasgivten 700 Rbd., Com. Afg. 40 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 306; Præstetienden er accorderet til 1 Dde Byg pr. Dde Hrtk.

IX. Herløv Sogn

grændser mod N. til Kirke-Værlose og Gladfare Sogne, mod D. til sidstnævnte Sogn, mod S. til Nødovre Sogn og imod V. til Ballerup Sogn i Smørup Herred. Mod D. og tildeels mod N. dannes Sognets Grændse af den S. 305 om-

talte Aa; langs med den største Deel af Grændfæstiellet mod Smørum Herred løber ogsaa en Bæk. Sognet bestaaer af Byerne Hjortespring og Herløv.

Hjortespring By, der ligger omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil fra Kjøbenhavn, har et Areal af 1005 Ddr. Ed. med 48 Matr. No., hvilc tilsammentagne A. og E. Hrk. udgjør 97 Ddr. 2 Skp. $2\frac{1}{2}$ (efter Umtsft. $1\frac{1}{2}$) Alb. fri Hovedgaardstært, der ved Taxationen i Aaret 1802 blev vurderet til 400 Rdl. pr. Dde og for Tiden er fordeelt paa 31 Selvejergaarde og 10 Selvejehuse; af hine er 1 over 10 (Perkegaard), 1 over 7, 2 over 6 (Gammelgaard og Højersgaard), 4 paa 5, 1 over 4, 5 over 2 og 17 over 1 Dde Hrk.; af disse have 3 over 7, 2 over 5, 4 over 4 og 1 over 2 Skp. Hrk. Af jordløse Huse findes her 8, der alle ere Selvejere; saavel disse, som de ovennævnte Huse og Gaarde ligge adspredte paa deres Lodder, saa at her egentlig ikke er nogen By i dette Ords sædvanlige Betydning. Jorderne ere for den største Deel muldsandede; her findes gode Tørvemoser, hvorfaf Beboerne drage deres bedste Indtaegt. I den nordøstligste Udkant af Byens Jorder ligger Copperodss-Mosen, der intager et Areal af 29 Ddr. Ed. Tyndets Antal er 30 Karle, 35 Piger, 15 Drengs; af Haandværkere gives 2 Smede, 1 Hjulmand, 1 Skräder og 1 Pottemager; af Indsiddere findes her 3.

Byen danner et Skoledistrict, der ikke har nogen Skolebrgning, men det nødvendige Locale haves til Leje for 60 Rbd. hos Skolelæreren, der selv ejer en Gaard; Skolelærerens Bon er paa Lidet nær reglementeret (S. 129*); han har en Jordlod paa henved 5 Ddr. Ed. Skolen besøges af 50 Born; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført.

Hjortespring har fordum været en Landsby, der i det 17 Aarhundrede nedlagdes, og i Aaret 1680 blev af Overjægermester Hahne oprettet til en Herregård, under hvilken ogsaa Jorderne fra den ligeledes i Herløv Sogn liggende By Tibberup, senere blevet lagte. I det 18 Aarh. kom Hjortespring Herregård under Kronen. Allerede under Frederik V. blev

dens Bygninger nedbrudte, og Gorderne brugtes en Tid lang til Rytterkobler, men deeltes i Aaret 1770 i 11 Lodder, hver paa 5 Edr. Hrtk. og med et Areal af 42 til 70 Edr. Ed. samt en Deel Huuslodder. Kjøberne af disse Parceller erholdt Egt Skjøde for en saare ringe Priis. De sik derhos Pengehjælp til Bygningers Opsærelse og svare, hvad Gaardene angaaer, en ubetydelig fast Afgift af 30 Rbd. Sølv aarlig, hvorimod de ere fritagne for alle mulige Byrder, Afgifter og Paalæg, som lignes paa Hrtk., Kongerejser og Bejarbejde; de svare saaledes kun Bankrente og Com. Afg.

Hørshov By, der ligger $1\frac{1}{2}$ Mil fra Kjøbenhavn ved Landevejen til Frederiksund, staer for 154 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 (efter Umtæst. Opgiv. =) Alb. upris. U. og E. Hrtk., der ved Taxationen i Aaret 1802 blev vurderet til 400 Rdl. pr. Ede og har et Areal af 1118 Edr. Land, som ved den nye Matriculs Optagelse var fordeelt paa 59 Matr. No., men for Tiden paa 19 Selvejergaarde, 6 Selvejerhuse med Jord og 30 uden Jord *), Kirken og Skolen. Gaardene, af hvilke 7 ere udslyttede, have meget forskellig Størrelse; 1 har over 21, 2 over 12, 1 over 10, 1 over 9, 6 over 8, af hvilke den ene drives under Islegaard i Rødovre Sogn (S. 247), 1 o. 7 (Mariaslyst), 1 over 6, 4 over 4, 1 over 2 og 1 over 1 Ede Hrtk. Blandt Husene, der ere ansatte til Hartkorn, og hvoraf 1 er udslyttet, findes 1 paa 6, 2 paa 5, og 3 paa 4 Skp. Hartkorn. Blandt de jordløse Huse findes ingen Udslytttere. Gordernes Beskaffenhed er forskellig; de bestaae dog for den største Deel af sandblandet Muld og Leer. Af Mose haves en Deel, især til Hanevadsgaard (S. 247); Engbund findes langs med Aaen, der danner Grændesfjellet

*) Efter Matricul-Contoirrets Hartkorns- og Areal-Fortegnelser har Universitetet her et Fæstehuus med og 4 Fæstehuse uden Jord; men disse Huse findes ikke bemerkede i de Oplysninger, der ere forf. meddelede af Forvalteren ved Universitetsgodset og af Præsten.

mod Smørums Herred. Af Æyende findes her 35 Karle, 40 Piger og 17 Drenge; af Indsiddere 10; af Haandverkere: 3 Smede, 2 Hjulmænd, 3 Vævere, 2 Skomagere, 1 Skræder og 1 Muurmester.

Byen danner et Skoledistrict; Skolelæreren har Len og Jord efter Anordningerne (S. 129*). Bel bestemmer et Rescript af 9 Februar 1759, at han skal nyde 20 Rdl. 3 M. aarlig af Byens Beboere, samt 3 Rdl. 3 M. af Kirkens Indkomster, ligesom han og efter et Gavebrev af Præsten Heining til Gladzare aarlig skulde erholde 3 Sdl. af en Gadehuusmand paa Præstegaardens Grund, hvilken Indtægt dog senere blev tillagt Skolekassen (S. 306); men disse Indtægter omtales ikke i Regl. af 12 October 1811 og ere vel altsaa bortfaldne; Gadehuset existerer ikke længer. Tillige skjenkede Præsten Heining Skolen en Jern Kakkelovn, en Bibel og et Exemplar af Christian Vs. Lovbog. Skolen besøges af 80 Børn. Den indbyrdes Undervisning og Gymnasiik er indført.

Hele Sognet er ansat til 97 Edr. 2 Skp. 2½ (efter Amtsstuens Dpg. 1½) Alb. A. og E. Hrtk., fri Hovedgaards Dart, og 154 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 (efter Amtsst. Dpg. 2) Alb. upr. A. og E. Hrtk. med et Areal af 2123 Edr. Ed., der er fordeelt paa 107 Matr. No. og i Gjennemsnit giver noget over 8 Edr. Ed. pr. Ede Hrtk. Paa dette Areal findes nu Kirken, en Skole, 50 Selvejergaarde, 16 Selvejerhuse med Jord og 38 uden Jord. Af Gaardene ere 38, af Husene 19 udflyttede. Gorderne, der deels bestaae af sandblandet Muld, deels ere paa enkelte Steder stærkt lerede, ligge noget opøjede; dog ere de for den største Deel jenne og flade, med Undtagelse af den nordlige Deel, som er temmeligt bakket, men etter daler ved Sognestjellet ned mod Copperøds-Mosen. Som ovenfor bemærket, har Hjortespring gode Moser, og Herløv en Deel Mose og noget Engbund. Sognet har aldeles ingen Skov. Af Søer findes her ingen. Copperøds (maaske rigtigere Libberups) Mosen eller Kongens Mose, der indtager et Areal af 29 Edr. Ed. og

tilhører Kjøbenhavns Vandvæsen*), blev i Aarene 1816 og 1817 oprenset, for at kunne holde Vand til Hovedstadens Forsyning. Paa samme Tid blev den Vandledning, der gjennem en Streckning af 14274 M. fører Vandet fra Mosen til Langvaddamssø, ifstadsat. Denne Vandledning er den ovenfor S. 229, 305 og 318 omtalte Bæk. Foruden denne findes her endnu en anden Bæk, der mod V. skiller Sognet fra Smørum Herred og, efterat have optaget en Bæk, som kommer fra Glostrup Sogn, forener sig i det nordøstlige Hjørne af Nødovre Sogns Border (S. 245), ved Islehuus, med høint førstnævnte Afsløb.

Sognet er Annex til Gladsaxe, hvorfra den ligger i en Afstand af henved $1\frac{1}{2}$ Fjerdingvej. Kirken, der ligger midt i Byen, er en almindelig Landsbykirke med Taarn, hvori 2de Klokker; i Kirken findes en Liigsteen over Zep Person med Aars-tallet 1480 samt Ordene: tutor & fundator hujus ecclesiæ; paa dens Kalk sees en knælende Monk med Aarstallet 1494. Den har 1 Ede Ld., som ved Urvefæste er overdraget Kjøbenhavn's Universitet, der ogsaa ejer Kirken og Kirke-Tienden. Denne svares alene af Herløv Byes Hartkorn, 154 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. upr. U. og E. Hrk., er matriculeret til 24 Edr. Tiende-Hartkorn og behæftet til Banken med 297 Rbd. 29 f. r. S. Den er bortaccorderet til Yderne mod 6 Skp. Byg pr. Ede Hartkorn, betalt efter hvert Aars Cap. E. Konge- og Præste-Tienden svares af det samme Beløb; denne hæves meest in natura (S. 310), i det kun to Gaarde, af Hrk. 32 Edr., have fast Accord og svare ifolge samme 6 Edr. 2 Skp. 1 Fdk. Rug, 8 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. Byg, 5 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. Havre; hin er henlagt til Gjentofte Sognekald og matriculeret til 25½ Ede Tiende-Hartkorn samt behæftet til Banken med 371 Rbd. 60 f. r. S. Den er overladt Yderne efter Accord mod en Afgift i Byg, der er meget forskjellig, men

*) Efter Matr.-Contoirets Hartkorns-Fortegnelser tilhører den Kongen.

ester Beneficiarii Dpg. i Gjennemsnit kan ansættes til 4 Skp. *) pr. Ede Hartkorn efter hvert Aars Cap. L. (S. 279)

Sognet har 595 Indb., af disse høre 170 til den tjenende Klasse, nemlig 65 Karle, 75 Piger, 32 Dreng; af Indsidere findes her 13, og af Haandverkere: 5 Smede, 3 Hjulmænd, 3 Bævere, 2 Skomagere, 2 Skrædere, 1 Pottemager og 1 Muurmester.

De twende Skoler, i hvilke den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført, besøges af 130 Børn. Af særegne Næringsveje findes her ingen.

Naar updtages de Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden og enkelte af dem, der beboes af Bonderne, især i Hjortespring, ere Bygningerne her i Sognet temmelig simple. I Brandcassen ere de forsikrede for 116660 Rbd. Sølv. Paa Beboernes faste Ejendomme, Besætning, Ind- og Udbo hviler en Prioritetsgjeld af 16036 Rbd. 51 f. r. S., 36749 Rbd. 63 $\frac{7}{8}$ f. Sølv samt 37690 Rbd. 75 f. S. og L.; af disse Summer eje private Creditorer 7786 Rbd. 51 f. r. S., 13419 Rbd. 84 f. Sølv og 26503 Rbd. 89 f. S. og L.; Umyndige 4649 Rbd. 75 $\frac{7}{8}$ f. Sølv og 8816 Rbd. 18 f. S. og L.; og offentlige Stiftelser 8250 Rbd. r. S., 18680 Rbd. Sølv og 2370 Rbd. 64 f. S. og L.

I Hørly findes der vel flere Gaarde paa 8 Edr. Hrtk., end af nogensomhelst anden Størrelse; dog staae de fleste af Byens Gaarde ikke for 8 Edr. Hrtk.; blandt Hjortesprings Gaarde have de fleste 1 til 2 Edr. Hrtk. Gaardene i Hørly have kun lidet over 7 Edr. Ed., paa Hjortespring derimod endog over 10 Edr. Ed. pr. Ede Hrtk. En Gaard i Hørly paa 8 Edr. Hrtk. og altsaa med et Areal af omtrent 56 Edr. Land saaer sædvanligens 6 til 8 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 8 til 12 Edr. Havre, 2 til 4 Edr. Græs eller Viker, 30 til 40 Edr.

*) Efter Meddelelse fra Stedet er Afgivten af Kongetienden anset til omtr. 6 Skp. Byg pr. Ede prtl.

Kartofler; i Middelaar avles 6 til 8 Fold Rug, 8 til 10 Fold Byg, 9 Fold Havre, 6 til 8 Fold Bælgfæd, 12 til 16 Fold Kartofler. Paa en saadan Gaard holdes i Almindelighed 8 Heste, 8 til 10 Røer, 6 til 8 Faar og 4 til 6 Sviin. Hjortesprings Gaarde saae i Forhold til Hr. ikke noget mere. Jorderne, der forlængst ere udskiftede, drives paa samme Maade, som Gladsaxe Sogns, ligesom det, der ved sidstnævnte Sogn er bemærket om Mælkehandelen, Villæg af Kreaturer m. m., i det Hele taget ogsaa gjælder om Hørlyv Sogn (S. 307).

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaaes til 2000 Edr. Rug, 3225 Edr. Byg, 3000 Edr. Havre, 187 Edr. Wikker, 562 Edr. Erter, 17500 Edr. Kartofler, 4200 Edr. Mælk; heraf selges 500 Edr. Rug, 1500 Edr. Byg, 780 Edr. Havre, 3750 Edr. Kartofler og 2800 Edr. Mælk; af Erter og Wikker selges saagodt som Intet, men alt hvad deraf produceres, forbruges deels i Huusholdningen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturer samt til Udseid; det samme er tilfældet med 1500 Edr. Rug, 1725 Edr. Byg, 2220 Edr. Havre, 13750 Edr. Kartofler og 1400 Edr. Mælk. Her holdes ialt 280 Heste, 400 Stykker Hornqvæg, 300 Faar og 250 Sviin.

Om Fattigvæsenet er det Fornødne ovenfor bemærket (S. 308). Sognet, der ligger i Kjøbenhavns Amts Ryterdistricts nordre Birk, udgjør det 23 Land-Lægd af Sokkelunds Herred, Kjøbenhavns Amt.

I Sognet findes ingen Hovedgaard eller samlede Godser; af Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, mærkes:

Under Hjortespring:

1. Gammelgaard, der ejes og drives af Hr. Capitain Nellemann, staar for 6 Edr. 2 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb. Hr., fri Hovedgaardstørst, med et Areal af 60 Edr. Ed., hvoraf 30

Edr. er Eng og Mose; det øvrige Agerland. Udsæden, 7 Edr. Rug, 6 Edr. Byg, 11 Edr. Havre, 4 Edr. Bælgæd, giver 8 Fold; der lægges 24 Edr. Kartofler og avles 50 Læs Hø samt 100 Læs Halm. Besætningen er 8 Heste, 20 Kører, 6 Svæin. Jorderne, der bestaae deels af leerblændet, deels af sandblændet Muld, drives paa følgende Maade: 1 Aar brækkes Jorden til Bælgæd og Wikkerhavre; 2. gjødes til Rug; 3. Kartofler, 4. Byg og tildeels Havre, udlagt med Kløver i 3 Aar. Under Gaarden høre tvende Lejehuse, som beboes af 4 Familier, der hver svare 12 Rbd. aarlig. De kgl. Sk. og Bankrenten udgjøre 80 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd., Bankhæstelsen er, saavidt ikke kan, indfriet.

Bygningerne bestaae af et teglhængt Stuehus og 3 strætækkede Udhuse; hiint er opført af Muur og Bindingsværk og afgiver Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden; disse ere deels opførte af Grundmuur, deels af Bindingsværk; de ere tilsammentagne assurerede for 16300 Rbd. Sølv. Ved Gaarden er en Have paa 6 Edr. Land.

2. Højersgaard ejes og drives af Hr. Pastor Sørensen. Den har et Areal af 75 Edr. Land, der er ansat til 6 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. pr. A. og E. Hrk. Af det nævnte Areal ere 9 Edr. Engbund og Mose; 1 Ede er beplantet med Skov og 2 Edr. anvendte til Have. Her faaes sædvanligens 8 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 10 Edr. Havre, 4 Edr. Bælgæd, hvorefter avles 8 Fold. Af Kartofler lægges 50 Edr.; af Hø avles 60 og af Halm 120 Læs. Besætningen er 6 Heste, 16 til 18 Kører, 12 Faar, 6 Svæin. Jorderne bestaae af sandblændet Leer og drives paa følgende Maade: 1 Aar sommerbrækkes og gjødes til Rug; 2. Kartofler; 3. Byg; 4. Havre, udlagt med Kløver i 4 Aar. Af et Lejehus, der er opført paa Gaardens Mark, har Ejeren en aarlig Indtægt af 24 Rbd. De kgl. Sk. og Bankrenten udgjøre 70 Rbd.; Com. Afg. 30 Rbd. Bankhæstelsen er, saavidt ikke kan, betalt.

Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus med Kjælder og Dvæst, samt indrettet til Bopæl for en Familie af Stand, og 4 strataekfede Udhuse, hvoraf de 2 ere grundmurede, de twende af Muur og Bindingsværk. De ere tilsammen assurerede for 13940 Rbd. Sølv.

3. Lerkegaard, der ejes og drives af Hr. Engberg, stylder af 10 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb. priv. A. og E. Hrk. og har et Areal af 90 Edr. Ed. A. Ejeren saaer sædvanligent 13 Edr. Rug, 24 Edr. Byg, 17 Edr. Havre, 4 Edr. Erter, 2 Edr. Vikter, hvorefter avles 8 Fold. Af Kartofler lægges 45 Edr.; der bjerges 70 Læs Hø, mest Kløver-Hø. Her holdes 10 Heste, 24 Kør, 1 Tyr, 6 Faar, 6 Svin. Jordene, der ere muldlerede og indhegnede med dobbelte Bolddiger, drives saaledes: 1 Aar Sommerbrak, som gjødes til Rug eller Hvede; 2. Kartofler; 3. Byg; 4. Erter og Vikter; 5. Rug; 6. Havre, udlagt med Kløver. Gaarden har fornødent Tørvestjær. Af twende Huse, der ere opførte paa Gaardens Grund og af hvilke det ene er en Smede, har Ejeren en aarlig Indtægt af 105 Rbd., og maa Beboeren af det ene Huus desuden gjøre 10 Høstdage. De kgl. Ek. og Bankrenten beløbe sig til 150 Rbd., Com. Afg. til 30 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Bygningerne bestaae af et Stuehuus og 4 Udhuse, af hvilke Laden er grundmuret; de øvrige ere opførte af Muur og Bindingsværk. De ere alle assurerede for 930 Rbd. Sølv.

NB. Disse trenende Gaarde ere, som oven anført, frie for Tiende og al Slags Pligtkjørsel.

Under Hørlyv By hører:

4. Mariaslyst, den ejes og drives af Hr. Blicher, staar for 7 Edr. 1 Skp. up. A. og E. Hrk. med et Areal af 38 Edr. Ed. A. og 2 Edr. Ed. E. I Forening med dette Areal drives under Gaarden 18 Edr. Land Overdrev og Mose af Kirke: Børloose Sogn i Smorum Herred, hvorpaa der hviler 7 Skp. Hrk. Udsæden, 7 Edr. Hvede og Rug, 7 Edr. Byg, 4 Edr. Havre, 3 Edr. Erter og Vikter, 4 Edr. Blandingsfæd, giver

i Negelen 8 Fold. Der lægges 20 Edr. Kartofler og avles
 30 till 40 Læs Hø og 100 Læs Halm. Besætningen er 5
 Heste, 12 Koer, 4 Svin. Jorderne, der ere stærkt lerede,
 drives saaledes: 1 Aar gjødes og saaes Blandingsråd, der
 anvendes til Staldfoder; 2. Rug og Hvede; 3. Bølgsæd og
 Kartofler; 4. Byg, udlagt med Klover i 2 Aar. De kongl.
 Skatter udgjøre 86 Rbd., Com. Afg. 30 Rbd. Bankhæf-
 telsen hviler paa Ejendommen. Konge- og Kirke-Eienden er
 accorderet til 2 Skp. Rug og 2 Skp. Byg af hver Eiende, og
 Præstetienden til 1 Ede Byg, Alt pr. Ede Hrtk., betalt
 efter hvert Aars Cap. E.

Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stue-
 huus, indrettet til Beboelse for en Familie udenfor Bonde-
 standen, samt 3de strækkelte Udhuse, deels af Grundmuur,
 deels af Muur og Bindingsværk. De ere assurerede for 5190
 Rbd. Solv. En smuk Have indtager et Areal af 6 Skp. Ed.

Hanevadsgaard, der ligeledes hører under Herlev By,
 er omfalt S. 247.

Sognet har hverken Kroer eller Møller.

X. Lyngby Sogn

grændser mod N. til Søllerød Sogn, hvor Mølle- eller Lyng-
 by-Auen danner Grænden fra Drholms Mølle mod Ø, mod
 Ø. til Fure-Sø og Kirke-Værlose Sogn i Smørum Herred,
 mod S. til Bagsværd og Lyngby Søer samt Gladsaxe og Gjen-
 tofte Sogne, mod Ø. til Sundet. Det indbefatter Frederiks-
 dals Hovedgaard, Lyngby By med Slottet Sorgenfri, en

Deel af Fægersborg Dyrehave, Byerne Birum og Lundtofte, samt Klampenborg, Daarbeek og Strandmøllen.

Frederiksdals Hovedgaard, der staer for 21 Ddr. 2 Skp. priv. A. og E. Hrtk. og 4 Ddr. 2 Fdk. 2 Alb. priv. Skovstyk med et Areal af 593*) Ddr. Ld., ligger i en af Sjællands skønneste Egne, i 2 Miles Frastand fra Hovedstaden, $4\frac{1}{2}$ Mil fra Helsingør og ligesaa langt fra Næskilde; til Helsingørs Kongevej, der løber gjennem Lyngby, er der omtrent $1\frac{1}{2}$ Hjerdingvej, og støder den fra Frederiksdal førende Vej paa samme ligefor Lystslottet Sorgenfri. Frederiksdals Hovedgaard er en Gave af Christian VI. til Statsminister Grev Johan Sigismund Schulin, af hvem den nuværende Ejer, Kammerherre Sigismund Ludevig, Greve af Schulin, Ridder af Dbr., er en Sønneson. Forstnævnte Ejer lod det nuværende Slot bygges ved den franske Bygmester Jardin og Haven anlægges i den ældre franske Stil, hvilket tilsammen kostede 40000 Rdl. D. C. Slottet, det vil sige Hovedbygningen, er opført af Grundmur, 1 Etage højt med Kjælder og gebrokkent Tag, belagt med blaae Tagstene, og særdeles vel indrettet; Værelserne i første Etage have 10 til 11 Mlens Højde. Sovrigt er Bygningen simpel, men dog smuk; om Gesimsen gaaer Sandsteen, med hvilken Steenart ogsaa Binduerne ere indsattede. Ud til Haven er i anden Etage anbragt en Altan med Sandsteens Figurer, og her findes Indskriften: optimi regis beneficium; ud til Gaarden det grevelige Schuliniske Vaaben. Hovedbygningen ligger ej aldeles solret, men noget mod S. O., midt i Lystskovene Spurvestjul og Friheden. Mod N. seer man igennem Skoven Hø-Marken og ved Enden af samme ligger Birum; over Birum viser sig den skovbeklædte Geels Bakke og Bankerne ved Hirschholm, Sandbjergene og Maglebjerg. Hovedsaagaden vender ud til Aaen,

*) En i 1833 fortaget Fordeling af Hartkorn paa Frederiksdals og Humlestoftes Areal er Frederiksdals samlede Areal anført at være 582 Ddr. Land.

paa hvilken Side af hvilken er en fri Mark, der efterhaanden hæver sig til højere, med Bøgeskov begroede Bunker; ved Enden af denne Mark er ved Kunst anlagt en Forhøjning, hvis Top nu tildeels er beplantet med Naaletræer og Linde-træer, og sonden for hvilken Udsigten sluttet ved en skøn Bøgeskov, Næskoven kaldet, der skjuler de ved Bagsværd Søes nordlige Bredde liggende 8 Lyststeder, det saakaldte Gamle-Frederiks-dal. I Østen, hvor disse Lyststeder ende, forene sig Bagsværd Sø og Molle-Aaen med Lyngby Sø, der strækker sig i N. Ø. lige til Lyngby. I S. V. for Hovedbygningen ligger Storskoven eller lille Hareskov, og i V., 1500 Al. fra Slottet, langs med sidstnævnte Skov, den skønne Furesø, der er over 2 Mile i Omkreds; ved Slottet ligger et grundmuret og teglheengt Bøfferhuus, en grundmuret Staldlængde, to Bognremisser, deels af Grundmuur, deels af Bindings-værk, og en Ladebygning, opført af stampet Leer; sidstnævnte Bygninger ere alle strataekkede og tilligemed Slottet assurerede for 20260 Rbd. Sølv. Avlsbygningerne ligge S. V. for Slottet ved Mollen og bestaae af to Staldlængder og to Materialhuse; her findes ogsaa et Bøfferhuus; de ere alle opførte af Muur og Bindingsværk, strataekkede, og tilligemed Mollebygningerne assurerede for 8300 Rbd. Sølv. Haven indtager et Areal af 10 Edr. Rd. og er anlagt paa en Bakke, der i en jævn Skraaning daler ned til Molleaen, som løber gjennem Haven. Tørvigt er den nu forandret efter Nutids Smag saaledes, at en Deel af Skoven er indtaget deri, og at der foran Bygningen ligge en stor grøn Plads og Blomsterpartier.

Til Frederiks-dals Hovedgaard selv hører intet upr. Hrft. Det priv. er allerede anført ovenfor (S. 328) og hviler paa 593 Edr. Land, hvorfra omtrent 310 Edr. er Skovgrund, der paa 25 Edr. nær, som deels ere indtagne til Udmark, deels optages af noget Mose, er besat med den fortrinligste Skov af Bøg og Eeg, samt Naaleskov der, hvor Jordbunden er for sharp til, at de nævnte Slags Træer kunne frødigen trives. Agerjorden, det vil sige det egentlige Pløjeland, be-
lo-

ber sig til omrent 140 Tdr. Land, af hvilke kun de 10 Tdr. benytes som bestandig Græsmark; de øvrige 130 Tdr. ere under Plogen; Haven indtager 10 Tdr. Af Eng findes kun 10 Tdr., og af Tørvejord ligesaameget. Til Humletofte er lagt omrent 46 Tdr. Ld. og til 13 Arvesætshuse 41 Tdr. Land *).

Bejene og Alsobet optage 15 Tdr. Ld.; Sør 29 Tdr. Ld.

Skovene bestaae 1. af Spurveskjul, en Lystskov, i hvilken Slottet er bygget og som strekker sig N. D. for samme. Den har et Areal af 579300 □ Al., er 120 Aar gammel og staaer i den frødigste Bært; dog er den i sin Oprært ej tilbørligen udhugget, saa at Træerne ere vel smækfre. De have en Højde af 60 til 80 Fod, alt Bøgeskov og aldeles tæt sluttet, saaledes, at der ej engang kommer Græs frem. Den indeholder over 6000 Favne Brænde. 2. Friheden, ogsaa Dejligheden kalbet, N. V. for Slottet og en Fortsættelse af Spurveskjul, men yngre end denne. Den er plantet for omrent 60 Aar siden, og bestaaer af Bogetræer, der staae i den fortroligste Bært, men som dog ej kunne ventes at opnaae den tilbørlige Alder til at afdrives, førend om 60 til 80 Aar. Arealset udgør 117210 □ Alen. Saavel i denne, som den foregaaende Skov hugges blot Udhugst saaledes, at der ikke tages det bort, der staaer Skoven til Skade. 3. Lille Hare-

* I den foranvante Hartk.-Fordelings Forretning er Arealset opgivet saaledes:

Dyrknings- og Græsnings-Jorder . . .	251 Tdr. Ld.
eller 77 Tdr. Ld. boniteret Jord.	
Gredskov	285 — —
Humletofte	46 — —
eller 19 Tdr. Ld. boniteret Jord.	

Lisammen 582 Tdr. Ld.
eller 96 Tdr. Land boniteret Jord. Men under de ovennævnte Dyrknings- og Græsnings-Jorder ere indbefattede flere mindre Skovstykker, Hovedbygningens Byggeplads, Haven og nogle Sør.

Skov, er omtrent $\frac{1}{2}$ Mil lang og deelt i twende Hoveddele, Næs-Skoven, S. V. for Slottet og 645270 □ Al. stor, Stor-Skoven, S. D. for Slottet og 2,580270 □ Al. stor, samt et Stykke Skov, S. for Slottet, mellem begge de nævnte Skove; hertil kommer endnu det Areal der falder paa de gjennem Skovene førende Veje og som ialt udgjør 56800 □ Aflen. Disse to Skove intage saaledes tilsammen et Areal af herved 230 Edr. Ed., bevoret med Skov; de ere over 300 Aar gamle og have opnaaet den fulde Vært; efter rigtig Forst-Deconomi burde de have været afdrevne allerede for 30 Aar siden; men Frygt for, at der derved i sin Tid kunde bevirkes Mangel paa fornødent Brændsel til eget Brug, og at Priserne paa Brændt kunde trykkes, naar større Quantummer udbydes, er Grunden til, at Ejeren ej folger en ellers rigtig Forsttheori. Forst 1791 begyndtes med Udhugning til ung Skovs Opelskning i Hareskov, og dette lykkedes saa heldigen, at der nu overalt er den skønneste og frødigste Oprært af Bogeskov, der har saaet sig selv. De Steder, hvor de ældre Boges mindre frødige Vært viste, at Jordbunden ej var skifket til Løvtæer, ere tildeels blevne beplantede med Maaletræer (Gran, Lærke); og hvor Jordbunden syntes at være fortrinlig god, er der plantet Eeg; af denne Træsort er saaledes plantet over 4000 Stykker, der voxe ligesaa frødigen, som Bogen. At disse ere blevne plantede for flere Aar siden, er et Held, da Bildtet aldeles beskadiges. Birk kan ej heller plantes, da Skovthyvene ej kunne hindres fra at afskære Toppene til Koste-Riis. Hareskoven indeholder en 14 til 18000 Favne Brænde. Skovene ere indhegnede og lagte i Fred. Det der aarligten af samtlige Skove bør hugges, er efter et Middeltaal 200 Favne. Favnen betales sædvanlig paa Roden med 10 Rbd. r. S., da der blandt Træerne findes meget Gavntommer.

Pløjejorden, der bestaaer af leret Sand, er deelt i twende store Marker og nogle Udmærker, nemlig Birums Mark paa 80 Edr. Ed., Ladegaardsmarken paa 35 Edr. Ed., Marken

omkring Slotsbakken paa 15 Edr. Ld. og nogle Små-Bæn-
ger ved Slottet, der tilsammen udgjøre 10 Edr. Ld. Den
har forhen været drevet af Ejeren selv, men er nu bortsorpagtet
til Hr. Møller Knudsen, der driver 80 Edr. Ld., inddelte i
10 Lodder, i ordentlig Rotation: 1. reen Bræk, fuld Gjøde; 2.
Wintersæd, udlagt med Kløver; 3 og 4. Kløver; 5. Havre;
6. Kartofler, som gjødes; 7. Byg, udlagt med Kløver; 8
og 9. Kløver; 10. Havre. Ladegaardsmarken er deelt i 4
Marker, og drives saaledes: 1. Kartofler, som gjødes; 2.
Langstraet Sæd, udlagt med Kløver; 3 og 4. Kløver; 5.
Langstraet Sæd. Udsæden, 12 Edr. Rug, 12 Edr. Byg,
20 Edr. Havre, 6 Edr. Erter, giver 8 til 9 Fold; der læg-
ges 70 Edr. Kartofler, som sjeldent give over 10 Fold. De
øvrige Marker bruges til Høslet. Af Mose- og Skov-Hø bjer-
ges 1200 Lpd. Besætningen er 10 Heste, 22 Dvægshøveder,
10 Haar og 10 Sviin. Under Frederiksdal drives fremdeles
16 Edr. Land af Birum Byes Forder, af upr. A. og C. Hrtk.
7 Skyr. 2 Fdk. 2½ Alb. Forpagtningsafgivten af disse For-
der udgjør: 2 fede Sviin à 9 Lpd., Græsning til 6 Kører,
200 Lpd. Kløverhø, 400 Lpd. grovere Hø, 600 Lpd. Byghalm,
500 Lpd. Rughalm, 200 Lpd. Havrehalm, 50 Edr. Havre,
26 Edr. Rug, 20 Edr. Radet Byg, 100 Edr. Kartofler,
Fourage til 1 Hest, Vinterfoder til 2 Kører. Forpagteren,
der har et Deputat af 13 Favne Brænde og Tørvestkær til
eget Brug, betaler derhos alle de kgl. Sk. og andre Afgifter.
Gaarden har fornødent Tørvestkær.

Til Frederiksdal hørte forhen Bøndergods, der saavidt
vides, bestod af Landsbyerne Birum, Bagsværd og Kollefalle; dette
tilbød Christian VI. ogsaa den nuværende Ejers Farfader
tilligemed Hovedgaarden, men han vilde ej modtage det, og
Gaarden har nu saaledes intet. Som ovenfor anført er en
Deel af det frie Hovedgaards Tært udparcelleret, og under
Frederiksdal hører saaledes Gaarden Humletofte, en Vand-
mølle, der staaer for 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. ½ Alb. pr. Mølle-
skylds Høiskorn, og ved hvilken ogsaa er indrettet en Stampe-

molle, en Kro, 13 Arvesætesteder, hvoriblandt Overførsterbo-ligen, Kulhuset Faldet, adskillige fortrinlige skønne Bystæder paa den nordlige Bredde af Bagsværd Sø (det saakaldte Gamle-Frederiksdal), samt 6 Huusmandshuse, der deels bortlejes til Arbejdssfolk, deels beboes af Godsbetjente. Bygningerne saavel paa Humletofte, som paa de 13 Arvesætesteder, hvoriblandt 10 Bystæder, ere Besidernes Ejendom, men for Torden svare de en aarlig Afgift efter Størrelsen fra 7 Rbd. til 60 Rbd. r. S., og dessuden ved Forandring af Besidder Indfæstning, der hver Gang efter Billighed bestemmes af Ejer; ikun 3 Steder have bestemt Indfæstning; den aarlige Arvesæsteafgivt udgjør 303 Rbd. Solv og 4 Edr. Bvg; Arvesæsterne betale derhos selv de kgl. Sk. og andre Afgifter af Arvesæsteejendommene. Møllerne og Kroen ere ej bortfæstede, men bortsorpagtede, nemlig Stampemøllen for 750 Rbd. r. S., Møllen for 650 Rbd. r. S., $\frac{1}{2}$ af Aalene, der fanges i Furesø, 48 Epd. Hvedemeel, 36 Epd. Rugmeel, 6 Epd. Bygmeel samt 3 Edr. Byggryn, og Kroen for 600 Rbd. r. S.

Under Frederiksdales Hovedgaard høre hverken Konge- eller Kirke-Tiender. Derimod har Ejerens Skiftejurisdiction, udelukkende Ret til Krohold saaledes, at der ej maa oprettes Kroer i Birum og Bagsværd, samt Ret til Fiskeri i Bagsværd og Lyngby Søer (med Undtagelse af Amtmandens Part i den sidste), i Aaen, der kommer fra Fure-Sø og løber mod S. Ø. midt i en Dal mellem Spurvestjul-Bakken og Næs-Skov-Bakken ud i Lyngby Sø, samt til Aalefangst i Fure-Sø. Aalekisten er anbragt ved Møllen, og for at Überettigede ej skulle legge Hindringer i Vejen for Aalefangsten, ejer Frederiksdales Ejer visse Favne i Fure-Sø udenfor Slusen. Aalene, der fanges her, ere bekjendte for deres Godhed og i gode Aaringer fiskes her for 150 til 200 Rbd. De Fisk, der fanges de førstansorte Steder, ere Brasen, Gedder, Suder, Aborrer, o. a. sl., og i den nævnte Aa er en særdeles god Krebsfangst. I Storskoven ligge mellem Fure og Bagsværd Søer 5 mindre Søer, nemlig vestligst Store-Huul-Sø paa $19\frac{1}{2}$ Edr. Land

mod Øst Lille-Huul-Sø paa $3\frac{1}{2}$ Ede Land, mere østligt Ny-Dam paa 1 Ede Land og Thue-Dam paa $1\frac{1}{2}$ Ede Land, som alle staae i Forbindelse sammen og tilsidst have Afløb til Bag-sværds Sø; tæt sønden for de tvende førstnævnte Sør ligger Kobber-Dam paa 4 Edr. Ld. I disse Sører fiskes Karper. Til Frederiksdal hører fremdeles en Yngle-Karpe-Dam ved Bedbæk, og en Dam, der er bortfæstet til Fru Arbo af Aldershvile. Frederiksdals Areal ligger i den kongl. Vibbane, og Ejeren har følgeligen ingen Jagtret. Overformynderiets Midler udgjør 390 Rbd. Sølv.

Skatterne beløbe sig til 300 Rbd. Af Bankhæstelsen 806 Rbd. 38 f. r. S. er $\frac{1}{6}$ indfriet, hvilken Sjettedeel udgjør 134 Rbd. 38 f. r. S. Møllens og Kroens Bankhæstesser, resp. 498 Rbd. og 204 Rbd. 58 f. r. S., ere aldeles indfrie. Paa Hovedgaarden hviler ingen anden Gjeld, end det grevelige Schulinske Fideicommis, der udgjør 103544 Rbd. 40 f. Sølv. Det maa i denne Henseende bemærkes, at Frederiksdals Hovedgaard tilhører Grev Schulin, som Allodialgods, der skal staae til Sikkerhed for det Schulinske Fideicommis, naar Greven benytter sig af den ham 1812 tilstaaede frie Raadighed over samme.

Godsets Udgivter og Indtægter ere opgivne at være:

Indtægter.	Udgivter.
Af Stampemøllen 750 Rbd. r. S.	
— Meelmøllen .. 650 — —	Skatterne og andre
— samme natura-	Udgivter af Slot-
lia for ... 200 — —	tet, Haven ic. . 1000 Rbd. r. S.
— Jorderne natu-	Skovcultur samt
ralia &c. for 600 — —	Skovriderens Løn 300 — —
— Kroen ... 600 — —	Assurancepræmien,
— Kjøkkenerne .. 300 — —	Pensioner ic. . 200 — —
— Aarværdierder-	
ne i aarlig Afgift 300 — —	
— Skovene ... 2000 — —	
— Indfæstninger	
esther et Middeltal 100 — —	
— Have og Slot. 800 — —	
6300 Rbd r. S.	1500 Rbd. r. S.

Det bør dog herved bemærkes, at der kan indtræffe en Periode, hvor man ej kan være sikker paa at sælge 200 Favne Brænde af Skovene.

Frederiksdales Hovedgaard tilligemed dens Ubsyggersteder
ligger i Virum Skoledistrict.

Frederiksdal var forhen et kongeligt Gods. Slottet, der
var opbygget af Frederik III., laa dengang tæt S. for Mollen
der, hvor nu Overkrigssommisair Brodersens Arvesæste Sted
ligger. Det tilhørte siden de kgl. Born, men efter Prindsesse
Sophia Hedevig kom det i ovennævnte Grev Johan Sigismund Schulins Eje.

Lyngby By, ogsaa kaldet Kongens Lyngby med
Slottet Sorgenfri, skylder af 26 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.
priv. og 146 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. (efter Amtsstuens Dpg. 120
Edr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.) upriv. A. og E. Hrtk. samt 2
Fdk. 2 Alb. priv. Skovskyls Hrtk., og har et Areal af 1784
Edr. Ed., der er fordeelt paa 143 Matr. No. Af det priv.
A. og E. Hrtk. ligger 14 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. til Præ-
sægaarden og de øvrige 12 Edr. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. A. og
E. samt 2 Fdk. 2 Alb. Skovskyls Hrtk. til Sorgenfri Slot.
Det upriv. Hrtk. er fordeelt paa 29 Gaardslodder, af hvilke
1 er over 14 Edr., 1 over 11, 1 over 8, 6 over 7, 4 over
6, 1 over 5, 2 over 3, 5 over 2 og 8 over 1 Ede Hartkorn,
samt 9 Huuslodder, af hvilke 2 ere over 7, 2 over 5, 2 over
3, 1 over 2 og 2 over 1 Skp. Hrtk. De anførte Gaards- og
Huus-Lodder drives ikke alle særskilte, saa at Byen kun tæller
26 Selvejergaarde og 8 Selvejerhuse med Hartkorn; af hine
har 1 over 14, 1 over 11, 1 over 10, 1 over 8, 6 over 7,
4 over 6, 1 over 5, 2 over 3, 4 over 2 og 5 over 1 Ede Hrtk.;
af de øvrige Gaardslodder drives 1 paa omrent $2\frac{1}{2}$ Ede under
Steengaarden i Gladaxe Sogn (S. 313) og 1 paa 2 Edr. 3
Skp under Lyngby Mølle; 1 paa omtr. $1\frac{1}{2}$ Ede under Sorgen-
fri og 1 paa omtr. 1 Ede 6 Skp. under Gjæstgiverstedet Store-
Kro; de til Hartkorn anfalte Huse have følgende Størrelse:
1 har over 7, 1 over 6, 2 over 5, 1 over 3, 1 over 2 og 2
over 1 Skp. Hrtk.; en Lod paa omrent 5 Skp. Hrtk. drives
under Gjæstgiverstedet Holland. Fremdeles ligge paa det
ovenanførte Areal: 61 Selvejerhuse og 2 Fæstehuse uden Hrtk.,

Kirken, Præstegaarden, 2 Skoler, et Apothek, 2 Gjæstgiver-gaarde, Hospitalets og Fattighusets Bygninger, en Arbejdsskole og en Vandmølle, der skylder af 19 Edr. 3 Skp. 2 Fd. $\frac{2}{3}$ Alb. upriv. Møllestylds Hrft. Blandt Gaardene findes 6 Udslyttere; blandt Husene, der ere ansatte til Hrft., ingen, og blandt de jordløse Huse 2. Ved Taxationen i Aaret 1802 blev det ovennævnte Hartkornsbeløb vurderet til 550 Rdl. pr. Ede.

Lyngby ligger i en meget smuk Egn, $1\frac{1}{2}$ Mil N. for København, paa begge Sider af Kongevejen til Helsingør, ved den østlige Ende af Lyngby Sø, der paa alle Sider er omgiven af Skov og Lysthaver. Den herlige, skovrige Omegn med sine fortryllende Landskaber og mange Lyststeder tilbyder de meest afverlende Spaderegange og Udsigter, som oplives og forskjønnes ved de i Nærheden liggende Søer. I Øst ligger Fortunen med de meest henvivende Udsigter og Jægersborg Dyrehave mellem Eremitagen; mod N. Brede med et Kobber- og Messing-Værk, Drholm og Nymolle, og mod W. Furesø og Bagværdssø. Hovedstadens Indvaanere have dervor især valgt Lyngby til deres Opholdssted om Sommeren, og Flere have her bygget sig smukke Lyststeder; af saadanne tæller Byen 14, blandt disse er Generalmajor Friboes det smukkeste, og blandt de andre kunne nærkkes: Grosserer Müffelmanns, Generalkrigscommisair og Vinhandler Waage-Petersens, Professor Rosenvinges, Secretair Deichmanns, Kammerjunker Berners, Stiksbygmester Larsens, Professor Schalls o. fl. a. Mange af Byens Gaarde og Huse ere desuden byggede til at udlejes som Lyststeder. Lyngby er Sædet for et Bibelselskab, et Missions- og et evangelisk Tractatselskab, ligesom den ogsaa engang var Sædet for ikke faae og ikke ubetydelige Fabrikker; saaledes fandtes her en Silkefabrik, en Klædefabrik, to Cattuntrykkerier o. fl. a.; for Øjeblikket indskrænke de sig til et Cattuntrykkeri, der ikke drives, et Sæbesyderi samt Lysfesteberi og en Potte- og Leersavn. Saavel disse Fabrik-Anlæg som det store Antal Menigheder, der stadigen opholde sig her om Sommeren, har med-

ført, at her findes flere og andre Embedsmænd og Næringsdrivende, end der almindeligen findes paa Landet; i Byen boer saaledes en Postmester, for Tiden Hr. M. L. Hvidt, da den er Brev- og Pakke-Post-Station; den har fremdeles en Læge, Hr. Doct. med. Th. Chr. Müller, en Jordmoder, 3 Bægere, 2 Uhrmagere, 1 Gjortler, 1 Glarmester, 1 Bliffenslager, 3 Vognmænd, 5 Smede, 8 Skomagere, 2 Skräder, 5 Snedkere, 3 Hjulmænd, 3 Sadelmagere, 1 Sommermand, 2 Muurmestere, 2 Bødkere, 3 Bævere, 2 Malere, 1 Hattemager, 4 Slagtere, 5 Høkere, 4 Gartnere og 2 Gjæstgivere, der stillige have Handelsrettighed. De fleste af disse have ogsaa opført ret nette Bygninger, tildeels af Grundmur, og Byen har derved faaet Udseende af snarere at være en Kjøbstad, end en Landsby. I Lyngby findes et Apothek, der ejes og drives af Hr. Trier. Det blev oprettet i Aaret 1806.

Som bemærket er Lyngby Station for Pakke- og Brev-Post. Med Undtagelse af Søndagen ankommer Pakkeposten hver Dag fra Kjøbenhavn, om Vinteren Klokk'en 9 Morgen og om Sommeren Klokk'en 8; den afgaaer efter 10 Minutters Ophold til Hirschholm og Helsingør. Samme Dage ankommer Pakkeposten fra Helsingør, om Sommeren Kl. 9 og Vinteren 11 Formiddag. Om Løverdagen medtager Pakkeposten fra Kjøbenhavn Pakkepostsager fra Lyngby til Frederiksborg og Fredensborg. Hver Mandag og Fredag ankommer Frederiksborg Davgogn til Lyngby, om Sommeren Kl. 11 Formiddag og om Vinteren Kl. 1, og afgaaer derpaa til Kjøbenhavn, hvorfra den retournerer hver Tirsdag og Løverdag om Sommeren Kl. 3 og om Vinteren Kl. 2 Eftermiddag. Hver Dags Aften Kl. 10 afgaaer saavel fra Kjøbenhavn til Helsingør, som fra Helsingør til Kjøbenhavn en Ridepost, der hver Dag, fra 1 November til 15 April dog kun om Løverdagen, medtager Breve fra de nævnte Stæder til Lyngby. Indleveringstiden til Lyngby Postcontoir er bestemt fra Kl. 6 til 9 hver Aften.

Postmesterens faste Løn er 150 Rbd. Sølv samt til en Litsen; Broder 17 Rbd. 32 f. Sølv.

Districtschirurgen i Kjøbenhavns Amts nordre Chirurgicat er forpligtet til at tage Bopal i Lyngby. Hans District bestaaer af Lyngby, Gjentofte, Søllerød, Gladsaxe, Herløv og Kirkevarde Sogne. Embedets reglementerede Gage er 200 Rbd. Sølv aarligen; i Diceter for Rejsen til fattige Syge, i Belastning for Vaccination ic. har Districtschirurgen en aarlig Indtægt af omrent 200 Rbd. Sølv. Hvad der fortjenes ved privat Praxis, er for ubestemt til at kunne angives. Dette Districtschirurgicat blev oprettet ved Kongeligt Resc. af 10 Februar 1832, som ophævede det for omrent en Snees Aar siden for Lyngby og Omegn oprettede Districtsmedicat.

Lyngby By danner et Skoledistrict, hvorunder Østflottet Sorgenfri med den derunder liggende Birumgaard, Fuglevads Mølle og Fortunen tillige ere indbefattede. Districtet har en Præliminair-Skole, en almindelig Landsbyskole og en Arbejdsskole. Den første besøges af 80 Børn; Lærerens Løn, der udredes af Communen, er ikke reglementeret, ligesom han heller ikke har nogen Jordlod; den anden Skole besøges ligeledes af 80 Børn; men Lærerens Løn her er reglementeret (S. 129*)), og til Embedet er henlagt en Jordlod paa 5 Dør. Ed.; den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført i begge Skolerne, der holdes hver i sit Locale. Sidste nævnte Skoles Bygning er een af de af Frederik IV. opførte Skoler, men senere udvidet og betydeligen forbedret; den er grundmuret og teglhængt. Præliminairskolen holdes i en af Arbeidshusets Bygninger, hvorfra der i aarlig Leje svares 50 Rbd. Sølv. Arbejdsskolen, der grundlagdes ved Hjælp af de Capitaler, som vare opsparede til Fordeel for det tidligere standsede Arbejdshuus (hvormod siden), og trædte i Virksomhed i Aaret 1829, besøges af omrent 40 Pigebørn; de antages i en Alder af 7 til 8 Aar og undervises her frit, efter den indbyrdes Underviisnings Regler og Methode, i at spinde, sy og strikke; Underviisningen vedvarer, indtil Ele-

verne ere confermerede. Med Arbejdsskolen, der holdes i et lejet Locale, hvoraf svares en aarlig Leje af 60 Rbd. Sedler, er forbundet et Spinderi for Sognets Fattige. Lærerindens Lon, 96 Rbd. Sølv aarlig, udredes, ligesom Lejen af Skolens Locale, af Arbejdshusets Indtægter; hun har desuden 4 Gavne Brænde af de kongelige Skove.

I Skeledistrictet findes af Drenge: 40 Karle, 30 Piger og 20 Drenge; af Indsiddere 40.

Hvad der meget bidrager til at torfjonne Lyngby, er det ved sammes nordlige Side liggende Lystslot Sorgenfri; det tilhører H. Kongel. Højhed Prinds Christian Frederik til Danmark og udmerker sig saavel ved sin simple, landlige Bygning, som ved sine Haver, Lunde og sin Lystskov, der strækker sig fra Mølleaaens venstre Bred hen til Kon; eveyen og er riig paa behagelige Spadseregange. Disse Anlæg, der forskjønnes ved trenede Lysthuse og en Canal, som er ledet fra Skovens sydlige til dens nordlige Ende, besøges jævnlig om Sommeren af Hovedstadens Indvaanere. Slottet med de foranberorte Anlæg ligger paa den østlige Side af den Helsingørskie Kongevej, hvorfra en Allee fører op til samme; det er bygget paa en Banke med Façaderne mod Øst og Vest og tager sig ret vakkert ud. Slottet selv bestaaer af en eneste Bygning, der er to Etager høj og har et lidet Spiir; det er opført af Grundmuur og deels tækket med Kobber, deels teglhængt. Paa den sydlige Side af Slottet ligge nedenfor Bakken ved Indkjørselen 3de til samme horende, 2 Etager høje, teglhængte Sidefløje, af hvilke de 2de ere opførte af Grundmuur, og det 3de af Muur og Bindingsværk; her findes ogsaa Stald og Vognremisse samt nogle andre Bygninger til forskjelligt Brug, som alle ere opførte af Muur og Bindingsværk og teglhængte. Alle disse Bygninger ere assurerede for 102730 Rbd. Sølv.

Sorgenfri havde oprindeligen et Villiggende af 116 Tonder Land, der skyldte af 12 Tonder 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. priv. Ager og Engs Hartkorn og 2 Fdk. 2 Alb. priv. Skovskyldes

Hrtk.; men af dette Areal ere 51 £dr. afhændede som Ejendom, deels mod en aarlig Grundafgivt, deels uden en saadan, nemlig til Ejeren af Store-Hro 20 £dr. Ed., til Ejeren af Postgaarden 17 £dr. Ed., og det øvrige til Forskjellige; de twende første Parceller staae hver især for 2 £dr. 3 Skp. 1½ Alb. Hrtk.; de sidstnævnte ere ikke ansatte til Hrtk. og paa disse ere opførte deels Lyststeder, deels simple Bonderhuse*). For Djeblifiket har Slottet saaledes kun et Tilliggende af 65 £dr. Ed., af Hrtk. 7 £dr. 3 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb. pr. U. og E. og 2 Fdk. 2 Alb. pr. Skovshyldes, der er anvendt til den ovenfor nævnte Lystkov med Haver. Af de til Virumgaard, som tilhører Slottets høje Ejér, liggende Jorder, høre 16 £dr. Land, af Hrtk. 1 £de 7 Skp. 2 Fdk., under Sorgenfri, der ogsaa tildeels ere anvendte til et Lystanlæg. Af de ovennævnte afhændede Parceller svare de twende første, efter hvad der er Ifø meddeelt, ingen Grundafgivt; de øvrige svare tilsammen i aarlig Grundafgivt 45 Rbd. 48 f. Sølv. Slottet og dets Hrtk. nyder Slattefrighed**).

Sorgenfri er opført i Begyndelsen af forrige Aarh. af Grev Carl Ahlefeldt, tilhørte derefter Storkantsler Grev Holstein, Kong Frederik den V., som Kronprinds, Prinsesse Sophie Hedevig, Enkefyrstinden Sophia Carolina af Øst-Friesland, Gehejmeraad Desmercieres, Arveprinds Frederik af Danmark og siden dennes Død sin nuværende høje Ejér. Bygningen er ikke forandret, uden forsaavidt Fyrstinden af Øst-Friesland lod det prude med et lidet Spiar, men Haven og Lystkoven er af den nuværende høje Ejér, selv i den seneste

*) Ester Matr.-Cont.'s Hrtk.- og Areal-Fortegnelser er Antallet paa disse Afsbyggersteder 14; efter de paa Slottets høje Ejers Begne naadigst meddeelte Oplysninger findes her kun 6 saadaune, hvoriblandt Generalmajor Fibbes, Kammerjunker Berners og Grosserer Müffelmanns Lyststeder.

**) Det Hartkorn, som Slottets tilliggende Jorder nu skyldes af, er ogsaa tiendesrit; af de afhændede Parcellers Hartkorn svares derimod Tiende, see nedenfor (S. 351).

Tid, udvidet og forstørret med nye Anlæg. I Haven findes twende Monumenter, det ene til Grindring om den 1794 af døde Prindsesse Sophie Frederikke, det andet om Frederik V.

D. og N. D. for Lyngby ligger Jægersborg Dyrehave, der tilhører Kongen og er herved 1 Mil lang og $\frac{1}{2}$ M. bred. Den strækker sig langs med Sundet, indtager hele den østlige Deel af Lyngby Sogn samt den sydlige Deel af Søllerød Sogns Østkant, og er rundtom indhegnet med Enebærstager; dette stede under Christian V., der her vilde have en Park, i hvilken der funde øves Parforce-Jagt paa engelsk Vis. Ikkun den senden for Molleaen liggende Deel hører til Lyngby Sogn; den nordlige ligger i Søllerød Sogn; him indtager et Areal af 1812 Edr. Ed., der ikke er ansat til Hartkorn, med 7 Matr. No. Her findes Jagtslottet Eremitagen, som Christian VI. lod opføres i Aaret 1736 paa et ophøjet Sted paa en i Skoven værende Slette. Bygningen er ikke stor, men yder en skøn og vid Udsigt ud over Sundet. N. B. herfor ligger ved Molleaen den kongelige Stampemolle, der her i Sognet har endeeel af sine Bygninger og 6 Edr. Ed., hvoraf Molledammen optager 5 Edr., men hvis øvrige Bygninger og Gorder ligge i Søllerød Sogn, hvortil ogsaa hele Fabrikpersonalet henhører uden Hensyn til Sogneskjellet; lidet D. for Stampemollen ligger Raadvaddams Fabrik, der tilhører Isenkæmmer-Lauget i Kjbenhavn. Fabrikken skylder af 11 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upr. Hrk. Molleskyld, og har i den af Dyrehaven her i Sognet liggende Deel 49 Edr. Ed., hvoraf Molledammen optager 4 Edr., og i Søllerød Sogn 7 Edr., hvoraf $1\frac{1}{2}$ Ede optages af Molledammen. De fleste Bygninger ligge paa den sondre Uabred, og hele Fabrikpersonalet henhører til Lyngby Sogn uden Hensyn til det egentlige Sogneskjel. Værket bestaaer af 2 Hammermøller, en Slibemølle, en Drejemaskine og et Polerereri foruden endeeel Smeder og nogle mindre Værksleder. Det Hele udgør en Samling af 12 Bygninger foruden Skolen, deels 1, deels 2 Etager høje, deels opførte af Bindingsværk, deels af Grundmur; de ere alle teglhængte

og assurerede for 126280 Rbd. Sølv. Her fabrikernes Spader, Hammere, Ører o. a. m. *). Beboernes Antal er 134, hvoriblandt findes af Fabrikarbejdere: 8 Mestere, 10 Svende og 9 Læredrenge; af Dydende: 2 Karle, 6 Piger og 5 Daglejere; af Haandværkere: 1 Skræder, 1 Skomager, 1 Bæver. Værket har sin egen Skole, og en Kro, hvorom siden; af dets Bygninger ere de til denne hørende de eneste, der ligge paa den nordlige Side af Aaen.

En Inspecteur forestaaer dette Værk, der blev anlagt i Frederik Vs Tid af Justitsraad N. G. Jessen og forundt Privilegium under 5te Maj 1759. Forhen fandtes her en af Over-Døjmester P. Kalthoff 1664 anlagt Krudtmølle, som ved denne Lejlighed først forandredes til et Værk for Isenkram- og Gjortlerarbejde samt til en Kornmølle, men siden, da Isenkrammerlauget havde tilført sig samme og under 21 Mars 1769 erholdt endnu større Privilegier, udvidedes det saaledes, at det i de sidste Krigsaar tilvirkede en betydelig Mængde Fabrikvarer og beskæftigede nogle hundrede Mennesker. Men siden Freden har Fabrikationen astagen betydeligen og vedbliver at astage; flere Værksteder, saasom et Jernstøberi og et Nagelsmedværksted, ere derfor gaaede ind.

Det tilbageblevne Areal, 1757 Edr. Ld., udgør saaledes hvad der af Fægersborg Dyrehave tilhører Kongen, men af dette er kun omtrent 1100 Edr. begroet med Skov; det øvrige optages af udyrket Land og af 80 Edr. Ld. Mose og Klær; hiint er deelt i twende Stykker, hvoraf det mindste ligger nordlig ved Molleaen, og det største indtager Dyrehavens sydligste Deel og bestaaer for det meste af Bsg og enkelte Egetræer. Sydøstlig ligger Klampenborg Indelukke med en Plantage paa omtrent 170 Edr. Land.

I den Deel af Dyrehaven, der hører til Lyngby Sogn, findes fire Skovfogedhuse, HjorteEjærhuset mod N., S. B.

*) Hvormeget og hvad der fabrikernes, seer Hf. sig ikke i stand til at opgive, da Fabrikens Direction ugtredede at meddele Oplysning herom.

for Stampemøllen, Fortunen mod S. V., hvorfra nydes en af de meest fortryllende Udsigter, og som forhen jevnlig besøges af Kjøbenhavnerne, Ledehuset og Blampenborg; dette sidste og Fortunen ville nedenfor blive omtalte. I den søndre Deel af Hægersborg Dyrehave findes ogsaa den berkjente Kirsten Piils Kilde, der senere blev kaldet Brinkmanns Kilde, fordi han lod den ifstadsættes. Denne Kilde, der opdagedes 1583 af Kirsten Piil, udspringer armlyk af en Batter tæt ved en liden Dal. Vandet er klart og godt og danner en ubetydelig Bæk, der løber ned til Stranden. Denne Kilde besøges flittigen i den saakaldte Kildetid eller Dyrehængstid ved St. Hansdag, da Skoven i Nærheden af Kilden, opfyldt med Fjælleboder og Telt, er Skuepladsen for mange Slags Folkeforsamlinger. Almuen tillægger Vandet St. Hans Nat en særdeles lægende Kraft. Ved Raadvaddams Fabrik findes ogsaa en Kilde.

Raadvaddams Fabrik har, som bemærket, sin egen Skole, hvis District fremdeles bestaaer af Eremitagen; Skovfogedboligen Hjortekjærhuset, Springforbi, Strandmøllen, Byfistedet Skovsborg med den derved liggende Olie-mølle, Byfisboeriet Retraite med Kro, den kongl. Stampe-mølle i Dyrehaven, Stokkerupshuset og Skovløberboligen ved Strandmøllen. Flere af disse Ejendomme høre under Solered Pastorat. Skolelærerens Løn (S. 129*) og Bolig er reglementeret; dog har han ingen Jordløb, men istedet deraf Græsning for 3 Høveder i Dyrehaven; Bygningen er opført af Grundmur og teglhængt. Skolen besøges af 72 Børn, den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført.

Virum By, der ligger i den vestlige Deel af Sognet, har et Areal af 1162 Edr. Ed. med 60 Matr. No., hvis sammenlagte A. og E. Hrk. udgjør 93 Edr. 5 Skp., alt upriv. Ved Taxationen 1802 blev det vurderet til 450 Rdl. pr. Ede og var forhen fordeelt paa 15 Gaarde, hver ansat til 6 Edr. 1 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb. Hartkorn; nu findes her 21 Selv, ejergaarde, af hvilke 1 er over 6, 6 over 5, 4 over 4 (hvori blandt Virumgaard), 2 over 3, 5 over 2, og 3 over 1 Ede

Hrtk., 3 Selvejerhuse resp. paa $7\frac{1}{2}$, 5 og 4 Skp. Hartkorn, 1 Jordlod over 4 Edr. Hrtk., der drives under Humletoftegaard, 1 Jordlod over 3 Edr. Hrtk., der drives under Fuglevads Mølle, og 3 Jordlodder over 1 Ede Hrtk., af hvilke een drives under Sorgenfri, een under Gjæstgivergaarden Holland i Lyngby og een under Virumgaard. Paa Byens Areal ligge fremdeles 30 jordløse Huse og Skolen; af hine ere 4 Selvejere; de øvrige ere deels simple Gæstehuse, deels Lejehuse og tilhøre Ejerne af de Gaarde, paa hvis Grund de ere opførte. Af Gaardene ere 7 og af Husene 5 udflyttede. Byen, der næsten ganske mangler Engbund, tæller 416 Indv.; blandt disse findes 14 Indsiddere; af Æjenestethynde: 50 Karle, 30 Piger samt 20 Drenge og af Haandværkere: 2 Skomagere, 2 Smede, 1 Skræder og 1 Snedker. Paa en af de udflyttede Gaarde boer en Dyrlæge.

Virum By, med Undtagelse af 16 Lønder Hartkorn, der deels høre under Brede, deels under Lyngby Skoledistricter, danner, i Forbindelse med Kaningaarden og underliggende Huse, Næsset, Marienholm, Frederiks dal og underliggende Afbryggersteder, Kulhusene undtagne, et Skoledistrict. Skolen er stiftet i Aaret 1721 af Prinsesse Sophia Hedevig, der skjenkede samme en Postil, 2 Bibler, 12 nye Testamenter, 100 Catecheser og ligesaa mange ABE Boger, hvilke aarligen skulde completeres. Læreren, der efter Stifterindens Willie skulde boe afgivtsfrei og aarligen nyde 30 Rdl., 4 Læs Brænde og 30 Læs Tørv, lønnes nu som andre Skolelærere efter Reglementet (S. 129*); han oppebærer vel de 30 Rbd. paa Amtsstuuen, men de aftørtes igjen i hans reglementerede Løn. Han har desuden Brugen af $5\frac{1}{2}$ Ede Land maadelig Jord. Bygningen bestaaer af et Stuehuus og et Udhuis, begge opførte af Bindingsværk og straatækkede. Skolen besøges af 70 Børn; den indbyrdes Undervisning og Gymnastikker indført, dog ikke i deres hele Udstrekning.

N. D. for Lyngby træffer man paa Lundtofte By og de til samme hørende Værker og Møller, ~~Ly-~~-Mølle, Br-

holm, Brede, Fuglevad, der deels ligge V., deels N. for den. Disse Ejendomme staae tilsammen for 88 Edr. 2 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrk. *), der ved Taxationen i Aaret 1802 blev, hvad Brede angaaer, vurderet til 450 Rdl. og for de øvrige Ejendomme til 400 Rdl. pr. Ede. Til dette Hartkorn hører et Areal af 798 Edr. Ed. med 31 Matr. No. Møllerne skyldte ialt af 47 Edr. 1 Fdk. 2½ Alb. Hrk. Mølle-skyld. Hartkornet er ikke saameget udparcelleret her, som i Sognets andre Byer, og er for Djæblifikket fordeelt paa 9 Gaarde, af hvilke 1 har 16 Edr. 4 Skp., og tilhører Kammeraad Drevsen, 5 har 8 Edr. 2 Skp., 1 har 8 Edr. 3 Fdk., 1 er paa 5 Edr. 7 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. og 1 (Lyftofte) paa 2 Edr. upr. A. og E. Hrk.; 13 Edr. 2 Fdk. hører under Brede Mølle, og 4 Skp. under Fuglevads Mølle; 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. er henlagt til Søllerød Kirke og er overdraget ved Arvesæste til Ejeren af en af de ovenansorte Gaarde paa 8 Edr. 2 Skp. Hrkorn. Under Byen høre ingen Huse med Hartkorn og Jord. Af jordløse Huse findes her 6, hvoriblandt to Lyststeder; paa Fabrikernes Grund ere opførte 13 Huse, der beboes af Fabrikarbejderne. Paa Brede ligger fremdeles en Skole og en Kro. Alle disse Ejendomme, med Undtagelse af de nævnte Møller og Leje-Huse, besiddes af Arvesæste-Selv ejere under Brede. Af Gaardene ere 4, men af Husene ingen udflyttede. I Byen findes 24 Karle, 16 Piger og 9 Drenge; af Indsiddere 10, og af Haandværkere: 1 Smed, 1 Hjulmand og 2 Skomagere foruden dem, der arbejde i Fabrikkerne.

*) Ester Amtsstuens Dypgiv. skylder Lundtofte By af 86 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrk; denne Difference hidrører deraf, at i Matr. Cont's Hrk.-Tegnelser, som ere fulgte i Texten, henshores under den omhandlede By 4 Skp. Hrk., der drives under Fuglevads Mølle og i Amtsstuen sandsynligvis henshores under Lyngby By, og 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb., der er henlagt til Søllerød Kirke og i Amtsstuen henshores under Søllerød Sogn.

I Forening med 5½ Ede Hartkorn af Søllerød Sogns og omrent 11 Edr. af Byen Birums udgjøre Lundtofte, Ny-molle, Ørholm og Brede et Skoledistrict, der fører Navn af Brede Skoledistrict. Skolen, der forhen laa ved Nymolle, blev paa det Ørholmiske Interessentskabs Ansøgning i Aaret 1811 flyttet til Brede, hvor den endnu er. I Tilsælde at denne Forslyttelse bevilgedes, havde Interessentskabet blandt andet forpligtet sig til at forsyne den allerede paa Brede varende Skole*) med anordnede Udhuse, at give den en hensigtsmæssig Indretning, samt skænke den 2500 Rdl., der under Skolecommissionens Tilsyn, skulde indsættes i den kgl. Kasse, som et bestandigt Legat, hvorfaf Skolelæreren paa Brede ene skulde nyde Renten; Districtet har saaledes nu en reglementeret, velindrettet Skole, bestaaende af et Baaningshuus og et Ud-huus, begge opførte af Muur og Bindingsværk samt straa-tækkede, og Skolelæreren nyder Renten, 100 Rbd. Solv, af den nævnte Capital, der er sikkret i en Depositokasse-Obligation. Førtigt oppebærer han den almindelige reglementerede Len (S. 129 *) uden Aftortning og har Brugen af 3 Edr. Land, foruden en Have paa 2 Skp. Land. Skolen besøges af 86 Børn; den indbyrdes Undervisning og Gymnastik er indført.

Klampenborg, Taarbæk og Strandmøllen ligge udenfor Dyrehaven, paa Sognets østlige Kant, langs med Strand-en; de skyldes tilsammen af 4 Edr. 3 Skp. 3 Fdkr. 1 Alb. upr. A. og E. Hrk., der i Taxationen af 1802 blev vurderet til 400 Rdl. pr. Ede, og have et Areal af 94 Edr. Ed. med 52 Matr. No. Paa Strandmøllen falder 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. upr. Hrk. Molleskyld.

*) Det maa her bemærkes, at der sandsynligens forhen have været flere Skoler i Districtet; saaledes opbyggedes allerede 1784 paa Brede det ovennævnte Skolehus for Børnene paa Børket, og i et Resc. af 31 Maj 1806 tales om en egen Skoles Oprettelse for Ørholm, Nymolle og Brede.

Klampenborg, et kongeligt Skovfogedhuus, ligger i Sognets sydostlige Hjørne lige op mod Gjentofte Sogn, ved Indkørselen til Dyrehaven. Det har en smuk Beliggenhed og bliver meget besøgt om Sommeren, da Skovfogden har Ret til at drive Gjæstgiveri. Ved Klampenborg Skovfogedsbolig, der har et Tælliggende af 5 Edr. Ed., efter Frd. af 15 April 1818 § 3 ansatte til 4 Skp. Hrtk., ligger et Skovloberhuus.

N. for Klampenborg ligger Fiskerlejet Taarbæk, der bestaaer af 4 Bytsteder, Skolen, Kroen Taarbæksdal og 56 jordløse Huse, af hvilke 28 ere Fæstehuse under Kroen og de øvrige Selvejerhuse. Blandt det anførte Antal Huse beboes 38 af Fiskere, de øvrige af Haandværkere, Daglønnere o. a. fl. Med Undtagelse af Taarbæksdal, der staaer for 3 Edr. 2 Skp. 2 Hdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hartkorn og 2 Skp. pr. Hrtk. efter Fororden. 15 April 1818 § 3, ere ingen af de anførte Ejendomme ansatte til Matriculs-Hartkorn, men wende af Bytstederne hvert til 2 Skp. Hrtk., ligeledes efter Fororden. af 15 April 1818 § 3. Til det egentlige Fiskerleje hører derfor saa godt som ingen Jord, og det Ubetydelige, der haves, anvendes til Steglepladse.

Af Byens omtrent 300 Indv. ernærer 38 Familier sig ved Fiskeri, der drives med 24 Baade og bestaaer især i Sild, Billinger, Torsk, Flyndere og Rødspætter. Udbyttet kan omtrent anslaaes til 550 Edr. Sild, Tonden beregnet til 14 Ol, 2000 Snese Billinger, 2000 Edr. Torsk, Eden beregnet til 20 Snese, 6000 Snese Flyndere og 600 Edr. Rødspætter, Eden beregnet til 12 Ol. Silden sælges sædvanlig for 9 til 10 Rbd., Rødspætterne for 15 til 17 Rbd. og Torsken for 4 Rbd. pr. Ede.; for Snesen af Flynderne erholdes 10 f. og af Billingerne 32 f. Af Haandværkere findes her 3 Skomager, 1 Muurmester, 1 Skräder, 1 Snedker og Sommermand, samt 1 Bødker; af Æhende: 10 Karle og 15 Piger; af Indsiddere 6. I Taarbæk boer en Jordmøder.

Indtil 1811 hørte Taarbæk under Hvidøre Skoledistrict i Gjentofte Sogn; men ved den i det nævnte Åar approbe-

rede Plan for Skolevæsenets Indretning i Sokkelunds Herred blev det bestemt, at Taarbæk skulde have sin egen Skole, hvorunder Klampenborg Skovfogedholt og Skovloberholt blev henlagt. Formedelst Districtets Fattigdom var det imidlertid ikke muligt at tilvejebringe en Skolebygning paa sædvanlig Maade ved Omkostningernes Repartition paa Beboerne, og indtil Aaret 1821 havde Taarbæk endnu ikke sin egen Skole; men ved Gavelbrev af 15 Juni d. 2. skjænkede Ejerne af et i Taarbæk liggende Lyststed dette fattige Fiskerleje hele det smukke Lyststed, der bestaaer af en grundmuret og teglhaengt Bygning, assureret for 1740 Rbd. Sølv. Saaledes erholdt Taarbæk Skoledistrict en egen, smuk og rummelig Skole, der tillige afgiver en god Vaaning for Skolelæreren, med en smuk Have paa 2 Skp. Ed. Den er hidtil vedligeholdt ved frivillige Gaver. Skolelærereus Lon er reglementeret; dog har han ingen Jordlod, men i dets Sted Græsning til 2 Høveder i Dyrehaven. De skolebesøgende Børns Antal er 94. Gymnastik er indført; den indbyrdes Undervisning fun, forsaavidt Skrivning angaaer.

N. for Taarbæk ligger Lyststedet Springforbi med en Dniemolle, og endnu nordligere Strandmøllen, der af det ovenfor (S. 346) anførte Hrk. ejer 1 Tde 1 Skp. 1 Fdk., og af hvilс Bygninger nogle ligge N. for Aaen i Søllerød Sogn; begge disse Ejendomme, hvilс Personale hører under Søllerød Sogn, ville nedenfor blive omtalte.

Hele Sognet skylder af Hrk. pr. A. og E. 48 Tdr. 1 Fdk. 1 Alb. og upriv. A. og E. 333 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; priv. Skovshyld 4 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. *); priv. Molleshyld 19

*) I de fra Amtsstuen godhedsfuld meddelelte Oplysninger er Hartkornet opgivet saaledes:

Frederiksdal 21 Tdr. 2 Skp. - Fdk. - Alb. A. og E. Hrk. fri
Hovedg. Tарт.

Sorgenfri. 12 - 1 - 3 - 2 - pr. A. og E. Hrk.
Præstegaar:

den 1... 14 - 4 - 1 - 2 - - -

Tilsammen 48 Tdr. - Skp 1 Fdk. 1 Alb. pr. A. og E. Hrk.

2 dr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. og upriv. Mølleskylde 97 dr. 4
 Skp. 3 Fdk. $1\frac{2}{3}$ Alb., hvorunder dog er indbefattet 19 dr.
 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb., hvilket falder paa Strandmøllen,
 der, som bemærket, sogner til Søllerød Kirke. Arealet udgjør
 i Alt 6243 dr. Ed., hvilket i Gjennemsnit giver lidet over
 16 dr. Ed. paa een Ede Hartkorn, hvorved dog maa erin-
 dres, at Frederiksdales Skove og Jægersborg Dyrehave op-
 tage over 2100 dr. Ed., og naar dette fradraget, falder kun
 10 dr. Ed. paa hver ede Hrtk. Dette Areal er fordeelt paa
 323 Matr. No. For Djeblikket findes her Slottene Sorgen-
 fri og Eremitagen, Hovedgaarden Frederiksdales Kirken, Præ-
 stegaarden, 6 Almue-Skoler, en Arbejds-Skole, et Apothek,
 4 Skovfogedhuse, 2 Skovloberhuse, 47 Selvejergaarde, 10
 Arvesætsgaarde, 14 Selvejehuse med Jord, 135 Selvejer-
 huse og 66 Arvesætshuse uden Jord, 3 Kornmøller, 3 Papir-
 møller, en Oliemolle, et Kobber- og Messingværk, en Klæde-

Bøndergod-
 set med Kir-
 tegodset . . 218 dr. 3 Skp. 2 Fdk. = Alb. upr. A. og E. Hrtk.
 Stregodset 113 — 6 — 1 — 1 — —

Tilsammen 332 dr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk.

Naar hertil
 legges det
 ovenfor (S.
 345^a, Tom-
 talte Kirke-
 gods . . . = — 7 — 1 — 2 — — —

udkommer . 333 dr. 1 Skp. 1 Fdk. = Alb. upr. A. og E. Hrtk.,
 der kun differerer 1 Alb. fra hvad i Texten er anført.
 Skovstylden, der alt er priv., er af Amtsstuens opgivet
 med samme Besb, som findes i Matr.-Cont. Det
 Samme er Tilstaldet med priv. Mølleskylde. Den upr.
 Mølleskylde er derimod i Amtsstuens Oplysninger opgivet
 at være 78 dr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., da Strandmøllen
 der er hentregnet til Søllerød Sogn.

fabrik, 1 Isenkramfabrik, 2 Stampedværker, et Farveri og Catuntrykkeri, hvilket sidste dog ikke dyrves, et Sæbesyderi, et Pottemageri, 2 Gjæstgivergaarde og 8 Kroer. Her i Sognet findes ikke saamange Udslyttere, som man skulde vente; af Gaardene ere kun 18 og af Husene 28 udslyttede.

Sognets Jorder ere i det Hele taget af Middel-Bonitet; de ere jevne i Virums Omegn og paa Strekningen mellem Lyngby og Eremitagen; derimod fulde af Bakker i den sydlige Deel af Dyrehaven, paa hele den højre Bred af Molleaen, især ved Lundtofte, hvorfra en Kjæde af Bakker, hvis Afstækning er mod Ø., strækker sig til Nymolle, Brede og Fuglevad, samt paa Frederiksdales Hovedgaards Jorder mellem Bagsværd-Sø og Molleaen, hvor de dale mod Ø. mellem Furesø og Houl-Sørne. Virums Jorder bestaae af leerblandet Muld; Lundtofes og Lyngbyes af sandblandet Muld; ved Stranden ere Sognets Jorder af samme Beskaffenhed, men paa de ovennævnte højere beliggende Steder ere de sandede. Af Eng findes henved 51 Edr. langs med Molleaens Bredde, tildeels ved Frederiksdaal, men deg meest i Dyrehaven; desuden har Lyngby nogen Engbund i den søndre Deel af Iægersborg Dyrehave, der grændser til Diderup Byes Marker. Der findes vel i alt 200 Edr. Ed. E. Mose findes ogsaa ved Molleaen og ved Lyngby Sø, hvor Virum ejer Amosen, stor 5 Edr. Land. Under denne By hører ligeledes Kollelovmosen og under Lyngby den ikke ubetydelige Lyngbymose; dog afgive disse Moser ikke tilstrækkeligt Tørvestjær til Sognets Forbrug, og flere af Hartkornbrugerne maae endog kiebe denne Artikel. Derimod ere Skovene betydelige; over en tredie Deel af Sognets Areal er Skovgrund, og heraf er 1450 Edr. begroet med Skov. Det mere Specielle er bemærket S. 330 og 342. Ved Lundtofte har Kammeraad Dreysen foretaget nogle Maaletræplantninger og ved Brede og Nymolle findes tvende Skovstykker paa omtrent 20 Edr. Ed., af hvilke det saakaldte Brede Indelukke optager 10 Edr.; af det til Sørgenfri hørende Areal optager Skoven omtrent 50 Edr. Ed.

Søer udgjøre ikke ubetydeligt af Sognets Areal. Foruden de Søer, der ligge i Frederikslands Skove og ovenfor ere omtalte (S. 333), maa endnu mærkes Lyngby-Sø, der ligger i Sognets sydvestlige Hjørne, og Hure-Sø. De høre begge kun for en Deel her til Sognet og ere iovrigt ikke indbefattede under det ovenfor angivne Areal. Fiskeriet i den sidst nævnte Sø tilhører Kongen med Undtagelse af Alefiskeriet ved Frederikslands Mølle, der tilhører Ejeren af Frederiksdal. Af Sognets Areal optager Nølleåen eller Lyngbyåen, dets eneste Åa, der allerede er nævnt, omtrent 27 Tdr. Ed. Den kommer fra Hure-Sø, løber deraf mod S. D. ud i Lyngby-Sø og flyder derpaa, efterat have gjennemstrømmet den sydlige Deel af Lyngby, som derefter ligger langs med dens højre Bred, østen for Sorgenfri mod N. Her drejer den sig ved Ørholm efter mod Øst, danner deraf Sognets nordlige Grændje og falder nedenfor Strandmøllen i Sundet. Den gjennemstrømmer saaledes hele Sognet fra V. mod Øst.; den driver 9 Møller og Værker (Frederikslands, Lyngby, Fuglevads, Brede og Ørholms Møller, Nymolle, den kgl. Stampemølle, Raadvaddams Fabrik og Strandmøllen), og har enkelte Steader, især ved disse Møller og Værker, en ret anselig Bredde. Om Kirsten Piils Rilde er ovenfor talt (S. 343). Hovedlandevejen til Helsingør gaaer over Lyngby og Virum Byers Marker, og langs med Sognets østlige Kant Strandvejen, der ligeledes fører til Helsingør.

Uagtet Sognets upriv. Hartkorn ovenfor (Side 348*) er anført at være kun 332 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., svarer dog Konge- og Kirke-Tienden af 337 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. Hrk.; dette har sin Grund deri, at der erlægges Tiende af 4 Tdr. 6 Skp. 2½ Alb. Hrk., som er afhændet fra Sorgenfri Slot, skjønt dette Hrk. oprindeligen var tiendefrit, og at Søllerød Kirkegods, af Hrk. 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb., som, efter det S. 348 i Noten Bemærkede, er i de fra Amtsstuen velvilligen meddelede Oplysninger anført under Søllerød Sogn der, hvor Sognets usri Hrk. opgives, uden Hen-

syn til om deraf svares Tiende eller ikke, besynderligt nok, her maa regnes med under Lyngby Sogn og føres til Afgang ved Sollerød Sogn, for at bringe de Hartkorns-Belob, hvoraf, efter det ligeledes fra Amtsstuen Meddelelte, saavel Konge- og Kirke-, som Præste-Tiende svares, i Harmoni med hvad der saaledes foran ansfores at være tiendeplichtigt. Lyngby Sogns Præstetiende er henlagt til Præsteembedet, og om denne vil det Nødvendige blive anført nedenfor; Konge- og Kirke Tienderne tilhøre Kongen, men ere overdragne Yderne imod 40 f. Sølv i aarlig Afgift pr. Ede Hrk. af hver Tiende. De ere hver især matriculerede til 60 Edr. Tiende-Hartkorn, og tilsammen behæftede til Banken for 324 Rbd. 40 f. r. S. Kirken, der ligeledes tilhører Kongen, ligger paa en Høj tæt ved Kongevejen og er en almindelig Landsbykirke med Taarn, forsynet med tvende Klokker, hvoraf den ældste er fra 1605. Den har et Orgel, der er skænket den af Arveprinds Frederik. Altertavlen, der er et Maleri af Professor Eckersberg, er en Gave af Hans Kongelige Højhed Prinds Christian Frederik. Videre har Kirken erholdt af afdøde Fru Drevsen et Sølv-Dobefad, og af andre Private 2de Sølvkander, et Sølvbæger, en Sølv-Tallerken, en Sølvdåse og tvende Metallyfestager. I Choret findes et Epitaphium over Præsten Olai, som døde 1592; i et eget Capel hvile Etatsraaderne Lousen og Barkmann i tvende Marmorkister. Kirken ejer en Gorlod paa 11 Edr. Ed., der staar for 1 Ede 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. upriv. Hovedgaardstørt og er overdraget een af Hartkorns-Ejerne ved Arvefæste mod en aarlig Afgift af 60 Rbd. Sølv. Førtigt har Kirken ingen Capitaler.

Sognet teller 2450 Indv., hvoriblandt findes af Haandværkere: 16 Skomagere, 8 Smede, 7 Snedkere, 5 Skrædere, 3 Bagere, 4 Slagtere, 4 Hjulmænd, 3 Saddelmagere, 1 Sommermand, 2 Malere, 1 Blifkenslager, 3 Muurmestere, 2 Uhrmagere, 1 Gjortler, 1 Glarmester, 3 Bødkere, 1 Hattemager, 4 Vævere og 4 Gartnere; af Thynde: 126 Karle, 97 Piger og 49 Drenge; af Indsiddere 98. Her boe fremdeles 3 Vognmænd, 2 Jordmødre og 5 Høkere. De ikke ubetydelige Fabrik-

ker, der findes her i Sognet, bestjæftige henved 360 Personer. Af andre særegne Næringsveje bør her endnu mærkes det ovenfor omtalte Saltvandsfiskeri, der drives af Beboerne i Taarbæk, og at Skovningen i Sognets betydelige Skove ogsaa sysselfsætter en Deel Mennesker.

Sognet er inddelt i 5 Skoledistricter med 6 Skoler, i hvilke Gymnastik og, med Undtagelse af Taarbæk Skole, tilhørende den indbyrdes Undervisning er indført. De besøges alle af 482 Børn. Om de Virum, Brede og Taarbæk Skoledistricters Skolevesen skjænkede Gaver er ovenfor talt (S. 344, 346 og 348). I Aaret 1817 oprettedes i Lyngby et Bibelselskab, et Missions- og et evangelisk Tractat-Selskab.

Huusbygningen er i det Hele taget god; fun i Taarbæk findes endnu nogle maadelige Fiskerboliger, der dog Aar for Aar forsvinde. At Assurancesummen beløber sig til den betydelige Sum 1270550 Rbd. Sølv, maa tilskrives de her i Sognet liggende Slotte, Lyststeder og især de mange vigtige Hasbrukbygninger. Men de Forhæftelser, der hvile paa disse Bygninger, Forderne og Inventariet, ere ogsaa meget betydelige; de andrage ialt 278271 Rbd. 88 f. r. S., 339951 Rbd. 53 f. Sølv og 84616 Rbd. 68 f. Sedl. og L.; af disse Summer eje private Creditorer 185577 Rbd. 88 f. r. S., 123548 Rbd. 21 f. Sølv og 59761 Rbd. 72 f. Sedl. og L.; Umyndige 4000 Rbd. r. S., 5685 Rbd. 15 f. Sølv og 5563 Rbd. 64 f. Sedl. og L., og offentlige Stiftelser 88694 Rbd. r. Sølv, 210718 Rbd. 17 f. Sølv og 19291 Rbd. 28 f. Sedl. og L.

Lundtofte Byes Hartkorn er ikke synderlig udstykket; Gaardene staae der endnu for 8 Edr. Hrk. og derover; i Sognets øvrige Byer er Hrk. derimod destomere adsplittet, saa at der ikke kan angives nogen almindelig Størrelse for Gaardene. I Lyngby falde omtrent 12, i Virum 9 og i Lundtofte 6 til 8 Edr. Ed. paa 1 Ede Hrk. En Gaard paa 6 Edr. Hrk. har et Areal af imellem 40 til 70 Edr. Ed., hvoraf omtrent 2 Edr. Ed. er Eng og ligesaameget Mose; den saaer 6 Edr.

Rug, 8 Edr. Byg, 14 Edr. Havre, 1 Ede Ærter, 25 Edr. Kartofler; efter Byg avles 8 Fold, men efter de andre Sædarter kun 6. Af Hvede og Boghvede saaes saa at sige intet og af Hør endnu mindre. Lyngby og Lundtofte Jorder bære bedst, i det de saae endel Gjødning, der hentes fra Kjøbenhavn. Paa en saadan Gaard holdes gjerne 6 Heste, 10 Kører, 6 Haar, 10 Sviin. Jorderne, der alle ere udskiftede, drives sædvanlig paa følgende Maade: 1. broekkes Jorden med Havre; 2. gjødske til Byg, som ogsaa tages det 3de Aar; 4 og 5. Rug; 6. Havre og i de tre følgende Aar Klever og Græs. Paa Frederiksdal og enkelte andre Gaarde i Sognet har Vereldrviot med heel Brak og Staldfodring i flere Aar med Held været indført. Af Kreaturer tillægges saa godt som ingen, omrent hvert fjerde Aar en Kalv, et Føl, 2 Haar og 10 Sviin. Mælkehandelen drives temmelig stærkt, og Jordbrugerne kjøbe derfor deres Smør og Ost.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaaes til 2280 Edr. Rug, 4053 Edr. Byg, 5320 Edr. Havre, 380 Edr. Ærter, 19000 Edr. Kartofler og 7200 Edr. Mælk; heraf sælges 250 Edr. Rug, 2000 Edr. Byg, 2000 Edr. Havre, 5000 Edr. Kartofler og 4800 Edr. Mælk; det Øvrige, 2030 Edr. Rug, 2053 Edr. Byg, 3320 Edr. Havre, 380 Edr. Ærter, 14000 Edr. Kartofler og 2400 Edr. Mælk forbruges deels i Husholdningen, deels til Fodring og Fedning af Kreaturer samt til Udsæd. Her findes ialt 380 Heste 630 Etkr. Hornqvæg, 380 Haar og 630 Sviin.

Sognet danner et Fattigvæsens-District, der bestyres paa sædvanlig Maade. Til Bedste for de Fattige ejer Sognet et Hospital med Fattighuus og adskillige Legater. Hospitaliet, der bærer Navn af det Drevsenske Hospital, er stiftet af afdøde Højesterets-Æsseßor J. C. Drevsens Enke, der ved Testament af 5 Januar 1804 stjænkede den, efter en Deel Legaters Udbetaling m. v., overskydende halve Deel af sin Fortmoe, til Beløb 3059 Rdl. $13\frac{1}{2}$ f., til Fattigvæsenet i Lyngby Sogn, som for en Deel af denne Sum kjøbte et Huus i Lyngby

By. Ifølge Fundatsen, der er af samme Dato som Testa-
mentet og blev forsynet med kgl. Confirmation under 28 Fe-
bruar 1806, blev i den Kjøbte Ejendom indrettede to vende Sy-
gestuer for 6 til 8 Syge, afdelelte for hvert Kjøn især, et Væ-
relse for Sygeopvarterinden, et Kammer for 3 til 4 fattige
Børn og fornødent Locale for 8 Almisselimer. Til Pleje i
Sygestuerne have Lyngby Byes Fattige efter Fundatsen For-
trinsret fremfor alle Andre; Sognets øvrige Syge have næste
Rettighed, og, naar der er Plads tilovers, funne ogsaa Uden-
sogns-Syge indlægges, dog alt paa de Villkaar, at Stiftelsen
steds, ved Betaling fra Fattigcaßen for de Fattige og fra an-
dre Vedkommende for de Øvrige, holdes skadeslös, det vil sige,
refunderes Udlæg til Underholdning og Medicin, samt at ingen
Beneriske indlægges. Stiftelsen er senere betydeligen udvidet.
Hospitalet har saaledes nu Plads for 12 Syge og i Fattighuset for 30 Fattige, der hver have sin Seng; hvad de
Første angaaer, er der stuet den Forandring i Fundatsens Be-
stemmelser, at de Syge, der ikke beviisligent ere uformuende,
maae erlægge en ugentlig Betaling af 2 Rbd. 64 S. samt erstatte
Udgivterne til Medicin og overordentlige Fornødenheder. Al-
misselimerne erholde her frit Huus, Ildebrændsel og Kleder;
de erholde ikke Kost in natura, men enhver, der er ude af Stand
til selv at erhverve det Fornødne, blive 3 til 4 M. anviste
ugentlig hos Hospitalets Øconomus, for hvilke de hos denne
funne erholde, hvad Levnetsmidler de behøve og ønske. De min-
dre Trængende erholde kun Logis og Barne. Districtschirur-
gen i Kjøbenhavns Amts nordre Chirurgicat er Hospitalets
Læge og tiltræder Stiftelsens Direction i Alt, hvad der angaaer
Sygehøuset. Sygeopvarterinden nyder fri Bolig, 1 Rbd. 48
S. S. og T. ugentligent samt 2 Snese Dørp hver Dag fra første
November til første Maj, men i de andre 6 Maaneder 2
Rbd. ugentligent. Den ved Hospitalet og Fattighuset ansatte
Øconomus har ingen fast Løn, men fri Bolig, Ildebrændsel
og Net til at drevne Hokerhandel.

Den ovennævnte Stiftelses faste Ejendom ligger paa Kirkegadens vestre Side. Den bestaaer af 2 hærskilte Bygnings, deels opførte af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk, og assurerede for 5650 Rbd. Sølv; Bygningen, hvori selve Hospitalet er, er to Etager højt; Stuen beboes af Deconomus, og 2den Etage er indrettet til Sygestuer og Bopæl for Opvarterinden. Det egentlige Fattighuus er een Etage højt og opført af Muur og Bindingsværk. Da Almisselemmernes Amtal i Hospitalet er blevet saa betydeligen forøget over det i Fundatsen bestemte, indeholde de ovennævnte Bygninger ikke tilstrækkeligt Locale, men dette er tilvejebragt ved at leje tvenne af Arbejdshusets Bygninger; den aarlige Leje heraf er 50 Rbd. Sedl. I Føraaret 1834 fandtes i Stiftelsens Sygestuer 6 Syge, og i Fattighuset 26 Almisselemmere. Som fast og uroffelig Fond for Stiftelsen bestemte Fundatsen 2000 Rdl., der vel kunde forøges, men ej formindskes; for Eiden udgjor den rentebærende Capital det Halve af en Contine-Police paa 300 Rdl. Specier, og 2104 Rbd. 24 s. Sølv, deels sikrede i kongelige Obligationer, deels i en fast Ejendom.

Sognets almindelige Fattigcommisjon er Stiftelsens Direction, hvilken, som bemærket, Stedets Læge tiltræder i Alt, hvad der angaaer Sygehøuset; Overdirectionen er den almindelige Amts-Fattigdirection.

Bed kgl. confirmeret Codicil af 17 April 1813 har Kroken C. L. Warnsted stiftet et Legat til Fordeel for Lyngby Sogns Fattige, der bærer hendes Navn. Renterne af dette Legat, der oprindeligen var 500 Rdlr., men ved Fr. af 5 Januar 1813 blev reduceret til 150 Rbd. N. B., sikrede i en kgl. Obligation, skal aarlig uddeles til en af de mest trængende og til Understøttelse værdigste Familier i Lyngby Sogn; Balaget bestemmes efter de fleste Stemmer af Lyngby Sogns Fattigcommisjon samt den nuværende Ejer af Frederiksdales Gods, og efter hans Død af den af hans Descendenter paa Sværd-siden, der maatte være Ejer af det nævnte Gods.

Sognets Fattige nyde fremdeles Renten af 200 Rdlr. D. C., som Kammertjener S. Løv ved Testament af 10de Juni 1808 skjænkede dem, men som nu ere sammensmeltede med Fattigvæsenets havende Beholdninger, der i Aaret 1829 udgjorde 1271 Rbd. 61½ f. Sølv, utsatte mod rescriptmæssig Sikkerhed, samt af 400 Rbd. r. S., som Grosserer J. Johansen legerede dem ved Disposition af 13 Juni 1828. Af sidstnævnte Legat ere 250 Rbd. indsatte i Kjøbenhavns Sparecasse og Resten udlaant mod Pant i en fast Ejendom.

Et Institut, der i flere Henseender kunde have bragt Sognet betydelige Fordele, og i hvil Sted den ovenomtalte Arbejdsskole traadte, var det her endnu værende Arbejdshus, om hvilket bemærkes: Ved Hjælp af den engelske Envoye Walter v. Titley's Legat, stort 200 Rdl., af Skoleholder Jansens Legat, (hvil Størrelse ikke nogetsteds findes opgivet) og af forhenværende Præst i Lyngby, Professor Borchs Legat, stort 800 Rdl., havde afdøde Sognepræst Nonne allerede i 1805, med det danske Cancillies Samtykke, kjøbt den forrige Silkefabrik og det Klopstockste Huus i Lyngby, og der oprettet et Arbejdshus paa den Maade, at Laan af 50 Portioner blev optaget og det kjøbte Huus deraf indrettet. I Aaret 1807 blev denne Arbejdsanstalt udvidet, deels ved Hjælp af en Gave af 350 Rdl. D. C., som Instrumentmager Appelberg ved egl. confirmeret Testament af 19 Juni s. A. dotedede til at fremme Arbejdsmæd blandt Birum Byes Fattige, og som efter Legators Willie aarlig skalde anvendes til Varers og Materialiers Anskaffelse, for at disse derved kunde sættes i Virksomhed og den erhvervede Fortjeneste blive Enhver tildeelt efter Strobsomhed, og deels derved, at den øvrige udfordrende Capital blev optaget paa Livrente, i hvilket Arbejdshuset selv interesserer og altsaa arver Capitalen, efterhaanden som Deeltagerne ved Døden afgaae. Da imidlertid flere Aars Erfaring havde bevist, at Arbejdsanstalten, som de Fattige ikke med Velwillie benyttede, bragte et uforholdsmæssigt Tab, standede FattigCommissionen med denne Anstalts Fortsættelse og kortlejede

Localet, hvorved den forøgede Arbejdshusets Formue saaledes, at den vovede i Aaret 1829 at oprette den ovenomtalte (S. 338) Arbejdsskole, hvori Virum, hvis Fattige Appelberg navnliggen havde stjænket sin Gave, fortinligen deeltager. Ved Udgangen af Aaret 1829 ejede Arbejdshuset 1288 Rbd. $42\frac{1}{2}$ fl_s . Sølv og 1950 Rbd. Sedler, deels sikrede i kgl. Obligationer, deels i faste Ejendomme. Arbejdshusets Bygninger, der ere assurererede for 3580 Rbd. Sølv, bestaae af 4 Etagør, een Etage høje og opførte af Muur og Bindingsværk; de benyttes for Tiden saaledes, at den ene udlejes deels til Preliminair-skolen (S. 338), deels til en privat Familie, twende til det Dresenske Hospital (S. 356) og den fjerde deels til Fattigvæsenet, deels til Andre. Den aarlige Indtægt af disse Bygninger beløber sig til 50 Rbd. Sølv og 124 Rbd. Sedl. Slutteligen maa her erindres den Ret, Lyngby Sogn lige med Gjentofte har til at belægge Pladserne i Gjentofte Hospital og til af samme at erholde Hjælp til Fattige udenfor samme (S. 276).

Foruden de Fattige, der efter det Overansorte ere Lemmer i Fattighuset, nyde i Almindelighed 20 til 25 faste og omrent 50 interimistisk Hjælp af Fattigvæsenet, hvis Udgivter det ene Aar med det andet kunne anslaaes til 170 Rpd. Brod og 2150 Rbd. Der anvises desuden aarligen 850 Kostdage.

Sognet, der ligger i Kjøbenhavns Amts Nyterdistricts nordre Birk, udgjør det 6te Land- og Sø-Lægd af Sokkelunds Herred i Kjøbenhavns Amt.

I Lyngby Sogn fandtes forrum Herresædet Hjortholm, der tilhørte de Roeskildske Biskopper; det laa paa Bredden af Furesø, vesten for Frederiksdal, strax ved Molleaaen, hvor den løber ud af Søen. I Grevens Fejde tog dette Slots Commandant, Peder Godtske, Christian den Tredies Parti og han overgav det ikke til Christopher af Oldenborg, førend alle Murene vare nedskudte.

I Aaret 1758 blev Lyngby Sogn stift fra Gjentofte, hvormed det forhen var annexeret (S. 278), og har siden

den Tid udgjort et eget Pastorat, der i Cancelliet er ansat til 461 Rbd. Præsten, for Tiden Hr. P. D. Ibsen, beboer den i Lyngby liggende Præstegaard, hvil 3 Længder ere opførte af Muur og Bindingsværk, straatækkede, og assurerede for 6400 Rbd. Solvo. Indløsningssummen er 500 Rbd.

Præstegaarden, der staaer for 14 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. priv. A. og E. Hrtk., havde oprindeligen et Areal af 116 Tdr. 7½ Skp. Ed., som med Undtagelse af forskjellige Stykker Møller, hvil 3 Fladeindhold udgjør 7 Tdr. Ed., er Agerjord, og paa 36 Tdr. Land nær, blev i Aarene 1800, 1801 og 1803 bortfæstet i 12 Parceller af forskjellig Størrelse mod en bestemt aarlig Afgift pr. Tde Ed., der var større eller mindre, efter som det var Indlodden eller Udlodden, Jorderne hørte til; men ved Parcellisters Død, Fallitter o. s. v. er saa meget kommen tilbage, at for Djeblifiket kun 42 Tdr. Ed. ere skilte fra Præstegaarden. Dog blev i Aaret 1826 paa Myt en Deel bortfæstet for nu afdode Pastor Ronnes Embedstid, saa at han kun beholdt de ovennævnte 36 Tdr. Ed., som han selv drev. Af de bortfæstede Parceller havde han en aarlig Indtægt af 150 Tdr. Byg og 100 Rbd. r. S. Den til Præstegaarden liggende Parcel drives efter Vereldrvitens Regler. Herpaa holdes 4 Heste og 8 Kører.

Kaldet er beneficeret med Præstetienden af Lyngby Sogn; den høves af 337 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. Hrtk.*) og erlægges forskjelligt, men kan med et Middeltal beregnes til 1 Tde Byg pr. Tde Hrtk. Den er behæftet til Banken for 883 Rbd. 32 f. r. S. Efter de sidste 5 Aars Middeltal beløbe Offer og Accidentier sig til 821 Rbd. aarlig. I Grundafgitt af 4 Grunde haves 10 Rbd. Solvo og ligesaamet af Brede Mens salgaard. Kaldet nyder fremdeles Renten af 237 Rbd. Solvo,

*) Ved Kaldets sidste Vacance var det tiendeydende Hartkorn, hvoraf Præstetienden svares, anfert at være 332 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb. Det i Terten anførte Beleb er opgivet af Amtsstuen, og maa ogsaa antages at være det rigtige, naar hensees til hvad er bemærket S. 351.

som er Kjøbesummen for de Lodder, der bortsolges 1803. Dvegtiende og Smærcedsel kan anslaes til 100 Rbd.

Paa Kaldeet hviler for Tiden en Enkepension af 12 Rbd. 84 f. r. S., 69 Rbd. 84 f. Sedl. og T. og 59 Tdr. 7 Skp. Byg, betalte efter hvert Aars Cap. T. De kgl. Sk. udgjøre 151 Rbd. 57 f. Præstegaardens Bankhæftelse beleber sig til 842 Rbd. 38 f. r. S.; Tiendens er ovenfor anført. I Præstegaarden staaer 500 Rbd. af Vallø Hospitals Midler i Hertilfolge. Artillerihest holdes ikke.

Sognets eneste Hovedgaard, Frederiks dal, er ovenfor anført. De anseligste Lyst- og Avls-Gaarde, der beboes af Folk udenfor Bondestanden, ere:

Paa Frederiks dals Hovedgaardsjorder:

1. Humlerøftegaard, der ejes og drives af Hr. Barfod. Den er bygget paa en Parcel af Frederiks dals Hovedgaard, af hvis Areal 46 Tdr. Ed., ansatte til 4 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb. pr. Hrdk., ere henlagte til den; i Forening med disse drives for Tiden 70 Tdr. Ed., ansatte til 7 Tdr. 3 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og E. Hrdk. og henhørende deels under Lyngby, deels under Virum Byer. Gaarden har saaledes et Areal af 116 Tdr. Ed., hvoraf 82 Tdr. ere Agerland, 8 Tdr. E., 14 Tdr. Mose, 8 Tdr. ere bevoredede med Bogeskov, som fredes, og 4 Tdr. anvendte til en Planteskole. I Agerjorden saaes almindel'gen 8 Tdr. Bintersæd, deels Hvede, deels Rug, 10 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre, 7 Tdr. Bælgæd, deels Wrter, deels Wikter, hvoraf ester i Negelen høstes 7 til 8 Fold. Der lægges 50 Tdr. Kartofler. Paa denne Avl fodres og græsses 8 Heste, 20 Koer, 10 Haar og 10 Sviin. Ejeren driver Jorderne paa følgende Maade: 1 Aar Grønjords Havre; 2. Bælgæd og Kartofler, som gjødes; 3 Byg; 4. Havre med Kløver; 5. Kløver; 6. Staldfoder; 7. Bintersæd; 8. Byg med Kløver; 9. Kløver. De kgl. Sk. udgjøre 200 Rbd., Com. Afg. 50

Nbd. Jorderne ere Arvesæteejendom under Frederiksdal, og til sammes Ej er svares af disse en aarlig Afgivt af 50 Nbd. r. S., og ved Forandring af Ej en Recognition, der hver Gang bestemmes efter Billighed af Frederiksdales Ej og da den nuværende Ej ej fikte Ejendommen, udgjorde 600 Nbd. r. S. Bankhæstelsen er indfriet. Bygningerne, der ere Besidderens Ejendom, bestaae af twende Stuehuse, opførte af Grundmuur og een Etage høje med Kvist, samt 5 Udhuse og en Gartnerbolig, opførte af Muur og Bindingsværk. Med Undtagelse af det ene Stuehus, der er teglhængt, ere alle Bygningerne straatekfede. De ere tilsammen assurerede for 37600 Nbd. Sølv.

2. Lyststedet Sophienholm, der tilhører Hr. Geheimes-Conferentsraad Brun, Storkors af Dannebroge, er ligeledes, hvad Jorderne angaaer, en Arvesæteejendom under Frederiksdal, af hvis Areal 13 Edr. Ed., der for den største Deel anvendes til Have, høre under dette Lyststed. De kgl. Sk. beløbe sig til 120 Nbd., Com. Afg. og Bankhæstelses-Nenten til 98 Nbd. I Grundskat til Frederiksdales Ej svares 50 Nbd. Sølv og ved Forandring af Ej en eengang for alle bestemt Recognition af 150 Nbd. Bygningerne, der ere ret smagfulde, bestaae af en 2 Etages Hovedbygning med twende mindre Fløje, alt af Grundmuur, en Bygning til Vognremisser og en Stald; de ere Besidderens egen Ejendom. Hovedbygningen er ikke assureret; Udhusenes Assurance-Sum er 5990 Nbd. Sølv.

3. Spurveskjul, et Lyststed, der ligger D. for Frederiksdal, hvorunder det er Arvesæteejendom, tilhører kgl. Skuespiller Hr. Enholt; med Undtagelse af en Have paa $\frac{1}{2}$ Ede Land, har det intet Tilliggende af Jord. Bygningerne ere assurerede for 5000 Nbd. Sølv. De kongl. Sk. udgjore 56 Nbd., Com. Afg. 12 Nbd. I aarlig Afgivt til Frederiksdales Ej erlægges 10 Nbd. Sølv, og ved Forandring af Besidder en Recognition, der hver Gang bestemmes af Frederiksdales Ej;

da den nuværende Besidder tiltraadte Ejendommen, blev den fastsat til 250 Rbd. Solv.

4. Kulhus, en Embedsholig for Overforsteren i det søndre Overforster-District, der bestaaer af de 10 københavnske, det jægersprisiske, odsherredske og bornholmske Skovdistricter; dette Embede beklædes for Tiden af Hr. C. E. G. Loven-skold, der tillige besørger tjenstgjørende Høfjægermester, Jægermester og Overforsimester-Forretningerne i de nævnte Districter. Kulhusets Bygninger, der bestaaer af et grundmuret og teglhængt Stuehus, to Etager højt, og 3 Udhus opførte af Bindingsværk og stratafekte, tilhøre Kongen; Torderne, omrent 6 Edr. Ed., ere derimod en Slags Arvefæstejendom under Frederiksdal (S. 333), til hvilс Ejer der i alt svares en aarlig Afgift af 22 Rbd. Solv; de bestaaer af 3 Parceller, af den ene af disse erlægges ved Forandring af Ejer en for bestandigt bestemt Recognition af 50 Rbd. Solv og af de tvende bestemmes den hver Gang efter Billighed af Frederiksdals Ejer; da disse tvende Parceller for første Gang fastsættes, udgjorde Indfæstningen 400 Rbd. Solv.

NB. Under Frederiksdal høre endvidere endel Lyststeder, hvoriblandt kunne mærkes: Pastor Nassards, Statsraadinde Wivets, Professor, Hofapotheke Becker, Directeur Schulz's o. fl.

Under Lyngby By ligge:

5. Throngaarden, der ejes og drives af Hr. Proprietair Møller, staaer for 6 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb. upr. A. og E. Hrk. med et Areal af omrent 92 Edr. Ed. A., 4 Edr. Ed. E., 3 Edr. Ed. M. og 3 Edr. Ed. Skov og Have. Udsæden, 12 Edr. Rug, 15 Edr. Byg, 20 Edr. Havre, 3 Edr. Bælg-sæd, 100 Edr. Kartofler, giver efter den langstraede Sæd 10 Hold, efter Bælg-sæd 5 til 6 Hold og efter Kartofler 15 Hold. Besætningen er 24 Kør, 8 Heste, 4 Svii. Torderne drives saaledes: 1 Aar Rug, gjødet; 2. Kartofler og Bælg-sæd; 3. Byg; 4. Havre, udlagt med Kløver i 3 til 4 Aar. De kgl. Sk. udgjøre 90 Rbd. Com. Afg. 20 Rbd. Om

Konge- og Kirke-Tienden see S. 352; om Præstetienden S. 359. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehuus, een Etage højt med Kjælder, og 4 Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk; de ere alle straatækkede og assurerede for 8400 Rbd. Sølv. Gaarden, der har en smuk Beliggenhed, ligger tæt ved Lyngby, og i dens Have findes en temmelig anseelig Høj, hvorfra haves en viid og herlig Udsigt.

6. Fortungaarden staaer for 7 Edr. 2 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{1}{7}$ Alb. upriv. A. og E. Hrtk. med et Areal af 93 Edr. Ed. A. og 3 Edr. Ed. E. og M. Her saaes i Almindelighed 14 til 16 Edr. Rug, 14 Edr. Byg, 30 Edr. Havre og 100 Edr. Kartofslær; Besætningen er 8 Heste, 30 Kør, 20 Faar og 14 Sviin. Drivtsmaaden er den samme, som ved Throngaarden, og Udsæden giver ogsaa de samme Fold, som der er anført. De kgl. Sk. udgiøre 100 Rbd., Com. Afsg. 20 Rbd. Om Konge- og Kirke-Tienden see S. 352; om Præstetienden S. 359. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, ber ejes og drives af Hr. Schubart.

Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, 2 Etager højt, og 4 straatækkede Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk; de ere tilsammen assurerede for 14780 Rbd. Sølv. Gaarden har en smuk Beliggenhed i en Udkant af sine Marker.

Under Virum By hører:

7. En Gaard, der ejes af Hr. Generalkrigscommissair d'Auchamp, der staaer for 5 Edr. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. upr. A. og E. Hrtk., som hviler paa et Areal af omtrent 44 Edr. Land. Udsæden, 10 Edr. Rug, 10 Edr. Byg, 16 Edr. Havre og 30 Edr. Kartofslær, giver 8 til 10 Fold. Besætningen er 6 Heste, 10 Kør, 6 Sviin, 6 Faar. Bygningerne bestaae af 4 Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, og tilsammen assurerede for 11170 Rbd. Sølv.

8. Virumgaard, der tilhører Hans Kongelige Höjhed Prinds Christian Fr:drik skylder af 7 Edr. 4 Skp. 2 Fdk.

$\frac{11}{12}$ Alb. upriv. A. og E. Hartkorn, som hviler paa et Areal af 65 $\ddot{\text{E}}$ dr. Land, alt A., men af dette drives 16 $\ddot{\text{E}}$ dr., ansatte til 1 $\ddot{\text{E}}$ de 7 Skp. 2 Fdk. Hrk., under Sorgenfri (S. 340). Det øvrige Areal er under Plogen og besaaes med 12 $\ddot{\text{E}}$ dr. Rug, 14 $\ddot{\text{E}}$ dr. Byg., 20 $\ddot{\text{E}}$ dr. Havre og 50 $\ddot{\text{E}}$ dr. Kartofler; her avles 8 til 10 Fold. Besætningen er 10 Heste, 16 Koer, 10 Faar, 10 Sviin. Bygningerne bestaae af 4 Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, samt straatækkede; Stuehuset er indrettet til Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden.

Under Lundtofte By hører:

9. Lystoste, et Lyststed, der tilhører Hr. Isenkræmmer $\frac{27}{28}$. p. Steenberg. Bygningerne, der ere assurerede for 5300 Rbd. Solv, bestaae af en 2 Etager høj Hovedbygning, opført af Grundmuur og teglhængt, en Staldbygning og en Ladebygning, opførte af Bindingsværk og straatækkede. Lyststedet skylder af 2 $\ddot{\text{E}}$ dr. Hrk. og har et Areal af 20 $\ddot{\text{E}}$ dr. Ed., hvorpaa findes noget Kratstov. Udsæden er sædvanlig 6 $\ddot{\text{E}}$ dr. Havre, 2 $\ddot{\text{E}}$ dr. Byg., $1\frac{1}{2}$ $\ddot{\text{E}}$ de Rug og 4 Skp. Vitker. Der lægges 10 $\ddot{\text{E}}$ dr. Kartofler. Besætningen er 2 Heste og 2 Koer. De kgl. Sk. udgjøre 45 Rbd. 88 f., Com. Afg. 20 Rbd.

I Taarbæk ligger:

10. Christiansro, et Lyststed, tilhører Ejeren af Bellevue, Hr. Tracteur Bagge. Bygningerne bestaae af en Stuebygning, to Etager høj og deels opført af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk, samt en grundmuret Staldbygning; de ere begge assurerede for 4240 Rbd. Solv. Arealet, 2 $\ddot{\text{E}}$ dr. Land, er anvendt til Have.

Møller.

Sognet har 3 Kornmøller:

1. Frederiksdales Mølle, en Vandmølle, hører under Hovedgaarden af samme Navn og er bortsorpagtet til Hr.

Rnudsen. Mollen, der staaer for 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk.
 $\frac{2}{3}$ Alb. pr. Hrk. Molleskyld, ligger ved Lyngbyaen og dri-
ver med 1 Hjul af 8 Alens Diameter ved Undersaldsvand 1
Skalqværn, 2 Sigteqverne og en Brækqværn; den sidste hol-
der 7 Spand, og hver af de andre $9\frac{1}{2}$ Spand i Diameter.
Med tilstrækkeligt Vand males i Timen 4 Edr., og om Aaret
4000 Edr. Sæd, hvoraf 3000 Edr. sigtes; Mollen maler især
for Bagerne i Kjøbenhavn.

Bygningerne, der bestaae af et Stuehuus, een Etage
højt med Kvist, og den egentlige Mollebygning, som er to
Etager høj, ere opførte af Muur og Bindingsværk samt straa-
tækkede; de ere tilligemed Frederikslands Ladegaardsbygninger
assurerede for 8300 Rbd. Solv (S. 329). De kgl. Sk., som
Forpagteren betaler, beløbe sig til omtrent 150 Rbd., Com.
Afg. til 40 Rbd. Bankhæftelsen af Bygningerne, 498 Rbd.
r. S., er betalt; paa Molleskylden hviler ingen Bankhæftelse.
I Forpagtningsafgivt af denne Kornmølle svares 650 Rbd.
Solv.

Bed Mollen er indrettet en Valke- eller Stampe-Molle,
hvorom siden.

Mollen har intet Tilliggende af Jord, men den nuvæ-
rende Forpagter har tillige forpagtet de til Frederikslands Ho-
vedgaard liggende Jorder (S. 332).

2. Lyngby Mølle, en Vandmølle beliggende i Lyngby
By ved Lyngbyaen, ejes og drives af Hr. C. Lund. Byg-
ningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus,
der er een Etage højt og afgiver en smuk Bopæl for en Fami-
lie udenfor Bondestanden, og 3 straatækkede Udhuse, hvoraf
2de ere grundmurede og det 3de opført af Muur og Bindings-
værk; de ere tilligemed Molleværker assurerede for 16050
Rbd. Solv. — Mollen, der skylder af 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk.
 $\frac{2}{3}$ Alb. upr. Hrk. Molleskyld, bestaaer af 2de Molleværker
hvort med eet Hjul; de drive ved Undersaldsvand 3 Meel-

qverne, hver af 9 Qvarteers Diameter; med de twende sigtes og med den tredie males grovt. Møllen har tilstrækkeligt Vand og kan i Timen male 4 Tdr. Sæd; her sigtes aarlig 2500 Tdr. Sæd; og 2000 Tdr. males grovt.

Til Møllen hører et Areal af 17 Tdr. Ed. A., lette og sandede Jorder, og 6 Tdr. Ed. E., som skylder af 2 Tdr. 3 Skp. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk. Udsæden 3 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg, 7 Tdr. Havre, giver sædvansligen 8 Fold. Der avles 15 Læs Ho og 70 Læs Halin. Besætningen bestaaer af 4 Heste, 6 Koer, 10 Sviin.

De kgl. Sk. beløbe sig til 250 Rbd.; Com. Afg. til 40 Rbd. Konge- og Kirke-Tiende erlægges ialt med 2 Rbd. 8 s. (S. 352) og Præstetienden med 6 Skp. Rug og 2 Skp. Byg pr. Dde A. og E. Hrtk., betalt efter hvert Aars Cap. D. Bankhæftelsen i Bygningerne, 1686 Rbd. r. Sølv, er indfriet; paa Jorderne hviler en uindfriet Bankhæftelse af 125 Rbd. 91 s. r. S.

3. Huglevads Vandmølle, der ligger $\frac{1}{2}$ M. N. for Lyngby ved Lyngbyaen, ejes og drives af Hr. J. Lund. Bygningerne bestaae af et teglhængt Stuehus, der afgiver en god Bopæl for en Familie udenfor Bondestanden, og 6 strækkede Udhuse; de ere alle opførte af Muur og Bindingsværk og tilligemed Mølleværkerne assurerede for 33840 Rbd. Sølv. Møllen skylder af 19 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. Hrtk. Molleskuld; den driver ved Underfaldsvand med 2 Hjul 2 Sigte- og Grovqverne, hver af 9 Qvarteers Diameter, der i Timen kunne male 3 Tdr. Sæd; om Aaret sigtes 2500 Tdr.; 2000 Tdr. males grovt. Møllen har tilstrækkeligt Vand; den har fordum været forsynet med Messing-Hammerværk.

Før omt. 2 Aar siden er her opført en hollandsk Bindmølle, i hvilken er indlagt en Grov og Sigteqværn af 9 Qvarteers Diameter, som forhen var i Vandmøllen. Her kan i Timen males 6 Tdr. Sæd; om Aaret males omtrent

3000 Edr. , hvorf 500 Edr. sigtes. Ejeren agter ogsaa at bemytte sig af den Ret, som Fr. 3 Juni 1825 §. 2 hjemler ham til at anlægge en Hestemolle med en Grov- og Sigte-voern. Ejendomsjorderne, der hører til Mollen, udgjøre 12 Edr. Ed. , hvorf Molledammen indtager 2 Edr. ; de staae for 4 Skp. upr. A. og E. Hrtk. For Djeblikket drives fremdeles under Mollen 30 Edr. Ed. , hvorpaa hviler 3 Edr. 2 Skp. $1\frac{1}{4}$ Alb. upr. A. og E. Hrtk., og som er den nuværende Ejers Ejendom. Her saaes sædvanlig 4 Edr. Nug. 6 Edr. Byg. 7 Edr. Havre, hvorefter hostes 8 Fold. Der lægges 30 Edr. Kartofler, og avles 30 Ecas Ho. Besætningen er 6 Heste, 6 Koer, 8 Svin. Jorderne ere lette og sandede.

De kgl. Sk. udgjøre 250 Rbd.; Com. Asg. 40 Rbd. Konge- og Kirke-Tienden erlagges med 3 Rbd. 32 f. aarlig; Præstetienden med 6 Skp. Nug og 2 Skp. Byg pr. $\text{Edr. A. og E. Hrtk.}$ betalt efter hvert Aars Cap. T. Bankhæftelsen, der hvilede paa Bygningerne, er indfriet med 2030 Rbd. 38 f. r. S.; Jorderne ere behæftede til Banken med 21 Rbd. 58 f. r. S., der ikke ere indfriede. Af

Kroer og Gæstgiversteder

har Sognet stor Overfledighed; her findes ialt 10; disse ere:

1. Frederiksdales Kro, som ligger tæt ved Frederiksdales Mølle, og har Privilegium til Gæstgiveri, Krohold og Boutikhandel, tilhører Ejeren af Frederiksdales Hovedgaard, der har bortsorpagtet den paa 6 Aar til Hrr. A. Schlüter. Bygningerne bestaae af 3 straatækkelte Længder af Muur og Bindingsværk og ere assurerede for 3410 Rbd. Sølv. Kroen har et Dilligende af omtrent $\frac{1}{2}$ Edr. Ed. , hvorf den største Deel er anvendt til Have. Forpagtningsafgivter svares 600 Rbd. r. S.; Forpagteren maa derhos selv vedligeholde Byg-

ningen og betale de kgl. Sk., 16 Rbd.; Com. Afg. ub-
gjøre 12 Rbd. Bankhaeftelsen, 204 Rbd. 58 f., r. S., er
indfriet.

2. Store-Kro ligger i Lyngby og tilhører Hr.
Brøndum, der har Privilegium til Gjæstgiveri, Krohold,
Brændeviinsbrænderi, Olbryggeri samt Boutikhandel. Byg-
ningerne bestaae af et teglhængt Stuehus, een Etage høit
med Øvist, og 4 Udhuse; de ere deels opførte af Grundmuur,
deels af Muur og Bindingsværk og tilsammen assurerede for
16230 Rbd. Sølv. I Brænderiet forbruges aarligen 2000
Edr. Sæd og i Olbryggeriet 200 Edr. Malt. Kroen har et
Tilliggende af 20 Edr. Ld., hvorpaa hviler 2 Edr. 3 Skp.
 $1\frac{1}{2}$ Alb. pr. A. og E. Hrk. (S. 340); fremdeles drives under
den 11 Edr. Ld., der er ansat til 1 Ede 6 Skp. 2 Fdk.
2 Alb. upr. A. og E. Hrk. De kgl. Sk. udgjøre ialt 1500
Rbd.; Com. Afg. 50 Rbd.

3. Holland ogsaa Postgaarden kaldet, der ligeledes ligger i
Lyngby, tilhører Hr. Postmester C. L. Hvidt. Bygningerne
bestaae af 2 Stuehuse, hvert paa sin Side Hovedlandevejen til
Helsingør, begge 2 Etager høje, grundmurede og teglhængte; de
afgive et bekvemt og ester Bestemmelsen hensigtsmæssigt Lo-
cale, 3 store straatækkelte Udhuse af Muur og Bindingsværk
og en grundmurede Rejsestald og ere tilsammen assurerede for
35490 Rbd. Sølv. Ved Bygningerne ligger en stor og smuk
Have paa omrent 4 Edr. Land. Ejeren har Ret til Gjæst-
giveri, Krohold, Handel med Urtekram-, Isenkram-, Manu-
factur- og Fede-Barer, samt til at brænde og brygge, og til
paa en Hestemølle at male det Malt og Korn, der forbruges
i Brænderiet og Bryggeriet. Jorderne indtage et Areal af omtr.
55 Edr. Ld., hvoraf 17 Edr. Ld., af pr. A. og E. Hrk. 2 Edr. 3
Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb., forhen har hørt under Sorgenfri; det øvrige hører
under Byerne Lyngby og Virum, af hvilke Byers upr. Hrk.
resp. 5 Skp. $2\frac{1}{2}$ Alb. og 1 Ede 3 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. for
Eiden ligger til dette Gjæstgiverssted. Af Arealet indtager en
Mose af særdeles god Bonitet 2 Edr. Ld. Udsæden, 8 Edr.

Nug, 8 til 12 Edr. Byg, 16 til 20 Edr. Havre, giver 8 til 10 Hold. Der lægges 50 Edr. Kartofler. Besætningen er 6 Heste, 20 Dvægshøveder og 10 Svii. De kgl. Sk. udgiøre 350 Rbd., Com. Afg. 50 Rbd.

4. Fortunen, et for sin særdeles skjonne Beliggenhed bekjendt Tracteursted, ligger i det sydvestre Hjørne af Dyrehaven ved Foreningen af de Veje, som føre herhen fra Lyngby og gjennem Ermelundsskoven fra Jægersborg. Bygningerne bestaae af 2 Baaningshus, 2 Etager høje, og 3 Udhus; de ere alle, med Undtagelse af et lidet Stykke af det ene Baaningshus, som er grundmuret, opført af Muur og Bindingsværk, straatækkede og assurerede for 4800 Rbd. Sølv. En Have indtager et Areal af 2 Skp. Land, ansat efter Fr. af 15 April 1818 § 3 til 1 Skp. Hrtk.; øvrigt har denne Ejendom intet Tilliggende af Jord. De kgl. Sk. udgiøre 65 Rbd., Com. Afg. 15 Rbd.

Bed Tracteurstedet Fortunen ligger en kongl. Skovfogedbolig (S. 343), der er sammenbygget med hinnt; den bestaaer af 6 Fag Huus, har en Have paa 1 Skp. Ed. og er en kongl. Ejendom. De øvrige Bygninger og den ovennævnte lille Have paa 2 Skp. Ed. er privat Ejendom og tilhører for Tiden Hr. Lohse, der selv driver det Tracteurhold, hvortil han har Privilieum og tillige er kongl. Skovfoged.

5. Blampeborg, en kongl. Skovfogedbolig, som tillige har Ret til Tracteurhold, ligger ved Strandvejen i det sydøstlige Hjørne af Dyrehaven, tæt ved Bellevue og altsaa i Udkanten af Sognet. Bygningerne bestaae af 3 Længder, alle opførte af Muur og Bindingsværk, straatækkede og til sammen assurerede for 1940 Rbd. Sølv. Areal, 5 Edr. Ed., der efter Fr. af 15 April 1818 § 3 er ansat til 4 Skp. Hrtk., er for den største Deel anvendt til Have. Dette Tracteursted bliver i de senere Aar meget besøgt.

6. Raadvaddams Kro ved Fabrikken af samme Navn, tilhører Ejerne af denne Fabrik, som have bortforpagtet den

til Hr. M. Petersen mod en aarlig Afgift af 200 Rbd. Sølv. Ejendommen har Privilegium paa Krohold for Fabrikkens Beboere og Betjente. Kroen, der bestaaer af en teglhaengt Bygning, een Etage høj og opført af Muur og Bindingsværk, har intet Tilliggende af Jord.

7) Paa Brede Værk er en privilegeret Kro, der foruden Ret til Krohold har Privilegium til Handel med Spekulationsvarer samt til Bryggeri og Brænderi, hvilket dog ikke udøves. Kroen tilhører Hr. Fabrikejer Modevej, der har bortsorpagtet den tilligemed den til hans Andeel i Brede Værk hørende Forder mod en aarlig Afgift af 500 Rbd. uden Skatter; den har intet Tilliggende af Jord. Bygningen bestaaer af en, een Etage høj, Længde af Muur og Bindingsværk.

8. Taarbæksdal eller Taarbækskro, en privilegeret Kro, ligger i Fiskerlejet Taarbæk og har Ret til Krohold, Gjæstgiveri samt til at brygge og brænde; dog udøves Brænderiet ikke. Kroen tilhører Hr. L. Andersen. Bygningerne bestaaer af 5 forskilte Længder, for den største Deel opførte af Muur og Bindingsværk, deels straatækkede, deels teglhaengte og een Etage høje med Undtagelse af Stuehuset, der tildeles er to Etager højt. De ere assurerede for 14660 Rbd. Sølv. Forderne indtage et Areal af 25 Edr. Ed., der staaer for 3 Edr. 2 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. upriv. A. og E. Hrk. og 2 Skp. Hrk. efter Frd. 15 April 1818 § 3. De besaaes med 4 Edr. Rug, 4 Edr. Byg, 8 Edr. Havre, 1 Ede Carter, hvorefter høstes 6 til 7 Fold. Der lægges 10 Edr. Kartofler og avles 12 til 15 Køes Hø. Besætningen er 4 Heste, 8 til 10 Kør, 6 Svæin.

Under Kroen høre 28 Arvesætshuse, der ere byggede paa 5 Edr. Land og hvert svare en aarlig Grundafgivet til Kroens Ejer af 4 til 5 Rbd. Sølv forinden de kgl. Sk. 2de Lejehuse med Have, der ligeledes ere byggede paa Kroens Grund, haves en aarlig Indtægt af 12 Rbd. Sølv af hver, foruden de kgl. Sk., hvis aarlige Beløb, hvad Kroen angaaer, udgjør 200 Rbd.; Com. Afg. beløbe sig til 30 Rbd.

Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen. Af de ovennævnte Huse har Ejeren en aarlig Indtægt af 160 Rbd. Sedl.

Strandmøllen og Ørholm, tvende Papiirfabrikker, have hver sin Kro med Privilegium til Krohold og Handel med Spekhøkervarer, og den sidste desuden med Net til Brænde-viinsbrænderi. Sognet har mange og vigtige

S a b r i F F e r,

som Frf. faerdeles gjerne havde ønsket at omtale saa fuldstændigt som muligt, men den Ulyst og Uwillie til at meddele de attraaede Oplysninger, han mødte hos vedkommende Ejere, maa det tilskrives, at han ikke har funnet see sit Ønske opfyldt. Da derhos det Kongelige General-Toldkammer- og Commerce-Collegium, der med Forekommenhed har meddeelt Forf. andre ikke mindre interessante Oplysninger om Told- og Consumtions-væsenet, ikke fandt sig berettiget til at offentliggjøre de Oplysninger, som indeholdes i de Schemata, vedkommende Ejere aarligt have at indsende til Collegiet, seer Frf. sig ikke engang i stand til at meddele de summariske og vel tildeels mindre noisagtige Esterretninger, han har givet om Fabrikkerne paa Amager, men maa deels indskrænke sig til blot at skænke dem den Opmærksomhed, der i det Foregaende er blevet dem til Deel, deels til fremdeles her at bemærke:

1. Strandmøllen, en Papiir-Fabrik, af hvilke nogle Bygninger ligger norden for Lyngbyaen i Søllerød Sogn, hvorhen hele Personalet henhører uden Hensyn til Sogneskjællet, tilhører Hr. Kammeraad Dreyse. Denne Papirfabrik, der allerede var i Drift i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, har 6 Hollændere, hvoraf 4 drives ved tvende Dampmaskiner af omrent 34 Hestes Kraft og 2 ved Vand, samt en Papirmaskine, som ogsaa drives ved Vand; Vandet er, som

ovenfor bemærket (S. 351), den Aa, der kommer fra Furesø. Her fabrikeres aarligent omtrent 40000 Riiis Papir af alle Sorter, saasom Skrivpapir, Tryk- og Carduus-Papiir, samt Maculatur. Papiret forlader Papirmaskinen ganske færdigt, saavel med Hensyn til Limming som Farvning, forsaaadt dette finder Sted. Ejeren forestaaer selv Fabrikken som Mester; Arbejdernes Umtal udgjør 100 Personer, hvoriblandt 20 Svende og 10 til 12 Drenge; de have ikke fast Betaling, men Arbejdet skeer efter Accord, og Fortjenesten grunder sig paa hver Enkelts Flid og Duetighed. En Svend kan tjene fra 4 til 7 Rbd. om Ugen; en Dreng har Klæder og Fæden.

Bygningerne bestaae af 11 særlige Længder, deels een, deels to Etager høje, opførte deels af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk, og alle teglhængte med Undtagelse af een, som er straatækket. De ere tilsammen assurerede for 99930 Rbd. Sølv. Af disse Bygninger ligger den, hvori Maskinerierne og Værket ere, Vaaningshuset og enkelte af de andre Bygningerne paa den nordlige Nabred i Søllerød Sogn; de øvrige derimod i Lyngby Sogn, hvor de fleste af Jorderne findes. Molleskylden er 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. upr. Hrk. Kornmellen, der forhen laa her, er allerede for en Deel Aar siden nedlagt.

Under Lyngby Sogn ejer Strandmollen 39 Edr. Ld. af 1 Ede 1 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrk.; under Søllerød Sogn havde den forhen 12 Edr. Ld. af priv. A. og E. Hrk., 1 Skp. 2 Fdk., der nu er afhændet til Skovborg. I Forening med disse Jorder drev Kammeraad Dresen forhen 16 Edr. 4 Skp. upr. A. og E. Hrk. af Lundtofte Byes med et Areal af 30 Edr. Ld., men disse ere nu bortsorpagtede. Aalsbruget paa Strandmollen udmarkør sig nu ikke længer, og den Hjord af 500 lfiinulbede Haar, som Gliemann omtaler, er forsvunden.

De kgl. Sk. af Strandmollen og de til denne Fabrik selv hørende Jorder udgjøre 600 Rbd.; af de nævnte tvende sammenlagte Bondergaarde under Lundtofte belebe de sig til 160

Rbd.; Com. Afg. andrage ialt 250 Rbd. Bankhæftelsen er indfriet.

Bed Strandmellen er en Kro (S. 371).

2. Ørholm, en Papirfabrik, ligger ved Lyngbyaen og tilhører Hr. Telthropp. Fabrikken har 4 Hollendere, der drives ved 2 Vandhjul af 9 til 10 Mlens Diameter, samt en Papirmaskine, der drives ved et Vandhjul af 7 Mlens Diameter; denne sidste Maskine er forsædigt af en dansk Mechanicus, men svarer ikke ganske til sin Hensigt. I Aaret 1833 fabrikeredes her omtrent 13000 Mls af Cardiuss- og Tryk-Papir samt Maculatur; der kunde have været fabrikeret det Dobbelte, naar Værket ikke havde manglet Vand. Arbejdernes Antal er ialt 20, hvoriblandt 4 Svende og 2 Drenge.

Bygningerne bestaae af 15 særskilte Længder. Stuehuset er 2 Etager højt og opført af Grundmuur; de øvrige Bygninger ere deels een, deels to Etager høje og opførte deels af Grundmuur, deels af Bindingsværk; de ere alle teglhængte og tilsammen assurerede for 106160 Rbd. Sølv. Hovedbygningen og enkelte af de andre Bygninger ligger paa den sondre Nabred og altsaa i Lyngby Sogn, hvorhen hele Fabrikkens Personale hører uden Hensyn til Sogneskjel; de øvrige Bygninger, hvoriblandt den, hvori selve Værket er, ligge i Søllerød Sogn.

Paa Fabrikken hviler 8 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upr. Molleskyld, men Kornmøllen, som forhen var her og havde 4 Dverne, er forlængst nedlagt. Jorderne indtage et Areal af 12 Tdr. Ed., hvorpaa hviler 3 Skp. Hrl. *) De kgl. Sk. af Fabrikken med Jorderne udgjøre 465 Rbd., Com. Afg. 60 Rbd. Ejendommen er behæftet til Banken med 4900 Rbd.

*) Efter Matr.-Contoirrets Areal-Tortegnelse har Ørholm her i Sognet 23 Tdr. Ed. uden særskilt Hartkorn, hvoraf Mølledammen indtager 1 Tde Ed., og i Søllerød Sogn 4 Tdr. Ed. uden Hartkorn, der paa $\frac{1}{2}$ Tde nær optages af Mølle-dammen.

r. S. At Fabrikken har sin egen Kro, er ovenfor bemærket (S. 371).

Orholms Papielfabrik blev først anlagt 1793; før den Tid var her en Lee- og Skære-Knive-Fabrik, der gik ind Aaret efterat Papirfabrikken var anlagt.

3. Nymolle, en Papirfabrik, der ligeledes ligger ved Lyngbyaen og tilhører Hr. Velthopp, drives i Forbindelse med Orholm, under hvilket Navn begge Fabrikker almindeligvis benævnes. Her findes 3 Hollædere, som drives ved 2 Vandhjul og forsyner Ide Better med Masse. I noget over den halve Deel af Aaret fabrikkes her forskellige Sorter Skriwpapiir samt Begpapiir; i den øvrige Tid males Klude til Masse for at forsyne Papirmaskinen paa Orholm. Der produceres aarlig omrent 4300 Riis Skriwpapiir og 700 Riis Begpapiir. Arbejdernes Antal er 30, blandt hvilke 11 Svende og 3 Drenge.

Hovedbygningen, der ligger paa den nordre Side af Haen i Søllerød Sogn, til hvilket hele Fabrikkens Personale hører uden Hensyn til Sogneskjellet, er opført af Grundmuur, teglhaengt og 2 Etager høj; de øvrige Bygninger ere deels een, deels to Etager høje og opførte deels af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk; der ligge med Undtagelse af den Bygning, hvori en Deel af Værket er, paa den sondre Nabred i Lyngby Sogn og ere tilligemed Hovedbygningen og Maskinerne assurerede for 75070 Rbd. Sølv.

Paa Ejendommen hviler 11 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upriv. Mølle skyldes Hrtk., men Kornmøllen, hvorpaa denne Mølle skyld hvilede, er forlengst nedlagt. Under Lyngby Sogn har Nymolle 6 Edr. Ed. uden særligt Hrtk., hvoraf Mølledammen optager 4 Edr. Ed., og i Søllerød Sogn 5 Edr. Ed. uden Hrtk., hvoraf 3 Edr. er Mølledam.

I sidstnævnte Sogn ejer Hr. Velthopp ogsaa den saakaldte Orholm Bondegård, den har et Areal af 101 Ede Ed., hvorpaa der hviler 5 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. uppriv. A. og E. Hrtk.

De tgl. St. af Nymolle Papirfabrik udgjøre i alt 550 Rbd., Com. Afg. 60 Rbd. Paa Ejendommen hviler en Bankhæftelse af 4400 Rbd. r. S.

Nymolle Papirfabrik er anlagt 1798; forhen fandtes her et, af P. Badstuber anlagt, Kobber- og Messingværk, der dreves i Forbindelse med Kobber- og Messingværket paa

4. Vrede; sidstnævnte Værk ejedes forhen af nu afdøde Statsminister, Grev Schimmelmann, men ved dennes Død solgtes det til Dhrr. Grosserer Suhr & Søn og Klædefabrikør Modeweg, imellem hvem denne Ejendom nu er deelt. Førstnævnte ejer Bygningerne, som ligge Østen for Lyngby-aen og bestaae af 2 Hammerhytter, 1 Kulhus og 3 til Beboelse for Fabrikarbejderne indrettede Huse. De drive endnu Kobber- og Hammerværket, hvilket beskæftiger 1 Kobbersmedmester, 6 til 7 Svende og 1 Dreng, samt en Hammersmedmester, 1 til 2 Svende og 2 Haandlangere. Værket drives med Underfaldsvand af 2 Hjul, der hvert holder 10 til 11 ALEN i Diameter. En Slibemølle drives ved et Hjul af 4 ALENS Diameter. Her forarbejdes aarlig 200 Skpd. Kobber, deels til Kobberplader, deels alle Slags Kobberredskaber. Den Deel af Værket, som Hr. Modeweg ejer, er derimod forandret til en Klædefabrik. De til samme hørende Bygninger, bestaae af en Hovedbygning, 2 Etager høj, 2 Fabrikbygninger, 3 Etager høje, samt Avlsgaardens 3 Længder; Hovedbygningerne og Fabrikbygningerne ere opførte af Grundmur; de andre derimod af Muur og Bindingsværk; de ere alle teglhængte, med Undtagelse af een af Avlsgaardsbygningerne, der er straattekket, og ligge Vesten for Lyngbyaen.

Denne Klædefabrik tilvirker aarlig omtr. 30000 ALEN Klæde og sysselsætter 100 til 150 Arbejdere, hvoriblandt 2 Mestere, 20 Svende og 30 Born. Her findes ogsaa et Stampeværk, der drives ved Underfaldsvand.

Det til den samlede Ejendom forhen liggende upr. A. og E. Hrk.. 12 Ædr. 4 Skp. 1 Fdk. (efter Amtst. Opg. 13 Ædr. 2 Fdk.), deelt mellem de nuværende Ejere saaledes, at 1 Æde

4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. tilhører Øhrr. Grosserer Suhr & Son og 10 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hr. Klædefabrikør Modeweg, der ogsaa ejer det saakalde Brede Gods, som bestaaer af Byen Lundtofte og skylder af 86 Edr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrtk. (S. 345), men hvorunder dog det til Fabrikken hørende Hrtk. er indbefattet. Brugerne af dette Hrtk. ere, som ovenfor bemærket Arvefæstere, der ikke er lægge anden Afgift til Herlighedsejeren, end en Recognition af 2 Rbd. Solv pr. Ede Hrtk. ved Forandring af Ejendom. Mølle skylden, 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. upr. Hrtk., er deelt lige mellem de nuværende Ejere.

Paa Bøndergosset hviler en Bankhæftelse af 2833 Rbd. 59 f. r. S. og paa det under Fabrikkerne liggende Hrtk. 563 Rbd. 53 f. r. S. Skatterne af den samlede Ejendom udgjøre aarlig omtr. 1750 Rbd. Før Delingen vare samtlige Bygninger assurerede for 111160 Rbd. Solv.

Den hervoerende Kro (S. 370) tilhører Hr. Modeweg, der har bortforpagtet den tilligemed Jorderne imod en aarlig Afgift af 500 Rbd. Disse indtage et Areal af 60 Edr. Ed. A. og omtr. 20 Edr. E. E. og ere høje, sandede og lette Skovjorder, hvis Underlag er Steen.

5. I Fægersborg Dyrehave ligger ved Lyngbyaen mellem Nymolle og Naadvaddam en Stampemolle, Stubmollen kaldet, der skylder af 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. upr. Mølle skylden Hrtk. og tilhører Kongen; den er bortforpagtet til Madame Holmblad. Her findes tvende Stampsverker, der drives ved Underfaldsvand af tvende Hjul. Bygningerne bestaaer af 5 Længder, een Etage høje, opførte af Muur og Bindingsværk samt teglhængte; de ere tilsammen assurerede for 24210 Rbd. Solv. Her i Sognet har Møllen 6 Edr. Ed., hvoraf 5 Edr. er Mølledam, og i Søllerød Sogn hvorhen Møllens samtlige Beboere høre uden Hensyn til Sogneskillet, 4 Edr. Ed., hvoraf $3\frac{1}{2}$ Ede optages af Mølledammen. Førrigt har Møllen intet Tilliggende af Jord, men derimod 2 Hoveders Græsning i Dyrehaven.

Her valkedes det for Militair-Etaten paa Guldhuset tilvirkede Klæde.

6. I de til Frederiksals Mølle hørende Bygninger er indrettet en Stampemølle, der ved Underfalds Vand med eet Hjul driver 5 Valkehuller ned 10 Hammere. Ester de fra Stedet meddelelte Oplysninger stampes her daglig 200 Alen deels Klæde, deels Vadmel; hūnt betales med 5 f., dette med 3 f. pr. Alen. Møllen giver saaledes en aarlig brutto Indtægt af omtr. 2500 Rbd., men naar de til Balkningen medgaaede Materialer m. m. fraregnes, bliver Netto-Indtægten omtr. 1000 Rbd. Møller Knudsen har, som alt bemærket, forpagtet dette Stampeværk mod en aarlig Afsigt af 750 Rbd. r. S. (S. 333).

7. Hvad If. veed at meddele om Raadvaddams Fa-
brik, er ovenfor anført (S. 341).

8. Springforbi, et Lyststed og en Oliemølle, hvis Personale henhører under Søllerød Pastorat, skjøndt Ejendommen ligger i Lyngby Sogn, tilhører Hrr. Capitain Beutner. Oliemøllen drives ved 6 til 8 Hestes Kraft og beskæftiger 5 til 6 Arbejdere. Her presses aarlig 2500 til 3000 Edr. Frø, fornemelig Raps, hvoraf udbringes 400 Drhoveder Olie; dog er Productionen for Øjeblikket ikke saa betydelig, siden Fr. af 14 April 1831 hævede Indførselstolden paa Hampolie. Tilvirkningen skeer paa sædvanlig Maade; dog anvendes her Vandpressen. Med Oliemøllen er forenet et Raffineri, hvor omtrent Halvdelen af Productionen forcedles til Lampeolie. De af Frøet pressede Rager sendes til Engeland; dog har Omegnens Beboere ogsaa begyndt at anvende dem til Fodring.

Lyststedet bestaaer af et grundmuret og teglhaengt Stuehuus, een Etage højt, og twende Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk samt straatækede; disse ere tildeels anvendte til Oliemøllen. Ejendommen har et Tilliggende af 2 Edr. Rd., der ikke ere ansatte til Hartkorn. Bygningerne ere til-sammentagne assurerede for 13780 Sølv.

XI. Søllerød Sogn

grændser mod N. til Frederiksborg Amt, mod D. til Sundet, mod S. til Lyngby Sogn, hvorfra det tildeles skilles ved Lyngbyhaugen (S. 351) og mod V. til Furesø og det nævnte Amt. Sognet bestaaer efter Matr.-Contoirets Hartkorns-Tor- tegnelser af Dronninggaards Hovedgaard, Frydenlund, Gen- rum, Agershøj med Skovsborg og Strandmøllen, en Deel af Jægersborg Dyrehave, Byerne Søllerød, Trygerød, Bed- bæk, Holte med Holtegaard, Øverød og Nærum, Rudegaard, Trygerød Skov og Geel Skov.

Dronninggaard, der er bekjendt for sin maleriske skjonne Beliggenhed, ligger i Sognets vestligste Udkant paa en i Fure- reso udgaaende Odde; denne Ejendom, der tilhører Hr. Se- nator Jenisch i Hamborg og drives ved Hr. Forpagter Mari- boe, bestaaer af gamle Dronninggaard, Lystgaardene Læs- set og Frederikslund, og staaer ialt for 35 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. pr. og 2 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. (fra Stedet selv er opgivet 1 Ede 4 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb.) upriv. A. og E. Hrtk. samt 2 Edr. 6 Skp. 2 Alb. (efter Dpg. fra Stedet selv 2 Edr. 4 Skp. 2 Fdk.) pr. Skovskylde med et Areal af 694 Edr. Ed., hvoraf 340 Edr. ere Agerland, 150 Edr. Engbund og Mose, 150 Edr. Skov; af det Øvrige har en Gartner 14 Edr. Ed., der deels anvendes til Have, deels dyrkes; 36 Edr. falde paa Bejlesø og Resten paa Byggepladse, Beje ic. Forpagteren, der boer paa gamle Dronninggaard, bruger samtlige Jorder, som høre til den samlede Ejendom med Undtagelse af Sko- vene; han svarer i aarlig Afgift 500 Edr. Byg. betalte efter hvert Aars Cap. E., samt alle Skatter og Afgifter, der er- loegges af det samlede Hrtk., ligeledes maa han vedligeholde gamle Dronninggaards samtlige Bygninger og Frederikslunds øconomiske Bygninger, som af ham afbemyttes; han maa endeligen ene stille en Landseneerhest. Af Agerjorden ere 170 Edr. Ed. inddelte i 7 Marker og drives planmæssigen saale- des: 1 Aar Grønjordshavre; 2. gjødede Kartofler; 3. Byg;

4. Blandingssæd; 5. Rug med Kløver; 6. og 7. Kløver;
Resten, som for den største Deel er daarlig Jord og bevoret med
Lyng, bruges til Græsning og opdyrkens fun, naar Lyngen
vil tage Overhaand. Udsæden, 24 Tdr. Rug, 26 Tdr. Byg,
40 til 50 Tdr. Havre, giver sædvanligen 7 Hold; en Mark
paa omtr. 24 Tdr. Ed. besaaes med Blandingssæd og Erter;
der lægges 250 Tdr. Kartofler. Som Besætning holdes 80
Kører, 20 Heste og 40 Faar. Paa Markerne findes god
Mærgel.

Engene ere maadelige, og de, der forhen vare brugelige,
bleve i de vaade Aaringer (1828 — 1831) næsten aldeles for-
dærvede ved Vandet fra Furesø, hvilket formedelst Søens
hoie Flodmaal flod ind over Engene og foraarsagede et bety-
deligt Høstab. Hvormeget Eng- og Mose-Hø der bjerges, be-
roer saaledes paa den større eller mindre Vandbeholdning i
Furesø og kan ikke bestemt opgives; dog kan det det ene Aar
med det andet anslaes til 120 Læs. Der, hvor Græsset for-
medelst Vand ikke kan benyttes om Sommeren slaaes det om
Vinteren til Gjødning. Af Kløverhø avles omtrent 120 Læs.
Skoven, som Ejeren har forbeholdt sig, bestaaer for den
største Deel af Bog, samt nogle Ege- og Aske-Træer; den
er ei indfredet. Moserne, der for en Deel ere bevorede med
El, afgive forneden Tørveskær til Gaardens Brug. Gaar-
den ejer en Deel af Furesø, hvori Ejeren har Fisteret, der er
bortspragtet til Fru Dus i Kjøbenhavn mod en aarlig Af-
givt af 400 Nbd. r. S. S. D. for Dronninggaard, i
Grændeskjellet mellem denne og Rojels Kroes Jorder, findes
Veilesø, der indtager et Areal af 36 Tdr. Ed., og til hvilken
Dronninggaards Ejær troer sig udelukkende berettiget; den
modtager i dens nordostlige Hjørne en Bæk, der kommer fra
Søllerød Sø og har mod S. B. sit Afløb i Furesø igjennem
en Bæk, der flyder sydligt om Væssets indhegnede Lystskov
og er omgiven af meer end 60 Tdr. Ed. sid Eng, der først kunde
benyttes, efterat Dronninggaards Ejær, de Coninc, havde ladet
en Bejrmolle indrettes, hvor ved Vandet udmaledes til Furesø;

denne Vejrmølle findes her ikke længer. Vejlesø er meget fiskerig; her findes Gedder, Aborrer, Suder og Brasen. Fisketiet er indbefattet under den ovenberørte Bortforpagning af Furesø til Fru Duus. Den østlige Deel af Gaardens Jord er skæres af Kongevejen til Helsingør.

Gamle Dronninggaard eller nuværende Dronninggaards Ladegaard, hvor, som ovenfor bemærket, Forpagteren boer, har følgende Bygninger: en Hovedlængde af Grundmuur, som afgiver en bekvem Forpagterbolig, 3 Udlængder, der ere opførte af Muur og Bindingsværk samt strataffede, og benyttes til Lade, Kostald og Hestestald samt Bognremisse; isoleret D. for Gaarden ligger et grundmuret Bager- og Brygger-Huus og en Længde indrettet til forskelligt Brug; alle disse Bygninger ere tilsammen assurerede for 15220 Rbd. Solv.

Næsset, der ligger paa den i Furesø udskydende Odde og forhen kunde betragtes som Dronninggaards Hovedgaards Bergegaard eller Hovedbygning, er for nærværende lid en Lystgaard, som Ejeren bortlejer om Sommeren, men som i nogle Aar har staat ledig af Mangel paa Ejere. Den bestaaer af en eneste, isoleret, stor og pragtfuld Bygning, 3 Etager høj med Kjælder, opført af Grundmuur samt teglhængt, og afgiver en herskabelig, rummelig og særdeles bekvem Bopæl, hvorfra haves en saare behagelig Udsigt ud over den flønne, skovbekrandsede Furesø. Til denne Bygning hører en vel indrettet Hestestald, en Bognremisse og tvende ved Indkjørselen liggende Bygninger, der nu udlejes. Alle disse Bygninger ligge affondrede fra Hovedbygningen, og ere tilsligemed denne og den nedensfor anførte Gartnerbolig assurerede for 32310 Rbd. Solv. Omkring Næsset, som vender facadeud til den nordøstlige Biig af Furesøen, ere Lysthäuser i engelsk Smag; herfra kommer man ind i Lyststoven, der indeholder smukke Spadseregange og frembyder romantiske Udsigter; her findes et Mindesmærke for Frederik den Femte, Lysthuse, Grotter, Kilder, en ret smuk Eremitage m.m.; om

Sommeren besuges den ofte af Hovedstadens og Omegnens Beboere, hvem Ejeren tillader fri Udgang; for 3 til 4 Aar siden var den og de dervede Anlæg meget forsalgne, men ere i de senere Aar atter nogenlunde satte ifstand. Lystskoven er aldeles indhegnet og indtager et Areal af omtr. 40 Edr. Ed.; den er beplantet med 7 til 800 forskellige Træsorter og Buskværter. Lige overfor disse Anlæg ligger i Furesø den forrige Kanins, efter en dervedende kunstig Ruin kaldes Lucknam. Paa den nordre Side af Lysthaven er ved Kunst dannet en liden Ø, hvortil en Bro i chinesisk Smag fører; her findes et chinesisk Lysthus samt chinesiske Anlæg, og Den fører dersor ogsaa Navn af den chinesiske Ø. Ikke langt fra Næsset, ligger i samme Lystkov en Have med en rummelig og god Gartnerbolig, opført af Grundmuur og teglhaengt; denne og de til samme hørende Bygninger ere indbefattede under den anførte Assurancesum. Haven, hvori der findes 500 Frugtreer indtager et Areal af 4 Edr. Ed. og er mod en aarlig Afgift af 320 Nbd. r. S. borisforpagtet til Hr. Gartner Borcksenius, der for samme Forpagtningsafgift har Græsning til et Par Koer og omtr. 10 Edr. Ed. til Dyrkning.

Frederikslund, en Afbyggergaard fra Dronninggaard, var forhen en Aalsgaard, hvorunder der dreves 250 Edr. Ed. af Dronninggaards Jorder; for nærværende Tid kan den ikke betragtes for andet end en Lystgaard, som Ejeren udlejer om Sommeren, men med hvilken det samme har været tilfældet, som med Næsset. Gaarden har en smuk Beliggenhed, er i Baggrunden omgiven af Skov, og tager sig, set fra Kongevejen, ret fordeelagtigt ud. Hovedbygningen er 2 Etager høj med Kjælder og opført af Grundmuur i italiensk Smag med fladt Tag, belagt med Blik; den er i det Hele herstabeligen og bequemt indrettet og har igjennem Skoven en smuk Udsigt over Furesø. De øconomiske Bygninger ere: tvende straatækede Længder, opførte af Muur og Bindingsværk, der ere indrettede til Lade og Kostald samt Boguremisje, en Længde, op-

ført af Grundmuur og velindrettet til Hestestald, en isoleret Længde, Pifée-Bygning, til Tørve-Magazin og 3 samlede Længder, ligeledes Pifée-Bygninger, indrettede til Kostald, Opbevaringssted for Kartofler og Beboelse for 2de Familier af den arbejdende Classe; her findes fremdeles en grundmuret Gartnerbolig, een Etage høj. Samtlige Frederikslunds Bygninger, ere assurerede for 46580 Rbd. Sølv. Til Frederikslund hører: en Have paa 5 Edr. Ld., der indeholder omtrent 4 til 500 Frugtræer, som Ejeren bortlejer tilligemed Boligen og lidet Jord til Dyrkning mod en aarlig Afgift af 200 Rbd. r. Sølv.

Paa Dronninggaards Areal ere endeligen opførte i alt 7 Lejehuse, der ere indbefattede under Forpagtningen. Forpagteren bortlejer dem deels for Penge, deels for Ugedage.

De kgl. Sk. og Com. Afg. udgiøre i Alt 160 Rbd. Sølv. Af Bankhæftelsens oprindelige Beløb 2937 Rbd. 58 þ. r. Sølv, er den Sum 1836 Rbd. r. S. indsriet.

Paa Dronninggaard og dens Afbryggersteder findes af Tyende 17 Karle, 11 Piger og 2 Drenge; af Haandværkere: 1 Sommermand, 1 Snedker, 1 Hjulmand, 1 Smed og de ovenfor berørte tvende Gartnere; af Insiddere 24.

Ovennævnte Ejendomme ligge alle i Søllerød Skole-district.

Dronninggaard har erholdt sit Navn efter Dronning Sophia Amalia, der havde ladet en smuk Bygning opføres der, hvor Mæsset nu ligger og hvor forhen ikke fandtes nogen; da denne brændte af, opførte Gaardens daværende Ejer, Geheimraad Ahlefeld, her en ny Bygning, der dog snart blev deels forandret deels nedbrudt, og i dens Sted var det, at Etatsraad de Coninck lod opføre det nu saakaldte Mæsset; han byggede ogsaa Ladegaarden Dronninggaard paa det Sted, hvor det gamle Slot laa. Efter hans Død gik Ejendommen over til hans Son J. de Coninck, der anlagde Frederikslund.

Strydenlund, en Selvejergaard, staaer efter Matricul-

Contorets Hartkorns-Fortegnelser for 6 Skp. priv. A. og E. *)
Hrtk. med et Areal af 73 Edr. Ed., fordelede paa 3 Matr. No.

Af det nævnte Areal optages 14 Edr. af en Skov, Dræhaven kaldet, og henved 1 Ede af tvende Damme, som ligge N. for Frydenlund; saavel Skoven, som Dammene tilhøre Kongen. Det øvrige Areal, 58 Edr. Ed., ligger til Lyst- og Aols-Gaarden Frydenlund og paa dette hviler det anførte Hrtk. Under denne Ejendom, der for Tiden ejes og drives af Etatsraadinde Schumacher, hører fremdeles 2 Edr. 3 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. af Søllerød Præstegaards Hrtk., samt 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. af Søllerød Byes upr. Hrtk. Hovedbygningen, der har en behagelig Beliggenhed paa et ophøjet Sted midt inde i den til Ejendommen hørende Skov, er en ottekantet, een Etage høj Bygning, hvorfra haves den skønneste Udsigt over de omliggende Marker og Skove samt Øresundet; den er tilligemed Aolsbygningerne assureret for 20290 Rbd. Solvo. Den nævnte Lystskov indtager et Areal af 4 Edr. Ed. **)

Hovedbygningen er opført af Stor-Canzler Grev Reventlow; siden tilhørte den Dronning Anna Sophia og i Året 1764 døverende Kronprinds Christian (Christian VII), som meget forbedrede Ejendommen. Senere er den efter kommen i Privates Eje.

N. D. for Frydenlund ligger, i Nærheden af Vedbæk, omrent 2 $\frac{1}{2}$ Mil fra Kjøbenhavn, det smukke Landsted Venrum, der tilhører det Sehestedske Gidecommis og for Tiden besiddes af Fru Gyldensjærne Sehestedt, Enke efter General

*) Frydenlunds fri Hovedgaardstørst udgjorde forhen 19 Edr. 1 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, men er nu udparcelleret til Genrum, Agershøje o. fl. a.

**) Om denne Ejendom seer Forsatteren sig ikke i stand til at meddele mere detaillerede Oplysninger, da Ejendinden vægrede sig ved at give Forsatteren endog den mindste Undersættning om samme.

og Kammerherre Gyldenstjerne Sehested, og staaer for 4 Tdr. 7 Skp. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. priv. og 1 Tde 7 Skp. $\frac{1}{4}$ Alb. upriv. A. og E. Hrtk. samt 2 $\frac{3}{4}$ Alb. pr. Hrtk. Skovskyld. Det pr. Hrtk. hviler paa 98 Tdr. og det upr. paa 35 Tdr. Ld.*); af hiint indtager Skoven omrent 30 Tdr. Ld., paa hvilke den ansorte Skovskyld falder, og Engbunden, hvor der findes udmarket og uopfjærligt Torvestaaer, 16 Tdr. Ld. Det øvrige Areal er Agerland, hvori sædvanlig saaes 10 Tdr. Rug, 5 Tdr. Byg, 16 til 20 Tdr. Havre samt 1 til 2 Tdr. Bælgseid; hvorefter høstes resp. 7 og 6 Fold. Der lægges 40 til 50 Tdr. Kartofler, der sædvanlig giver 10 Fold. Besætningen er 20 Kør, 8 Heste, 16 Faar, foruden de nødvendige Svin til Huusholdningen. Jorderne drives paa følgende Maade: 1 Aar Grønjord, optaget til Vitkehavre, som tildeels slaaes til Staldfoder; 2. gjedet Rug; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Havre udlagt med Timotheigræs og Kløver. Jorderne ere bortforpagtede til Hr. Holm med en aarlig Afgift af 350 Rbd. Sedler. Under Forpagtningen høre 6 jordløse Leje-Huse, der ligge paa Gaardens Grund og beboes af 10 Familier, som hver svare 30 Aarbejdssage paa egen Kost til Aalsgaarden, eller i dets Sted 48 f. Solv for hver Dag; Forpagteren er derhos berettiget til aarligt at skjære 200 Læs Tørv, erholder 9 Fayne Bøgebrende udviiste og har til Beboelse og Aabenlyttelse den til Gaarden horende Forpagterbolig, der bestaaer af et teglhængt, op til Hovedbygningen, stødende Sidehus, een Etage højt med Kjælder, og indrettet til Beboelse, en Staldlængde med Vognremisse, Hugge- og Torvehuus m. v. og en Ladelængde, begge strækkede og ligesom Stuehuset opførte af Muur og Bindingsværk.

Hovedbygningen er 2 Etager høj, opført af Grundmuur og teglhængt, og herskabeligen indrettet med malede og betrukne Bærelser; det har en særdeles smuk Beliggenhed med en viid

*.) Af disse 35 Tdr. Land findes efter Forpagterens Dyr. kun 16 Tdr. til Gaarden.

og interessant Udsigt ud over Sundet. Til Hovedbygningen hører en Lysthave paa $2\frac{1}{2}$ Ede Ed., en Kjøkken- og Frugthave paa 16 Ede Ed. og en Lystskov, der er gennemskaaren af Canaler og strækker sig lige ned til Stranden. I Haven, der for Tiden just ikke befinder sig i den bedste Tillstand, findes 2 Marmorstatuer, mærkelige ved den Maade, hvorpaa de ere komne hertil; de vare bestemte for Kejserinde Catharina II den i Rusland, der havde ladet dem hente i Italien; men Skibet, som skulle bringe dem til deres Bestemmelsessted, gik under i Sundet, hvor de siden opfiskedes; disse Marmor-Monumenter skulle vedligeholdes paa de Steder, hvor de ere, uden at maatte forflyttes til andre Steder. Det kan ogsaa her bemærkes, at Carl den XII efter sin Landgang ved Humlebek i Aaret 1700 kom til Genrum, i hvis Have han skal have drukket af en Kilde, der til Grindring om ham endnu kaldes Carl den XII's Kilde. Alle Bygningerne ere assurerede for 48000 Rbd. Solv.

Frugt- og Kjøkken-Haven tilligemed den til samme hørende Gartnerbolig, som bestaaer af et eget, af Muur og Bindingsværk opført Huus, er bortsorpagtet til Hr. Handelsgartner Voigt, der svarer en aarlig Afgift af 200 Rbd. Sedl. Foruden de ovennævnte 6 Lejehuse ere paa Genrums Grund opførte 13 jordlose Huse og Lyststedet Larsensminde, der svarer, førstnævnte hvert 2 Rbd. 48 f. Solv og Lyststedet 3 Rbd. i aarlig Grundafgift. Skatterne, som Ejendinden selv betaler, betøbe sig til 350 Rbd.; *) Com. Afg. til 40 Rbd. Ejendommen var pantsat til det Schæfstedtske Fideicommis for henved 29000 Rbd. Solv, for hvilken Sum Fideicommisset har maattet overtage samme.

*) Skattekøbset er saa højt, fordi der foruden de sædvanlige Skatter af denne Ejendom svarer:

I Huuspenge	15 Rbd. 87 f. Solv.
Afgift af Jordlodderne . . .	120 — 19 =
	136 Rbd. 10 f. Solv.

Ovennævnte Landsted, Genrum, er Hovedparcellen af den samlede Ejendom af samme Navn, den staaer for 5 Edr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. pr. A. og E. Hrtk. og 2½ Alb. pr. Skovskylb med 145 Edr. Ed., fordeelte paa 11 Matr. No. Paa dette Areal findes foruden det nævnte Landsted med underliggende 6 Huse, Lyststedet Bakkegaarden med 1½ Ede Ed., det kgl. Toldsted Alexandria (see under Vedbæk) med 6½ Ede Ed., anafatte til 4 Skp. 3 Fdk. ½ Alb. pr. A. og E. Hrtk., tvende Huuslodder ved Smidstrup med 3½ Ede Ed. og 3e Damme, der ialt indtage et Areal af 17 Edr. Ed. og tilhøre Kongen. Alle de ansorte Ejendomme, der ligge i Tryggerøds Skoledistrict, besiddes af Selvejere, som dog erlægge Grund-afgivt til Kongen. Over Genrums Gorder flyder mod N. Ø. en Bæk, der falder i Sundet.

Sydligt for Vedbæk ligge langs med Stranden Lyst- og Alsøgaarden Alger-hvile, Lyststederne Rolighed og Skovsborg, Strandmøllen, en Oliemølle, Retr.ite Lysfabrik med den der liggende Kro, hvilke Ejendomme alle besiddes med fuldkommen Ejendomsret, 2 Selvejerhuse med Gord, men uden Hrtk., 2 jordløse Selvejerhuse, af hvilke det ene kaldes Kjørom og hvorved ligger en Skovfogedbolig, 2de jordløse Fæstehuse, som tilhøre Kongen; de 4 forsænkeerde Ejendomme staaer for 8 Edr. 6 Skp. 1 Alb. pr., Oliemollen og Lysfabrikken for 4 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrtk.; til dem alle ligge et Areal af 163 Edr. Ed., der ere fordeelte paa 13 Matr. No. og hvoraf Sortedam, der besiddes i Høelledsslab af 5 af de ansorte Ejere, optager 1 Ede. Alle disse Ejendomme ligge med Undtagelse af Rolighed i Nørrum Skoledistrict. For saæ vidt disse Ejendomme ligge her i Sognet, findes her af Lynde: 4 Karle og 8 Piger; af Indsiddere 7.

Det er allerede ovenfor bemærket, at en Deel af Strandmøllens Bygninger og dens Gorder ligge i Lyngby Sogn, hvorff. dersor holdt det for meest passende at omtale den og hvortil henvises, men at dens Personale hører til Sol-

lerød Sogn. De andre Ejendomme ville nedenfor blive omtalte.

Besten for Skovborg, Retraite, Oliemollen og Strandmollen ligger den nordlige Deel af Jægersborg Dyrehave, der hører her til Sognet, og strækker sig fra Molleaen mod Nord til Aggershvile. Dette Stykke, der kun er $\frac{1}{4}$ M. bredt og i det Hele en Deel mindre, end hvad der af denne Skov ligger i Lyngby Sogn, tilhører, med Undtagelse af 11 Edr. Ld., ligeledes Kongen, og indtager et Areal af 899 Edr. Ld., som er fordeelt paa 5 Matr. No. og hvorpaa hviler 4 Edr. 1 Fdk. 2 Alb. pr. A. og E. Hrk. og 1 Ede 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Skovshylde pr. Hrk. Af dette Areal høre egentlig kun 884 Edr. Ld. til Dyrehaven, der er indhegnet med Enebærstager og bestaaer af Bøg og Eg; dog optage Moser og Vand samt Veje omtrent 100 Edr. Land heraf, saa at man ikun kan regne 774 Edr. Ld. Skovgrund, hvoraf 200 Edr. endnu ikke ere tagne under Skovcultur. I det sydvestlige Hjørne af denne Deel af Dyrehaven ligger Stampe-mollen, som ogsaa tilhører Kongen og er omtalt under Lyngby Sogn. Her i Sognet har Mollen 4 Edr. Land, som paa $\frac{1}{2}$ Ede nær optages af Melledammen. Den styrder af 19 Edr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn Møllehylde. At alt til denne Mølle hørende Personale hører til Søllerød Kirke, paa hvad Side af Aaen det end har Bopæl, er allerede tidligere anført, hvor det ogsaa er bemærket at Raadvad-Fabrik, der ligger østen for hin, ejer af den her i Sognet liggende Deel af Dyrehaven 7 Edr. Ld., hvoraf Melledammen optager $1\frac{1}{2}$ Edr., og at dens Personale, uden Hensyn til Sogneskjælet, hører til Lyngby Sogn. I den nordvestlige Udkant af Dyrehaven ligger det kgl. Skovfogedhuus Rundforbi, der har et Tilliggende af 4 Edr. Ld. og i den nordøstlige, Skovfogedholigen Kjørom, der allerede er berørt under Aggershvile; i Dyrehaven ligge fremdeles 2 Skovsberhuse. Fra en Vandning, der ligger i den nordlige Deel i Dyrehaven, flyder en Bæk mod N. Ø. ud i Sundet.

Søllerød By, der ligger i en Afstand af $2\frac{1}{2}$ M. N. for Kjøbenhavn, 1 M. fra Hirschholm og $\frac{1}{2}$ M. østen for den helsingørsk Hovedlandevej, staar for 14 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. pr. og 24 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. (efter Opg. fra Stedet og fra Amtst. 21 — 1 — 1 — 1 —)*) upr. A. og E. samt 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. upr. Skovskylds Hrk., der ved Taxationen Aaret 1802 blev vurderet til 450 Rbd. pr. Tde; den har et Areal af 722 Tdr. Ld. med 35 Matr. No., og hvorpaa for Tiden findes Kirken; Præstegaarden, hvortil det priv. Hrk. oprindeligen laa, men af hvilket nu noget over 2 Tdr. falder paa en Arvesættegaard, Lyvebakken kaldet, og omtrent 8 Tdr. drives under 3 af de siden ansorte Selvejergaarde; fremdeles et Hospital, Skolen, 5 Selvejergaarde, af hvilke 2 over 5 (Drholms Bondegård og Søllerødgaard), 2 o. 3 (den ene Carlsminde) og 1 o. 1 Tde Hrk., 2 Selvejerhuse med Hrk. og Jord, af hvilke 1 o. 7 og 1 o. 5 Skp. Hrk. (Kroen), 2 Skovsberhuse med Jord, 6 jordløse Selvejerhuse, hvoriblandt 4 Lyststeder, et Enkesøde for Enkerne efter Sognets Præster og 3 jordløse Arvesætthuse. Nogle Gaardejere have desuden paa deres Gorder opført Leje-huse; af saadanne findes her 4. Af Gaardene ere 2de, men af Husene ingen udslytte. Gorderne bestaae deels af leer-

) Denne Difference udjernes saaledes: Efter hvad der S. 348) og 351 er bemerket maa i det fra Amtssuen opgivne Beløb 21 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. bringes til Afgang = 7 — 1 — 2 —

og der bliver da tilbage . . . 20 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.
Maar hertil lægges det upr. men
skattefrie A. og E. Hrk., som hei-
ler paa den Kongen tilhørende saa-
kaldte Søllerød Kirkesov, . . . 4 — 2 — 2 — =

udkommer 24 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.
der er det Beløb, hvormed det upr. Hrk. som bemerket er
ansat i Mat. Contoirrets Hrk. og Areal-Tortegnelser,

blandet, deels af sandblandet Muld - Jord. Under Byen høre
tvende Fredskove, der begge tilhøre Kongen og tilsammen op-
tage 163 Edr. Ed., der ere ansatte til 4 Edr. 2 Skp. 2 Fdk.
upr. A. og E. Hrtk. og 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. upr. Skovsk.
men hvoraf ikke svares Skatter; paa Søllerødgaard og Pre-
stegaardens Grund findes fremdeles omtrent 15 Edr. Ed.
Skov; ligesom ogsaa enkelte af de til Hrtk. ansatte Matr. No.
have noget Skov paa deres Lodder, men Øverskoven paa disse
faavelsom paa Prestegaardens Areal tilhører Kongen. Den
ovennævnte Ørholsms Bondegaard med et Areal af 101 Ede
Ed., ansatte til 5 Edr. 4 Skp. 1 Fdk. upr. A. og E. Hrtk.,
samt 4 Edr. Ed. uden særligt Hrtk., hvorpaas findes en Deel
af Fabrikbygningerne, tilhører Ejeren af Øholm; 5 Edr.
Ed. uden særligt Hrtk. ligge til Nymolle, som uden Hensyn
til Sognestjellet hører her til Sognet og står af 11 Edr.
5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. upr. Molleskjelds Hrtk.; herpaa fin-
des en Deel af Nymolles Fabrikbygninger. I Søllerød
boer 1 Skomager, 1 Gartner, 1 Slagter, 1 Skräder,
1 Hjulmand, samt en Spækhøker; af Dyrende findes her 14
Karle, 17 Piger, 2 Drenge; af Indsiddere 9.

I Forbindelse med Øverød, Dronninggaard og Canin-
gaarden danner Søllerød et Skoledistrict; dog ligger Ørholsms
Bondegaard i Bred Skoledistrict. Skolen laa forhen i Øve-
ród, men er nu flyttet til Søllerød; den er sifret 1721 af
Prindsesse Sophie Hedevig, der tillagde Skolelæreren 30 Rbd.,
4 Skovlæs Brænde og 30 Læs Tørv i aarlig Løn; Pengebe-
lobet udbetales ham af den kgl. Cassé paa Kjøbenhavns Amt-
stue, men aftantes ham igjen i den Lønning, der er ham til-
lagt efter den for Søkkelunds Herred approberede Skoleplan
af 12 Oct. 1811 (S. 129 *); istedetfor det ham tillagte
Quantum Brænde og Tørv nyder han nu reglementmæssigt
Fldebrændsel efter Skoleforordningen af 29 Juli 1814. Læ-
reren har ingen Jordlod, men som Erstatning for dette Savn
50 Rbd. Solv. Efter Stifterindens Bestemmelse skulde Sko-
len fremdeles altid vedligeholde sit Inventarium, hvortil hø-

rer en Brochmands Postil, 2 Bibler, 12 nye Testamente med tilhørende Psalmebøger, 100 Catecheser og 100 ABC-Bøger, og hendes Billie bliver ogsaa i denne Henseende forsaavidt overholdt, at et vist Aantal Bøger aarlig bliver leveret Skolen for den kgl. Gæsæs Regning, men hvis Valg dog lempes efter den fremskridende Cultur og den forandrede Underviisnings-Methode. Skolen besøges af 65 Born. Den indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført.

En halv Mil N. D. for Sellerød ligger Byen Trygerød eller, som den ogsaa kaldes, Tørød, hvis Jorder indtage et Areal af 632 Edr. Ld., med 28 Matr. No. og ere anfalte til 30 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. (efter Dpg. fra Amtst. og Stedet selv 28 Edr. 7 Skp. 1 Fdk. *) upr. A. og C. Hrk., der ved Burderingen i Aaret 1802 blev ansat til 450 Rd. pr. Ede, Byen skylder fremdeles af $2\frac{1}{4}$ Alb. upr. Skovskyld. For Diden findes her 8 Selvejergaarde, blandt hvilke 2 over 6, 1 o. 5, 3 o. 2 og 2 o. 1 Ede Hrk., 3 Selvejershuse med Hrk. og Jorder, af hvilke 1 o. 4, 1 o. 1 og under 1 Skp. Hrk., 13 jordløse Selvejershuse og Skolen. Af Gaardene ere 3de, af Husene med Hrk. 1 og af de jordløse Huse 3de udflyttede. C. D. for Byen findes Grisesø paa 2 Edr. Ld. og Svinesø paa 1 Ede Ld., og N. V. for den en Fiskedam paa 1 Ede Ld. Hrk. No. have med Undtagelse af trenede Net til Tørvestkjær i Mosen Femsølyng ved Høsterkjel eller Hosterkjøb i Birkerød Sogn. I Byen boer 1 Hjulmand, 1 Snedker, 1 Skomager, 1 Skräder og 2 Bævere; af Æynde findes her 13 Karle, 14 Piger og 8 Drenge; af Indsiddere 7.

Trygerød udgjør i Forening med Bedbæk, Eenrum, Frydenlund, Lyststedet Rølighed og lille Holte et Skoledistrict. Om Skolen og Skolelærerens Løn gjælder i eet og Alt, hvad

* Denne Forskjel hidrører derfra, at i Amtstuens Hrk.-Fot-tegnelser er af det ovenanførte Beløb, 30 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. hvormed Hartkornet er angivet i Matr.-Contoirrets Hrk.-Lister, 1 Ede 6 Skp. hensørt under Bedbæk.

ovenfor er anført om Skolen for Søllerød Skoledistrict; den besøges af 112 Børn. Indbyrdes Underviisning og Gymnastik er indført.

Paa Sognets østlige Kant ligger temmelig højt, langs med Sundet Vedbæk, der staarer for 11 Dør. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. (efter Opg. fra Amtst. 12 Dør. 5 Skp. 2 Fdk. og fra Stedet 13 Dør. 4 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. *) upr. A. og E. Hrtk., vurderet ved Taxationen i Aaret 1802 til 500 Rdl. pr. Dde, samt 1 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. upr. Skovstyldes Hrtk. Arealet udgjør 342 Dør. Ed. med 25 Matr. No. og for Tiden findes herpaa 6 Selvejergaarde, 6 Selvejehuse med Hrtk. og Jord, 14 jordløse Selvejehuse, samt 6 Lyststeder uden andet Til-liggende end Have, tilhørende Øherr. Etatsraad Hvidt, Gutsritsraad Schønberg, Grossererne Knuhen og Plum, Captain Ludvigsens Arvinger og Fru Bust. Af Gaardene have 2 over 2, af hvis Ejere den ene driver Krohold, og 4 over 1 Dønde Hartkorn, og af Husene med Hartkorn og Jord

*) For at bringe disse forskellige Belsb til at stemme maa til det i Matr.-Conto'rets Hrtk.-Fortegnelser anførte

11 Dør. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.

Iegges det berørte Hrtk. af Trygered Byes 1 - 6 - - - -;
naar hertil endvidere føjes det paa
Retraite Lysfabrik og Oliemølle hvilende Hrtk., som i Opg. fra Stedet er opført under Vedbæk, men angivet ialt til - - 3 - 2 - $2\frac{1}{2}$ -
istendetfor til 4 Skp. 1 Fdk. med hvilket Belsb, det som ovenfor bemerket er anført i Matr.-Conto'rets Hrtk.,

tilkommer det i Opg. fra Stedet
anførte Belsb 13 Dør. 4 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb.
Derimod har det ikke været ff. muligt at tilvejebringe no-gen Overeensstemmelse mellem det fra Amtsstuen opgivne,
og noget af de tvende andre anførte Belsb.

1 over 6, 1 o. 3, 1 o. 2, 1 o. 1 og 3; under; 1 Skp. Hrk. af hine ere 2, af disse et lignende Antal og af de jordløse Huse 3de udflyttede. Paa Byens Grund ligger Hjortedam paa 12 Edr. Ld., der tilhører Grev Schulz, Ejær af Frederiksdal.

Til Lettelser for Kystbeboerne mellem Helsingør og Kjøbenhavn og for at befordre Mellemhandelen mellem Sjælland og Skaane blev der i Begyndelsen af 1810 i Geddebaek, paa Gaarden Alexandria, oprettet et Toldsted, som erholdt sin Organisation ved Plac. 20 Septbr. 1810. Districtets Søgrænse strækker sig fra højn Side Fiskerlejet Skovshoved til denne Side Espergjerde; Landdistrictet begynder hin Side Lyngby og følger den Helsingørsk Kongevej over Ruderådal, Hirschholm, Niverød til hin Side Nykro. Til Klarering her maae ikke antages andre Fartøjer og Varer end de, som Landenes Beliggenhed og Trang til hinandens gjensidige Frembringelser naturligen føre herhen; hvilke disse ere, vil kunne ses af den neden anførte Liste over de indførte og udførte Varer. Dog kunne om Vinteren, naar Bejen gaaer over Ilsen fra Geddebaek, ogsaa Kjøbenhavnske og helsingørsk Credit- og Transfit-Oplagsvarer udføres fra Districtet. For at kunne have et bekvemt Landingspunkt blev der strax ved Toldstedets Oprettelse opført en Landingsbro, der dog nu ikun yder Landgang for de mindre Fartøjer, da Grunden aarlig tillægges. Denne Bro er det eneste lovlige Landingspunkt paa den nævnte Kyststrækning; dog kunne Fartøjer, efter foregaende Anmeldelse ved Toldstedet, føre Tømmer, Brædder og deslige fra Rungsted eller Nivaa, samt andre Varer fra eller til Fabrikkerne ved Kysten; først Fisf kan uden Anmeldelse indlades og udlosses overalt paa Kysten. I Tolddistrictet findes kun 3 Jagthaade af $6\frac{1}{2}$ Læsts Drægtighed, da Varerne sædvanlig indføres og udføres i Fartøjer fra Provindserne; disse Baade afbenyttes især til Heste- og Dvæg-Transporten ved Humlebæk. I Aaret 1831 indførtes og udførtes her følgende Varer:

Indførsel.

Baade	5 Stkr.
Byg	2 Ædr.
Bødkerarbejde .	2 Stkr.
Enestager . . .	7340 Stkr.
Fugle	26 Par.
Havre	16 Ædr.
Hjulmandsarbejde	14 Stkr.
Hornqvæg	56 Stkr.
Stangjern	39½ Lpd.
Søm	27½ Gasse.
Kobberarbejde, upoleret	6 H.
Kommen	4 Ædr.
Lam	2 Stkr.
Pottemagerarbejde	600 H.
Sviin	20 Stkr.
Ege-Tømmer 15 Cubikfod	10 Tømmer.
Tyrre-Tømmer	272 Cubikfod 5 Tømmer.
Tyrrebord . . .	2025½ Tykt.
Vildt	226 H.

Udførsel.

Brænde	½ Favn.
Fjeder	12 Lpd.
Heste	128 Stkr.
Hornqvæg	11 Stkr.
Kartofler	1843 Ædr.
Kobber	8 Lpd.
Nug	15 Ædr.
Byg	5 Ædr.
Æter	1 Æde.
Oliekager	786½ Lpd.
Porcellain	1 Gasse.
Sviin	11 Stkr.
Tørv	62 Læs.

Indførselen er i de senere Aar sjeldent større, end den foranførte; men at Udførselen ikke var betydeligere i det nævnte Aar maa tilskrives de mod den indiske Cholera tagne Forholdsregler. Toldintraderne for 1831 udgjorde: 3779 Rbd. 55 f. r. S. og 262 Rbd. 34 f. S. og T. i Indførsels- og Udførselsstold, samt Skibsafgivter og 38 Rbd. 30 f. S. og T. i økonominist Afsgift *).

*.) I Aaret 1824 androze Ind- og Udførsels-Tolden samt Skibsafgivterne 7749 Rbd. 1 f. r. S. og 77 Rbd. 87 f. Sedl. og T. og den øconomiske Afsgift 937 Rbd. 31 f. Sedler og T. I dette Aar udburtes alene af Heste 1703 Stkr.

Bed dette Toldsted er ansat en Strand-Toldforvalter, for Eiden Hr. B. Rauffeldt, og 3 Strand-Toldbetjente, af hvilke den ene har Bopæl ved Humlebæk, hvor der ogsaa findes en Havnemøgad. Forvalteren har i reglementeret aarlig Gage 700 Rbd. r. S., fri Bolig og de sædvanlige Procent; Betjentene ialt en aarlig Indtægt af omtrent 500 Rbd. r. S. foruden fri Bopæl.

I Bedbæk boe 5 Familier, som ernære sig ved Fiskerfæring deels til Kjøbenhavn deels til Sværrig samt ved Fiskeri, der her, ligesom i Fiskerlejerne Skovshoved og Taarbæk, bestaaer af Sild, Tørst, Nodspætter og Billinger. Det drives med Ide Baade, hver af omtrent een Læsts Drengtighed, og det aarlige Udbytte kan anslaaes til omtrent 40 Tdr. Sild og ialt 300 Snese af de andre Slags. Gangsten afflettes især i Kjøbenhavn samt til Beboerne af de omliggende Bystæder, og udbringes sædvanligens til 8 à 10 Rbd. pr. Tde af Sildene og 32 f. pr. Snees af de andre Slags.

Bed Resolut. af 7 Sept. 1832 har det allernaadigst behaget Kongen at forunde disse Fiskere et Laan af 400 Rbd. Sedl. til Anlæggelse af et Bundgarnsfiskeri. Af Ejendomstypende har Byen 11 Karle, 16 Piger og 4 Drenge; af Indsidere 25, og af Haandværkere 1 Smed, 1 Skräder, 2 Malere, 1 Snedker, 1 Skomager, 1 Hjulmand, 1 Baadebygger og 3 Gartnere; her boer ogsaa 1 Blegmand.

Bedbæk ligger i Trygersød Skoledistrict.

Omtrent $\frac{1}{2}$ Mil S. V. fra Bedbæk ligger Holte By med Holtegaard, der ligger D. for Byen, sem har en smuk Beliggenhed, næsten trindt omgivne af Skov. I Forening med Holtegaard har Byen et Areal af 987 Tdr. Ed., der er fordeelt som 58 Matr. No. og ansat til 49 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Cester Dpg. fra Umtst. og Stedet 49 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk.) upriv. A. og E. Hrit. samt 1 Td. 1 Fdk. uppriv. Skovskylde, hvilken sidste dog er eftergivne ved Resol. af 6 Apr. 1782. Ved Taxationen i Aaret 1802 blev Hrtknet vurderet til 450 Rdl. pr. Tde og høler paa 8 Selvejergaarde, blandt hvilke 1 er

over 17 (Holtegaard) og 1 o. 7 Edr.; 3 paa 5 Edr. 2 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb., 1 o. 4 og 2 o. 1 Edr. Hrk., samt 2 Selv-ejehuse, det ene over 2 Skp. det andet under 1 Skp. Hrk.; af jordløse Selvejehuse findes her 25, hvoriblandt 2 Lyststæder, det ene, Vilhelmsminde, tilhørende Hr. Haskerl, forhen-værende Capelmusikus, og det andet Hr. Registrator Kall. Desuden have nogle af Gaardmændene ved deres Gaarde op-sørt 5 Vejehuse. De fleste af de ansorte Ejendomme ligge i Byen; kun 2 Gaarde, 1 Huus med og 7 uden Jord ere ud-slyttede. Jorderne bestaae af leerblandet Muld; Gaardene have et betydeligt Areal i Forhold til Hrk. og foruden Torveskjær paa deres egne Lodder fremdeles Net til Torveskjær i Mosen Femølhyng ved Hosterkjøb eller Hosterskjæl i Birkerød Sogn. Byens Hartkornsejere have et Stykke Eng N. for Trygerød. Om de paa Holtegaards Jorder liggende Damme saavelsom om Gaarden selv vil nedenfor blive talt. I Holte boer 1 Drejer, 1 Muurmester, 2 Smede, 1 Hjulmand, 1 Tømmermand, 1 Skräder; af Tynde findes her 11 Karle, 14 Piger og 14 Drenge; af Indsiddere 31.

Store Holte, det vil sige den Deel af Byen, hvor Holtegaard og de øvrige Gaarde ligge, hører til Nørrum, og lille Holte, den Deel hvor Huusmændene og Indsidderne boe, til Trygerød Skoledistrict.

Paa den nordlige Bred af Søllerødsø ligger, skraas over for Byen af samme Navn, Øversø By, som er ansat til 28 Edr. 5 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. (efter Opg. fra Amtst. og Stedet selv 28 Edr. 7 Skp. 1 Alb. *)) upr. A. og E. Hrk., der

*) At Hartkornet i Meddeleserne fra Amtsæuen og Stedet er ansat med et større Beløb end i Matricul Contorets Hartkornsfortegnelser, hidrører derfra, at i de forstørrede er den saakaldte Nyholte-Bryggergaard eller, som denne Ejendom nu almindeligen kaldes, Nojels Bom hensatt under Øversø, istedetsfor, som i de sidstnævnte, under Tronninggaard, hvis upr. Hrk. 2 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. hviler paa denne Ejendom.

ved Taxationen i Aaret 1802 blev vurderet til 450 Rdl. pr. Ede. Arealt udgjør 699 Edr. Ld. med 50 Matr. No., og findes der herpaa 6 Selvejergaarde, af hvilke 3 over 4 og 3 over 3 Edr. Hrk., 9 Selvejerhuse med Hrk. og Jord, af hvilke 1 over 7, 1 over 3, 4 over 2 (deriblandt Gummiminde og Nøjels Kro) og 3 under 1 Skp. Hrk., 16 jordløse Selvejehuse, 4 Lyftsteder uden Jord; af Gaardene ere 5, og af Husene 7 udflyttede. Jorderne ere lerede; 3 af Gaardene have Ret til Tørvestjær i den ovennævnte Gemstolyng. Søllerødsø, der ligger paa Byens Areal og er 28 Edr. Ld. stor, tilhører Kongen; den er bortsorpagtet til Fiskehandler Duus i Kjbenhavn; Præsten har Ret til at fiske med 2 Ruser i samme. Paa Byens Marker ejer Sognets Kirke 2 Edr. Ld., der er overdraget en af Huusmændene ved Arvesæste. Af Haandværkere findes her 2 Skomagere, 1 Smed, 2 Tækkelmænd, 1 Murer og 1 Bœver; af Lytende 15 Karle, 16 Piger og 8 Drenge, og af Indsiddere 26.

Oversød ligger i Søllerød Skoledistrict.

Vi komme nu til Sognets sidste By, Mærum, der ligger S. for Oversød; den skylder af 51 Edr. 2 Skp. upr. N. og E. Hrk., som ved Taxationen i Aaret 1802 blev vurderet til 500 Rdl. pr. Ede; hvorimod den upriv. Skovskyld, 1 Ede 4 Skp., hvorfra ogsaa forhen Byen skyldte, er estergivet ved kongl. Resolution af 14 Augusti 1784. Arealt udgjør 682 Edr. Land med 53 Matr. No. og er for Eiden fordeelt paa 9 Selvejergaarde, 2 Selvejerhuse, som ere ansatte til Hrk., Skolen og 15 Selvejerhuse, blandt hvilke 3 Lyftsteder, der ikke ere ansatte til Hrk. Desuden have adskillige Gaardejere ved deres Gaarde opført Lejehuse; af saadanne findes her 10. Blandt Gaardene, af hvilke 4 ere udflyttede, har 1 over 16 (Mærumgaard), 1 over 9 (Besselsminde), 3 over 5, 1 over 4, 1 over 3 og 2 over 1 Ede Hrk., hvoriblandt Justineslyst; de tvende til Hartkorn ansatte Huse ere resp. over 2 og 1 Skp. Hrk.; de ligge begge, ligesom ogsaa alle de jordløse Huse, hvoriblandt findes 3 Lyftsteder, tilhørende Hr. Mægler L. Eskildsen, Ma-

dame Demant og Capitain Ammundsen, i Byen. N. D. for Byen ligger Giese Sø, der er 4 Edr. Ed. stor og tilhører Kongen, og N. for samme Maglemose og Dronninge-Engen, i hvilke adskillige af Gaardejerne ere lodtagne. Ved Nærum laa forhen et Teglbrænderi, der skal have været et af de største og bedste i Danmark og som brugte Tørv ved Brændingen; nu findes det her ikke længere. I Byen boer 1 Bager, 1 Glarmester, 1 Skredder, 1 Smed, 1 Snedker, 1 Murer, 1 Tommermand, 1 Hjulmand, 1 Skomager, 1 Saddelmager, 1 Bomuldsvæver, 2 Slagtere, 1 Spekhoker og 1 Gartner; af Tyende findes her 22 Karle, 23 Piger og 8 Drenge, og af Indsiddere 30. Sognets Jordmoder har sin Bopæl i Nærum.

I Forening med Store-Holte, Agershvide, Skovsborg m. m. danner Nærum et Skoledistrict, om hvis Skole og Skolesærers Løn det samme gjoelder, som ovenfor er anført om de samme Gjenstande i Søllerød Skoledistrict. Skolen besøges af 65 Born; Gymnastik og indbyrdes Underviisning er indført.

Rudegaard, en eenlig Selvejergaard, som har et Areal af 111 Edr. Land uden særligt Hartkorn, ligger der, hvor Kongevejen til Helsingør og Frederiksborg stilles ad, og regnedes forhen her til Sognet, men herer nu under Birkerød Sogn; det samme er tilfældet med Ruderdaals Kro og Gjæstgiveri, der ligger ved Helsingørs Vandevej, lidet S. for Rudegaard; dog høre begge Ejendommene under Søllerød Skoledistrict.

N. D. for Rudegaard ligger Trygerød Skov eller Plantage, der tilhører Kongen og staaer for 3 Edr. 2 Skp. 1 Fdk. upriv. A. og E. Hrk. og 4 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. upriv. Skovskylde; den har et Areal af 111 Edr. Ed., af hvilke 108 Edr. er en samlet Skov, som fredes; det Dorige er henlagt til 2de Skovloberhuse, der ligge i Trygerøds Skoledistrict.

I den sydlige Deel af Sognet ligger Geel eller Gjelte Skov; den tilhører, ligesom den foregaaende, Kongen. Arealset, hvorpaa der hviler 2 Edr. 1 Skp. 1 Fdk. upr. Skovskylde, indtager 398 Edr. Land; heraf ere 16 Edr. henlagte til en Skov-

fogedbosig og 4 Tdr. til 3 Skovleborhuse, der høre til Søllerød Skoledistrict; den samlede Skovgrund, som fredes, udgør saaledes 378 Tdr. Land.

Hele Sognet er efter Matr.-Contoirrets Hartkorns-Fortegnelser ansat til 69 Tdr. 2 Skp. 1 Alb. priv. og 200 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. upriv. A. og E. Hrtk. samt 4 Tdr. 2 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb. priv. og 5 Tdr. 6 Skp. 2 Alb. uppriv. Skovskylb *) ; det har et Areal af 6658 Tdr. Land, der er fordeelt

*) Af Amtsstuuen er Hartkornet regnet saaledes:

Vændergods	174 Tdr. 5 Skp. - Fdk. 1 Alb. uppriv. A. og E. og 1
	Fdk. 1 Alb. uppriv.
	Skovsk Hartkorn.

Kirkegods	= — 7 — 1 — 2 —	Dito.
Strægods .	17 — 7 — 3 — 1 —	Dito.

Tilsammen	193 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.	Dito.
-----------	-------------------------------	-------

Det priv. Hrtk. er anført med det samme Beleb i Amtsstuens Hartkorns-Fortegnelser.

Forsjellen mellem det i Matr.-Contoirrets og det i Amtsstuens Hartkorns-Fortegnelser anførte uppriv. Hartkorns Beleb hæves paa Lidet nær, naar der i det i de ferskvarende Fortegnelser anførte Beleb 200 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. føres til Afgang det uppriv. A. og E. Hrtk., der hviler paa de i Sognet liggende kgl. Skove og efter det ovenfor Bemærkede er skattefrift samt udgjør . . . 7 — 4 — 3 — —

og derhos erindres, at der til dette Beleb	192 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk 1 $\frac{1}{2}$ Alb.
maa legges det mafaldte Søllerød-Kirkegods,	Pr i Matr.-Contoirrets Hartkorns-Fortegnelser er hensført under Lyngby
Sogn (S. 349*) ,	= — 7 — 1 — 2 —

Der udkommer saaledes et Beleb af	193 Tdr. 5 Skp. - Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.
---	---

paa 294 Matr. No. og i Gjennemsnit giver omtrent 24 Tdr. Land paa 1 Tde Hartkorn, men herved maa dog bemerkes, at under det anførte Areal ere de betydelige Strækninger indbefattede, som de kgl. Skove indtage; fradraget disse, bliver omtrent 19 Tdr. Id. tilbage for hver Tde Hrtk. Foruden Hovedgaarden Dronninggaard, samt Selvejergaardene Frydenlund, Genrum og Agershvoie, nogle af Strandmøllens Bygninger, Refraite Lysfabrik med den tæt derved liggende Olie-mølle, Stampemollen, en Deel af Nymolles og Drholms Bygninger, Sognets Kirke, Præstegaarden, et Hospital, Toldstedet Alexandria, 3 Skoler, 5 Kroer, et Bomhus, 3 Skovfogedboliger og 9 Skovloberhuse, et Enkesæde for Enkerne paa Pastoratet, findes her 41 Selvejergaarde, 1 Arvesæstegaard, 25 Selvejehuse med og 123 uden Hartkorn og Jord, samt 5 jordløse Fæstehuse. Desuden have adskillige af Gaardmændene ved deres Gaarde opført Lejehuse; af saadanne findes her 15. De jordløse Selvejehuse ere i Almindelighed, hvad Grunden angaaer, Arvesæsteejdom, i det de af denne svare en aarlig Grundafgivt enten til den kgl. Casse, forsaavidt de ere de saakaldte Gadehuse, eller til Gaardejerne, saafremt de ere byggede

der kun differerer 2 Tdk. 2⁷ Alb. fra det i Amtsdiuens Fortegnelser anførte Beleb. Det priv. Skovskyls Hartkorn er anfert med samme Belob i Amtsdiuens Fortegnelser, som i Matr.-Contoirrets; dog svares ingen Skatter af den Skovskyls, der hviler paa den her i Sognet liggende Deel af Jagtersborg Dyrehave. Differencen mellem det i Texten og det her anførte Belob af det upr. Skovskyls Hartkorn herves letteligen; thi efter hvad ovenfor er anført firdes her i Sognet 2 Tdr. 4 Sky. 1 Tdk. Skovskyls Hartkorn 1, der ifølge kongl. Resol. bortfalder; lagges hertil det upris. Skovskyls Hartkorn, der hviler paa de kongl. Skove og hvoraf ikke erlägges Skat, udsommer et Belob af 5 Tdr. 4 Sky. 3 Tdk. 1 Alb.; dette måt fradraget det i Texten anførte Beleb, og der bliver saaledes tilbage 1 Sky. 1 Tdk 1 Alb. Skovskyls Hartkorn, som er sattevigtigt.

paa deres Lodder; de første erlægge desuden ved Forandring af Ejer en Recognition til den kgl. Cassé. Bygningerne ere derimod Besidernes Ejendom, og disse ere saaledes, hvad der i de juridiske Lærebøger kaldes Superficiair-Bønder. Indenfor Sognets Grænser ligger endeligen Rudegaard og Rudersdals Kro, men høre desvagtet til Birkerød Sogn i Frederiksborg Amt, hvorimod Springforbi, Strandmøllen, Nymølle og Stampemøllen i Dyrehaven henregnes hertil Sognet, sjældt den førstnævnte Ejendom aldeles og de øvrige tildeles ligge udenfor samme. Af de anførte 41 Selvejergaarde ere 18 og af Husene 52 udflyttede. Nymølle og Stampemøllen staae tilsammen for 31 Edr. 3 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. Molleskyld.

Sognets Jorder ligge højt og ere bakkede, især i den vestlige og nordlige Deel, ved Geels Skov, hvor der findes den stejle og høje Geels Bakke; ved Søllerød, Rudegaard, Øverød, Nord og N. D. for hvilken By Sandbjergene findes; ved Holte og i Trygersd Skov. Fra disse Steder dale de mod V. ned mod Furesø, hvor de endelig blive saa lave, at de ved Kunst maae udterres, og mod N. D. ned mod Sundet. Allerede Egnen S. og D. for Nørrum er temmelig flad, men Astækningen er endnu større i Dyrehaven, ved Frydenlund, Bedbæk og Gærum. Jordens Bonitet er forskjellig; den er i Ullmindelighed ansat til Darten 10, og bestaaer af leer- og sandblan- det Muld; ved Rudegaard og Strandkanten er den sandet, ved Søllerød, Nørrum og Holte leret. Eng haves i et pas- sende Forhold og Mose i Øversledighed, af førstnævnte Jordart findes ialt omtrent 500 Edr. og af sidstnævnte 510 Edr. Land, under hvilke Summer dog ikke de i Dyrehaven liggende Enge og Moser ere tagne med. Langs med Furesøens Bred- der ejer Dronninggaard store Strækninger (omtrent 150 Edr. Land) af Mose-Eng, der ej forhen benyttedes, indtil Dronninggaards forrige Ejer, de Coninc, deels ved Hjælp af den ovenomtalte Bejmølle, deels ved at lade grave en Mængde Grøvter og Vandledninger havde ladet Vandet afledes derfra, og saaledes gjorde den til brugelig Eng og Mose; en Steen,

der er oprejst paa en Høj midt i Mosen, har en Indskrift, som vidner herom. I Dyrehaven findes mod N. en sumpet og værdig Mose paa omtrent 40 Edr. Ld., og i adspredte Stykker paa forskellige Steder omtrent 20 Edr. Ld.; fremdeles paa Søllerød Marker i 2 Stykker 20 Edr. Ld., og ved Rudegaard ligesaameget. Endelig haves saavel Eng som Mose omkring Sognets mange smaae Sører, ligesom det allerede forhen er bemerket, at Adskillige af Hartkorns-Ejerne i Byerne Trygerød, Holte og Overod have Net til Tørveskjær i Mosen Furesølyng i Birkerød Sogn paa Frederiksborg Amt.

Paa Skov er Sognet endnu rigere; paa den østlige Kant, langs med Sundet indtil Agershvile, findes den nordlige Deel af Jægersborg Dyrehave, der her i Sognet indtager et Areal af 899 Edr. Land, hvoraf 774 Edr. er Skovgrund. Mere nordlig findes paa Frydenlunds Areal en Fredskov paa 14 Edr. Ld., Dyrehaven kaldet, der tilhører Kongen, samt en Lystskov paa 5 Edr., der hører til Frydenlund, og ved Gedbaek og Enrum henved 20 Edr. Ld. Skov. Vestlig herfor ligger Trygerød Plantage, der tilhører Kongen, og hvis Areal udgjør 108 Edr. Land; paa Bankerne N. for Holte findes omtrent 50 Edr. Land Skov, der ligger til Holtegaard. Overod har 14 Edr. Ld. Skov, og Søllerød tvende Skove, som tilhøre Kongen og tilsammen optage 163 Edr. Land; til Søllerødgaard ligger fremdeles 4 Edr. Ld. Fredskov, og til Præstegaarden og enkelte af Gaardene 11 Edr. Ld. Skov; S. V. herfor findes Geel Skov, der tilhører Hans Majestæt og har et Areal af 398 Edr. Ld., af hvilke 378 Edr. ere bevoxede med Skov, som fredes. Endeligen ligger i Sognets vestlige Udkant Dronninggaards Skove, der optager et Areal af 150 Edr. Ld. Skovene og Skovgrund indtage saaledes det betydelige Areal af 1839 Edr. Ld. Hovedlandevejen til Helsingør gaaer igjennem Gjelte Skov over Overøds og Dronninggaards Jorder; her findes et Bomhus ved Rojels Kro. Bomintaderne ere bortforpagtede mod en aarlig Afgift af 1210 Rbd.

Sølv. Langs med Sognets østlige Kant gaaer Strandvejen, der ligeledes fører til Helsingør.

Af rindende Vand findes ikke meget; det betydeligste er Lyngbyaen, der her i Sognet optager et Areal af 12 Edr. Land, og hvis nordre Uabred paa Streckningen gjennem Dyrehaven er indsattet med omtrent 40 Tønder Land mosede Enge, bevoxede med El. Af andre Bække er ovenfor omtalt den, hvorigjennem Søllerødsø har sit Usløb til Bejlesø og som derfra løber ud i Furesø, der begrænser Sognet mod V., samt de tvende smaae Bække der falde i Sundet, og af hvilke den ene kommer fra nogle Vandinger i Dyrehaven, og den anden udspringer i 2de Arme i Omegnen af Nærum, hvorfra den flyder mod N. Ø. forbi Frydenlund, over Genums Enemærker, hvor den optager Usløbet af de der værende Damme, igjennem Vedbæk ud i Sundet. Foruden de tvende nævnte Søer, Søllerødsø, der ligger i en dyb Dal mellem Øverød og Søllerød; tilhører Kongen og indtager et Areal af 28 Edr. Land, og Bejlesø, som er henved 36 Edr. Land stor og ovenfor er omtalt, findes her i Sognet en Deel mindre betydelige Søer og Damme; saasom paa Holtegaards Grund nord for Holte: svenske Dam 8 Edr., Møens Dam 3 Edr., og Kallehavesø 5 Edr. Ed., samt vestlig for disse Bidnæsdam 26 Edr., lille Græs-Dam 2 Edr., store Græs-Dam 3 Edr. og Bej-Dam 7 Edr. Ed.; paa Holte Byes Areal: Lille-Sø 1 Ede; paa Nærum Byes Mark, N. Ø. for Byen: Gieseø 4 Edr. Ed., der tilhører Kongen; ved Fryderød: Svinesø 1 Ede og Griseø 2 Edr. Land, der ligge S. for Byen og tilhøre Kongen, samt N. V. for Byen en Fiskedam paa 1 Ede Ed.; ved Frydenlund 4 Damme, tilsammen 1 Ede Ed., og hvoraf de to norden for Gaarden ejes af Kongen, hvilket ogsaa er Tilsældet med de tre sydvest for Genrum liggende Damme paa 10, 4 og 3 Edr. Lands Størrelse. Øst ved Agershøvile ligger Sortedam, 1 Ede Ed., som besiddes i Fællig af 5, og ved Vedbæk Hjortedam paa 12 Edr. Ed., der tilhører Grev

Schulin. Ved Gaarden Suhmsminde i Øverød By findes Suhmskilde.

I følge det, der ovenfor er anført, sammenholdt med hvad foran er bemærket under Lyngby Sogn (S. 351), udgjør Sognets tiendydende A. og E. Hrk. 192 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 2 Alb., af hvilket Beløb ogsaa alle 3 Tiender svares. Præstetienden er henlagt til Præsteembedet og vil nedenfor blive omtalt. Konge- og Kirke-Tienden tilhøre Kongen; de ere hver især matriculerede til 22 Tdr. Tiendehartk. og begge besæftede til Banken med 410 Rbd. 87 f. Sølv; de ere overdragne til Øerne, hvil mod en aarlig Afgift af 1 Rbd. 32 f. Sølv, denne af 40 f. Sølv pr. Tde Hrk., der indbetales i Kjøbenhavns Amtsstue. Kirken er en halv Korskirke, forsynet med et Taarn, hvori 2 Klokker; den er smuk samt lys, har et Orgel og kan rumme 600 Mennesker. Altartavlen erholdt i Aaret 1832 et nyt Maleri; over Indgangen findes et Helsingbilled af Bly. Over Johannes Nicolai de Überath (Øverød) 1402 findes en Indskrift, der er bemærket blandt Architegneren Abildgaards Tegninger paa Kongens Bibliothek. Den ejer 3 Tdr. Land paa Lundtofte Mark under Søllerød Sogn, af Hrk. 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb., som ved Arvesæste ere overdragne til Statsraadinde Schumacher; fremdeles 2 Tdr. Ed. paa Øverød Mark, som er overdraget ved Arvesæste mod en aarlig Afgift af 4 Rbd. Sølv, og 4 Tdr. Land paa Sandberg Mark i Birkerød Sogn, hvoraf i aarlig Grundafgift erläggges 5 Rbd. 32 f. Sølv, samt en Capital af 100 Rdl., som J. Butienter ved Fundats af 10de Dec. 1683 har skjæft den, men om hvilken der iøvrigt ikke haves nogen Kundskab, ligesaaledet som nogen Oplysning derom har været at erholde. Af en til Søllerødgaard aafstaet Gaard har den en aarlig Indtægt af 4 Rbd. Sølv.

Sognet tæller 2253 Indb., iblandt disse findes 3 Tømmænd, 4 Snedkere, 6 Smede, 3 Murere, 2 Matere, 1 Glarmester, 2 Tækkemænd, 1 Drejer, 6 Hjulmænd, en Gad-

delmager, 1 Bager, 3 Slagtere, 7 Gartnere, 2 Spækhøfere, 5 Fisfere, en Baadebygger, 4 Bævere, 5 Skrædere, 6 Skomagere, 1 Blegmand; af Tyende 107 Karle, 119 Piger og 46 Drenge; af Indsiddere 159. I Sognet boer en Jordmoder. Dets tvende Skoler besøges af 147 Børn; Gymnastik og inbrydes Underviisning er indført. Med Undtagelse af det ovennævnte, Arveprindsesse Sophias Legat, funderet den 5te April 1721, har Skolevæsenet ingen Legater eller Capitaler.

Toruden Stampemøllen i Dyrehaven, Retraite Lysfabrik og de andre Fabrikker, der ovenfor ere anførte og nærmere omtales, samt det ved Bedbek omtalte ubetydelige Saltvandsfiskeri, drive Sognets Beboere ikke nogen skreven Næringsgreen. De egentlige, det vil sige de jordbrugende Bonder, ere i Almindelighed velhavende og udmaeve sig fordeelagtigen fremfor Nabosognene ved deres Arbejdsmæthod og Sædelighed. I deres Boliger seer det overalt reenligen og ordentligen ud, og næsten hos Alle finder man et, undertiden elegant møbleret, Stads værelse, uden at dog Nærheden af Kjøbenhavn har smittet dem med Overdaadighed og fordærvet deres moralske Charakter. Kun ved sædelses Lejligheder vise Fruentimmerne nogen overdaadig Pragt i deres Kledning. Derimod have de mange Kroer i og paa Grændsen af Sognet, ikke færre end Ste i Tallet, skadelig Indflydelse paa en Deel af Huiusmænd, Indsiddere og Fabrikarbejdere, som der tilsatte deres Fortjeneste; og giver Nærum By et mærkelig Exempel paa, hvor gavnlig Kroernes Øphævelse er for Velstand og Moralitet; thi saalenge der sandt Krohold Sted, vare mange af Byens Beboere bekjendte for deres Ryggesløshed, ja selv Gaardmænd tilsatte deres Ejendom ved Drif og Spil, hvorimod der nu hersker Orden og jevn Velstand. Bonderne ere sædels godgjørende mod Sognets Fattige, uden hvilket de reparterede Udgifter til Fattigvæsenet maatte forsøges betydeligen.

Bed alle Bondergaarde findes Haver, af hvilke nogle prudcere en ikke ubetydelig Mængde Kirsebær til Salg. For-

resten maa Dørvehandelen med Kjøbenhavn ansees som deres vigtigste Næringsvei. I hele Sognet skjøres aarligen omtrent 8000 Læs Tørv, af hvilke 6000 Læs sælges.

Bygningerne i Sognet ere i Regelen noget bedre, end almindeligen blandt Bønderne, hvortil især den Ømfændighed bidrager, at Kjøbenhavnerne, som ovenfor bemærket, her i denne med Naturskjønheder gavmildt udstyrede Egn have en Deel Lystgaarde og Lyststeder; af de sidste findes her 22. Paa Dronninggaard findes 4, og paa Strandmollen tvende Pisee-Bygninger. Samtlige Bygninger ere i Landets almindelige Brandkasse assurerede for 743950 Rbd. Sølv; i disse, Forderne og Inventariet, er prioriteret et Belob af 141338 Rbd. 22 f. r. Sølv, 541496 Rbd. 81 f. Sølv og 51691 Rbd. 85½ f. Sedl. og Tegn; af disse Summer eje Private 99368 Rbd. 74 f. r. Sølv, 458469 Rbd. 31 f. Sølv og 45185 Rbd. 23 f. Sedl. og L.; Umyndige 3757 Rbd. 80 f. r. S., 7277 Rbd. 50 f. Sølv og 4312 Rbd. 32½ f. Sedl. og Tegn, og offentlige Stiftelser 38211 Rbd. 60 f. r. S., 75750 Rbd. Sølv og 2194 Rbd. 30 f. Sedl. og L.

Gaardene staar almindeligen for 5 Tdr. Hrtk. med et Areal af 100 Tdr. Land, hvoraf omtrent 10 Tdr. ere Engbund og 5 Tdr. Mose; en saadan Gaard saaer i Almindelighed 10 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg, 14 Tdr. Havre, 2 Tdr. Bælgfæd, og legger 30 Tdr. Kartofler; Hvede og Boghvede dyrkes næsten aldeles ikke; derimod lægges megen vind paa Kartoffelavl; de søllerødske Kartofler ere bekendte for deres Godhed. Efter Rug og Havre indavles i Regelen 6 Fold, efter Byg 7 til 8 Fold og efter Kartofler 10 Fold. Forderne ere alle udskifte, hvorved er at mærke, at Udskiftningen af Holte Byes Forder er meget usfordeelagtig, da de ere udstykkede i lange Strimler; de drives meget forsæelligt; dog behandles Indjorden sædvanligens saaledes: 1. Grønjorden optages til Byg; 2. Rug; 3. Kræter; 4. Rug; 5. gjødes til Byg; 6. Havre, udlagt i 3 Aar med Klover og Rajgræs, hvor Forden dertil er stikket; Udjorden gjødes derimod almindeligen først

til Kartofler; 2 Byg; 3 Rug; 4. gjødes til Kartofler; 5. Rug; 6. Havre, udlagt i 3 Aar. Besætningen er 8 Heste, 12 Kør, 12 Faar, 12 Sviin. Af Heste tillægges almindelig omrent 10 aarligen i hele Sognet; derimod hvert Aar 2 Kør, 12 Faar og ligesaamange Sviin. Her sælges aarligen 1 Ko, 2 Faar, og 2 Sviin. Mælkehandelen er ganske almindelig, og derfor dyrkes Kløver overalt. Tøvrigt gjælde om dette Sogn de samme Bemærkninger, som ved Lyngby Sogn ere gjorte om Production af Smør og Ost, m. m. De kgl. Sk. udgjøre omrent 80 Rbd.; Com. Afg. 15 Rbd. Præstetienden erlægges omrent med 2 Rbd., Kongetienden med 1 Rbd. 32 f. og Kirketienden med 2 Mt. 8 f., alt i Sølv og pr. Ede Hrk.

Den aarlige Production for hele Sognet kan anslaaes til 3240 Edr. Rug, 4000 Edr. Byg, 4500 Edr. Havre, 270 Edr. Erter, ligesaameget Wikker, 16000 Edr. Kartofler og 6000 Edr. Mælk; heraf sælges 1080 Edr. Rug, 1800 Edr. Byg, 7000 Edr. Kartofler, og 4000 Edr. Mælk og omrent 300 Edr. Fløde; det Øvrige 2160 Edr. Rug, 2200 Edr. Byg, 4500 Edr. Havre, 9000 Edr. Kartofler, 270 Edr. Erter og 1700 Edr. Mælk forbruges i Huusholdningen samt til Fodring og Fedning af Kreaturer, og hvad Sædearterne angaaer til Saasæd og Naturalprestationer. Her findes omrent 430 Heste, 600 Skr. Hornqvæg, 500 Faar og 600 Sviin.

Sognet danner et Fattigvæsens-District, der bestyres af en reglementsmæssig Commission. De faste Fattiglemmers Antal er sædvanligens 50 til 60, og deres, der af og til behøve midlertidig Hjælp, omrentliggen ligesaa stort. De forsorges deels med Naturalier, som reparteres paa Hartkornsejerne, deels med Penge, som erlæ ges af dem, der intet Hartkorn have. Udgiverne til et saadant Antal Fattige udgjøre: i Naturalier 535 Rpd. Brød, 76 Skr. Gryn, 73 Skr. Meel, 75 Skr. Erter, 367 Skr. Kartofler, 63 & Flest, og i Penge 824 Rbd. Sedl. Dog bliver ikke hele denne Pengesum at re-

partere paa Beboerne, i det Sognets Fattigvæsen ejer adskil-
lige Legater, hvoraf det nyder Renten; saaledes har den for-
annævnte Jacob Butentier ved Fundats af 10 Decemb. 1683
skjænket det 100 Rdl.; Justitsraad Gynther i Helsingør 100
Rdl.; en Ubekjendt 200 Rdl. til fattige Børns Underholdning
under deres Skolegang, og Grev Dehn 600 Rdl. Om denne
sidste Gave har ingen Oplysning været at erholde; den er lige-
som de tvende nærmest foranævnte uden Fundats, men om
disse vides det dog, at Rente-Distributien af den første begyndte
den 28 November 1689, og af den sidste den 11 December 1747.
Alle disse Summer ere sikkrede i en kongl. Obligation paa
1000 Rdlr. D. C., af hvilken Renten aarligen udbetales
Fattigcommissionen paa Kjøbenhavns Amtsstue efter Rente-
kammerets Anvisning med 50 Rbd. Solv.

Endnu staaer tilbage at omtale det ovenfor nævnte, i
Søllerød By, tæt op til Kirken, liggende Hospital, der, til
Bedstie for Sognets Fattige, er oprettet ifolge det af den
samme Fru Drevsen, som stiftede Hospitalet i Lyngby, under
5 Januar 1804 forfattede Testamnet, og af de dertil ifolge Te-
stamentet indkomne Capitaler til Belob 4109 Rdl. 13½ f.
D. C. Hospitalet, der efter Testatrix fører Navn af det Drev-
senske og hvis Fundats er af 27 Marts 1809, kongl. confir-
meret den 19 Mai s. A., har og to Stuer for Hospitalslemm-
mer, den ene for 4 til 6 Mandfolk, den anden for 6 til 8
Fruentimre, begge forsynede med de fornødne Sengestede,
Borde, Stole og Kakkellovne. Efter Fundatsen skulde Hospi-
talet ogsaa have en Sygestue, hvor den af dets Inspecteurer
skulde indlægges saadan fattige Syge af Søllerød Sogn,
som andensteds maatte savne den fornødne Underholdning og
Pleje, dog saaledes at Udgiverne til deres Underholdning og
Guur skulde udredes af Sognets Fattigcasse, men en saadan
Sygestue findes her ikke, og Sognets Syge føres til Lyngby
Hospital. Hospitalslemmene, for Eiden 3 Mandfolk og 8
Fruentimre, vælges af Inspecteurerne blandt de fattigste og
sædeligste af Søllerød Sogns Almisselemmere; foruden den

Almisse, de øvrigt nyde af Sognets Fattigvæsen, erholde de i Hospitalet fri Huushy og Varme; naar de ikke bindres ved Sygdom, Svaghed eller Alderdom, maae de selv inddyrdes besørge det Fornødne til deres egen Opvarthning, men til at føre Tilsyn med, at dette skeer, til heri at hjælpe de svage Lemmer og gaae dem tilhaande, til at passe og pleje de Syge, der maatte indlægges paa Sygestuen, vølge Inspecteurerne, under Navn af Tilsyns-Mand eller Kone det af Hospitalets Lemmer, som de maatte finde bequemstest dertil, og som nu herfor nyder, foruden den øvrige bestemte Understøttelse, af Fattigvæsenet 36 f. ugentlig af Hospitalets Midler. Hospitalet var fuldkomment indrettet den 31 December 1808, og efter alle Omkostningers Uddelelse havde det en Capital paa 2500 Rdlr. tilovers, som bestemtes til dets faste og uformindskelige Fond, og som, saalidet, som Renterne, maa inddrages under det almindelige Fattigvæsen eller nogen anden liggende Indretning. Renterne anvendes til Hospitalets Reparation, Brandpenge af Assurance-Summen, Opsynsmandens Løn, Brændsels Indkjøb m. m., forsaavidt de tilstrække; hvad der maatte mangle, udredes af Sognets Fattigcasse.

Hospitalet bestaaer af 2 Bygninger, opførte af Muur og Bindingsværk, straatælkede samt assurerede for 2260 Rbd. Sølv; dets Capitaler udgiore for nærværende Tid det Halve af en Contine-Police paa 300 Rd. Species, 2750 Rbd. Sølv og 100 Rbd. Sedl., sikkrede deels i Kongelige, deels i Brand- og Credit-Casse-Obligationer samt i en asiatisk Compagni-Obligation. Stiftelsens Inspecteur ere Medlemmerne af Sognets Fattigcommission, og dens Directeurer Amtmanden og Amtsprovsten paa Kjøbenhavns Amt eller Districtsprovsten for Sokkelunds Herred.

Sognet udgjør det 2det Land- og Sø-Lægd af Sokkelunds Herred i Kjøbenhavns Amt, og ligger i dette Amts Nyterdis-tricts nordre Birke.

Søllerød Sogn danner et Pastorat, hvormed Hirschholm forhen var forenet, og hvis Indtægter efter den gamle Ansættelse udgjøre 450 Rdl. Præsten, for Tiden Hr. C. J. Boye, beboer den i Søllerød By liggende Præstegaard. Dens Bygninger, der ere alle straatækkede og aßurerede for 5600 Rbd. Selv, bestaae af et smukt, men ubeqvemt indrettet, Baaningshuus og 3 Længder Udhuse; huun er opført af Muur og Bindingsværk, disse of Bindingsværk med Leervægge; en ret smuk Have indtager et Areal af $1\frac{1}{2}$ Ede Land. Dens Indløsningssum er 500 Rbd.

Oprindeligen havde den et Tilliggende af 176 Edr. Ed., der skyldte af 14 Edr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. priv. A. og E. Hrtk.; men deraf drives nu kun 35 Edr. Ed., af Hrtk. 3 Edr. 5 Skp., under den. Af dette Areal er 20 Edr. under Plogen, de øvrige 15 Edr. ere Overdrev med Skov og indeholde ret godt Tørvefjær. Der svares 5 Edr. Rug, 3 Edr. Byg, 8 Edr. Havre; Nesten anvendes til Staldfoder og Kartofler. Efter Kornudsæden hostes 5 til 6 Fold; af hø avles 6 Læs. Jorderne, der ere meget sanddede, drives efter Bereldrvittens Regler med Wikkerhavre, Byg, Rug, Kartofler, Kløver. Besætningen er 3 Heste, 4 Kør, 6 Faar, 6 Sviin.

Det øvrige af Præstegaardens oprindelige Areal er deels frasolgt i 4 Lodder, der ere overdragne i Arvefæste, resp. paa 24, 31, 42 og 43 Edr. Ed. og resp. af Hrtk. 2 Edr. 6 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb., 2 Edr. 3 Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb., 3 Edr. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. og 2 Edr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., deels ere der herpaa opførte 3 Arvefæstehuse uden Hartkorn og saagodtsom uden Jord. Den første Lod drives under Søllerødgård, der af samme svarer en aarlig Afgift af 80 Rbd. Sølv til Kaldet, som af den anden har en aarlig Indtægt af 32 Edr. Byg, og af hver af de 2 sidste 18 Edr. Byg. Brugerne af disse Lodder erlægge derhos selv de kgl. Skatter. Kaldet nyder fremdeles Renten at Kjøbesummen, der indkom ved disse Lodders Afhændelse, og udgjør 325 Rbd.; de tvende sidste Lodder ere bebyggede. De jordløse Huse erlægge hvert en Grundafgift af 2 Rbd. 48 Sk.

Sølv aarligen, og ved Forandring af Ejær en Recognition af 10 Rbd. Sølv.

Kaldet hæver Præstetienden af Søllerød Sogns tiendeydende Hartkorn, 192 Edr. 4 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. *); om 176 Edr. 3 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb. er Tiende-Forening indgaaet i Aaret 1796, og deraf svares aarligen enten 406 Rbd. Sølv eller 53 Edr. 5 Skp. Rug, 55 Edr. 2 Skp. Byg og 59 Edr. 3 Skp. Havre; af de øvrige 17 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hrsk. (Holtegaard) erlægges den aarligen med 5 Edr. 5 Skp. Rug, 5 Edr. 5 Skp. Byg og 6 Edr. 4 Skp. Havre, der betales med Penge efter hvert Aars Cap. E., hvilket nu ogsaa er tilfældet saavel med hvad der svares i Tiende af det øvrige Hrsk., som i Afgivt af de 3de fra Præstegaarden afhændede Parceller, istedetfor at det forhen betaltes efter Middelpriisen af 10 Aars Capitolstart. Ved denne faste Accord ere Kaldets Indtegter betydeligen forringede; efter en, endog lav Beregning, vilde Korntienden, hævet in natura, i Aaret 1832 have beløbet sig til 1425 Rbd. Sølv. Øvægtienden er vel indbegrebet under Korntienden, men der svares dog efter Overenskomst af hver Gaard, en Gaas og en Snees Eg aarligen.

Kaldet myder i Refusjon af Søllerød Sogns Kongetiende 5 Edr. Rug og 6 Edr. Byg samt af Helsinge Kirketiende 66 Rbd. Sølv **); af Kongens Skov har det en Favn, og af Præsteskoven, hvor Overskoven tilhører Kongen, 2 Skovlæs Brænde, samt Ret til at fiske med 2 Ruser og andet Smaa-

*). Ester Opg. fra Stedet er det tiendeydende Hartkorn opgivne at være 194 Edr. 3 Skp. 1 Fdk. ½ Alb.

**). Dette grunder sig paa en Bestemmelse, given i Aaret 1555 af Christian III., hvorefter Præsten skulde nyde 1½ Tonde Rug og ligesaammeget Byg af Kongetienden i Søllerød, ligesom og det rene Overskud af Helsinge Kirketiendes Indkomster, som Godtgjørelse for nogle tabte Indtegter. Den Refusjon af 10 Rbd. Sølv, som Præsten forhen havde fra Dronninggaard, bortsafdt i Aaret 1826.

garn i Søllerød-Sø. Offer og Accidentier beløbe sig til omrent 800 Rbd. Huuemænd og Indsiddere forrette omrent 140 Gangdage.

Præstegaardens Forder ere behæftede til Banken med 564 Rbd. r. S. og Præstetienden med 462 Rbd. 26 s. r. S. De kgl. Sk. samt Menterne af de ansørte Bankhæftelser-Beløb udgjøre 105 Rbd.; Com. Afg. og Erp. 30 Rbd.; i Afgift af Præstetienden svares aarlig 37 Rbd. 4 Mk. 14 s., hvilken Afgift dog er indbefattet under Skatbeløbet. I Enkepension svares 50 Rbd. Solv, 16 Edr. Byg, 8 Edr. Havre og ligesaamet Rug. Artillerihest holdes, ifølge Forening af 12 Maj 1791, skiftevis hvert 6 Aar med Præsten i Birkerød, mod at efter de 6 Aars Forløb den Fratrædende betaler 36 Rbd. Solv til den Begyndende.

Paa Præstegaardens Mark ligger et Huus med Haveplads, der er opført af af døde Sognepræst for Søllerød Menighed N. U. Bach og hans Enke, med det kgl. Danske Cancellies Tilladelse af 27 Febr. 1824, skænket til et Enkesøde for Præste-Enkerne paa Søllerød Kald. Det er assureret for 200 Rbd. Solv.

Sognet har kun een Hovedgaard; denne, saavel som Lyft- og Avls-Gaardene Frydenlund og Genrum ere ovenfor omtalte. Blandt dets øvrige Lyft- og Avls-Gaarde samt Lyftsteder mærkes:

1. Agershvile, en Lyft- og Avls-Gaard, meget smukt beliggende ved Sundet, $2\frac{1}{4}$ Mil fra Kjøbenhavn og $3\frac{3}{4}$ Mil fra Helsingør, tilhører Hr. Kammeraad, Papiirsfabrikant Drevsen og drives ved Hr. Forpagter Drevsen. Den staaer for 7 Edr. 5 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. pr. og 3 Edr. 4 Skp. upr. A. og E. Hrtk.; til huunt hører et Areal af 117 Edr., til dette af 39 Edr. Land. Af det samlede Areal ere omrent 100 Edr. Eb. Agerjord, de øvrige 56 Edr. Eng, Mose og Bakker.

Her saæs 15 Edr. Rug, 18 Edr. Havre, 8 Edr. Birkeshavre, der bruges til Staldfoder, 8 Edr. Boghvede, og lægges 150 Edr. Kartofler, deels fine Kastanie-Kartofler, med hvilke 20, deels grove Kartofler, 5 Edr. Land besaaes. Besætningen er 17 Heste, 4 Koer, 24 Svii. Jorderne ere ved Strandkanten meget sandede, ved Dyrehaven og Nærum lerede og tildeels muldede; de drives efter Bexeldrvitens Negler, dog uden bestemt Sædskifte. Der haves rigeligt Tørvestkær, hvoraf der aarlig skjæres henved 800 Læs Tørv, hvoraf 700 Læs følges.

Bygningerne, der ere assurerede for 16000 Rbd. Sølv, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, to Etager højt, med tvende mindre, ligeledes grundmurede og teglhængte, Side-Floje af een Etages Højde, samt Udhuse, opførte af Bindingsværk og straatækfede. Ved Bygningerne ligger en Frugt- og Lyft-Have, der indtager 3 Edr. Ld. Com. Afg. 40 Rbd. I Prestetiende af det upriv. Hartkorn svares 7 Rbd. Sølv. Af det upriv. Hrit. erlægges fremdeles en Afgift af 22 Rbd. Sedler til Hartkorns-Ejerne i Nærum By.

2. Skovsborg, et smukt Lyftsted, har en skøn Beliggenhed ved Strandvejen, og tilhører Hr. Mægler Holten*). Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehus af 2 Etagers Højde med Kjælder under den halve Bygning, samt 2 Udhuse, opførte af Muur og Bindingsværk; af hvilke det ene er indrettet til Gartner-Bolig og Bognremisse, det andet til Stald og Bopæl for en Huusmands Familie. Arealet, der omtrent indtager 9 Edr. Land, er for den største Deel anvendt til Lyftkov og Have og skylder af 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. priv. A. og E. Hrit. De kgl. Sk. udgiore 90 Rbd.; Com. Afg. 30 Rbd. Bygningerne ere behæftede til Banken med 460 Rbd. 77 f. r. S. og Jorderne med 48 Rbd. r. S.

* Ejendommen skal senere være solgt til Priuds Ernst af Hessens-Philipsthal.

I Søllerød By ligge:

3. Søllerødgaard, tilhørende Hr. Conferentsraad, Professor, Dr. juris Schlegel, Commandeur af Dannebroge p. p., og bekjendt for sin skjonne Beliggenhed, ligger i en Afstand af lidet over 2 Müil fra Hovedstaden. Det er en sammenhængende Ejendom, beliggende paa begge Sider af Bejen, der fører fra Brede til Søllerød By, og bestaaer: a. af Resten af det gamle Søllerød Slot med sine Tilbygninger og tilliggende Have, Skov, Vænger, Eng og Tørvemose samt et Stykke Jord, der tilhører Kirken, i alt 16 Edr. Ed., hvoraf 4 Edr. er bevoret med Skov, og som solgtes ved offentlig Auction af det kgl. Rentekammer til nu afdode Overberider Schæffer; b. en senere i Aaret 1799 af Schæffer tilkjøbt Parcel af Søllerød Præstegaards Jorder, stor $24\frac{1}{2}$ Ede Ed.; disse Loddere ere priv. og tiende frie; de kjøbtes med de derpaa værende Bygninger i sin Tid af Gouverneur Anholm for omrent 20000 Specier; af efterfølgende Ejere er siden tilkjøbt c. en Jordlod paa 18 Edr. Ed. og d. en dobbelt Bondegaard, der har et Areal af 80 Edr. Ed. med paastaaende Stuehus og ny opførte Lade og Staldbygning. Paa de under a. ansorte Jorder, der ikke forhen vare ansatte til Matr. Hrk., hviler efter Forordn. af 15 April 1818 4 Skp. pr. Hrk.; paa de under b. ansorte 2 Edr. 6 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. priv. og paa de under c. og d. nævnte 5 Edr. 7 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. upriv. A. og E. Hrk. Hele Arealet udgjør saaledes ialt 138 Edr. Ed., der skyldes af 3 Edr. 2 Skp. $1\frac{1}{2}$ Alb. priv. og 5 Edr. 7 Stp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. upriv. A. og E. Hrk. De under a. b. og c. nævnte Jorder ere meget gode og alle indhegnede med Steengjerder; de øvrige af ulige Beskaffenhed, nogle gode, andre magre, men dog sædelses vel stikkede til Haareavl. Sædvanlig saaes her 17 Edr. Aug, $10\frac{1}{2}$ Ede Byg, 19 Edr. Havre, 15 Edr. fine og 28 Edr. grove Kartofler, 1 Ede Boghvede, 2 Skp. Erter, $\frac{1}{2}$ Ede Wikkerhavre og Kloversros. De fine Kartofler ere berømte og yde en betydelig Indtægt. Denne Sort er først blevet indført her i Landet af ovennævnte Overberider Schæffer, og nedstamme

saavidt vides, alle de saakaldte Kastanie-Kartofler, der nu sælges i Sjælland, enten umiddelbart eller middelbart herfra. Disse Kartofler salbydes ogsaa under Navn af de "Schæfferske". Engen giver godt Hø; en Deel deraf bruges nu til Dørvestkær, som er af bedste Sort. Der produceres aarligent omtrent 1000 Favne Traad-Dør. Den ovennevnte Skov giver fornødent Brænde til Husets Brug. Foruden nogle unge Bøg haves her en Deel Grantræer, som tjene til økonominist Brug; en Plantage af Gran, der i Aaret 1811 blev anlagt paa Præstegaards-Parcellen, er meget lovende. Bevæftningen bestaaer af 6 Heste, 10 til 15 Røer, 1 Tyr, 3 Kalve til Opdræt, samt 24 Faar, 1 Boeder og 14 Lam, alle af spanskt Race.

Hovedbygningen er heel Grundmuur, tækket med blaa Tagstenc, een Etage høj med Kvist og Kjælder; den indeholder i alt 12 Værelser, hvoraf de 5 ere i Kvisten; alle Hovedværelserne ere gipsede, og deels tapetserede, deels decorerede; fra de fleste af dem haves Udsigt til Mark og Byen; i Sidebygningen, der ligesom Hovedbygningen er af Grundmuur og teglhængt, haves en lustig Stald og Bognremisse; fremdeles findes 2de Bygninger, der tilligemed Hovedbygningen ere assurerede for 20140 Rbd. Solv og indesluttet det store Gaardsrum paa 3de Sider; disse ere indrettede til Beboelse for en Familie af Bondestanden, der dog nu ikke asbenythes, til Dørve- og Brænde-Huus, Lade og Dørskelo samt anden øconomist Brug; det ene af dem, Baghuset, er 2 Etager højt og har i den øverste Etage flere Værelser, der for nærværende Lid bruges til Opbevaring af Cød, men for en ringe Bekostning kunde indrettes til Beboelse. Disse 2de Bygninger ere opførte af Muur og Bindingsværk samt straatækpled. Paa den 4de Side er Gaarden lukket ved en Muur, paa hvilken er anbragt en Fern-Port, der fører til en stor Linde-Allee.

Den store Have, der støder til Gaarden, er deels indrettet til Blomsterhave, deels, og dette er den største Deel deraf, anvendt til Frugthave; især ere Kirsebærrene berømte og give

en meget betydelig Indtægt; ogsaa Blommerne, Ublerne og Pærerne m. m. ere af bedste Sorter. Paa den sondre Side haves Drivcasser til Meloner, Agurker o. s. v. Et Stykke af Slotsvænet plejer at bruges til Kaal, Græter, Bonner og andre Kjækkenurer. De ovennævnte 4 Dkr. Ed. Skov grænder op til Haven, og danne en skøn Lystskov.

Paa det til det gamle Slot hørende Stykke Jord ligger et Huus, Smedehuset kaldet, der er bortlejet til en Huusmand imod 24 Arbejdsdage ved Høsletten og Kornhøsten.

Til Præsten erlægges af Præstegaards Parcellen 80 Rbd. Tølv aarlig; til en Bonde i Søllerød 8 Rbd. 24 s., til en Huusmand for affstaet Grund til det gamle Slot og Have 8 Rbd., og til Kirken for en Grund 4 Rbd. Skatterne udgjøre 80 Rbd.; Com. Afg. 40 Rbd.; om Konge- og Kirketienden er forhen omtalt; Præstetienden er accorderet til omrent 2 Rbd. pr. Ede af det ufrie Hrkt.

Søllerødgaard er en Levning af det forrige saakaldte Søllerød Slot, som General-Admiral-Lieutenant, Grev Friderich Danneshjold lod opføre, og fra hvis Altan der havdes en herlig viid Udsigt over Sundet, Kjøbenhavn og Kjøge-Bugt; han byggede ogsaa her et meget smukt Capel, som ved en Corridor forbandtes med Slottet, og indrettede et kostbart Trykværk, der kunde drive Bandet 30 Alen højt i Veiret; senere ejedes Slottet af Baron Dehn, der udbredede det, beboedes i nogen Tid af Greven St. Germain, og kom derefter i Arveprindsens Eje. Da Ejendommen siden kom i Privates Besiddelse, nedbrødes en Deel af Bygningerne.

4. Carlsminde tilhører Hr. Pastor Lang og staar for 3 Dkr. 2 Skp. 1 Fdt. 2 Alb. upriv. A. og E. Hartkorn med et Areal af 12 Dkr. Ed. A. og 8 Dkr. Ed. Have og Lystskov. Udsæden 10 Skp. Rug, ligesaa megen Byg, 2 Dkr. Havre, giver 7 til 8 Fold. Der lægges 4 Dkr. Kartofler; her fodres og græsses 2 Heste, 4 Koer. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, een Etage højt med gebrokkent Tag, og et Udhuaus med Bindingsværk, deels med Muur,

deels med Leer-Wægge; de ere assurerede for 6690 Rbd. Sølv. Gaarden har tvende Beboelseslejligheder, der udlejes. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 180 Rbd.; om Tienderne gjælder hvad tidligere er ansørt. Bankhæftelsen er betalt.

5. Rønningaarden *), tilhørende Hr. Lindrup, har et Areal af 75 Edr. Ld., der ikke ere ansatte til Matr. Hr. kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 180 Rbd.; om Tienderne gjælder hvad tidligere er ansørt. Bankhæftelsen er betalt.

5. Rønningaarden *), tilhørende Hr. Lindrup, har et Areal af 75 Edr. Ld., der ikke ere ansatte til Matr. Hr. kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 180 Rbd.; om Tienderne gjælder hvad tidligere er ansørt. Bankhæftelsen er betalt.

Bygningerne, som ere assurerede for 12070 Rbd. Sølv og ligge i Enden af Marken, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, 2 Etager højt med Kjælder, 2de teglhængte Sidebygninger af Muur og Bindingsværk, samt tvende store straatekkede Udhusse, af hvilke det ene er opført af Muur og Bindingsværk, og det andet er en Pisée-Bygning; under Gaarden hører et Lejehuus, indrettet til Beboelse for 2de Familier, der hver svare en Leje af 16 Rbd. En smuk Have indtager et Areal af 4 Edr. Ld. De kgl. Sk. beløbe sig til 30 Rbd.; Com. Afg. til 20 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Under Vedbaek By høre:

6. Hendriksholm, som ejes og drives af Hr. Distriets-Commissair Bjerg; den staaer for 4 Edr. 1 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. upr. A. og C. Hr. kgl. og 1 Fdk. 2 Alb. upr. Skovskylde, der hviler paa et Areal af 142 Edr. Ld., hvoraf 40 Edr. ere Engbund, $2\frac{1}{2}$ Ede Mose, der afgiver godt Tørvestjær, og 4 Edr. anvendte til Plantage og Have; det øvrige er Agerland, der besaaes med 14 Edr. Rug, 7 Edr. Byg, 15 Edr. Havre, 1 Ede Græter og $2\frac{1}{2}$ Ede Boghvede, hvorefter hostes 6 til 7 Fold.

*) I Matr.-Contoirets Hartkorns-Fortegnelser er den ansørt under Virum By i Lyngby Sogn, men efter Præstens og Ejersens Opz. henhører den til Søllerød Sogn.

Der lægges 60 Tdr. Kartofler og saaes 2 Tdr. Birkeshavre. Besætningen er 20 Kører, 8 Stkr. Ungqvæg, 6 Heste, 20 Haar, 16 Sviin. Der bjerges 70 Løs Hø. Eddskiftet er: 1 Aar Boghyede; 2. der gjødes til Rug; 3. Kartofler; 4. Bng eller Havre, som udlegges med Kløver.

Bygningerne bestaae af et Stuehus, der afgiver en god Bopæl, og 4 Udhuse; de ere alle opførte af Muur og Bindingsværk, straatækkede, samt assurerede for 4050 Rbd. Sølv. Skatterne udgjøre 70 Rbd., Com. Afg. 12 Rbd. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

7. Bakkehuset, et meget smagfuldt Lyststed, der tilhører Hr. Etatsraad og Grosserer Hvidt, skylder af 2 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hrk. med 1½ Tde Ld., der er anvendt til Have. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus, 2 Etager højt med Dvist, samt Gartnerbolig og Staldbygning, der ere opførte af Muur og Bindingsværk; de ere tilsammen assurerede for 2480 Rbd. Sølv.

8. Sølyst, et Lyststed, tilhører Hr. Justitsraad Schönberg; det skylder af 1 Fdk. Hrk. med 3 Tdr. Ld., hvoraf $\frac{1}{2}$ Tde er anvendt til Have; det øvrige dyrkes med Græsarter. Bygningerne, der ere assurerede for 16000 Rbd. Sølv, bestaae af et teglhængt Stuehus, herstabeligen indrettet, og 2 Udhuse, der, ligesom Stuehuset, ere opførte af Muur og Bindingsværk. De fgl. E. og Com. Afg. udgjøre 120 Rbd.; Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

Under Holte By hører:

8. Holtegaard, der ejes og drives af Madame Jung; den skylder af 17 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. upr. A. og E. Hartkorn med et Areal af 201 Tde Ld. A., 40 Tdr. Ld. E. og M. og 50 Tdr. Ld. Skov; det øvrige af Gaardens Areal, der ialt udgjør 329 Tdr. Ld., optages af 8 Damme *) Udsæ

*) Efter Ejerns Opgiv. intage disse Damme 38 Tdr. Land; i Matr.-Contoirets Areal-Fortegnelse omtnes kun 7, som ialt intage et Areal af 54 Tdr. Ld.

den, 28 Edr. Wintersæd, deels Rug, deels Hvede, 28 Edr. Byg, 36 Edr. Havre, 16 til 18 Edr. Bælgæd, giver i Regelen 7 til 8 Fold. Der lægges 70 til 80 Edr. Kartofler og avles 200 Læs Hø. Jorderne, der for det meste bestaaer af leerblandet Muld, drives saaledes: 1 Aar Sommerbrak, der gjødes til Rug; 2. lægges Kartofler og saæs Erter; 3. Byg; 4. Havre, som udlægges med Kløver i 2 til 3 Aar. Paa Gaardens Mark findes Mærgel. Skoven bestaaer for den største Deel af Bog. Som Besætning holdes 50 Kør, 16 Heste og 20 Svin. Bygningerne bestaaer af et Stuehus, een Etage højt, prydet med Taarn og Uhr, og med hvilket tvende Sidestøje danne Winkler, en Forpagterbolig, der lige som de foregaaende ere teglhængte og grundmurede, samt 10 Udhuse, alle opførte af Muur og Bindingsværk, og strækkede, med Undtagelse af Smedden, der er teglhængt; de ere assurerede for 23150 Rbd. Solv. De ovennævnte Damme ere bortforpagtede for 350 Rbd. Solv aarligen. Under Gaarden høre 9 Arvesætthuse, der hvert erlægge 2 Rbd. 48 s., og 7 Lejehuse, der hvert svare 40 Høfidage aarligen. De egl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 450 Rbd. Om Præstetienden, Konge- og Kirke-Tienden er forhen omtalt.

Det Privilegium til Brændevisnsbrænderi, Gaarden i ældre Tid har haft, er nu oversørt til Røjels Brænderi.

Holtegaard tilhørte i sin Tid den bekjendte Bygmester Generalmajor de Thurah, der opførte den nuværende Hovedbygning og anlagde ved samme en stor, og i døværende Smag prægtig Have.

Under Gverød By hører:

9. Suhmsminde, der ejes og drives af Hr. Lieutenant Jørgensen, og har et Areal af $8\frac{1}{4}$ Ede Ld. af upriv A. og G. Harkorn 2 Skp. $2\frac{1}{2}$ Alb. Udsæden, 2 Edr. Rug, ligesaamet Byg og Havre, giver 5 til 6 Fold; der holdes 2 Heste og 2 Kør. Bygningerne bestaaer af et Stuehus med Kvist, opført deels af Grundmuur, deels af Muur og Bindingsværk og

indeholdende smukke Børrelser, samt et Udhuus, opført af Muur og Bindingsværk. De ere assurererede for 2930 Rbd. Sølv. De kgl. Sk., Bankhæftelses-Menter og Com. Afg. udgjøre 115 Rbd.

Gaarden fører Navn efter Danmarks berømte Historio-graph, Kammerherre Suhm, der opholdt sig meget her, og efter hvem en ved Gaarden værende Kilde ligeledes bærer Navn af Suhms-Kilde.

Før Tiden findes der en Batfabrik, der drives af Hr. Fischer Philip.

Under Nærum By hører:

10. Nærumgaard, der staaer for 16 Edr. 1 Skp. 1½ Alb. upriv. A. og E. Hartkorn med et Areal af 144 Edr. Ld. A., 38 Edr. Ld. M. og 16 Edr. Ld. begroet med Lyng. Der saaes sædvanligens 20 Edr. Rug, 20 Edr. Byg og ligesaam- gen Havre og 3 Edr. Bælgssæd; af Kartofler lægges 80 Edr.; i Regelen hostes 7 Hold. Der avles 60 Læs Kløverho. Sæd-skiftet er: 1 Aar gjedes til Staldsfoder og derefter til Rug; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Havre udlagt med Kløver i 3 Aar. Besætningen er 17 Heste, 48 Koer og 13 Sviin.

Bygningerne, der ere assurererede for 30,140 Rbd. Sølv, bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehuus, tre Etager højt, med en teglhængt, een Etage høi, Sidebygning, opført af Muur og Bindingsværk, en Hestestald og Kostald, samt 2 Lader, alle opførte af Muur og Bindingsværk samt straatæk- krde, med Undtagelse af den ene Lade, der er teglhængt. De kgl. Sk. og Com. Afg. udgjøre 420 Rbd.; om Præstetienden, Konge- og Kirke-Tienden er forhen omtalt. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen, der tilhører Hr. Oberstlieutenant Glacteur. Geheimeraad Lurdorph opholdt sig her en Tidlang.

11. Justineslyst, der ejes og drives af Hr. B. M. Rosted, har et Areal af 15 Edr. Ld. A., 10 Edr. Ld. E. og M. og 4 Edr. Ld. Skov, der skylder af 1 Ede 4 Skp. uppriv.

A. og E. Høf. Udsæden, 3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 5 Tdr. Havre, giver 7 Fold; der lægges 5 til 6 Tdr. Kartofler og avles 20 Løs Hø. Besætningen er 2 Heste, og ligesaa mange Kører, Haar og Sviin. Bygningerne bestaae af et grundmuret og teglhængt Stuehus med dobbelt Dværst, der afgiver en herskabelig Bopæl, og 3 Udhus, opførte af Muur og Bindingsværk, af hvilke det ene er teglhængt, de andre stræækede; de ere alle assurerede for 5000 Rbd. Solv. Haven indtager et Areal af 1 Tde Ld. De kgl. Sk. udgjøre 60 Rbd.; Com. Afg. 14 Rbd.; om Præstetienden, Konge- og Kirke-Tienden er forhen omtalt. Bankhæstelsen, 308 Rbd. r. S., er indfriet.

12. Vessel minde, ejes og drives af Hr. Valsøe; den staaer for 9 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. upriv. A. og E. Hartkorn, der hviler paa et Areal af 135 Tdr. Ld. A. og 10 Tdr. Ld. Bakker og Eng, i hvilken der findes Tørvejord af god Bonitet samt Ege- og Ellestov. Her saaes 20 Tdr. Rug, 12 Tdr. Byg, 20 Tdr. Havre, 5 Tdr. Wikter og 100 Tdr. Kartofler, hvorefter høstes resp. 7, 10, 9, 6 og 10 Fold. Fremdeles saaes 10 Tdr. Blandingsæd, der anvendes til Staldfoder. Jorderne ere inddelte i 8 Marker af forskellig Størrelse, som ere indhegnede med Steengjerder, beplantede med Tjørn samt Hessel, og drives paa følgende Maade: 1 Aar Grønjord, som besaaes med Wikterhavre; 2. Rug; 3. Kartofler; 4. Byg; 5. Havre, som udlægges med Klover i 3 Aar. Besætningen er 10 Heste, 30 Kører, 1 Tyr, 6 Haar, 10 Sviin. Bygningerne, der ere assurerede for omtr. 20000 Rbd. Solv, bestaae af et Stuehus, 2 Etager højt med grundmuret Fod, men øvrigt opført af Tommer i norsk Smag, med en Sidebygning, opført af Muur og Bindingsværk, samt 4 grundmurede Udhus; alle Bygningerne ere teglhængte. En smuk Have indtager et Areal af 5 Tdr. Ld. Ved Gaarden, der erholder 2 Favne Brænde udviste i de kgl. Skove ere 4 Karrudse- og Karpedamme.

Sognet har ingen Bornmøller; af

Kroer og Gjæstgiverstæder

findes her:

1. Skovsborg, en Kro med Privilegium til Krohold, Gjæstgiveri og Høkerhandel, der tilhører Hr. J. Petersen. Bygningerne, der ere assurerede for 6060 Rbd. Solv, bestaae af et Stuehuus med dobbelt Dvist og 2 Lejehuse, alle grundmurede og teglhængte. Med Undtagelse af en Have paa 2 Skp. Ld., har Kroen intet Tilliggende af Jord.

2. Søllerød Kro, tilhører Hr. P. Moos, der har Privilegium paa Krohold, Gjæstgiveri og Handel. Bygningerne bestaae af et grundmuret Stuehuus og 2de Udhuse, af hvilke det ene er grundmuret, det andet opført af Muur og Bindingsværk; de ere assurerede for 4960 Rbd. Solv. Paa de til Kroen liggende Forder, 60 Ldr. Ld., hviler 5 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. upriv. A. og E. Hrtk. De kgl. Sk. udgjøre 70 Rbd.; Com. Afg. 16 Rbd. Om Præstetinden, Konge- og Kirke-Tienden er forhen omtalt. Bankhæftelsen er indfriet.

3. Vedbaek Kro, ligger i Vedbaek By, omrent 2 $\frac{1}{2}$ Mill fra Kjøbenhavn og 3 Mill fra Helsingør; den tilhører Madame Rothberg, der har Privilegium til Krohold, Gjæstgiveri og Handel. Bygningerne ere assurerede for 4360 Rbd. Solv.

Kroen skylder af 2 Ldr. 5 Skp. $\frac{1}{2}$ Alb. uppriv. A. og E. Hrtk. samt 1 Skd. $\frac{1}{2}$ Alb. Skovskyld, der hviler paa 50 Ldr. Ld. A., 20 Ldr. Ld. E., 5 Ldr. Ld. M. og 15 Ldr. Ld. Overdrev. Forderne ere i det Hele sandede og lette, og Overdrevet saa sandet, at det ikke kan dyrkes; de drives saaledes: 1. pløjes 2 Gange om Efteraaret og gjødes til Byg; 2. Rug; 3. Havre og Kartofler; 4. Havre, som udlegges med Græsarter. Udsæden, 10 Ldr. Rug, 7 Ldr. Byg, 16 Ldr. Havre, 1 Lde Boghvede, giver 6 Fold; der lægges 30 Ldr. Kartofler, og avles 40 Læs Ho. Besætningen er 12 Kører, 6 Sikr. Ungqvæg, 6 Heste, 10 Faar, 6 Svinn. Under Kroen hører et jordløst Lejehuus, og af det saakaldte Bleghuus erlægges til samme en aarlig Grundafgivt af 1 Rbd. Solv. De kgl. Sk. beløbe sig til 130 Rbd.; Com. Afg. til 20 Rbd. Om Præstetinden, Konge- og Kirke-Tienden er forhen omtalt. Bankhæftelsen hviler paa Ejendommen.

4. Rojels Brændeviinsbrænderi og Bryggeri ved Hovedlandevejen til Helsingør tilhører Hr. Timb, der tillige har Privilegium til Handel med Høkervarer, men ikke til Krohold;

Breenderiet drives for Tiden ikke. Bygningerne bestaae af et Stuehuus, een Etage højt, en rummelig Rejsestald og 2 Udhuuse, alle af Muur- og Bindingsværk samt straatækkede, de ere tilsammen assurerede for 14940 Rbd. Solv. Til denne Ejendom hører 12 Edr. Ed., hvorpaa hviler 2 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. af Overod Byes Hartkorn.

Dette Breenderi har forhen hørt under Holtegaard under Navn af Nyholte-Bryggergaard.

Sognet har adskillige

F a b r i k e r.

Strandmøllen eller Drewsens Papirmølle, der har nogle Bygninger her i Sognet, er omtalt under Lyngby Sogn. Om Stampemøllen, der ligger i Dyrehaven, er det Fornødne ogsaa ovenfor anført; det Samme gjælder om Nymolle Papirfabrik, der drives i Forening med Ørholm. Her bliver altsaa kun at omtale:

1. Oliemøllen ved Retraite, der tilhører Hr. Kammeraad Drewsen; der opbyggedes 1795 og skal være den fortrinligste i Danmark. Førigt har den været nedlagt fra den 1id Forordningen udkom, hvorved Indførsels-Tolden paa Hampolien hævedes. Den dreves ved Hestekraft. Her findes 4 Bygninger, alle teglhængte; de 3 ere opførte af Grundmuur; den 4de af Muur og Bindingsværk; de ere tilsammen assurerede for 36160 Rbd. Solv. Møllen ejer 1 Ede Ed., ansat til $1\frac{1}{2}$ Alb. upriv. U. og E. Hrtk.

2. Ved Skovborg fandtes Lædermanufacturet Retraite, som i 1786 anlagdes af Harries og Nelthrop; under den sidste Krig blev det overtaget for kongl. Regning, kom efter Freden atten i de forrige Eieres Besiddelse, men er nu nedlagt. I Aaret 1832 blev det indrettet til en Fabrik for Stearin- og Talglys af Hr. Capitain Beutner. Her fabrikkeres aarlig 4000 Epd. Lys. Fabrikbygningen er 2 Etager høj, og opført af Muur og Bindingsværk. Her findes fremdeles et Stuehuus, 2 Etager højt og opført af Grundmuur samt et Udhuus, 1 Etage højt og opført af Bindingsværk. De ere alle teglhængte og assurerede for 21250 Rbd. Solv. Til Fabrikken hører omrent 5 Edr. Ed.; der skylder af 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. uppriv. U. og E. Hrtk. Førigt seer Forsatteren sig nødsaget til at bede Læserne at have det forhen Bemerkede i behagelig Erindring.

